ਅਧਿਆਇ-ਦੂਜਾ

ਸਿੱਖ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪਾਠ

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧ ਸੂਚਨਾਵਾਂ

ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਧਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚਲੇ ਨਾਵਾਂ-ਥਾਵ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਖਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਬੰਧ-ਸੂਚਕ ਤਤਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਰੋਤ-ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਉਸਦੇ ਕਾਲ-ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਸਨਾਕ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਰਮਲਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ-**ਗਗ.੩: ਪੂ. ੭੧**/੧੭੨੬, **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨

> "ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ *ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼* ਦੀ ਤੀਜੀ ਤੇ ਚੌਥੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਹੈ।"

ਉਸਮਾਨ ਖਾਨ

ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦਾ ਜਵਾਈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੧੪-੧੫, (ਦਮਾਦ3, ਖਾਂ ਅਕਾਸ2, ਅਕਾਸ ਖਾਂ), ੭੧੬-੧੯ (ਦਮਾਦ4, ਖਾਂ ਅਸਮਾਨ3, ਅਸਮਾਨ), ੭੨੧-੨੫ (ਦਮਾਦ2, ਖਾਂ ਅਸਮਾਨ/ਅਸਮਾਨ3), ੭੩੭-੪੦ (ਦਮਾਦ, ਖਾਂ ਅਸਮਾਨ3, ਮਤਿਹੀਨਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੫-੯੩ (ਉਸਮਾਨ ਖਾਨ4, ਉਸਮਾਨ). **ਗਗ.੪: ਉ.੪੨/੨੪੧੦** (ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ), ੨੪੪੨੦ (ਉਸਮਾਨ ਖਾਨ ਅਫਗਾਨ).

> "ਉਕਤ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ *ਗੁ.ਬਿ.੬* ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਧੇਰੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਆਇਆ ਹੈ।``

ਉਗਾਣਾ

ਰਾਜਪੁਰਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਦਸ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ 'ਸਰਾਇ ਬਣਜਾਰਾ' ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਉਗਾਣੀ'-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਉਗ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਗੁਦੜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ, ਉਗ੍ਰ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੫ : ਊ.੫੬/**੨੭੩੧

ਉੱਚ

ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ (ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ 'ਉੱਚ ਸ਼ਰੀਫ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਥਾਨ-**ਕੁ.੧੦: ੧੬/**੨੦੩. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੫ **(**ਉਚੈਨ).

ਉਜਲ ਟਿਬਾ

ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਥਾਨ- **ਮਪ.ਵ : ੬**/੧੩੨.

ਉਜੈਣ/ਨ

ਗਵਾਲੀਅਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਾਲਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜੋ ਸਿਪ੍ਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ।[1] ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਅਵੰਤੀ ਭੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ[2]- ਮਿਹ. **੧: ੮੭**/੨੭੯, **੮੮**/੧੮੭, **੯੧**/੩੦੦, **੯੬**/੩੧੫, **੧੨੨/**੪੦੮, **ਗੁ.ਸੋ: ੧੩/**੮੮ (ਉਜੈਨੰ). **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੩-੦੭ (ਪੁਰੀ ਉਜੈਨ, ਪੁਰ ਉਜੈਨ, ਉਜੈਨ, ਉਜੈਨ ਪੁਰੀ), **੮/**੧੧੧ (ਉਜੈਨ) **੧੭**/੨੨੧ (ਪੁਰੀ ਉਜੈਨ). **ਸੁ.੧੦: ੨/**੧੭, **੮/**੧੨੮, ੧੩੦੨, **੨੨/**੩੪੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯੦, **ਪੂ.੮**/੩੯੦, **ਪੂ.੧੦/**੪੨੩. **ਗਗ.੪ : ਉ.੩**/੧੭੯੦.

ਉਤਮ ਸਿੰਘ[1]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੫: ਊ.੫੬**/੨੭੪੨੨.

ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ[2]

ਮਜੀਠੀਆ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸਹਿਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੪.

'ਉਤਰਾਖੰਡ'

ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਇਕ ਟਾਪੂ- **ਪੁਰਾ:੪੯**/੧੭੦. ਗਿਆ:੪੧੮. **ਸੁ.੧੦: ੧੪**/੨੦੮ (ਉਤਰਾ). **ਮਪ.ਵ: ੭੭**/੧੨੧-੨੨ (ਉਤ੍ਰਖੰਡ), **੯੦**/੧੩੬-੩੭ (ਉਤ੍ਰਾਖੰਡ2). **ਮਪ.ਕ-ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੭**/੩੭੩ (ਉੱਤਮ ਦੇਸ). **ਮਪ.ਕ-ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨**/੪੫੯-੬੨ (ਉਤ੍ਰਖੰਡ, ਉਤ੍ਰਾਖੰਡ2).

ਉਦਾਸੀ

---

[1] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 5.

[2] ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ,* ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀ.,ਪਟਿਆਲਾ, 1967, ਪੰ. 160.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਵਲੋਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਮਤ ਜਾਂ ਫਿਰਕਾ- **ਪੁਰਾ: ਪ0**/੧੭੭. **ਮਪ-ਵ: ੧0ਪ**/੧ਪ੧ (ਭੇਖਾ ਉਦਾਸੀ, ਭੇਖ). **ਮਪ.ਕ-ਭ/ਖ-੨/੧: ੧ਪ**/੪੮੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੩ (ਉਦਾਸੀ, ਪੰਥ/ਜੇ/ ਉਦਾਸੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੨**/੨੧੮੨. **ਗਗ.ਪ: ਉ.ਪ੮**/੨੭੮੪ (ਪੰਥ ਉਦਾਸੀ), **ਉ.ਪ੯**/੨੮੨੩, ੨੮੩੧, ੨੮੩੪-੩੭ (ਉਦਾਸੀ4, ਉਦਾਸੀ ਪੰਥ), ੨੮ਪ੮; **ਉ.੬0**/੧੯0੯.

ਉਦੇ/ਉਦੈ ਸਿੰਘ

ਅਲੀਪੁਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਲਤਾਨ) ਦੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ। ਇਸਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਟਿੱਬੀ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[3]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੨**/੭੪-ਪ5. **ਕੁ-੧0: ੯**/੧੩੪, **੧੬**/੧੯ਪ-੯੭ਪ, **੨੧**/੨੯੩. **ਸੁ-੧0: ੨੧**/੩੧0-੧੨ (ਉਦੈ ਸਿੰਘ3 ਉਦੈ ਮ੍ਰਿਗਾਧਮ, ਉਦੈ ।ਜੁ। ਸਿੰਘ ਉਦੈ ਮ੍ਰਿਗੀਸ, ਬਲਧਾਨੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.ਪਪ/**੧੪੩੪ (ਊਦਾ), ੧੪ਪ੨ (ਉਦੇ ਰਾਮ).

> "ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਗ. ਸੋ' ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅਤੇ 'ਸੁ-੧0' ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਆਏ ਹਨ।"

ਉਦੇਪੁਰ

ਦੱਖਣੀ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਮੁਖ ਸ਼ਹਿਰ[4]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੭**/੧੧੮.

ਉਦੋਕੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਉਤੇ ਬਟਾਲੇ ਤੋਂ 10 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ (ਉਦੋਕੇ ਕਲਾਂ ਅਤੇ ਉਦੋਕੇ ਖੁਰਦ) ਦਾ ਸਮੁੱਚ, ਇਕ ਪਿੰਡ[5]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੮੮.

'ਉਪਨਿਸ਼ਦ'

---

[3] ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ,* ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀ.,ਪਟਿਆਲਾ, 1967, ਪੰ. 149.

[4] ਉਹੀ, ਪੰ. 160.

[5] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼,* (ਭਾਗ-I), ਗਰੇਸੀਅਸ ਬੁਕਸ, ਪਟਿਆਲਾ-2014, ਪੰ. 9.

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਰਤੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਮਹਤਵਪੂਰਣ ਗ੍ਰੰਥ- ਗਿਆ: ੩੨੭-੫੬19. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੮੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੯.

ਉਪਲੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੫: ਉ.੨੯**/੨੧੭੧. **ਗਗ.੫. ਉ.੬0**/੨੯੨੨.

ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ, ਪਠਾਣ

ਸਉੜੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਪਠਾਣ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ੇਖ ਮਾਲੋ ਦਾ ਮਿਤਰ- **ਬਾਲਾ: ੬੫/**੪੨੩-੨੪ (ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ2, ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ7, ਖਾਂ ਜੀ); **੬੬**/੪੨੪-੨੯ (ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ17, ਪਠਾਣ, ਮੀਆਂ ਜੀ, ਭਾਈ ਖਾਂ ਜੀ, ਖਾਂ ਜੀ3, ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣਿ).

ਉਭਾਵਾਲ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਸਤੂਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ- **ਗਗ-੫: ਉ.੫੪**/੨੭0੯.

ਉਮਰ ਸ਼ਾਹੁ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਮਹਿਰ ਮਿਠੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, 'ਚੈਨ ਬੇਗ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੯੧.

ਉਮਰ ਖਿਤਾਬ

ਖੱਤਾਬ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਉਮਰ, ਇਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੀਜੀ ਇਸਤ੍ਰੀ 'ਹਫਸਾ' ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ[6]- **ਗਿਆ:** ੬0੪.

ਉਮਰਾ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਇਕ ਚੇਲਾ- **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੩੮**/੨੭੯.

'ਉੜਮੁੜ, ਟਾਂਡਾ'

ਟਾਂਡਾ ਤੇ ਉੜਮੁੜ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਇਕ ਕਸਬਾ ਜੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਦਸੂਹਾ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਹੈ[7]-**ਭੰਗੂ:੧੪੧/**੩੭੧ (ਉੜਮਿਲ ਟਾਂਡੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩/**੨੪੨੬ (ਉਰਮਿਲ ਟਾਂਡੇ).

'ਉੜੀਸਾ'

---

[6] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 16.

[7] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼* (ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ), ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-2004, ਫੁਨੋ. 371.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਉਤਰ ਪੂਰਬੀ ਪ੍ਰਾਂਤ-**ਭੰਗੂ: ੭/**੧੭ (ਉਡੀਸੇ; **੨੭/**੭੩ (ਉਡੀਸਹ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭/**੩੭0 (ਉੜੀਸਾ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭/**੧0੬੭ (ਉੜੀਸਾ).

ਊਦਾ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪/**੫੫੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯/**੧੧੩੨; **ਪੂ.੪੧/**੧੧੬੮; ੧੧੭੨ (ਭਾਈ ਉਦੈ).

ਊਦਾ, ਰੰਗਤ਼[2]

ਚੈਨਪੁਰੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਭੱਜਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਇਆ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨/**੧੩੯੭

'ਊਨਾ`

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭0੧ (ਊਨੇ); **ਉ.੫੭/**੨੭੪੯ (ਊਨੇ).

ਊਨਾ, ਪਰਬਤ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰ ਪੱਛਮ ਸਿੰਧਨਦ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਤ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿਚ ਇਕ ਪਹਾੜ[8]- **ਬਾਲਾ: ੩੬/**੩0੯ (ਊਨਾਰ ਪਰਬਤ). **ਗਗ.੧: ਪੂ {.੧੧/**੪੩0 (ਊਨੇ ਪਰਬਤ).

ਊਮੀ

ਕੁਰੂਕੇਸ਼ਤਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੫੬.

ਊਰਮ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਇਕ ਚੇਲਾ-**ਬਾਲਾ: ੩੮**/੩੪੧-੪੬2.

ਓਅੰਕਾਰੁ, ਦਖਣੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੯੨੯-੩੮) ਦਰਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਣੀ-**ਪੁਰਾ: ੧੭**/੬੩. **ਹਰਿ-੨: ੧**/੨-੫11, **੨**/੩੫. ਛਿਬਰ**: ੨/੧੫. ਮਪ.ਵ: ੧੫੨**/੨0੨-0੩4 **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੩੨**/੨0੬2, **੩੩**/੨0੬ (ਓਅੰਕਾਰ|ਨਾਮ|ਦਖਣੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯0.

ਓਅੰਕਾਰ, ਮੰਦਿਰ

---

[8] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 20.

ਮਧ ਭਾਰਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੀਮਾੜ ਵਿਚ ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਦੇ ਮਾਂਧਾਤਾ ਟਾਪੂ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਿੰਦੂ ਮੰਦਿਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ- **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੩੩**/੨੦੫, ੨੩੧. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੮**/੩੯੦.

> "ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਉਕਤ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਓਅੰਕਾਰ ਦੇਸ਼' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਕੋ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ।``.

'ਅਉਰੰਗਜ਼ੇਬ`

ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ੧੬੪੮ ਈ. ਨੂੰ ਆਗਰੇ ਦੇ ਰਾਜ-ਤਖ਼ਤ `ਤੇ ਬੈਠਿਆ, ੧੭੦੭ ਈ. ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ[9]- **ਗੁ.ਸੋ: ੭**/੪੫ (ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ); **੯**/੫੬-੭ (ਤੁਰਕ3, ਸੁਲਤਾਨ2); **੧੩**/੮੭-੯੧ (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ6, ਔਰੰਗ, ਸ਼ਾਹਿ ਔਰੰਗ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗ); **੧੩**/੯੮-੧੦੫ (ਔਰੰਗਸ਼ਾਹ, ਸੁਲਤਾਨੀ, ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ2); **੧੫**/੧੦੬-੦੭ (ਨਉਰੰਗ ਸ਼ਾਹ ਸੁਲਤਾਨ3). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੪੦-੪੬ (ਨੁਰੰਗਜੇਬ ਬਦਸ਼ਾਹ, ਨੁਰੰਗਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹ/ਸਾਹੰ24, ਬਦਸ਼ਾਹ, ਨੁਰੰਗਜ਼ੇਬ); **੨੧**/੭੫੨ (ਨੁਰੰਗਾ). **ਕੁ-੧੦: ੧**/੨੧ (ਔਰੰਗ, ਹਜਰਤ); **੨**/੨੬-੨੮ (ਸ਼ਾਹ6, ਹਜਰਤ9, ਮੂਰਖ); **੪**/੫੦-੬੧ (ਹਜਰਤ2, ਸਾਹ/ਸਾਹਿ7, ਮੂਰਖ2, ਅਉਰੰਗ/ਔਰੰਗ9 ਸਠ2 ਦੂਤ, ਦੁਸਟ); **੫**/੭੬ (ਔਰੰਗਜੇਬ); **੬**/੯੦ (ਔਰੰਗਸ਼ਾਹ); **੭**/੧੦੧ (ਸਾਹਿ, ਸਾਹ ਅਉਰੰਗ); **੯**/੧੩੮ (ਹਜਰਤ, ਔਰੰਗ); **੧੦**/੧੪੨-੫੬ (ਅਉਰੰਗ ਸਾਹ2, ਹਜਰਤ7 ਸਾਹਿ/ਸਾਹ7, ਔਰੰਗ2, ਦਿੱਲੀ ਸ, ਪਤਿਸਾਹ, ਭੂਪ ਸਾਹਨ ਕੋ); **੧੧**/੧੬੦-੭੦ (ਹਜਰਤ/ ਸ੍ਰੀ ਹਜਰਤ5, ਔਰੰਗ); **੧੨**/੧੭੧-੭੨ (ਹਜਰਤ2, ਸਾਹ/ਸਾਹਿ/ਸਾਹੁ3, ਅਉਰੰਗ); **੧੩**/੧੭੬-੭੭ (ਅਉਰੰਗ ਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹ ਅਉਰੰਗ2, ਹਜਰਤ4, ਸਾਹ); **੧੪**/੧੭੮ (ਦਿੱਲੀ ਸ); **੧੫**/੧੯੦ (ਦਿੱਲੀ ਸਰ); **੧੬**/੧੯੬-੨੨੦ (ਅਉਰੰਗ3, ਦਿੱਲੀ ਸ/ਦਿੱਲੀ ਸਰ2, ਸਾਹਿ/ਸਾਹਿ8, ਬਾਦਸ਼ਾਹ2, ਗਾਫਲ, ਬੇਇਨਸਾ, ਪਾਤਸਾਹ); **੧੭**/੨੨੧-੨੫ ((ਹਜਰਤ11, ਔਰੰਗ ਸਾਹ/ਸਾਹਿ16); **੧੮**/੨੩੩-੩੯ (ਸਾਹ ਅਉਰੰਗਾ ਦਿੱਲੀ ਸ ਸਾਹ5, ਔਰੰਗ, ਹਜਰਤ3); **੧੯**/੨੪੫ (ਅਉਰੰਗ ਸਾਹ, ਪਾਤਿਸਾਹ, ਅਉਰੰਗ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ, ਔਰੰਗ ਸ਼ਾਹ);

---

[9] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 297 (ਅੰਤਿਕਾ).

੨੦/੨੫੩-੫੯ (ਅਉਰੰਗਾ, ਔਰੰਗ ਸ਼ਾਹ, ਸਾਹ2, ਬਾਦਸ਼ਾਹ); **੨੧**/੨੭੫ (ਬਾਦਸਾਹ, ਔਰੰਗ). **ਸੁ.੧੦: ੧**/੫-੬ (ਬਾਦਸਾਹ2, ਰਾਜਾ); **੨**/੨੭-੮ (ਹਜਰਤ5, ਸਾਹ4); **੩**/੩੬ (ਚਵਗਤੇ); **੫**/੭੨-੩ (ਚਵਗਤਾ4), **੫**/੮੩-੮੮ (ਹਜਰਤ, ਉਰੰਗੇ, ਚੁਗਤਾ/ਤੇ3); **੬**/੧੦੮ (ਔਰੰਗਸਾਹ); **੧੦**/੧੪੮-੫੨ (ਚੁਗਤਾ, ਬਾਦਸਾਹ ਦਿੱਲੀਚੁਗਤ); **੧੨**/੧੮੨ (ਹਜਰਤ, ਚਵਗਤੇ); **੧੪**/੧੯੮-੨੧੩ (ਬਾਦਸਾਹ3, ਹਜਰਤ/ਸ੍ਰੀ ਹਜਰਤ7, ਸਾਹ2, ਚਵਗਤੇ, ਦਿੱਲੀ ਸਰ); **੧੫**/੨੨੧-੨੫ (ਹਜਰਤ/ਸ੍ਰੀ ਹਜਰਤ3, ਸਾਹ, ਬਾਦਸਾਹ); **੧੬**/੨੩੫-੪੮ (ਸਾਹ/ਸਾਹਿ6, ਹਜਰਤ7, ਦਿੱਲੀ ਸ, ਬਾਦਸਾਹ/ਬਾਦਸਾਹਿ3, ਸਾਹ ਅਉਰੰਗ, ਔਰੰਗੇ); **੨੦**/੨੮੭-੮੮ (ਸਾਹ ਦਿੱਲੀ ਸ, ਸਾਹ3), ੩੦੮ (ਦਲੀਸ); **੨੧**/੩੧੫-੩੦ (ਔਰੰਗੇ, ਸਾਹਿ ਦਿੱਲੀ ਸ2, ਬਾਦਸਾਹ2, ਹਜਰਤ); **੨੨**/੩੩੭-੫੧ (ਬਾਦਸਾਹਨ2, ਬਾਦਸਾਹ/ਬਾਦਸਾਹਿ4, ਦਿੱਲੀ ਸ, ਔਰੰਗ2, ਸਾਹ/ਸਾਹਿ6, ਹਜਰਤ2); **੨੩**/੩੬੬-੬੮ (ਸਾਹ ਉਰੰਗਾ, ਉਰੰਗਾ2, ਬਾਬਰਨਤ); **੨੪**/੩੭੬-੮੧ (ਔਰੰਗਸਾਹ, ਦਲਪਤਿ, ਹਜਰਤ3, ਸਾਹਾ, ਔਰੰਗ, ਦਿੱਲੀ ਸ); **੨੫**/੩੮੩ (ਹਜਰਤ2, ਔਰੰਗ); **੨੭**/੪੧੩ (ਉਰੰਗਾ); **੨੮**/੪੨੧-੨੪ (ਸਾਹ ਦਿੱਲੀ ਸ, ਔਰੰਗ ਸ਼ਾਹ); **੩੦**/੪੪੬ (ਔਰੰਗ); **੩੧**/੪੪੯-੫੦ (ਔਰੰਗ ਸਾਹ2, ਹਜਰਤ). ਛਿਬਰ**: ੮**/੬੨-੪ (ਅਉਰੰਗਾ/ਗੇ6, ਤੁਰਕ); **੯**/੬੬-੭੫ (ਅਉਰੰਗਾ/ਗੇ15, ਤੁਰਕ ਬੇਪੀਰ, ਬਾਦਸਾਹ3, ਤੁਰਕ6, ਹਜਰਤ2, ਬੇਈਮਾਨ); **੧੦**/੭੮ (ਅਉਰੰਗਾ, ਦੁਸ਼ਟ ਅਉਰੰਗਾ), ੧੦੨-੧੫ (ਅਉਰੰਗਾ/ਗੇ14, ਬਾਦਸਾਹ, ਹਜਰਤਿ); **੧੧**/੧੩੧ (ਅਉਰੰਗੇ); **੧੨**/੧੩੪ (ਅਉਰੰਗਾ). **ਮਪ-ਵ: ੧੧੪**/੧੬੦-੬੨ (ਆਲਮਗੀਰ, ਔਰੰਗਜੇਬ); **੧੧੫**/੧੬੨ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਲਮਗੀਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਆਲਮਗੀਰ); **੧੧੬**/੧੬੨-੬੫ (ਆਲਮਗੀਰ ਬਾਦਸਾਹ, ਬਾਦਸਾਹ27, ਆਲਮਗੀਰ5, ਹਜਰਤ); **੧੨੦**/੧੬੮-੭੧ (ਬਾਦਸਾਹ14, ਆਲਮਗੀਰ2, ਤੁਰਕ); **੧੨੫**/੧੭੪-੭੫ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ7, ਨੋਰਿੰਗਸ਼ਾਹ); **੧੨੬**/੧੭੭-੮੧ (ਬਾਦਸਾਹ, ਨੌਰੰਗੇਸਾਹ5); **੧੨੭**/੧੮੧-੮੨ (ਨੋਰੰਗਸਾਹ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੫**/੫੪੪-੭੪(ਆਲਮਗੀਰ2, ਔਰੰਗਜੇਬ2, ਬਾਦਸਾਹ2);**੧੮**/੫੭੬-੫੮੬ (ਆਲਮਗੀਰ19, ਹਜਰਤ ਬਾਦਸਾਹ, ਹਜਰਤ, ਬਾਦਸਾਹ19, ਅਉਰੰਗਜੇਬ); **੨**/੬੦੬-੧੧ (ਅਉਰੰਗਜੇਬ, ਬਾਦਸਾਹਿ4, ਆਲਮਗੀਰ); **੩**/੬੧੩-੧੬ (ਬਾਦਸਾਹ4,

ਨੌਰੰਗਸਾਹ, ਅਉਰੰਗਜੇਬ3, ਆਲਮਗੀਰ2),੬੧੭-੧੮ (ਬਾਦਸਾਹ3, ਔਰੰਗਜੇਬ, ਆਲਮਗੀਰ); **੪/** ੬੩੭ (ਅਉਰੰਗਜੇਬ, ਬਾਦਸਾਹ, ਆਲਮਗੀਰ); **੬/**੬੪੯-੫੦ (ਬਾਦਸਾਹ2); **੭/**੬੫੭-੫੮ (ਆਲਮਗੀਰ2, ਬਾਦਸਾਹ2, ਅਉਰੰਗਜੇਬ); **੧੨/**੬੮੦ (ਆਲਮਗੀਰ); **੧੭/**੭੦੩-੦੪ (ਬਾਦਸਾਹ2); **੧੯/**੭੧੩-੧੬ (ਆਲਮਗੀਰ, ਬਾਦਸਾਹ 3, ਉਰੰਗਜੇਬ); **੫**/੭੪੨-੪੬ (ਆਲਮਗੀਰ, ਦਿੱਲੀ ਪਤ, ਸਹਜਾਦੇ, ਔਰੰਗਸਾਹ, ਬਾਦਸਾਹ3, ਸਾਹ ਔਰੰਗਜੇਬ, ਸਾਹ/ਸਾਹਿ3, ਬਹਾਦਰਸਾਹਿ, ਸਾਹੁ ਬਹਾਦਰ, ਸਹਨਸਾਹ); **੬/**੭੫੧ (ਬਾਦਸਾਹ); **੧੫/**੭੮੭ (ਆਲਮਗੀਰ2). **ਭੰਗੂ: ੧੩/**੨੩-੮ (ਨੁਰੰਗੈ10, ਨੌਰੰਗ/ਸ਼ਾਹਿ ਨੌਰੰਗ2, ਸ਼ਾਹਿ ਨੁਰੰਗੈ); **੧੮.੨/**੮੮ (ਦਿੱਲੀਪਤਿ, ਨੌਰੰਗੈ ਪਤਸ਼ਾਹਿ, ਪਤਿ ਦਿੱਲੀ); **੨੧.੨/**੫੯ (ਨੁਰੰਗੈ/ਨੌਰੰਗੈ); **੨੫/**੬੮ (ਨੌਰੰਗ, ਦਿੱਲੀਪਤ ਪਤਿ ਦਿੱਲੀ); **੫੪/**੧੨੨ (ਨੌਰੰਗੈ); **੮੯/**੨੨੩ (ਮੁਗਲ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ); **੧੦੪/**੨੭੧ (ਸ਼ਾਹ ਨੁਰੰਗਾ); **੧੫੫/**੪੦੨-੦੩ (ਦਿੱਲੀ ਵਾਲ, ਨੁਰੰਗੇ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੨/**੩੧੯ (ਔਰੰਗਜੇਬ); **ਪ੍ਰੂ.੧੨/**੪੪੮ (ਔਰੰਗ). **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੩੦/**੮੮੮-੯੦੫ (ਬਦਰ ਦੀਨ ਉਮਰਾਵ, ਨੁਰੰਗੀ, ਨੌਰੰਗ/ਔਰੰਗ15, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਬਾਦੀ, ਸ਼ਾਹਿ21, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ3, ਤੁਰਕੇਸੂਰ2, ਮੀਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ2, ਆਲਮਗੀਰ); **ਪ੍ਰੂ.੩੨/** ੯੪੪-੭੭ (ਸਾਹਿ37, ਨੋਰੰਗ5, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2, ਹਜਰਤ3, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ, ਤੁਰਕੇਂਦ੍ਰ, ਤੁਰਕੇਸੈਂ, ਪਾਤਿਸਾਹੂੰ2, ਸ਼ਾਹੂ, ਸਜਾਦਾ, ਸਾਹਿਜਾਦਾ2, ਚੁਕੱਤਾ, ਮੱਦਮੱਤਾ, ਅਤਿ ਕੁਪੱਤਾ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ2); **ਪ੍ਰੂ.੩੪/**੧੦੦੬ (ਨੌਰੰਗ2); **ਪ੍ਰੂ.੩੫/**੧੦੩੯-੪੧ (ਸ਼ਾਹਿ, ਨੌਰੰਗ4, ਔਰੰਗ/ਨੌਰੰਗ ਪਾਪੀ3, ਮਹਾਂਬਲੀ, ਪਾਪੀ ਤੁਰਕੇਸੈਂ); **ਪ੍ਰੂ.੩੬/**੧੦੫੨-੫੬ (ਤੁਰਕੇਸਰ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ); **ਪ੍ਰੂ.੩੬/**੧੧੨੧-੩੯ (ਤ੍ਰਕੇਸਨਿ ਜ਼ੁਲਮੀ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ2, ਸ਼ਾਹਿ7, ਨਰੇਸਿ, ਤੁਰਕੇਸ, ਨੁਰੰਗ/ਨੌਰੰਗ3, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ/ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਮੁਗਲ ਚੁਕੱਤਾ, ਅਤੀ ਕੁਪੱਤਾ, ਦਿੱਲੀ ਪੱਤਾ, ਅਭਿਮਾਨੀ, ਤੁਕਕੇਸ੍ਰ, ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਸਾਹਿ2, ਨੌਰੰਗ ਪਾਪੀ); **ਪ੍ਰੂ.੪੦/**੧੧੪੯-੫੮ (ਸਾਹ/ਸਾਹਿ13, ਨੌਰੰਗ/ਗੇ19 ਔਰੰਗਜੇਬ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਔਰੰਗ, ਪਾਪੀ, ਕਸਾਈ, ਨੌਰੰਗ ਪਾਪੀ, ਬੇਦਰਦ); **ਪ੍ਰੂ.੪੧/**੧੧੬੧-੭੮ (ਨੌਰੰਗ17, ਨੌਰੰਗ ਦੁਰਮਤੀ, ਦਿਲੇਸ, ਸ਼ਾਹਿ10, ਦੁਰਕੇਸਨ, ਪਾਪੀ, ਤੁਰਕੇਸਹਿ); **ਪ੍ਰੂ.੪੨/**੧੧੦੨ (ਨੌਰੰਗ ਨਰੇਸ਼, ਪਾਪੀ); **ਪ੍ਰੂ.੪੩/**੧੨੦੯ (ਨੌਰੰਗ ਸਿਆਲੇ); **ਪ੍ਰੂ.੪੫/**੧੨੬੨ (ਚੁਗੱਤਾ, ਅਤਿ ਮਦ ਮੱਤਾ, ਕੁਪੱਤਾ, ਜ਼ਾਲਮ ਨੌਰੰਗ); **ਪ੍ਰੂ.੪੬/**੧੨੭੧-੯੧

(ਛਿਤੀਸ਼, ਬਾਦਸਾਹ ਜਾਲਮ ਬਲਕਾਰੇ, ਨੁਰੰਗ, ਤੁਰਕਨ ਕਾ ਨਾਥ, ਨੌਰੰਗ ਸ਼ਾਹਿ, ਨੌਰੰਗ3); **ਪੂ.੪੯/**੧੩੪੯ (ਸ਼ਾਹਿ); **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੬ (ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਨੁਰੰਗ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨/**੧੩੮੨ (ਨੌਰੰਗ, ਸ਼ਾਹਿ), ੧੩੯੬-੯੭ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਨੌਰੰਗ2, ਸ਼ਾਹਿ); **ਪੂ.੫੮/**੧੫੦੦-੦੧ (ਨੌਰੰਗ, ਸ਼ਾਹਿ, ਔਰੰਗ); **ਪੂ.੬੩/**੧੫੯੯-੧੬0੪ (ਨੌਰੰਗਜੇਬ2, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ4, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ); **ਪੂ.੬੪/**੧੬੦੮-੧੫ (ਨੌਰੰਗ/ਨੌਰੰਗੇ5, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਡ਼ੂਠੇ ਸ਼ਾਹਿ, ਨੌਰੰਗ ਸ਼ਾਹੈ, ਸਾਹਿ); **ਪੂ.੬੬/**੧੬੪੫-੪੬ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿਨ); **ਪੂ.੬੭/**੧੬੬0-੬੧ (ਨੌਰੰਗੇ5, ਸ਼ਾਹਿ, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ); **ਪੂ.੬੯/**੧੬੮੪-੫ (ਔਰੰਗੇ4, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਨੌਰੰਗ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩/**੧੭੯੨ (ਨੌਰੰਗੇ); **ਉ.੧੭/**੧੯੮੫ (ਨੌਰੰਗਜੇਬ); **ਉ.੨੫/**੨੧੨੬ (ਨੁਰੰਗੇ); **ਉ.੩੪/**੨੨੬੯ (ਨੁਰੰਗ ਜ਼ੇਬ). **ਗਗ. ੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨ (ਆਲਮਗੀਰ); **ਉ.੪੮/**੨੪੮੯ (ਨੁਰੰਗ-ਜੇਬ); **ਉ.੪੯/**੨੫੩੨ (ਸ਼ਾਹਿ); **ੳ.੬੦/**੨੯੨੩ (ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਸ਼ਾਹਿ).

> "ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਿਖ-ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਰੰਪਰਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ (ਮਪ-ਵ ਅਤੇ ਮਪ-ਕ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਵਿਚਲੇ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਲਈ ਲਗਭਗ 760 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁ.ਸੋ, ਵਿਚ-24, ਗੁ.ਬਿ.੬-19, ਕੁ-੧0, ਵਿਚ-104, ਸੁ-੧0, ਵਿਚ 97, ਛਿਬਰ, 52, ਮਪ-ਵ, ਵਿਚ 71, ਮਪ-ਕ, ਵਿਚ-111, ਭੰਗੂ ਵਿਚ-27, ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 279 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਰੂਪ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਔਰੰਗਾ, ਨੁਰੰਗਾ/ਨੌਰੰਗਾ, ਸ਼ਾਹਿ, ਚਵਗਤਾ, ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ, ਦਿੱਲੀ ਸ, ਡ਼ੂਠੇ ਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਪੀ, ਆਲਮਗੀਰ, ਨਰੇਸਿ ਬੇਦਰਦ, ਕਸਾਈ ਆਦਿ ਅਜਿਹੇ ਲੱਗਭਗ 50-60 ਰੂਪ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।"

ਅਉਰੰਗਾਬਾਦ:

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਅਉਰੰਗਜੇਬ ਦੇ ਨਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਗਰ, ਜੋ ਦਖਣ ਵਲ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਨੇੜੇ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਂ 'ਖਿਰਕੀ' ਵੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ[10]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੩/**੮੮ (ਅਉਰੰਗ ਆਬਾਦ). ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧੦੩-੧੬ (ਅਉਰੰਗਾਬਾਦ, ਅਉਰੰਗਾਬਾਦਿ2). **ਸੁ.੧੦: ੨੨/**੩੪੮ (ਉਰੰਗਾਵਾਦ); **੨੫/**੩੮੩ (ਔਰੰਗਾਬਾਦ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੫/**੭੮੭ (ਔਰੰਗਬਾਦ).

---

[10] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 297 (ਅੰਤਿਕਾ).

ਅਸਕਰਦੂ, ਸ਼ਹਿਰ

ਬਲਖ-ਬੁਖਾਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧/**੪੩੨੨.

ਅਸਮਾਨ, ਖਾਨ

ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ ਦਾ ਜਵਾਈ (ਵੇ.) **'ਉਸਮਾਨ ਖਾਨ'**

ਆਸਾ ਦੇਸ/ਸਿ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੂਰਬ ਵਲ ਸਥਿਤ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਸਾਮ ਰਾਜ-**ਪੁਰਾ: ੨੮**/੮੬, ੯0-੯੪ (ਆਸਾ ਦੇਸੈ). **ਕੁ-੧੦: ੧੦**/੧੫੦ (ਸਾਮ|ਸੁ|ਦੇਸ) **ਸੂ.10: ੫**/੭੯ (ਅਸਾਮ); **੧੪/**੨0੮(ਅਸਾਮ); **੨੮**/੪੨੧ (ਦੇਸਸਾਮੰ). **ਮਪ.ਕ-ਭ/ਖ-੨/੨: ੭**/੬੫੮-੫੯ (ਹਿਸਾਮ3). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫/**੧0੩੮-੪0 (ਆਸਾਮੂੰ, ਅਸਾਮ7); **ਪੂ-੩੯/**੧੧੨੧ (ਅਸਾਮ).

> "ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਸਾਮ ਲਈ, ਆਸਾ ਦੇਸ਼, ਦੇਸ ਸਾਮੰ, ਆਸਾਮੂੰ ਆਦਿ ਤਕਰੀਬਨ 6 ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ 25 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਅਸਮੁੰਦ ਖਾਨ

ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪਿਉ ਜੋ ੧੭੧੧-੨੬ ਈ. ਤੱਕ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ **ਭੰਗੂ: ੮੫.੨**/੨੧੨-੧੩੨.

'ਅਸਰਾਜ'

ਰਾਜੇ ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਰਾਜੇ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਇਸਦੇ ਚਚੇਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਾਹਵਾਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ 'ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜੇ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ[11]- ਗਿਆ**:** ੨੫੯ (ਅਸਰਾਜਾ), ੨੭੯ (ਅਸਰਾਜੇ4).

ਅਸਲਮ ਖਾਨ

---

[11] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਿਕ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦਾ ਕੋਸ਼,* ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮਤਿ ਟਰੱਸਟ, ਪਟਿਆਲਾ-2004, ਪੰ. 4.

ਸਯਦ ਅਸਲਮ ਖ਼ਾਨ, ਇਹ ਕਾਬਲ ਦੇ ਮੌਲਵੀਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਫ਼ੀ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀ[12]- ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੪੭. **ਭੰਗੂ: ੪੬**/੧0੧-0੨ (ਖਾਨਿ); **੫੮-੨/**੧੩੨; **੫੮.੩/**੧੩੬ (ਨਿਬਾਬ2); **੫੮.੪**/੧੩੬-੩੭ (ਨਿਬਾਬ5); **੫੯/**੧੪੧ (ਨਿਬਾਬ; **੬0.੧/**੧੪੨ (ਨਿਬਾਬ; ੮੩/੧੯੮੯੯ (ਅਸਲਮ ਖਾਂ2, ਨਿਬਾਬ3; **੮੪.੧/**੨0੪-0੫ (ਅਸਲਮ ਖਾਨ2, ਨਬਾਬ/ਨਿਬਾਬੈ2); **੮੪.੨/**੨0੮ (ਅਸਲਮ ਖਾਂ, ਨਿਬਾਬ3); **੮੫.੨**/੨੧੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯/**੨0੧੯ (ਨਾਯਬ)**,** ੨0੧੮ (ਅਸਲਮ ਖਾਨ; **ਉ.੨0/**੨0੨੭ (ਨਾਸਬ ਅਸਲਮ ਖਾਨ); **੨੮/**੨੧੬੨ (ਅਸਲਮ ਖਾਨ); **੨੫/**੨੧੧੯ (ਅਸਲੇਮ ਖਾਂ ੩).

> "ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਅਸਲਮ ਖਾਂ' ਲਈ 'ਨਬਾਬ/ਨਿਬਾਬ', ਖਾਨਿ, ਨਾਯਬ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਹਵਾਲੇ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ 'ਪੰਥ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼', ਵਿਚ ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੁ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਅਹਮਦ ਖਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਵਾਸੀ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪/**੫੫੩.

ਅਹਿਮਦ ਅਲੀ, ਸਯਦ

ਬਰੇਲੀ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਮੁੱਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਨ. ੧੮੨੭ ਵਿਚ ਸਰਹੱਦੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੜਕਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜੰਗ ਛੇੜਿਆ[13]-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧00੫.

"ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ, ਅਬਦਾਲੀ` `

ਜ਼ਮਾਨ ਖਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਨਾਦਿਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ। ਇਸਨੇ ੧੭੮੭-੧੭੬੭ ਈ. ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਉਪਰ ਅੱਠ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ੧੭੭੩ ਈ. ਨੂੰ ਇਸਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ[14]-**ਭੰਗੂ: ੧/**੩ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ, ਸੂਬਾ); **੨/**੪ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ); **੭੯/**੧੮੨ (ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ2, ਸ਼ਾਹਿ); **੮੯/**੨੨੩ (ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ, ਕੁੱਤਾ); **੯੫**/੨੪0 (ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ2); **੧੧੫/**੩0੩-0੪ (ਸ਼ਾਹਿ,

---

[12] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 101.

[13] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 32.

[14] ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 3.

ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ2, ਕਾਬਲੀ2, ਸਜ਼ਾਦੇ; **੧੧੯.੧**/੩੧੧-੧੫ (ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ4, ਸ਼ਾਹਿ/ਸ਼ਾਹਿ ਕਾਬਲੀ ਗਿਲਜੈ, ਪਠਾਣ, ਕਾਬਲੀ); **੧੧੯.੨/**੩੧੫ (ਸ਼ਾਹਿ4); **੧੨੧/**੩੨੨ (ਪਠਾਣ ਕੰਧਾਰੀ, ਪਤਿਸ਼ਾਹ); **੧੨੩/**੩੨੭ (ਸ਼ਾਹਿ ਕਾਬਲੀ); ੧੨੪/੩੨੭-੨੮ (ਸ਼ਾਹਿ, ਕੰਧਾਰੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹ); **੧੨੪/**੩੨੭-੨੮ (ਸ਼ਾਹਿ, ਕੰਧਾਰੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹ); **੧੨੬/**੩੨੯ (ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ4); **੧੨੯/**੩੩0-੩੧ (ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ2, ਸ਼ਾਹਿ, ਕਾਬਲੀ); **੧੩੧/**੩੩੩-੩੭ (ਕਾਬਲੀ2, ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹੁ/ਸ਼ਾਹੈ21); **੧੩੨/**੩੩੭-੪੭ (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ22, ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹਿ7; **੧੩੭/**੩੫੯ (ਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹੈ; **੧੩੮/**੩੬੧ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ); **੧੪੦/**੩੬੫-੬੬ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹਿ); **੧੪੩/**੩੭੪ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ); **੧੪੫/**੩੭੬ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ2, ਸ਼ਾਹਿ2); **੧੪੬/**੩੭੭ (ਸ਼ਾਹਿ; **੧੫੧/**੩੮੭-੯੩ (ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹੁ2, ਕੁਤੇ); **੧੫੩/**੩੯੫-੯੭ (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ14, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ2); **੧੫੪/**੩੯੮-੪0੨ (ਸ਼ਾਹਿ17, ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ4); **੧੫੫/**੪0੨-0੩ (ਅਹਮਦ2, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ); **੧੫੬/**੪0੫ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ); **੧੫੯/**੪੨੩ (ਅਹਿਮਦ); **੧੬੩/**੪੩੫ (ਸ਼ਾਹ ਗਿਲਜੈ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦/**੨0੩੭ (ਦੁਰਾਨੀ); **ਉ.੩੦/**੨੨0੪ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ); **ਉ.੩੨/**੨੨੪੧ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ); ਉ.**੩੬**/੨੩00 (ਪਤਿਕਾਬਲ), ੨੩0੭-0੯ (ਪਤਿ ਕਾਬਲ, ਦੁਰਾਨੀ ਸ਼ਾਹਿ4). **ਗਗ.੫:** ਉ. ੩੭/੨੩੨੧ (ਕਾਬਲੇਸ਼, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਤਿਸਾਹਿ), ੨੩੨੨-੨੩ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ3, ਦੁਰਾਨੀ3, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ), ੨੩੨੬-੨੭ (ਪਾਤਸ਼ਾਹੈ, ਦੁਰਾਨੀ ਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਕਾਬਲ ਪਤਿ/ਪਤੀ3, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ2), ੨੩੩੧ (ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ); **ਉ.੩੮/**੨੩੪੩-੫੭ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ2, ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ, ਸ਼ਾਹਿ15 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2, ਦੁਬਟ, ਮਰਦੂਦ, ਬਿਆਦਲੀ ਸ਼ਾਹੈ; **ਉ.੩੯/**੨੩੬੨-੭੫ (ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ2, ਦੁਰਾਨੀ ਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ, ਸ਼ਾਹਿ5, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ); **ਉ.੪੦/**੨੩੭੬-੭੭ (ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ, ਸ਼ਾਹਿ3), ੨੩੮੧-੮੫ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ5, ਦੌਰਾਨਿ); ੨੩੯0-੯੨ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ3 ਸਾਹਿ); **ਉ.੪੧/**੨੩੯੩-੯੬ (ਸ਼ਾਹਿ5, ਸ਼ਾਹਿ ਬਦਜ਼ਾਤ, ਹਤਾਬਸ ਮਜ਼ਬ ਹਰੀਸ ਸਾਇ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ2), ੨੪0੪ (ਅਹਿਮਦ ਤੁਰਕ; **ਉ.੪੨/**੨੪੨੧ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ, ਸਾਹਿ); **ਉ.੪੩/**੨੪੩0-੩੩ (ਸਾਹਿ ਤੁਰਾਨ ਦੁਰਾਨੀ, ਅਹਿਮਦ

ਸਾਹਿ3, ਸ਼ਾਹਿ); **ਉ.੪੪/**੨੪੪੩ (ਯਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਦੁਰਾਨੀ); **ਉ.੪੫/**੨੪੫੩-੫੭ (ਕਾਬਲ ਪਤ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ4, ਸ਼ਾਹਿ ਕਾਬਲ4, ਥਾਨ ਸ਼ਾਹਿ4, ਕੁੱਤਾ ਕਾਬਲੀਆ ਨਰੇਸ਼); **੪੬/**੨੪੬੬-੬੯ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ3, ਦੁਰਾਨੀ, ਸ਼ਾਹਿਵਲੀ, ਸ਼ਾਹਿ8, ਕਾਬਲਪਤਿ3), ੨੪੭੦-੭੪ (ਸ਼ਾਹਿ13, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ8, ਤੁਰਕੇਸ਼ਹਿ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਅਹਿਮਦ); **ਉ.੪੮/**੨੪੮੮-੮੯ (ਅਹਿਮਦ ਅਲੀ, ਦਿੱਲੀ -ਪਤਿ ਪਾਤਸ਼ਹਿ); **ਉ.੫੦/**੨੫੪੬ (ਦੁਰਾਨੀ ਸ਼ਾਹੈ, ਅਹਿਮਦ ਸਾਹ); **ਉ.੫੧/**੨੫੬੪-੬੫ (ਕਾਬਲੇਸ, ਬਾਦਸਾਹਿ), ੨੫੭੨ (ਕਾਬਲੇਸ2), ੨੫੭੬-੭੯ (ਕਾਬਲੇਸ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ3, ਪਤਸ਼ਾਹਿ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ); **ਉ.੫੪/**੨੭੧੦ (ਕਾਬਲੇਸ2, ਬਾਦਸ਼ਾਹ); **੫੭/**੨੭੪੬ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹੀ); **ਉ.੬੦/**੨੯੨੩ (ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹਿ).

> "ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਵਿਚਲੇ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ' ਬਾਰੇ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਹਵਾਲੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ੧੫੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਲਈ, ਸ਼ਾਹ, ਗਿਲਜੈ, ਦੁਰਾਨੀ, ਕਾਬਲੀਪਤੀ, ਕੁੱਤਾ, ਦੁਬਟ, ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਅਹਿਮਦ, ਸ਼ੇਖ

ਵੇ. 'ਸਖੀ ਸਰਵਰ` -**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨/**੪੪੧.

ਅਹਿਮਦ

ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸੀਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਹਮਦ ਨਜ਼ਾਮ ਦੁਆਰਾ ਸੰਨ ੧੪੯੦ ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਨਗਰ[15]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੩/**੮੮ (ਅਹਿਮਦਾਨਗਰ; **੧੫**/੧੦੬ (ਅਹਮਦ ਨਗਰ, ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ). **ਕੁ.੧੦: ੧੯**/੨੪੫ (ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ); **ਸੁ.੧੦: ੨੨/**੩੪੮ (ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ); **੨੫/**੩੮੩ (ਅਹਿਮਦ ਨਗਰ2).

ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ

[15] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ-੧੦ (ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ),* ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, 1986 (ਦੂਜੀ ਵਾਰ), ਪੰਨਾ 297.

ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਅੰਦਰ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਸ਼ਾਵਰਮਤੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ[16]- **ਸੂ.੧੦:** ਅਹਿਮਦਾਵਾਦ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੭ (ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ).

ਅਹੀਆ ਖਾਨ

ਅਸਲ ਨਾਮ ਯਹੀਬਾ ਖ਼ਾਨ, ਖ਼ਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁਤਰ, ੧੭੪੫ ਈ. ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ[17]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੧**/੨੮੫ (ਅਹੀਯਾ ਖਾਂ, ਅਹੀਯੋ ਖਾਨ, ਈਸੇ2, ਮੰਜ, ਈਸੈ ਖਾਂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੨ (ਅਹੀਏ ਖਾਨ, ਅਹੀਆ2; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੨ (ਅਹੀਏ ਖਾਂ).

"ਕੇਵਲ ਦੋਹਾਂ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ' ਵਿਚ ਉਕਤ ੫ ਕੁ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਅਹੀਆਪੁਰ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੧.

ਅਹੀਆਪੁਰ ਪਤਿ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਦਿਲਾਵਰ ਖ਼ਾਨ-**ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੧.

ਅਕਸਰੇ, ਨਗਰ

ਪੱਛਮ ਦੇ ਹਿਰਾਤ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ 'ਬਾਗ ਗੁਰੂ ਕਾ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੪.

ਅਕਬਰ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਿਮਾਊ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਹਰਿ-੨: ੧0**/੧੩੮2. **ਗੁ.ਬ.੬: ੧**/੯-੧੨ (ਅਕਬਰ ਬਦਸਾਹਾ, ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹੁ6, ਬਾਦਸ਼ਾਹ); **੮**/੨੪੬; ੨੬੬; **੧੮**/੬੧੩. **ਸੂ.੧0:** ੨੨/੩੪੬ (ਅਕਬਰੰ). ਛਿਬਰ**: ੩**/੨੯ (ਸਾਹ ਅਕਬਰੁ, ਅਕਬਰੁ; **੪**/੩੩ (ਅਕਬਰ ਸਾਹ). **ਮਪ.ਵ: ੩੫**/੭੫-੮ (ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ3, ਪਾਤਸ਼ਾਹ3, ਅਕਬਰ2, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ; **੩੭**/੮0-੨ (ਅਕਬਰ2, ਪਾਤਸ਼ਾਹ2); **੪੨**/੮੬-੭ (ਅਕਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬਾਦਸਾਹ2, ਅਕਬਰ4, ਪਾਤਸ਼ਾਹ7). **ਮਪ.ਕ-ਭ/ਖ-੨/੧: ੭**/੧੮0-੮੧ (ਬਾਦਸਾਹਿ5, ਬਾਦਸਾਹ ਅਕਬਰ, ਅਕਬਰ ਸਾਹ), ੧੮੨-੮੩

[16] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 32.

[17] ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 285, ਫੁਨੇ.

(ਅਕਬਰ3, ਬਾਦਸਾਹ, ਅਕਬਰ ਸਾਹ2, ਸੁਲਤਾਨ2); **੧੨/**੨੦੮-੦੯ (ਬਾਦਸਾਹ, ਅਕਬਰ4, ਸੁਲਤਾਨ2, ਬਡ ਸੁਲਤਾਨ; ੨੫/੨੫੫-੫੬ (ਅਕਬਰ ਪਾਤਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ, ਦਿੱਲੀ ਪਤ, ਅਕਬਰ2, ਬਾਦਸ਼ਾਹ4, ਅਕਬਰ ਸੁਜਾਨ, ਅਕਬਰ ਸਾਹ, ਸੁਲਤਾਨ2, ਆਰਫ ਕਾਮਲ). **ਮਪ.ਕ-ਭ/ਖ-੨/੨: ੭/**੬੫੫-੫੭ (ਅਕਬਰ ਸਾਹ, ਅਕਬਰ4) **ਭੰਗੂ: ੭੭/**੧੭੭ (ਅਕਬਰ), **੮੩/**੨੦੦ (ਅਕਬਰ, ਸ਼ਾਹਿ); **੮੯/**੨੨੨ (ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ); **੧੦੪/**੨੭੧ (ਅਕਬਰ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੨/**੪੪੮ (ਅਕਬਰ); **ਪ੍ਰੂ.੧੪/**੪੬੧; **ਪ੍ਰੂ.੧੬/**੪੭੬-੭੯ (ਸ਼ਾਹਿ੨, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਅਕਬਰ, ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ); **ਪ੍ਰੂ.੧੯੯/**੪੦੧-੦੫ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ/ਬਾਦਸ਼ਾਹ3, ਸ਼ਾਹਿ5, ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ, ਸੰਨਦ ਸ਼ਾਹਿ), ੫੦੬-੦੮ (ਪਤਿਸਾਹਿ2, ਸ਼ਾਹਿ4, ਅਕਬਰ); **ਪ੍ਰੂ.੨੦/**੫੦੯-੧੦ (ਪਤਸ਼ਾਹਿ2, ਅਕਬਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ); **ਪ੍ਰੂ.੨੧/**੫੨੮ (ਅਕਬਰ); ਪ੍ਰੂ.੨੫/੫੭੧ (ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ); **ਪ੍ਰੂ.੩੫/**੧੦੩੮ (ਅਕਬਰ3, ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ). **ਗਗ.੪: ੳ.੧੯/**੨੦੧੩ (ਅਕਬਰ ਸਾਹੈ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੫/**੨੪੫੬-੫੭ (ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ3); **ੳ.੫੮/**੨੮੧੭ (ਅਕਬਰ ਸ਼ਾਹਿ).

> "ਉਕਤ ਚਾਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਅਕਬਰ' ਸੰਬੰਧੀ ਮਿਲਦੇ ਹਵਾਲੇ (ਲਗਭਗ-੧੦੦ ਕੁ) ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ 'ਅਕਬਰ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹਨ, ਵਖਰੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ਾਹਿ/ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ ਜਾਂ ਸੁਲਤਾਨ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਬਹੁਤੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਗੇਤਰ ਵੀ ਅਕਬਰ ਨਾਂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

ਅਕਬਰ ਅਲੀਖਾਨ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸੈਫ ਅਲੀ ਖਾਂ (ਸੈਫਾਵਾਦ ਪਿੰਡ ਇਸਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ਹੈ) ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੪: ੳ.੫/**੧੮੦੯.

ਅਕਰਮ ਖਾਂ

ਬਹਿਲੋਲਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ-**ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੨੭/**੬੦੪.

ਅਕ੍ਰਮ ਬੇਗ

ਵਜੀਰਾਬਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਥਾਨੇਦਾਰ-ਛਿਬਰ**: ੧੪/**੪੯.

ਅਕਲਾਣੇ

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਿਖਣਸਰ ਸਾਹਿਬ-**ਕੁ.੧੦:** ੧੮/੨੩੨.

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਬਾਣੀ- ਛਿਬਰ: **੭/੩. ਭੰਗੂ: ੨੬**/੬੯; **੩੦/੭੯. ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੭੭; **ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੭ (ਅਕਾਲ।ਕੀ। ਉਸਤਹਿ).

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਡਿਉਡੀ ਸਾਹਮਣੇ ਸਥਿਤ 'ਤਖ਼ਤ-ਨੁਮਾ' ਇਮਾਰਤ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੁਆਰਾ (੧੬੦੬-੦੮ਈ.) ਬਣਵਾਈ ਗਈ[18]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧/**੧੫ (ਅਕਾਲ ਤਖਤ); **੫/**੧੨੪ (ਤਖਤ2); **੭/**੨੦੫-੬ (ਤਖਤ, ਤਖਤ ਅਕਾਲ); **੮/**੨੦੭-੧੮ (ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ5, ਅਬਿਚਲ ਤਖ਼ਤ, ਤਖ਼ਤ18, ਸੱਚਾ ਤਖ਼ਤ, ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ); ੨੨੨-੨੫ (ਤਖ਼ਤ7, ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ2); ੨੨੬-੨੮ (ਤਖ਼ਤ7, ਸਾਚੋ ਤਖ਼ਤ), ੨੩੧ (ਤਖ਼ਤ2) ੨੬੬-੬੯ (ਤਖ਼ਤ7, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ2), ੨੭੦ (ਤਖ਼ਤ ੨੯੮-੩੦੧ (ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ, ਤਖ਼ਤ7, ਅਕਾਲਸਰੁ3), ੩੦੬-੦੭ (ਤਖ਼ਤ3; **੯/**੩੧੭ (ਤਖ਼ਤ), ੩੬੪-੭੧ (ਤਖ਼ਤ4, ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ), ੩੭੬-੮੭ (ਤਖ਼ਤ8), ੩੯੮-੪੧੦ (ਤਖ਼ਤ13, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ), ੪੧੬-੨੧ (ਤਖ਼ਤ4, ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ); **੧੦/**੪੨੪-੩੩ (ਤਖਤ ਅਕਾਲ2, ਬੁੰਗਾ/ਗੇ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਜੀ2, ਤਖਤ2, ਗੁਰ ਤਖਤ; **੧੧/**੪੪੭ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ); **੧੨/**੪੬੬ (ਬੁੰਗਾ।ਹਮਰੋ।ਤਖਤ ਅਕਾਲ); **੧੫/**੫੧੫ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ); **੧੭/**੫੫੭-੯੩ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ, ਅਕਾਲ ਤਖਤ5, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਤਖਤ, ਤਖਤ3, ਤਖਤ ਅਕਾਲ3); **੧੮**/੫੯੯-੬੩੩ (ਤਖਤ10, ਤਖਤ ਅਕਾਲ2, ਅਕਾਲ-ਤਖਤ). **ਸੁ-੧੦: ੧/**੯ (ਤਖਤ ਬੁੰਗਾ). ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੩-੪੪ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ2). **ਭੰਗੂ: ੬੯.੨/**੧੬੩ (ਬੁੰਗੇ।ਘੁਲੇ।ਅਕਾਲ); **੮੪.੨/**੨੦੮-੧੦ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ, ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ ਤਖਤ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ); **੮੭/**੨੧੫ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ); **੮੮/**੨੧੬ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ।ਕੇ।ਤਖਤ; **੧੧੮/**੩੧੧ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ); **੧੩੮/**੩੬੦ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੈ); **੧੪੨/**੩੭੨ (ਬੁੰਗੇ ਅਕਾਲ); **੧੫੧/**੩੮੬-੯੩ (ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ/ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ4, ਤਖਤ2, ਬੁੰਗੈ); **੧੫੯/**੪੨੩ (ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੋ); **੧੬੨/**੪੩੨ (ਅਕਾਲ

---

[18] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 31.

ਬੁੰਗੇ/ਬੁੰਗੈ2); **੧੬੩**/੪੩੫ (ਬੁੰਗੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧**/੪੨੩-੨੫ (ਬੁੰਗੇ।ਭਏ।ਅਕਾਲ, ਤਖਤ ਬੁੰਗਾ ਅਕਾਲ), **ਪੂ.੨੨:** ੫੨੬(ਤਖਤ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/੧੯੯੭ (ਬੁੰਗੇ ਤਖਤ ਅਕਾਲ ਚੌਤਰਾ), ੨00੨ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ ਤਖਤ); **ਉ.੨੪**/੨੧0 (ਤਖਤ ਅਕਾਲ); **੨੭**/੨੧੫੨-੫੬ (ਬੁੰਗੇ ਤਖਤ ਅਕਾਲ, ਤਖਤ ਅਕਾਲ); **ਉ.੨੯**/੨੧੮੧ (ਤਖਤ ਅਕਾਲ); **ਉ.੩੬**/੨੩੧੨ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੪੧0 (ਅਕਾਲ ਤਖਤ); **ਉ.੪੫**/੨੪੫੯-੫੯ (ਅਕਾਲ ਬੁੰਗੇ, ਤਖਤ2, ਅਕਾਲ ਤਖਤ); **ਉ.੫੨**/੨੬0੨ (ਤਖਤ ਅਕਾਲ); **ਉ.੬0**/੨੯੧੧ (ਤਖਤ).

> "ਗੁ.ਬਿ.੬ ਅਤੇ ਸੁ-੧0, ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਅਕਾਲ ਤਖਤ' ਸੰਬੰਧੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ, ਤਖ਼ਤ ਅਕਾਲ, ਤਖ਼ਤ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਕਾਲ ਬੁੰਗਾ, ਤਖਤ ਬੁੰਗਾ ਰੂਪ ਵੀ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਵਾਲੇ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ ਹਨ, ਜਦਕਿ 'ਸੁ-੧0' ਅਤੇ 'ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ' ਵਿਚ ੧-੨ ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। 'ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ' ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਅੰਕੋਲਾ

ਬੰਧਯਾਚਲ ਪਰਬਤ ਨੇੜੇ ਇਕ ਸਹਿਰ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੨.

ਅਖਤਰ ਲੋਣੀ/ਲੋਨੀ

ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਇਸਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਅਕਟਰ ਲੋਨੀ' ਸੀ-**ਭੰਗੂ: ੧**/੨੪ (ਕਰਨੈਲ, ਲੋਣੀ ਅਖਤਰ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਰਨੈਲ, ਜਰਨੈਲ); **੨**/੫-੬ (ਲੂਣੀ ਅਖਤ੍ਰ ਜਰਨੈਲ, ਜਰਨੈਲ/ਜ੍ਰਨੈਲ੫, ਜਰਨੈਲ ਅੰਗਰੇਜ਼). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੭-੨੫ (ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ8, ਲੋਣੀ, ਕਰਨੈਲ/ਵਡ ਕਰਨੈਲ2, ਸਾਹਿਬਨ); **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੧੯-੨੪ (ਲੋਣੀ ਅਖਟਰ3, ਕਰਨੈਲੇ, ਲੋਣੀ).

> "ਲੋਣੀ ਅਖਤਰ ਸੰਬੰਧੀ ਹਵਾਲੇ ਸਿਰਫ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਾਂ' ਵਿਚ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਅਸਲ ਨਾਂ ਦੀ ਬਜਾਇ ਅਖ਼ਟਰ, ਅਖਤਰ, ਲੋਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੈਲ ਜਾਂ ਜਰਨੈਲ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਅਖਵਾਜ ਖਿਜਰ

ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖ਼ਾਨ ਮਲੇਰਕੋਟੀਏ ਪਠਾਣ ਦਾ ਸਕਾ ਭਰਾ[19]- **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧/**੫੭ (ਅਖਵਾਜ ਖਿਜਰ); **੩੭/**੮੯-੯0 (ਅਖ੍ਵਾਜ ਖਿਦਰ, ਖ੍ਵਾਜ ਖਿਦਰ, ਅਖ੍ਵਾਜ ਮਰਦੂਦ, ਅਖ੍ਵਾਜ2); **੪੨/**੯੭ (ਅਖਵਾਜ ਖਿਦਰ).

"ਕੇਵਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿਚ ਉਕਤ ਸਿਰਲੇਖ ਸੰਬੰਧੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਫਰਕ ਨਾਲ ਇਸ ਨਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।``

ਅੰਗਦ/ਦਿ/ਦੁ, ਗੁਰੂ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜੋਤ, ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਹਿਬਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ-**ਪੁਰਾ: ੫੩/**੧੯੫-੯੭ (ਲਹਿਣਾ, ਗੁ. ਅੰਗਦਿ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੋ, ਅੰਗਦਾ, ਪੁਤ੍ਰ; **੫੪/**੧੯੮ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ3; **੫੬/**੨0੧-0੨ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ3); **੫੭/**੨0੨-0੮ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2). **ਬਾਲਾ: ੧/**੧੬੭-੭੨ (ਗੁ. ਅੰਗਦਿ/ਦੁ/ਦ39, ਗੁ.7, ਖਤਰੇਟਾ ਅੰਗਦੁ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਅੰਗਦ/ਦਿ/ਦੁ2); **੧0/**੨0੭-0੮ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ, ਗੁਰੁ ਜੀ); **੨੧/**੨੪੯ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ4); **੩੫/**੩0੬ (ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਜੀ2 ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ); **੩੬/**੩੧੨-੧੩ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ7, ਗੁਰੂ); **੩੯/**੩੧੨-੧੩ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ7, ਗੁਰੂ); **੩੯/**੩੫੪ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2); **੭੪/**੪੫੭ (ਲਹਣੇ, ਲਹਣਾ, ਖਤਰੇਟਾ, ਫੇਰੂ ਤ੍ਰਿਹੁਣ ਦਾ ਪੁਤੁ); **੭੫/**੪੫੭-੫੮ (ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ3, ਲਹਣਾ, ਖਤ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਹੁਣ6, ਪੁਰਖ/ਵਡਾ ਪੁਰਖੁ2, ਗੁਰੂ, ਖਤ੍ਰੀ); **੬/**੬੯-੭੫ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ9, ਵਜੀਰ ਸੇਵਕ ਪੂਰਾ); **੯/**੧੩੫-੩੭ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ3, ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ4); **੧0/**੧੩੮ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); **੧੨/**੧੪੩-੪੬ (ਗੁਰੂ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਵਜ਼ੀਰ22, ਅੰਗਦਿ ਸਿਖੁ, ਵਡਾ ਪੁਰਖੁ, ਬਾਲਕ; **੧੪/**੧੪੮-੫੨ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਗਿਦ19, ਪੁਰਖ4, ਸਿਖ5); **੧੮/**੧੬੩-੬੪ (ਗੁ./ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ2); **੩੩/**੨੧੫-੧੮ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦਿ/ਦੁ/ਗਿਦ/ਸਿਖ5, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ9, ਸੇਵਕ; **੪0/**੨੪੧-੪੪ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਗਿਦ/ਗਿਦੁ12, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ22); **੪੧/**੨੪੫-੪੭ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਗਿਦ/ਗਿਦੁ10, ਪੁਰਖ2); **੪੨/**੨੪੮-੫0 (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਅੰਗਦ ਸਿਖ8, ਅੰਗਦ ਸੇਵਕ3, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ30)

---

[19] ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 57.

੪੩/੨੫੬-੬0 (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਗਿਦ/ਗਿਦੁ4, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ16, ਅੰਗਦ ਸਿਖ/ਸੇਵਕ4); **੪੪/**੨੬੧ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਗਿਦ/ਗਿਦੁ3, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰੀ, ਨਿਕਟਿਵਰਤੀ ਮਹਲੀ, ਪੁਰਖ3); **੪੭/**੩0੪-0੫ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ/ਗਿਦ5, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ7); **੫0/**੩੧੧-੧੪ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ4, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ31). **ਚਤੁ.੩: ੨/**੩੫੮-੬੧ (ਗੁ. ਅੰਗਿਦੁ/ਦੁ/ਦਿ5, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ20); ੧੧/੩੮੮-੯੧ (ਅੰਗਦ ਚੇਲਾ2, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਦਿ2, ਪੁਰਖ2); **੧੨/**੩੯੧-੯੫ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ8, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ10); **੧੩/**੩੯੫-੯੮ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਅੰ.ਚੇਲਾ3, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ8); **੧੯/**੪੧੪-੧੯ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ/ਚੇਲਾ10, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ11, ਬਚਾ; **੨੫/**੪੩੨-੩੬ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਅੰਗਦ ਚੇਲਾ੭, ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ13); **੩੨/**੪੬੨-੬੬ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਚੇਲਾ ਅੰਗਦ18, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ14); **੩੩/**੪੭0-੭੧ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ4, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖ ਅੰਗਦ5); **੩੪/**੪੭੨-੭੬ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਦਿ/ਦੁ3, ਲਹਣਾ/ਲਹਣੇ15, ਅੰਗਦ/ਦੁ33). **ਗੁ.ਸੋ: ੧/**੩ (ਅੰਗਦ; **੨/**੭ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧/**੨-੬ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ, ਅੰਗਦ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰਿ; **੨/**੪੨ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ; **੪**/੫੮-੧੧੪ (ਅੰਗਦ6, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ18, ਸੁਧ ਨਰਹਹੈ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁ./ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ, ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਲ2, ਅਵਗਨ ਬਖਸੰਦ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ4, ਮਹਾਰਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੋਂ2, ਨਾਥ; **੭/**੧੯੩-੫ (ਅੰਗਦ3); **੮/**੨੮੮ (ਅੰਗਦ, ਸੁਖਮਾਨ); **੯/**੩੨੮-੯੪ (ਅੰਗਦ5); **੧0/**੪੩੩ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); **੧੧/**੪੫੨ (ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ); **੧੨/**੪੬੨ (ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ); **੧੪/**੫0੩ (ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ); ੧੬/੫੩੯-੫੫ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ21, ਲਹਣਾ/ਲਹਣੇ32, ਤਿਹਣ, ਖਤ੍ਰੀ, ਪੁਰਖਾ, ਲਹਣਾ ਬਡਭਾਗਾ, ਅੰਗਦ7, ਸੁਖਮਾਨਾ, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰੂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ); **੧੭/**੫੬੭ (ਗੁਰ ਅੰਗਦ); **੧੮/**੬੩੧ (ਗੁਰ ਅੰਗਦ); **੨੧/**੭੪੯-੭੯੨ (ਅੰਗਦ3). **ਕੁ-੧0: ੧/**੧੯ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ). **ਸੁ-੧0: ੧/**੫ (ਅੰਗਦ ਮਹਾਰਾਜ, ਸਗਲ ਜਗਤ ਸਿਰਤਾਜ, ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਗਾਧਿਗਤ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ); **੫/**੭੩ (ਅੰਗਦ, ਫੇਰੂ ਤਨੈ); **੧੬/**੨੩੮ (ਅੰਗਦ). **ਛਿਬਰ: ੧/**੧0-੨ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ/ਦ3, ਅੰਗਦ/ਦੁ/ਅੰਗਦਾ9, ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਲਹਣਾ, ਕੋੜੀ ਕਿਰਾੜ੨, ਲਹਣਾ/ਲਹਣੇ3); **੨/**੧੪-੨੨ (ਗੁਰੂ

ਅੰਗਦ/ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ21, ਲਹਨਾ ਅਉਤਾਰੀ, ਅੰਗਦ/ਅੰਗਦਾ9, ਲਹਣਾ/ਲਹਣੇ ਜੀ/ਲਹਨੇ11, ਭਲਾ ਆਦਮੀ, ਪੀਰ, ਗਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦੁ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਗੁਰੂ, ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ, ਸਾਹਿਬ, ਖਾਵੰਦ2); **੩/**੨੫-੩੦ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2); **੧੦/**੯੫-੧੧੬ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਅੰਗਦ2); **੧੪/**੧੪੬-੮੪ (ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ3, ਦੂਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ). **ਮਪ.ਵ: ੧੪/**੪੭-੯ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ15, ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਲਹਨਾ, ਰਾਜ ਯੋਗ ਕਾ ਧਨੀ, ਰਾਜ ਕਾ ਧਨੀ, ਪੁਰਖਾ, ਵਡੇ ਭਗਵਾਨ ਪੁਰਖ, ਬਚਾ); **੧੫/**੫੦ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ5, ਪੁਰਖਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); ੧੬/੫੧ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2, ਪੁਰਖਾ); **੧੭/**੫੧ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ7, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2, ਲਹਨਾ, ਅੰਗਦ, ਪੁਰਖਾ2); **੧੮/**੫੨-੩ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ10, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ11, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ5, ਪੁਰਖਾ ਜੀ7, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖਾ3, ਸਤਿਗੁਰ, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ2) **੨੦/**੫੫-੬ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ,ਪੁਰਖਾ); ੨੧/੫੬੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ3, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ੩, ਗੁਰੂ/ਗੁਰੂ ਜੀ3, ਮੇਹਰਵਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ, ਜਗਤ ਕੇ ਉਧਾਰਨਹਾਰ); **੨੨/**੫੭-੮ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ3, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ2, ਸਤਿਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਮੇਹਰਵਾਨ, ਪਾਤਸਾਹ, ਸਾਹਿਬੋ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); **੨੩/**੫੮-੯ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ5, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਹਜ਼ੂਰ; **੨੪/**੫੯ (ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਪੁਰਖ); **੨੫/**੬੦ (ਗੁ./ਸ੍ਰੀ ਗੁ.ਜੀ8, ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਹਰਵਾਨ5); **੨੬/**੬੧ (ਗੁ./ਗੁਰੂ ਜੀ6); **੨੭/**੬੨ (ਸਾਹਿਬ ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਤਪਾ ਜੀ, ਹਜੂਰ); **੨੮/**੬੨ (ਸਾਹਿਬ5, ਬਾਬਾ ਅੰਗਦੁ ਜੀ); **੨੯/**੬੪-੮ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ10, ਗੁ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ8, ਸਾਹਿਬ4, ਮੇਹਰਵਾਨ2, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ3, ਸਤਿਗੁਰ7, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ6, ਪਾਤਸਾਹ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ3); **੩੦/**੬੯-੭੦ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2, ਸਾਹਿਬ2, ਗੁਰੂ3, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ3); **੩੧/**੭੧-੨ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ5, ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ); **੫੯/**੧00-02 (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2); **੯੭/**੧੪੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ2). **ਮਪ.ਕ-ਭ.੧: ੫੧/**੩੮੬-੮੮ (ਲਹਨਾ/ਲਹਨਾ ਜੀ13, ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ, ਗਿਆਨ ਕੀ ਖਾਨ, ਦਿਆਲ ਲਹਨੇ, ਸੇਵਕ, ਸੰਤਮੀਤ); **੫੨/**੩੯੨

(ਲਹਨਾ/ਲਹਨਾ ਜੀ2); **੫੩**/੩੯੪ (ਬਡਾ ਸੰਤੋਖੀ); **੫੪**/੩੯੭-੯(ਲਹਨਾ ਜੀ4); **੫੫/**੪0੨ (ਲਹਨਾ ਜੀ6) **੫੬**/੪0੪ (ਲਹਨਾ ਜੀ2); ੫੮/੪0੮-੯ (ਲਹਨਾ/ਲਹਨਾ ਜੀ3, ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨਾ2); **੫੯**/੪੧0-੧੩ (ਲਹਨਾ/ਲਹਨਾ ਜੀ7, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਪਰਮ ਸੁਜਾਨਾ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ4, ਪੁਰਖਾ); ੬0/੪੧-੧੭ (ਗੁ./ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅੰਗਤ ਜੀ8, ਦਇਆ, ਬਾਬੇ ਅੰਗਤ, ਪੁਰਖਾ3, ਗੁਰ, ਪੁਰਖ ਪਰਮਸੁਜਾ); **੬੧/**੪੧੮-੯ (ਗੁ. ਅੰਗਤ/ਜੀ5, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ); **੬੨/**੪੪੧-੨੨ (ਗੁ. ਅੰਗਤ/ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅੰਗਤ ਜੀ3); **੬੪**/੪੨੮ (ਪਰਮਾਤਾਮ ਰੂਪ, ਸਰਬ ਸਿਧ, ਗੁ./ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅੰਗਤ ਜੀ2); **੬੫**/੪੩੬-੮ (ਗੁ./ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅੰਗਤ ਜੀ6, ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਗੁ./ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧/**੭੩-੫ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਗਤ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ5, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ5, ਗੁ. ਅੰਗਤ ਜੀ4, ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ/ਸਤਿਗੁਰ ਮੂਰਤ10, ਬਾਬਾ ਜੀ6, ਸਾਹਿਬ, ਦਿਆਲ, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ, ਪ੍ਰਭ); **੨**/੮0-੧ (ਸਤਪੁਰਖ, ਸਤਗੁਰ6, ਗੁਰੂ, ਅੰਗਤ ਗੁ. ਅੰਗਤ, ਪ੍ਰਭ); **੩**/੮੪ (ਸਤਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ2, ਸਤਿਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ); **੪**/੮੭-੯ (ਸਤਿਗੁਰ3, ਪ੍ਰਭ, ਪ੍ਰਭਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ, ਅੰਗਤ, ਅਵਤਾਰ); **੫**/੯੧-੨ (ਗੁਰ ਅੰਗਦ, ਦਿਆਲ, ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ2, ਸਤਗੁਰ ਬੇਪਰਵਾਹ, ਕਾਮਲਵਲੀ, ਸਤਗੁਰ, ਕਾਮਲ); **੬/**੯੪-੫ (ਪਰਮ ਅਵਧੂਤ, ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸਤਗੁਰ5, ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨੀ, ਸਤਗੁਰ ਸੰਤ, ਸਤਿਗੁਰ-ਬਚਨ, ਗੁਰ4, ਨਿਰਾਲੰਭ, ਪਰਮ-ਸੁਖ ਸਾਰ); **੭**/੯੭-੧0੧ (ਸਤਿਗੁਰ8, ਦਿਆਲ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ2, ਪ੍ਰਭ, ਤਪਾ ਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ2, ਤਪਾ); **੯/**੧0੬-੧੫ (ਪ੍ਰਭ ਸਤਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ33, ਦਿਆਲ/ਦੀਨ ਦਿਆਲ7, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਤ ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ3, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਗੁਰੂ2, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ2, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ3, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ3, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਸਤਗੁਰ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ2, ਬਾਬੇ/ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ2, ਪਰਮ ਪਰਬੀਖਨ2, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); **੧0/**੧੧੯-੨੧ (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ12, ਪ੍ਰਭ, ਕਰਨਾਰਬਿੰਦ, ਗੁਰੂਆਨਾ, ਦਿਆਲ3, ਗੁਰ2, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ2, ਗੁਰੂ ਅੰਗਤਿ, ਪ੍ਰਭ, ਪੁਰਖਾ3, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ);**੧੧**/੧੨੩-੨੪ (ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਦਿਆਲ,

ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ2, ਪੁਰਖਾ ਜੀ, ਗੁਰ3, ਸਤਿਗੁਰ5); **੧੨**/੧੨੬-੭ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਹਜੂਰਿ, ਪ੍ਰਭ, ਦਿਆਲ); **੧੩**/੧੨੮-੩੨ (ਸਤਿਗੁਰ17, ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨੀ, ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ, ਗੁਰੂ4 ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ4, ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ3, ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੧੫**/੧੩੭-੯ (ਸਤਿਗੁਰ10, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ2, ਗੁਰ ਅੰਗਤ, ਪ੍ਰਭ/ਭੁ6, ਪੁਰਖ/ਖਾ, ਗੁਰ/ਰੂ7, ਭਗਤ ਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ3, ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ, ਸਾਹਿਬ); **੧੬**/੧੪੨-੪੪ (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ2, ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭੁ, ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ, ਗੁਰੂ4, ਸਤਿਗੁਰ7, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਅਗਤ/ਜੀ2); **੧੭**/੪੯੦ (ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ); **੧੮**/੩੭੪ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਤਿ); **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੮**/੪੯੭ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਤ ਜੀ2, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅੰਗਤ ਜੀ2); **੧**/੭੨੨ (ਅੰਗਤ ਸ੍ਰੀ). **ਭੰਗੂ: ੧੨/**੨੨ (ਅੰਗਦ2); **੧੬**/੩੬ (ਗੁਰ ਅੰਗਦ); **੧੯**.੨/੫੧ (ਅੰਗਦ); **੭੦**/੧੬੫ (ਅੰਗਦ ਗੁਰ); **੭੯**/੧੮੨ (ਅੰਗਦਾ); **੧੦੨**/੨੫੮ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ. ਅੰਗਦ, ਅੰਗਦ ਜੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨/**੩੧੨ (ਅੰਗਦ); **ਪੂ.੩/**੩੩੦ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); **ਪੂ.੪/**੩੪੦-੪੪ (ਅੰਗਦ ਚੰਦ, ਅਮੰਦ, ਦੁਤੀ ਜਨ ਚੰਦੁ, ਸੰਪਟ ਸੁਧਾ ਕੇ, ਬਸੁਧਾ ਕੇ ਸੁਖਦਾਯਕ, ਲਾਯਕ ਜਗ ਬੰਦਨ, ਭਵ ਫੰਦਨ ਹਰਨ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਬਪੁ, ਗੁ., ਅੰਗਦ); **ਪੂ.੧੨/**੪੩੭-੪੮ (ਅੰਗਦੈਂ, ਗੁਰ ਅੰਗਦ2, ਸਤਿਗੁਰ, ਅੰਗਦ ਗੁ., ਅੰਗਦ/ਕੋ/ਗੁ.); **ਪੂ.੧੪/**੪੪੯-੫੪ (ਗੁ. ਦੁੰਦ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਚੰਦ, ਗੁ., ਦੁਤੀ ਗੁ., ਲਹਿਣਾ/ਣੇ/ਲਹਿਣਾ ਜੀ16, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ2, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ2); **ਪੂ.੧੪/**੫੫-੬੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ4, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ8, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ/ਅੰਗਦ8, ਮਾਲੀ, ਗੁਪਾਲ, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ4, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਜੀ, ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤਿ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨਾ, ਦੁਤੀ ਗੁਰ4, ਅਨਾਦਿ, ਸਤਿਗੁਰੂ); **ਪੂ.੧੫/**੪੬੭-੯ (ਲਹਿਣਾ/ਣੇ2, ਅੰਗਦ2, ਗੁਰ/ਰੂ13, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਸਤਗੁਰ, ਅੰਗਦ ਗੁ., ਰੂਪ ਹਰਿ ਕਰਤਾਰ ਪ੍ਰਤੱਖ); **ਪੂ.੧੬/**੪੭੯ (ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੧੭/**੪੮੧-੮੪ (ਦੁਤੀ ਗੁ., ਗੁ. ਦੂਸਰੇ, ਜੁਗਾਦਿ); **ਪੂ.੧੮/**੪੯੩ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ, ਗੁ., ਅੰਗਦਹਿ, ਕੋੜੀ ਕਰਿਆੜ); **ਪੂ.੨੧/**੫੨੮ (ਅੰਗਦ); **ਪੂ.੨੮/**੬੦੯ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ, ਗੁ.2); **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩/**੯੭੯ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਗੁ.); **ਪੂ.੩੫/**੧੦੪੭ (ਗੁ. ਦੂਸਰ); **ਪੂ.੪੭/**੧੨੯੨ (ਗੁ. ਦੁੰਦ, ਅਜਰ ਜਰਨ, ਅਤਿ ਧਰਨ ਧਰਨਿ ਸਮ, ਗੁਰ). **ਗਗ.੩: ਪੂ੫੨/**੧੩੮੨ (ਅੰਗਦ); **ਪੂ.੫੩/**੧੩੯੮ (ਅੰਗਦ ਸ੍ਰਬਗਯ ਗੁਰ, ਅਕਲਕਲਾ

ਭਰਪੂਰ, ਅਜਰ ਜਰਨ ਆਜਿਤ, ਭਗਤਿ ਭਾਵ ਭਾਵਨਿ ਭਰਨ); **ਪ੍ਰੂ.੬੧/**੧੫੬੭ (ਅੰਗਦ); **ਪ੍ਰੂ.੬੯/**੧੬੮੪ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); **ਗਗ.੪: ਉ.੨/**੧੭੮੦-੮੧ (ਅੰਗਦ2); **ਉ.੫**/੧੮੦੬ (ਦੁਤੀ ਗੁਰ ਅਦੁਤੀ); **ਉ.੧੩/**੧੯੧੨ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ); **ਉ.੧੮**/੧੯੯੩ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਅੰਗਦ ਗੁਰੈਂ); **ਉ.੧੯**/੨੦੧੬ (ਅੰਗਦ); **ਉ.੩੩**/੨੨੪੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ); **ਉ.੫੧**/੨੫੭੦ (ਅੰਗਦੰ), ੨੫੮੪ (ਅੰਗਦੈਂ).

> "ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਧਾਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਹਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ 500 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਕੁਝ, ਇਕੋ-ਜਿਹੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਦੁਤੀ ਗੁਰੀ, ਗੁ. ਦੁੰਦ, ਪੁਰਖ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਕਾਮਲ, ਸੇਵਕ, ਪਰਮ ਅਵਧੂਤ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਅਗਨੰ ਖਾਨ

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾਪਤੀ- **ਕੁ-੧੦: ੧੦**/੧੫੫

ਅਗਨ ਰਿਖੀ

ਉਤਰਾਖੰਡ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਰਿਸ਼ੀ- **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੫੦**/੨੯੬-੯੯ (ਰਿਖ, ਰਿਖਸੂਰ, ਰਿਖੀ2, ਅਗਨ ਰਿਖੀ, ਅਗਨਿ ਰਿਖ2, ਮਹਾਰਿਖੀ, ਰਿਖਗਿਆਨੀ, ਰਿਖ ਮਹਾ, ਰਿਖ).

ਅੰਗਨੂੰ

ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਗਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੯੩2.

'ਅਗਮਗੜ੍ਹ/ਅਗਮਪੁਰਾ'

ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਿਲ੍ਹਾ- **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੨-੫ (ਪੁਰੀ ਅਗਮ, ਅਗਮਪੁਰੰ, ਅਗਮਗੜ੍ਹ).

ਅਗਰ ਸਿੰਘ:

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖੰਗੂੜੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੫੯.

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ

ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਬੋਲੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੬0/**੨੯0੬

ਅਘੜ ਸਿੰਘ[1]

ਕੋਈ ਸਿਖ ਵਿਅਕਤੀ-**ਗਗ.੪: ੳ.੨੬**/੨੧੪0.

ਅਘੜ ਸਿੰਘ[2]

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਭਾ. ਨਗਾਹੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੯**/੨੧੭੮-੮02 (ਅਘੜ/ਅਘੜ ਸਿੰਘ2); **ੳ.੩੨/**੨੨੩੬-੪੫ (ਅਘੜ ਸਿੰਘ9, ਸਿੰਘ6); **ੳ.੩੫**/੨੨੮੮ (ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੪**/੨੪੪੧-੨ (ਅਘੜ ਸਿੰਘ2); **ੳ.੫੨**/੨੬੩੨ (ਅਘੜ ਸਿੰਘ); **ੳ.੬0/**੨੯੨੪ (ਅਘੜ ਸਿੰਘ4).

> "ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਸਿਰਫ 'ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ' ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਚੌਥੀ ਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਜਿਲਦ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕੱਲ 'ਸਿੰਘ' ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਅਚੰਭੋ, ਨਾਥਿ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਇਕ ਸਿਧ ਜੋਗੀ- **ਹਰਿ.੨: ੭**/੧0੨.

ਅਚਲ ਸਿੰਘ

ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ ਭਦੌੜੀਏ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਅਚਲ ਨਾਥਿ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਇਕ ਸਿਧ ਜੋਗੀ- **ਹਰਿ.੨: ੭**/੧0੨.

ਅਚਲ, ਬਟਾਲਾ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਹਿਰ ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ’ਚ ‘ਅਚਲ’ ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਥਾਨ, ਬਟਾਲਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਂ ‘ਅਚਲ, ਬਟਾਲਾ’ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ- **ਪੁਰਾ: ੫੦**/੧੮੦ (ਅਚਲ/ਚਲਿ). **ਬਾਲਾ: ੪੭**/੩੭੮ (ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ, ਅਚਲ); ੪੮/੩੭੯ (ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ, ਵਟਾਲੇ). **ਹਰਿ.੨: ੬/**੬੯ (ਅਚਲ/ਅਚਲਿ3); **੨੧**/੧੭੪ (ਅਚਲਿ). **ਗਿਆ:** ੫੬੪, ੫੯੫ (ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ4). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੯੨-੬ (ਅੱਚਲ2, ਅਚਲ, ਵਟਾਲੇ). **ਕੁ.੧੦: ੮**/੧੧੮ (ਅਚਲ); **੨੧**/੨੮੯ (ਅਚਲ). **ਸੁ-੧੦: ੧੩**/੧੯੨ (ਅਚਲੰ). ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੪੮ (ਅਚਲ). **ਮਪ-ਕ, ਭ-੧: ੫੪**/੩੯੭ (ਅਚਲ ਤੀਰਥ, ਅਚਲ). **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੫ (ਅਚਲੈ); **੪੩**/੯੯ (ਅਚਲ ਬਟਾਲਾ). **ਗਗ.੪: ਉ. ੧੫**/੧੯੪੫ (ਅਚਲ ਬਟਾਲੇ).

> “ਪੋਥੀ-ਪੁਰਾ, ਬਾਲਾ, ਹਰਿਜੀ, ਕੁ.੧੦, ਸੁ.੧੦, ਮਪ(ਕ), ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਅਚਲ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕੋ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਪਰੰਤੂ ਥੋੜ੍ਹਾ-ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

ਅੱਛਰਾ, ‘ਸਿੰਘ`

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਗੁਲਾਬਦਾਸੀਏ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ’ਚੋਂ ਸੇਵਾ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ **ਗਗ.੫: ਉ. ੫੯**/੩੮੫੫.

ਅਛੋਹਾ ‘ਸਿੰਘ`

ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੬/**੨੧੪੦.

ਅਜਨਾਲਾ

ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸੜਕ ਉਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 20 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[20]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੨੯.

---

[20] *ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ,* ਲੋਕ ਗੀਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, 2015, ਪੰ. 41.

ਅਜਮੇਰ (ਨਗਰ)

ਚੌਹਾਨ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਜਯਾਪਾਲ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ[21]- **ਗੁ.ਸੋ:** ੧੭/੧੧੮2. **ਸੁ.੧0: ੨੭/**੪੧੫ (ਗੜ੍ਹ ਅਜਮੇਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮/**੩੮੬ (ਅਜਮਰੇਹਿ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੦ (ਅਜਮੇਰ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ).

ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀ, ਨ੍ਰਿਪ

ਕਹਿਲੂਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ (ਪਹਾੜੀ) ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪.

ਅਜਮੇਰੀ ਦਰਵਾਜੇ

ਦਿੱਲੀਵਿਚ ਮੁਗਲ-ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਬਣੇ 'ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ' ਤੱਕ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਅਜਮੇਰ (ਰਾਜਪੁਤਾਨੇ) ਵਲ ਬਣਿਆ ਦਰਵਾਜਾ- **ਗਗ:੫: ਉ.੪੮**/੨੫੧੩; **ਉ.੪੯/**੨੫੨੫.

ਅਜਿੱਤਾ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਲੰਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਚ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੩.

ਅਜਿਤਾ (ਰੰਧਾਵਾ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿਖ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਪੱਖੋਕੇ ਰੰਧਾਵੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਬਾਲਾ: ੮/**੧੯੨ (ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ); **੧੦**/੨੦੬ (ਅਜਿਤਿਆ, ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ): **੫੮/**੪੦੩-੪ (ਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ3, ਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ); **੬੧/**੪੧੫-੭ (ਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ/ਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ2, ਜਿਤਾ/ਤੇ14, ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪਿਅਰੇ, ਭਾ. ਜਿਤਾ9, ਕਰਮਾ ਦਾ ਬਲੀ, ਸਾਧੁ, ਭਾਈ ਜੀ2, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਿਆਰਾ) **੬੨**/੪੧੭-੮ (ਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ/ਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ, ਚਉਧਰੀ ਜੀ, ਜਿਤੇ4, ਭਾ. ਜਿਤੇ); **੬੪/**੪੨੧ (ਜਿਤਾ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੧੫-੨੦ (ਭਾ. ਅਜਿਤਾ2, ਅਜਿੱਤਾ); **੧੬**/੫੩੨-੩੩ (ਅਜਿਤਾ ਭਾ. ਅਜਿਤਾ2,). ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੭੬ (ਭਾ. ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੫੦/**੩੮੩ (ਅਜਿਤਾ ਰੰਧਾਵਾ).

---

[21] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 46.

> "ਉਕਤ ਚਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 70 ਵਾਰ ਦੇ ਕਰੀਬ 'ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ; ਜਿਤਾ, ਜਿਤੇ, ਕਰਮਾ ਦਾ ਬਲੀ, ਸਾਧੁ, ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਦਿ ਆਏ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਜਿਤਾ/ਜਿਤੇ ਜਾਂ ਅਜਿਤੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ।"

ਅਜ਼ੀਜ਼ ਖਾਨ

ਮਿਰਜ਼ਾ ਅਜ਼ੀਜ਼ ਖ਼ਾਨ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜ਼ੀਜ ਖ਼ਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[22]- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬/**੨੩੦੭ (ਲਾਜ਼ਮ ਲਘੂ, ਅਜ਼ੀਜ ਖਾਂ). **ਗਗ.੫: ਉ. ੩੭/**੨੩੨੯ (ਅਜ਼ੀਜ ਖਾਨ).

> "ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 5-6 ਕੁ ਵਾਰ ਇਸੇ ਸਿਰਲੇਖ (ਅਜ਼ੀਜ ਖਾਂ/ਖਾਨ) ਅਧੀਨ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।"

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ[1]

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ (1687-1705 ਈ.) ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ-**ਕੁ-੧੦: ੧੦**/੧੫੫ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ) **੧੬/**੨੦੦-੦3 (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਲਵਾਨਾ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ3, ਗੁਰ ਸੁਤ2, ਸੁਤ, ਸਿੰਘ ਜੀਤਮੰ, ਬੀਰ ਬਲਵੰਡ, ਈਸਰ ਕੋ ਅਵਤਾਰ); **ਸੁ-੧੦: ੧੫**/੨੧੭ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ); **੧੯**/੨੮੫ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ ਸੁਤ, ਵੈ ਗੁਰਜਾ, ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ, ਅਜੀਤ।ਭਯੋ। ਸਿੰਘ); **੨੧**/੩੧੯-੨੧ (ਅਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ2, ਅਜੀਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ). **ਛਿਬਰ: ੧੦**/੧੧੨-੧੩ (ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ). **ਗਗ:੩: ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੬ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਪੂਤ); **ਪੂ.੬੦/**੧੫੫੫ (ਜੇਸ਼ਟ ਸੁਤ); **ਪੂ.੬੫/**੧੬੩੦-੪੧ (ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ3, ਅਜੀਤ/ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ2, ਅਜੀਤ ਹਰੀ); **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੭ ((ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੫-੫੧ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ5, ਸਿੰਘ ਅਜੀਤ, ਅਜੀਤ).

> "ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁ-੧੦, ਸੁ. ੧੦ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 40 ਕੁ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਵਾਲੇ; ਗੁਰ ਸੁਤ, ਜੇਸ਼ਟ ਸੁਤ, ਅਜੀਤ

---

[22] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 307.

> ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੈਸੈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਧਾਰ ਬਣਾਏ (ਉਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਬਾਕੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।"

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ[2]

++ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੦**/੧੮੭੮.

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ[3]

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੁਤਰ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੬੮-੭੪ (ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ5, ਸਿੰਘ ਅਜੀਤੈ).

'ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ'[4]

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ ਗੋਦ ਲਿਆ ਪੁੱਤਰ - **ਕੁ-੧੦: ੬**/੯੩ (ਜੀਤ ਮਲ). **ਗਗ.੨:** ਪੂ. ੩੭/੧੦੭੮ (ਅਜੀਤ ਮੱਲ). **ਗਗ.੩: ਪੂ. ੫੧**/੧੩੬੩ (ਅਜੀਤ ਮੱਲ). **ਗਗ.੫. ੳ. ੫੯**/੨੮੩੯ (ਅਜੀਤ ਮੱਲ).

> *" ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੇ ਪਾਲਤ ਪੁਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ਼ 'ਕੁ-੧੦' ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਅਜੀਤ/ਅਜੀਤ ਮੱਲ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 4 ਕੁ ਵਾਰ ਹੋਇਆ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।"*

ਅਜ਼ੀਮ, ਖਾਂਨ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਇਕ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾਪਤੀ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੬੦੧.

ਅਜੀਮਾਬਾਦ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦੇ 'ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ' ਦਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਨਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਅਜ਼ੀਮ ਨੇ 'ਅਜੀਮਾਬਾਦ' ਰਖਿਆ ਸੀ[23]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੦**/੩੮੩.

++ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

[23] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 734.

ਅੰਜੀਲ

ਇਸਾਈਆਂ ਦਾ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੩/**੩੩੬, ੩੯2

ਅਜੋਧਿਆ

ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸਰਜੂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਕੌਸ਼ਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰੀ[24]- **ਮਿਹ-੧: ੫੮/**੧੮੭; **੫੯/**੧੮੭; **੫੯/**੧੯03; **੬੦/**੧੯੮-੯; **੬੧/**੨002. ਗਿਆ: ੩੮੫ (ਅਜੁਧਿਆ2). **ਕੁ-੧੦: ੨/**੩੫-੯ (ਔਧ-ਪੁਰੀ, ਔਧ); **੩/**੪੦-੧ (ਔਧ-ਪੁਰੀ2, ਸੁਰਨਰਪੁਰ, ਅਜ ਨੰਦਨ ਕੇ ਪੁਰ); **੨੦**/੨੭੨ (ਕੌਸ਼ਲਪੁਰ). **ਸੁ.੧੦: ੪**/੪੯-੫੦ (ਪੁਰੀ ਅਯੁਧਿਆ), ਸ੍ਰੀ ਅਜ ਨੰਦਨ ਕੀ ਨਗਰੀ); **੭**/੧੧੮ (ਔਧਪੁਰ). **ਗਗ-੧: ਪੂ.੯/**੪੦੦ (ਅਯੁਧਯਾ). **ਪੂ.੧੦**/੪੧੮ (ਪੁਰੀ ਅਜੁੱਧਯਾ); **ਪੂ. ੧੫/**੪੬੮-੭੧ (ਅਯੁਧਯਾ, ਔਧ). **ਗਗ. ੨: ਪੂ.੩੭/**੧੦੭੮-੮੦ (ਆਯੁੱਧਯਾ, ਅਧਿ); **ਪੂ. ੪੪/**੧੨੨੭, ੫੨ (ਔਧ2); **ਪੂ-੪੫**/੧੨੫੭ (ਅਜੁੱਧਯਾ); **ਪੂ.੪੮/**੧੩੧੦ (ਅਯੁਧਯਾ). **ਗਗ.੩ ਪੂ. ੫੫/**੧੪੩੨ (ਅਯੁੱਧਿਆ); **ਪੂ.੫੭/**੧੪੮੭-੯ (ਅਵਧ/ਧਿ3). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪ (ਪੁਰੀ ਅਜੁੱਧਯਾ).

> " 'ਮਿਹ.੧', 'ਗਿਆ', 'ਕੁ.੧੦' 'ਸੁ-੧੦' ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਅਜੋਧਿਆ ਪੁਰੀ' ਸੰਬੰਧੀ ਲਗਭਗ 35 ਕੁ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਜੋ ਪੁਰੀ ਅਯੁੱਧਯਾ, ਅਜ ਨੰਦਨ ਕੇ ਪੁਰ, ਔਧ, ਅਵਧ ਅਤੇ ਸੁਰਨਰਪੁਰੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ।"

ਅਜੈਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ਼ਰਮਾ ਰਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੬੯੬; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਅਟਕ[1]

---

[24] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 78.

ਵੱਡਾ ਦਰਿਆ ਜਿਸਨੂੰ ਸਿੰਧ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਕੁ-੧੦: ੨/**੨੮; **੪/**੫੪; **੮/**੧੧੪; **੧੨/**੧੭੩. **ਭੰਗੂ: ੧੧੨/**੨੯੧; **੧੨੧/**੩੨੪ (ਅਟਕੋ); ੧੪੫/੩੭੭; **੧੫੪/**੪੦੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੪/**੧੭੯੩; **ਉ.੧੪/**੧੯੨੧; **ਉ.੨੦/**੨੦੨੬; **ਉ.੩੦/**੨੨੦੨ (ਸਿੰਘ); **ਉ.੩੬/**੨੩੦੭. **ਗਗ.੫ ਉ.੩੮/**੨੩੫੩; **੪੩/**੨੪੩੩; **ਉ.੫੧/**੨੫੭੬; **ਉ.੫੨/**੨੬੦੭੨; **ਉ. ੫੭/**੨੭੮੩; **ਉ.੬੦/**੨੫੭੧; ੨੯੨੮.

ਅਟਕ[2]

ਅਟਕ (ਸਿੰਧ) ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ ਜਿਥੇ 'ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ' ਨੇ ੧੫੮੩ ਈ. ਵਿਚ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ[25]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੪/**੩੨੭; **੧੨੫/**੩੨੮; **੧੪੩/**੩੭੪ (ਅਟਕੈ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੬/**੨੪੭੪.

ਅਟੱਲ,ਗੜ੍ਹ

ਸਿੰਘ ਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਸਥਾਨ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੪.

'ਅਟਲ, ਰਾਇ'

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯/**੩੭੪. ੭੫ (ਗੁਰ ਸੁਤ, ਅਟੱਲ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ2, ਬਾਲ);**੧੬/**੫੫੬ (ਅਟੋਲ ਰਾਇ); **੧੭/**੫੫੮-੬੮ (ਅਟਲਰਾਇ6, ਬਾਬਾ/ਬੇ ਅਟਲ9, ਅਟਲ11, ਗੁਰ ਸੁਤ, ਬਾਬੇ2, ਬਾਲਕ, ਸ੍ਰੀ ਅਟਲ, ਬਾਬਾ ਅਟਲ). **ਛਿਬਰ: ੬/**੫੩ (ਸਾਹਿਬ ਅਟਲ ਰਾਇ ਜੀ3, ਅਟਲ ਰਾਇ3, ਬਾਲ ਇਆਨੇ). **ਮਪ-ਵ: ੮੫/**੧੨੮ (ਅਟਲ ਰਾਇ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੫/**੪੧੭ (ਅਟਲ ਰਾਇ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ). **ਭੰਗੂ: ੭੨/**੧੬੮ (ਰਾਇ ਅਟਲ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩/**੫੪੬ (ਅਟਲ ਉਦਾਰੋ); **ਪੂ.੨੫/**੫੬੪-੬੬ (ਅਟਲ ਰਾਇ10, ਬਲਕਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਸੁਤ, ਗੁਰੁ ਨੰਦਨ, ਰਾਇ ਅਟਲਹਿ, ਰਾਇ ਅਟੱਲ, ਅਟੱਲ ਰਹਾਏ); **ਪੂ.੨੭/**੬੦੧-੦੩ (ਅਟਲ ਰਾਇ2); **ਪੂ.੨੮/**੬੧੪ (ਅਟਲ ਰਾਇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੨.

---

[25] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 374.

"ਬਾਬਾ ਅਟਲ ਰਾਇ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਰੋਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਅਟਲ ਰਾਇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ: ਬਾਲਕ ਇਆਨੇ, ਅਟਲ ਉਦਾਰੋ, ਰਾਇ ਅਟਲ, ਗੁਰੂ ਸੁਤ, ਗੁਰੂ ਨੰਦਨ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹਨ।"

ਅਟਾਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ, ਇਥੋਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫ ਉ.੫੭**/੨੭੫੧-੫੯6.

ਅਠਖੇੜਨ

ਹਰਿਆਣੇ ਰਾਜ ਦਾ, ਹਿਸਾਰ ਨੇੜੇ 'ਅਠ ਖੇੜੇ' ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੧੩.

ਅਠਾਰਹ, ਪੁਰਾਣ

ਪੁਰਾਤਨ-ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ-**ਬਾਲਾ: ੩**/੧੭੮. ਮਿਹ-**੧: ੫੮**/੧੮੮. **ਹਰਿ:੨ ੫੦**/੩੧੨. **ਚਤੁ.੩: ੬੩**/੫੭੪; ੭੨/੬੧੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੯੮. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੦੬. **ਮਪ-ਕ, ਭ-੧: ੨੧**/੧੩੬.

"ਉਕਤ 7 ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣਾਂ' ਸੰਬੰਧੀ ਆਏ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰਫ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ, ਸਥਾਨ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰੂਪ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਵਖਰੇਵਾਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ : ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਨ/ਣ, ਅਠਾਰਹਿ, ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਚਾਰ ਕੁ ਰੂਪ ਹਨ।"

ਅੱਡਣ ਸ਼ਾਹੀ

ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਸਾਧਕ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਦੇ ਚੇਲੇ ਭਾਈ ਅੱਡਣ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਚੱਲਿਆ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਜਾਂ ਫਿਰਕਾ[26]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੩. **ਗਗ.੫: ਉ. ੫੯**/੨੮੪੬-੬੨7.

ਅਣੀ ਰਾਇ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਜੋ ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਸੰਨ. 1675 ਨੂੰ ਜਨਮੇ[27]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੬੮ (ਬਡਜੋਧਾ, ਅਣੀ ਰਾਇ); **੧੭**/੫੫੮-੯੧ (ਅਣਿ ਰਾਇ2, ਬਾਬਾ ਅਣੀ, ਅਣੀ,

---

[26] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.) *ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼-1*, ਗਰੇਸੀਅਸ ਬੁਕਸ, ਪਟਿਆਲਾ-2014, ਪੰਨਾ 47.

ਅਣੀਰਾਇ5, ਦਯਾਧੀਰ, ਬਲਖਾਲ); **੧੮**/੬੧੫ (ਅਣੀ); **੧੯**/੬੪੮ (ਅਣੀ); **੨੦**/੬੯੫-੭੧੨ (ਅਣੀ2, ਅਣੀ ਰਾਇ); **੨੧**/੭੪੬ (ਅਣੀ); ੭੭੦-੭੧ (ਅਣੀ, ਅਣੀ ਰਾਇ); ੭੯੫ (ਅਣੀਰਾਇ). ਛਿਬਰ: **੬**/੫੩-੫੭ (ਅਨੀਰਾਇ2); **੭/੬੦** (ਅਨੀਰਾਇ); **੯**/੬੬ (ਅਨੀਰਾਇ). **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੯ (ਅਣੀ ਰਾਏ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨:** (ਅਨੀ ਰਾਇ ਜੀ, ਮਹਾਂ ਸੁਜਾਨ). **ਭੰਗ{: ੭੨**/੧੬੮ (ਅਣੀ।ਸ।ਰਾਇ). **ਗਗ.੧ ਪੂ. ੨੩**/੫੪੭ (ਅਨੀ ਰਾਇ); **ਪੂ. ੨੮**/੬੧੨ (ਅਨੀਰਾਇ).

> "ਗੁ. ਬਿ.੬' ਅਤੇ 'ਛਿਬਰ' 'ਮਪ(ਵ)', 'ਮਪ (ਕ)', ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ 'ਬਾਬਾ ਅਨੀ ਰਾਇ ਜੀ' ਸੰਬੰਧੀ 35 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਬਡਜੋਧਾ, ਅਣੀ/ਨੀ, ਮਹਾਂਸੁਜਾਨ, ਦਯਾਧੀਰ, ਬਲਖਾਨ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਧੇਰੇ ਅਣੀ/ਅਣਿਰਾਇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ।"

ਅਣੋਖ/ਅਣੋਖਾ ਸਿੰਘ

ਭਾ. ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ. ੫੫**/੨੭੨੪2.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ[1]

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ. ੨੦**/੨੦੨੪.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ[2]

ਕਾਨੂੰਆਣੇ ਦੇ ਛੰਭ ਵਿਖੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਸਮੇਂ ਇਕ ਸਿੱਖ ਜਥੇ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੯0.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ[3]

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ 'ਚ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੪: ਉ. ੨੭**/੨੧੫੩.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ[4]

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸ. ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੬-੫06.

ਅਤਰ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ[5]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ, ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

---

[27] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 50.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ[6]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ. ੫੫**/੨੨੮੩

ਅਤਰ ਸਿੰਘ[7]

ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/ ੨੭੬੭.

ਅਤ੍ਰ ਸਿੰਘ[8]

ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ:੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧.

ਅਤਰ ਸਿੰਘ[9]

ਫਰਜ਼ੁੱਲਾ ਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੪.

ਅਤਿ, ਗ੍ਰਾਮ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਥਾਨ- **ਕੁ: ੧੦: ੧੦**/੧੪੦.

ਅਤਿਉਲ

ਮੀਰ ਅਤਾਉਲਾ, ਇਹ ਤਰਾਵੜੀ ਦਾ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜਪੂਤ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਇਨਾਇਤ ਉਲਾ ਖ਼ਾਨ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ[28]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੧੯੯-੨੦੪ (ਅਤਿਉਲ, ਇਨਾਇਤੁੱਲਾ, ਰਾਜਪੂਤ). **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੭੧**/੧੭੧੫-੧੭ (ਅਤਾਉਲ ਖਾਨ, ਆਤੋਲਾ, ਅੱਤਾਉਲ ਖਾਂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੪ (ਮੀਰ ਅਤਉਲ ਖਾਂ); **ਉ. ੨੪**/੨੧੦੩ (ਅਤਾਉਲਾ ਖਾਂ); **ਉ.੩੬**/੨੩੦੭ (ਅਤਾਉਲਾ, ਤੌਲਾ ਖਾ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੮੩-੮੧ (ਅਤਾ ਮੁਹੰਮਦੰ2, ਖਾਂ/ਖਾਨ13, ਅਤਾ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ, ਅਤਾਉਲ ਖਾਨ, ਅਤਾ, ਖਾਨ ਜੱਲਾਲ, ਖਾਨ ਅੱਤਾਉਲਾ, ਮੰਮੂ ਜਈ ਖਾਨ).

> "ਉਕਤ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ੭੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ 'ਅਤਿਉਲ' ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਅਤਾਉਲਾ ਖਾਂ, ਖਾਨ ਤੌਲਾ ਖਾਂ, ਅਤਾ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਅਤੇ ਇਨਾਇਤ ਉਲ ਆਦਿ।"

ਅਤੇ ਖਾਂ

[28] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ; (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.199 (ਫੁਨੇ.)

ਸੈਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਦੇ ਅਮੀਰ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ- **ਬਾਲਾ:** ੧੭/੨੩੮ (ਅਤੇ ਖਾ ਪਠਾਣਾ, ਅਤੇ ਖਾਂ4, ਖਾਂ ਜੀ, ਅਤੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ).

ਅਥਰਬਣ/ਣੁ/ਨ ਬੇਦ

ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੇ ਚਾਰ ਬੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ- ਮਿਹ.**੧: ੬੮**/੨੨੪2; **੧੩੬**/੪੫੪. **ਚਤੁ.੩: ੪੬**/੫੩੮. ਗਿਆ**:** ੨੧0-੧੧3, ੨੨310, ੨੮੭, ੩੭੨, ੫੬੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੩; **੯**/੩੪੯, ੩੯੪. ਛਿਬਰ**:** **੧**/੮ (ਅਥਰਬੇਦ); **੧0**/੯੬ (ਅਥਰਬਣ ਬੇਦ2, ਚਉਥਾ ਬੇਦ), ੧0੬-0੭3; **੧੨**/੧੩੮; **੧੪**/੧੫੭, ੧੫੯ (ਬੇਦ ਅਥਰਬਣ), ੧੬੫ (ਚਉਥਾ ਬੇਦ) **ਮਪ.ਕ, ਭ.੧: ੪੪**/੩੧੮-੨੬3). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ.੨/੧:** ੨੯/੧੭੭.

> "ਜਨਮਸਾਖੀ: ਮਿਹ.੧, ਚਤੁ.੩, ਗਿਆ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਛਿ., ਮਪ(ਕ) ਆਦਿ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਆਏ ਹਵਾਲੇ ਮੁਖ ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਮੁਖ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ '/' ਟੇਡੀ ਲਾਈਨ ਲਾ ਕੇ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਖਰੇ ਸਰੂਪ ਲਈ ਕੇਵਲ 'ਚਉਥਾ ਬੇਦ' ਜਾਂ 'ਅਥਰਬੇਦ' ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

ਅਦਲੀ/ਭਾ. ਅਦਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੋਲ੍ਹੇ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿਖ- **ਗੁ.ਬਿ.੬** ੨0/੬੯੭-੯੮11. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੩2.

ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ

ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਮੀਰ- ਮੰਨੂੰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਮਤਲਬੀ ਤੇ ਘਾਤਕ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[29]- ਭੰਗੂ:**੧੧੬**/**੩0੭**-0੯5.

ਅਧਰਕਾ

---

[29] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. ੫੪.

ਪਟਨੇ ਦੇ ਅਮੀਰ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੌਹਰੀ ਦਾ ਨੌਕਰ- **ਬਾਲਾ: ੨੩**/੨੫੬-੬੦ (ਅਧਰਕਾ/ਕੇ5, ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ5, ਅਧਰਕਾ।ਤ।ਸਾਧੁ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੬ (ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮੂ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੩੧ (ਗੁਲਾਮ ਅਧਰਕਾ, ਅਧਰਕਾ).

> "ਸਿਰਫ ਉਕਤ ਦੋ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ੧੫ ਕੁ ਵਾਰ, 'ਅਧਰਕਾ' ਜਾਂ ਅਧਰਕਾ ਗੁਲਾਮ/ਮੂ', ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ।"

ਅਧਰਮ ਦਾਸ

ਜੋਧਨਗਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰਕੇ ਫੜਵਾਉਂਦਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੮.

ਅੰਨਪੂਰਣਾ

ਹਦੂਮਤ ਦੀ ਦੇਵੀ ਅੰਨਪੂਰਣਾ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਕੋਈ ਮੰਦਰ[30]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੫.

ਅਨੰਤ ਮਨਪੁਰ

ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਸਥਾਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਥੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯੦.

ਅਨੰਤਾ ਸਿੱਖ

ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੋਲ ਆਈ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਕੁਕੋ ਸਿਖ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੨੭-੨੯ (ਅਨੰਤਾ, ਜਾਤਕ, ਬਾਲਕ, ਸਿਖ ਪੁਤ੍ਰ3).

ਅਨੰਤੀ

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ ਦੀ ਭੈਣ- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੨੧/੭੭੮2.

ਅਨੰਦ/ਆਨੰਦ ਬਾਣੀ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ.੯੧੭-੨੨) ਦਰਜ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨**/੩੪; **੪**/੯੭; **੮**/੨੦੯; **੧੧**/੪੫੧; **੧੨**/੪੭੪; **੨੧**/੭੭੩; **੧੮.ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੩੫. ਛਿਬਰ: **੮**/੫੪;

---

[30] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼* ਪੰ. 116.

੧੦/੮੭. ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧/੩੨੭-੮ (ਅਨੰਦ ਬਾਣੀ2, ਬਾਨੀ ਅਨੰਦ, ਅਨੰਦ ਮੂਲ); **੧੬**/੩੬੭ (ਅਨੰਦ, ਬਾਨੀ ਅਨੰਦ). **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੬; **੧੧੦**/੨੮੪; **੧੫੧**/੩੮੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੯੪; **ਉ.੬੦**/੨੯੧੩.

> "ਮੁਖ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੰਦ/ਆਨੰਦ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' 'ਕੁ-੧੦', 'ਮਪ-੨' ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਕੁੱਲ ੨੧ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ 'ਬਾਣੀ/ਨੀ' ਬਾਨੀ ਅਨੰਦ/ਆਨੰਦ, ਅਨੰਦ ਮੂਲ, ਅਨੰਦ ਆਦਿ, ਸਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹਨ।"

ਅਨੰਦ/ਆਨੰਦ, ਬਾਬਾ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੬੫-੬੮ (ਨੰਦ2, ਮੋਹਰੀ ਸੁਤ2); **੫**/੧੪੦ (ਨੰਦ ਜੀ); **੮**/੩੮੭ (ਨੰਦ); **੧੨**/੪੫੭-੬੦ (ਬਾਬੇ ਨੰਦ2, ਨੰਦ6); **੧੭**/੫੬੫ (ਨੰਦ); **੧੮**/੬੩੧ (ਨੰਦ ਕੇ ਨੰਦ). **ਮਪ-ਵ: ੫੨**/੮੪-੫ (ਅਨੰਦ, ਸਾਧ ਕਾ ਅਉਤਾਰ3, ਸਾਧ2, ਅਨੰਦਪੁਰਖ); **੯੫**/੧੪੧-੪੨ (ਅਨੰਦ ਜੀ ਬਾਬਾ8, ਬਾਬਾ ਜੀ); **੧੪੯**/੧੯੯. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੭**/੨੨੭-੨੯ (ਅਨੰਦ7, ਬਾਲ ਸੰਤ, ਭਗਤ, ਸੰਤ ਅਉਤਾਰ, ਅਨੰਦ ਭਗਤ ਜੀ, ਪੂਰਬ ਭਗਤ ਵਿਰਕਤ); **੧੬**/੩੬੭-੬੮ (ਬਾਬਾ ਅਨੰਦ, ਜਤੀ ਪੁਰਖ, ਅਨੰਦ/ਅਨੰਦ ਜੀ2, ਪੂਰਨ) **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੭**/੪੮੯-੯੧ (ਬਾਬਾ, ਅਨੰਦ6, ਅਨੰਦ ਜੀ5, ਅਨੰਦ ਭਗਤ ਜੀ, ਬਡੇ ਗਿਆਨੀ).

> "ਬਾਬਾ ਆਨੰਦ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ 30 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਮੁਖ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਜਿਵੇਂ: ਬਾਲ ਸੰਤ, ਭਗਤ, ਸੰਤ ਅਉਤਾਰ, ਜਤੀ ਪੁਰਖ, ਪੂਰਨ, ਬਡੇ ਗਿਆਨੀ ਆਦਿ ਸਰੂਪਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਆਨੰਦਪੁਰ/ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, 'ਮਾਖੋਵਾਲ'

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਤੋਂ ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਮਾਖੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਖਰੀਦ ਕੇ 1667 ਈ. (1723 ਬਿ.) ਵਿਚ ਕੀਤੀ। ਇਥੇ ਹੀ 1699 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ

ਸਾਜਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਥਾਨ 'ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਨਮਭੂਮੀ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। 1690 ਈ. ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਕਿਲੇ ਬਣਵਾਏ, ਜਿਵੇਂ : ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਫਤੇਹਗੜ੍ਹ, ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਲਗੜ੍ਹ[31] - **ਗੁ.ਸੋ:** (ਅਨੰਦਪੁਰ / ਆਨੰਦਪੁਰ) **੨/**੧੩; ੮/੫੦, ੯/੫੪ ; (ਅਨੰਦ ਕੋਟਿ) **੧੧** / ੬੭, (ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ / ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ) ੧੦ / ੬੫ ; ੧੧ / ੧ / ੬੬, ੮ / ੬੭, ੧੯ / ੬੮, ੬੦ / ੭੩ ; ੬੧ / ੭੩, ੭ / ੭੩, ੨੭ ਤੁਕ / ੭੩ ; [ਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦ] ੧੯ / ੫ - ੧੨ / ੩੬8 / ੧੩੩; (ਮਾਖੋਵਾਲ) ੨ / ੭ / ੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬:** (ਅਨੰਦਪੁਰ) ੨੧ / ੯੦ / ੭੫੧, ੯੪ / ੭੫੧ ; (ਅਨੰਦਪੁਰਿ) ੮ / ੩੯੪ / ੨੪੨ ; (ਮਾਖੋਵਾਲ) ੮/ ੩੫੬ / ੨੩੯, ੩੬੨ / ੨੪੦. **ਕੁ.੧੦:** (ਅਨੰਦ / ਆਨੰਦਪੁਰ / ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ / ਪੁਰਿ / ਪੁਰੀ) ੧ / ੩੮ / ੨੦, ੪੦ / ੨੦ ; ੩ / ੯੨ / ੯੭, ੯੩ / ੯੭ ; ੬ / ੨੫ / ੮੪, ੩੫ / ੮੫ , ੧੮੩ / ੯੯ ; ੭ / ੧੦੧ / ੧੦੯ ; ੯ / ੭੧ / ੧੩੩ : ੧੦ / ੩੨ / ੧੪੩, ੬੩ / ੧੪੬; ੧੫ / ੪੨ / ੧੪੪, ੭੩ / ੧੯੦ ; ੧੬ / ੧੧੧ / ੨੦੦ ; ੧੭ / ੭੫ / ੨੨੭ ; (ਗਿਰਿ ਆਨੰਦ) ੮ / ੪੩ / ੧੧੪ ; (ਪੁਰ / ਪੁਰੀ / ਪੁਰ ਆਨੰਦ / ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ / ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ) ੬ / ੩੧ / ੮੫, ੬ / ੫੪ / ੮੭, ੧੮੬ / ੯੯ ; ੭ / ੧੫ / ੧੦੧ ; ੧੦ / ੩੭ / ੧੪੪ ; ੬੦ / ੧੪੬, ੭੬ / ੧੪੭, ੧੪੭ / ੧੫੩, ੧੯੩ / ੧੫੮ ; ੧੪ / ੨੫ / ੧੮੦ ; (ਮਾਖੋਵਾਲ) ੩ / ੫੯ / ੪੪, ੮੯ / ੪੭ ; ੫ / ੫੦ / ੭੧ (ਮੋਦਪੁਰੀ) ੧੪੦ / ੭੮ ; ੧੧ / ੬੮ / ੧੬੬ ; ੧੩/੨/੧੭੪. **ਸੁ. ੧੦:** (ਅਨੰਦ / ਆਨੰਦਪੁਰ / ਪੁਰਿ / ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ) ੧ / ੩੮ / ੩, ੪੪ / ੪, ੧੬੦ / ੧੩ ; ੪ / ੧੦੪ / ੫੬ ; ੬ / ੧੪੧ / ੧੦੩, ੩੨੩ / ੧੧੬, ੩੩੧ / ੧੧੭, ੩੩੨ / ੧੧੭ ; ੭ / ੭੨ / ੧੨੩ ; ੮ / ੫੩ / ੧੩੦ ; ੧੨ / ੧੦੫ / ੧੭੯ ; ੧੪ / ੩ / ੧੯੭; ੧੫ / ੧੯੦ / ੨੨੯ ; ੧੬ / ੮੬ / ੨੪੧ ; ੧੭ / ੧੦ / ੨੫੦, ੧੯੮ / ੨੬੪ ; ੧੮ / ੧ / ੨੬੫, ੩ / ੨੬੫, ੫ / ੨੬੫, ੭ / ੨੬੫ , ੧੬ / ੨੬੬, ੧੭ / ੨੬੬ ; ੨੦ / ੨ / ੨੮੭, ੭੬ / ੨੯੩, ੧੯੨ / ੩੦੩, ੨੦੭ / ੩੦੪, ੨੩੩ / ੩੦੬, ੨੫੮ / ੩੦੮ ; ੨੧ / ੫੧ / ੩੧੩ ; ੨੨ / ੧੪ / ੩੩੫, ੨੦੬ / ੩੫੧, ੨੦੭ / ੩੫੧ ; ੩੧ / ੧੪ /੪੪੮, ੧੫ / ੪੪੯ ; (ਅਨੰਦ / ਆਨੰਦਪੁਰਾ / ਰੀ / ਰੇ) ੫ / ੪੧੨ / ੮੮ ; ੧੩ / ੬੯ /

---

[31] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ),* ਪੰਨਾ 80.

੧੯੧ ; ੨੦ / ੨੩੮ / ੩੦੬ ; (ਅਨੰਦ / ਆਨੰਦਗੜ੍ਹ) ੬ / ੧੩੩2 / ੧੦੨ ; ੧੪ / ੨੪ / ੧੯੮, ੩੫ / ੧੯੯ ; ੨੦ / ੧੮੦ / ੩੦੧, ੨੩੯ / ੩੦੬ ; (ਸੁੰਦਰਪੁਰੀ) ੧ / ੩੮ / ੩ ; (ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਪੁਰ) ੫ / ੩੧ / ੫੯ ; (ਸ੍ਰੀ ਪੁਰ ਅਨੰਦ) ੬ / ੩੩੪ / ੧੧੭ ; ੧੭ / ੧੩੭ / ੨੬੦ (ਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦ) ੨੦ / ੨੪੦ / ੩੦੭ ; (ਚਕ) ੧ / ੧੬੦ / ੧੩ ; (ਨਦੰ) ੫ / ੪੫ / ੬੦ ; (ਪੁਰ / ਪੁਰੀ / ਪੁਰੰ / ਪੁਰਅਨੰਦ / ਪੂਰ ਆਨੰਦ) ੧ / ੩੯ / ੩, ੪੨ / ੪ ; ੫ / ੫੯ / ੬੧, ੬੦ / ੬੧, ੭੫ / ੬੨, ੮੪ / ੬੩, ੮੫ / ੬੩, ੧੪੨ / ੬੭, ੧੫੧ / ੬੮, ੧੫੫ / ੬੮ ; ੬ / ੩੧੯ / ੧੧੬, ੩੩੬ / ੧੧੭ ; ੭ / ੨ / ੧੧੮, ੫ / ੧੧੮, ੭2 / ੧੧੮, ੭੩ / ੧੨੩, ੯੯ / ੧੨੫ ; ੮ / ੧ ੧੨੬ ; ੯ / ੯੨ / ੧੪੨ ; ੧੩ / ੨੮ / ੧੮੮ ; ੧੪ / ੭੨ / ੨੦੨, ੮੧ / ੨੦੩, ੨੧੩, ੨੩੫ / ੨੩੩ ; ੧੬ / ੯੦ / ੨੪੧ ; ੧੮ / ੬ / ੨੦੩, ੧੯੪ / ੨੧੩, ੨੩੫ / ੨੩੩; ੧੬ / ੯੦ / ੨੪੧ ; ੧੮ / ੬ / ੨੬੫; ੧੯ / ੧ / ੨੭੩, ੭ / ੨੭੩, ੧੦ / ੨੭੩, ੮੫ / ੨੯੪ ; ੨੧ / ੬੦ / ੩੧੩ ; ੨੨ / ੧੪੭ / ੩੪੬; ੨੩ / ੧੮ / ੩੫੮; ੨੭ / ੧੩ / ੪੧੪, ੫੫ / ੪੧੭; ੩੦ / ੯੭ / ੪੪੬; (ਪੁਰੰਪੁਰ ਆਨੰਦ) ੧੯ / ੩ /੨੭੩; (ਮਾਖੋਵਾਲ) ੧ /੧੮੬ / ੧੫; ੪ / ੧੦੧ / ੫੫. ਛਿਬਰ**: ੯/**੬੯-੭੪ (ਮਾਖੋਵਾਲ10); **੧0/**੭੭ (ਮਾਖੋਵਾਲ2), ੯੨-੯੪ (ਅਨੰਦਪੁਰ2, ਪੁਰ ਅਨੰਦ); **੧੪/**੧੮੪. **ਮਪ-ਵ: ੧੨੫**/੧੭੬4, ੧੬੯/੨0੩੩. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ ੨/੨: ੩/**੭੩੧-੩੨ (ਮਾਕੋਵਾਲ, ਅਨੰਦਪੁਰ2); **੪/**੭੩੬; **੯/**੭੬੧; **੧੫/**੭੮੮; **੧੭/**੭੯੩. **ਭੰਗੂ: ੧੮.੧/**੪੧; **੧੮.੨/**੪੪ (ਅਨੰਦਪੁਰ2, ਆਨੰਦਪੁਰੋ); **੨੨/**੬0; **੨੩/**੬੪ (ਪੁਰ ਆਨੰਦ); **੪੭/**੧0੨; **੭੩/**੧੬੯; ੭੪/੧੭0 (ਪੁਰਹਿ ਅਨੰਦ); **੧੨੨/**੩੨੫3; **੧੩੨**/੩੪ (ਪੁਰੀਯੇ ਅਨੰਦ). **ਗਗ.੨: ਪੂ. ੩੨/**੯੪੨ (ਗੁਰੂ ਮਗ ਨਗਰੀ); **ਪੂ.੩੪/**੯੯੮-੧00੯ (ਅਨੰਦਪੁਰ/ਪੁਰਿ6, ਪੁਰ ਅਨੰਦ, ਪੁਰਿ); **ਪੂ.੩੭/**੧0੬੫ (ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ), ੧0੭੫-੭੬ (ਪੁਰਿਆਨੰਦ), ੧0੭੯-੮02; **ਪੂ.੩੮/**੧0੮੪-੮੮ (ਪੁਰ/ਪੁਰਿਆਨੰਦ3), ੧0੭੯-੮02; **ਪੂ.੩੮/**੧0੮੪-੮੮ (ਪੁਰ/ਪੁਰਿਅਨੰਦ/ਆਨੰਦ2, ਅਨੰਦਪੁਰ2, ਪੁਰ), ੧੧੧੫ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ); **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੪ (ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ, ਅਨੰਦਪੁਰ), ੧੧੩੩ (ਅਨੰਦਪੁਰ); **ਪੂ.੪੧/**੧੧੬੪-੭੨ (ਆਨੰਦਪੁਰਿ2, ਪਰਿ ਆਨੰਦ); **ਪੂ.੪੨/**੧੨੩੭ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ) ੧੨੪੯ (ਪੁਰ ਆਨੰਦ), ੧੨੫੧

(ਪੁਰਿ); **ਪੂ.੪੫/**੧੨੫੫ (ਪੁਰ ਅਨੰਦ), ੧੨੬੦ (ਅਨੰਦਪੁਰਿ), ੧੨੬੭-੭੦ (ਅਨੰਦਪੁਰ3, ਪੁਰਿ); **ਪੂ.੪੬/**੧੨੭੨-੯੬ (ਪੁਰਿਆਨੰਦ2, ਪੁਰਿ6, ਆਨੰਦਪੁਰਿ3); **ਪੂ.੪੭/**੧੩੦੧ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ); ੪੮/੧੩੦੯ (ਪੁਰ ਅਨੰਦ), ੧੩੧੯(ਪੁਰ ਅਨੰਦ), ੧੩੨੧(ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ); **ਪੂ.੪੯/**੧੩੨੮-੨੯ (ਪੁਰਿ, ਅਨੰਦਪੁਰਿ); **ਪੂ.੫੦/**੧੩੪੫ (ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ), ੧੩੫੪-੫੬ (ਪੁਰ/ਪੁਰਿ5). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧/**੧੩੬੧ (ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ, ਪੁਰੀ); **ਪੂ.੫੨/**੧੩੮੫, ੯੬ (ਆਨੰਦਪੁਰ2); **ਪੂ.੫੪/**੧੪੬੫ (ਆਨੰਦਪੁਰ); **ਪੂ.੫੬/**੧੪੭-੭੯ (ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ, ਆਨੰਦਪੁਰੀ, ਅਨੰਦ/ਅਨੰਦਪੁਰਿ2, ਪੁਰਿ3); **ਪੂ.੫੭/**੧੪੮੭-੯੫ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ4 ਪੁਰਿ6, ਆਨੰਦਪੁਰਿ3, ਗਢ ਅਨੰਦ, ਪੁਰਿ ਆਨੰਦੈ). **ਪੂ.੫੮/**੧੪੯੯ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ), ੧੫੧੭ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ, ਅਨੰਦਪੁਰਿ2, ਪੁਰਿ); **ਪੂ.੫੯/**੧੫੧੯-੩੦ (ਪੁਰਿ-ਆਨੰਦ/ਅਨੰਦ6, ਪੁਰਿ7, ਅਨੰਦੁਪੁਰਿ/ਪੁ2, ਗਢ ਆਨੰਦ, ੧੫੪੦ (ਆਨੰਦਪੁਰਿ); **ਪੂ.੬੦/**੧੫੫੪-੫੮ (ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਨਗਰ, ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ, ਅਨੰਦਪੁਰਿ); **ਪੂ.੬੧/**੧੫੬੬-੭੬ (ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ2, ਮਾਖੋਵਾਲ, ਅਨੰਦਪੁਰਿ); **ਪੂ.੬੨/**੧੫੯੦-੯੨ (ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ, ਆਨੰਦਪੁਰੀ); **ਪੂ.੬੩/**੧੫੯੬-੧੬੦੮ (ਅਨੰਦਪੁਰੀ2, ਪਰਿ ਆਨੰਦ5, ਪੁਰ/ਪੁਰਿ2); **ਪੂ.੬੪/**੧੬੦੮-੧੯ (ਪੁਰ/ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ4, ਅਨੰਦਪੁਰਿ3, ਪੁਰਿ/ਪੁਰੀ10, ਪੁਰਿ ਆਨੰਦੈ); **ਪੂ.੬੬/**੧੬੫੦ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ); **ਪੂ.੬੭/**੧੬੬੧-੬੯ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ3, ਪੁਰਿ); **ਪੂ. ੬੮/**੧੬੭੮-੮੧ (ਆਨੰਦਪੁਰਿ3); **ਪੂ.੬੯/**੧੬੮੮ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩/**੧੭੯੪ (ਅਨੰਦਪੁਰਿ); **ਉ.੭/**੧੮੪੨ (ਆਨੰਦਪੁਰ); **ਉ.੮/**੧੮੬੧ (ਆਨੰਦਪੁਰਿ); **ਉ.੯/**੧੮੬੭ (ਅਨੰਦਪੁਰਿ), ੧੮੭੩ (ਪੁਰਿ ਆਨੰਦ); **ਉ.੨੮/**੨੧੬੧ (ਪੁਰੀ ਆਨੰਦ); **ਉ.੨੯/**੨੧੭੨ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ); **ਉ.੩੯/**੨੧੭੪ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫/**੨੪੫੫-੫੬ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ2); **ਉ.੫੧/**੨੫੭੫ (ਪੁਰੀ-ਅਨੰਦ), ੨੫੯੮ (ਪੁਰਿ ਅਨੰਦ); **ਉ.੫੩/੨੬੭੦** (ਗੜ੍ਹ-ਅਨੰਦ); **ਉ.੫੭/**੨੭੪੫ (ਆਨੰਦਪੁਰ); **ਉ.੫੮/**੨੭੮੯ (ਅਨੰਦਪੁਰ), ੨੮੨੦ (ਅਨੰਦਪੁਰ).

> "ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਧਾਰ ਬਣਾਏ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ ਅਧੀਨ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ 'ਅਨੰਦਪੁਰ/ਆਨੰਦਪੁਰ' ਸੰਬੰਧੀ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਉਕਤ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ 300-20 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਕੇਵਲ

ਅਨੰਦਪੁਰ/ਆਨੰਦਪੁਰਿ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਚੱਕ ਨਾਨਕੀ, ਮੋਦਪੁਰੀ, ਮਾਖੋਵਾਲ, ਗੜ੍ਹ ਆਨੰਦ, ਸੁੰਦਰਪੁਰੀ, ਆਨੰਦਕੋਟਿ, ਪੁਰ/ਪਰਿ, ਪੁਰੰਨੰਦ ਆਦਿ ਲਗਭਗ- 15-20 ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਿਚ ਭਿੰਨਤਾ ਹੈ। ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਆਨੰਦਪੁਰ ਕਲੌੜ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਸੀ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਂ ਦੇ ਕਸਬੇ ਕੋਲੋਂ 8 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ 'ਕਲੌੜ' ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦਾ 'ਨੰਦਪੁਰ' ਨਾਂ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। 'ਕਲੌੜ' ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ 'ਨੰਦਪੁਰ-ਕਲੌੜ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[32]। **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਅਨਵਰ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਮੁਗਲਸ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਕੋਈ ਅਹੁਦੇਦਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨਾਲ ਲੜਿਆ[33]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੯੦-੯੨੨.

ਅਨੂਪ ਸ਼ਹਿਰ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੧੧, ੭੭੫. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੮**/੨੫੧੨ (ਸ਼ਹਰ ਅਨੂਪ).

ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ[1]

ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚਨਾਰਥਲ (ਸਾਕਨ) ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ[34]- **ਗਗ:੫: ੳ.੩੭**/੨੩੪੧.

---

[32] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਭਾਗ ਤੀਜਾ, ਪੰ. 1253.

[33] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 59.

[34] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼,* (ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ) ਜਿਲਦ ਪੰਜਵੀਂ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਵੰਬਰ-1974, ਪੰ. 2341.

ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ[2]

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮2.

ਅਨੂਪੀ ਦੇਈ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ- **ਛਿਬਰ: ੪**/੩੨.

ਅਨੋਖਾ ਸਿੰਘ

ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧.

ਅਨੋਖੀ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੁਤਰੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੮. ਛਿਬਰ: **੨**/੧੪-੭ (ਬੀਬੀ ਅਣੋਖੀ, ਬੀਬੀ ਅਨੋਖੀ).

'ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ'

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਜਿਥੇ ਅਫਗਾਨ ਪਠਾਣ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ- **ਗਗ:੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨ (ਅਫਗਾਨ).**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੬ (ਅਫਗਾਨਸਤਾਨ); **ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੮ (ਅਫਗਾਨ ਦੇਸ); **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੩ (ਅਫਗਨ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੪ (ਅਫਗਾਨ).

> "ਉਕਤ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਅਫਗਾਨਸਤਾਨ' ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਇਕ ਵਾਰ, ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਹਵਾਲੇ 'ਅਫਗਾਨ' ਤੇ 'ਅਫਗਾਨ ਦੇਸ' ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।"

ਅਫਗਾਨੋਂ ਕੀ ਮਾਤ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਪਠਾਨ 'ਗੁਲਖਾਂ' ਅਤੇ ਅੱਤਾਉਲ ਖਾਂ ਦੀ ਮਾਂ- **ਗਗ.੩: ਪੂ. ੭੧**/੧੭੧੭.

ਅਫਜ਼ਨ ਖਾਨ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁਸੈਨੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇਕ ਅਫਸਰ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੩੮-੯ (ਆਨ ਖਾਨ, ਆਇ ਖਾਨ, ਖਾਨ3).

ਅਫਲਾਤੂ

ਪੱਛਮ ਦੇ ਯੂਨਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਿਲਾਸਫਰ ਜਾਂ ਮਹਾਤਮਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੪ (ਅਫਲਤੂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੨; **ਉ.੧੭**/੧੯੭੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੧; **ਉ.੫੭**/੨੭੬੯.

"ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 5 ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ 'ਅਫਲਾਤੂ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।"

ਅਬਚਲ ਨਗਰ

ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਾਮ[35]- **ਕੁ.੧0: ੨੧**/੨੮੨, ੨੮੯-੯0 (ਅਬਿਚਲ, ਸ੍ਰੀ ਅਬੱਚਲ।ਸੁ। ਨਗਰ). **ਸੁ.੧0: ੨੮**/੪੨੮. (ਅਬਚਲ।ਬਸਤਸੁ।ਨਗਰ ਮੰਝਾਰ); **੩0**/੪੪੨-੫ (ਅਭਿਚਲ ਨਗਰ, ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ2, ਪ੍ਰਭੂ ਦੇਸ); **੩੧**/੪੫੧ (ਅਬਚਲ ਨਗਰ). ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੫੩ (ਅਬਚਲ ਨਗਰ). **ਮਪ-ਵ: ੧੬੪**/੨੧੧ (ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸਚਖੰਡ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੩ (ਅਬਚਲ ਨਗਰ) **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/ ੧੭੧੪, ੧੭੨੪, ੧੭੨੭-੨੮ (ਨਗਰ ਅਬਚਲ, ਅਬਚਲ ਨਗਰ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੭੪ (ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੩ (ਅਬਚਲ ਨਗਰੀ ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰ).

" 'ਕੁ-੧0', 'ਸੁ-੧0', 'ਛਿਬਰ', 'ਮਪ-ਵ', ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਸਚਖੰਡ, ਸ੍ਰੀ ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਮੰਝਾਰ ਆਦਿ ਅਤੇ ਮੁਖ ਸਿਰਲੇਖ ਸਮੇਤ ਲਗਭਗ 30 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਅੰਬ-ਮਾੜੀ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਅਬਦਾਲ

ਜੰਮੂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ `ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਅਬਦਾਲ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਅਬਦੁ-ਸਮਦ ਖਾਨ

[35] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 70.

ਅਬਦੁ-ਸਮੱਦ ਖ਼ਾਨ ਮੁਹੰਮਦਜ਼ਈ, ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ੧੭੫੭ ਈ. ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ[36]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੧**/੩੨੩-੨੪ (ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ/ਖਾਨ).

ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖ਼ਾਨ

ਇਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਨਸਬ ਦਰਬਾਰੀ ਸੀ, ਇਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਖਾਂ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ, ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਸੀ- ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੧੭੩੯ ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ[37]- **ਗਗ.੪: ਉ. ੧੩**/੧੯੦੯-੧੦ (ਸੂਬਾ ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ, (ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ); **ਉ.੧੫**/੧੯੫0 (ਸੂਬੇ ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਨ, ਨਾਜ਼ਮ); **ਉ.੧੬**/੧੯੫੬-੬੫. (ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ, ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਬਹਾਦਰ, ਨਵਾਬ); **ਉ.੧੭**/੧੯੭0-੭੮ (ਨਵਾਬ4, ਖਾਨ, ਅਬਦੁਲ ਖਾਨ ਨਵਾਬ); **ਉ.੧0**/੧੯0੯-੧0 (ਅਬਦੁਲ ਸੁਮੁੰਦ ਖਾਨ, ਸੂਬੇ), ੧੯੧੩-੧੭; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੩ (ਨਵਾਬ); (ਨਾਜਮ, ਨਵਾਬ, ਸੂਬਾ2, ਸੁਬਾ ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ).

> "ਉਕਤ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ (ਕੇਵਲ ਚੌਥੀ ਜਿਲਦ) ੨0 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਬਦੁਲ ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ ਸੂਬਾ, ਨਵਾਬ ਖਾਨ, ਨਾਜ਼ਮ, ਸੂਬਾ ਆਦਿ ਪੰਜ ਕੁ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।"

ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨ

ਇਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਫਕੀਰ ਜੋ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ[38]- **ਹਰਿ-੨: ੨੨**/੧੭੯-੮੨ (ਅਬਦੁਲ ਗੈਲਾਨੀ ਵਡਾ ਪੀਰੁ9, ਵਡਾ ਪੀਰੁ/ਪੀਰ, ਵਡਾ/ਪੀਰ10, ਮੀਏ ਦਾਊਦ ਸੇਰਗੜ, ਵਾਲੇ ਕਾ ਪੀਰੁ).

ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ

ਗੁਰਦੇਜ਼ ਦਾ ਵਾਸੀ ਇਕ ਪੀਰ, ਜਿਹੜਾ ਈਰਾਨ ਵਿਚ ਖਲੀਫ਼ਾ ਹਾਰੂ ਰਸ਼ੀਦ ਦੀ ਕਬਰ ਉਤੇ ਜ਼ਿਆਰਤ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਥੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ[39]- ਗਿਆ**:** ੪੩੨-੩੫5, ੫੩੯2.

---

[36] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 323.

[37] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 60.

[38] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਮਿਥਿਹਾਸਿਕ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦਾ ਕੋਸ਼,* ਪ੍ਰੋ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮਤਿ ਟਰੱਸਟ, ਪਟਿਆਲਾ-2004, ਪੰ.13.

[39] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 14.

‘ਅਬਦੁੱਲਾ’

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਢਾਢੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮/**੨੧੧-੨੩ (ਅਬਦੁਲ3, ਅਬਦੁਲ ਢਾਢੀ, ਢਾਢੀ ਅਬਦੁਲ3, ਮੀਰ); **੯**/੩੯੯ (ਅਬਦੁਲ ਢਾਢੀ) ੨੧/੬੯0 (ਅਬਦੁਲ ਢਾਢੀ); **੨0/**੬੯੧ (ਅਬਦੁਲ); **੨੧/**੭੮੩, ੮੪ (ਅਬਦੁਲ3, ਅਬਦੁਲ ਢਾਢੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧.**/੫੨੬ (ਅਬਦੁੱਲਾ ਢਾਢੀ); **ਪੂ.੨੮/**੬0੯ (ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ ਢਾਢੀ).

‘ਅਬਦੁੱਲਾ ਖ਼ਾਨ’

ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਜੋ ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਹੱਥੋਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ’ਚ ਸੰਮਤ ੧੬੮੭ ਨੂੰ ਮਰਿਆ[40]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੩**/੪੯ (ਅਬਦੁਲਹ ਖ਼ਾਨ); **੧੪/**੪੯੩-੫੧0 (ਸੂਬਾ।ਹੈ। ਬਲਕਾਰ2, ਸੂਬੈ2, ਰਾਜਨ, ਸੂਬਾ/ਸੂਬੇ4, ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ/ਖਾਨ4, ਖ਼ਾਨ ਦੀਵਾਨ, ਖ਼ਾਨ8, ਸੂਰ ਭਾਰੀ, ਬਡੋ ਜੁੱਧ ਧਾਰੀ, ਸਾਹ5 ਬਢਾ ਸੂਰ, ਸੂਰੇ ਬਲਕਾਰ, ਨਵਾਬ ਅਬਦੁਲ ਖਾਂਨ); **੧੭/**੫੯੪ (ਅਬਦੁਲ ਖਾਂ, ਸੂਬਾ); **੨0/**੭੨੪-੨੫ (ਖਾਂ ਅਬਦੁਲਹਿ, ਅਬਦੁੱਲਹ). **ਭੰਗੂ: ੬੬/**੧੫੬ (ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫/**੪੭੩ (ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ ਹਾਕਮ, ਨਵਾਬ); **ਪੂ. ੨੪/**੫੬0-੬੩ (ਅਬਦੁਲਹਿ ਖਾਂ, ਅਬਦੁਲੇ ਖਾਂ ਸੂਬੇਦਾਰ, ਅਬਦੁਲਹਿ ਖਾਂ, ਸੂਬਾ/ਬੇ3, ਅਬਦੁੱਲੇ ਖਾਨ); **ਪੂ.੨੫/**੫੬੯ (ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ, ਨਾਜ਼ਮ ਆਜਮ ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ, ਨਾਜ਼ਮ); **ਪੂ.੨੬/**੫੮੭-੯0 ਅਬਦੁੱਲ ਖਾਂ2, ਸੂਬੇ).

> “ ‘ਗੁ.ਬਿ.੬’ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ (ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ) ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ‘ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ’ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖ਼ਾਨ, ਖਾਨ ਦੀਵਾਨ, ਸੂਰ ਭਾਰੀ, ਸੂਰਾ ਬਲਕਾਰੀ ਖਾਂ ਅਬਦੁਲਹਿ, ਰਾਜਨ, ਸੂਬਾ, ਬਡੋ ਜੁੱਧ ਧਾਰੀ ਆਦਿ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 45-50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 1 ਸੰਕੇਤ ਅਤੇ ਗਿ. ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 15-20 ਤੱਕ ਹਨ।”

ਅਬਦੁੱਲਾ ਮੋਚੀ

ਹੀਰਾ ਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਾਲੇ ਹੀਰਾ ਦਾਸ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯/**੨੮੬੧.

ਅਬਲੂ

[40] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 70.

ਬਠਿੰਡੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤਸਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਹੈ[41]- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧; ੧੩੩/੩੫੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦±**/੨੩੯੬.

ਅੰਬਾਲਾ/ਲੇ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਗਰ ਜੋ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚਕਾਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[42]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੩**/੩੯੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੦, ੬੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੫੨.**ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੪੮-੫੨੨, **ਉ.੪੬** /੨੪੬੮-੯੨; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੭; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੨-੧੪੨.

ਅਬਿ ਮੰਦਰ

ਕਰਾਚੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨੇੜੇ ਹਿੰਗਲਾਜ ਮਾਈ ਦਾ ਮੰਦਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨.

ਅੰਬੇਰ, ਸਹਰ

ਜੈਪੁਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਬ ਅੰਬੇਰ ਨਾਮੀ ਨਗਰੀ, ਜੋ ਕਛਵਾਹਾ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ[43]- **ਕੁ-੧੦: ੨੦**/੨੭੧.

ਅਭਰਾਜ ਸਿੰਘ

ਜੇਜੋਵਾਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਸਵਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ: ੪੯**/੧੧੨.

ਅਭੈ ਰਾਮ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਸੋਢੀ ਕੌਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਕੇ 'ਅਭੈ ਸਿੰਘ' ਬਣਿਆ[44]- **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੭.

ਅਮਰ ਸਿੰਘ[1]

---

[41] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 350.

[42] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 116.

[43] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.271.

[44] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 67.

ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ, ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਵੰਸ਼ਜ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੪**/੩੯੯2; **੧੫੬**/੪੦੬-੧੨ (ਅਮਰ ਸਿੰਘ2, ਰਾਜਾ ਰਾਜੇ/ਰਾਜੇ19). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੬**/੨੪੭੦-੭੧ (ਅਮਰ ਸਿੰਘ2, ਅਮਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਨ੍ਰਿਪ/ਨ੍ਰਿਪਹਿ6, ਪਟਲੇਸ/ ਪਟਲੇਸੈ6); **ੳ.੪੭**/੨੪੭੫-੮੫ (ਪਟਲੇਸ5, ਨ੍ਰਿਪ8, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਭੂਪ3, ਅਮਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸੈ); ੳ.**੪੮**/੨੪੮੬-੮੭ (ਭੂਪਤਿ3, ਪਟਲੇਸ, ਨ੍ਰਿਪ); **ੳ.੫੪**/੨੭੧੦-੧੨ (ਅਮਰ ਸਿੰਘ4, ਅਰਮ ਸ੍ਰਿਗੇਸ3); **ੳ.੫੫**/੨੭੨੬ (ਨ੍ਰਿਪ ਪਟਯਾਲੇ); **ੳ.੫੬**/੨੭੩੭-੪੧ (ਅਮਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ3 ਅਮਰ, ਨ੍ਰਿਪ ਪਟਯਾਲਾ, ਪਟਲੇਸ).

> "ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ 'ਭੰਗੂ'" ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 24 ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਰਾਜਾ/ਰਾਜੇ/ਰਾਜੈ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 55 ਦੇ ਲਗਭਗ ਸੰਕੇਤ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ, ਰਾਜਾ/ਰਾਜੈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨ੍ਰਿਪ/ਨ੍ਰਿਪਹਿ, ਭੂਪ, ਪਟਲੇਸ/ਪਟਲੈਸੇ, ਅਮਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਆਦਿ ਹਨ।``

ਅਮਰ ਸਿੰਘ[2]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ- ਛਿਬਰ: **੬**/੫੬.

ਅਮਰ ਸਿੰਘ[3]

ਫੈਜ਼ਲਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੫੪/੨੭੦੩-੦੪੩.**

ਅਮਰ ਸਿੰਘ[4]

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਨਾਰਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[45]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੦੧੨; **ੳ.੫੬**/੨੭੩੪.

ਅਮਰ ਸਿੰਘ[5]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਭੂਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ- **ਭੰਗੂ: ੮੦੧**/੧੮੫ (ਅਮ੍ਰ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਭਸਯੋਵਾਲ). **ਗਗ.੪: ੳ.੨੧**/੨੦੪੩, ੨੦੫੮.

ਅਮਰ ਸਿੰਘ[6]

ਮਜੀਠੀਏ ਸ. ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੭੫-੭੭੭.

ਅਮਰ ਸਿੰਘ[7]

---

[45] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, ਸਿੱਖ *ਮਿਸਲਾਂ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਘਰਾਣੇ,* ਲਾਹੌਰ ਬੁਕ ਸ਼ਾਪ, 2006 (ਛੇਵੀਂ ਵਾਰ), ਪੰ. 70.

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਜੋ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ[46]- **ਕੁ.੧੦: ੨੧**/੨੯੩.

ਅਮਰ ਕੋਟ

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੦੮੧-੮੩੩.

ਅਮਰਦਾਸ 'ਗੁਰੂ'

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜੋਤ (1479-1574 ਈ.) ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ- ਗਿਆ: ੬੨੭-੨੮ (ਅਮਰ ਦਾਸ4, ਗੁ. (ਅਮਰਦਾਸ, ਸਤਿਗੁਰ, ਪੁਰਖਾ). **ਗੁ.ਸੋ: ੧**/੩; **੨**/੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੨-੨੧ (ਅਮਰ ਗੁਰੂ3, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਰੀ, ਸਿੰਧੁ ਸਮਾਨ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਣਵੰਤ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਰੂਪ ਅਨਾਦਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਗੁਰ11, ਅਮਰਦਾਸ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭਦੀਨਾ ਨਥ, ਪ੍ਰਭ2, ਮਹਾਰਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਦਯਾਲ); **੪**/੫੭-੧੧੪ (ਗੁ./ਗੁਰੂ/ਅਮਰਦਾਸ4, ਅਮਰ3, ਅਮਰ3, ਅਮਰ ਗੁਰੂ5, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ61, ਪਿਤ/ਪਿਤਾ5, ਦਿਆਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਮ2, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ6, ਅਮਰਦਾਸ19 ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਰ13, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਮਹਾਰਾਜ2, ਦੀਨਕ ਦੁਖਟਾਰੀ, ਅਮਰਦਾਸ ਪੁਰਖ, ਸੁਖਸਾਗਰ, ਅਮਰੂ।ਹੈ।ਨਿਹਥਾਵਾ, ਨਿਥਾਵਾਂ ਅਮਰੂ, ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਕਾ ਥਾਂਵ, ਨਿਓਟਿਆ ਕੀ।ਤੁਮ।ਓਟ, ਸਭ ਫਲ ਦਾਇਕ, ਖਤ੍ਰੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਅਮਰਦਾਸ, ਸੁਖਮਾਨ, ਦਾਸ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਅਗਨ ਅਗਾਧ, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਦੀਨਾਨਾਥ ਸੁਆਮੀ, ਸੁਖਧਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਵਡਭਾਗੇ); **੭**/੧੭੬-੯੫ (ਅਮਰਦਾਸ/ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ/ ਅਮਰਦਾਸ ਗੁ.6, ਕਰਨ-ਕਾਰਨ, ਪੂਰਨਪੁਰਖ ਅਗਾਧ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ3, ਅਮਰ); **੮**/੨੪੬-੮੬ (ਅਮਰਦਾਸ/ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ/ਅਮਰਦਾਸ ਗੁ.4 ਗੁਰ/ਗੁਰੂ3, ਅਮਰ ਗੁਰ, ਹਿੰਦੂ ਗੁਰ); **੯**/੩੨੮, ੩੫੦; **੧੦**/੪੩੩ (ਅਮਰ ਗੁਰੂ); **੧੧**/੪੫੨ (ਅਮਰਦਾਸ ਗੁ.); **੧੨**/੪੫੭-੮ (ਅਮਰ ਗੁਰੂ3, ਸਤਿਗੁਰ), ੪੬੧-੬੩ (ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰਾ, ਅਮਰ ਕਰਤਾਰਾ), ੪੬੪-੬੭ (ਗੁਰ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰ3, ਅਮਰਦਾਸ2, ਬੇਪਰਵਾਹ ਗੁਰ, ਬਖਸਿੰਦ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਬਡ ਗਯਾਨੀ,

---

[46] ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ (80.1/185) ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਭੂਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇ

ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਰ, ਅਮਰ ਗੁਰੂ); **੧੬/**੫੦੩ (ਅਮਰ ਗੁਰੂ); **੧੫/**੫੫੫ (ਅਮਰਦਾਸ, ਅਮਰਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ); **੧੪/**੬੦੪-੮ (ਅਮਰ ਗੁਰੂ2, ਅਮਰਗੁਰ ਦਾਸ), ੬੧੨ (ਗੁਰ, ਅਮਰਗੁਰੂ, ਗੁ. ਅਮਰ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ); **੨੧**/੭੪੯ (ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ), ੭੯੨ (ਅਮਰਦਾਸ/ਅਮਰਦਾਸ ਗੁ.2). **ਸੂ.੧੦: ੧**/੫ (ਅਮਰਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰ, ਆਦਿ ਅਨੀਲ ਅਗਾਧਿ, ਪਰਮਜੋਤ); **੧੬/**੨੩੮ (ਅਮਰ). ਛਿਬਰ**: ੨/**੧੭-੨੨ (ਅਮਰਾ ਭਲਾ6, ਪੁਤ ਤੇਜੋ ਦਾ, ਪੋਤਾ ਹਰੀ ਜੀ ਦਾ, ਅਮਰਦਾਸ/ਜੀ21, ਅਮਰਦਾਸ ਭਲੇ, ਅਮਰਦਾਸ ਗੁ. ਜੀ4, ਅਮਰਾ/ਰੇ5, ਅਮਰਦਾਸਾ, ਅਮਰਿਆ); **੩/**੨੪-੩੦ (ਅਮਰਦਾਸ7, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸਾਹਿਬ14 ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ6, ਅਮਰਾ ਫਕੀਰੁ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਕਲਿ ਦਾ ਕਰਾੜ, ਗੁਰੂ3, ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨ, ਭਗਵਾਨ, ਪੁਰਖ, ਜਗਤਿ-ਪਿਤਾ). **੪/**੩੨ (ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਨਾਨੇ3, ਗੁ: ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ3); **੫/**੩੫, ੪੦ (ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਨਾਨਾ/ਨੇ ਜੀ2); **੬/**੪੯ (ਸਤਿਗੁਰ3, ਸੰਤ ਫਕੀਰ, ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ); **੧੦/**੯੫ (ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁ. ਅਮਰ ਦਾਸ), ੧੧੬ (ਅਮਰਦਾਸ); **੧੪/**੧੫੨, ੧੦੭੨. **ਮਪ-ਵ: ੨੦/**੬੩-੯ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ7, ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ16, ਸਾਹਿਬ16, ਪੁਰਖ/ਪੁਰਖਾ ਜੀ4, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ3, ਗੁ. ਅਮਰ21, ਸਾਹਿਬੋ, ਅਮਰਦਾਸ, ਅਮਰਦਾਸ ਨਿਥਾਵਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਹਰਵਾਨ, ਸਾਹਿਬ ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ2, ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ ਸਾਹਿਬ); **੩੦/**੬੯ (ਸ੍ਰੀ. ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ/ਗੁ. ਅਮਰ ਜ5 ਗੁਰੂ, ਪੁਰਖਾ ਜੀ3); **੩੧/**੭੧-੨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ8, ਪੁਰਖਾ2); **੩੨/**੭੨-੩ (ਸਾਹਿਬ /ਗੁ. ਸਾਹਿਬ7, ਸਤਿਗੁਰੂ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੩੩/**੭੩-੪ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਸਾਹਿਬ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ5, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਗੁ.); **੩੪/**੭੫ (ਸਾਹਿਬ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ; **੩੫/**੭੫-੮ (ਸਤਿਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ9, ਸਾਹਿਹਬੋ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ3 ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਲੋਕ, ਸਾਹਿਬ2); **੩੬/**੭੮-੮੦ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਇਆਲ ਮੂਰਤ, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ9, ਸਾਹਿਬੋ, ਗੁਰ/ਰੂ2); **੩੭/**੮੦-੮੨ (ਸਤਿਗੁਰ6, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3, ਸਾਹਿਬ/ਬੋ3, ਗੁਰੂ/ਗੁਰੂ ਜੀ3); **੩੮/**੮੨-੩ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ2, ਗੁਰ/ਰੂ2, ਸਾਹਿਬ, ਸਾਹਿਬੋ/ਬ੍ਰੋਰ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4); **੪੦/੮੪-੫** (ਗੁ. ਪਰਮੇਸਰ, ਸਾਹਿਅਬ/ਬੋ5, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ3, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਚੇ

ਪਾਤਸਾਹ2**)**; **੪੧**/੮੫-੬ (ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ2, ਸਤਿਗੁਰ, ਹਜੂਰ3, ਸਾਹਿਬ); **੪੨/**੮੬-੭ (ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ/ਬੋ2, ਸਤਿਗੁਰ); **੪੩/**੮੭ (ਸਾਹਿਬ/ਬੋ4, ਪਾਤਸਾਹ/ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੪੪**/੮੭-੮ (ਸਾਹਿਬ/ਬੋ4 ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ); **੪੫**/੮੮ (ਸਾਹਿਬ/ਬੋ3); **੪੬**/੮੮-੮ (ਸਾਹਿਬ8, ਗੁਰੂ3, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਮਲਕ); **੪੭**/੮੯-੯੦ (ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਾਹਿਬ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4, ਗੁਰੂ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਹਜੂਰ); **੪੮/**੯੦-੯੧ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰੂ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਾਹਿਬ); **੪੯/**੯੧-੨ (ਗੁਰੂ, ਮਹਰਵਾਨ); **੫੧/**੯੨-੩ (ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰੂ2); **੫੨/**੯੩-੪ (ਸਾਹਿਬ7, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4, ਸਤਿਗੁਰ2); **੫੩/**੯੫-੬ (ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਗੁ. ਪੂਰਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਾਹਿਬ7, ਸਤਿਗੁਰ2, ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੫੪/**੯੬-੭ (ਸਾਹਿਬ5, ਸਤਿਗੁਰ3); **੫੫/**੯੬-੭ (ਸਾਹਿਬ9, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ2); **੫੯/**੯੯ (ਸਾਹਿਬ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ); **੫੭/**੯੯-੧੦੦ (ਸਾਹਿਬ6, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ5); **੫੮/**੧੦੦ (ਗੁਰੂ ਜੀ); **੫੯/**੧੦੦-੦੨ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3, ਗੁਰੂ, ਪੂਜਕ, ਸਾਹਿਬ4, ਦੇਵਤਾ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਜਠੇਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ); **੬੦/**੧੦੪-੦੫ (ਸਾਹਿਬ); **੬੧/**੧੦੫-੬ (ਸਾਹਿਬ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ2, ਸਤਗੁਰ); **੬੨/**੧੦੬-੦੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਗੁਰ3, ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਜੀ); **੬੬/**੧੦੯-੧੦ (ਤੀਸਰੇ ਮਹਲ ਸਾਹਿਬ) **੬੭/**੧੧੦ (ਤੀਸਰੇ ਮਹਲ ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ, ਤੀਸਰੇ ਮਹਲ); **੮੧/**੧੨੪-੫ (ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ); **੯੫/**੧੪੧-੪੨ (ਸਤਗੁਰ ਅਮਰ ਜੀ3, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ2); **੯੭/**੧੪੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ); **੧੧੪/**੧੦੭੦-੬੨ (ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ; **੧੨੧/**੧੭੧ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੯/**੧੦੬-੧੫ (ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਦਾਸ5, ਸਾਹਿਬ12, ਅਵਤਾਰ, ਹਰਿ, ਗੁਰ/ਰੂ2, ਰਾਜਾ ਚੱਕ੍ਰਵਤ, ਦੀਨਬੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਿਆਲ, ਅਮਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਤਪੁਰਖ4, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਨਿਥਾਵਾ/ਨਿਥ੍ਾ3, ਅਮਰ ਜੀ3, ਅਮਰੋ ਨਿਥਾਵਾ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ, ਗੁ. ਅਮਰ); **੧੦/**੧੨੦-੧ (ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਅਮਰ, ਗੁ. ਅਮਰ ਸਾਹਿਬ, ਪੁਰਖਾ ਜੀ, ਪ੍ਰਭ); **੧੧/**੧੨੩-੨੪ (ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਗੁਰੂ, ਗੁਰ, ਗੁਰ ਅਮਰ ਸਾਹਿਬ2, ਗੁ. ਅਮਰ2, ਸਤਿਗੁਰ); **੧੨/**੧੨੬-੨੭ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰ, ਸਤਿਗੁਰ);

੧੩/੧੨੮-੨੯ (ਸਤਿਗੁਰੁ2, ਦਿਆਲ2, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ, ਗੁ. ਅਮਰ ਜੀ2), ੧੩0-੩੨ (ਸਤਿਗੁਰ5, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਅਮਰ ਗੁਰ3, ਗੁ. ਅਮਰ5, ਪ੍ਰਭ4, ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਪੁਰਖਾ, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਤ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ); **੧੪**/੧੩੫-੩੬ (ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਗੁਰ, ਗੁ. ਅਮਰ ਦਿਆਲ, ਅਮਰ ਗੁਰ2); **੧੫**/੧੩੭-੩੮ (ਸ੍ਰੀ ਅਮਰਗੁਰ, ਅਮਰ ਗੁ./ਰੂ2, ਗੁ. ਅਮਰ); **੧੭**/੧੪੧-੪੫ (ਪੁਰਖਾ2, ਅਮਰ/ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਗੁਰ3, ਅਮਰ ਗੁਰੂ5 ਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨੀ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਿੰਧ); **੧੬**/੧੪੭-੮ (ਤੀਜੋ ਜਗਤ, ਗੁਰ ਉਨਮਨੀ, ਗੁ. ਸੁਜਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਸਤਿਗੁਰ, ਕਿਰਪਾ ਧਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ11, ਗੁਰ6, ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ3, ਗੁ. ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦਇਆਲ); **੨**/੧੫੨-੫੪ (ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ, ਦਇਆਲ ਸਤਿਗੁਰ, ਸੁਖਨਦਾਤਾ, ਗੁਰਦੇਵਾ, ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ9, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ4, ਗੁਰ2); **੩**/੧੫੭-੯ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ, ਦਇਆਲ ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ13, ਪ੍ਰਭ2, ਦੀਨ ਦਿਆਲ2, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਛ, ਗੁ. ਅਮਰ); **੪**/੧0੭੧-੬੩ (ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭੂ4, ਦਇਆ ਸਿੰਧ, ਸਤਿਗੁਰ10, ਦਿਆਲ2, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ3, ਗੁਰ4); **੫**/੧੬੫-੬0੭ (ਅਮਰ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ9, ਗੁਰਸਿੱਖ, ਗੁਰ5, ਗੁਰਦਿਆਲ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਮਾਨ ਨਿਮਾਨਿਆ); **੬**/੧੬੮-੭੫ (ਪ੍ਰਭ5, ਸਤਿਗੁਰ32, ਗੁਰ19, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਪਰਬੀਨਾ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਇਆਲ3, ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਈ ਪਰਮਹੰਸ, ਵਲੀ ਵਲੀ, ਦੀਦਾਰ); **੭**/੧੭੮-੮੫ (ਸਤਿਗੁਰ33, ਦੀਨ ਦਿਆਲ2 ਦਿਆਲ9, ਗੁਰ5, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ2, ਪ੍ਰਭ3, ਫਕੀਰ, ਫਕਰ2, ਮੌਲਾ ਵਲੀ ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਦੀਨ ਬੰਧ, ਬਡਵਲੀ); **੮**/੧੮੮-੯੪ (ਗੁਰ10, ਸਤਿਗੁਰ10, ਹਜੂਰ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ7, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਹਜੂਰ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਦਿਆਲ4, ਦਿਆਲ ਪੂਰਨ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ); **੯**/੧0੭-੯ (ਸਤਿਗੁਰ13, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਗੁਰਪਰ ਉਪਕਾਰੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪ੍ਰਭ3, ਗੁਰ3, ਦਿਆਲ2, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਧਰਮ ਧੁਰੰਤਰ ਸਤਿਗੁਰੂ); **੧0**/੨0੧-0੩ (ਪ੍ਰਭ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ2, ਸਤਿਗੁਰ8, ਗੁਰ4, ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਆਦਿ ਰੂਪ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਗੁਰ, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਦੀਨ ਬੰਧ ਪ੍ਰਭੁ); **੧੧**/੨0੫-

੦੬ (ਗੁਰ ਅਮਰ2, ਦਇਆ ਸਿੰਧ, ਦਇਆਲ7, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਸਤਿਗੁਰ6, ਗੁਰ7, ਪ੍ਰਭ3, ਦੀਨ ਦਇਅਲ); **੧੨**/੨੦੮-੦੯(ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਇਆਲ, ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ); **੧੩/**੨੧੦-੧੩ (ਸਤਿਗੁਰ11, ਗੁਰ7, ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗਰ ਅਮਰ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪ੍ਰਭ3, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ ਅਮਰ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਅਮਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਸਰੂਪ ਗੁਰ ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ2); **੧੪/**੨੧੫-੧੬(ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ/ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਗੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਦਾਤਾ, ਪ੍ਰਭ); **੧੫/**੨੨੦ ਦਇਆਲ12, ਸਤਿਗੁਰੂ18, ਦਾਤਾ ਗੁਰ3, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਦਾਤਾ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭੂ2 ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ); **੧੬/**੨੨੨-੨੫ (ਸਤਿਗੁਰ8, ਪ੍ਰਭ3, ਦਇਆਲ5, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਦੈਆਨਿਧ, ਅਮਰ ਦਿਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਅਮਰ ਗੁਰ, ਗੁਰ3, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵਾਨਾ); **੧੭/**੨੨੬-੨੯(ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ15, ਗੁਰ, ਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਦਿਆਲ3); **੧੮/**੨੩੧-੩੨ (ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਅਜਰ ਅਮਰ, ਪ੍ਰਭ2, ਗੁਰ3, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ, ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ); **੧੯/**੨੩੪-੩੭ (ਨਾਥਾ ਅਨਾਥ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨਹਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ4, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਅਮਰ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ11, ਦਇਆਲ4, ਦੀਨ ਦਇਆ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਅਮਰ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ4); **੨੦/**੨੩੯-੪੧(ਭਗਤ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਦਇਆਲ4, ਸਤਿਗੁਰ8, ਗੁਰ5, ਜਗਤਾਰਨਹਾਰ, ਪ੍ਰਭ2); **੨੧/**੨੪੨-੪੪(ਅਮਰ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ6, ਗੁਰ4, ਦਇਆਲ4, ਗੁਰਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ, ਦਇਆਲ ਗੁਰ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੨੨/**੨੪੫-੪੭(ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਗੁਰੂ ਜੀ7, ਪ੍ਰਭ ਦਇਆਲ2, ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨੀ); **੨੩/**੨੪੮-੫੦ (ਸਤਿਗੁਰ3, ਦਇਆਲ ਗੁਰ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ2, ਪ੍ਰਭ2, ਗੁਰ6); **੨੪/**੨੫੨-੫੩(ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਇਆਲ, ਦਇਆਲ, ਗੁਰ7, ਸਤਿਗੁਰ5, ਦਇਆਲ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ2, ਦੀਨ ਦਇਆਲ2, ਦਇਆ ਕੇ ਸਿੰਧ, ਅਨਾਥ ਦਨ ਕੇ ਬੰਧ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਧ); **੨੫/**੨੫੫-੫੬(ਸਤਿਗੁਰ4 ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ2, ਗੁਰ2, ਦਇਆਲ,

ਸਤਿਗੁਰ8, ਸਾਹਬ ਫਕਰ, ਸਾਹਿਬ, ਵਲੀ ਵਲਾਇਤ); **੨੬/**੨੫੮-੨੬0(ਗੁਰ10, ਸਤਿਗੁਰ13, ਸਮਰਥ ਦਿਆਲ, ਗੁਰ ਸਾਹਬ, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ ਅਮਰ ਦਇਆਲ, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ, ਦਾਤਾ); **੨੭/**੨੬੧ (ਦਇਆ ਸਿੰਧ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੁਰ4, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਕਰਨਾਧਾਰ, ਗੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ); **੨੮/**੨੬੩-੨੬੪(ਗੁਰ ਅਮਰ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ2, ਸਤਿਗੁਰ4, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ4); **੨੯/**੨੬੫-੬੬ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁਰ7, ਪ੍ਰਭ3, ਦੀਨ, ਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਸਤ ਗੁਰੂ); **੩0/**੨੬੭-੯ (ਸਤਿਗੁਰ7, ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ, ਸਤਿਗੁਰਹਿ, ਦਇਆਲ, ਹਜੂਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਦਇਆਲ3, ਗੁਰ, ਹਜੂਰ); **੩੧/**੨੬੯-੭0(ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੁਰ3, ਪ੍ਰਭ); **੩੨/**੨੭੨-੭੬ (ਕਾਰਨ ਕਰਨ, ਦਾਨ ਦਇਆਲ, ਪਤਤ ਉਧਾਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ, ਦਇਆਲ2, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ13, ਪ੍ਰਭ8, ਗੁਰ3, ਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਮਾਲੀ ਪਤੈ); **੧/**੨੭੯ (ਗੁਰ ਅਮਰ); **੫/**੨੯੪-੫ (ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ); **੧/**੩0੯-੧0 (ਅਮਰ ਗੁਰ2, ਗੁਰ ਅਮਰ, ਅਮਰ ਕਰਤਾਰ); **੨/**੩੧੨ (ਅਮਰ); **੧੧/**੩੪੮ (ਸਾਹਿਬ); **੧੮/**੩੭੪ (ਗੁਰ ਅਮਰ ਦਇਆਲ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-/੨/੨: ੧੭/**੪੮੮-੯0 (ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ, ਅਮਰ ਦਇਆਲ ਗੁਰ); **੧੯/**੪੯੮-੫00 (ਸਤਿਗੁਰ ਅਮਰ2, ਅਮਰ, ਸਤਿਗੁਰ2, ਅਮਰਗੁਰ ਦਾਤਾ, ਗੁਰ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ); **੧/**੬੨੭ (ਗੁਰੂ ਅਮਰ); **੧/**੭੨੨(ਅਮਰ ਗੁਰ). **ਭੰਗੂ: ੧੨/**੨੨ (ਗੁਰ।ਭਯੋ।ਅਮਰਦਾਸ); **੭0/**੧੬੫ (ਅਮਰ); **੭੬/**੧੭੪ (ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਸਤਿਗੁਰ); **੭੭/**੧੭੬-੮(ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ10, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ11); **੭੮/**੧੭੮-੯ (ਗੁਰ5, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ); **੭੯/**੧੭੯-੮0 (ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ5, ਸਤਿਗੁਰ2); **੧0੨/**੨੫੮ (ਅਮਰਦਾਸ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨/**੩੧੨(ਅਮਰ); **ਪੂ.੩/**੩੩0 (ਅਮਰਦਾਸ); **ਪੂ.੪/**੩੪੫ (ਅਮਰ ਗੁਰ); **ਪੂ.੫/**੩੫0 (ਅਮਰ ਗੁਰ); **ਪੂ.੧੪/**੪੫੯-੬੫ (ਗੁਰ ਅਮਰ2, ਅਮਰਦਾਸ6, ਅਮਰ7, ਖਤ੍ਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ, ਗੁਰ ਅਮਰ, ਗੁਰ ਗਯਾਨੀ, ਅਮਰੂ ਨਿਥਾਵੇਂ, ਨਿਧਰੇ, ਨਿਮਾਨੇ ਮਾਨ।ਤੂੰ।ਨਿਮਾਨਥੋਂ, ਨਿਥਾਵਿਓ ਕਾ ਥਾਨ, ਨਿਓਟਿਓ ਕੀ ਓਟ, ਨਿਤਾਨਿਓ ਕਾ ਤਾਨ); **ਪੂ.੧੫/**੪੬੬-੭੩ (ਤੀਸੂਰ ਈਸੂਰ ਗੁਰੂ2, ਅਮਰ6, ਅਮਰ/ਸੁ/ਦਾਸ, ਅਮਰਹਿ, ਤੀਸਰ ਗੁਰ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ67, ਪ੍ਰਭੂ, ਨਾਨਕ ਰੂਪ, ਸਤਿਗੁਰ3,

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਪੀਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ2); **ਪੂ.੧੬**/੪੭੪-੭੯ (ਹਰ ਗੁਰ, ਗੁਰ/ਰੁ/ਰੂ/ਗੁਰਿ50, ਗੁਰ ਅਮਰ, ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਰ, ਖੁਦਾਇ ਰੂਪ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਤੀਸਰ ਜੁਗੀਸਰ, ਦਯਾਨਿਧ); **ਪੂ.੧੭**/੪੮੧-੮੪ (ਅਮਰ ਦਾਸ4, ਅਮਰ ਜੀ5 ਜਗਦੀਸ, ਗੁਰ ਤੀਸਰੈ, ਗੁਰੂ8, ਪੂਰਨ ਸਾਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੀਸਰ2, ਗੁਰੁ ਅਮਰ, ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੧-੯੩ (ਗੁਰ ਤੀਸਰ2, ਅਮਰ ਦੇਵ, ਅਮਰ, ਗੁਰ ਅਮਰ); **ਪੂ.੧੯**/੫0੪ ਤੀਸਰ ਗੁਰ, ਗੁਰ); **ਪੂ.੨0**/੫0੯ (ਤੀਸਰ ਗੁਰ, ਗੁਰੁ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੮ (ਤੀਸਰ); **ਪੂ.੨੮**/੬0੯ (ਗੁਰੂ ਅਮਰ, ਅਮਰ)- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੧ (ਅਮਰ, ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੩੪**/੯੯੮ (ਕੁਲਿ ਭੱਲਕਿ ਕਲ ਕਲਸ ਗੁਰ, ਗਯਾਨ ਭਾਨ)- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੧ (ਅਮਰ); **ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੮ (ਗੁਰੁ ਅਮਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨0 (ਅਮਰਗੁਰ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੨ (ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ); **ਉ.੧੯**/੨0੧੩-੧੬ (ਅਮਰ ਗੁਰ, ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਰੂ ਭਾਰੀ); **ਉ.੩੪**/੨੨੮੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਤੀਸਰ, ਸਰੂਪ ਜਗਦੀਸ੍ਰੂਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੭**/੨੪੭੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਮਰ); **ਉ.੪੮**/੨੪੮੭(ਗੁਰੁ ਅਮਰ); **ਉ.੫੧**/੨੫੬੬ (ਅਮਰ ਗੁਰ); **ਉ.੫੯**/੨੮੫੧ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ4), ੨੮੬੪ (ਅਮਰਦਾਸ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ4, ਗੁਰੁ ਸਰਬੱਗਯ, ਗੁਰ ਲਾਜ ਜਹਾਜੁ).

> ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਸਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਪਗ 800 ਹਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਧੀਨ (ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਦੂਜੀ, ਤੀਜੀ, ਚੌਥੀ ਤੇ ਪੰਜਵੀਂ ਜਿਲਦ ਛੱਡ ਕੇ) ਗੁ.ਸੋ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.੧0, ਸੁ.੧੦, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ ਅਤੇ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ-ਤੀਸਰ ਗੁਰੂ, ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂਵ, ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦੇ ਮਾਣ, ਨਿਓਟਿਆਂ ਦੀ ਓਟ, ਸਮਰਥ ਬਪ, ਕੁਲ ਭੱਲਕਿ ਗੁਰ, ਜਗਦੀਸੁਰ, ਵਡਾ ਗੁਰੂ ਤਿਆਗ ਮੂਰਤ, ਗੁਰ ਲਾਜ ਜਹਾਜੂ ਅਮਰ ਗੁਰ ਗਿਆਨੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਰਬਗਯ ਆਦਿ।"

ਅਮਰਨਾਥ

ਕਸ਼ਮਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਮੰਦਰ[47]- **ਗਗ ੧: ਪੂ.੧੧**/੪੩੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੩. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੩**/੧੯੦੮

ਅਮਰਾਵਿਤ

ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਗੰਤੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋਈ ਨਗਰੀ[48]- **ਗਗ. ੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੯੫.

ਅਮਰੋ

ਦੂਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ-ਛਿਬਰ: **੨**/੧੪-੮ (ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ5, ਬੀਬੀ2, ਬੀਬੀ ਅਮ੍ਰੋ3, ਭਾਭੀ ਜੀ/ਭਾਬੀ2, ਮਾਤਾ); **੩**/੨੫ (ਬੀਬੀ ਅਮ੍ਰੋ ਜੀ, ਬੀਬੀ). **ਮਪ-ਵ: ੨੯**/੬੪ (ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੯**/੧੦੫-10 (ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ/ਜੀ6, ਬੀਬੀ/ਜੀ6, ਪੁਤ੍ਰੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੬੨ (ਸੁਤਾ ਗੁਰੂ ਕੀ, ਅਮਰੋ3, ਬੀਬੀ); **ਪੂ.੧੫**/੪੬੭ (ਸੁਤਾ ਅੰਗਦ, ਅਮਰੋ, ਬੀਬੀ/ਆਈ/ਅਮਰੋ).

> "ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਕਤ ਤਿੰਨ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ 20 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ, ਅੰਗਦ ਸੁਤਾ, ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ/ਅਮ੍ਰੋ ਭਾਬੀ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਸੁਤਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਧਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਝਾ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੈ[49]- ਗਿਆ: ੫੦੫੫, ੬੨੭-੨੮5. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧੯ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **੨**/੨੪-੩੬ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ੫, ਸੁਧਾਸਰ3); **੩**/੪੭-੫੦ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰੁ/ਰਿ2, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ, ਅਮੀ ਸਰੋਵਰ); **੪**/੬੫-੬੬ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ, ਸੁਧਾਸਰ, ਪਿਤਾ ਅਸਥਾਨਾ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ2), ੮੪ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ੫, ਸੁਧਾਸਰ), ੯੦-੯੨ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ/ਰੁ੫), ੧੦੩ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ, ਦਧਿਸੁਤਸਰ), ੧੦੮ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **੫**/੧੨੯-੩੧ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ੫), ੧੪੧-੫ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ/ਰੁ3), **੫**/੧੫੧ (ਅਮੀ ਸਰੋਵਰੁ, ਅਮੀਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ2);

---

47 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 74.

48 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 74.

49 ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 151.

੬/੧੬੮-੭੪ (ਸੁਧਾਸਰ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ5, ਦਧਿਸੁਤਸਰ); **੭**/੧੮੦-੮੬ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ2, ਸੁਧਾਸਰ), ੧੯੪ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ), ੨੦੪-੬(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੮**/੨੦੭-੮(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ੨੨੭-੩੨ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ2, ਸੁਤਸਰ, ਦੁਧਿਸੁਤਸਰੁ), ੨੬੧(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ), ੨੬੬-੯(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ3), ੨੭੭-੮੦(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ, ਦਧਿਸੁਤਸਰ), ੨੮੯-੯੧(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ3), ੨੯੬-੩੦੦(ਸੁਧਾ2, ਸੁਧਾਸਰ, ਦਧਿਸੁਤ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ3); **੯**/੧੩੧੩(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ), ੩੩੩-੩੫(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ5), ੩੫੬(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ), ੩੬੩-੬੬(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ5), ੩੯੭-੪੧੯(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ7, ਦਧਿਸੁਤਸਰ, ਸਰੋਵਰ ਅਮੀ, ਅਮੀ ਸਰੋਵਰ); **੧੦**/੪੩੩, ੪੩ (ਦਧਿਸੁਤਸਰ3, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ੪੫੪(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ2); **੧੩**/੪੮੧, ੮੭(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **੧੫**/੫੧੪-੫(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ3); **੧੬**/੫੫੬(ਦਧਿਸੁਤ), ੫੫੭-੮੫(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ15), ੫੯੩-੫(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ2, ਅਮੀ ਸਰੋਵਰ), ੫੯੩(ਸੁਧਾਸਰੋਵਰ); **੧੮**/੫੯੮-੬੩੩ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ/ਰੁ20, ਸੁਧਾ ਕੁੰਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਰੁ5, ਤਾਲ2); **੧੯**/੬੩੫(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ), ੬੫੪ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **੨੦**/੬੯੮-੭੨੯ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ/ਰੁ3, ਸੁਧਾਸਰ);**੨੧**/੭੯੨-੯੮ (ਅਮੀਸਰੁ, ਰਮਦਾਸ2, ਅਮੀ ਸਰੋਵਰੁ). **ਕੁ-੧੦:** **੨**/੨੯ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪੁਰ ਰਾਮਦਾਸ); **੩**/੪੪ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **੪**/੬੩ (ਰਾਮਦਾਸ ਚੋਕਨ, ਰਾਮਦਾਸ ਚੱਕ); **੧੬**/੧੯੫(ਸੁਧਾਸਰ); **੧੭**/੨੨੮ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ।ਕੇ।ਸਰ); **੨੧**/੨੯੦ (ਸੁਧਾਸਰ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ2). **ਸੁ.੧੦:** **੪**/੫੩-੫ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **੨੨**/੩੫੬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ।ਕੇ।ਸਰ). ਛਿਬਰ**:** **੩**/੨੭ (ਅਮਰਸਰ); **੪**/੩੨ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ3, ਚਕੁ ਗੁਰੂ, ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੁ, ਅਰਮਸਰ); **੬**/੫੨ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ); **੧੦**/੧੦੧ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੧੪**/੧੪੬-੫੧ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ7, ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ, ਤੀਰਥ, ਨਗਰ ਗੁਰੂ ਕਾ). **ਮਪ-ਵ:** **੬੨**/੧੦੬ (ਅੰਮਤਸਰ); **੬੮**/੧੧੧-੧੨ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2); **੬੯**/੧੧੨ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ3). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧:** **੬**/੧੭੪ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੫**/੨੯੬-੭ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ3 ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ3); **੩**/੩੧੬-੧੮ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ4, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ-ਪੁਰ); **੪**/੩੨੦-੨੩(ਸੁਧਾਸਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ7); **੬**/੩੨੬(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ). **ਭੰਗੂ:** **੧੭**/੩੭-੯ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰ ਚਕ); **੨੦**/੫੪; ੩੨/੮੪; ੪੬/੧੦੨; **੫੮.੨**/੧੩੧-੩੩ (ਗੁਰ ਚੱਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2); **੫੮.੩**/੧੩੫;

੬੪/੧੫੪; **੬੮**/੧੫੮-੯ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ4); **੭੫**/੧੭੨-੩ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2); **੭੯**/੧੮੧ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੮੧**/੧੯੬ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੮੨.੧**/੧੯੬ (ਗੁਰ ਚੱਕ); **੮੪.੧**/੨੦੫ (ਗੁਰ ਚੱਕ); **੮੪.੨**/੨੦੮ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਚੱਕ 2, ਸਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ); **੮੫.੧**/੨੧੨; **੮੭**/੨੧੪-੧੫ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2, ਸਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੮੮**/੨੧੫-੧੮3; **੯੨**/੨੨੭-੩੧3; **੯੪**/੨੩੭; **੯੬**/੨੪੬; **੯੭**/੨੪੬; **੧੦੨**/੨੫੭ (ਗੁਰ ਕੀ ਛਪੜ); **੧੦੮**/੨੮੧ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ੍ਰੀ); **੧੧੦**/੨੮੪; **੧੧੬**/੩੦੫-੦੯(ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2 ਗੁਰ ਚੋਕ); **੧੧੮**/੩੧੧; **੧੩੧**/੩੩੭; **੧੩੨**/੩੩੮ (ਤਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੧੩੬**/੩੫੭; **੧੩੮**/੩੬੦ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਲ); **੧੩੯**/੩੬੫; **੧੫੧**/੩੮੫ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰਦੑਾਰ), ੩੮੬-੮੮ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ4); **੧੫੬**/੪੦੫ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੧੫੮**/੪੨੨ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੧੫੯**/੪੨੩ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **੧੬੨**/੪੩੨; **੧੬੩**/੪੩੫-੩੬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਧਾਸਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੨(ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **ਪੂ.੧੫**/੪੬੬ (ਸੁਧਾਸਰ); **ਪੂ.੧੭**/੪੮੩-੯੦ (ਰਮਦਾਸਪੁਰਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸੁਧਾਸਰ5, ਪੁਰ ਰਮਦਾਸ2, ਸਰ ਸੁਧਾ); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੨-੯੭ (ਰਮਦਾਸਪੁਰੇ/ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ2, ਸੁਧਾਸਰ4, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ5, ਅਮਰਸਰ); **੧੯**/੫੦੦-੦੫ (ਤਾਲਾਵ, ਗੁਰ ਚੱਕ, ਸੁਧਾਸਰ3); **ਪੂ.੨੦**/੫੧੦ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਚੱਕ2); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੨-੨੫ (ਪੁਰ ਰਾਮਦਾਸ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੭ (ਸੁਧਾਸਰ4); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੮-੪੮ (ਸੁਧਾਸਰ4, ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2); **ਪੂ.੨੪**/੫੫੮ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪-੭੦ (ਪੁਰ ਰਮਦਾਸ, ਸੁਧਾਸਰ5, ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੩ (ਤਾਲ ਸੁਧਾ); **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੬ (ਸੁਧਾਸਰ); **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੦. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੨**/੧੯੦੫ (ਸੁਧਾਸਰ); **ੳ.੧੩**/੧੯੧੮; **ੳ.੧੪**/੧੯੩੧ (ਸੁਧਾਸਰ); **ੳ.੧੫**/੧੯੪੯-੫੫ (ਸੁਧਾਸਰ2); **ੳ.੧੬**/੧੯੫੭ (ਸੁਧਾਸਰ2), **ੳ.੧੮**/੧੯੯੩-੨੦੦੨ (ਸੁਧਾਸਰ4, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2); **ੳ.੧੯**/੨੦੦੭-੧੭ (ਗੁਰੂ ਚੱਕ2, ਸੁਧਾਸਰ3, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ3); **ੳ.੨੦**/੨੦੨੬ (ਗੁਰੂ ਚੱਕ); **ੳ.੨੨**/੨੦੬੩-੬੬ (ਸੁਧਾਸਰ4 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਦਰਬਾਰ); **ੳ.੨੩**/੨੦੭੨ (ਸੁਧਾਸਰ); **ੳ.੨੪**/੨੧੦੭ (ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ); **ੳ.੨੫**/੨੧੨੦-੨੭ (ਸੁਧਾਸਰ4); **ੳ.੨੬**/੨੧੩੧-੫੦(ਸੁਧਾਸਰ3 ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰੂ ਚੱਕ); **ੳ.੨੭**/੨੧੫੧-੫੮

(ਸੁਧਾਸਰ3, ਗੁਰੂ ਚੱਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **ੳ.੨੮/**੨੧੬੧-੬੮ (ਗੁਰੂ ਚੱਕ2, ਸੁਧਾਸਰ3); **ੳ.੨੯/**੨੧੭੭-੮੮ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ6, ਸੁਧਾਸਰ7); **ੳ.੩੧/**੨੨੧-੨੦ (ਗੁਰੂ ਚੋਕ3, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਦ੍ਰਬਾਰ ਸੁਧਾਸਰ, ਸੁਧਾਸਰ2); **ੳ.੩੨/**੨੨੨੬-੪ (ਸੁਧਾਸਰ2, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਾਲ ਅਮੀ ਕਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਲਾਣ); **ੳ.੩੪/**੨੨੬੮-੭੦ (ਗੁਰੂ ਚੱਕ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **ੳ.੩੬/**੨੩੦੦-੧੩ (ਗਢ-ਰਾਮ ਸੁਧਾਸਰ, ਸੁਧਾਸਰ3, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰ ਚੋਕ3); **ੳ.੩੭/**੨੩੨੧ (ਗੁਰੂ-ਚੱਕ2) ੨੩੪੩ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮/**੨੩੪੬-੨੩੫੦ (ਸੁਧਾਸਰ3); **ੳ.੪੧/**੨੩੯੩-੨੪੦੬ (ਸੁਧਾਸਰ3, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2); **ੳ.੪੧/**੨੪੦੯-੧੦ (ਸੁਧਾਸਰ2); **ੳ.੪੩/**੨੪੨੯ (ਸੁਧਾਸਰ); **ੳ.੪੪/**੨੪੪੭ (ਸੁਧਾਸਰ); **ੳ.੪੫/**੨੪੫੩-੨੪੬੪ (ਸੁਧਾਸਰ6, ਗੁਰੂ-ਚੱਕ); **ੳ.੫੦/**੨੫੪੬-੬੦ (ਸੁਧਾਸਰ8, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ5, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰੈ, ਗੁਰੂ ਚੱਕ, ਗੁਰਪੁਰਿ); **ੳ.੫੧/**੨੫੬੧; ੬੬, ੭੯, ੯੯ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ/ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ2, ਸੁਧਾਸਰ2); **ੳ.੫੨/**੨੬੦੭-੧੦ (ਸੁਧਾਸਰ2, ਗੁਰ ਕੇ ਪੁਰਿ), ੨੬੪੪ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ); **ੳ.੫੩/**੨੬੫੫-੭੭ (ਸੁਧਾਸਰ5, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ9, ਗੁਰਪੁਰੀ); **ੳ.੫੪/**੨੭੦੨-੦੭ (ਸੁਧਾਸਰ4); **ੳ.੫੭/**੨੭੫੦ (ਸੁਧਾਸਰ); ੨੭੭੦ (ਸੁਧਾਸਰ), ੨੭੭੨ (ਸੁਧਾਸਰ), ੨੭੮੦ (ਸੁਧਾਸਰ); **ੳ.੫੯/**੨੮੨੪; ੨੮੩੩-੩੭ (ਸੁਧਾਸਰ4), ੨੮੬੩-੬੫; **ੳ.੬੦/**੨੯੧੨ (ਸੁਧਾਸਰ), ੨੯੨੯ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ).

> "ਉਕਤ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਸਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੰਬੰਧੀ 520 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਵਾਲੇ 'ਗੁ.ਬਿ.੬', 'ਕੁ.੧0', 'ਸ.੧0', 'ਛਿਬਰ' 'ਮਪ-ਵ' 'ਮਪ-ਕ' ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 'ਸੁਧਾਸਰ' ਸਿਰਲੇਖ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਮੀ ਸਰੋਵਰ, ਗੁਰੂ ਚੱਕ, ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ, ਗੁਰੂ ਚੱਕ ਅਤੇ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰਾ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ-210-20 ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ 'ਸੁ-੧0'ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਲ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ-ਛਿਬਰ**: ੧੦/**੯੬, ੧੦੬.

ਅਮਾਨ ਖਾਂ

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਪਠਾਨ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੦.

ਅਮੀਆ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਲੜਿਆ[50]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੩੬-੭ (ਅਮੀ2); **੨੧**/੭੪੫ (ਅਮੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੨**/੫੩੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੫; **ਪੂ.੨੯**/੫੮੮-੮੯ (ਅਮੀਆ, ਬੀਰ ਅਮੀਆ); **ਪੂ.੨੬**/੫੯੪.

ਅਮੀਨ ਖਾਨ

ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ, ਜੋ ਅਬਦੁਸ-ਸਮਦ ਖਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਫੜਨ ਗਿਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੦੯-੧੭ (ਮੁਹੰਮਦ ਅਮੀਨ ਖਾਂ/ਖਾਨ3, ਅਮੀਨ ਖਾਨ2).

ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸ. ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[51]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੬ (ਅਮੀਰ/ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ3); ੨੭੬੯ (ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ).

ਅਮੀਰ ਦੀਨ, ਪੀਰ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਪੀਰ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਇਸ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਸੀ। ਇਹ ਸਯਦ ਭੀਖ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੨-੬੩੩.

ਅਯੂਬ ਖਾਂ

ਮੁਗਲ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਸੈਨਾਪਤੀ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਪਠਾਣਾਂ' ਵਿਚ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੦-੫੩ (ਅਯੂਬ, ਅਯੂਬ ਖਾਂ2).

ਅਰਹੰਤ

ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਤੀਰਥੰਕਰ ਮਹਾਂਵੀਰ ਜੈਨ- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੨੬**/੧੬੨ (ਅਰਹਦਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੪.

'ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰੂ'

---

[50] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸਾਹੀ ੬,* ਸ਼੍ਰੋ.ਗੁ.ਪ੍ਰੰ. ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜੂਨ 1998, ਪੰ. ੮੧੩.

[51] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 138.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਜੋਤ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰਦੇਵ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ- **ਹਰਿ-੨: ੧੦/**੧੩੮ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ); **੧੪/**੧੪੮ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ). ਗਿਆ**:** ੧੯੩(ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ); ੬੨੭-੨੯ (ਅਰਜਣ ਪੁਤ, ਸੰਸਾਰੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ3). **ਗੁ.ਸੋ: ੧/**੩ (ਅਰਜਨ); **੨/**੮ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧/**੨-੨੨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਅਰਜਨ ਗੁ.7, ਗੁ./ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ16, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ, ਗੁਰ/ਗੁਰ16, ਪੂਰਨ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਅਤਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਮੁਰਾਰਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਖਿ5, ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਸੰਤ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸੁਆਮੀ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੨/**੨੪-੪੨ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ20, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰ/ਰਿ/ਰੂ/ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ50, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਸੁਖਦਾਈ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ13, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਖਿ4, ਗੁ. ਨਿਰੰਕਾਰਾ, ਭਗਵੰਤਾ, ਗੁ. ਕਰਤਾਰਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ2, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਦੁਖ ਭੰਜਨ); **੩/**੪੩-੫੫ (ਅਰਜਨ/ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ24, ਗੁਰ/ਰਿ/ਰੂ24, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਅਲਖ ਅਭੇਵ, ਸਤਿਗੁਰ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਖਿ4, ਪ੍ਰਭ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ); **੪/**੫੬-੬੮ (ਅਰਜਨ/ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ17, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ3, ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਰਿ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ34, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ3, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ਸੁਖਸਿੰਧ ਮੁਰਾਰੀ, ਚਾਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੋਤਿ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੇ, ਸੁਤੰ ਰਾਮਦਾਸੰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਪੁਰਖ ਮੁਰਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮੁਰਾਰਿ, ਪ੍ਰਭ, ਦਿਆਲ, ਬੁਧਿ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਕਨ੍ਹਾਈ, ਗੁਰੂ ਸੁਖਦਾਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ ਕਾਮ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਸੁਖਸਾਗਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਮਹਾਰਾਜ2, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਚਾਰਿ ਗੁਰੂ ਕੋ ਰੂਪ, ਗੁਰੂ ਨਿਰੰਕਾਰੇ, ਭਵਸਿੰਧ, ਤਰਾਵਨ, ਦਾਸੁ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ); ੭੩-੯੧ (ਗੁ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ12, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਨਾਥ ਦਸਾਲ, ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਰਾਮਦਾਸ ਸੁਤ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ6, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ49, ਮਹਾਰਾਜ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਪ੍ਰਭੂ, ਪਰਬੀਨਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਿਧਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ2 ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ4, ਦੀਨ ਦਿਆਲ2, ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਸੁਖਰੂਪ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ) ੯੨-੧੦੦ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ44, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ10, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ8, ਗੁਰੂ ਰੂਪ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ3, ਗੁਰਗਿਆਨੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ3, ਪੰਚਮ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਸੁਖਸਿੰਧ, ਅਡੋਲੇ, ਮਹਾਰਾਜ2, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਅਰਜਨ, ਪਰਤੱਖ ਹਰਿ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ

ਸੁਖਮਾਨ, ਪੰਚਮ ਦੇਹ), ੧੧੦-੧੧ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਗੁਰ/ਰੂ47, ਸਾਹਿਬ, ਸੁਖਾ ਸਿੰਧ, ਗੁਰ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰੂਪ ਮੁਰਾਰਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਅਰਜਨ ਗੁ./ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ6, ਕਰਣਾਨਿਧਿ, ਸੁਖਸਾਗਰ, ਅਚੁਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ3, ਗੁ. ਕਰਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਕਾਨ੍ਹ, ਪ੍ਰਭੂ2), ੧੧੨-੧੮ (ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ6, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ5, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ31, ਮਹਾਰਾਜ, ਸੁਖਸਿੰਧੁ, ਦਯਾਸਿੰਧੁ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ2, ਦੀਨਾਨਾਥ, ਸੁਖਮਾਨ, ਗੁ. ਭਗਵੰਤਾ, ਸੁਖਸਾਗਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਮਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਰੂਪ ਮਹਾਨੁ); **੫/**੧੨੦-੨੫ (ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਸੁਖਮਾਨ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ4, ਮੁਰਾਗ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ10, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ3, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ, ਦੀਨਨ ਸੁਖਦਾਈ, ਗੁਰ ਗਯਾਨੀ, ਅਰਜਨ ਦੇਵਾ, ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸੁਖਕਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ2, ਅਚੂਤ), ੧੨੬-੩੧ (ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ11, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ6, ਫਕਰ, ਮਹਾਰਾਜ4, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ, ਨਾਥ ਅਨਾਥਾ), ੧੩੨-੪ (ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ43, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ12, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ8, ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨਾ ਨਾਥ); ੧੪੬-੫੪(ਗੁਰ/ਗੁਰੂ54, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਦਯਾਸਿੰਧ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵਾ, ਰਾਮਦਾਸ ਸੁਤ, ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦਾਸ ਕਿਰਪਾਲਾ, ਦਯਾਸਿੰਧੁ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਮਹਾਰਾਜ3, ਸੁਖਸਾਗਰ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ8, ਭਗਵਤ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਦੀਨਾਨਾਥ); **੬**/੧੫੫-੭੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਗੁਰ76, ਅਰਜਨ/ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ8, ਦਯਾਸਿੰਧ ਮਹਾਰਾਜ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ15, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਰ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰਾ2, ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ3, ਦਯਾਸਿੰਧ3, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ4, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ, ਗੁ. ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ2, ਬਾਲਕ/ਬਾਲਿਕ2, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸੁਆਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਗਿਆਨ ਨਿਕੇਤ, ਵਸ਼ਿਸ਼ਟਿ ਨਿਵਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਕਿਰਪਾਲਾ, ਗੁਰਦੀਨ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ); **੭/**੧੭੯-੨੦੬ (ਅਰਜਨ/ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ29, ਗੁਰ/ਗੁਰਿ/ਰੂ110, ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਭਗਵੰਤ ਸੁੱਧ ਗੁਰ ਰੂਪ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ3, ਪ੍ਰਭੂ12, ਪੀਰ, ਗੁਰ ਪੀਰ, ਦੀਨਨ ਸੁਖਦਾਈ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ4, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਸਾਗਰ, ਅਲਾਹੀ ਰੂਪ, ਘਟ-ਘਟ ਜਾਨਨਹਾਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਗਯਾਨੀ, ਕਰਤਾਰਾ, ਗੁਰ ਘਟ-ਘਟ ਗਯਾਨੀ, ਗੁਰੂ ਮੁਰਾਰਾ, ਮੁਰਾਰੀ, ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਗੁਰ3, ਹਿੰਦੂ, ਹਿੰਦੂ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੇ, ਜਗਤ ਪਤਿ ਭੂਪ, ਸਿਵ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਕਰਤਾਰ, ਪਿਤ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਸਤਿ ਪੀਰ); **੮/**੨੧੬-

੩੦੪(ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ47, ਪਾਂਚ ਗੁਰੂ, ਪਿਤ/ਪਿਤਾ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ, ਸੁਖਮਾਨ, ਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ31, ਪਿਤਾ, ਗੁ. ਭਗਵੰਤ, ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਮੁਰਾਰਿ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨੋ, ਬਾਲਿਕ, ਬਾਰਿਕ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਗੁਰ ਅਰਜਨਹਿ, ਦਾਸੁ, ਸੀਲ ਸੁਖਮਾਨ); **੯/** ੩੧੨-੪੦੯(ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ/ਅਰਜਨ ਗੁਰ8, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਗੁਰ/ਰਿ/ਰੂ12, ਪ੍ਰਭ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸੁਖਮਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਪ੍ਰਭ, ਦਯਾਸਿਧੁ, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ); **੧0/**੪੩੩-੩੪(ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ2); **੧੧/**੪੫੨(ਅਰਜਨ ਗੁ.); **੧੨/**੪੫੫-੭੧ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ/ਅਰਜਨ ਗੁ20, ਸੁੱਧ ਗਯਾਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਗਯਾਨੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਮਹਾਰਾਜ2, ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ10, ਸਤਿਗੁਰ, ਅਵਤਾਰੀ, ਗੁਰ ਬਡ ਗਯਾਨੀ, ਪਰਸੋਤਮ ਪ੍ਰਭੂ, ਜਾਨਨਹਾਰੇ); **੧੪/**੫0੩ (ਅਰਜੁਨ ਗੁਰੂ); **੧੬/**੫੨੮ (ਅਰਜਨ2, ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ), ੫੫੫(ਰਾਮਦਾਸ ਸੁਤ, ਅਗਮ ਗਤਿ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ); **੧੭/**੫੮੧(ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਅਰਜਨ ਗੁ., ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ); **੧੮/**੬0੨-੨੯ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ24, ਗੁਰ/ਰਿ/ਰੂ58, ਮੁਰਾਰਿ2, ਸੁਖਕਾਰ, ਗੁਰਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ/ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ6, ਅਭੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ3, ਗੁ. ਨਾਥ/ਅਨਾਥ); **੧੯/**੬੩੯-੪0(ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ2); **੨0/**੬੯੭-੯੯ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ4, ਪੰਚਮ ਗੁਰ, ਗੁਰ/ਰੂ6, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਅਭੇਵ); **੨੧/**੭੪੯ (ਅਰਜਨ), ੭੯੧-੯੬ (ਅਰਜਨ/ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ3, ਗੁਰ ਪੰਚਮ, ਸੁਖਦਾਇ). **ਕੁ-੧0: ੧**/੧੯ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ); **੧੬/**੧੯੪ (ਪੰਚਮ ਗੁ.). **ਸੁ-੧0: ੧/**੫ (ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ) **੪/**੪੮ (ਅਰਜਨ); **੧੬/**੨੩੮ (ਅਰਜਨ). ਛਿਬਰ**: ੩/**੨੮-੯ (ਸੁਤਾ ਸੁਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਬੜਾ ਪੁਰਖ, ਅਰਜਨ ਭਾਰੀ ਪੁਰਖ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ3); **੪/**੩੨-੪ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ10, ਭਾਰੀ ਪੁਰਖ, ਅਰਜਨ ਨਿਕੜਾ2); **੫/**੩੫-੪੪ (ਅਰਜਨ/ਗੁ.ਅਰਜਨ14, ਭਾਰੀ ਪੁਰਖ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਕੜਾ ਬਾਲਕ, ਸਾਹਿਬ24, ਪਾਤਿਸਾਹ, ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ, ਗੁਰੂ, ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ, ਹਿੰਦੂ); **੬/**੪੬-੫੧ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ/ਅਰਜਨ7, ਸਾਹਿਬ9, ਬਾਲਿਕ ਇਆਣੇ, ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਪਿਤਾ); **੯/**੬੮ (ਪੰਜਵੀਂ ਪਾਤਸਾਹੀ); **੧0/**੯੩-੧੨੨ (ਪੰਜਵੇਂ ਮਹਲ, ਖਾਵੰਦ, ਗੁਰੂ

ਅਰਜਨ, ਸਤਿਗੁਰ); **੧੨/**੧੪੦ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ); **੧੪/**੧੫੦-੮੩ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ4, ਸਾਹਿਬ11, ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਗੁਰੂ2, ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ, ਦਾਤਾ ਦਾਨ ਦੇਵਣਹਾਰਾ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ3, ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰ). **ਮਪ-ਵ: ੫੫/**੯੮-੯ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ2, ਬਾਣੀ ਕਾ ਥੈਲਾ, ਬਾਣੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥ, ਲੜਕਾ); **੬੭/**੧੧੦-੧੧੦-੧੧ (ਅਰਜਨ ਮਲ, ਅਰਜਨ ਜੀ2, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਬਾਨੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ, ਸਾਹਿਬ); ੬੮/੧੧੧-੧੨ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰ ਜੀ, ਸਤਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ2, ਗੁਰੂ); **੬੯/**੧੧੨ (ਸਤਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ4); **੭੦/**੧੧੩ (ਸਾਹਿਬ2, ਸਤਗੁਰ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਗੁ. ਸਾਹਿਬ); **੭੧/**੧੧੩-੧੫ (ਗੁਰੂ ਜੀ4, ਸਾਹਿਬ6, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ2, ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ, ਹਜੂਰ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਗੁਰ); **੭੨/**੧੧੫ (ਸਤਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ); **੭੩/**੧੧੫-੬ (ਗੁਰੂ ਜੀ7, ਸਾਹਿਬ3, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੭੪/**੧੧੬-੭ (ਗੁਰੂ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਗੁਰ); ੭੪/੧੧੬-੭ (ਗੁਰੂ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਗੁਰ); **੭੫/**੧੧੭-੨੦ (ਸਤਗੁਰ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ5, ਸਤਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਜੀ6, ਸਾਹਿਬ14, ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਹਜੂਰ3); **੭੬/**੧੨੦-੨੧ (ਸਾਹਿਬ4, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ, ਠਾਕੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤ); **੭੭/**੧੨੧-੨੨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਸਾਹਿਬ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਗੁਰ3); **੭੮/**੧੨੨-੨੩ (ਗੁਰੂ ਜੀ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਾਹਿਬ); **੭੯/**੧੨੩ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਰਜਨ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ); **੮੦/**੧੨੩-੨੪ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਉ ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ2, ਸਤਗੁਰ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਜੀ4, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ); **੮੧/**੧੨੪-੨੫ (ਗੁਰੂ4, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ2, ਗੁਰੂ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ2, ਸਤਗੁਰ2, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਪਰਮ ਗੁਰੂ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਣਿ); **੮੨/**੧੨੫-੨੬ (ਸਤਿਗੁਰ, ਪਿਤਾ ਸਾਹਿਬ); **੯੫/**੧੪੧-੪੨ (ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ); **੧੬੩/**੨੦੭ (ਪਾਂਚਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ2 ਗੁਰੂ ਜੀ2) **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੭/**੨੨੮ (ਮਹਲ ਪੰਜਵੇ), **੧੮/**੨੭੪-੭੫ (ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸੁਆਮੀ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦਇਆਲ, ਸਾਹਬ, ਪੂਰਨ ਦਇਆਲ, ਕਾਰਨ ਕਰਨੇ ਜੋਗੁ, ਸੁਆਮੀ); **੮/**੩੦੬ (ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਅਰਜਨੋ); **੧/**੩੦੯-੧੦ (ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਅਰਜਨ1, ਬਾਨੀ ਬੋਹਥ, ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਸਤਿਗੁਰ4); **੨/**੩੧੨-੧੪

(ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਦੇਵ2, ਦਇਆਲ2, ਦਇਆਲ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ2, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਹਜੂਰ); **੩/**੩੧੬-੧੮ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰੂ); **੪/**੩੨੦-੨੧ (ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਦਇਆਲ); **੫/**੩੨੪ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਦਇਆਲ2, ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਕਰਤਾਰ); **੬/**੩੨੬-੨੮ (ਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ13, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ2, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ, ਹਜੂਰ); **੭/**੩੩੦-੮ (ਗੁਰਗਿਆਨੀ, ਸਤਗੁਰ32, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਗੁਰ11, ਪ੍ਰਭ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਗਿਆਨੀ, ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ2, ਦਇਆਲ4, ਗੁਰ ਕਰਤਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰੇ, ਦਿਆਲ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੮/**੩੪੦-੪੧ (ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਦਇਆਲ2, ਦਇਆਲ ਗੁਰ3, ਗੁਰ2, ਕਰਤਾਰ); **੯/**੩੪੨-੪੩ (ਗੁਰ2, ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਦਿਆਲ); **੧੦/**੩੪੪-੪੬ (ਸਤਿਗੁਰ5, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ, ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ ਦਇਆਲ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਪੂਰਨ ਸਰਬਗ, ਗੁਰ ਹਰਨ ਭਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਨ); **੧੧/**੩੪੮-੫੧ (ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ3, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰ ਬਿਗਿਆਨ); **੧੨/**੩੫੪(ਸਤਿਗੁਰ7, ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ3, ਗੁਰ, ਗੁਰ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ, ਗੁ. ਬਾਬੇ2); **੧੩/**੩੫੭-੮ (ਗੁਰ ਗਿਆਨੀ2, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ, ਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ2, ਦਿਆਲ); **੧੪/**੩੬੦-੬੧ (ਗੁਰੂ5, ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ); **੧੫/**੩੬੨-੬੫ (ਗੁਰ ਸੰਤ, ਦਇਆਲਾ4, ਸਤਿਗੁਰੂ14, ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਗੁਰ6); **੧੬/**੩੬੬-੬੮(ਗੁਰ5, ਸਤਿਗੁਰ8, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ); **੧੭/**੩੭੧-੭੩ (ਗੁਰ2, ਪ੍ਰਭ2, ਸਤਿਗੁਰ7, ਦਇਆਲ5, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ); **੧੯/**੩੭੭-੮੦ (ਸਤਿਗੁਰ6, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਦਇਆਲ3, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਅਰਜਨ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਕਾਸ, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭੂ); **੨੦/**੩੮੨-੩ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁਰ5, ਦਇਆਲ, ਪ੍ਰਭ); **੨੧/**੩੮੪-੮੯ (ਸਤਿਗੁਰ10, ਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ); **੨੨/**੩੯੧-੯੫ (ਸਤਿਗੁਰ12, ਦਇਆਲ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ3, ਜਗ ਗੁਰੂ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ, ਦਇਆਲ4, ਸਤਿਗੁਰ ਆਲੇਖਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ2, ਫਕਰ3, ਪ੍ਰਭ, ਅਰਜਨ ਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ2, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਅਰਜਨ ਜੀ, ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਗੰਗਾਪਤ); **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ/੨/੨: ੨/**੪00-0੨ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰ ਪਿਤਾ, ਅਵਲ ਫਕੀਰ); **੧੨/**੪੫੯ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ); **੧੭/**੪੮੮-੪੯0 (ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰ2); ਭੰਗੂ: **੯0/**੨੨੪ (ਸਤਿਗੁਰ); **੧0੨/**੨੫੮ (ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ); **੧0੪/**੨੭੧ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ); **੧0੮**/੨੭੯ (ਗੁਰ/ਰੂ2); **੧੫੫/**੪0੨ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ); **੧੬0.੧**/੪੨੫-੨੮ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ8, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ7), **੧੬0.੨** /੪੨੯ (ਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ); **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨/**੩੧੨ (ਅਰਜਨ); **ਪੂ.੩/**੩੩0 (ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਪੰਚਮ); **ਪੂ.੪/**੩੪੫ (ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ); **ਪੂ.੭/**੩੭0 (ਅਰਜਨ2, ਗੁਰ ਅਰਜਨੰ, ਪੰਚਮ ਗੁਰ); **ਪੂ.੮/**੩੮੩-੮੪ (ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ, ਪੰਚਮ ਹਰ, ਦਬਾ ਕੇ ਸਦਨ, ਗੁਰ3, ਕਾਰਨ ਸੁਖ ਕਲਿਆਣ); **ਪੂ.੧੨/**੪੪੮ (ਪਾਂਚਮੇ); **ਪੂ.੧੪/**੪੫੫ (ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ, ਅਰਜਨ ਗੁ., ਅਰਜਨ5, ਅਰਿਜਨ, ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ); **ਪੂ.੧੭/**੪੮੨-੯0 (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨੰ ਮੱਲ; ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ3, ਅਰਜਨ6, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ3, ਗੁਰੁ/ਗੁਰ2, ਅਰਜਨ ਭਾਈ, ਅਰਜਨ) **ਪੂ.੧੮/**੪੯੧-੫00 (ਅਰਜਨ ਦੇਵੰ, ਅਰਜਨ ਸੇਵੰ, ਅਰਜਨ ਪੂਰੈ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਗੁਨ ਅਰਜਨ, ਅਰਜਨ5, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ5, ਗੁਰ ਭਾਰੇ, ਗੁਰ/ਰੁ/ਰੂ40, ਪੂਰਨਹਾਰ, ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਅਰਜਨ, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ8, ਗੁਰਿ/ਗੁਰ); **ਪੂ.੧੯/**੫00-0੯ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ, ਪੰਚਮ ਗੁਰ/ਰੁ/ਰੂ ਗੁਰਹਿ46, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਪੰਚਮੇਂ, ਸੁਜਾਨ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਸਰਬੱਗਯ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਸਰਬੱਗਯ, ਸਿਰੀਗੁਰ, ਗੁ. ਸੁਖ ਰਾਸ, ਨੀਮ ਖੁਦਾਇ, ਰਹੀਮ, ਕਰੀਮ); **ਪੂ.੨0/**੫0੯-੧੭ (ਗੁਰ ਅਰਜਨ2, ਗੁਰ/ਰੂ56, ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ, ਆਦਿ ਪ੍ਰਭੂ, ਅਰਜਨ ਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸ਼ਾਹਿ ਸਚਾਨਾ, ਜਗਨਾਥਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ2, ਕਰਾਮਾਤ ਕੇ ਸਿੰਧ, ਸਤਿ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਆਤਮਾ, ਗੁਰ ਹਰਿ ਐਨ, ਪੰਚਮ ਗੁਰ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੧-੨੮ (ਗੁਰ/ਰੂ10, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ3, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਸੰਤ ਰੂਪ ਗੁ. ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ, ਪੰਚਮ ਗੁਰ ਅਰਜਨ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੈ); **ਪੂ.੨੨/**੫੩੩-੩੭ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਕਰਾਮਤ ਕੇ।ਥੇ।ਸਿੰਧ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ2); **ਪੂ.੨੩/**੫੪0 (ਗੁਰੁ ਬਿਰਧ); **ਪੂ.੨੬/**੫੮੩-੮੪ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਬਡ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ2, ਅਰਜਨ ਗੁ.); **ਪੂ.੨੭/**੬0੧ (ਪਿਤਾਮੇ); **ਪੂ.੨੮/**੬੧੫ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯/**੮੫੧-੬੧ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਅਰਜਨ3); **ਪੂ.੩੩/**੯੯੬-੯੭ (ਪਿਤਾਮਾ, ਅਰਜਨ ਦੇਵ); **ਪੂ.੩੬**/੧0੫0 (ਗੁਰੁ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ);

ਪ੍ਰ.੩੮/੧੦੮੫ (ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ); **ਪ੍ਰ.੩੯**/੧੧੪੨ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ). **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੨**/੧੩੮੨ (ਅਰਜਨ); **ਪ੍ਰ.੫੫**/੧੪੪੭ (ਗੁ. ਪੰਚ); **ਪ੍ਰ.੬੦**/੧੫੫੧ (ਅਰਜਨ ਦੇਵ); **ਪ੍ਰ.੬੮**/੧੬੭੮ (ਪੰਚਮ ਗੁਰ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੬ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਅਰਜਨ ਤਰੂ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੩ (ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ); **ਉ.੧੯**/੨੦੧੬ (ਪੰਚਮ ਗੁਰ); **ਉ.੨੯**/੨੧੮੪ (ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ2, ਗੁਰ ਪੰਚਮ, ਪੰਚਮ ਗੁਰ); **ਉ.੩੬**/੨੩੧੦ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ); **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੫ (ਗੁਰੁ ਪੰਚਮ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ); **ਉ.੪੮**/੨੫੧੪ (ਅਰਜਨ ਦੇਵ); **ਉ.੫੧**/੨੫੬੬ (ਅਰਜਨ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨੨ (ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ); **ਉ.੫੮**/੨੮੫੦-੬੫ (ਗੁਰ4, ਗੁਰ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ).

> "ਪੁਰਾ, ਬਾਲਾ, ਮਿਹ-੧, ਚਤੁ-੩ ਨੂੰ ਛੋਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਰੋਤ ਗੰਥਾਂ ਜਿਵੇਂ, ਹਰਿ-੨, ਗਿਆ, ਗੁ.ਸੋ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.੧੦, ਸ.੧੦, ਛਿਬਰ, ਮਪ-ਵ, ਮਪ-ਕ, ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ 950 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਲਗਭਗ 40 ਤੋਂ 50 ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ, ਸੰਸਾਰੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ, ਪਿਤਾ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ, ਬਾਨੀ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ, ਦੁਖ ਕਾਟਨਹਾਰਾ, ਸੁਖਦਾਈ, ਦੀਨ ਬੰਧੁ,'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 650-700 ਦੇ ਕਰੀਬ, 'ਹਰਿ-੨' ਵਿਚ ਕੇਵਲ ੨ ਹਵਾਲੇ ਹਨ। ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਦਯਾਨਿਧ, ਪ੍ਰਭ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ, ਪੂਰਨ ਗੁਰ, ਚਾਰਿ ਗੁਰੂ ਕੀ ਜੋਤਿ, ਸੁਤੰ ਰਾਮਦਾਸ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਕੋ-ਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਿਅਕਰਨਿਕ ਅੰਤਰ ਹੈ।"

ਅਰਜਨ ਮਲ

ਬਾਬਾ ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਦੁਆਪਰ ਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਨਾਂ, ਬਿਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ 'ਸ਼ੇਖ ਸਰਫ' ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ[52]- **ਬਾਲਾ: ੫੩**/੩੮੭.

ਅਰਜਾਣੀ

[52] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 18.

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੁੱਤਰ[53]- **ਮਪ-ਵ: ੫੨**/੯੩. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੭**/੨੨੮-੨੯ (ਅਰਜਾਨੀ2, ਪੂਰਬ ਭਗਤ ਵਿਰਕਤ).

ਅਰਥ ਮਲ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤ੍ਰਾ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਜੇਠਾ ਪੁੱਤਰ[54]- **ਮਪ-ਵ: ੫੨**/੯੩-੪ (ਅਮਰ ਮਲ, ਬਡੇ ਮਹਾਪੁਰਖ ਤਿਆਗੀ); **੮੧**/੧੨੪-੫ (ਅਰਥ ਮਲ3, ਬਾਬਾ ਅਰਥ ਮਲ); **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੭**/੨੨੭; **੨੨**/੩੯੨-੯੪ (ਅਰਥ ਮੱਲ5, ਮੋਹਰੀ ਸਨਮੁਖ ਜੀ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਪਰਮਾਰਥੀ ਬਡਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧**/੫੨੩ (ਅਰਥ ਮੱਲ); **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੮**/੧੦੯੪-੧੧੧੩ (ਅਰਥ|ਸੁ|ਮੱਲ, ਅਰਥ ਮੱਲ ਕਿਰਪਾਲ).

ਅਰਨੈਲੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਕੈਂਥਲ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਸ਼ਾਖ[55]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੪.

ਅਰਫ/ਆਰਫਦੀਨ

ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ-**ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੨-੪੪ (ਪੀਰ3, ਅਰਫਦੀਨ, ਪੀਰ ਆਰਿਫ਼ ਦੀਨ); **੪**/੪੮ (ਪੀਰ, ਅਰਫਦੀਨ). **ਸੁ-੧੦: ੪**/੫੧-੫੨ (ਅਰਫਦੀਨ, ਪੀਰ8).

ਅਰਬ ਖੰਡ

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਨਉ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਖੰਡ'[56]- ਗਿਆ**:** ੪੪੯.

ਅਰਬ 'ਦੇਸ`

ਪੱਛਮ ਦਾ ਰੇਤਲਾ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਜਨਮੇ[57]- ਗਿਆ**:** ੨੩੧. ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੯੬; **੧੦**/੧੦੬2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੮੬.

ਅਰਬੀ 'ਬੋਲੀ`

---

53 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 80.

54 ਉਹੀ

55 ਉਹੀ, ਪੰ. 81.

56 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 96.

57 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 82.

ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੋਲੀ- **ਮਿਹ.੧:੬**/੧੬. **ਕੁ-੧੦: ੨**/੨੭; **੮**/੧੨੪. ਛਿਬਰ: **੧੦**(੯੬; ੧੦੦, ੧੦੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ. ੩੮**/੧੧੦੧. **ਗਗ. ੪: ਉ.੩੩**/੨੨੫੧-੫੨੨

ਅਰੂਪ-ਬ੍ਰਹਮ

ਉਦਾਸੀਨ ਮਤ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਦੁਆਰਾ 1836 ਈ. ਨੂੰ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਮਹੰਤ[58]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੨.

ਅਰੋਗਾ

ਬੀਜਾਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ- **ਮਮ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨**/੩੫੫.

ਅਲਸੂਨ

ਹਿਮਾਚਲ ਰਾਜ ਦੇ ਹਮੀਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਨਾਦੌਣ ਤੋਂ ਲਗਪਗ 25 ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[59]- **ਗੁ.ਸੋ: ੩**/੧੫-੬3. **ਸੁ.੧੦: ੧੩**/੧੮੮ (ਅਲਸੂਣ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੭-੧੮ (ਆਲਸੂਨ2, ਗਾਮ2, ਪੁਰਿ).

ਅਲਹਮੰਦ

ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਰਤ ਦਾ ਨਾਂ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੫.

ਅਲਦਿੱਤਾ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਫਫੜੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਅਲਦਿਤ ਸਿਧੂ ਜੱਟ[60]-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੫ (ਸੰਧੂ ਜੰਟ ਅਲਦਿੱਤਾ, ਚੌਧਰੀ ਬਡ ਸੁਲਤਾਨੀ).

ਅਲਫ ਖਾਨ

ਸ਼ਾਹੀ ਜਹਾਨੀ ਵਜ਼ੀਰ ਸਾਦੁੱਲਾ ਖਾਨ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲੁਤਫੁੱਲਾ ਖਾਨ ਦਾ ਪੁਤਰ। ਨਾਦੌਣ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੀਮ ਚੰਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ[61]- **ਗੁ.ਸੋ: ੩**/੧੪ (ਅਲਫ ਖਾਨ3,

---

[58] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 38.

[59] ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, *ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਯਾਤਰਾ ਅਸਥਾਨ, ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯਾਦ-ਚਿੰਨ੍ਹ,* ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀ. ਪਟਿਆਲਾ-1989, ਪੰ. 37.

[60] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਭਾਗ ਚੌਥਾ),* ਪੰ. 1398.

ਖਾਨ3). **ਕ੍ਰ.੧੦:੭**/੧੦੧-੦੨ (ਅਲਫ ਖਾਨ, ਅਲਫਖਾਨਾ, ਅਲਫ, ਖਾਨ/ਸੁ/ਅਲਫ). **ਸੁ-੧੦: ੭**/੧੨੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੧-੦੩, ੧੫੧੬ (ਅਲਫ ਖਾਨ/ਖਾਂ3, ਖਾਂ ਅਲੱਫੈਂ.

> "ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ 14-15 ਸੰਕੇਤ ਉਕਤ ਤਿੰਨ ਗੁਰਬਿਲਾਸਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਤੀਜੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਅਲਫ ਖਾਂ/ਖਾਨ, ਖਾਂ ਅਲੱਫੈਂ ਅਤੇ ਖਾਨ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਅਲਮਸਤ

ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਜਿਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਧੂਣੇਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੩੩-੩੭ (ਅਲਮਸਤ2, ਮਸਤਾਨਾ); **੯**/੩੦੮-੨੩ (ਅਲਮਸਤ13, ਮਸ24, ਕਮਲੀਆ2, ਅਲਮਸਤ ਮਸਤੁ2, ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਦਾਸੁ, ਦਿਵਾਨਾ ਸੰਤ); **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੬**/੧੯੪ (ਅਲਮਸਤ ਸਾਹਬ). **ਮਪ-ਵ: ੯੧**/੧੩੭-੩੮ (ਅਲਮਸਤ/ਅਲਮਸਤ ਟਹਲੀਆ15, ਸਾਧ3).**ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੮**/੩੭/ਅਲਮਸਤੁ ਖੁਸਾਲ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੪੬੬-੭੩ (ਪਰਮ ਸਿਧ, ਅਲਮਸਤ27, ਬੇਪਰਵਾਹ, ਭਾ. ਅਲਮਸਤ, ਸੰਤ3, ਸੰਤ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਸੇਵਕ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਤ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੨੬ (ਅਲਮਸਤੈਂ).

> "ਅਲਮਸਤ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਕਮਲੀਆ ਜਾਂ ਗੋਦੜੀਆ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਉਕਤ 70 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 'ਕਮਲੀਆ' ਨਾਂ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਸਤ/ਤੁ, ਟਹਲੀਆ, ਸਾਧੂ ਬੇਪਰਵਾਹ, ਸੇਵਕ ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਸੰਤ ਅਤੇ ਸੰਤ ਪ੍ਰਬੀਨਾ ਆਦਿ ਰੂਪ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ।"

ਅਲਾਉਲ ਦੀਨ

ਖਿਲਜ਼ੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਅਲਾਉਦੀਨ ਖ਼ਿਲਜ਼ੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੩੫੩ ਤੋਂ ੧੩੭੩ ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ[62]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੧ (ਅਲਾਉਲ ਦੀਨ, ਤੁਗਲਕ2).

ਅਲਾਹਣੀਆ

---

[61] ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 151.

[62] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 85.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ-੫੭੮-੮੨) ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ- **ਪੁਰਾ: ੫੭**/੨੦੪. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੪੦੬.

ਅਲਾਹ-ਯਾਰ ਖਾਂ

ਸਾਂਹਚੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲਾ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੫; **ਉ.੫੨**/੨੬੧੨ (ਅੱਲਾਯਾਰ), ੨੬੧੭ (ਅਲਾਹ ਯਾਰ ਖਾਂ, ਖਾਨ3, ਅਲਾਹ ਯਾਰ).

ਅਲੀ

ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਟੀ 'ਫਾਤਮਾ' ਦਾ ਪਤੀ- **ਗਗ/੪: ਉ.੧੬**/੧੯੬੪.

ਅਲੀਸ਼ਾਹ ਚਿਸਤੀ, ਸੈਦ

ਸੂਫੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਫ਼ਕੀਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੯੬੨.

ਅਲੀਸ਼ੇਰ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਕਸਬਾ 'ਭੀਖੀ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ 'ਭੰਦੇਰ' ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੨.

ਅਲੀਗੜ੍ਹ/ਗਢ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨਾਂ 'ਕੋਇਲ' ਸੀ[63]- **ਭੰਗੂ:** ੧੨੪/੩੨੮ (ਕੋਇਲ/ਕੋ/ਗੜ੍ਹ); **੧੩੧**/੩੩੪-੩੬ (ਅਲੀਗੜ੍ਹ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਕੋਇਲ, ਕੋਇਲਗੜ੍ਹ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੭ (ਅਲੀਗਢ, ਕੋਇਲ2). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੪ (ਅਲੀਗਢ2); **ਉ.੪੯**/੨੫੧੯ (ਅਲੀਗਢ).

> "ਉਕਤ ਨਗਰ ਬਾਰੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਅਲੀਗੜ੍ਹ' ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ, ਕੋਇ/ਕੋਇਲਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਆਦਿ ਹਨ।"

'ਅਲੀ ਗੌਹਰਿ'

[63] ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ)*, ਪੰ. 317.

ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ (ਦੂਜਾ), ਜੋ ੧੭੬੦ ਤੋਂ ੧੮੦੬ ਈ. ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ ਤਖ਼ਤ `ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਿਹਾ,ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਗੌਹਰ ਅਲੀ ਸੀ[64]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੮**/੪੧੯-੨੨ (ਸ਼ਾਹਿ/ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ/ਪਤਿਸ਼ਾਹੋ/ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹੈ27, ਗੌਹਰ ਅਲੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ).

ਅਲੀਬਖਸ਼

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ ਭਾ. ਨਾਨੂੰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤਿ[65]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੫੦੦ (ਅਲੀਖਖ਼ਸ਼3, ਧੀਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੦ (ਅਲੀਬਖ਼ਸ਼, ਅਲੀਬਖਸ਼ੰ).

ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਿੱਖ 'ਭਾਈ ਸਿੰਘੇ` ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮੁਗ਼ਲ ਸਰਦਾਰ- **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬-੭ (ਅਲੀ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ, ਅਲੀ ਖਾਂ).

'ਅਲੂਣੀਆ ਸਿਧ`

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਭੰਗੂ: ੨੭**/੭੩ (ਸਿਧ ਅਲੂਣੀਆ); **੩੫**/੮੮ (ਅਲੂਣਾ).

ਅੱਲੇਵਾਲੀ

ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਨਗਰ, ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਸਮੇਂ ਸਰਹੰਦ ਲੁੱਟਣ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ 'ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਮਿਸਤਰੀ` ਦੇ ਅਹਰਣ ਤੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਹਥਿਆਰ ਲਏ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੬.

ਅਵਧ

ਵੇ: 'ਅਜੁੱਧਿਆ`

ਆਇਤ

ਪਵਿੱਤਰ ਕੁਰਾਨ ਦੇ ਅਧਿਆਇ- **ਮਿਹ-੧:** ੩੦/੯੭. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੪**/੫੬੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੫**/੧੯੪੭.

---

[64] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 422.

[65] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 85.

ਆਈ ਪੰਥ

ਜੋਗੀਆਂ ਦੇ 12 ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਫਿਰਕਾ-**ਹਰਿ-੨: ੪੪**/੨੮੯2.

ਆਸ ਕੌਰ, ਰਾਣੀ

ਪਟਿਆਲਾ ਪਤੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਣੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੨; **ਪੂ.੧੧**/੪੨੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੩-੧੫ (ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ, ਰਾਣੀ3, ਆਸ ਕੌਰ ਰਾਣੀ).

ਆਸਕਪੁਰ

ਬਾਲਾ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਫਿਰੰਦੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਲਿਆਇਆ, ਪਰੰਤੂ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨੇੜੇ 'ਭਰੋਆਣੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ[66]- **ਬਾਲਾ: ੧੩**/੨੨੪.

ਆਸਤਾ ਰਬਾਬੀ

ਸੱਤਾ ਡੂਮ ਜੋ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨੀਆ ਸੀ- **ਮਪ-ਵ: ੬੭**/੧੧੦-੧੧.

ਆਸਾ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ- **ਸੁ-੧0: ੧੭**/੨੫੪੫.

'ਆਸਾ ਸਿੰਘ[2]'

ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਝਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਦੜਪ ਦੇਸ਼' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ/ਸੂਰਮਾ 'ਚ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/ ੧੯੯੭ (ਹਰਿ ਆਸਾ).

ਆਸਾ ਰਾਗ/ਗੁ

ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗਾਇਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗ ੩੪੭-੪੭੫ ਤੱਕ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਬਾਲਾ: ੩੭**/੩੧੫-੩੧੫; **੬੦**/੪੦੮ (ਰਾਗੁ ਆਸਾ); **੭੧**/੪੩੭ (ਰਾਗੁ ਆਸਾ); **੭੨**/੪੪੬ (ਰਾਗੁ ਆਸਾ). **ਮਿਹ.੧: ੩੫**/੧੦੭ (ਰਾਗ ਆਸਾ); **੬0**/0੮੮; **੬੭**/੨੧੮; **੭੮**/੨੫੫; **੮੩**/੩0੬; ੧0੪/੩੪੫; **੧੨੨**/੪੦੫2; **੧੨੯**/੪੨੬; **੧੩੩**/੪੪੩; **੧੩੭**/੪੫੮ (ਰਾਗ ਆਸਾ); **੧੪0**/੪੬੬; **੧੪੮**/੪੯੬. **ਹਰਿ.੨: ੨**/੩੬; **੧੯**/੧੬੫;

[66] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 158.

੩੧/੨੧੦; **੩੩**/੨੧੫; **੩੪**/੨੧੯-੨੧੨; **੩੬**/੨੨੭; ੩੭/੨੩੨; **੩੮**/੨੩੬; **੪੦**/੨੪੨; **੪੧**/੨੪੫; **੪੪**/੨੮੬; **੪੫/੨੯੭;** **੪੬**/੩੦੧; **੪੮**/੩੦੬੨. **੫੦**/੩੧੨; **੫੧**/੩੧੫-੭੨; **੫੩**/੩੨੪; **੫੫**/੩੩੦; **੫੬**/੩੩੩. **ਚਤੁ-੩: ੯**/੩੮੨; **੧੨**/੩੯੧; **੬੫**/੫੭੯; **੬੬**/੫੮੫; **੬੮**/੫੯੫; **੭੦**/੬੦੪; **੭੧**/੬੦੭; **੭੨**/੬੧੧. ਗਿਆ**:** ੨੪੫; ੨੫੮; ੨੬੧; ੩੮੬, ੪੨੧, ੪੨੩ (ਆਸਾ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੨੧-੨੨ (ਆਸਾ ਰਾਗ2, ਆਸਾ); **੪**/੧੦੯ (ਆਸਾ); **੮**/੨੩੯ (ਆਸਾ); **੧੨**/੪੬੯. ਛਿਬਰ**: ੫**/੪੨ (ਆਸਾ); **੬**/੫੦ (ਰਾਗ ਆਸਾ). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੪**/੭੪ (ਆਸਾ); **੧੪**/੧੦੪; **੧੭**/੧੨੩; **੨੪**/੧੫੨; **੨੭**/੧੬੮; **੩੧**/੧੮੭-੮੮ (ਰਾਗੁ ਆਸਾ2); **੪੯**/੩੭੮ (ਆਸਾ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੬**/੩੬੪; **ਪ੍ਰੂ.੮**/੩੮੭-੯੩ (ਆਸਾ2, ਆਸਾ ਰਾਗ).

> "ਆਸਾ ਰਾਗ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀਆਂ ਖੋਜ ਕਾਰਜ ਲਈ ਅਧਾਰ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਇਸਦੇ ਦੋ ਰੂਪ 'ਆਸਾ ਰਾਗ' ਅਤੇ 'ਰਾਗ ਆਸਾ' ਹਨ। ਛਿਬਰ, 'ਮਪ-ਕ' ਗਗ.੧, ਵਿਚ ਵੀ 20 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਆਸਾ ਗੂਜਰੀ ਰਾਗ

ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਸਾ ਅਤੇ ਗੂਜਰੀ ਦੋ ਵੱਖਰੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਥੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ- **ਹਰਿ.੨: ੪੨**/੨੫੦.

ਆਸਾ ਰਾਗਨੀ

ਆਸਾ ਰਾਗ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪ ਰਾਗ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਆਸਾ ਰਾਗਨੀ' ਅਧੀਨ ਆਸਾਵਰੀ/ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੧੦੦. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੫**/੩੫੮.

ਆਸਾ/ਕੀ/ਦੀ ਵਾਰ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ-੪੬੨-੭੫) ਦਰਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਰਚਨਾ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗਾਇਣ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ-**ਬਾਲਾ: ੭੨**/੪੪੯. ਗਿਆ**:** ੨੯, ੨੫੮(ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਵਾਰ), ੩੬੯, ੬੧੫. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੨੬ (ਵਾਰ); **੭**/੧੭੯ (ਆਸਾ ਵਾਰ2); **੮**/੨੧੫, ੨੨੫(ਆਸਾ ਵਾਰ2, ਵਾਰ ਆਸਾ, ਆਸਾ), ੨੬੫(ਆਸਾ ਵਾਰ2), ੨੮੮(ਆਸਾਵਾਰ2); **੯**/੪੦੩(ਆਸਾਵਾਰ); **੧੨**/੪੬੨-੩(ਆਸ-ਵਾਰਾ, ਵਾਰ); **੧੬**/੫੩੨ (ਵਾਰ ਆਸਾ ਕੀ), ੫੫੫(ਆਸਾ ਵਾਰ); **੧੮**/੬੩੦

(ਆਸਾ ਵਾਰ, ਵਾਰ); **੧੯/**੬੪੦-੪੧ (ਆਸਾ ਵਾਰ3) **੨੧/**੭੫੪ (ਆਸਾ ਵਾਰ2). **ਕੁ.੧੦: ੨੧/**੨੮੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧/**੧੩੬੬ (ਆਸਾਵਾਰ); **ਪੂ.੫੬/**੧੪੬੬ (ਆਸਾਵਾਰੈਂ), ੧੪੮੪(ਆਸਾ ਵਾਰ). **ਗਗ.੪: ੨੯/**੨੧੮੦ (ਆਸਾ ਵਾਰਹਿ).

ਆਹਲੂਵਾਲ

ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਛੇ ਕੁ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ[67]- **ਭੰਗੂ:** ੮੪.੨/੨੦੯; **੮੫.੧/**੨੧੧(ਆਲੂਵਾਲ); **੧੨੨/**੩੨੫, **੧੩੨**/੩੪੪ (ਆਲੂ|ਜੁ|ਵਾਲ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੪.

ਆਲੂਵਾਲੀਆ

ਕਪੂਰਥਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਇਕ ਮਿਸਲ, ਜਿਸਦਾ ਮੋਢੀ ਸ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਿਰਕੱਢ ਜਰਨੈਲ ਤੇ ਅਸਲ ਮੋਢੀ ਸ. ਜੱਸਾ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਹੋਇਆ ਹੈ[68]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੯/**੪੨੪ (ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦/**੨੩੮੦ (ਆਲੂਵਾਲੀਆ); **ਉ.੫੪/**੨੭੦੨-੦੮ (ਆਲੂਵਾਲੀਆ, ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ); **ਉ.੫੩/**੨੬੫੯ (ਆਲੂਵਾਲੀਏ).

ਆਕਲ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ-**ਗ.ਬਿ.੬: ੧੯/**੬੪੧.

'ਆਕੁਲਦਾਸ'

ਜੰਡਿਆਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਚੰਡਾਲ ਅਕਲ ਦਾਸ, ਮੁਗਲਾਂ ਕੋਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੁਖਬਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਵਿਚ ਇਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੧/**੨੫੬੪-੬੭ (ਦਾਸ-ਆਕੁਲੇ, ਆਕਲ ਦਾਸ ਮਹੰਤੈਂ).

ਆਕੜ ਗ੍ਰਾਮ:

---

[67] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 311.

[68] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 80-81.

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੋ 'ਕੌਲੀ' ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕਿ.ਮੀ. ਉਤਰ ਵੱਲ ਹੈ[69]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਆਗਿਆ ਰਾਮ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਰੁਕਿਆ ਸੀ[70]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** (ਆਗਯਾ ਰਾਮ6).

ਆਗਰਾ/ਰੇ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਮੁਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲੋਂ ਦੂਸਰੀ ਥਾਂ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਰਖਦਾ ਸੀ[71]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੩**/੮੮; **੧੫**/੧੦੮-12; **੧੬/**੧੧੧-੧੨(ਆਗਰੇ, ਆਗਰ). **ਕੁ-੧੦: ੧/**੨੧ (ਆਗਰ); **੧੭/**੨੨੧ (ਅਗ੍ਰ2, ਆਗ੍ਰੇ, ਆਗਰੇ); **੧੯/**੨੫੧3; **੨੦/**੨੫੬-੫੭(ਆਗਰ2, ਆਗਰੇ), ੨੭੦ (ਨਗਰ ਆਗਰੇ, ਪੁਰ ਆਗਰ, ਆਗ੍ਰੇ). **ਸੁ.੧੦: ੨੨/**੩੪੭; **੨੪/**੩੭੧ (ਆਗਰ); **੨੫/**੩੮੬2, ੩੯੩; **੨੬/**੩੯੬-੯੭ (ਆਗਰ, ਆਗਰੇ), ੪੦੪(ਆਗਰ), ੪੧੨(ਆਗਰ2, ਆਗਰੇ); **੨੭/**੪੧੩. **ਮਪ-ਵ: ੫੯/**੧੦੦; **੭੩/**੧੧੫-੧੬3; **੧੧੬**/੧੬੨; **੧੨੭**/੧੮੧. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੩/**੪੦੪2; **੧੮/**੫੮੩-੮੪2. **ਭੰਗੂ: ੧**/੧ (ਆਗਰੋ2); **੫੩/**੧੧੮3; **੧੩੧/**੩੩੫-੩੭ (ਆਗਰੋ2); **੧੫੧/**੩੮੭ (ਆਗਰੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬/**੩੬੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦/**੮੮੪; **ਪੂ.੩੯/**੧੧੧੯, ੧੧੩੯2, ੧੧੪੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯/**੧੬੮੬-੮੯3. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੦/**੨੨੦੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮/**੨੩੫੪; **ਉ.੪੪/**੨੪੪੮; **ਉ.੪੫/**੨੪੫੫; **ਉ.੪੯/**੨੫੩੫; **ਉ.੬/**੨੯੨੧-੨੨2.

> "ਆਗਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 45-50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੰਕੇਤ ਸਾਨੂੰ ਗੁ.ਸੋ., ਕੁ-੧੦, ਸੁ-੧੦, ਮਪ-ਵ, ਮਪ-ਕ, ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ ਆਗਰਾ/ਰੇ, ਆਗ੍ਰ, ਆਗਰੋ ਆਦਿ 4 ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਆਤਮਾ ਦੇਈ

---

[69] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ),* ਪੰ. 104.

[70] ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.843.

[71] ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 160 (ਅੰਤਿਕਾ-2)

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪੋਤ ਨੂਹ, ਬਾਬਾ ਨੰਦ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦੀ ਵਹੁਟੀ- ਛਿਬਰ: **੩**/੨੯ (ਆਤਮਾ ਦੇਈ, ਆਤਮ ਦੇਈ, ਨੰਦ ਦੀ ਵਹੁਟੀ).

ਆਦਮ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੬੭-੯੮ (ਆਦਮ5, ਸਿਧ ਗੋਤ ਜਾਟ).

ਆਦਰ ਮਾਨ, ਸੇਖ਼

ਸ਼ੇਖ ਉਬਾਰੇ ਖਾਂ ਦਾ ਮੁਰਸ਼ਦ, ਜਿਹੜਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਉਪਰੰਤ ਇਸਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲ ਗਈ[72]- **ਬਾਲਾ: ੬੬**/੪੨੪-੨੯ (ਸਾਹ ਆਦਰ ਮਾਨ, ਸਾਹਿ ਆਦ੍ਰਮਾਨ, ਸ਼ੇਖ/ਸੇਖ ਜੀ26, ਸੇਖ ਆਦਰਮਾਨ/ਆਦ੍ਰਮਾਨ6, ਆਦ੍ਰਮਾਨ).

ਆਦਿ ਨਾਥ

ਜੈਨ ਮੱਤ ਦੇ ੨੪ ਤੀਰਥੰਕਰਾਂ 'ਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਤੀਰਥਾਂਕਰ ਆਦਿ ਨਾਥ ਜੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੪

'ਆਮੇੜ, ਗੜ੍ਹ'

'ਆਮੇੜ' ਜੈਪੁਰ ਪਾਸ ਪੁਰਾਣੀ ਨਗਰੀ ਜਿਸ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ[73]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੯.

ਆਰਤੀ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ- **ਮਿਹ-੧: ੬੫**/੨੧੧8; ੭੨/੨੩੪2. **ਹਰਿ.੨: ੧੨/੧੪੩** (ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ). ਗਿਆ: ਪ੬੨3, ੬੧੪-੧ਪ2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੨੩; **ਪੂ.੩੨**/੯੩੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਆਵੰਤਕਾ ਪੁਰੀ

ਉਜੈਣ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਮ- **ਮਿਹ.੧: ੯੧**/੩002.

ਐਤਬਾਹਪੁਰ

ਐਤਬਾਹਪੁਰ ਨਗਰ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਇਤਮਾਦਪੁਰ' ਹੈ ਜੋ ਆਗਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ 'ਇਤਮਾਦ ਖਾਨ' ਦੁਆਰਾ ਬਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ[74]- **ਗੁ.ਸੋ:** ੧੬/੧੧੬.

---

[72] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 21.

[73] ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. *੧੬੮੮.* (ਫੁਨੋ.)।

[74] ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. ੧੧੬ (ਫ਼ੁ.ਨੋ)।

ਐਡਵਟ, ਕਪਤਾਨ

ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ- **ਗਗ.੫: ਪੂ.੫੭**/੨੭੬੬.

ਔੜਾ

ਤਹਿਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਔੜ ਫਿਲੌਰ' ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਰ ਸੜਕ ਤੇ ਰਾਹੋਂ ਤੋਂ 10 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ[75]- **ਗਗ.੫: ੳੁ.੪**/੨੬੯੮.

ਇਸਤਾਮੋਲ

ਪੱਛਮ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਹਿਰ 'ਇਸਤੰਬੋਲ'- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੪. **ਗਗ.੩:ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪.

ਇਸਮਾਈਲ, 'ਡੇਰਾ'

ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਡੇਰਾਜਾਤ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ 'ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ' ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[76]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੭; **ਗਗ.੧: ਪ:੧੨/੪੪੧.**

ਇਸਮਾਈਲ ਖਾਂ, ਹਾਜੀ

ਮੁਗਲ ਸੈਨਾਪਤੀ 'ਮੁਨਯਮ ਖਾਂ' ਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪਕੜਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਮੁਗਲ ਸਰਦਾਰ ਜੋ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਹਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ- **ਗਗ.੪: ੳੁ.੧੦**/੧੮੮੧-੮੪2; **ੳੁ.੧੧**/੧੮੯੬; **ੳੁ.੨੪**/੨੧0੨ (ਇਸਮਾਈਲੈਂ).

ਇੰਗਲਸਤਾਨ

ਯੂਰਪ ਦੇ ਉਤਰ-ਪਛਮ ਦਾ ਇਕ ਮੁਲਕ, ਇਸਦਾ 'ਇਗਲੈਂਡ' ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ[77]- **ਕੁ.੧0: ੨0**/੨੫੯ (ਫਿਰੰਗ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧0੬੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੭੫.

ਇੰਦਪੁਰਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਜਗਰਾਵਾਂ ਕੋਲ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਂ 'ਕਾਉਂਕੇ' ਹੈ- **ਗਗ.੫: ੳੁ.੫੭**/੨੭੫੨.

---

[75] ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਨਾਮਕਰਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ,* ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀ., ਪਟਿਆਲਾ-2014, ਪੰ. 185.

[76] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 63 (ਫੁਨੋ.)

[77] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 122.

ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ -**ਗਗ.੪: ਉ.੨੦/**੨੦੨੪.

ਇੰਦਾਰਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ' ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਖੂਹ ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਭਾ. ਮੰਝ ਲੱਕੜਾਂ ਸਮੇਤ ਡਿਗਿਆ ਸੀ[78]- **ਮਪ-ਵ: ੭੧/**੧੧੩-੧੫ (ਇੰਦਾਰਾ3, ਇੰਦਾਰ, ਕੂਆ).

ਇੰਦੌਰ

ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਧ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ -**ਗਗ.੧: ਪੂ.੮/**੩੯੦.

ਇਨਾਇਤ ਖਾਨ

ਸੱਯਦ ਇਨਾਇਤ ਖ਼ਾਨ, ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਕੱਟੜ ਸੁੰਨੀ ਮੌਲਾਨਾ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਸੀ[79]-**ਭੰਗੂ: ੮੩/**੧੯੯-੨੦੪੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪/**੨੦੮੪-੮੫ (ਇਨਾਇਤ ਖਾਨੈ, ਏਨਾਯਤੁਲ ਰਜਪੂਤੈਂ); **ਉ.੨੪/**੨੧੦੧ (ਖਾਨ ਇਨਾਇਤ).

ਇਬਰਾਹੀਮ 'ਪੈਗੰਬਰ'

ਖੁਦਾ ਵਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪੈਗੰਬਰ, ਜੋ ਪੈਗੰਬਰ 'ਨੂਹ' ਦੀ ੧੧ਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ 'ਆਜ਼ਰ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ[80]- **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੪੪/**੩੨੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧/**੧੧੬੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦/**੨੦੩੩; **ਉ.੨੩/**੨੦੭੫.

ਇਬਰਾਹੀਮ 'ਲੋਧੀ'

ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੦੪/**੨੬੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪/**੩੪੨; **ਪੂ.੬/**੩੬੭-੬੯ (ਇਬ੍ਰਾਹੀਮ ਪਠਾਨ, ਲੋਦੀ।ਥਾ।ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2, ਸ਼ਾਹਿ4, ਸ਼ਾਹੀ, ਲੋਦੀ ਇਬਰਾਹੀਮ).

ਇਮਦਾਦ ਅਲੀ ਖਾਂ

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨/**੩੨੧.

ਇਮਨਾਬਾਦ/ਏਮਨਾਬਾਦ

---

[78] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.) *ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰਤਕ, ਸਿੰਘ* ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, 2004, ਪੰ. 114.

[79] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.),*ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 199 (ਫੁਨੋ.)

[80] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 125.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ 'ਏਮਨਾਬਾਦ' ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਂ ਸੈਦਪੁਰ ਸੀ, ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਥੇ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਰੁਕੇ ਸਨ[81]- **ਬਾਲਾ:** ੧੭/੨੪੦. **ਮਪ-ਵ:** **੧੪**/੪੬. **ਮਪ-੧,ਭ-੧: ੪੯**/੩੮੦. **ਭੰਗੂ: ੧੦੩**/੨੬੧; **੧੦੪**/੨੬੪; **੧੧੧**/੨੮੮2; **੧੧੨**/੨੯੦. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੨-੬੪ (ਏਮਨਾਬਾਦ3, ਏਮਨਾ|ਹੂੰ|ਬਾਦ, ਏਮਨਾਵਾਦ, ਬਾਦ ਏਮਨਾ); **ਪੂ.੧੨**/੪੩੮, ੪੪੫-੪੬2. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੨ (ਬਾਦ ਏਮਨ); **ਉ.੩੫**/੨੨੭੩ (ਵਾਦ ਏਮਨਾ).

ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ

ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟਿ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ-ਗਿਆ**:** ੫੪੨ (ਇਮਾਮ5, ਇਮਾਮ ਜਾਮ, ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ, ਇਮਾਮ ਗੌਸਦੀਨ), ੫੪੪-੪੫ (ਇਮਾਮ ਸਰਫ2).

ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਭਾ. ਜਗਤੇ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮਰਿਆ[82]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬ (ਇਮਾਮ ਬਖਸ਼3, ਇਮਾਮਬਖਸ਼ ਦੀਵਾਨ, ਸੂਰ ਬਲਵਾਨਾ).

ਇਰਾਕ

ਖੁਰਾਸਾਨ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ[83]-**ਮਪ-ਵ: ੮੯**/੧੩੫-੩੬2.

ਇਰਾਨ/ਈਰਾਨ

ਹਿੰਦ ਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਸੈਂਟਰਲ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਮ ਫਾਰਸ ਤੇ ਪਾਰਸ ਹਨ[84]-**ਕੁ-੧੦: ੧੦**/੧੪੦ (ਐਰਾਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੦**/੨੨੦੨.

ਇਲਾਹੀ ਖਾਂ, ਜਰਨੈਲ

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮੁਖੀ 'ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ' ਨਾਲ 'ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੇ ਮਕਬਰੇ' ਕੋਲ ਪੀਰੋ ਵੇਸਵਾ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਜਰਨੈਲ-**ਗਗ.੫ ਉ.੫੯**/੨੮੫੬.

---

[81]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.),*ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 261 (ਫੁਨੋ.)

[82] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 126.

[83] ਉਹੀ.

[84] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, (ਜਿ. ਤੀਜੀ),* ਪੰ. 1585 (ਫੁਨੋ.)

ਈਸਰ ਸਿੰਘ

ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਪੰਜ ਮੁਕਤਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਮੁਕਤਾ'-**ਮਪ-ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩.

ਈਸਰ 'ਸਿੰਘ'

'ਦੜਪ' ਦੇਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇਕ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘ-**ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੭.

ਈਸਰ ਨਾਥ/ਥਿ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਸਿਧ ਜੋਗੀ-ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੮੫੭. **ਹਰਿ.੨: ੭**/੮੯2; **੨੧**/੧੭੫; **੪੪**/੨੬੧-੯੭6. **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੩੮**/੨੮੧-੮੨5. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੪**/੮੭.

ਈਸਰ ਭਲਾ

ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- **ਛਿਬਰ:** ੫/੪੧ (ਈਸਰ ਭਲਾ, ਈਸਰ).

ਈਸਾ 'ਪੈਗੰਬਰ'

ਇਸਾਈ ਮੱਤ ਦਾ 'ਪੈਗੰਬਰ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਅੰਜ਼ੀਲ' ਕਿਤਾਬ ਉੱਤਰੀ[85]- **ਸੂ.10: ੨੨**/੩੪੬ (ਈਸੈ). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੪੪**/੩੨੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੬-੩੯ (ਈਸਾ2, ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਸੁਤ); **ਪੂ.੫**/੩੫੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮0, ੮੫; **ਪੂ.੬੬**/੧੫੪੬ (ਮੂਸਾ ਈਸਾ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੬**/੧੯੬੩ (ਈਸਾ/ਭਯੋ/ਪਿਗੰਬਰ); **ਉ.੨੩**/੨੦੭੬ (ਹਜਰਤ ਈਸਾ); **ਉ.੩੫**/੨੨੭੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੭ (ਈਸਾ, ਈਸਾ); **ਉ.੬੦**/੨੮੯੯.

ਈਸੈ ਮੰਝ

ਜਲੰਧਰ ਬੇਟ ਦਾ ਕੋਈ ਫੌਜਦਾਰ 'ਈਸਾ ਖ਼ਾਨ ਮੰਝ` ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਜਹਾਂਦਰ ਸ਼ਾਹ' ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ[86]- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬0 (ਈਸੈ ਮੰਝ, ਈਸੇ).

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ

---

[85] ਉਹੀ

[86] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪ. 60 (ਫੁਨੋ.).

ਵਯਾਕਰਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਧਾਰੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ[87]- **ਭੰਗੂ: ੧੧**/੨੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੮੫; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੬; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੫੫੨; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੨-੯੪੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੯.

'ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ'

'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਇਕ ਰਚਨਾ, ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਪੰਜ ਅਧਿਆਇਆਂ ਵਿਚ 1318 ਛੰਦ ਹਨ[88]- **ਸੁ.੧੦:੧**/੨-੩ (ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮ।ਜੋ।ਮਾਲ, ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮ।ਕੀ।ਮਾਲ, ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਸਤ੍ਰ।ਜੁਤ।ਮਾਲ, ਮਾਲਾ).

ਸਸਰਾਮ

ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਗਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ[89]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੨.

ਸੰਸਰਾਮ/ਸੰਸਾਰਾਮ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਮਪ-ਵ: ੫੩**/੯੫-੯੬੩; ੭੫/੧੧੭-੨੦੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨੧: ੧੮**/੨੩੨ (ਸੰਸਰਾਮ, ਤੇਜਬੰਸੀ); **੧੧**/੩੪੮-੫੦੬.

ਸੰਸਾਰ ਚੰਦ, ਕਟੋਚੀ

ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ 'ਕਟੋਚ' ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੯.

ਸਸੂ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦਾ ਪਿਤਾ ਭਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਤਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ[90]- **ਮਪ.ਵ: ੧੦੯**/੧੫੬-੫੭੩.

ਸਹਸਕਿਰਤ

---

[87] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 235.

[88] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ), ਪੰਨਾ 175.

[89] ਉਹੀ, ਪੰ. 176.

[90] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 235.

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇਕ ਭਾਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉ'ਗਥ' ਵੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਵਿਚ 'ਸਲੋਕ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ' ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ[91]- ਮਿਹ.**੧:** ੧੧0/**੩੬੫2. ਗਿਆ:** ੩੮0, ੪੨੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੩**/੫੧-੫੨ (ਸਹਸਕ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ, ਬਾਣੀ, ਸਹਸਕ੍ਰਿ2); **੪**/੧੦੯-103. **ਕੁ-੧੦: ੮**/੧੨੪ (ਸਹੰਸਕ੍ਰਿਤ). ਛਿਬਰ**: ੫/੪0; ੧੦**/੮੯, ੯੬, ੧੦੮. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨:** ੧੧/੭੬੧ (ਸਹੰਸਕ੍ਰਿਤ2).

ਸਹਸਰਾਵ

ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ[92]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੬੬੮.

ਸ਼ਹਜਾਦਾ/ਸਾਹਜਾਦਾ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁਤਰ-**ਗਗ.੪: ਉ.੧੧**/੧੮੮੯.

ਸਹਜੋ

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੀ ਟਹਿਲਣ-ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੨.

ਸਹਾ/ਸਾਹ ਨਿਜਦ

ਪੰਜ ਹਜਾਰੀ ਮੁਗਲ ਸਰਦਾਰ, ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਕੁ-੧੦: ੧੨**/੧੭੩2.

ਸਹਾਬੁਲਦੀਨ

ਗੌਰੀ ਬੰਸ਼ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਠਾਣ ਸਰਦਾਰ, ਇਸਦਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੧ (ਸ਼ਹਾਬੁਲਦੀਨ।ਸੁ।ਖਾਨੇ). **ਗਗ.੫: ਉ:੬੦**/੨੯੨੧ (ਸ਼ਹਾਬੁੱਲਦੀਨੋ)

ਸਹਾਰਨਪੁਰ

ਉਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਜਿਤਿਆ-**ਗਗ.੪: ਉ.੫**/੧੮੧੯2; **ਉ.੧0**/੧੮੮੫ (ਪੁਰਿ ਸ਼ਹਿਰ ਸਹਾਰਨ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੭ (ਸਹਾਰਨ); **ਉ.੩੯**/੨੩੭੧ (ਸਹਾਰਨਪੁਰਿ); **ਉ.੪੪**/੨੪੫੨ (ਸਹਾਰਨ); **ਉ.੪੮**/੨੫੦੨ (ਸਹਾਰਨ); **ਉ.੫੪**/੨੬੯੭ (ਸ਼ਹਿਰ ਸਹਾਰਨ), ੨੭੧੧ (ਸਹਾਰਨ); **ਉ.੫੬**/੨੭੩੫ (ਸਹਾਰਨਪੁਰ).

---

[91] ਉਹੀ, ਪੰ. 136.

[92] ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ (ਸੰਪਾ.) *ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼,* ਭਾਗ-ਦੂਜਾ, ਖੰਡ ਦੂਜਾ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ 2003 (ਦੂਜੀ ਵਾਰ) ਪੰ. 668 (ਫੁਨੋ.)

ਸਹਾਰੀ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਵੱਡਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਆਇਆ ਸੀ[93]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੭੭-੭੮ (ਸਹਾਰੀ6, ਬਡ ਭਾਈ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੪**/੪੫੯; **ਪ੍ਰੂ.੧੭**/੪੮੭ (ਸਹਾਰੀ2, ਗੁਰ ਕਾ ਭਾਈ).

'ਸੁਹਾਵਾ'

ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ 'ਨੌਹਰ' ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਨੌਹਰ ਤੋਂ 40 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ[94]- **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰੂ.੬੮**/੧੬੮੩ (ਸਹੇਵੇ).

ਸਹਿਸਰਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅਜਨਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਸੈਂਸਰਾ ਕਲਾਂ[95]'- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੮; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੭ (ਸਹਿਸ੍ਰ).

ਸਹਿਜ ਸਿੰਘ

ਮਜੀਠੀਏ ਸ. ਤੇਗੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫:** ਉ.੫੭/੨੭੭੪2.

ਸਹਿਜ ਸਿੰਘ 'ਤ੍ਰਿਹਨਿ':

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ-ਛਿਬਰ-**੧੩**/੧੪੩.

ਸਹਿਜ ਰਾਮ

ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਸਾਧਕ 'ਸੇਵਾ ਰਾਮ' ਦਾ ਚੇਲਾ 'ਸਹਿਜ ਰਾਮ'- ਦਾ ਚੇਲਾ 'ਸਹਿਜ ਰਾਮ'- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੯.

ਸਹਿਜਾਨੰਦ

ਸੁਥਰੇ ਸ਼ਾਹ ਫਕੀਰ ਦੇ ਚੇਲੇ ਰਜਾਲ-ਸ਼ਹਿ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੫.

---

[93] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ) ਪੰ. 177.

[94] ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 125.

[95] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 95.

'ਸਹਿਣਾ'

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਭਦੌੜ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਪਿੰਡ[96]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੦**/੩੮੪ (ਸਹਿਣੋ); **੧੬੧/**੪੩੨ (ਸਹਣੋ).

ਸਹਿਦੇਵ ਸਿੰਘ

++ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩/**੨੬੯੫.

ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ[1]

ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ 40 ਮੁਕਤਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ[97]- **ਕੁ-੧0: ੧੭/**੨੨੭. **ਸੁ.੧੦:੨੨/**੩੫੫.

ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ[2]

ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ[98]- **ਭੰਗੂ: ੧੦੯/**੨੮੩-੮੪2; **੧੨੯/**੩੩੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯/**੨੧੯੪2; **ਉ.੩੪/**੨੨੭੦, **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧/**੨੬੫੦2; **ਉ.੬੦/**੨੯੨੪.

ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ[3]

ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਸਥਾਨ[99]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੧/**੩੯੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫/**੨੪੬੫3, **ਉ.੫੦/**੨੫੫੯-੬0 (ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ2, ਸ਼ਹੀਦ ਬੁੰਗਾ); **ਉ.੫੨/**੨੬੪੯.

ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ[4]

ਰੋਪੜ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ-**ਗਗ.੪: ਉ.੨੯/**੨੧੭੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭0੩.

++ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਸਹਿਦੇਵ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਹਿਦੇਵ ਜਾਂ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਦਾ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ।

[96] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 384.

[97] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 980.

[98] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 139.

[99] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 139.

ਸਹੇਰੀ

ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ-ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧੧੬.

ਸਹੇੜੀ/ਸਾਹੇੜੀ

ਮੋਰਿੰਡੇ ਕੋਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਛੋਟੇ ਸ਼ਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਦਾ 'ਖੇੜੀ' ਨਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ[100]- **ਛਿਬਰ: ੧੦**/੧੧੩ (ਸਹੇੜੀ ਗਿਰਾਊ ਰੇਘੜਾ ਦਾ). **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੬.

ਸਕਤੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ - **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੫੦੪-੦੫2.

ਸਕੰਦਰ/ਸਿਕੰਦਰ

ਈਰਾਨ ਦਾ ਏਸ਼ੀਆ-ਜੇਤੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸਨੇ 326 ਈ. ਪੂ. ਭਾਰਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਪੰਜਾਬ `ਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਨੇ ਹਰਾਇਆ[101]- ਗਿਆ**:** ੪੩੪-੩੫10. **ਕੁ-੧0: ੪**/੫੨. **ਭੰਗੂ: ੨੫੪**/੪੦੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੪; **ਪੂ.੪**/੩੪੨; **ਪੂ.੬**/੩੬੯ (ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹਿ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੨ (ਸਿਕੰਦਰੈਂ, ਸਾਹਿ ਸਿਕੰਦਰ); **ਊ.੨੪**/੨੧੦੨ (ਸਿਕੰਦਰ ਸਾਹਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੪੨; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੧..

ਸ਼ੱਕਰਗੰਗ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਜਲੰਧਰ ਨੇੜੇ ਵਸਾਏ 'ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ' ਵਿਖੇ ਇਕ 'ਖੂਹ' ਜੋ ਤੀਰਥ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੨**/੪੭੦-੭੪11; **੧੭**/੫੮੭; **੨੦**/੭੦੩ (ਸ਼ੱਕਰਗੰਜ).

---

[100] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰਂ.56 (ਫੁਨੋ.)

[101] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 28.

ਸ਼ੰਕਰਗੜ੍ਹ

ਵੇ: 'ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ'

ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀ

ਅਦ੍ਵੈਤ ਮਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ[102]-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੩/**੩੩੮ (ਸ਼ੰਕਰ); **ਪੂ.੧੦/**੪੨੧ (ਸ਼ੰਕਰ ਆਚਾਰਯ).

ਸੱਖਰ

ਸਿਕਾਰਪੁਰ (ਪਾਕਿ,) ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ 'ਸਾਧ ਬੇਲਾ' ਹੈ-[103] **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨/**੪੪੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧/**੧੫੬੮.

ਸੰਖਾਵਤੀ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ-ਛਿਬਰ**: ੧੦/**੧੦੩.

ਸਖੀ ਸਰਵਰ

ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸਖੀ ਸਰਵਰ, ਲਖਦਾਤਾ, ਲਾਲਾਂ ਵਾਲਾ, ਧੌਂਕਲੀਆ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹਨ[104]- **ਮਪ.ਵ: ੧੪/**੪੪ (ਸਰਵਰ ਸੁਲਤਾਨ4); **੭੧/**੧੧੩-੧੫ (ਸਰਵਰ ਸੁਲਤਾਨ, ਪੀਰ2). **ਮਪ-੨,ਭ/ਖ-੨/੧: ੭/**੩੩੦-੩੨ (ਸਰਵਰ ਪੀਰ, ਪੀ6). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨/**੪੪੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨/**੧੫੮੮-੮੯ (ਸਰਵਰ2, ਪੀਰ2).

ਸੰਗਤਿ ਸਾਹਿਬ

ਭਾ. 'ਫੇਰੂ ਮਸੰਦ' ਜੋ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਫੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਆਇਆ, ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ-**ਗਗ.੩: ਪੂ:੬੨/**੧੫੯੫2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯/**੨੮੩੪-੩੭੫, ੨੮੫ (ਸੰਗਤੀਆ2, ਸੋਢੀ ਖਤ੍ਰੀ), ੨੮੫੪ (ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ).

---

[102] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ.236.

[103] ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਭਾਗ-੧) ਪੰ.੫੫੧.

[104] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 220.

ਸੰਗਤ 'ਸਿੰਘ'[1]

ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਰਾਜਾ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੫/**੨੭੨੨ **ੳ.੫੬/**੨੭੪੩ (ਸੰਗਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ/ਜੌ/ਨਰੇਸ ਜੀਂਦ).

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ[2]

ਚਮਕੌਰ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅਟਕੋਂ ਪਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਬੰਗ੍ਰੇਸੀ' ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਕੁ.੧੦:੧੬/**੧੯੬-੨੧੭5; **੨੧/**੨੯੩, **ਛੱਬਰ:੧੦/**੧੧੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯/**੧੫੩੦-੪੧ (ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘੈ8, ਸੰਗਤੀਆ ਸਿੰਘ2, ਸੰਗਤ ਰਾਇ2).

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ[3]

++ਬੰਦਈ 'ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁਤਰ, ਇਸ ਨੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਘੋਲ ਕੀਤਾ[105]- **ਭੰਗੂ:**-੬੯.੨/੧੬੩੪. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੮/**੨੦੦੨.

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ[4]

ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ[106]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੨/**੩੧੫.

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ[5]

'ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਵਾਲੀ' ਮਿਸਲ `ਚੋਂ ਇਕ ਸਰਦਾਰ-**ਭੰਗੂ: ੧੨੨/**੩੨੫. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩/**੨੬੬75; **ੳ.੫੫/**੨੭੨੪.

ਸੰਗਤ ਸਿੰਘੀਏ

'ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੀ' ਮਿਸਲ ਦੇ 'ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ' ਦੇ ਜਥੇ ਵਾਲੇ-**ਭੰਗੂ: ੧੫੬/**੪੧੨ (ਸੰਗਤ ਸਿੰਘਨ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੦/**੨੩੭੯.

ਸੰਗਤ ਦਾਸ

++ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ, ਪਸੌਰਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ।

[105] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 163.

[106] ਉਹੀ, ਪੰ. 315.

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨੀਏ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ 'ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ' ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੯੩੭, ੨੯੫੦੩.

ਸੰਗਤੀ

ਨਾਂਦੇੜ (ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬ' **ਕ੍ਰ.੧੦-੨੧**/੨੮੯.

ਸੰਗਤੀ ਸਿੰਘ

ਨਾਦੌਣ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਖ- **ਗੁ.ਸੋ: ੪**/੧੮

ਸੰਗਰਾਣੈ ਸਾਹਿਬ:

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੰਗਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਸੜਕ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[107]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੦**/੨੫੫੫.

ਸੰਗਰੂਰ 'ਸ਼ਹਿਰ'

ਸੂਰਤੀਆ ਸਿੰਘ ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਦਾ ਅਬਾਦ ਕੀਤਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ 40 ਮੀਲ ਦੱਖਣ, ਲੁਧਿਆਣਾ-ਧੂਰੀ ਜਾਖਲ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ `ਤੇ ਹੈ[108]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੧-੨੨੪.

ਸੰਗਲਾਦੀਪ:

ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇਕ ਟਾਪੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲੰਕਾ ਆਖਦੇ ਹਨ[109]- **ਬਾਲਾ: ੨੧**/੨੪੭. (ਸੰਘਲਾਦੀਪ). **ਗੁ.ਬਿ.ੲ: ੬**/੧੭੨ (ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧:੩੧**/੧੯੨; **੩੨**/੧੯੪. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧**/੩੫0; **੧੨**/੩੫੪. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੪੦੪ (ਦੀਪ ਸੰਗਲਾ).

ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ/ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੁਤਰੀ ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ-**ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੯-੧੩ (ਸ਼ਾਹ ਸੰਗ੍ਰਾਮ5, ਸ਼ਾਹ4, ਸੰਗ੍ਰਾਮ, ਸੰਗੋ, ਸ਼ਾਹ/ਖਰੋ/ਸੰਗ੍ਰਾਮ). **ਕ੍ਰ.10: ੬**/੯੦-੯੫ (ਬਹਨ ਪੂਤ, ਸੰਗੋ ਰਾਮ2, ਸੰਗਰ ਸ੍ਰੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ). **ਸੁ.10: ੬**/੧੧੧. ੧੪ (ਸੰਗੋ ਸਿੰਘ, ਸੰਗੋ, ਸ਼ਾਹ ਸੰਗੈ, ਸਿੰਘ). ਛਿਬਰ: **10**/੧੧੩ (ਸੰਗੋ

---

107 ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 82.

108 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 240.

109 *ਉਹੀ,* ਪੰਨਾ 241.

ਸਿੰਘ ਜੀ2, ਸੰਗੋ); **੧੩/**੧੪੨ (ਸੰਘਰੁ). **ਭੰਗੂ:** ੧੩੨/੩੪੦ (ਸੰਗੂ ਸਿੰਘ). **ਗਗ.੨: ਪੂ:੩੮/**੧੦੯੪ (ਸੰਗੋ); **ਪੂ.੪੧/**੧੧੭੭ (ਸੰਗੋ ਸਾਈ); **ਪੂ.੪੯/**੧੩੨੩ (ਸੰਗੋ); **੪੯/**੧੩੩੬ (ਸੰਗੋ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧/**੧੩੬੪ (ਸੰਗੋ); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪-੬੪ (ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ5, ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ6, ਸੰਗੋ2, ਬਲੀ ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗੋ, ਸ਼ਾਹਿ ਸੰਗ੍ਰਾਮ, ਜੰਗ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ).

> "ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਬਾਰੇ *ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ* ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਚਾਰੇ, ਮਪ-ਕ, ਅਤੇ ਪੰਥ *ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ* ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ, ਸ਼ਾਹ ਸੰਗ੍ਰਾਮ, ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹਿ, ਸੰਗੋ ਸਿੰਘ, ਬਲੀ, ਸੰਘਰ ਆਦਿ 6 ਕੁ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਸੰਘਰ

ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਇਕ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ-**ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੩੮/**੨੭੯2.

ਸੰਘਰ ਕੋਟ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵੈਰੋਵਾਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਿੱਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਜਨਵਰੀ 1746 ਈ. ਵਿਚ ਲੁੱਟਣ ਲਈ ਝਪਟ ਮਾਰੀ[110]- **ਭੰਗੂ:੯੬/**੨੪੫.

ਸੰਘਰ ਨਾਥ/ਨਾਥਿ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ-**ਬਾਲਾ: ੩੭/**੩੨੬-੨੭ (ਸੰਘਰ ਨਾਥ8, ਨਾਥ ਜੀ); **੩੮/**੩੩੬, ੪੭ (ਸੰਘਰ ਨਾਥਿ, ਸੰਘਰ2).

'ਸੰਘੇੜਾ'

ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਬਰਨਾਲੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ-**ਭੰਗੂ: ੧੬੨**/੪੩੩. (ਸੰਘੇੜੇ ਗ੍ਰਾਮ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੨/**੫੩੬ **ਗਗ.੪: ੳ.੨੮/**੨੧੬੫.

ਸੰਘੋਲ

---

[110] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 245.

ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪਿੰਡ, ਕੁਰਛੇਤਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਇਥੇ ਰੁਕੇ ਸਨ[111]-
ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭/੬੦੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੯੫੬.

ਸਚਨ/ਨਿ/ਸਚ

ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਮੰਦਰ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ[112]-
ਮਪ-ਵ: ੩੪/੭੫ (ਸਚਨਿਸਚ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ਪੂ**/੧੬੫-੬੬ (ਸੱਚਨ ਸੱਚੁ3, ਸਿਖ, ਗੁਰਸਿੱਖ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੭੦ (ਸੱਚਨ ਸੱਚ).

'ਸਚੈਯਾ'

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਮਸੰਦ-**ਸੁ-੧੦:੧੧**/੧੬੨ (ਚੈਯਾ).

ਸਜਣ/ਨ/ਨਿ

'ਤੁਲੰਬੇ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ 'ਸ਼ੇਖ' ਜੋ 'ਸਜਣ' ਦੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਦਰੋਂ ਠੱਗ ਸੀ[113]-
ਪੁਰਾ: ੧੩/੫੨-੩. **ਬਾਲਾ: ੫੦**/੩੮੧-੮੩ (ਸਜਣ/ਣ11, ਸਜਣਾ6, ਠਗੁ, ਭਗਤ, ਸਜਣ ਠਗਿ). ਮਿਹ:**੧: ੭੩**/੨੩੫-੯6. ਗਿਆ: ੩੭੭-੭੯ (ਸਜਣ/ਭਾਈ ਸਜਣ7, ਠਗਿ). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੧੯**/੧੨੮-੩੦ (ਸਜਣ/ਨ7); **੨੦**/੧੩੨. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭ (ਸਜਨ ਠੱਗ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੧੦.

> "ਸਜਣ ਠਗ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿਰਫ 20-25 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਇਸੇ ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸਿਰਫ ਥੋੜ੍ਹੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਵਖਰੇਵੇਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਸਜਨ, ਸਜਣ/ਣੁ ਅਤੇ ਠਗ ਆਦਿ ਤਿੰਨ ਕੁ ਰੂਪ ਹਨ, ਵਧੇਰੇ ਸੰਕੇਤ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੋ, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ"।

ਸੱਜਨ 'ਸਿੰਘ'

ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦ (ਸਜਣ).

ਸਜਾਦਪੁਰ

---

111 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 242.

112 ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 75 (ਫੁਨੋ.)

113 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 30.

ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਰਗਨਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਪੁਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਮਿਸਲ ਦੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਫਤਿਹ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਬਣਾਇਆ[114]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੧.

'ਸਜਦਾ'

ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਜੀਠੇ ਬਲਾਕ ਦਾ ਪਿੰਡ[115]- **ਭੰਗੂ: ੮੧**/੧੯੫ (ਸੁਜਾਦੇ).

ਸਜਾਵਲ

'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ' ਦਾ ਪੋਤਰਾ-**ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੫.

ਸਠਿਆਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੪: ਉ.੩੨**/੨੨੪੧ (ਸਠਯਾਲਾ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੪ (ਸਠਯਾਲਿ); **ਉ.੫੭**/੨੭੭੯.

ਸਢੌਰਾ

ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਕਸਬਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੀਰ ਬੁਧੂ ਸ਼ਾਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ[116]- **ਭੰਗੂ: ੩੫**/੮੭ (ਸਢੌਰੇ); **੫੩**/੧੧੬ (ਸਢੌਰੇ, ਸਿਢੌਰੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੬-੭੯ (ਸਢੋਰੇ2); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੦2; **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੨ (ਨਗਰ ਸਢੌਰੇ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੫**/੧੮੦੭-੧੯ (ਸਢੌਰੇ, ਸਾਢੌਰੇ4, ਸਢੌਰਾ3, ਸਢੌਰੇਪੁਰ); **ਉ.੬**/੧੮੨੦ (ਸਢੌਰੇ3); **ਉ.੭**/੧੮੪੩-੪੬ (ਸਢੌਰ, ਸਢੌਰੇ); **ਉ.੧੨**/੧੯੦੨-੦32.

> "ਸੁ.੧0, ਛਿਬਰ, ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਸਢੌਰਾ' ਕਸਬਾ ਲਈ 25-30 ਹਵਾਲੇ ਚਾਰ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪਾਂ ਸਢੌਰ, ਸਾਢੌਰ, ਸਾਢੌਰੇਪੁਰ ਅਤੇ ਸਢਾਉਰਾ ਆਦਿ ਆਏ ਹਨ।"

ਸੰਤ ਸਿੰਘ[1]

---

[114] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ), ਪੰ. 186.

[115] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 195.

[116] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਤ) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 191.

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਥੀ, ਜੋ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ 'ਨਿਖਾਸ ਚੌਂਕ' ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ[117]-**ਕੁ-੧0: ੧**/੧੯; **੧੬**/੧੯੯, ੨੦੫; **੨੧/**੨੯੩

ਸੰਤ ਸਿੰਘ[2]

ਮਾਝੇ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਗੀ ਤੇ ਪੁਸ਼ਾਕ ਪਹਿਨਾਈ ਸੀ, ਇਹ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ 1705 ਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[118]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੨/**੮੨-੩ (ਸੰਤ ਸਿੰਘ2, ਸਿੰਘ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧/**੭੫੨. **ਸੁ-੧੦:੨੧/**੩੨੩ -੨੪੨. **ਭੰਗੂ: ੧੯.੨/**੫੧੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫/**੧੬੪੩-੪੫੨.

ਸੰਤ ਸਿੰਘ[3]

ਬੇਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਸ਼-**ਗਗ.੪: ਉ.੧੯/**੨੦੧੫ (ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਚਤ੍ਰੇਸ੍ਵਰ); **ਉ.੨੦/**੨੦੨੩ (ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ).

ਸੰਤ ਸਿੰਘ[4]

ਹੀਰਾ ਦਾਸੀਏ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਹੀਰਾ ਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ-**ਗਗ.੪: ਉ.੫੯/**੨੯੬੩-੬੫੩.

ਸਤਘਰਾ

ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤਹਿਸੀਲ ਉਕਾੜਾ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਵੀ ਹੈ[119]-ਮਿਹ.**੧: ੧੪੭/**੪੮੮. ਗਿਆ**.** ੬੦੫ (ਸਤਘਰੇ).

ਸੰਤ ਘਾਟ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਸਥਾਨ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ 'ਵੇਈਂ' `ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਸਨ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫/**੧੪੪.

ਸੰਤੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ. ੨੩/**੫੪੬.

---

[117] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.),*ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 301 (ਅੰਤਿਕਾ)

[118] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 51.

[119] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 146.

ਸੰਤ ਰਾਮ ਭਾਈ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਦਿ ਬੀੜ ਦੀ ਲਿਖਾਈ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਲਿਖਾਸੀ ਸੀ-ਛਿਬਰ: **੫**/੩੭.

ਸੰਤ ਰੇਣ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਭੁੱਖੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਆਗੂ 'ਮਹਾਤਮਾ ਸੰਤਰੇਣ'-**ਬਾਲਾ: ੪**/੧੮੦ (ਮਹੰਤ।ਤੁ।ਮਹੰਤ ਜੀ13, ਸੰਤਰੇਣ).

ਸਤ/ਸਤਿਲੁਦ

ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਦਰਿਆ ਜਿਸ `ਚੋਂ ਸਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਹਨ-**ਗੁ.ਸੋ. ੫**/੨੦-੨੧ (ਸਤਿਲੁੱਦ੍ਰ2). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੫੧੮; **੨੧**/੭੪੮-੫੦ (ਸਤਦ੍ਰਵ3), ੭੬੬-੭੦ (ਸਤਦ੍ਰਵ4), ੭੮੩-੮੫ (ਸਤਦ੍ਰਵ3), ੭੯੭ (ਸਤਦ੍ਰਵ). **ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੫ (ਸਤੁਦ੍ਰਵ); **੫**/੭੩ (ਸਤਦ੍ਰਵ); **੯**/੧੨੭-੨੮ (ਸਹਸ ਕਾਰ-ਸਰਿਤਾ, ਸਰਿਤਾ); **੧੦**/੧੪੧ (ਸਤਦ੍ਰਵ); **੧੪**/੧੮੦ (ਸਤ ਗਾਮਨਿ); **੧੫**/੧੯੧ (ਸਤਹ ਗਾਮਨੀ). **ਸੁ.੧੦: ੪**/੫੪ (ਸਤਦ੍ਰਵ2, ਸਤਹ ਗਾਮਨੀ2); **੮**/੧੨੯ (ਸਤਹਨਾਰ); **੯**/੧੨੬ (ਸਤਦ੍ਰਵ); **੧੩**/੧੮੭ (ਸਤਗਾਮਨ); **੧੬**/੨੩੫ (ਸਤਦ੍ਰਵ); ੨੦/੨੯੩ (ਸਤਗਾਮਨ2), ੩੦੭ (ਸਤਦ੍ਰਵ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੧ (ਸਤਿਲੁਦ) **ਮਪ.ਵ: ੧੦੧**/੧੪੭ (ਸਤਲੁਜ, ਸਤਰਦ੍ਰ); **੧੪੭**/੧੯੬-੯੭ (ਸਤਲੁਦ੍ਰ4). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੪੫੨ (ਸਤਲੁਦ੍ਰ); **੧੬**/੪੮੫ (ਸਤਲੁਦ); **੩**/੭੩੨ (ਸਤਰੁਦ੍ਰ); **੧੦**/੭੬੪ (ਸਤਿਰੁਦ੍ਰ). **੧੮**/੭੯੯ (ਸਤਰੁਦ੍ਰ). **ਭੰਗੂ: ੨**/੫ (ਸਤਦ੍ਰਵ); **੧੫੭**/੪੧੪ (ਸਤ੍ਰਦਰ); **੧੬੩**/੪੩੫ (ਸਤੁੱਦ੍ਰਏ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੧-੨੫ (ਸਤ/ਸਤਿਲੁਜ5); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੦ (ਸੱਤਦ੍ਰਵੈ); **ਪੂ.੨੦**/੫੧੦; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੫; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੮2; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੨; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੭; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੦੮-੧੦2; **ਪੂ.੩੨**/੯੩੩; **ਪੂ.੩੩**/੯੯੧ (ਸਤਲੁਜੈਂ); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੩; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੫੦ (ਸੱਤਦ੍ਰਵ); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੬; **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੩; **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੪ (ਸਤਦ੍ਰਵ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੮੫; **ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੮-੯੯ (ਸਤਰੁੱਦ੍ਰ ਸਤਲੁੱਦਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪; **ਉ.੮**/੧੮੫੭-੫੮2; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੦; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੭; **ਉ.੩੨**/੨੨੩੨;

ੳ.੩੩/੨੨੪੯; **ੳ.੩੫/**੨੨੯੮. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮/**੨੩੪੬; **ੳ.੩੯/**੨੩੭੫; **ੳ.੪0/**੨੩੭੬; **ੳ.੪੪/**੨੪੩੫ (ਸਤੱਦ੍ਰਵ), ੨੪੪੮-੪੯ (ਸਤਲੁਜ਼, ਸਤਲੁਜੈ); **ੳ.੪੬/**੨੪੬੬2, ੨੪੭੨ (ਸਤ-ਲੁੱਦਰ); **ੳ.੪੭/**੨੪੭੮; **ੳ.੪੯/**੨੫੧੫-੧੭੫; **ੳ.੫੩/**੧੬੯02; **ੳ.੫੪/**੨੬੯੯, ੨੭00 (ਸਤਲੁਜ਼ੋਂ), ੨੭੧੭ (ਸਤਲੁਜੋਂ); **ੳ.੫੫/**੨੭੨0, ੨੭੨੮; **ੳ.੫੭/**੨੭੪੯-੫0੩, ੨੭੬੭, ੨੭੫੫, ੨੭੭੩, ੨੭੮੨; **ੳ.੫੯/**੨੮੫੬, ੨੮੬੨, ੨੮੬੪.

ਸਤਾ, 'ਭਾਈ'

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ 'ਰਬਾਬੀ'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪/**੯੭-੧੦੬ (ਸਤਾ/ਸਤੇ/ਸੱਤੇ18, ਸੱਤਾ ਖੁਰਦ, ਡੂਮ); **੭/**੧੭੯-੮੦ (ਸਤਾ/ਤੇ4); **੮/**੨੬੭-੭੩ (ਸਤਾ/ਸੱਤੇ7), ੨੯੨-੩ (ਸਤਾ/ਤੇ੬). ਛਿਬਰ**: ਪੂ/**੪੧; ੧੪/੧੮੨ (ਸਤਾ ਡੂਮ2, ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ). **ਮਪ.ਵ: ੩੨/**੭੨-32; **੬੫/**੧੦੮ (ਸਤਾ ਰਬਾਬੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧/**੧੪੯; **੨/**੧੫੨-੫੩2. **੨/**੩੧੩; **੧੧/**੩੪੮ (ਸਤਾ ਰਬਾਬੀ): **੧੫/**੩੬੪ (ਸਤਾ ਰਬਾਬੀ): **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩/**੫੩੮.

> "ਉਕਤ 4 ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 50 ਵਾਰ 'ਸਤਾ ਰਬਾਬੀ' ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਕੇਵਲ 1 ਵਾਰ ਸੰਕੇਤ ਹੈ, ਇਸਦੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਸਤਾ, ਸੱਤਾ, ਸੱਤੇ, ਮਿਰਾਸੀ, ਡੂਮ, ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ ਅਤੇ ਸਤਾ ਰਬਾਬੀ ਆਦਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ।"

ਸੱਤਾ ਨੰਦ ਪੰਡਿਤ

ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨/**੧੩੯੪-੯੫ (ਨਿਰਮਲ ਸੰਤ, ਸੱਤਾ ਨੰਦ ਪੰਡਤ).

ਸਤਾਵਦ

ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜੇ 'ਸਿਵਨਾਭ' ਦਾ ਨਗਰ **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨/**੩੫੫

ਸਤੀ ਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿਖ, ਭਾ. ਮਤੀ ਦਾਸ ਦਾ ਭਰਾ- **ਛਿਬਰ: ੯/**੬੭-੭੪15; **੧0/**੯੬.

ਸਤੀ ਰਾਮ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਮਸੰਦ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੧੦੭੭; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੦, ੮੫.

ਸੰਤੋਖਸਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸਰੋਵਰ ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸੰਤੋਖੇ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ[120]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੭**/੫੯੫; **੧੮**/੬੦੪-੯ (ਸਰ ਸੰਤੋਖ2, ਸੰਤੋਖ, ਸੰਤੋਖਸਰੁ2). **ਭੰਗੂ: ੧੧੬**/੩੦੬.

> "ਉਕਤ ਅੰਦਰਾਜ਼ ਕੇਵਲ 6 ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਪੰਜ ਵਾਰ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਅਤੇ ਇਕ ਸੰਕੇਤ 'ਭੰਗੂ' ਕ੍ਰਿਤ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਦੋ ਮੁਖ ਰੂਪ ਸੰਤੋਖਸਰ/ਰੁ, ਅਤੇ ਸਰਸੰਤੋਖ ਹਨ।"

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ

'ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਚੂੜਾਮਣਿ ਮਹਾਂ ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ- **ਮਪ.ਵ:੧੬੪**/੨1੦-੧12. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੦**/੫1੦ (ਭਾਈ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੭. **ਗਗ.੫. ਉ.੪੫**/੨੪੬੪ (ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨੩ (ਕਵਿ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੮**/੨੭੯੯.

ਸੰਤੋਖਦਾਸ

ਉਦਾਸੀ ਭੇਖ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਮਹਾਤਮਾ-ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੨੮, ੩੯.

ਸੰਤੋਖਾ

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਦੇ ਧਨ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ 'ਸੰਤੋਖਸਰ' ਤਾਲ ਬਣਿਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੫.

ਸਦ/ਸੱਦ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ (ਅੰਗ-੯੨੩-੨੪) 'ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ' (ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ) ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੬੬3, ੯੭; **੧੨**/੪੫੭. **ਮਪ.ਵ: ੫੯**/੧੦੦-੦੪2.

---

[120] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 77.

ਸੰਦਲੀ

ਬਾਬਾ 'ਫੂਲ' ਜੀ ਦਾ ਭਰਾ, ਕਰਮ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੭-੧੯2.

ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ 'ਦੁਲਚਾ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘ-**ਭੰਗੂ: ੧੫੮**/੪੨੧.

ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ[2]

ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੯; **ਉ.੧੯**/੨੦੦੯; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੩.

ਸੱਦਾ ਸਿੰਘ[3]

ਨਕਈ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੧੧; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੩.

ਸਦਾ ਕੌਰ

ਕਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦੀ ਸਰਦਾਰਨੀ ਸਦਾ ਕੌਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੱਸ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੯੮੦2.

'ਸਦੀਕ ਬੇਗ'

(ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ) ਦਾ ਸਾਥੀ, ਇਸ ਨੇ 1753 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਅਨੰਦਪੁਰ' ਵਿਚ ਇਕਠੇ ਹੋਏ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ[121]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੬**/੩੦੭-0੮ (ਸਦੀਕਾ2); **੧੨੧**/੩੨੩ (ਸਦੀਕੇ); **੧੨੨**/੩੨੫ ਸੰਦੀਕ ਬੇਗ, ਸਦੀਕੇ/ਸੰਦੀਕੇ3). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੬-੫੦ (ਨਾਜਮ ਸਦੀਕ ਬੇਗ, ਮੁਗਲ ਸਦੀਕ ਬੇਗ, ਨਾਜ਼ਮ, ਸਦੀਕ ਬੇਗ).

ਸਧਨਾ/ਨੇ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ, ਭਗਤ ਜੀ- ਮਿਹ.**੧: ੫੯**/੧੮੯; **੭੬**/੨੫੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੨੫੮. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੯**/੭੧੭ (ਸਦਨ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩0੧; **ਉ.੩੯**/੨੩੬੭.

ਸੰਧਵੇਟਾ

---

[121] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 307.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਪਰਬਾਲਾ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜੋ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਵਾਂ' ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਮਿਲਿਆ-**ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੭.

ਸਧਾਰਨ/ਸਾਧਾਰਨ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ-**ਮਪ.ਵ: ੧੫/੫੦. ਮਪ-ਕ,ਭ-੧:** ੫੪/੩੯੭; ੫੬/੪੦੪2, ੫੮/੪੦੮; **੫੯**/੪੧੦-੧੩੩; **੬੪**/੪੨੮-੨੯8; **੬੫**/੪੩੬-੩੭5. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੬**/੨੨੩ (ਸੰਤ ਸਧਾਰਨ2)

ਸਧਾਰਨ[2]

ਸਧਾਰਨ ਲੋਹਾਰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਇਸਨੇ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ[122]-**ਮਪ.ਵ: ੪੧**/੮੫.

ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ 'ਮੁੱਦਕੀ' ਨੇੜੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸ. ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ[123]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੭ (ਸੰਧਾਵਾਲੀਓ2, ਸੰਧਾਵਾਰੀਏ); **੫੭**/੨੭੪੫-੬੯ (ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ8, ਸੰਧਾਵਾਲੇ, ਸੰਧਾਵਾਲਾ3).

ਸੱਧੂ

ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਕਾਲ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[124]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੯੪-੧੯੯ (ਸੱਧੁ25, ਪਰਜਾਤਿ, ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ, ਭਾਈ).

ਸੰਨ੍ਹ

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਅਸਥਾਨ ਜਿਥੋਂ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਕੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੮੧-੨; **੧੮**/੬੧੨.

ਸਨਖਤ੍ਰੇ

---

[122] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ', (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 85 (ਫੁਨੋ.).

[123] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਭਾਗ-ਤੀਜਾ, ਪੰ. 1013.

[124] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 152.

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੧. ਪੂ.੧੫**/੪੬੭.

ਸਨਮੁਖ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ-**ਕੁ.੧0: ੯**/੧੨੪.

ਸਨਮੁਖ ਸਿੰਘ[2]

ਹੀਰਾ ਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੬੩.

ਸਨੌਢ

ਮਥੁਰਾ, ਭਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਅਮਰਕੋਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ 'ਸਨੌਢ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[125]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੪੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੧.

ਸਨੌਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਗਰ, ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਰਾਜਪੁਰਾ ਰੋਡ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੋ ਕੁ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੪**/੧੮੦੯2. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੧੭-੧੮2.

ਸਪੀਦੋਂ/ਸਫੀਦੋਂ

ਹਰਿਆਣੇ ਵਿਚ ਪਾਨੀਪਤ ਤੇ ਅਸੰਧ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਪੁਰਾਤਨ ਨਗਰ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ[126]- **ਭੰਗੂ:੧੨੮**/੩੩੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧.

ਸੰਪੂਰਨ 'ਸਿੰਘ' ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨ (ਸੰਪੂਰਨ ਮ੍ਰਿਗੇਸ).

ਸਫਦਰ-ਜੰਗ

'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ' ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੧**/੨੩੨੧.

ਸਫਾਵਾਦ

---

125 ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 843.

126 ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪੰਜਵੀਂ)

ਸੈਫਖਾਨ (ਸੈਫੁਦੀਨ) ਸਰਦਾਰ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੁਣ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ) ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[127]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੭/**੨੪੮੩.

ਸਬਜ/ਸਬਜ਼ੀ ਮੰਡੀ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਸ਼ਬਜੀ ਮੰਡੀ ਰੇਵਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ[128]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੭**/੪੧੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯/**੨੫੩੦.

ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਜੰਬਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਇਸ ਨੂੰ ਤੇ ਇਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚਰਖੜੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ[129]- **ਗਗ.੫: ੫੭**/੨੭੫੯, **ਭੰਗੂ: ੮੪.੧/**੨੦੫-੦੭੭; **੧੦੧/**੨੫੧-੫੨ (ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ/ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੇਬਰ22, ਸਿੰਘ); **੧੦੬/**੨੭੩ (ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੇਬਰ); **੧੦੮/**੨੭੮-੪੮੨19; **੧੦੯/**੨੮੩-੮੪5; **੧੧੦/**੨੮੪ (ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਜੰਬਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੧/**੧੯੯੯ (ਸਬੇਗ); **ਉ.੨੦/**੨੦੨੩ (ਸਬੇਗ)**; ਉ.੨੩/**੨੦੭੨੨; ੨੦੭੭-੭੯ (ਸਿੰਘ ਸਬੇਗ2, ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ) **ਉ.੨੫/**੨੧੧੬-੨੧੨੪ (ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਸਬੇਗ12); **ਉ.੨੮/**੨੧੬੩-੬੪5; **ਉ.੩੩/**੨੨੪੬-੫੬ (ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਸਬੇਗ15, ਸਿੰਘ); **ਉ. ੩੪**/੨੨੬੫-੭015 (ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਜੀ6).

> "ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਾਂ ਵਿਚ 60 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਸਬੇਗ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਹਨ"

ਸਭਰਾਈ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਜੋ ਦੀ ਭੂਆ ਜੀ ਖਡੂਰ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੬/**੧੪੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੩/**੪੫੦ (ਮਾਈ ਸਭਰਾਈ).

ਸੰਭੂ ਨਾਥ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ-**ਬਾਲਾ: ੩੭/**੩੨੯-੩215 **ਹਰਿ.੨: ੨/**੭.

---

[127] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* 417.

[128] ਉਹੀ.

[129] ਉਹੀ, ਪੰ. 205.

ਸਮੰ ਦੱਤ

ਪਟਨੇ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ-**ਕੁ.੧੦: ੨/**੩੭

ਸਮਸ

ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਪੀਰ-ਗਿਆ**:** ੬0੧-0੨੨.

ਸਮਸ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਅਸਲ ਨਾਂ ਨੂਰ ਖਾਨ, ਕਸੂਰ ਦੇ ਪਠਾਣ 'ਪੀਰ ਖਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[130]- **ਕੁ.੧੦: ੧੨/**੧੭੧. **ਛਿਬਰ: ੧੧/**੧੩੨. **ਭੰਗੂ:** ੫੩/੧੨੧; **੫੬/**੧੨੩ (ਸ਼ੰਮਸ, ਸ਼ੰਮਸੋਊ, ਸੰਮਸ਼ ਖਾਂ2); ੫/੧੨੪ (ਸ਼ੰਮਸ਼ ਖ਼ਾਨ, ਸ਼ਮਸਦੀਨ ਸਮਸੂ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪/**੫੫੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੮/**੧੮੬੧-੬੫5; **੧੨/**੧੯0੩12; **ਉ.੧੩/**੧੯0੯-੧੬ (ਸ਼ਮਸ ਖਾਨ/ਖਾਨ ਸੰਮਸ5, ਸੰਮਸ਼ ਖਾਨ ਬਿਜਵਾੜੀ/ੜੇ4).

ਸ਼ਮਸ ਤ੍ਬੇਜ

ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ 'ਮਖ਼ਦੂਮ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਮਸੁੱਦੀਨ ਸੀ, ਅਨਹਲੱਕ ਕਹਿਣ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨੇ ਇਸਦੀ ਖੱਲ ਉਤਰਵਾਈ ਸੀ[131]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯/**੪੧0. **ਗਗ.੪. ਉ.੨੯/**੨੧੭0 (ਸ਼ੱਮਸਤ੍ਰੇਜ).

ਸੰਮਸਪੁਰ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਮਲੋਹ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ-ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਸੜਕ ਤੋਂ 2 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਹੈ[132]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬/**੨੭੨੪2.

ਸ਼ਮਸ ਬੇਗ

ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ 'ਕੰਬਰ ਬੇਗ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਯੁੱਧ `ਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯/**੬੭੯-੮੨ (ਸੁਤੰ ਕੰਬਰ, ਸੁਤੰ ਕੰਬਰੰ ਸੰਮਸ਼ਬੇਗ, ਬੇਗ ਸ਼ਮਸ਼, ਬਾਲਿਕ, ਬੇਗ ਸੰਮਸ਼ਾ, ਸੰਮਸ਼ਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫/**੫੭੯.

---

130 ਉਹ, ਪੰ. 121.

131 ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 410 (ਫੁਨੋ.)

132 ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.398.

ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫** ੨੭੪੮-੫੧ (ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ3, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਹਾਕਮ, ਸਿੰਘ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ) ੨੭੬੦ (ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਸਿੰਘ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ).

ਸੰਮਨ ਬੁਰਜ

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅੱਠ ਕੋਨਾ ਬੁਰਜ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੫੫- ੬੬੮, ੬੭੩; **੨੦**/੭੨੨.

ਸਮਰਕੰਦ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਸਮਰ' ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬੁਖਾਰੇ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਹਿਰ[133]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੨; **ਪੂ.੧੨**/੪੪੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪.

ਸਮਾਣਾ/ਏ

ਪਟਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਗਰ ਜੋ ਪਟਿਆਲ ਤੋਂ ਦਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਲ ਲਗਭਗ 28 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰੀ ਤੇ ਵਸਿਆ ਹੈ[134]- **ਭੰਗੂ: ੩੪**/੮੬ (ਸਮਾਣਾ, ਸਮਾਣੇ, ਸਮਾਣੀਏ); **੫੩**/੧੧੬ (ਸਮਾਣੋਂ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੫-੩੬ (ਸਮਾਣੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਾਣੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੬; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੮; **ਉ.੪**/੧੮੦੬; **ਉ.੫**/੧੮੦੭-੯੦ (ਸਮਾਣਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਸਮਾਣਾ, ਸਮਾਨਾ2; **ਉ.੭**/੧੮੪੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੭੧; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੯.

ਸ਼ਮੀਰ

ਕਾਂਗੜ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਜੋਧ ਰਾਇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ 'ਸ਼ਮੀਰ'- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੯ (ਸ਼ਾਮੀਰੈਂ). **ਗਗ.੫**: **ਉ.੩੮**/੨੩੫੩.

ਸਮੁੰਦ ਖਾਂ

ਵੇ: 'ਅਬਦੁ ਸਮਦ ਖਾਂ'

ਸਮੁੰਦਰ, ਰਾਜਾ

---

[133] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 342 (ਫੁਨੋ.)

[134] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 217.

ਆਸਾ ਦੇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ-**ਪੁਰਾ: ੨੮**/੯੨.

ਸਯਦ ਸਾਬਰ ਅਲੀ ਖਾਂ

ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 'ਚੱਬੇ' ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਪਠਾਣ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੪੮-੫੧੨.

ਸਯਦ ਹਸਨ ਅਲੀ

'ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ' ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਾਣਾ ਨੌਕਰ, ਜਿਸ ਨੇ 'ਸੁਲਭੀ ਖਾਂ' ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਿਆ[135]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੦**/੫੧੧੨.

ਸਯਦ ਖਾਨ

ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੂਬਾ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੬.

ਸਯਦ ਗੀਲਾਨੀ

ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਪੀਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੪੦੯.

ਸਯਦ ਪੀਰ

ਔਰੰਗੇ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਇਕ ਪੀਰ-ਛਿਬਰ: **੯**/੬੮2, (ਸਾਈ ਆਲਮੀਨ3).

ਸਯਦ ਬੇਗ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੪.

ਸਯਾਹੀ ਟਿੱਬੀ

ਕੀਰਤਪੁਰ ਨੇੜੇ ਇਕ ਸਥਾਨ, ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਸਾਥੀਆ ਸਮੇਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ[136]- **ਕ੍ਰ.੧0: ੧੬**/੧੯੫. **ਸੁ.੧੦: ੨੧**/੩੧੦2; **੧੮**/੨੬੭.

ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ

ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੧-੭੩6, ੨੬੯0.

ਸਯਾਲਬੇ

---

[135] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ) ਪੰ. 511 (ਫੁਨੋ.)

[136] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 300 (ਅੰਤਿਕਾ)

ਰੋਪੜ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੯.

ਸਰਸਾ[1]

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਰਸ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ[137]- **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੫ (ਸਰਸੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨ (ਸਰਸੇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੬**/੨੪੭੪; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੨

ਸਰਸਾ[2]

ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੇ ਰੋਪੜ ਵਿਚਕਾਰ ਬਰਸਾਤੀ ਨਾਲ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੜਿਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੮.੨**/੪੬ (ਸਰਸੈ); **੨੧.੧/੫੫** (ਸਰਸੈ); **੧੫੬**/੪੧੩ (ਸਰਸਯੋਂ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੯ (ਸਰਸੇ); **ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੦ (ਸਰਸੇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੪.

ਸਰਹੰਦ/ਸਰਹਿੰਦ

ਹਿੰਦ ਦਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਨਗਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਸਾਹ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਣੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਪਰਗਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਿਆ[138]- **ਗੁ.ਸੋ. ੯**/੫੬-੭ (ਸੀਰੰਦ2, ਸਿਰਹੰਦਿ2); **੧੧**/੬੮; **੧੨**/੮੩. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੧ (ਸਿਰੰਦ); **੪**/੬੨ (ਸਿਰੰਦ); **੧੦**/੧੪੫ (ਸਹਰ ਸਿਰੰਦਹਿ, ਬਾਵਨੀ); **੧੨**/੧੭੨ (ਸਹਰ ਸਿਰੰਦਹਿ); **੧੩**/੧੭੬ (ਬਾਵਨੀ); ੧੪/੧੭੯ (ਸਿਰੰਦੰ); **੧੫/**੧੯੦ (ਸਿਰੰਦ); **੧੬**/੧੯੫-੨੧੭ ਸਿਰੰਦ/ਸੀਰੰਦ3, ਸਹਰ); **੧੭**/੨੨੫ (ਸਿਰੰਦਹਿ, ਸੀਰੰਦ); **੧੭**/੨੩੧-੩੩ (ਬਾਵਨੀ2); **੨੦**/੨੫੨ (ਸੀਰੰਦ); **੨੧**/੨੮੨ (ਸੀਰੰਦ) **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧੫-੬ (ਸੀਰੰਦ, ਦੇਸ ਬਾਵਨੀ); **੧੩**/੧੮੯ (ਸਿਰੰਦ); **੧੪**/੨੦੦ (ਸਿਰਹਿੰਦ, ਸਿਰੰਦਹ); **੨੦**/੨੮੯ (ਸਿਰੰਦ); **੨੧**/੩੨੯-੩੪ (ਸੀਨੰਦ3, ਸਰਹੰਦ); **੨੨**/੩੫੩ (ਸ੍ਰੀਨੰਦ). **ਛਿਬਰ: ੯**/੭੦ (ਸਿਨੰਦ); **੧੦**/੧੧੩-੧੪ (ਸਿਨੰਦੀ2); **੧੧**/੧੩੦ (ਸਿਨੰਦ2). **ਭੰਗੂ: ੧੮.੨**/੪੪; **੨੧.੧**/੫੬ (ਸਿਰਹੰਦ); **੨੧.੨**/੫੮ (ਸਿਰਹੰਦ); **੨੪.੧**/੬੬ (ਸਿਰਹੰਦ2, ਸਿਰਹੰਦੈ); **੨੪.੨**/੬੭ (ਸਿਰਹੰਦ)**੨੯**/੭੬-੮ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ,

---

[137] ਉਹੀ, ਪੰ. 236. (ਫੁਨੋ.)

[138] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 164.

ਸਿਰਹੰਦੈ); **੩੩/**੮੪ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ); **੩੭/**੮੯; **੪੦/**੯੫ (ਸ਼ਹਰ/ਸ਼ਹਿਰ5, ਸ੍ਰਿਹੰਦੈ, ਸ਼ਹਰ ਬਾਵਨ/ਮੁਲਕ ਬਾਵਨੀ, ਬਾਵਨੀ). **੪੩/**੯੯ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ); **੪੭/**੧੦੨ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ); **੫੩/**੧੧੫-੧੨੧ (ਸਰਹੰਦੋਂ, ਸਿਰਹੰਦ2, ਸ੍ਰਹਿੰਦ3); **੬੨/**੧੫੧ (ਸ੍ਰਹੰਦ); **੭੨/**੧੬੭ (ਸ੍ਰਹੰਦ); **੭੬**/੧੭੩ (ਸਿਰਹੰਦ, ਬਾਵਨੀ); **੮੭/**੨੧੪ (ਸ੍ਰਹੰਦ, ਸ਼ਹਿਰ, ਸ਼ਹਿਰ ਖ਼ੂਨੀ); **੧੧੫/**੩੦੪ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ/ਸਿਰਹੰਦ5); **੧੧੯.੧**/੩੧੨ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ); **੧੨੧/**੩੨੩ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ/ਸਿਰਹੰਦ, ਸ਼ਹਰ/ਸ਼ਹਿਰ3); **੧੨੨/**੩੨੫ (ਸਿਰਹੰਦਿ/ਸਿਰਹੰਦੈ); **੧੨੯/**੩੩੦ (ਸਿਰਹੰਦੋਂ); **੧੩੧/**੩੩੭ (ਸ੍ਰਹੰਦ); ੧੩੨/੩੩੯2; **੧੩੯**/੩੫੫-੫੭ (ਸਰਹੰਦੈ/ਸਿਰਹੰਦ); **੧੩੭**/੩੫੯ (ਸਿਰਹੰਦੋਂ); **੧੪੦**/੩੬੫ (ਸ੍ਰਹੰਦ); **੧੪੬**/੩੭੭ (ਸਿਹੰਦ/ਸ੍ਰਹੰਦ/ਸ੍ਰਿਹੰਦਹਿ7, ਸਿਰਹੰਦੋਂ, ਸ਼ਹਿਰ); **੧੪੭**/੩੭੯; **੧੪੮**/੩੮੨-੮੩ (ਸ਼ਹਿਰ4, ਸ੍ਰਿਹੰਦੋਂ); **੧੫੦/**੩੮੩-੮੪ (ਸਰਹੰਦ/ਸ੍ਰਹੰਦੈ); **੧੫੪/**੩੯੮-੯੯ (ਸ੍ਰਿਹੰਦ/ਸਰਹੰਦ5, ਸ੍ਰਿਹੰਦ ਬਾਵਨੀ). **ਗਗ.੧. ਪੂ.੨**/੩੧੩-੧੬ (ਸਰ੍ਹੰਦ2) **ਪੂ.੨੭/**੬੦੬ (ਸਰਹੰਦੈ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧੦੦੪-੦੫ (ਸਰੰ-ਹਦ, ਸਰਹੰਦ); **ਪੂ.੪੧/**੧੨੯੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨/**੧੪੮੮ (ਸਰ੍ਹੰਦ); **ਪੂ.੬੩/**੧੫੯੯ (ਸਰੰ-ਹਦ2, ਸਰਹੰਦ, ਸ਼ਹਿਰ); **ਪੂ.੬੮/**੧੬੭੨-੭੫ (ਸਰ੍ਹੰਦ4); **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੪; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੦ (ਦਾਖਲਾ ਸਰਹੰਦ, ਬਾਵਨੀ ਸਰਹੰਦ). **ਗਗ.੪: ੳ.੨/**੧੦੮੮ (ਸਰੰ-ਹਦ); **ੳ.੩**/੧੭੯੦ (ਸਰੰ-ਹਦ); **ੳ.੫**/੧੮੦੭-੧੧ (ਸਾਰੰ-ਹਦ5, ਸਰਹੰਦ); **ੳ.੬**/੧੮੨੦-੪੦ (ਸਰਹੰਦ/ਸਰਹੰਦਿਹ8, ਸਰ੍ਹੰਦ4, ਸਰੰ-ਹਦੈ2, ਮੁਲਖ ਬਾਵਨੀ2, ਬਾਵਨੀ ਸਰਹੰਦ, ਸਰਹੰਦ, ਬਾਵਨੀ); **ੳ.੯**/੧੮੬੮ (ਸਰ੍ਹੰਦ, ਸਰਹੰਦ2); **੧੦/**੧੮੮੧-੫੦ (ਸਰ੍ਹੰਦ2); **ੳ.੧੧/**੧੮੯੧-੯੨ (ਸਰਹੰਦ, ਸਰ੍ਹੰਦ); **ੳ.੧੨/**੧੯੦੩ (ਸਰ੍ਹੰਦ3); **ੳ.੧੩/**੧੯੧੧-੧੯ (ਸਰ੍ਹੰਦ9); **੧੭/**੧੯੭੭-੭੮ (ਸਰ੍ਹੰਦ2, ਫਿਟ ਮੁਹੀ2); **ੳ.੨੮/**੨੧੬੧-੬੭ (ਸਰੰ-ਹਦ/ਸਿਰ੍ਹੰਦ7); **ੳ.੩੬/**੨੩੦੩-੦੭ (ਸਰੰਦ, ਸਰਹੰਦ, ਸਰਹਿੰਦੈ). **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮/**੨੩੪੪-੫੫ (ਸਰਹੰਦ4, ਸਰ੍ਹੰਦ4, ਸਰੰਦਹਿ); **ੳ.੩੯/**੨੩੬੮-੭੧ (ਸਰਹੰਦ, ਸਰ੍ਹੰਦੈ); **ੳ.੪੦**/੨੩੭੬-੨੩੭੭ (ਸਰ੍ਹੰਦੈ, ਸਰ੍ਹੰਦ); **ੳ.੪੧/**੨੪੦੪ (ਸਰਹੰਦ2); **ੳ.੪੪**/੨੪੩੪-੫੨ (ਸਰਹੰਦ5, ਸਰ੍ਹੰਦ9, ਸਰ੍ਹੰਦਿ, ਸਰੰ-ਹਦਹਿ); **ੳ.੬**/੨੪੭੦ (ਸਰੰ-ਹਦ); **ੳ.੪੯/**੨੫੧੭ (ਸਰੰ-

ਹਦ2); **ਉ.੫੩/**੨੬੫੮ (ਸਰੁੰਦ, ੨੬੭੯ (ਸਰੁੰਦ); **ਉ.੫੪/**੨੬੯੮-੨੭੧ (ਸਰੰ-ਹਦ2, ਸਰਹੰਦ); **ਉ.੫੬/**੨੭੩੨ (ਸਰੰ-ਹਦ).

ਸਰਹਾਲੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੱਟੀ ਨਗਰ ਤੋਂ 6 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਸਥਿਤ ਇਕ ਕਸਬਾ[139]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੧੯; **੨੧**/੬੯੮-੯੯2.

ਸਰਜੂ, 'ਨਦੀ'

'ਅਜੁਧਿਆ' ਦੇਸ਼ ਕੋਲ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਦੀ, 'ਗੋਗਰਾ' ਅਤੇ 'ਘਾਘਰਾ' ਵੀ ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ[140]- **ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੦. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦/**੪੧੮; **ਪੂ.੧੫**/੪੬੮; **ਪੂ.੨੧/**੫੨੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੪੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪.

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ[1]

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੯-੧੦2.

ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ[2]

ਮਾਨਾਂਵਾਲੇ ਸ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੧-੮੨5.

'ਸਰਘਨਾ'

ਫਰਾਂਸੀਸੀ 'ਸਿਮਰੂ' ਦੀ ਰਿਆਸਤ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧/**੨੨੧੬ (ਸ੍ਰਧਨਾ).

ਸਰਧਾ ਸਿੰਘ

ਮਾਨਚੱਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਰਦਾਰ-**ਗਗ.੫:** ਉ.੫੪/੨੬੯੮; ਉ.੫੬/੨੭੩੪.

ਸ਼ਰਨਦਾਸ[1]

'ਜੰਡਿਅਲੇ ਨਿਵਾਸੀ' ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ 'ਦਯਾਲ ਦਾਸ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਭੰਗੂ: ੭੯**/੧੭੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯.**

---

[139] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 222.

[140] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 168.

ਸਰਨਦਾਸ[2]

'ਹੀਰਾ ਦਾਸ' ਦਾ ਗੁਰੂ 'ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੧੮੬੧ (ਸਾਧੂ/ਥਾ/ਓਦਾਸੀ ਸਰਨਦਾਸ).

ਸਰਫ/ਫੂ, ਸੇਖ/ਖ

ਪਾਣੀਪਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੀਰ-**ਪੁਰਾ: ੧੪**/੫੪-੫.

ਸਰਬਗ ਸਿੰਘ

ਬਟਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ, ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ-**ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨੩.

ਸਰਬਲੋਹ

'ਸਰਬਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ' ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ 'ਮੰਗਲਾਚਰਣ' ਹੈ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੦ **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮**/੨੭੮੬-੮੯6.

ਸਰਮੱਦ

ਇਕ ਫਕੀਰ ਜੋ ਫਾਰਸ ਦੇ ਕਾਸ਼ਾਨ ਨਗਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਯਹੂਦੀ ਸੀ। ਔਰੰਗਜੇਬ ਨੇ 1661 ਈ. ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ[141]- **ਗਗ.੪:ੳ.੨੯**/੨੧੯੨.

ਸ਼ਰਮਾ ਰਾਮ

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਇਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਮਹਾਨ ਸੂਰਬੀਰ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੬੯੬.

ਸਰਵਣੁ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ[142]- **ਹਰਿ-੨: ੧੨**/੧੪੫

ਸਰਵਰ 'ਪੀਰ'

ਵੇ. 'ਸਖੀ ਸਰਵਰ'

---

[141] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 168.

[142] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 37.

ਸਰਾਂ[1]

'ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ` ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਨੂਰਪੁਰ ਬੇਦੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੜਕ `ਤੇ ਨੂਰਪੁਰ ਤੋਂ 8 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਤਲੁਜ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਹੈ[143]- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨੨.

'ਸਰਾਇ[1]'

ਸਰਾਏ ਦੋਰਾਹਾ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਕਸਬਾ ਜੋ ਪੁਰਾਣੀ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[144]- **ਭੰਗੂ: ੨੦**/੫੪ (ਸ੍ਰਾਇ ਦੁਰਾਇ); **੧੨੨**/੩੨੫ (ਸਰਾਂਈ); **੧੫੦**/੩੮੩2.

ਸਰਾਂਇ[2]

ਅਮੀਰੁਦੀਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂਰਦੀਨ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਨਗਰ, 'ਨੂਰਦੀਨ ਸਰਾਂਇ' ਜੋ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[145]-**ਭੰਗੂ: ੯੩**/੨੩੫; **੯੭**/੨੪੭ (ਸਰਾਂ). **ਗਗ.੪: ੳ.੩੨**/੨੨੨੬.

ਸਰੂਪ 'ਸਿੰਘ'[1]

ਸੰਗਰੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੫. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੨੨; **ੳ.੫੬**/੨੭੪੩.

ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ[2]

++ਚਿਨਾਰਥਲ ਨਿਵਾਸੀ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹਾਕਿਮ 'ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ ਦੀ ਧੀ ਵਿਆਹੀ ਸੀ-' **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੨੨.

ਸਰੂਪਦਾਸ

'ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਦਾ ਕਰਤਾ ਕਵੀ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੯**/੮੮. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧**/੭੫; **੧੬**/੧੪੪.

ਸ੍ਰਵਣ

---

143 ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 375.

144 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 54.

145 ਉਹੀ, ਪੰ. 245 (ਫੁਨੋ.)।

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੪.

ਸਲਕੋਟ

ਵੇ. 'ਸਿਆਲ ਕੋਟ'

ਸਲਾਬਤ ਖਾਂ

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਮੀਰ ਬਖਸ਼ੀ, ਜੋ ਅਰਜ਼ਬੇਸੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸੀ[146]- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੩**/੨੦੭੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੩.

ਸਲੇਬ ਸ਼ਾਹ[1]

ਹਿਮਾਯੂੰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਸੈਨਾਪਤੀ 'ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ' ਦਾ ਪੁਤਰ-ਮਿਹ.**੧: ੩੮**/੧੧੪-੧੫ (ਸ਼ਲੇਮ ਸਾਹੁ ਪਠਾਣ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ3, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੬੦-੬੧ (ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ, ਸਾਹਿ2, ਸਲੇਮ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੬.

ਸ਼ਲੇਮ ਸ਼ਾਹੁ[2]

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ 'ਮਹਿਰ ਮਿਠੇ' ਦੇ ਵੰਸ਼ ਦੇ 'ਉਮਰ ਸ਼ਾਹੁ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਚੌਧਰੀ 'ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ' ਦਾ ਭਰਾ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੭੧**/੫੭੧, ੫੭੯-੮੧ (ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹ, ਸਲੇਮ ਸ਼ਾਹਿ).

ਸਲੌਦੀ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ ਜੋ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੬੩**/੧੫੩; **੧੩੬**/੩੫੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੮.

ਸਵਾਲਾਖੁ ਪਰਬਤੁ

ਵੇ. 'ਕੈਲਾਸ਼/ ਸੁਮੇਰ' ਪਰਬਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ।

ਸਾਂਈਦਾਸ/ਸੁ[1]

++ ਗਿ.ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ 'ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ' ਨਾਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. (ਵੇ. ਪੰ. ੨੩੪੧ ਜਿ.੫)

[146] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 171.

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਂਢੂ, ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਦੀ ਭੈਣ 'ਰਾਮੋ' ਦਾ ਪਤੀ ਡਰੌਲੀ ਨਿਵਾਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯/**੩੧੨-੪੦੭ (ਸਾਂਈਦਾਸ/ਸੁ49, ਦਾਸ3, ਗੁਰ ਕੇ ਭਗਤ, ਰਾਮੋਪਤਿ2, ਪਯਾਰੇ); **੧੭/**੫੬੬-੫੯੪9; **੧੯/**੬੪੭-੫੧ (ਸਾਂਈਦਾਸ5, ਰਾਮੋਪਤਿ3); **੨੦/**੭੧੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੨/**੫੩੨, ੩6 (ਸਾਂਈਦਿਤੇ2); **ਪੂ.੨੩/**੫੪੫ (ਸਾਂਈਦਿੱਤੇ)

> "ਮਹਾਨਕੋਸ਼ (ਪੰ. 175) ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਂਈਦਿੱਤਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ।"

ਸਾਂਈਦਾਸ[2]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧/**੪੪੫.

ਸਾਸਤ੍ਰ, 'ਖਟ'

ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਨਾਸਤਿਕ ਤੇ ਆਸਤਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀਆਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਛੇ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ[147]- **ਬਾਲਾ: ੨/**੧੭੪. ਮਿਹ.**੧: ੭/**੨੦; **੧੪**/੪੧2; **੮੬**/੨੭੮; **੧੪੬**/੪੮੫. **ਹਰਿ.੨: ੩**/੫੩, ੬੪. **ਚਤੁ.੩: ੨੧**/੪੨੩; **੩੪**/੪੭੬; **੪੮**/੫੪੧; **੫੦**/੫੪੬2; **੬੩**/੫੭੫2; **੬੫**/੫੮੨; **੭੨**/੬੧22. ਗਿਆ: ੨੧0-੧੧4, ੨੨੧, ੨੩੩-੫2, ੨੪੪, ੨੯੭, ੩੨੨, ੩੫੩, ੫੮੦2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੨. ਛਿਬਰ: ੧੪/੧੫੭3; **੧੪**/੧੬੨, ੧੭੦. **ਮਪ.ਕ,ਭ-੧: ੩੪**/੨੫੧; **੩੮**/੨੮੧.

ਸ਼ਾਹ ਅੰਬੀਰ

ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਲਾਣਾ- **ਸੂ.੧0: ੪**/੫੨.

ਸਾਹ ਸਰਫ/ਫੁ

++ ਪਾਣੀਪਥ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੀਰ, ਇਸਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਸ਼ੇਖ ਸਰਫ-ਉਦ-ਦੀਨ ਸੀ, ਇਹ ਇਰਾਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ[148]- **ਪੁਰਾ: ੧੪/**੫੪-੫ **ਬਾਲਾ: ੫੩/**੩੮੫-੭5; **੫੪/**੩੮੮-੯੧ (ਸਰਫ ਪਠਾਣੁ4,

---

[147] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ., *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 38.)

[148] ++ ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ 'ਬਿਦਰ ਸ਼ਹਿਰ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ

ਸਰਫ3). ਗਿਆ: ੩੬੩. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੦**/੧੫੧-੮੪ (ਸਾਹ ਸਰਫ/ਫੁ12, ਸਰਫ/ਸ਼ੇਖ ਸਰਫ7, ਦਰਦਮੰਦ ਬਡਾ ਦਰਵੇਸ); **੩੧**/੧੮੭ (ਸਾਹ ਸਰਫ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੦੨ (ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ).

ਸਾਹ ਹੁਸੈਨ

ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ (1539-99ਈ.) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੭-੦੯2. **ਮਪ:ਵ: ੪੬**/੮੮-੯8; **੭੬**/੧੨੦-੨੧. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੬**/੨੫੮-੫੯ (ਸਾਹ ਹੁਸੈਨ5, ਸਾਹ2); **੧੫**/੩੬੨-੬੩ (ਹੁਸੈਨ, ਸਾਹ/ਸਾਹਿ ਹੁਸੈਨ4, ਹੁਸੈਨ ਫਕੀਰ ਨਿਮਾਣਾ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੫.

ਸ਼ਾਹਿ ਖਿਜ਼ਰ ਖਾਂ

1472 ਈ. ਵਿਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ 'ਸ਼ਾਹਿ ਖਿਜ਼ਰ ਖਾਂ ਸੱਯਦ'- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੨.

ਸ਼ਾਹਿ ਖੈਰਾ

ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਲੰਧਰ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਗਿਲਜਿਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ-**ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੩੭.

ਸਾਹਜਹਾਂ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੭੪-੩੦੧ (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ13, ਸਾਹ6, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੁਤ); **੧0**/੪੨੭-੪੨ ਸ਼ਾਹ/ਹੁ4, ਸਾਹਜਹਾਂ4, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ , ਦਿੱਲੀਪਤ, ਹਜ਼ਰਤ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ5, ਖਾਨ, ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਤਖਤ ਕਾ ਮਾਲਕ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਨੰਤ); **੧੧**/੪੪੪ (ਸਾਹਜਹਾਂ2, ਭੂਪਾ, ਸ਼ਾਹ); **੧੩**/੪੮੩-੭੫ (ਸਾਹ3, ਸਾਹਜਹਾਂ3, ਬਾਦਸਾਹ2, ਹਜਰਤ); **੧੪**/੪੯੨-੯੫ (ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਹਜ਼ਰਤ3, ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ5); **੧੮**/੬੨੩ (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ); **੧੯**/੬੩੬-੭੭ (ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ3, ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ54, ਬਾਦਸ਼ਾਹ/ਹਿ15, ਹਜਰਤ3); **੨੦**/੬੯੨-੭੩੩ (ਸਾਹਿ/ਹਿ/ਹੁ39, ਬਾਦਸ਼ਾਹ/ਹਿ/ਹੁ9, ਹਜ਼ਰਤ6 ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ2 ਬਡਸਾਹੁ); **੨੧**/੭੪੫-੬੬ (ਸਾਹ10 ਬਾਦਸ਼ਾਹ3). **ਸੁ.੧੦: ੫**/੯੪;; **੨੨**/੩੪੬ (ਸਾਹਜਹਾਨ); **੨੫**/੩੮੭. ਛਿਬਰ: **੬**/੫੦੩ (ਸਾਹਜਹਾ2, ਸਾਹ ਜਹਾਂ). **ਮਪ.ਵ: ੧੦੩**/੧੪੮ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ7); **੧੧੪**/੧੬੦-੬੨ (ਸਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸਾਹ). **ਮਪ-,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੨**/੫੦੯

(ਦਿੱਲੀਪਤਿ); **੩/**੫੨੧-੨੩ (ਸਾਹਜਹਾਂ ਦਿੱਲੀਪਤਿਸਾਹੁ, ਹਜਰਤ2, ਸਾਹਜਹਾਂ, ਬਾਦਸਾਹ, ਹਜਰਤ ਬਾਦਸਾਹ); **੧੪/**੫੫੯ (ਸਾਹਜਹਾਂ, ਦਿੱਲੀਨਰੇਸ); **੭/**੬੫੭. **ਭੰਗੂ: ੧੨/**੨੩ (ਸਾਹਜਹਾਂ, ਪਤਸ਼ਾਹਿ)**੮੯/**੨੨੨ (ਸਾਹੁ); **੧੦੪/**੨੭੧ (ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੧੨/**੪੪੮; **ਪ੍ਰ.੨੩/**੫੪੧-੫੩੩ (ਸ਼ਾਹਿ12, ਸ਼ਾਹੈ, ਹਜਰਤ, ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ2); **੨੪/**੫੫੨-੫੮ (ਸ਼ਾਹਿ6, ਸਾਹਜਹਾਂ/ਸ਼ਾਹਿਜਹਾਂ2 ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਪਤਿਸ਼ਾਹੁ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ/ਹਿ2, ਪਤਿਸਾਹਿ); **ਪ੍ਰ.੨੫/**੫੬੬-੮੧ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ6, ਸ਼ਹਿ/ਸ਼ਾਹਿ16, ਸਾਹਿਜਹਾਂ3, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਉਮਰਾਨ); **ਪ੍ਰ.੨੬/**੫੮੨-੮੭ (ਸਾਹਿਜਹਾਂ2, ਪਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਹਿ/ਸਾਹਿ6, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ); **ਪ੍ਰ.੨੭/**੫੯੮-੬੦੮ (ਸਹਿ/ਸ਼ਾਹਿ7, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ2, ਹਜ਼ਰਤ2). **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੨੯/**੮੬੬-੬੮ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਸਾਹਿਨ, ਸ਼ਾਹਿ8); **ਪ੍ਰ.੩੦/**੮੮੩-੮੪ (ਸਾਹਿ ਜਹਾਂ2); **ਪ੍ਰ.੩੫/**੧੦੩੯ (ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਨੈ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨/**੨੪੨੧ (ਸ਼ਾਹਿ ਜਹਾਂ); **ਉ.੫੭/**੨੭੪੫.

> "ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ 'ਗੁ.ਬਿ.੬', 'ਸੁ.੧੦', 'ਛਿਬਰ', ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ 'ਸੁ.੧੦' ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਅੰਦਰਾਜ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਸਾਹ/ਸਾਤਿ ਸਾਹੁ, ਸਾਹਜਹਾਂ/ਸਾਹਿਜਹਾਂ, ਬਦਸਾਹਿ, ਪਤਸ਼ਾਹਿ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੁਤ, ਹਜਰਤ, ਬਡਸਾਹ, ਸਾਹਜਹਾਨ, ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ, ਦਿੱਲੀਨਰੇਸ ਆਦਿ ਲਗਪਗ 15 ਕੁ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਸ਼ਾਹਜਹਾਨਾਬਾਦ

ਵੇ: 'ਦਿੱਲੀਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਂ।'

ਸ਼ਾਹਿ-ਜਮਾ/ਜਮਾਨ

ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਦਬਾਲੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ-**ਗਗ.੫: ਉ.੪੧/**੨੩੯੫; **ਉ.੫੨/**੨੬੪੬-੨੭ (ਸ਼ਾਹ ਜਮਾਨ4, ਸ਼ਾਹਿ4, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹਿ ਕਿਰਾਨੈ); **ਉ.੫੩/**੨੬੫੬ (ਸਾਹਿ).

ਸਾਹਜਾਦਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸੰਗੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਬਾਲਾ: ੪੮/੩੮੦** (ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ2, ਸਹਜਾਦਾ); **੪੯/੩੮੦-੮੧** (ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਸਹਜਾਦੇ/ਸਹਜਾਦਾ11, ਭਾਈ ਸਹਜਾਦਾ3, ਸਜਾਦੇ); **੫੦/੩੮੧-੮੩** (ਸਹਜਾਦਾ/ਜਾਦੇ25, ਵਡੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਿਰਾਸੀ, ਮਿਰਾਸੀ); **੫੧/੩੮੪** (ਸਜਾਦਾ, ਸਹਜਾਦਾ/ਸਹਜਾਦੇ), **੫੪/੩੯੦-੯੧** (ਸਹਜਾਦਾ ਮਿਰਾਸੀ, ਸਹਜਾਦਾ, ਮਰਦਾਨੇ ਕਾ ਬੇਟਾ).

ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ ਚਾਰੂ

ਵੇ: 'ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ'

ਸ਼ਾਹਦਤ ਖਾਂ

ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ 'ਸਫਦਰ ਜੰਗ' ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧/**੨੩੨੧.

ਸ਼ਾਹਦਰਾ/ਰੇ

ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਕੋਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਕਬਰਾ- ਗਿਆ**:** ੪੮੮. **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩/**੫੪੧ (ਸ਼ਾਹਿਵਰੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭/**੨੩੨੩.

ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ

ਵੇ: 'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ'.

ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ

ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਖਾਂ ਦਾ ਪੁਤਰ, ਜੋ ਜ਼ਕਰੀਏ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵੀ ਰਿਹਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੧/**੨੮੫-੮੯ (ਸਾਹ ਨਿਵਾਜ2, ਸਾਹ ਨਿਵਾਜ ਨਵਾਬ, ਨਵਾਬ); **੧੧੨/**੨੯੦-੯੪ (ਨਵਾਬ/ਨ੍ਵਾਬ/ਨਿਬਾਬ9); **੧੧੪/**੩੦੨ (ਨਿਬਾਬ); **੧੧੫/**੩੦੨-੦33; **੧੧੬/**੩੦੯ (ਸ਼ਾਹ ਲਿਵਾਜ2, ਪੁਤ ਖਾਨੂੰ, ਖਾਨੂੰ ਕੇ ਸੁਤ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫/**੨੨੭੨-੭੫ (ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜ2, ਨਿਵਾਜ ਸ਼ਾਹਿ, ਖਾਨ, ਨਵਾਬ) **ਉ.੩੬/**੨੩੦੨-0੩ (ਸ਼ਾਹਿ ਨਿਵਾਜ5, ਨਵਾਬ, ਸ਼ਾਹਿ, ਨਿਵਾਜ2, ਦਿੱਲੀਪਤਿ, ਦਿਲੇਸ), ੨੩੦੭ (ਸਾਹਿ ਨਿਵਾਜੈ, ਦਿੱਲੀਬਾਦਸ਼ਾਹਿ), ੨੩੧੬-੨015.

> "ਉਕਤ ਅੰਦਰਾਜ ਦੇ ਸਾਹ/ਸਾਹਿ ਨਿਵਾਜ, ਨਵਾਬ/ਨ੍ਵਾਬ/ਨਿਬਾਬ, ਖਾਨ, ਖਾਨੂੰ, ਦਿਲੇਸ, ਦਿੱਲੀਬਾਦਸਾਹਿ, ਖਾਨੂੰ ਕੌ ਸੁਤ ਆਦਿ 15 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਅਕਰਨਿਕ ਰੂਪ, ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਦੇ 60 ਕੁ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਸ਼ਾਹਪੁਰ

ਸੁਨਾਮ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

'ਸਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ'

ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਨਿਵਾਸੀ ਜੰਬਰ (ਲਾਹੌਰ) ਨਾਲ ਚਰਖੜੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਿੱਖ ਸੂਰਮਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੦੧**/੨੫੧-੫੫ (ਬੇਟਾ/ਸੁਤ/ਪੁਤ੍ਰ/ਬਾਲਕ/ਲੜਕਾ27). **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੨ (ਖਾਂ ਸਵਾਜੰ); **ਉ.੩੩**/੨੨੫੨-੫੫ (ਸਬਾਜ ਸਿੰਘ, ਬਾਲਕ3, ਸਬਾਜ, ਸ਼ਾਹਬਾਜ), **ਗਗ.੫: ਉ.੪੬**/੨੪੬੬ (ਸ਼ਾਹਵਾਜ ਖਾਂ).

> "ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 'ਸਾਹਬਾਜ ਸਿੰਘ' ਸੰਬੰਧੀ ਲਗਪਗ 35 ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਅਕਰਨਿਕ ਰੂਪ-ਬੇਟਾ, ਲੜਕਾ, ਸੁਤ, ਬਾਲਕ, ਸਾਹਵਾਜ, ਸਵਾਜੇ ਅਤੇ ਸਬਾਜ/ਸਾਹਬਾਜ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਸ਼ਾਹਬਾਦ/ਵਾਦ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਇਸ ਥਾਂ ਸੰਨ. 1763 ਵਿਚ ਸ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਲਾਕਾ ਮੱਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਬਣਾਈ[149]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੩੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੫੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੦੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੬.

ਸ਼ਾਹ ਬੁਰਾਨ

ਝਨਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਚਣਿਓਟ ਦਾ ਪੀਰ[150]- **ਗਿਆ:** ੬੦੧.

ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ ਮੁਹੰਮਦ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਫਰਰੁਖਸਿਯਰ ਪਿੱਛੋਂ (ਸੰ. 1719) ਦਿੱਲੀਸਲਤਨਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਨ ਵਾਲਾ 'ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਰੰਗੀਲਾ[151]'-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੩**/੨੦੭੦-੭੬ (ਸ਼ਾਹਿ ਮੁਹੰਮਦ,

---

[149] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 117

[150] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 40..

[151] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 980.

ਸ਼ਾਹਿ3, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ); **ਉ.੨੬**/੨੧੩੪-੪੪ (ਸ਼ਾਹਿ3, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ ਮੁਹੰਮਦ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੁ); **ਉ.੩੦**/੨੨੦੬ (ਸ਼ਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ).

> "ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ 20 ਕੁ ਵਾਰ ਉਕਤ ਅੰਦਰਾਜ਼ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ, ਸਾਹਿ ਮੁਹੰਮਦ ਆਦਿ 5 ਕੁ ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਸਨਮੁਖ ਹਨ।"

ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ

ਪਾਕਪਟਨ 'ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੀਰ 'ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ''- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੨੬**/੧੬੨-੬੪.

ਸਾਹ ਵਲੀ

ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਕ ਕਰਾਮਾਤੀ ਫਕੀਰ- **ਬਾਲਾ: ੫੪**/੩੮੯-੯੧ (ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ5, ਵਲੀ). ਗਿਆ**:** ੪੩੦.

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[1]

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ, ਬਿਦੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਜਿਸ ਨੇ 1699 ਈ. ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਣਾ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਤੇ 'ਪਿਆਰੇ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ[152]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੭**/੧੨੧ (ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਜੀ). **ਕੁ-੧੦: ੯**/੧੨੯ (ਸਾਹਬ ਸਿੰਘ), ੧੩੩ (ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ). **ਸੁ.੧੦: ੧੨**/੧੭੪; **੧੫**/੨੨੩; **੧੮**/੨੬੯; **੨੧**/੩੧੯-੨12; **੨੬**/੪੦੨-੦੩ (ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ); **੨੭**/੪੧੪. **ਮਪ-ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫** ੧੬੨੪-੨੭ (ਸਾਹਿਬ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ2).

> "ਉਪਰੋਕਤ 5 ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 15 ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੰਦਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ (ਪਿਆਰਾ) ਸੰਬੰਧੀ 3 ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪਾਂ-ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ।"

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[2]

---

[152]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 34.

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 1780 ਈ. ਨੂੰ ਰਾਜਗੱਦੀ ਉਪਰ ਬੈਠਿਆ ਅਤੇ 1813 ਈ. ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ[153]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੧੩. **ਗਗ.ਪ: ੳ.੪੭**/੨੪੮੫ (ਸਾਹਿਬ ਮਿਗੇਸ਼2); **ੳ.੪੯**/੨੫੧੮ (ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ); **ੳ.੫੪/** ੨੭੧੨-੧੫ (ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਨ੍ਰਿਪ3, ਸਾਹਿਬ ਮ੍ਰਿਗੇਯ); **ੳ.੫੯**/੨੮੩੧.

> "ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਦੋਹਾਂ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ' ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਅੱਠ ਹਵਾਲੇ- ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਨ੍ਰਿਪ ਅਤੇ ਨ੍ਰਿਪ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਆਦਿ 4 ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[3]

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.ਪ: ੳ.੪੬**/੨੭੩੧-੩੪2.

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[4]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.ਪ: ੳ.੫੫**/੨੭੨੮.

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[5]

ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦੇ ਸਹਾਇਕ, ਰਾਜਾ ਗੁੱਜਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਦਾ ਪੁਤ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ- **ਗਗ.ਪ: ੳ.੫੨**/੨੬੧੮-੧੯ (ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬੰ, ਸਿੰਘ ਜੀ); **ੳ.੫੪**/੨੭੦੫ (ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਭੰਗੀ).

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[6]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਮਾਲਚੱਕ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ-**ਗਗ.ਪ: ੳ.੫੪**/੨੬੯੮.

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[7]

ਕੋਈ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘ-**ਗਗ.੪: ੳ.੧੯**/੨੦੧੦.

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[8]

---

[153]ਉਹੀ, ਪੰ. 413.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਚੁਮੰਡਾ' ਨਗਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਹਕੂਮਤ ਵਲੋਂ 1785 ਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ 'ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸੀਆ ਸਿੰਘ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੮੧**/੧੯੬. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੨**/੨੦੬੨.

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[9]

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਚਉਪਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ, ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਾਲਾ- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧23

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ[10]

ਇਹ ਘੁਮਿਆਰ ਜਾਤ ਦਾ, 'ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ' ਉਦਾਸੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਿੜਾਉਣ ਹਿਤ 'ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ' ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ' ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ 'ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ' ਰੱਖਿਆ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੬੦.

ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, 'ਬੇਦੀ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਕਲਾਧਾਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[154]- **ਭੰਗੂ: ੪੬**/੧੧੧ (ਬਾਬੈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੭**/੨੬੫੬ (ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ).

ਸਾਹਿਬ ਸੈਨ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕੇਂਦਰ 'ਮੰਡੀ' ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੯੬.

ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ

ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ[155]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੧੨-੧੩ (ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਬੀਬੀ, ਬੀਬੀ4, ਸ਼ੇਰ ਦਿਲ ਬੀਬੀ).

'ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਮਾਤਾ'

---

[154] ਉਹੀ, ਪੰ.111.

[155] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 178

ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਾਤਾ-ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ, ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੨/**੧੩੪-੪੧ (ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਈ4); **੧੩/**੧੪੨-੪੪ (ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਈ/ਦੇਵੀ7, ਮਾਤਾ/ਜੀ2, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ); **੧੪/**੧੫੯ (ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਈ; **੧੬/**੨੧੦ (ਸਾਹਿਬ ਮਹਲ); **੨੧/**੨੮੬-੮੭ (ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ/ਜੋ/ਦੇਵੀ), ੧੧੨ (ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇਈ), ੧੨੧ (ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ); **ਭੰਗੂ: ੧੫੭/**੪੧੭ (ਸਾਹਬ ਦਈ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧/**੧੭੧੦-੧੪ (ਸਮਾਣੀ, ਗੁਰ ਕੀ ਘਰਨੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੭/**੧੮੪੬ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਜੀ); **ਉ.੧੦/**੧੭੭੫ (ਮਾਤਾ); **ਉ.੨੯**/੨੧੭੭ (ਮਹਿਲਾ ਗੁਰ ਕੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇਵੀ).

> "ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸੰਬੰਧੀ 30 ਕੁ ਹਵਾਲੇ 'ਕ੍ਰ.੧੦', 'ਛਿਬਰ', ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ-ਮਾਤਾ, ਮਾਤ, ਸਾਹਿਬ ਦੇਈ/ਦੇਵੀ, ਗੁਰ ਕੀ ਘਰਨੀ, ਮਹਿਲਾ ਗੁਰ ਕੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭੇ ਜਾ ਸਕੇ ਹਨ। "

ਸਾਹਿਬ ਗੰਜ

ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫/**੧੦੪੭.

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ[1]

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਦਾ ਪੁਤਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਨਿਰਮੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[156]- **ਗੁ.ਸੋ: ੨/**੧੧; **੯/**੫੫-੫੬3. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧/**੪੪੭. **ਕ੍ਰ-੧੦: ੪/੬੩. ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫/**੧੪੪੦-੬੩ (ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ3, ਸਾਹਿਬ ਸਸੀ, ਸਸੀ ਸਾਹਿਬੰ); **ਪੂ.੫੬/**੧੪੬੮ (ਸਹਾਬੈਂ).

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ/ਦੁ[2]

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦਾ ਵਡੇਰਾ- ਛਿਬਰ**: ੧੦/**੭੮੮੦੩3, ੮੮, ੯੩, ੯੭੯ (ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ, ਦੀਵਾਨ ਜੀ5), ੧੧੬; **੧੪/**੧੫੯.

---

[156] ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ*, ਪੰ. 152 (ਅੰਤਿਕਾ-1)

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ[3]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਮਸੰਦ- **ਕੁ.੧੦: ੮/**੧੨੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭/**੧੦੭੧; **ਪੂ.੪੧/**੧੧੭੭; **ਪੂ.੪੬/**੧੨੮੦, ੮੫ (ਸਾਹਿਬ ਸਸਿ, ਸਾਹਿਬ ਸਸਿ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯/**੧੫੨੪.

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ[4]

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ- **ਕੁ.੧੦: ੬/**੯੩ (ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ).

ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ

ਨੌਸ਼ਹਿਰੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਤੁ੍ਰਕਾਂ ਦਾ ਮੁਖਬਰ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੮੦/**੧੮੪-੮੬ (ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ6, ਚੌਘਰੀ ਬਡ ਚੌਧਰੀ2); **੯੧/**੨੨੬. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੧/**੨੦੪੩-੪੫ (ਬਡੋ ਚੌਧਰੀ ਏਕ ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ, ਚੌਧਰੀ2, ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ); **ੳ.੩੧/**੨੨੧੪ (ਸਾਹਿਬ ਰਾ ਨਸ਼ਹਿਰੇ ਵਾਰੇ).

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰਵਣ

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਤੇ ਭਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ 'ਸ੍ਰਵਣ'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧/**੭੯੮

ਸ਼ਾਹੀਵਾਲ

ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ `ਚ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮/**੨੩੪੯; **ੳ.੫੭/**੨੭੮੧

ਸਾਂਖ ਦਰਸ਼ਨ

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਛੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਕਪਿਲ ਮੁਨੀ' ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਦਰਸ਼ਨ- ਗਿਆ**:** ੨੨੩2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨/**੧੧੯੬.

ਸਾਗਾ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩/**੫੪੬.

ਸਾਂਗਾ[2]

ਭੰਗਾਣੀ ਯੁਧ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫/**੧੪੩੪.

ਸਾਂਗਾ ਰਾਣਾ

ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਣਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਸਾਂਗਾ) ਇਸਦੀ ਮੌਤ ਕਾਨ੍ਹਵਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ 1527 ਈ. ਨੂੰ ਬਾਬਰ ਹਥੋਂ ਹੋਈ ਸੀ[157]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੦-੦੫3; **੨੮**/੬੧੦ (ਸਾਂਗਾ), ੬੧੮ (ਸਾਂਗਾ ਰਾਨਾ).

ਸਾਂਘਣ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਝਬਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ 'ਸਾਂਘਣਾ[158]'-**ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੬੦.

ਸਾਂਝਵਾ ਗਿਰਾਉ

ਵੇ. 'ਸਾਂਘਣ'

ਸਾਂਦੜ ਬਾਰਿ

ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਝਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ-ਮਿਹ.**੧: ੧੪੧/੪੭੧.**

ਸਾਧੂ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦਾ ਪਤੀ ਭਾਈ ਸਾਧੂ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੧੧-੭੨ (ਸਾਧਗ਼4, ਸਭੀ ਜਗਤ ਕਾ ਭੂਪਾ, ਦੂਲਹੁ2); **੧੭**/੫੮੫-੯੪5; **੧੮**/੬00-੩319; **੧੯**/੬੩੪-੬੪29; ੬੯੪-੭੦੯7; **੨੧**/੭੬੭-੯੪3.

> ''ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ 70 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜੋ ਵਧੇਰੇ 'ਸਾਧੂ' ਨਾਂ ਅਧੀਨ ਹਨ ਅਤੇ 'ਸ਼ਿਵ ਅਵਤਾਰ', 'ਬਾਲ', 'ਜਗਤ ਕਾ ਭੂਪਾ', ਅਤੇ 'ਦੂਲਹੁ' ਵੱਖਰੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਹਨ।"

ਸਾਧੂ[2]

ਆਦਿ ਬੀੜ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੋਲ ਬਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ਇਕ ਭਗਤ- **ਮਪ-ਵ: ੭੬**/੧੨੦-੨13.

ਸਾਨਪਤ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਾਦੇ ਦਾ ਭਰਾ- ਛਿਬਰ**: ੧/**੯-10 (ਸਾਨਪਤ2, ਬਾਬਾ ਸਾਨਪਤ).

---

[157] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 454.

[158] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 188 (ਫੁਨੋ.)

ਸਾਨ੍ਹੇਵਾਲ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣਾ- ਅੰਬਾਲਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ 15 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[159]- **ਗਗ.੧ ਪੂ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੦ (ਸਾਨ੍ਹੇਵਾਲ). **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੫੬ (ਸਾਨ੍ਹੇਵਾਲ) **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੭ (ਸਾਨ੍ਹੇਵਾਲ).

ਸਾਬਰ ਸ਼ਾਹ

ਕਾਬਲ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਾਸਕ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਸ਼ਾਹ ਨਿਵਾਜ' ਨੇ ਕੁਟਵਾਇਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੨.

ਸਾਬਰ ਅਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪਠਾਣ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫0-੫੪ (ਸਾਬਰੈਂ ਅਲੀ2).

ਸਾਬਰ, ਪੈਕੰਬਰ

ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੩/**੨੦੭੬.

ਸਾਬੋ

ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਪੂਰਬ-ਦੱਖਣ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਿੰਡ ਹੈ[160]- **ਭੰਗੂ:੧੫੦/**੩੮੪; **੧੫੬/**੪0੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮/**੨੧੬੨; **ਉ.੩੧/**੨੨੧੫2; **ਉ.੩੫/**੨੨੯੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੭/**੨੪੭੭.

ਸਾਂਭਰਵਤੀ

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਇਕ ਝੀਲ, ਜੋ ਜੋਧਪੁਰ ਅਤੇ ਜੈਪੁਰ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਉਪਰ ਹੈ[161]-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੯/**੪੦੭.

ਸਾਮ

ਪੱਛਮ ਦਾ ਕੋਈ ਦੇਸ਼-**ਕੁ.੧੦: ੧੧/**੧੬੨, ੧੯੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੭/**੧੫੦੨; **ਪੂ.੬੨/**੧੫੮੪. **ਸੁ.੧੦: ੨/**੨੭; **੩/**੩੫; ੬/੧੧੧ (ਸਾਮਾ).

---

[159]ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 323.

[160] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 384.

[161] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 184.

ਸਾਮ ਸੈਨ

ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਕੁ.੧੦: ੧੦/**੧੫੦-੫੧.

ਸਾਮਵਤੀਪੁਰ

ਆਸਾਮ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ- **੧੦**/੧੫੦.

ਸਾਮ ਸਿੰਘ

ਮਾਤਾ ਚੈਨੀ ਦੀ ਕੁਖੋ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦਾ ਪੋਤਰਾ-ਛਿਬਰ: **੭**/੬੦੫. **ਭੰਗੂ: ੭੨**/੧੬੮ (ਸਯਾਮ ਚੰਦ2). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧/**੧੨੯੩ (ਸਯਾਮ ਸਸਿ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬/**੧੪੭੮ (ਸਯਾਮ ਸਸਿ)

ਸਾਮ/ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ[1]

ਮੀਰਪੁਰ ਪੱਟੀ ਵਾਸੀ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ ਜੀ ਨੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਿਆ[162]- **ਭੰਗੂ: ੩੮/**੮੩; **੪੦/**੮੫ (ਸਿਆਮ).

ਸ਼ਾਮ/ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ[2]

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੇ ਕਰਤਾ 'ਰਤਨ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਨਾਨਾ, ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲਦਾਰ- **ਭੰਗੂ: ੯੪/**੨੩੯2; **੯੫/**੨੪੪2; **੧੧੯੧/**੩੧੩2; **੧੨੦**/੩੧੮-੨੨2; **੧੨੨/**੩੨੫; **੧੩੨/**੩੪੦-੪੧7; **੧੩੬/**੩੫੭; **੧੫੦/**੩੮੩; **੧੫੬/**੪੦੪-੦੯ (ਸਿੰਘ/ਸੁ/ਸਯਾਮ, ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ10, ਸ਼ਾਮੂ/ਸਯਾਮੂ); **੧੫੯/**੪੨੩-੨੪7; **੧੬੩/**੪੩੫ (ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ).

ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ[3]

ਅਬਚਲ ਨਗਰ (ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ) ਦਾ ਮਹੰਤ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧/**੧੭੨੮

ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ[4]

ਨਾਰੋਕੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਲਾਂਗਰੀ-**ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/**੨੦੦੩; ੨੦**/੨੦੨੪; **੨੪/**੨੦੯੦; **੨੭/**੨੧੫੩; ੫੯; **ਉ.੩੨/**੨੨੩੯-੪੦2. **ਗਗ.੫:ਉ.੩੭/**੨੩੩੭; **ਉ.੩੮/**੨੩੫੦.

---

[162]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 93 (ਫੁਨੋ.)

ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ[5]

ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ-**ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੬੧.

ਸ਼ਾਮ/ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ[6]

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੭੫੪੩; ੨੭੫੭-੫੯੭, ੨੭੬੭, ੨੭੮੦੨

ਸਯਾਮ ਸਾਗਰ

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨੀਏ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ 'ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ' ਦਾ ਚੇਲਾ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਸਾਮ/ਸਿਆਮ ਜੁਲਕਾ

ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਦਾ ਪੈਂਚ-ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੨.

ਸ੍ਾਮਵੇਦ

ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਚਾਰ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ-ਮਿਹ.**੧:** ੧੩੬/੪੫੪. **ਚਤੁ-੩: ੪੬**/੫੩੭. ਗਿਆ: ੨੮੭, ੨੧੩, ੨੧੪, ੨੨੩ ੨੮੭: **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**:੧੧੩: **੯**/੩੪੮. ਛਿਬਰ: **੧**/੮ (ਸਾਮਬੇਦੰ).

ਸਾਮਾ ਪੰਡਿਤ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਮੂਲੇ ਦਾ ਗੁਰੂ[163]-**ਬਾਲਾ: ੧੧**੨੧੩-੧੪ (ਸਾਮਾ/ਸਾਮੇ ਪੰਡਿਤ).

ਸਾਰਸ੍ਤ ਕੌਮਦੀ

ਵਯਾਕਰਣ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜ਼ੋ ਅਨੁਭੂਤਿ ਸ੍ਰੂਪ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ[164]- **ਗਗ.੩: ਪੂ:੫੨**/੧੩੯੨.

ਸਾਰੰਗ, ਰਾਗ

ਇਕ ਰਾਗ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸਾੜਵ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਗ-੧੧੯੭-੧੨੫੩) ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਅਧੀਨ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- ਮਿਹ.**੧: ੫੪**/੧੭੪; **੮੦**/੨੬੦; **੮੧**/੨੬੩; **੮੨**/੨੬੭; **੧੧੧**/੩੬੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੭; **੮**/੨੪; **੮**/੨੮੫. **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੨੯. **ਗਗ.੩:** ਪੂ.੬੨/੧੫੯੧.

ਸਾਰਮੌਰ

---

[163] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 42

[164] ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਤੀਜੀ) ਪੰ. 1392.

ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਜਮੁਨਾ ਅਤੇ ਸਤਦ੍ਰਵ ਦੇ ਮੱਧ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਾਹਨ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ[165]- **ਕ੍ਰ.੧: ੫**/੭੮-੮0; **੧0/**੧੪੩. **ਸੂ.੧੦: ੫**/੮੮-੯੦2; **੬/**੯੨; **੧੪**/੧੯੮2.

ਸਾਲਸਰਾਇ, ਜਉਹਰੀ

ਬਿਸੰਭਰਪੁਰੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ, ਲਾਲ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਸਾਲਸਰਾਇ ਜੌਹਰੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ[166]- **ਬਾਲਾ: ੨੩/**੨੫੪-੬05, ਸਾਹ ਜੀ4, ਜਉਹਾਰੀ4, ਭਾਈ ਜੀ, ਸਾਲਸਰਾਇ3, ਸਾਲਸ3, ਸਾਲਲਸਿ/ਸਾਲਸਿਰਾਇ8). ਗਿਆ**:** ੪੧੨ (ਵਡੇ ਜਵਾਹਰੀ, ਜਵਾਹਰੀ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭/**੩੭੫ (ਸਾਲਸਰਾਇ, ਜਵਾਹਰੀ, ਜ਼ੌਹਰੀ3, ਨਰਪੂਰਨ, ਸਾਲਸ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧੩੧.

> "ਸਾਲਸਰਾਇ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਲਾ, ਗਿਆ, ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 60 ਦੇ ਲੱਗਪਗ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਾਲਸ/ਸਾਲਸਿ, ਸਾਲਸਿ ਰਾਇ, ਜਉਹਰੀ/ ਜੌਹਰੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਏ ਹਨ।"

ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ

ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ-**ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧/**੩੧੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪/**੨੦੮੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭/**੨੩੨੩.

ਸਾਲ੍ਹੋ, ਭਾਈ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਕੋਤਵਾਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੀਤਾ[167]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪/**੯੯; **੫/**੧੪੯; **੬/**੧੭੧ (ਸਾਲ੍ਹੋ/ਭਾਈ ਸਾਲ੍ਹੋ3, ਅਨਿੰਨ ਭਗਤੁ, ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਮਹਾਨਾ, ਅਨਿੰਨ). **ਕ੍ਰ.੧0: ੪**/੬੩. **ਭੰਗੂ:੬੯.੧/**੧੬੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੭/**੪੯0; **ਪੂ.੧੯/**੫0੩; **ਪੂ:੨੧:** ੫੨੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ:੩੩/**੮੮੪.

ਸਾਵਨ ਮੱਲ

---

[165] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 168.

[166] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 42.

[167] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 815.

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੨/**੪੬੧-੬੫ (ਬਾਬਾ ਸਾਵਨ, ਅਮਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਭ੍ਰਾਤ ਸੁਤ, ਬਾਬਾ ਸਾਵਨ ਮੰਲ, ਬਾਬਾ/ਬੇ2). **ਮਪ.ਵ: ੩੩/**੭੪17: **੩੫/**੭੫-੭੮. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੩/**੧੫੭-੫੯ (ਸਾਵਨਮੱਲ3, ਸਾਵਨਦਾਸ2, ਸਾਵਨ, ਸਾਵਨ ਮਲ); **੪/**੧੬੧-੬੩ (ਸਾਵਨ ਮੱਲ5, ਸਾਵਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫/**੪੭0.

ਸਿਉਨਾਭ /ਭਿ/ਭੁ/ਰਾਜਾ

ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਦਾ ਰਾਜਾ-**ਪੁਰਾ: ੪੧/**੧੪੪-੭ (ਰਾਜਾ ਸਿਵਨਾਭਿ5, ਰਾਜੇ10); **੪੭/**੧੬੩-੬੯ (ਸਿਵਨਾਭਿ ਰਾਜੇ, ਰਾਜਾ16, ਰਾਜੈ ਸਿਉਨਾਭ10, ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭਿ6, ਰਾਜਾ4,ਪਿਤਾ). **ਬਾਲਾ: ੨੧/**੨੪੭-੫0 (ਰਾਜਾ/ਜੇ ਸਿਉਨਾਭ7, ਰਾਜਾ/ਜੇ17). **ਹਰਿ.੨: ੧/**੩੫ (ਰਾਜਾ ਸਿਵਨਾਭ2, ਰਾਜਾ3); **੪/੬੫**-੬ (ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ/ਸਿਵਨਾਭੁ2, ਰਾਜਾ5). ਗਿਆ**: ੩੯੪** (ਸਿਉਨਾਭ, ਰਾਜੇ6), ੪0੧ (ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ), ੪0੩ (ਰਾਜਾ/ਜੀ, ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ), ੪0੪ (ਰਾਜੇ, ਪੁਰਖ), ੪0੬ (ਰਾਜਾ2), ੪0੮ (ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ, ਰਾਜੇ). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੩੧/**੧੯੨ (ਸਿਵਨਾਭ); **੩੨/**੧੯੪-੨-੨ (ਸਿਵ ਨਾਭ, ਰਾਜੇ ਸਿਵਨਾਭ, ਰਾਜਾ/ਜੇ33, ਰਾਇ, ਰਾਉ, ਸੇਵਕ **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨/**੩੫੪-੫੫ (ਸਿਵਨਾਭ2, ਸ਼ਿਵ)**. ਭੰਗੂ: ੭/**੧੭ (ਸੁਨਾਭਿ, ਰਾਜਾ) **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯/**੪00 (ਰਾਜਾ ਸਿਵਨਾਭ)

> "ਰਾਜੇ ਸਿਉਨਾਭ/ਸਿਵਨਾਭ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ 90 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅੰਦਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅੰਦਰਾਜ ਚਾਰਾ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹਨ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ, ਰਾਜਾ/ਰਾਜੇ, ਰਾਜਾ ਸਿਉਨਾਭ/ਸਿਵਨਾਭ, ਸੁਨਾਭਿ, ਰਾਉ, ਰਾਇ ਸੇਵਕ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਸਿਆਹੀ ਟਿੱਬੀ

ਵੇ. 'ਸਯਾਹੀ ਟਿਬੀ' .

'ਸਿਆਲਕੋਟ'

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 50 ਮੀਲ ਉਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜੀ ਨਦੀ ਐਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[168]- ਗਿਆ: ੪੨੬ (ਸਲਕੋਟ), ੪੨੯, ੫੧੮. **ਮਪ:ਕ,ਭ-੧: ੪੭**/੩੬੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੯**/੮੦੩. **ਭੰਗੂ: ੧੪੩**/੩੭੪ (ਸਯਾਲਕੋਟ); **੧੪੪**/੩੭੫; **੧੪੬**/੩੭੭ (ਸਯਾਲਕੋਟ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯੦ (ਸਬਾਲਕੋਟ); **ਪੂ.੧੨**/੪੪੦ (ਸਯਾਲਕੋਟ). **ਗਗ.੪: ੳ.੧੯**/੨੦੧੦ (ਸਯਾਲਕੋਟ2, ਸ਼ਹਿਰ); **ੳ.੨੦**/੨੦੩੩ (ਸਯਾਲਕੋਟ); **ੳ.੨੪**/੨੯੦੨ (ਸਯਾਲਕੋਟ); **੩੩**/੨੨੫੬ (ਸਯਾਲਕੋਟ). **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮**/੨੩੪੮ (ਸਯਾਲ-ਕੋਟ); **ੳ.੪੩**/੨੪੩੨ (ਕੋਟਿ ਸਿਆਲ); **ੳ.੫੧**/੨੫੬੧-੬੨ (ਸਯਾਲਕੋਟ2), ੨੫੬੮-੬੯ (ਸਯਾਲਕੋਟ3), ੨੫੭੬ (ਸਯਾਲ ਕੋਟ), ੨੫੮੨-੮੩ (ਸਯਾਲ ਕੋਟ2); **ੳ.੪੨**/੨੬੦੩ (ਸਯਾਲਕੋਟ), ੨੬੧੯ (ਸਯਾਲਕੋਟ); **ੳ.੫੪**/੨੭੦੫ (ਸਯਾਲਕੋਟ).

> "ਸਿਆਲਕੋਟ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਕਤ ਰੂਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 'ਸਲਕੋਟ' ਅਤੇ 'ਸਯਾਲਕੋਟ' ਰੂਪ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਸ ਇੰਦਰਾਜ ਲਈ ਉਪਰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 35 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। 'ਮਪ-ਕ' ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹਵਾਲਾ ਜਦਕਿ ਬਾਕੀਆਂ ਵਿਚ 10-15 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵੀ ਹਨ।"

ਸਿਕੰਦਰ ਖਾਂ 'ਲੋਧੀ`

ਦਿੱਲੀ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਧੀ-ਵੰਸ਼ (1451-1526 ਈ.) ਦਾ ਦੂਜਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ 1489 ਤੋਂ 1517 ਈ. ਤੱਕ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਜ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਿਹਾ[169]- **ਬਾਲਾ: ੬੦**/੪੦੭. **ਭੰਗੂ: ੧੦੩**/੨੬੦ (ਸਿਕੰਦਰ ਸ਼ਾਹਿ).

ਸਿਕੰਦਰ ਨਾਮੇਂ

ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਚਨਾ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨**/੧੭੮੨.

---

[168] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 44.

[169] ਉਹੀ, ਪੰ. 45.

ਸਿਕਾਰਘਾਟ

ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਸ਼ਿਕਾਰ ਘਾਟ' ਹੈ[170]- **ਮਪ-ਵ:੧੬੪/**੨੧੧. **ਸੁ.੧੦: ੨੮**/੪੨੯ (ਸਿਕਾਰ।ਸੁ।ਘਾਟ).

ਸਿਕਾਰਪੁਰ

ਅਰਬ ਦੇਸ ਦਾ ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ-ਗਿਆ: ੫੬੦. **ਕੁ-੧੦: ੨/**੨੮; **੧੦/**੧੪੦. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨/**੪੪੨.

ਸਿਗਾਰੂ

ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਫਤੇ ਚੰਦ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧/**੧੩੫੯.

'ਸਿੰਘਾਂਵਾਲਾ'

ਮੋਗੇ ਤੋਂ ਦਖਣ ਵੱਲ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਕ ਪਿੰਡ[171]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩/**੨੬੬੭.

ਸਿੰਘ-ਪੁਰੀਆ

ਫਰਜੁੱਲਾਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੧.

ਸਿੰਘ[1]

ਮਾਨਸਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਖੀਵੇ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ 'ਸਿੰਘਾ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ', ਜੋ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧੦੧੩ (ਸਿੰਘਾ/ਘੇ5).

ਸਿੰਘਾਂ [2]

ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਵੱਡਾ ਯੋਧਾ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ[172]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**੪੧੧ (ਸਿੰਘਾ/ਘੇ6); **੧੦/**੪੩੫-੩੯ (ਸਿੰਘਾ/ਘੇ10, ਗੁਰ ਸੇਵਕ); ੧੧/੪੪੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩/**੫੪੬; **ਪੂ.੨੪/**੫੫੩-੫੬ (ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੋਹਿਤ, ਸਿੰਘਾ2, ਸੰਘਾ).

---

[170] ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 145.

[171] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਪੰਜਵੀਂ), ਪੰ. 2667 (ਫੁਨੇ.)

[172]ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 194.

ਸਿਠਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ '**ਵੇ**' 'ਸਠਿਆਲਾ'-

ਸਿੰਦੀ

ਫਕੀਰ ਜਲਾਲ ਦਾ ਮੁਰੀਦ-**ਬਾਲਾ:੬੮/**੪30-੩੨ (ਸਿੰਦੀ14, ਦਰਵੇਸਿ, ਸੇਖ, ਬਚਾ)

ਸਿਧ **ਸਰਸਾਈ**

ਕੋਈ ਸਿਧ ਜੋਗੀ 'ਈਸਰ ਨਾਥ' ਦਾ ਚੇਲਾ-**ਹਰਿ.੨: ੭/**੯੬ (ਈਸਰ ਕਾ ਚੇਲਾ ਸਿਧੁ ਸਰਸਾਈ).

ਸਿਧ **ਸੈਨ**

ਕਾਂਗੜੇ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ 'ਮੰਡੀ ਸ਼ਹਿਰ' ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ ਸੀ[173]-**ਭੰਗੂ: ੪੭/**੧੦੭ (ਰਾਜੈ2, ਰਾਜੇ ਸਿਧ ਸੈਨ); **੫੦/**੧੧੩-੧੪ (ਰਾਜੇ ਸਿੱਧ ਸੈ5, ਰਾਜਾ); **੫੮.੫/**੧੩੮.

ਸਿਧ **ਗੋਸਟਿ**

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਜ਼ੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਗ-੯੩੮-੨੬) ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- ਗਿਆ: ੫੯੫-੬003. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੯੭ (ਗੋਸਟਿ ਸਿੱਧ). ਛਿਬਰ:੨/੧੫: **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੪/**੨੩੮. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧/**੩੫੧ (ਸਿਧ ਗੋਸਟ2).

ਸਿਧੁ**, ਚਉਰਾਸੀਹ**

ਲੋਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਧ ਦੈਵੀ ਮਨੁਖਾਂ ਦਾ ਵਰਗ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਨਿਰਮਲ ਤੇ ਕਰਾਮਾਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[174]- **ਪੁਰਾ: ੧੮/**੬੩-੪; **੪੬/**੧੬੦-੬੨; **੫੦/**੧੭੬-੭੭; **੫੨/**੧੯੨-੯੩. **ਬਾਲਾ: ੩੬/**੩੦੯; **੩੭/**੩੧੪; **੩੮/**੩੩੨-੩੭;**੭੨/**੪੪੮-੫੦. ਗਿਆ: ੩੮੦, ੬੨੬. **ਭੰਗੂ:੭/**੧੭ (ਸਿਧ ਚੌਰਾਸੀ).

ਸਿੰਧ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਸਿੰਧ ਦੇਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[175]-**ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ਉ.੪੭/**੩੬੬. **ਗਗ.੫/ਉ.੪੫/**੨੪੫੩.

---

[173]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* ਪੰਨਾ 107 (ਫੁਨੇ.)

[174]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,*

[175]ਉਹੀ, 50.

‘ਸਿਧਮਤਾ/ਮਤੇ’

ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਵਿਚ ‘ਨਾਨਕਮਤੇ’ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ- **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੪੦**/੨੯੮; **੪੧**/੩੦੨-੦੩ (ਸਿਧਮਤਾ2, ਮਤਾ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੪੭3.

ਸਿਧੀ ਚੰਦ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਭਰਾ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੨੨.

ਸਿੰਧੀ ਬੋਲੀ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੋਲੀ-ਮਿਹ.**੧: ੧੦੫**/੩੫੦.

ਸਿਮਰੂ

ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਜਰਨੈਲ ਅਸਲ ਨਾਮ ‘ਵਾਲਟਰ ਰੇਨਹਾਲਡ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਸਰਧਨੇ ਸ਼ਹਿਰ (ਮੇਰਠ ਤੋਂ 12. ਮੀਲ ਉਤਰ ਪੱਛਮ) ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ[176]’- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੬ (ਸਿਮਰੂ ਫਰਾਂਸੀਸ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੫ (ਸਿਮਰੂ).

‘ਸ਼ਿਮਲਾ’

ਅੰਬਾਲੇ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਸ਼ਹਿਰ[177]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੨.

ਸਿਰ ਬੁਲੰਦ ਖਾਂ/ਸਰ ਬੁਲੰਦ ਖਾਂ

ਇਕ ਅਫਗਾਨ ਸਰਦਾਰ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚਾਚਾ, ਜੋ 1760 ਨੂੰ ਅਹਿਮਦ ਵਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ[178]- **ਭੰਗੂ:** ੧੨੦/੩੨੧; ੧੨੧/੩੨੨; **੧੩੨**/੩੪੨; **੧੪੩**/੩੭੪; **੧੪੪**/੩੭੫.

ਸਿਰਮੌਰ

ਵੇ. ‘ਸਾਰਮੌਰ’।

ਸਿਰੀ/ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ/ਦੂ

---

[176]ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 318.

[177] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 198.

[178] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 322.

ਉਦਾਸੀ ਮੱਤ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ- **ਪੁਰਾ: ੫/**੨੮. **ਬਾਲਾ: ੧/**੧੭੦-੭੧੩; **੧੧/**੨੧੨;**੧੨/**੨੧੯; **੧੩/**੨੧੯; **੧੪/**੨੩੧-੩੨੨; **੩੩/**੩੦੩; **੬੨/**੪੧੭-੧੯੩; **੭੪/**੪੫੭. ਮਿਹ.**੧: ੨੨/**੬੬; **੨੪/**੭੩. **ਹਰਿ.੨: ੧੨/੧੪੫. ਗਿਆ:** ੨੯੮ (ਜਤੀ ਪੁਰਖ, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ), ੫੧੩, ੫੧੬, ੫੬੪੨, ੬੦੯, ੬੨੩੨, ੬੨੫-੨੬੫. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭/**੧੮੭; **੮/**੨੯੨; **੧੬/**੫੪੨-੪੩ (ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ2, ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ, ਤਾਯਾ), ੫੪੪-੫੪ (ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ21, ਬਡੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ, ਤਾਏ4, ਬਾਲ ਜਤੀ, ਬਾਬੇ). **ਕੁ.੧੦: ੧੬/**੧੯੪. ਛਿਬਰ**: ੧/**੧੦-੨ (ਸਾਹਿਬ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਜੀ2, ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਸਾਹਿਬ/ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ6); **੨/**੧੬-੨੨ (ਸਿਰੀਚੰਦ3, ਬਾਬੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ, ਸਾਹਿਬ ਸਿਰੀ ਚੰਦ6); **੩**/੨੪ (ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਪੀਰ); **੪**/੩੪ (ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ); **੬**/੪੯ (ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ). **ਮਪ.ਵ:੧੪/**੪੯ (ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ); **੨੦**/੫੬; **੧੦੫**/੧੪੯-੫੨2 **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੬੫**/੪੩੮3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੫**/੫੨੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੭ (ਸਿਰੀ ਚੰਦ, ਸੁਤ ਗੁਰ); **ਪੂ.੯**/੪੧੧; **ਪੂ.੧੮**/੪੯੩ (ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ2, ਸਿਰੀਚੰਦ); **ਪੂ.੨੩/**੪੩੮; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੮2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦/**੮੮੦ (ਗੁਰ ਸੁਤ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧/**੧੩੫੯ (ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮/**੨੭੮੪; **ਉ.੫੯/**੨੮੨੩-੨੫ (ਸਿਰੀ ਸਸਿ3, ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ, ਸਿਰੀ ਚੰਦ7), ੨੮੩੪.

> "ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਸਾਰੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰਅਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ (ਗੁ.ਸੋ, ਸੁ.੧੦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਵਿਚ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 120-125 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪ (ਸਿਰੀ/ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਸਿਰੀ ਸਸਿ, ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ, ਜਤੀ ਪੁਰਖ, ਬਾਲ ਜਤੀ ਬਡੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਗੁਰ ਸੁਤ, ਬਾਬੇ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਸਿਰੀ/ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ[1]

ਰਿਆਸਤ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਪੌੜੀ ਪਰਗਨੇ ਵਿਚ ਅਲਕਨੰਦਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ[179]- **ਕੁ.੧੦: ਪੂ/**੭੫2; **੬**/੮੪, ੯੩ (ਸ੍ਰੀਨਗ੍ਰ) ੯੮; **੧੦**/੧੪੫. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੬; **ਪੂ.੪੯/**੧੩੩੮; **ਪੂ.੫੦**/੧੩੫੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧/**੧੩੭੨; **ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੦ (ਪੁਰਿ).

---

[179] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 301.

ਸਿਰੀ/ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ[2]

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧/**੪੩੩/ਨੱਗਰ ਸ੍ਰੀ); **ਪੂ.੨੩/**੫੩੯.

ਸਿਰੀ/ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ/ਗੁ

ਪੂਰਬੀ ਥਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਆਰੋਹੀ ਵਿਚ ਪੰਜ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿਚ ਸਤ ਸੁਰ ਹਨ[180]। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਅਧੀਨ (ਅੰਗ ੧੪-੯੩) ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ-**ਬਾਲਾ: ੨/**੧੭੪; **੫੮/**੪੦੩; **੬੦/**੪੦੯. ਮਿਹ.**੧: ੩੨/**੧੦੦; **੫੯/**੧੯੦-੫੩; **੭੫/**੨੪੭; **੯੮/**੩੨੪; **੧੧੩/**੩੭੪; ੧੧੪/੩੭੭; **੧੩੨**/੪੪੦; **੧੩੫**/੪੪੯; **੧੪੩**/੪੭੬; **੧੪੪**/੪੭੯; **੧੪੬**/੪੮੫. **ਹਰਿ.੨: ੨੨/**੧੭੯; **੨੩/**੧੮੩; **੫੮/**੩੩੯; **੫੯/**੩੪੧; **੬੦/**੩੪੪; **੬੧/**੩੪੬; **੬੨**/੩੪੯. **ਚਤੁ-੩: ੩੨**/੪੬੨; **੩੩/**੪੬੭; **੩੪**/੪੭੨; **੩੫**/੪੭੭; **੩੬**/੪੮੨; **੪੧**/੫੧੬; **੬੭**/੫੯੧; **੭੪**/੬੧੯. ਗਿਆ**:** ੨੪੪, ੨੯੬, ੩੭੬, ੩੮੩, ੩੯੨, ੩੯੭, ੪੪੬, ੪੪੭੨, ੫੧੪, ੬੧੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੧, ੧੦੯; **੯/**੩੯੫ (ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੫**/੭੬; **੬**/੭੯; **੧੬**/੧੧੪; **੨੪**/੧੫੧; **੨੯**/੧੭੮; **੬੩**/੪੨੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

> "ਸਿਰੀ/ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਕਤ 5 ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਨਾਵਾਂ (ਸਿਰੀਰਾਗ/ਗੁ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ/ਗੁ, ਅਤੇ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਅਧੀਨ ਤਕਰੀਬਨ 50-55 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 'ਮਿਹਰਬਾਨਪਰੰਪਰਾ' ਵਿਚ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਦੋ ਹਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਤੀਜੀ ਜਿਲਦ ਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ 5-15 ਤੱਕ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹਨ।"

ਸਿਲਮਿਲਾ ਦੀਪ

ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਅਨੁਸਰ ਇਸ 'ਪਹਾੜ' ਜਾਂ ਦੀਪ ਉਤੇ ਰਾਜਾ 'ਸੁਧਰਸੈਣਿ' ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ[181]- **ਬਾਲਾ: ੨੭**/੨੭੭-੭੮੩; **੩**/੨੯੨ (ਸਿਲਮਿਲਾ ਪਹਾੜ).

---

[180] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 200.

[181] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 52.

ਸਿਲੌਦੀ

ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਉਤਰ ਵੱਲ ਸ਼ਾਹੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ ਇਥੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿਖ ਸੂਰਮੇ ਸਨ[182]- **ਭੰਗੂ: ੩੩/**੮੪.

ਸਿਵ ਸਿੰਘ

ਕੋਈ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਜੋ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਸਰਨ ਆਇਆ-**ਗਗ.੧ ਪੂ.੨੭**/੫੯੯.

ਸਿਵ ਕਾਂਚੀ

ਮਦਰਾਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਚੇਗਲ ਪਟ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸਤ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਕਾਂਜੀ ਵਰ` ਹੈ[183]- **ਗਗ.੧:ਪੂ.੬**/੪੦੪.

'ਸ਼ਿਵ ਦੱਤ, ਪੰਡਿਤ'

ਪਟਨੇ (ਬਿਹਾਰ) ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਰਾਮਚੰਦਰ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ-**ਕੁ.੧0; ੨/**੩੬ (ਪੰਡਿਤ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨/**੯੫੪-੬ (ਪੰਡਿਤ ਸ਼ਿਵਦੱਤ, ਦਿਜਵਰ); **ਪੂ.੪੪/**੧੨੩੧-੧੨੫੩ (ਦੱਤ2 ਸ਼ਿਵਦੱਤ2, ਦੱਤ ਦਿਜੇਸ/ਦਿਜੇਸਰ2)

ਸਿਵਦੇਈ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੮**/੧੧੦੬.

ਸਿਵਨਾਭ/ਭਿ/ਭੁ

ਵੇ. 'ਸਿਉਨਾਭ ਰਾਜਾ'

ਸਿਵਬਾਕ

ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਕਾਂਸੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਪੰਡਿਤ-ਛਿਬਰ**: ੧0**/੮0, ੮੬-੭ (ਸਿਉਬ੍ਰਕ3), ੯0 (ਸਿਵਬ੍ਰਕ).

---

[182] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 84 (ਫੁਨੋ.)

[183] ਗਿ.ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 404 (ਫੁਨੋ.)।

'ਸਿਵਰਾਮ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ- **ਬਾਬਾ-੧੮**/੨੪੧. ਛਿਬਰ: **੧**/੯ (ਸਿਵਰਾਮ, ਸਿਉਰਾਮ).

ਸਿਵਰਾਜ ਸਿੰਘ

ਕੋਈ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯/**੧੧੨੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੫/**੧੮੧੨.

ਸਿਵਰਾਤ/ਰਾਤਿ

ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਸਿੱਧਾਂ ਦੇ ਸਥਾਨ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ 'ਸ਼ਿਵਰਾਤਰ' ਦਾ ਮੇਲਾ- **ਹਰਿ-੨: ੬**/੬੯. ਗਿਆ: ੫੬੪-੫੫, ੬00-0੧2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮/**੩੯੪ (ਮੇਲਾ ਸ਼ਿਰਾਤਿ).

ਸੀਸ ਗੰਜ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਅਸਥਾਨ `ਤੇ ਬਣਿਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ-**ਕੁ.੧0; ੨0/**੨੫੩.

ਸੀਹਾ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ (ਛੀਂਬਾ ਜਾਤਿ) ਜ਼ੋ ਤੀਸਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ[184]- **ਪੁਰਾ: ੪੯**/੧੭0.

ਸੀਹਾ[2]

ਖਡੂਰ ਨਿਵਾਸੀ ਉਪਲ ਗੋਤ ਦਾ ਖਤਰੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਤੇ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ[185]- **ਮਪ.ਵ: ੩0**/੭0 (ਖਤ੍ਰੀ ਉਪਲ ਸੀਹਾ, ਸੀਹਾ/ਹੇ੫); **੪੭/**੮੯-੯0 (ਸੀਹਾ ਉਪਲ ਖਤ੍ਰੀ, ਸੀਹਾ ਉਪਲ, ਸੀਹਾ2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੫/**੧੩੮ (ਸੀਹਾ ਉਪਲ); **੧੪/**੨੩੬-੩੭ (ਸੀਹਾ ਉਪਲ, ਸੀਹੇ2).

ਸੀਕਮ

ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਕ ਰਿਆਸਤ[186]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧/**੪੧੯.

---

[184] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 53.

[185] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,*ਪੰ. 202.

[186] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 191.

ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ

ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਹੁਰੂਪੀਆ- ਛਿਬਰ: **੧੦/**੧੧੦.

ਸੀਤਲ ਮੱਲ

ਗੁ.ਨਾ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਬਰਾਤੀ ਵੇਦੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ- **ਬਾਲਾ:੧੦/**੨੦੫.

ਸੀਭੜੋ

ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ 7 ਕੋਹ ਵਾਯਵੀ ਕੋਣ ਤਹਿਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਆਏ ਸਨ-[187]**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਸੀਲਾਪੁਰ

ਹਨੀਫਾ ਸਿਧ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੰਕਰਨਿ ਦਾ ਨਗਰ[188]- **ਬਾਲਾ: ੩੭**/੩੧੬.

'ਸੀਲੋਨ ਸ਼ਹਿਰ'

ਪੱਛਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੫. (ਸਿਲਾਨ).

ਸੁਇਨਾ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸੁਨਾਮ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੨.

ਸੁਸਰਾਮ

ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬/**੩੬੯.

ਸੁਹਾਣਾ

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸਫਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਏ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧੦੦੯.

---

[187] ਉਹੀ, ਪੰ. 204.

[188] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 55.

ਸੁਹੇਲਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘੋੜਾ- **ਮਪ.ਵ: ੮੮**/੧੩੩. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੭੨, ੮੯.

ਸੁਹਾਵੀ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦਾਈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੩**/੧੨੭੫.

ਸ਼ੁਕਲਗੜ੍ਹ

ਮਜੀਠੀਏ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਯਮੁਨਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੭**/੨੭੭੦.

ਸੁਕੇਤ, ਮੰਡੀ

ਬਾਈਧਾਰ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਰਿਆਸਤ, ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਸੁੰਦਰ ਨਗਰ' ਹੈ[189]- **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੭੨; **੧੪**/੧੭੯. **ਭੰਗੂ:** ੪੮/੧੧੦ **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪ (ਮੰਡੀ): **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ[1]

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ- **ਛਿਬਰ: ੧੩**/੧੪੨

ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ[2]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੧੮; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੧ (ਭਾਈ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਖਚੈਨ).

ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਆ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਮਿਸਲ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਰਾਜਾ ਸੀ-**ਭੰਗੂ:੧੩੨**/੩੪੪; **੧੩੬**/੩੫੭; **੧੩੮**/੩੬੦; **੧੫੯**/੪੨੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੮੦. **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬.

ਸੁਖ ਦਯਾਲ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ 'ਕਾਮਰੂ ਦੇਸ' ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸਿਖ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮.

---

[189]ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 39.

ਸੁਖਦੇਉ

ਰਿਸ਼ੀ ਵਿਆਸ ਦਾ ਪੁਤਰ 'ਸੁਕਦੇਵ/ਸੁਖਦੇਵ', ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ, ਰਾਜੇ ਜਨਕ ਪਾਸੋਂ ਇਸ ਨੇ ਵਿਦਿਆ ਲਈ[190]- **ਬਾਲਾ:**੪੫/੩੬੭.

ਸੁਖਦੇਈ

ਬਟਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਰਾਮੇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯/**੩੮੧ (ਸੁਖਦੇਈ2, ਪਯਾਰੀ).

ਸੁਖਦੇਵ

ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ 'ਜਸਰੋਟ' ਦਾ ਰਾਜਾ-**ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੧ (ਸੁਖਦੇਵ, ਜਸਰੋਟਨ ਭੂਪ); **੧੦/**੧੫੫.

ਸੁਖਮਨਾ ਚਾਰੂ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇਕ ਰਚਨਾ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨.

ਸੁਖਮਨੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ (ਅੰਗ ੨੬੨-੯੬) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ' - **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪/**੮੪6; **੭/**੨੦੩; **੯/**੩੭੬-੭੭ (ਸੁਖਮਨੀ ਪਾਠ, ਸੁਖਮਨੀ, ਸੁਖਮਨਿ), ੪੦੩ (ਸੁਖਮਨੀ ਪਾਠ); **੧੮/**੬੩੦ (ਸੁਖਮਨੀ ਪਾਠ ਸੁਖਮਨੀ). **ਕੁ.੧੦: ੨੧/**੨੮੭. ਛਿਬਰ: **੧/**੫. **ਮਪ.ਵ: ੬੯/**੧੧੨; **੯੬/**੧੪੨-੪੩ (ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਖਮਨੀ); **੧੩੯**/੧੯੩. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੫**/੩੨੪-੨੫3; **੧੧/**੩੫੧ (ਸੁਖਮਨੀ, ਮੁਕਤ ਕੀ ਖਾਨ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧/**੩੯੭ (ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ); **੧੮/**੪੯੪ (ਸੁਖਮਨਿ, ਸੁਖਮਨੀ). **ਭੰਗੂ: ੨੭**/੭੧; **੮੮**/੨੧੯; **੧੦੮/**੨੭੯2; **੧੫੦**/੩੮੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੪2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੧੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੨੮.

> ''ਸੁਖਮਨੀ ਬਾਣੀ' ਸੰਬੰਧੀ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ 13, 'ਕੁ-੧੦' ਵਿਚ ਇਕ, 'ਛਿਬਰ' ਵਿਚ ਇਕ, ਮਪ(ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਵਿਚ 12, 'ਭੰਗੂ' ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ

[190] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 56.

ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ 10, ਕੇਵਲ 38 ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਸੁਖਮਨਿ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਕੀ ਖਾਨ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਸੁਖਾ

ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਬਾਣੀ ਲਿਖਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਲਿਖਾਰੀ- ਛਿਬਰ**: ੫**/੩੭.

ਸੁੱਖਾਂ

ਬੂੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਣੀ; 'ਸੁਖਾਂ' - **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬/**੨੭੩੫

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸ. ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਮਾੜੀ ਕੰਬੋ ਕੀ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਭੰਗੂ:** ੮੧/੨੨੮; **੮੪**/੨੩੭ (ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ5, ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਜੀ12; **੮੫**/੨੪੨-੪੪ (ਸੁਖਾ/ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ7, ਬਾਲਕ, ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਜੀ9); **੮੬**/੨੪੫-੪੬5; **੮੭**/੨੪੬-੪੭ (ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ2 ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਜੀ4); **੧੧੨/**੨੯੭-੩0੧ (ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ/ਸੁਖਾ ਤਖਾਣ17, ਸਿੰਘ ਜੀ); **੧੧੪/**੩0੨; **੧੧੯.੧**/੩੧੩-੧੫ (ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਖਾਣ, ਕੰਬੋ ਮਾੜ੍ਹੀਵਾਲ, ਸੁਖਾ/ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ6, ਸਿੰਘ); **੧੫੬**/੪0੫. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੧**/੨੨੧੯-੨੨੨02; **ੳ.੩੨**/੨੨੨੫2; ੨੨੩੫; ੨੨੩੮-੪੧ (ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ16, ਸਿੰਘ, ਬਹਾਦਰ, ਜਹਾਂ ਮਰਦ, ਜਤ ਸਤ ਕਾ ਪੂਰਾ); ੨੨੪੪-੪੫ (ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ4, ਸਿੰਘ2, ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ); **ੳ.੩੫/**੨੨੮੮, ੨੨੯੩-੯੪3; **ੳ.੩੬/**੨੨੯੮-੯੯2, ੨੩0੯ (ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਜੀ), ੨੩੧੮. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭/**੨੩੨੧-੨੩3.

"ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ" ਮਾੜ੍ਹੀ ਕੰਬੋਕੇ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧੀ ਕੇਵਲ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 50-60 ਵਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ਲਈ ਹੋਰ ਸੰਬੋਧਨੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਲੇਸ਼ਣੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਰੂਪ-ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤਖਾਣ, ਕੰਬੋ ਮਾੜੀਵਾਨ, ਸਿੰਘ, ਬਹਾਦਰ, ਜਵਾ ਮਰਦ ਅਤੇ ਜਤ ਸਤ ਕਾ ਪੂਰਾ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ[2]

ਭਾ. ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ 'ਗੌਰੇ' ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੩-੨੪੨.

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ[3]

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੪2.

'ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ'[4]

'ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸਾਹੀ-੧0ਵੀਂ' ਦਾ ਕਰਤਾ 'ਕਵੀ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ'- **ਭੰਗੂ:੧੭/**੩੮; **੨੫**/੬੯2.

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ[5]

ਪਟਨਾ ਨਿਵਾਸੀ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ` ਬੀੜ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮/**੧੬੮੨.

ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ[6]

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ, ਬੰਦਈ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨/**੧੯0੩; **ਉ.੧੪/**੧੯੩੨; **੨0/**੨0੨੩; **ਉ.੨੪/**੨0੯0.

ਸੁਖੀਆ/ਸੁਖੀਯੇ

ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ 'ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ` ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਸੁਖੀਆ ਬਿਰਾੜ- **ਭੰਗੂ; ੨੨/**੬੧. (ਸੁਖੀਯੇ ਬਿਰਾੜ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫/**੨੭੨੫-੨੬ (ਸੁਖੀਆ2, ਸੁਖੀਏ).

ਸੁੱਖੂ ਸਿੰਘ

ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਗੜਵਈ, ਕਸੂਰ ਨੇੜੇ ਰਾਏ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, 'ਸੁਖੂ ਸਿੰਘ ਪੋਹਲੀ[191]'- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬/**੪0੯-੧੧3; ੧੫੮/੪੨੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੭/**੨੪੮੨ (ਸੁੱਖੂ ਸਿੰਘ ਮਝੈਲ).

ਸੁੱਖੂ ਮੱਲ

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਜਥੇ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫/**੨੨੭੫.

ਸੁਖੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜੇ ਅਧੀਨ ਇਕ ਇਲਾਕਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭/**੨੭੫੪.

'ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ`

---

[191]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 409 (ਫੁਨੋ.).

ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਪੇਸ਼ਕਾਰ, ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਸੀ[192]- **ਕੁ.੧੦: ੧੬/**੨੧੩-੧੪ (ਪੂਰੀ2, ਮੁਲਾ ਬੋ ਚੰਡਾਲ ਪੂਰੀ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੪ (ਸੁਚੇ ਪੁਰੀ, ਝੂਠੇ ਪੁਰੀ ਖਤ੍ਰ, ਪੁਰੀ); **੧੧/**੧੩੦ (ਸੁਚੇ ਝੂਠੇ ਪੁਰੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਸੁਚੇ). **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੨. **ਗਗ.੪:ਉ.੬**/੧੮੩੮ (ਸਜਾਦਾ ਨੰਦ ਦਿਵਾਨੂੰ, ਮਹਾਂਪਾਪੀ ਮਤਿ ਮੰਦੂ, ਝੂਠਾ ਨੰਦ); **੭**/੧੮੪੩ (ਦੀਵਾਨ ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ).

> "ਸੁੱਚਾ ਨੰਦ ਸੰਬੰਧੀ ਵਰਤੇ ਗਏ 15 ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਤੀ ਫਿਟਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਵੇਂ: ਚੰਡਾਲ, ਮਹਾਂਪਾਪੀ, ਝੂਠੇ ਪੁਰੀ, ਮਤਿ ਮੰਦ, ਝੂਠਾ ਨੰਦ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੁਰੀ, ਦਿਵਾਨੂੰ ਖਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਸੰਬੋਧਨੀ ਰੂਪ ਹਨ।"

ਸੁਚੇਤ ਸਿੰਘ

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ[193]- **ਗਗ.੫:ਉ.੫੪**/੨੭੦੮2.

ਸੁਜਾਨ

ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ, **ਗਗ.੧. ਪੂ.੨੨**/੫੩੬.

ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ[1]

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥੀ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੩**/੧੭੨੭.

ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ[2]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰ' ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੦.

'ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ'[3]

ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ 'ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ' ਬੇਦੀ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨/**੨੬੩੨ (ਸੁਜਾਨੂੰ).

---

[192] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 210.

[193] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 80.

‘ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ[4]’

ਨਕੱਈ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੬੪.

‘ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ[5]’

ਵੈਰੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ‘ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ’ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੬੯੮ (ਸਿੰਘ ਸੁਜਾਨ).

ਸੁਜਾਨਾ[1]

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ, ਨਿਗਾਹੀਏ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨੩; **ੳ.੨੯**/੨੧੭੮.

ਸੁਜਾਨਾ[2]

ਘਣੀਏ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜਿਸਨੇ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲ ਸਿੰਘ ਬਿਰਾੜ ਭਦੌੜ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਕੇ ਸਾੜ੍ਹ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਪੁਤਰਾਂ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਸਿਰ ਵੱਢ ਕੇ ਭਦੌੜ ਲੈ ਗਏ- **ਗਗ.੫:** ੳ.੫੬ (ਚੌਧਰੀ ਸੁਜਾਨੇ, ਸੁਜਾਨ2, ਚੈਧਰੀ).

‘ਸੁਥਰਾ/ਰੇ’

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਤੋਂ ‘ਸੁਥਰੇਸ਼ਾਹੀ’ ਸੰਪਰਦਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੭੬੬3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੩. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮/**੨੭੮੪2; **ੳ.੫੯/**੨੮੪੨-੪੬ (ਸੁਥਰਾ/ਰੇ10, ਸੁਥਰਾਚੰਦ, ਸੁਥਰਾ ਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ ਸੁਥਰੇ, ਸੁਥਰਾ ਫਕੀਰ, ਬਾਲਕ, ਵਾਲੀ, ਫ਼ਕਰ ਸੁਥਰੇ).

ਸੁੰਦਰ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਬਾਬਾ ਅਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ (ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ) ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਜੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੬੫-੧੧੩10; **੫**/੧੪੦-੪੨ (ਸੁੰਦਰ, ਮੋਹਰੀ ਸੁਤ2); **੧੨/**੪੫੭-੬੭ (ਸੁੰਦਰ31, ਬਾਬੇ ਨੰਦ ਕਾ ਸੁਤ, ਬਡੇ ਅਮਰਗੁਰ ਪੋਤੇ, ਸਾਬ ਬਡ ਗਯਾਨੇ, ਸਿਧੰ ਸਆਮੀ); **੧੭/**੫੫੭-੮੭12;

੧੮/੬੨੯-੩੧3; **੧੯**/੬੫02; **੨੦**/੭੦੪-0੯ (ਸੁੰਦ੍ਰ/ਸੁੰਦਰ3); **੨੧**/੭੬੭-੯੪6 **ਮਪ.ਵ: ੫੯**/੧00 (ਸੁੰਦਰ ਸਾਧ).

> "ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੇ ਪੜਪੋਤਰੇ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਬਾਰੇ 'ਗੁ.ਬਿ.੬` ਅਤੇ 'ਮਪ.ਵ' ਨੇ, ਸੁੰਦਰ/ਸੁੰਦ੍ਰ, ਬਾਬੇ ਨੰਦ ਕਾ ਸੁਤ, ਮੋਹਰੀ ਸੁਤ, ਸਿੰਧ ਸੁਆਮੀ, ਸੁੰਦਰ ਸਾਧ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।"

ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਾਹ

ਕੀਰਤਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਂਈ ਬੁੱਢਣਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ[194]- ਸੁੰਦਰ/ਸੁੰਦ੍ਰਸ਼ਾਹ17, ਫਕਰ, ਸੁੰਦਰ/ਸੁੰਦ੍ਰ3, ਪ੍ਰੀਤਮ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੮**/੬0੯.

ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ[1]

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਵਾਂ' ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੧.

ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ[2]

ਮਿਤ ਸਿੰਘ ਮਲੌਦ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪੁਤਰ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ 'ਪਖੋ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੨.

ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ[3]

ਗੰਗੂ ਸਾਹੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ` ਚੋਂ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੱਦੀਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੬੪.

ਸੁੰਦਰ, ਭਾਈ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਇਸ ਨੇ ਨਿਤਾਨੰਦ ਬ੍ਰਾਮਣ ਦੇ ਜਮਲੋਕ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਸੀ[195]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੨੫2.

ਸੁੰਦਰੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ

---

[194] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 814.

[195] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 814 (ਅੰਤਿਕਾ).

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ- **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੫-੫੬ (ਮਾਤਾ/ਜੀ3, ਸੁੰਦਰੀ, ਮਾਤਾ ਦੁਈ ਮਹਾਨ); **੧੬**/੨੧੬ (ਮਾਤ8, ਮਾਤਾ, ਮਹਲ ਗੁਰ). ਛਿਬਰ:**੧੦**/੭੭-੧੧੭ (ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ4, ਮਾਤਾ); **੧੨**/੧੩੪-੪੧ (ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰ4, ਮਾਤਾ5); **੧੩**/੧੪੨ (ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ); **੧੪**/੧੫੯ (ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ), **੧੪/**੧੮੬ (ਮਾਤਾ ਜੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨:** (ਮਾਤਾ ਜੀ). **ਭੰਗੂ. ੫੮.੧**/੧੨੬-੨੭ (ਮਾਤਾ/ਜੀ5, ਮਾਤੈ); **੫੮.੨/**੧੨੮-੩੨ (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ10); **੫੮.੩/**੧੩੪-੫ (ਮਾਤਾ2, ਗੁਰ ਪਤਨੀ); **੫੮.੫**/੧੩੪ (ਮਾਤਾ);**੮੮**/੨੧੫-੧੬ (ਮਾਤਾ4); **੧੫੭**/੪੧੭ (ਸੁੰਦ੍ਰੀ ਮਾਤ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੭**/੧੩੦੩ (ਸੁੰਦ੍ਰੀ2, ਗੁਨਖਾਨੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੮ (ਸੁੰਦ੍ਰੀ); **ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੬ (ਸੁੰਦ੍ਰੀ); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੬੪; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੦-੨੩ (ਸੁੰਦ੍ਰੀ, ਮਹਿਲ ਗੁਰੂ ਕੇ); **ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੪ (ਗੁਰ ਘਰਨੀ); **ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੦ (ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੨੦ (ਮਾਤ ਸੁੰਦਰ); **ਉ.੧੪**/੧੯੨੩-੩੩ (ਗੁਰਘਰਣੀ2; ਮਾਈ2, ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ, ਮਾਤਾ4ਜੀ28) ਗੁਰ ਸਰੂਪ, ਗੁਰ ਤੀਯ2, ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ; **ਉ.੧੫**/੧੮੫੨ (ਮਾਤਾ4); **ਉ.੧੬**/੧੯੫੬-੬੪ (ਮਾਤਾ7); **੧੯**/੨੦੧੬ (ਮਾਤ ਸੁੰਦਰੀ); **ਉ.੨੯**/੨੧੭੧-੮੦ (ਮਾਤਾ10, ਮਾਈ2, ਮਾਤ ਸੁੰਦਰੀ4, ਸੁੰਦ੍ਰੀ2, ਸੁੰਦਰੀ2). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩੦ (ਮਾਤ ਸੁੰਦਰੀ); **ਉ.੬੦/**੨੯੦੮.

> "ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤਾ/ਮਾਤਾ ਜੀ, ਦੁਈ ਮਹਲ, ਮਹਲ ਗੁਰੁ, ਗੁਰਘਰਣੀ, ਮਾਈ, ਸੁੰਦ੍ਰੀ, ਗੁਨਖਾਨੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ 100-110 ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਸੁੱਧ ਸੈਣ

ਹਿਮਾਚਲ ਰਿਆਸਤ ਦੇ 'ਮੰਡੀ ਸ਼ਹਿਰ' ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਭੰਗੂ:੪੯**/੧੧੦ (ਸੁਧ ਸੈਣ, ਸਿੱਧ ਸਨ ਰਾਜਾ, ਰਾਜਾ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੮ (ਨ੍ਰਿਪ ਸੁੱਧਰ ਸੈਨ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੮੦-੮੧ (ਸੁਧਰ ਸੇਨ ਨ੍ਰਿਪ ਮੰਡੀਪਤ, ਨ੍ਰਿਪ2, ਰਾਜਾ).

ਸੁਧਾ

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੮.

ਸੁਧਾ ਸਿੰਘ[1]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫-; ੨੫੫੯; **ਉ.੫੨/**੨੬੧੧, ੨੬੩੭.

ਸੁਧਾ ਸਿੰਘ[2]

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ `ਚ ਦਕੋਹੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਸੰਧੂ ਗੋਤ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩/**੨੬੬੯-੭੧5.

ਸੁਧਾ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ

ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਾਗੀ[196]- **ਬਾਲਾ:੧੮**/੨੪੨-੪੩ (ਸੁਧੇ ਬਾਮਣ3, ਸੁਧਾ/ਧੇ4).

ਸੁੱਧੂ

ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩/**੫੪੫ (ਸੁੱਧੂ, ਤਰਖਾਨ ਸੁਲਤਾਨੀ); **ਪੂ.੨੫/**੫੭੦-੭੧ (ਸੁੱਧੂ ਖਾਤੀ, ਸੁੱਧੂ2).

ਸੁਨਾਮ

ਧੂਰੀ-ਜਾਖਲ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉਪਰ ਸੰਗਰੂਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਗਰ/ਕਸਬਾ[197]- **ਭੰਗੂ: ੮੬**/੨੧੪; **੧੬੧**/੪੩੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯/**੨੮੬੬4; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੨.

ਸੁਭਾਗਾ, ਭਾਈ

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਈ ਪੰਜ ਘੋੜੇ ਭੇਟਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੧੨ (ਸਿੱਖ ਗੁਰ ਪਿਆਰਾ, ਸਭਾਗਾ).

ਸੁਮੇਰਿ/ਰਿ/ਪਰਬਤ

ਤਿਬਤ ਅਤੇ ਪਾਮੀਰ ਪਹਾੜ ਵਿਚਾਲੇ ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਲੜੀ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤਲ ਤੋਂ 22000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਸਥਿਤ ਪਰਬਤ[198]- **ਬਾਲਾ: ੩੦**/੨੯੫; **੩੪**/੩੦੪; **੩੬**/੩੧੩; **੩੭**/੩੧੪-੩੨6;

---

[196]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 57.

[197] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 43 (ਫੁਨੇ.)

[198]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 57.

੩੮/੩੩੨; **੪੫**/੩੬੯. ਮਿਹ.**੧:੧੧੭**/੨੮੫5; **੧੧੮**/੩੯੨; **੧੨੩**/੪੦੯. **ਹਰਿ.੨: ੮/**੧੩੧; **੩੬**/੨੩0-੩15; **੪੪/**੨੯੪. ਗਿਆ**:** ੪੫੮-੯੫8. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧/**੧0; **੪/**੯੪; **੫**/੧੩੮; **੯/**੩੨੪; ੩੬੮, ੩੯੫; ੧੨/**੪੫੯;** ੧੭/੫੮੯; **੨੦**/੭੩੯; **੨੧**/੭੭੩. **ਕੁ.੧੦:** ੩/੪੫. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪12; **੧੨੫**/੧੭੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੩**/੧੫੭: **ਪੂ/**੧੬੫-੬੬2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨; ਪੂ/**੪੨0 (ਓਰਸੁਮੇਰ); **੯/**੫੪੪; **੪੪/੬੧੯; ੪**/੬੪੨. **ਭੰਗੂ: ੧੦੮**/੨੮0; **੧੫੧**/੩੯੪, **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੮; **ਪੂ.੧੦/**੪੨12; **ਪੂ.੧੧/**੪੨੫; **ਪੂ.੧੨**/੪੪0; **ਪੂ.੧੪/**੪੫੬, ੬0; **ਪੂ.੧੭/**੪੮0; **੨੦/**੫੧੫; **੨੧/**੫੨੧; **੨੨**/੫੩੩; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੧; **ਪੂ.੨੬**/੫੯੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੯੪; **ਪੂ.੩੬**/੧0੫0; **ਪੂ.੩੮**/੧0੯੬; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੯0; **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੪੬**/੧੨੯0; **ਪੂ.੫੦**/੧੨੪੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੨; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੮; ੧੬੫੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੭੮; **ਉ.੨੫**/੨੧੨੮; **੩੨**/੨੨੩੩; **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੧੪੧੨; **ਉ.੫੩**/੨੬੯੬; **ਉ.੫੪**/੨੭0੧; **ਉ.੫੫/**੨੭੨੪; **ਉ.੫੯**/੨੮੫0

> "ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਸੰਬੰਧੀ 140-50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ) ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਾਂ ਵਿਚ ਮੇਰ/ਰੁ, ਸੁਮੇਰ/ਰੁ ਸੁਮੇਰਿ, ਅਤੇ ਉਰਸੁਮੇਰਿ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਸੁਰ ਸਿਉਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ-**ਗੁ.ਬਿ:੬: ੮/**੨੧੧; ੨੧/੭੯੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧/** ੨੪0੬ (ਸੁਰ|ਸੋ|ਗ੍ਰਾਮ); **ਉ.੫੯**/੨੯੬੧ (ਸੁਰ-ਸਿੰਘ).

ਸੁਰਤਾਪੁਰਿ

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਤੀਜੇ, ਨਗਾਹੀਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ- 'ਰੁੱਘਾ ਸਿੰਘ' ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੯.

ਸੁਰਤਿ ਨਾਥ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਬਾਲਾ: ੩੮/**੩੩੮-੪੭ (ਸੁਰਤਿ ਸਿਧੁ, ਸੁਰਤਿਨਾਥ).

ਸੁਰੋਜ

ਟਾਂਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਗਰ-**ਕੁ.੧੦: ੧੭**/੨੨੧

ਸੁਲਹੀ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰਿਆ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧/**੧੭; **੨/**੪੨; **੩**/੫-੪੯ (ਸੁਲਹੀ/ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ12, ਪਠਾਨ); **੫**/੧੫੪; **੬**/੧੫੫-੬026 (ਪਾਪੀ); **੭**/੧੮੩-੮੮4 **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੮; **ਪੂ.੨੦**/੫੦੯-੧210

ਸੁਲੱਖਣ ਸਿੰਘ, ਗਿੱਲ

ਲੰਬੇ ਹੇਹਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਭੰਗੂ:੧00**/੨੫0.

ਸੁਲਖਣਾ, ਮਸੰਦ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਮਸੰਦ-**ਭੰਗੂ: ੨੧.੨**/੫੮ (ਸੁਲੋਖਣੋਂ ਮਸੰਦ); **੩੪**/੮੬ (ਸੁਲੰਖਣੇ ਮਸੰਦੈ); **੭੧**/੧੬੬ (ਭਾਈ ਮਸੰਦ ਸੁਲੰਖਣੋ); **੭੨**/੧੬੭-੬੮ (ਸੁਲਖਣੋਂ ਮਸੰਦ, ਸੁਲਖਣੇ/ਸੁਲਖਨੈ2, ਸੁਲੰਖਣ ਮਸੰਦ) **੧੪੭**/੩੭੯ (ਸੁਲਖਣੋ ਮਸੰਦ). **ਗਗ.੪: ਉ.੫**/੧੮੦੮; **ਉ.੬**/੧੭੪੦.

'ਸੁਲਖਣੀ, ਮਾਤਾ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਪੁਰਾ: ੬**/੨੯ (ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਦੀ); **੮/**੩੭; ੫੭/੨੦੨ (ਮਾਤਾ ਜੀ). **ਬਾਲਾ: ੧੦**/੨੦੭-੧੧ (ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ4, ਭਰਜਾਈ, ਭਾਭੀ4, ਸੁਲਖਣੀ4, ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਧੀ); **੧੩**/੨੧੯ (ਭਾਭੀ); **੬੨/**੪੧੭-੧੯ (ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ8, ਮਾਤਾ ਜੀ, ਮੂਲੇ ਧੀ4, ਰਾਮਦਾਸਣੀ ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ ਸੁਲਖਣੀ); **੬੭**/੪੨੯ (ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ); **੭੪**/੪੫੭ (ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ). ਮਿਹ.**੧: ੧੨**/੩੬ (ਬਾਲੀ); **੨੨/**੬੭ (ਇਸਤ੍ਰੀ, ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ2); **੨੪**/੭੨-੬ (ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ8, ਮੂਲੇ ਧੀ ਚੋਣੀ2, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀ2, ਮਾਤਾ ਜੀ). **ਹਰਿ.੨: ਪੂ/**੬੮ (ਮਾਤਾ3); **੨੫**/੧੮੯ (ਇਸਤ੍ਰੀ3); **੫੧**/੩੧੫-੯ (ਮਾਤਾ/ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ4, ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ2, ਬਚੀ/ਬੇਟੀ). **ਚਤੁ-੩: ੩੧**/੪੫੮

(ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਮੂਲੇ ਦੀ ਧੀ, ਚੋਣੀ); **33**/੪੬੭-੭੧ (ਚੋਣੀ/ਮਾਤਾ ਚੋਣੀ3, ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ ਕੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਮਾਤਾ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ, ਘੁੰਮੀ/ਮਾਤਾ ਘੁੰਮੀ5, ਮੂਲੇ ਧੀ/ਮਾਤਾ4). ਗਿਆ: ੩0੧ (ਇਸਤ੍ਰੀ), ੬੨੬ (ਮਾਤਾ2 ਬਾਬੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਖਮੀਦਾਸ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਦੀ ਮਾਤਾ): **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੧੬/੫੪੮. ੫੧(ਦਾਦੀ2, ਮਹਿਲ ਸੁਲਖਣੀ, ਦਾਸੀ); **੧੯/**੬੪੭ (ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ). ਛਿਬਰ: **੧**/੧0 (ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਚੋਣੀ); **੨/**੧੫ (ਮਾਤਾ). **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੭ (ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਾ ਕਬੀਲਾ2). **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੧੪/**੧0੩-0੫ (ਪਤਨੀ ਪਰਭੁ); **੧੫**/੧0੬-0੮ (ਪਤਨੀ, ਭੋਲੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੬੧੮-੬੨0 (ਮਾਤਾ ਜੀ4, ਸੁਲਖਣੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੭ (ਸੁਲੱਖਣੀ); **ਪੂ.੯**/੪੧੧ (ਸੁਲੱਖਨੀ ਜੀ); **੧੧**/੪੩੫ (ਤਿਆ), **ਪੂ.੧੨**/੪੩੮ (ਸੁਲਖਨੀ/ਜੀ2). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯ (ਸੁਲਖਨੀ).

> "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਪਤਨੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਜੋ ਪੁਰਾ, ਮਿਹ.੧, ਹਰਿ-੨, ਚਤੁ-੩, ਗਿਆ, ਮਪ (ਕਵਿਤਾ,ਵਾਰਤਕ) ਕੁ.੧੦, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਛਿਬਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ, ਮਾਤਾ/ਮਾਤਾ ਜੀ, ਘੁਮੀ ਮਾਤਾ, ਚੋਣੀ, ਸੁਲਖਣੀ/ਨੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਾਬੇ ਕੀ, ਕਬੀਲਾ ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ, ਲਖਮੀ-ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੀ ਮਾਤਾ, ਭਾਭੀ, ਮੂਲੇ ਦੀ ਧੀ, ਦਾਸੀ, ਦਾਦੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਸੁਲਖਨੀ

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਤਨੀ-**ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੧/**੬੦੧.

ਸੁਲਤਾਨ

ਵੇ. 'ਸਖੀ ਸਰਵਰ'

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ/ਰਿ/ਰੁ/ਰੇ

ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਆਬੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਹਿਸੀਲ[199]-**ਪੁਰਾ: ੮**/੩੭; **੯**/੩੮; **੩੧**/੧੦੦; **੩੪**/੧੧੪. **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੬੭-੭੧3; **੬**/੧੮੭; **੮**/੧੮੯; **੯**/੧੯੮-੨੦੧4; **੧੦/**੨੦੫-0੭4; **੧੧/**੨੧੨; **੧੨**/੨੧੬; **੧੫**/੨੩੨; **੩੩**/੩੦੨; **੬੦**/੪੧੦. ਮਿਹ.**੧: ੨੪**/੭੨-੭੬

[199]ਉਹੀ, ਪੰ. 61.

(ਖਾਨਪੁਰ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ4); **੨੫**/੭੭; **੨੬**/੮੦; **੨੮**/੮੫ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਹੁ2, ਸਹਰ); **੨੯/**੯੦2; **੩੩/**੧੦੨; **੩੪/**੧੦੪3; **੧੧੩**/੩੭੪; **੧੧੭**/੩੮੪; **੧੩੬**/੪੫੧; **੧੪੧**/੪੭੦-੭੧2. **ਹਰਿ.੨: ੩੮**/੨੩੫. ਗਿਆ: ੩੦੧3. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫/**੧੪੩-੫੦ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ2); **੯/**੩੮੮ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ); **੨੦**/੬੯੭ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ). **ਛਿਬਰ: ੧**/੧੦. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੩੯-੪੩4; **੧੪**/੪੫; **੨੨/**੫੮. **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੧੫**/੧੦੬; **੨੨/**੧੩੮-੪੦3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੧੭੩-੭੫3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨:** ੭/੭੫੪-੫੬3. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੩ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੇ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੈ); **੧੦੩/**੨੫੯ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੬-੫ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨੇ, ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ); **ਪੂ.੬**/੩੬੩ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ); **ਪੂ.੭/**੩੮੩ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ); **ਪੂ.੮/**੩੮੪; **ਪੂ.੯/**੪੧੧ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ); **ਪੂ.੧੦/**੪੧੧ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ); **ਪੂ.੧੧/**੪੨੫ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ), ੪੪੫; **ਪੂ.੧੫/**੮੬੯ (ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨੀਓਂ).

> "ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਿ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰਹੁ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰੋਂ, ਪੁਰ ਸੁਲਤਾਨ ਆਦਿ ਸਾਨੂੰ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਛਿਬਰ, ਮਪ(ਵਾਰਤਕ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ), ਭੰਗੂ, ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ 90 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ `ਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ `ਚ ਅਤੇ ਛਿਬਰ ਦੀ ਰਚਨਾ `ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ `ਚੋਂ 2 ਤੋਂ 5 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਦਾ ਪਿੰਡ[200]-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫/**੧੪੩. **ਮਪ.ਵ: ੬੨/**੧੦੬. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧:** ਪੂ/੨੯੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੬੧; **ਉ.੫੨/**੨੬੩੪ (ਸੁਲਤਾਨ ਪਿੰਡ ਦੇ).

ਸੁਲਬੀ ਖਾਨ

[200] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 86.

ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਸੁਲਹੀ ਖਾਨ ਦਾ ਭਤੀਜਾ[201]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੩-੮੪ (ਸੁਲਬੀ11, ਸੁਲਬੀ ਪਾਪੀ); ੧੮੮ (ਸੁਲਹੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੮ (ਸੁਲੱਬੀ ਖਾਨ); **ਪੂ.੨੦**/੫੦੯-੧੨ (ਸੁਲੱਬੀ ਖਾਨ, ਸੁਲਬੀ3, ਸੁਲੱਬੀ).

ਸੂਹੀ ਰਾਗ/ਗੁ

ਇਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੂਹੀ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਕਾਫੀ ਥਾਟ ਦੀ ਸਾੜਵ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ[202], ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗੁ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਗੁ (ਅੰਗ-੭੨੭-੮੪) ਅਧੀਨ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਬਾਲਾ: ੫੦**/੩੮੨. ਮਿਹ.**੧: ੧੧**/੩੦; **੨੫**/੭੭; **੭੩**/੨੩੫; **੮੭**/੨੮੫. **ਹਰਿ.੨: ੫**/੬੭; **੬**/੭੦-22. **ਚਤੁ-੩: ੭੩**/੬੧੫. ਗਿਆ: ੩੭੮2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੫**/੧੨੩, ੧੩੨, ੧੪੭; **੬**/੧੭੪; **੮**/੨੮੬; **੯**/੩੬੦, ੩੯੧; **੧੦**/੪੫੨; **੧੭**/੫੮੯; **੧੮**/੬੨੮; **੨੦**/੭੦੮; **੨੧**/੭੭੭. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੧੯**/੧੨੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੮; **ਪੂ.੮**/੩੮੭ (ਸੂਹੀ ਰਾਗਨੀ); **ਪੂ.੧੦**/੪੧੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

> "ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਸੰਬੰਧੀ 29-30 ਹਵਾਲੇ 'ਸੂਹੀ ਰਾਗ, ਰਾਗ ਸੂਹੀ ਅਤੇ ਸੂਹੀ ਰਾਗਿਨੀ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ, 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਅਤੇ ਇਕ ਹਵਾਲਾ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ) ਦੇ ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਵਿਚ ਹੈ।"

ਸੂਚੇ ਬੇੜੀ

ਗੁ.ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਫਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅੰਬਾਲੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, 'ਬੂੜੀਆ` ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ 'ਸੈਫਾਵਾਦ' (ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ) ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਏ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨.

ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਬਟਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩; **ਉ.੨੧**/੨੦੫; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੧੧.

---

[201] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 221.

[202] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 222.

ਸੂਬੇ ਪੰਜ

ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਦੁਆਰਾ 1739 ਈ. ਨੂੰ ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਾਲਾ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ-ਜਿਹਲਮ, ਗੁਜਰਾਤ, ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੇ ਪਸਰੂਰ ਵੀ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਲਏ ਗਏ[203]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੫/**੪੦੩.

ਸੂਮੋ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਜਮਤ ਪਰਖਣ ਹਿੱਤ ਕਦੇ ਕਾਲੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਬੂਰੀ ਮੱਝ ਦਾ ਦੁੱਧ ਲਿਆਉਂਦਾ ਸੀ[204]- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧.

ਸੂਰਜ ਕੁੰਡ

ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਨਗਰ ਹਨ ਇਕ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਚ, ਦੂਜਾ ਮਥੁਰਾ ਵਿਚ ਜਮੁਨਾ ਪਾਸ, ਦੋਹੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਂਬਧਿਤ ਹਨ[205]- **ਗੁ.ਸੋ. ੧੬**/੧੧੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫/**੧੨੫੯.

ਸੂਰਜ ਮੱਲ[1]

ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੬੭ (ਪੁਤ੍ਰ3, ਸੁਤ, ਸੂਰਜ/ਸੂਰਜ ਮੱਲ2); **੧੬/**੫੫੬ (ਰਵਿ ਮੱਲ); **੧੭/**੫੫੮-੯੫ (ਸੂਰਜ ਮੱਲ11, ਬਾਬੇ ਸੂਰਜ ਮੱਲ, ਰਵਿ ਮੱਲ); **੧੮**/੬੧੫ (ਰਵਿ); **੧੯**/੬੪੮; **੨੦**/੬੯੫-੭੧੨ (ਰਵਿ/ਰਵਿਮੱਲ2, ਸੂਰਜ ਮੱਲ); **੨੧**/੭੪੬-੭੯੮ (ਸੂਰਜ, ਸੂਰਜ ਮੱਲ9, ਵਡਭਾਗ, ਰਵਿਮੱਲ2). **ਭੰਗੂ:੭੨**/੧੬੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੮; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੨-੧੭੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੩੪; **ਪੂ.੩੩**/੯੮੭; **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੧-੦੫ (ਰਵਿਮੱਲ2); **ਪੂ.੩੭/**੧੦੭੯ (ਰਵਿਮੱਲ); **ਪੂ.੩੮**/੧੦੯੪-(ਰਵਿਮੱਲ), ੧੧੭ (ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੯੧; **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.**੫੧/ ੧੩੬੪; **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੫.

---

[203] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 403 (ਫੁਨੇ.)

[204]ਉਹੀ, ਪੰ. 61 (ਫੁਨੇ.)

[205] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 224.

ਸੂਰਜ ਮੱਲ[2]

ਭਰਤਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਜਾਟ ਰਾਜਾ[206]-**ਭੰਗੂ: ੧੩੧**/੩੩੭; **੧੫੧/**੩੮੭2 (ਭਰਤਪੁਰੀਬੋ ਸ੍ਰਦਾਰ); **੧੫੯/**੪੨੩ (ਸੂਰਜ ਮੱਲ, ਮੱਲ ਸੂਰਜ, ਰਾਜਾ/ਰਾਜੇ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੨-੦੫ (ਸੂਰਜ ਮੱਲੇ, ਸੂਰਜੈ ਮੱਲ ਰਾਜਾ).

ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ[1]

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਤਾ ਮਰਵਾਹੀ ਦੀ ਕੁਖੋਂ ਜਨਮੇ, ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਤੋਂ ਵੱਡੇ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ[207]- **ਛਿਬਰ: ੬/**੫੩-੫੭ (ਸੂਰਤ/ਸੂਰਤਿ ਸਿੰਘ7); **੭/**੬੦3 (ਸੂਰਤਮੱਲ); **੮/**੬੬. **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੫**/੪੧੭ (ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬੀਰ ਅਪਾਰ).

ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ[2]

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਦੀਵਾਨ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੫.

ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ[3]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੫/**੨੭੧੯3.

ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ[4]

ਮਜੀਠੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਸ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੦, ੨੭੭੪-੭੬3.

'ਸੂਰਤਗੜ੍ਹ'

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯/**੪੦੭ (ਸੂਰਤ).

ਸੂਰਤਿ, ਬੰਦਰ

ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਅਰਬ-ਸਾਗਰ ਕਿਨਾਰੇ ਬੰਦਰਗਾਹ[208]- **ਬਾਲਾ:** ੪੨/੩੬੧.

ਸੂਰਦਾਸ

---

[206] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 387 (ਫੁਨੇ.)

[207] ਵੇ. ਉਕਤ-ਸਾਖੀ/ਪੰਨਾ.

[208] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.),*ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 63.

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ 'ਭਗਤ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪/**੯੬, ੧੧੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੧ (ਸੂਰ).

ਸੂਰਾ ਸਿੰਘ

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਖਾਲੜੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਤਰਖਾਨ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸੂਰਮਾ-**ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦/**੨੦੨੨; **੨੧/**੨੦੫੦; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੬.

ਸੂਲਰ, ਗਾਮ

ਪਟਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਪਟਿਆਲੇ ਮੋਤੀ ਮਹਿਲ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿੰਡ ਮੈਨ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ `ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੫.

ਸੂਲੀਸਰ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਕੋਟ ਧਰਮੂ' ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਸੂਲੀਸਰ ਸਾਹਿਬ', ਮਾਨਸਾ-ਸਰਸਾ ਰੋੜ ਤੇ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 20 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਬਿਲਕੁੱਲ ਮੇਨ ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੭੬-੧੭੨.

ਸੂੜੀ ਖਤ੍ਰੀ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਵਾਈ, ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਜੀ ਦਾ ਪਤੀ- **ਮਪ.ਵ: ੨੯**/੬੩.

ਸੇਹਰ ਖੰਡੋ/ਡੇ

ਸੇਹਰ ਅਤੇ ਖੰਡਾ ਦੋ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੋਹਤਕ ਅਤੇ ਸੋਨੀਪਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 'ਖਰਖੌਡ` ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਨ[209]- **ਭੰਗੂ: ੩੨**/੮੨; **੩੩**/੮੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੭; **ਉ.੪**/੧੭੯੯.

ਸ਼ੇਖ ਸਦੋ

ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਮੋਢੀ, 'ਸ਼ੈਖ ਸਦਰ-ਉ-ਦੀ, ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਨਗਰ ਇਸ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[210]- **ਭੰਗੂ: ੪੨/**੯੭ (ਸ਼ੇਖ ਸਦੋਂ, ਬੁੱਢੇ ਪੀਰ); **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੫.

ਸ਼ੇਖ ਸੱਯਦ

---

[209] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 82 (ਫੁਨੋ.)

[210] ਉਹੀ, ਪੰ. 97 (ਫੁਨੋ.)

ਇਕ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ ਜੋ ਜੰਗਾਂ ਯੁਧਾਂ ਦਾ ਬਲੀ ਸੀ, 6ਵੇਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੮. **ਗਗ.੩. ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੦ (ਸ਼ੇਖ ਸਯਦ ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ, ਜੰਗ ਜੀਤਬੇ ਕੋ ਬਲੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੨੩.

ਸ਼ੇਖ ਵਜੀਦਾ

ਹਿਸਾਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇਕ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਫਕੀਰ, ਜੋ ਗੁ.ਨਾ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੫

ਸ਼ੇਖੂ ਸਿੰਘ

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਕੀਲ 'ਹੰਬਲਵਾਲ' ਦਾ ਵਸਨੀਕ- **ਭੰਗੂ:** ੧੩੨/੩੪੦

ਸ਼ੇਖੂਪਰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਮਪ.ਵ: ੩੪**/੭੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੭੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੯.

ਸੇਖਾ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੋ ਬਰਨਾਲਾ-ਬਠਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਤੇ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲ ਲਗਭਗ 8-10 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰੀ `ਤੇ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੧.

'ਸ਼ੇਰ ਸਾਹ, ਸੂਰੀ`

ਇਕ ਸੂਰਵੰਸ਼ੀ ਪਠਾਣ, ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਫਰੀਦਖਾਨ ਸੀ। ਸੰਨ 1540 ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ 'ਹਿਮਾਊ' ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਇਹ ਦਿੱਲੀ -ਤਖਤ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਇਆ[211]- ਮਿਹ.**੧: ੧੩੯**/੪੬੫. **ਮਪ.ਵ: ੨੮**/੬੨-32. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੮**/੩੬੯-੭੦੨. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ ਖ-੨/੨: ਪੂ**/੯੧-੨ (ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ3, ਸਾਹ3). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੫ (ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹਿ ਪਤਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ); **ਪੂ.੧੪**/੪੫੭-੬੦ (ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ ਅਫਗਾਨ, ਸ਼ੇਰ ਖਾਨ, ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਾਹ ਪਤਸਾਹ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੫ (ਸੇਰਸ਼ਾਹ, ਸ਼ੇਰ ਸਾਹਿ, ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਭਾਰੀ).

---

[211] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 228.

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ, ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਿਆ[212]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੦**/੧੫੭; **੧੧**/੧੬੩. **ਸੁ.੧੦: ੧੫**/੨੧੮-੯2.

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ[2]

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩/**੨੬੫੯.

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ[3]

ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੩ (ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਬਡੇਰਾ), ੨੬੮੫, ੨੬੮੬-੮੭ (ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ4); **ਉ.੫੭**/੨੭੮੧ (ਮਹਾਰਾਜੇ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜੇ).

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ[4]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ ਸ. ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੬.

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ[5]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸੂਰਮੇ ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਲਾ, 'ਸ. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ'- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩/**੨੬੯੧-੯੩ (ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ, ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ3); **ਉ.੫੭/**੨੭੪੭-੮ (ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ2, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ3); ੨੭੬੦-੬੬ (ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰੈਂ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ3, ਸੇਰੈਂ).

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਫਰੀਦਕੋਟ-ਸਾਦਿਕ ਸੜਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰੀ ਸਥਿਤ ਹੈ[213]-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੫/**੨੭੨੭.

ਸ਼ੇਰਗੜ

[212] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 301.

[213] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 475.

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ[214] - ਮਿਹ:**੧ ੫੧**/੫੧੧. **ਹਰਿ.੨:** ੨੨/੧੮੨. **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੭**/੨੨੨ (ਸਿਰੀ ਸੇਰ ਗੜ੍ਹ). **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੪੭.

ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ

ਮਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਦਾ ਪਠਾਨ, ਜੋ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਸਰਹਿੰਦ 'ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ' ਵਲੋਂ 'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ- **ਕ੍ਰ.੧੦**/੧੫੫. **ਸੁ.੧: ੨੧**/੩੩੨ (ਪਠਾਨ ਮਲੇਰ ਪਤੀ). **ਭੰਂਗੂ: ੨੧.੧**/੫੧ (ਮਲੇਰੀਯਨ, ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ2); **੨੧.੨**/੫੮ (ਮਲੇਰੀ ਪਠਾਣ); **੩੭/**੮੯ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੇਰ, ਮੁਹੰਮਦੋ ਸ਼ੇਰ); **੧੩੬**/੩੫੯ (ਮਲੇਰੀਅਨ); **੧੫੦**/੩੮੫ (ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ੇਰ); **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੨-੫੬ (ਮਲੇਰੀ2, ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੮ (ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ); **ਉ.੨੦**/੨੦੩੩ (ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ).

ਸ਼ੇਰੋਂ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ `ਚ ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ, 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼` ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ[215]-**ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੧੯੧੫.

ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦਾ ਪੁਤਰ-ਛਿਬਰ: **੧**/੩2.

ਸੇਵਾ ਦਾਸ[1]

ਦਖਣ ਦਾ ਬਾਣੀਆ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਮਸੰਦ ਸੀ- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੪**/੬੩ (ਸੇਵਾਦਾਸ2, ਦਖਣ ਕੇ ਬਾਣੀਆ).

ਸੇਵਾ ਦਾਸ[2]

ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਮਾਈ 'ਭਾਗਭਰੀ' ਦਾ ਪੁਤਰ-**ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮-੩02. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ.੨/੧: ੬**/੪੨੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯0੮.

---

[214] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 228.

[215] *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 2925 (ਜਿ. ਪੰਜਵੀਂ)।

'ਸੇਵਾ ਰਾਮ'

ਭਾ. ਘੱਨ੍ਹਈਆ ਜੀ- **ਕੁ.੧੦: ੧੫**/੧੮੯ (ਸੇਵਾ ਰਾਮ|ਸੁ| ਸਾਧਾ).

ਸੈਣ/ਨ/ਨੁ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- ਮਿਹ.**੧: ੪੭**/੧੩੮; **੫੯**/੧੮੯4; **੭੬**/੨੫੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬. **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੨੯ (ਸੈਨ|ਨਾਈ ਥਾ| ਸੰਤ). **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ.੨/੧: ੧੩**/੨੫੮. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੬**/੨੩0੧.

ਸੈਣਾ ਸਿੰਘ

ਕੋਈ ਨਿਰਮਲਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਸੀ, ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਕਾਸ਼ੀ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੪; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬-**ਗਗ.੪: ੳ.੧੯**/੨੦੧੦; **ੳ.੨੦**/੨੦੨੪; **ੳ.੨੯**/੨੧੭੪. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮**/੨੭੮੮; ੨੭੯੨.

ਸੈਦ ਖਾਂ/ਖਾਂਨ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਜਿਤਣ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਗਿਆ[216]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੬੦੨-੦੭ (ਸੈਦ ਖਾਂਨ ਅਫਗਾਂਨ, ਸੈਦ ਖਾਂਨ ਸਰਦਾਰ, ਸੈਦ ਖਾਂਨ5, ਖਾਨ2, ਸੈਦੇ ਖਾਨੈਂ);**ਪੂ.੬੩**/੧੬੦੨-੦੫ (ਸੈਦ ਬੇਗ4).

ਸੈਦਪੁਰ

ਵੇ. 'ਏਮਨਾਬਾਦ' .

ਸੈਦੋ, ਜਟੂ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿੰਘ ਜੋ ਦੱਖਣ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ- **ਪੁਰਾ: ੪੨**/੧੪੯-੫੦ (ਸੈਦੋ ਜਟੂ8); **੪੩**/੧੫੪ (ਸੈਦੋ ਘੇਹੋ); **੪੪**/੧੫੪-੫ (ਸੈਦੋ ਜਾਟ2); **੪੬**/੧੬੨ (ਸੈਦੋ ਜਟ); **੪੭**/੧੬੩, ੧੬੭-੯ (ਸੈਦੋ5); **੪੮**/੧੬੯ (ਸੈਦੋ ਸਿਖਿ3)

ਸੈਨਾਪਤਿ

---

216 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. ੨੨੯.

10ਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਵਾਰੀ ਕਵੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸੋਭਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਰਤਾ- **ਗੁ.ਸੋ: ੧**/੨ (ਕੀਟ ਪਤਿਤ); **ਪ੍ਰੂ/**੨੧. (ਕਬਿ).

ਸੈਫ ਅਲੀਖਾਨ

ਸੈਫਾਵਾਦ ਨਗਰ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਵਸਿਆ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੈਫਖਾਨ, 'ਸੈਫ ਅਲੀ ਖਾਂ ਇਸੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੫/੧੮੦੯.**

ਸੈਫਖਾਨ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ 'ਸੈਫਾਵਾਦ' ਨਗਰ (ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ) ਇਸਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪/**੨੧੦੧.

ਸੈਫਾਵਾਦ

ਮੁਗਲ ਪਠਾਨ 'ਸੈਫਖਾਨ' ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਵਸਿਆ ਨਗਰ, ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਹੈ। ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਰਾਜਪੁਰਾ ਰੋਡ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪ.੩੯**/੧੧੩੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੧੬

ਸੈਲਪੁਰ

ਮਰਾਠਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ- **ਸੁ.੧੦: ੨੮**/੪੨੩.

ਸੈਰੁਲ ਮੁਤਾਖਰੀਨ

ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਇਸ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਦੀਆਂ ਜਿਤਾਂ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਹਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਲਿਖੇ ਹਨ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੫/**੧੯੪੪.

ਸੋਹਣਿ ਹਰਿ

ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਅਤੇ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯/**੨੦੧੦.

ਸੋਹਨੇ

ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕਵੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧੦੧੭.

ਸੋਹਿਲਾ/'ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਸੋਹਿਲਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਬਾਣੀ ਜੋ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੨੬2; **੭**/੧੮੦; **੮**/੨੧੬; ੨੬੩, ੨੯੦; **੯**/੩੯੪; **੧੦**/੪੨੯; **੧੨**/੪੬੨ 9ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ0; **੧੬/**੫੫੧; **੧੭**/੫੬੫; **੧੮**/੬੩੧; **੧੯**/੬੪੮; **੨੧**/੭੬੫, ੭੭੦, ੭੯੮. **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੦. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੦ (ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧/**੯੨੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੦.

> "ਸੋਹਿਲਾ ਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇਵਲ 'ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਅਤੇ 'ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ'' ਹੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਸੰਕੇਤ 16 ਵਾਰ, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਵਾਰਤਕ) ਇਕ ਵਾਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਚਾਰ ਜ਼ਿਲਦਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ।"

ਸੋਢੀ ਕੋਠੈਂ

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ' ਜੋ ਸੋਢੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਡੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ-**ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੭.

ਸੋਢੀ ਰਾਇ

ਸੋਢੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਮੁਖੀਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਗੋਤ ਚੱਲਿਆ-[217] **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੪੮-੫੦ (ਸੋਢੀ, ਸੋਢੀ ਰਾਇ); **੧੯**/੬੫੨ (ਸੋਢੀ).**ਗਗ.੨ : ਪੂ.੪੯**/੧੧੮੧.

ਸੋਦਰੁ

ਸਿਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਸੋਦਰੁ'- ਮਿਹ.**੧:** ੬੦/੧੮੯. **ਹਰਿ.੨: ੪੨**/੧੪੯. ਗਿਆ: ੩੧੨, ੫੬੨3. **ਗੁ.ਸੋ: ੧੩**/੮੮ (ਸੋਦਰੇ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯/**੩੯੪. **ਸੁ.੧੦: ੧੯/**੨੭੭; **੨੧**/੩0੯; **੨੯**/੪੩੪; ੩੧/੪੪੩. **ਮਪ.ਵ: ੯੮**/੧੪੪-੪੫. **ਭੰਗੂ: ੮੫.੧**/੨੧੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੯੨.

---

[217] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ.232.

ਸੋਦਰਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ 'ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ' ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੬.

ਸੋਨਾਗਢ

ਰਾਨਾਪੁਰ, ਕੋਹਕੰਟਕ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਗਏ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭**/੩੮੨.

ਸੋਨੀ ਖਤ੍ਰੀ

ਸਿੱਖ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਨਾਲ ਜੁੜੀ, ਇਕ ਮ੍ਰਿਤ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚਲੇ ਉਸ ਲੜਕੇ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੋਨੀ ਖਤ੍ਰੀ ਸੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੫.

'ਸੋਨੀਪਤ'

ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਿੱਲੀਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੭ (ਸੁਨਪਤਿ); **ਉ.੪੯**/੨੫੨੬ (ਸੁਨਿਪਤਿ).

ਸੋਭਪੁਰ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ[218]- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੯.

ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ

ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦੇ ਨਾਲ, 'ਨਿਆਜ਼ ਬੇਗ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੫੩-੫੪2.

ਸੋਮਨਾਥ

ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ ਅਤੇ ਪੱਤਣ 'ਪ੍ਰਭਾਸ' ਦੇ ਨੇੜੇ 'ਸੋਮਨਾਥ' ਨਾਂ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ[219]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੯**/੪੦੯.

ਸੋਰਠ/ਸੋਰਠਿ, ਰਾਗ/ਗੁ

---

[218] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 29 (ਫੁਨੋ.)।

[219] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 233.

ਇਹ ਕਮਾਚ ਥਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗੁ ਅਧੀਨ (ਅੰਗ-੫੯੫-੬੫੯) ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ[220]- **ਬਾਲਾ: ੧੮**/੨੪੩; ਮਿ.੧: **੨੨**/੬੭; **੪੮**/੧੩੯; **੫੦**/੧੪੬; **੯੪**/੩੧੦; **੧੧੨**/੩੭੧. **ਹਰਿ.੨: ੩੫**/੨੨੩; **੩੯**/੨੩੯. **ਚਤੁ.੩: ੭**/੩੭੬; **੮**/੩੭੯; **੧੪**/੩੯੮; **੧੫**/੪੦੯; **੮**/੨੩੯; **੨੧**/੭੭੪. ਛਿਬਰ: **੫**/੩੭. **ਮਪ.ਕ,ਭ-੧: ੧੧**/੯੨. **ਮਪ.੨,ਭ/ਖ-੨/੧:** ੪/੩੨੧-੨੨੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਸੈਂਧੇ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ' ਦੇ ਅਸਤਬਲ ਦਾ ਦਰੋਗਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੫੫-੭੩ (ਸੈਂਧਾ ਖਾਂ/ਸੈਂਧੇ ਖਾਂ17, ਖਾਨ, ਸੈਂਧਾ/ਸੈਂਧੇ14). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫/**੫੭੩.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੋਭਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ, ਉਨਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ 'ਸੈਨਾਪਤਿ' ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ- **ਗੁ.ਸੋ: ੨/**੧੩; **੧੯**/੧੩੩.

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[1]'

ਇਹ ਰਚਨਾ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸ. ਰਤਨ ਭੰਗੂ ਦੀ ਉਹ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜੋ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜਾਨਣ ਦਾ ਅਹਿਮ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਰਚਨਾਕਾਲ 1841 ਈ. ਹੈ- **ਭੰਗੂ:੩.੧/**੯ (ਗ੍ਰੰਥ); **੪/**੧੨-੧੩ (ਗ੍ਰੰਥ4); **੭**/੧੮ (ਗ੍ਰੰਥ); **੧੮.੧**/੪੧ (ਗ੍ਰੰਥ2); **੨੭**/੭੪ (ਗ੍ਰੰਥ); **੪੯**/੧੧0-(ਗ੍ਰੰਥ); **੭੭**/੧੭੮ (ਗ੍ਰੰਥ); **੮੪.੨**/੨੧0 (ਗ੍ਰੰਥ); **੮੯/**੨੨੩ (ਗ੍ਰੰਥ); **੮੪.੨**/੨੧0 (ਗ੍ਰੰਥ); **੮੯/**੨੨੩; (ਗ੍ਰੰਥ); **੧੩੧**/੩੩੩ (ਗ੍ਰੰਥ2); **੧੩੯**/੩੬੫ (ਗ੍ਰੰਥ); **੧੫੪**/੪0੨ (ਗ੍ਰੰਥ2); **੧੫੬**/੪੧੧ (ਗ੍ਰੰਥ); **੧੫੮**/੪੨੧ (ਗ੍ਰੰਥ); **੧੬੩**/੪੩੬ (ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ2).

> "ਇਸ ਰਚਨਾ ਸੰਬੰਧੀ ਇਸ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਵਾਰ 'ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ' ਨਾਂ ਅਤੇ ਲੱਗਪਗ 21 ਵਾਰ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।"

---

[220] ਉਹੀ

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼[2]

ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਕਵੀ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ 'ਬ੍ਰਜ਼' ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ 18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵੇਰਵੇ ਹਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧** ੩੦੯-੧੧ (ਗ੍ਰੰਥ9, ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗ੍ਰੰਥ ।ਸੁ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੁ ਘਰ ਕੀ); **ਪੂ.੨/**੩੧੨ (ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ4 ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੂ, ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼); **ਪੂ.੩**/੩੨੮ (ਗ੍ਰੰਥ4), ੩੪੦ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼); **ਪੂ.੫**/੩੫੬-੬੧ (ਗ੍ਰੰਥ2); **ਪੂ.੨੨/**੪੩੨ (ਗ੍ਰੰਥ). **ਗਗ.੪: ੧**/੧੭੬੩ (ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼); **ੳ.੧੧/**੧੮੯੭ (ਗ੍ਰੰਥ); **ੳ.੧੬**/੧੯੬੪ (ਗ੍ਰੰਥ); **ੳ.੨੦/**੨੦੨੫ (ਗ੍ਰੰਥ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੬੩ (ਗ੍ਰੰਥ); **ੳ.੫੨**/੨੬੫੭ (ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ); **ੳ.੫੪**/੨੭੧੮ (ਗ੍ਰੰਥ); **ੳ.੫੭**/੨੭੮੨ (ਗ੍ਰੰਥ); **ੳ.੫੮/**੨੭੯੭-੨੮੦੩ (ਗ੍ਰੰਥ2); **ੳ.੫੯/**੨੮੨੭ (ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ); **ੳ.੬੦**/੨੯੨੫ (ਗ੍ਰੰਥ), ੨੮੭੧ (ਗ੍ਰੰਥ); ੨੯੧੫-੨੦ (ਪੰਥ ਪਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ2), ੨੯੩੦ (ਗ੍ਰੰਥ).

> "ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ ਇਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਬੰਧੀ ਲਗਭਗ 40 ਥਾਵ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸੰਕੇਤ ਹੈ, ਜੋ ਵਧੇਰੇ 'ਗ੍ਰੰਥ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕੀ, ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੂ, ਗੁਰ ਪੰਥ ਪਰਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਰੂਪ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।``

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ-ਮਹਾਂਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵੀ ਰਚਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਰਚਨਾ-ਕਾਲ 1843 ਈ. ਹੈ। ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਨਾਂ ਹੈ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੪ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੫**/੩੫੧-੩੬੧ (ਭਾਨ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗ੍ਰੰਥ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼); **ਪੂ.੨੦**/੫੦੯ (ਪੋਥੀ ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੦**/੧੬੭ (ਰਵਿ ਭਾਸ)). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੨ (ਭਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੩ (ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਪਰਕਾਸ਼ੈ); **ੳ.੫੮**/੨੭੯੯ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼).

"ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ" ਸੰਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਸਾਨੂੰ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਦਸ ਕੁ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ- ਰਵਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਵਿ ਭਾਸ, ਤਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੋਥੀ, ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿ।"

'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ'

ਸਰਵ-ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਗੁਰੂ, ਦਸ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਜੋਤ, ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੁਆਰਾ 1708 ਈ. ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਂ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ` ਜੀ ਸੀ- ਗਿਆ: ੨੩੨ (ਪੰਜਵਾਂ ਵੇਦ, ਬਾਣੀ ਕਾ ਗ੍ਰਿੰਥ), ੫੦੫ (ਗਰੰਥ) ੫੧੧ (ਪੰਜਵਾਂ ਵੇਦ), ੬੧੪ (ਗ੍ਰਿੰਥ), ੬੨੮ (ਸਿਰੀ ਗ੍ਰਿੰਥ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧/੭** (ਗ੍ਰਿੰਥ); **੨/**੩੫ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ); **੩**/੫੩-੫ (ਗ੍ਰਿੰਥ/ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰਿੰਥ2); **੪/**੫੬-੧੧੮ (ਗੁਰ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਗੁਰੂ ਸਮ ਗ੍ਰਿੰਥ ਸੋਇ, ਗ੍ਰਿੰਥ/ਸ੍ਰੀ ਗਿੰਥ16, ਬੀੜ ਬੀੜ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਸਿਰਮੌਰ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਬੀੜ।ਤੁਮ। ਗ੍ਰਿੰਥ ਅਪਾਰਾ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਾ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਜਹਾਜ, ਗੁਰੂ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਜਹਾਜ, ਗੁਰਦਾਸ ਬੀੜ2, ਗ੍ਰਿਥਿ ਬੀੜ2, ਦਾਸ ਪਤਿਸਾਹੀਆਂ ਰੂਪ, ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਸੁਖਮਾਨ, ਸਾਰ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਭੋਗ, ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰਿੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਬੀਡ); **੫/**੧੨੦-੧੫੩ (ਗ੍ਰਿੰਥ/ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰਿੰਥ8, ਗੁ. ਗ੍ਰਿੰਥ20, ਗ੍ਰਿੰਥ ਗੁਰ, ਬਿਰਾਜ ਗੁਰੂ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਸਰੂਪ ਮੁਰਾਰਿ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਬੀੜ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਜਹਾਜ); **੬**/੧੫੫-੭੧ (ਗ੍ਰਿੰਥ2, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ2); **੭**/੧੮੦-੨੦੪ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿਥ3, ਗ੍ਰਿੰਥ, ਬੀੜ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ ਕੀ ਬੀੜ); **੮**/੨੦੭-੨੪੪ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ8, ਗ੍ਰਿੰਥ ਗੁਰ/ਰੂ5, ਭਵ ਸੇਤੁ, ਬੀੜ, ਗੁਰੂ ਸਮਰਥ); **੯**/੩੮੬-੪੨੨ (ਗੁ. ਗ੍ਰਿੰਥ8, ਬੀੜ4, ਗ੍ਰਿੱਥ ਜੀ6, ਗੁਰ ਕੇ ਬੀੜ); **੧੦**/੪੩੪ ਬੀੜ ਗਿਰੰਕ); **੧੧**/੪੫੦-੫੧ (ਗੁ.ਗ੍ਰਿੰਥ4); **੧੫**/੫੧੪ (ਸਤਿਗੁਰ ਬੀੜ); **੧੬**/੫੩੪ (ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰਿੰਥ,ਗ੍ਰਿੰਥ); **੧੭**/੫੬੫-੯੩ (ਗੁ. ਗ੍ਰਿੰਥ3, ਗ੍ਰਿੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ2); **੧੮**/੬੧੧ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰਿੰਥ2, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ3); **੧੯**/੬੩੯,੫੦ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ6, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ3, ਗ੍ਰਿੰਥ ਗੁਰ); **੨੦**/੬੯੫-੭੧੧ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ7, ਗ੍ਰਿੰਥ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ2); **੨੧**/੭੪੬-੯੨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰਿੰਥ6, ਗੁਰ ਗ੍ਰਿੰਥ3, ਗ੍ਰਿੰਥ ਗੁਰ, ਨਾਮ ਕੋ ਸੇਤ ਗਿੰਥ). **ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੨ (ਪੋਥੀ ਗ੍ਰਿੰਥ)); **੯**/੧੩੦ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੨੧**/੨੮੩-੮੭ (ਗ੍ਰੰਥ2, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਭਗਵਾਨ, ਆਦਿ ਸਤਿਗੁਰੂ,

ਗੁਰ/ਰੂ2, ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਸ੍ਰੀ ਗਿਰੰਥ). **ਸੁ.੧੦:**੧/੧੨ (ਗ੍ਰੰਥ।ਜੋ। ਆਦਿ, ਗ੍ਰੰਥ/ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ2);**੪/**੫੧ (ਪੋਥੀ ਗ੍ਰਿੰਥ); **੫**/੬੭੯ (ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥਨ2); **੧੧**/੧੬੫-੬੮ (ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੂ2, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ5, ਗ੍ਰੰਥ।ਗ੍ਰੰਥ4, ਗ੍ਰੰਥਹਿ); **੧੨/**੧੭੪ (ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ ਮਹਲ ਦਸ ਬਾਨੀ), ੧੮੩ (ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੧੪**/੨੧੨ (ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੧੫**/੨੩੩ (ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੨੦**/੨੯੨ (ਪੋਥੀ ਗਰੰਥ); **੨੮**/੪੨੯ (ਗ੍ਰੰਥਨ). **ਛਿਬਰ:੧**/੩-੯ (ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਗੁਰ, ਗ੍ਰਿੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ); **੩**/੨੯ (ਗ੍ਰੰਥ); **੫**/੩੮-੪੨ (ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ3, ਗ੍ਰੰਥ); **੬/**੪੮, ੫੪ (-ਰਗ੍ਰੰਥ2); **੭/**੬੦ (ਗ੍ਰੰਥ ਪੋਥੀ; **੧੦**/੮੫-੧੨੧ (ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ9, ਸਬਦ ਪੋਥੀ, ਸਾਹਿਬ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ21, ਗੁਰੂ।ਦੇ। ਗ੍ਰੰਥ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ3, ਗੁਰਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਗ੍ਰੰਥ ਪੋਥੀਆਂ); **੧੨**/੧੩੯ (ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ); **੧੪**/੧੪੮-੮੫ (ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗ੍ਰੰਥ18, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ32, ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਛੋਟਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਪੋਥੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ8). **ਮਪ.ਵ: ੭੫**/੧੧੭-੨ (ਗਿਰੰਥ13); **੯੮**/੧੪੪; **੧੦੨**/੧੪੭ (ਗਰੰਥ); **੧੧੭**/੧੬੫-੬੬ (ਗਰੰਥ ਜੀ2, ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਨਿਜ ਸਰੂਪ); **੧੨੧**/੧੭੨ (ਗਰੰਥ5, ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਜੀ); **੧੫੨**/੨੦੨-੦੩ (ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ3). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ.੨/੧: ੧੩**/੧੩੨ (ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੧੧**/੩੪੯-੫੧ (ਗ੍ਰੰਥ2, ਗ੍ਰਿੰਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਰਤਨਾ ਦੀ ਖਾਣ); **੧੩**/੩੫੭-੫੮ (ਗ੍ਰੰਥ3); **੧੪**/੩੬੦-੬੧ (ਗ੍ਰੰਥ/ਗ੍ਰਿੰਥ8); **੧੫**/੩੬੪ (ਗ੍ਰੰਥ); **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੪੧੮ (ਗ੍ਰਿੰਥ); **੨**/੫੧੮ (ਗਿਰੰਥ). **ਭੰਗੂ: ੫**/੧੬ (ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੧੨**/੨੨ (ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੧੬**/ ੩੬ (ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ); **੧੮.੧/**੪੩ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **੨੬**/੭੦ (ਗ੍ਰੰਥ); **੬੦.੨**/੧੪੭ (ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ); **੬੯.੧**/੧੬੨ (ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ0; **੮੪.੧**/੨੦੭ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **੮੮**/੨੧੬ (ਬੀੜ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ); ੧੦੮/੨੭੯ (ਗ੍ਰੰਥ/ਗੁ.ਗ੍ਰੰਥ); ੧੩੮/੩੬੧-੬੩ (ਗ੍ਰੰਥ5, ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ); **੧੫੦**/੩੮੪ (ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ); **੧੫੧**/੩੮੮-੯੨ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ/ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ3). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੦/੩੫ (ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ2); **ਪੂ.੪**/੩੪੫/੪੬ (ਗ੍ਰੰਥ ਸੇਤੁ, ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੫**/੩੫੪ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੭**/੩੭੦ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੮**/੩੮੭-੯੦ (ਗ੍ਰੰਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੧੦**/੪੨੨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੧੨**/੪੪੨ (ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ2); **ਪੂ.੧੭**/੪੮੬ (ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੫-੯੭ (ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ);

ਪੂ.੧੯/੫੦੬-੦੮ (ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ4, ਹਰਿ ਬਪੁ, ਗੁਰੈਂ ਈਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ3, ਕਿਤਾਬ ਬਡ); **ਪੂ.੨੦**/੫੧੨-੧੭ (ਕਿਤਾਬ, ਜਹਾਜ ਜਗ, ਪੰਚਮ ਬਦ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੨-੨੯ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ4); **ਪੂ.੨੩**/੫੪੦ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੨੬**/੫੯੬ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੮-੬੦੨ (ਗ੍ਰੰਥਾ, ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ) **ਪੂ.੨੮**/੬੧੪ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੫੯ (ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੩੦**/੯੦੫ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੩੩**/੯੯--੯੭ (ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ4, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ); **ਪੂ.੩੪**/੯੯੮-੧ (ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ3, ਗ੍ਰੰਥ2, ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ); **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੫ (ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੪੩**/੧੨੦੯ (ਗੁ.ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੪੬-੪੯ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ/ਗ੍ਰੰਥ ਗੁ.). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੨ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਬੋਧਾ ਅਵਤਾਰ); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੮ (ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੪੭ (ਗੁ.ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੮੪ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥੈਂ); **ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੦ (ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੬੨**/੧੫੭੬ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮-੭੯ (ਗ੍ਰੰਥ9); **ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੮ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੯ (ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ) ੧੭੧੮.੨੬ ਗੁਰ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ3, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੁ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੩੭, ੫੫-੫੮ (ਗਰੰਥ ਪੋਤ, ਗੁ. ਗਰੰਥ); **ਉ.੯**/੧੮੬੯ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੧੪** ੧੯੨, ੨੯ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ2); **ਉ.੧੯**/੨੦੧੩-੧੬ (ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੨੧**/੨੦੪੦ (ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੨੪**/੨੦੮੬ (ਗੁਰ); **ਉ.੨੬**/੨੧੩੧ (ਗੁਰੈਂ); **ਉ.੨੮**/੨੧੬੬ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੨੯**/੨੧੩੧ (ਗੁਰੈਂ); **ਉ.੨੮**/੨੧੬੬ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੨੯**/੨੧੮੧-੮੭ (ਗੁ.ਗ੍ਰੰਥ3, ਬੀੜ, ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਬੀੜ, ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਗੁਰ); **ਉ.੩੦**/੨੨੦੮ (ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੩੪**/੨੨੬੫ (ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੩੬**/੨੩੧੦ (ਗੁਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਬੀੜ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੯੦ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ।ਜੁ। ਦਮਦਮੈ ਵਾਰ); **ਉ.੪੧**/੨੪੯੦-੦੮ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰੂ, ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੪੨**/੨੪੧੭ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ2, ਗੁਰੁ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ2); **ਉ.੪੩**/੨੪੨੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ); **ਉ.੪੫**/੨੪੫੮ (ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ); **ਉ.੪੭**/੨੪੮੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੪੮**/੨੪੮੯ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ, ਆਗਮ ਨਿਗਮ ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੪੯**/੨੫੨੮-੩੪ (ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ); **ਉ.੫੧**/੨੫੭੭-੯੭ (ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ4**); ਉ.੪੩**/੨੬੮੨ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ); **ਉ.੫੮**/੨੭੮੩-੨੮੨੨ (ਗੁਰੁ

ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੁ); **ੳ.੫੯**/੨੮੩੧-੬੩ (ਗੁ.ਗ੍ਰੰਥ/ਸਾਹਿਬ6); **ੳ.੬੦**/੨੮੯੦-੨੯੧੩ (ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ5, ਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੈ).

> "ਸ੍ਰੀ ਗੁੀ. ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ (ਪੁਰਾ, ਮਿਹ, ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ) ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੈਂ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੇਅੰਤ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਚੋਂ ਕੁਝ-ਕੁ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ- ਪੰਜਵਾਂ ਬੇਦ, ਗ੍ਰਿੰਥ, ਬੀੜ, ਬੀੜ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਗ੍ਰਿੰਕ ਸਿਰਮੌਰ, ਜਹਾਜ ਬਿਰਾਜ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਬੀੜ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਭਵ ਸੇਤੁ, ਗੁਰੂ ਸਮਰਥ, ਦਸ ਪਤਿਸਾਹੀਆਂ ਰੂਪ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਾ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਗੁਰਦਾਸ ਬੀੜ,ਜਹਾਜ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੋਥੀ ਗ੍ਰਿੰਥ ਅਤੇ ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਕ ਮਹਲ ਦਸ ਬਾਨੀ ਆਦਿ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਵਰਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਦਰਾਜ਼ ਦੇ ਮੂਲ ਭਾਗ ਵਿਚ ਦੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 650-700 ਵਾਰ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਬੰਧੀ ਹਵਾਲੇ/ਸੰਕੇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ।"

ਹਸਤਨਾਪੁਰ

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ 57 ਮੀਲ ਈਸਾਨ ਕੋਣ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮੇਰਠ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ[221]- **ਗਿਆ:** ੩੭੭2. **ਕੁ.੧0: ੯**/੧੨੯ (ਹਸਤਨਾਪੁਰੀ). **ਸੁ.੧0: ੧੨**/੧੭੪. ਮਪ.ਵ:
੧੬੯/੨੧੩. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧0੧੧; **ਪੂ.੩੫**/੧0੩੫ (ਪੁਰਿ ਹਸਤਨ).

ਹਸਨ[1]

ਪਾਕਪਟਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲੜਕਾ- **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪211 (ਅਬਦਾਲ).

ਹਸਨ[2]

ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਟੀ ਬੀਬੀ ਫਾਤਿਮਾ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੬**/੧੯੬੪; **ੳ.੨੪**/੨੧0੨.

---

[221] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 256.

ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਟਕ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ 'ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ` ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ[222]- **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੮**/੩੭੦-੭੧੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੫.

ਹਸਨ ਖਾਂ/ਖਾਨ[1]

ਸਿਪਹਸਲਾਰ 'ਲਲਾ ਬੇਗ' ਦਾ ਭੇਜਿਆ ਇਕ ਸੂਹੀਆ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਭੇਤ ਲੈਣ ਮਹਿਰਾਜ ਨਗਰ (ਬਠਿੰਡਾ) ਗਿਆ, ਪਰੰਤੂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਹੋ ਗਿਆ[223]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੭੭-੯੦੧ (ਖਾਂ ਹਸਨ); **੨੦**/੬੯੩ (ਹਸਨ ਖਾਂਨ5, ਸੂਬਾ, ਖਾਨ2). **ਭੰਗੂ: ੬੬**/੧੫੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੯੩; **ਪੂ.੨੭**/੬੦੬-੦੮ (ਹਸਨ ਅਲੀ, ਪੀਰ, ਅਰਬੀ ਪੀਰ).

ਹਸਨ ਖਾਂ[2]

ਤਿਰਾਵੜੀ ਨਿਵਾਸੀ 'ਰੈਬਤ ਖਾਂ' ਦਾ ਭਰਾ, ਸਰਹੰਦੀ ਸੂਬੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਦਾ ਸਿਪਹਸਲਾਰ-**ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੦੯.

'ਹਸਨਪੁਰ'

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਨਗਰ, ਜਿਥੇ 9ਵੇਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[224]- **ਗਗ.੨. ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨ (ਹਸਨਪੁਰੇ).

ਹਸਨਾ

ਵੇ. 'ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ`

ਹਸਮਤ ਖਾਨ

'ਕੰਜਪੁਰੇ' ਨਗਰ ਦਾ ਨਵਾਬ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੫/**੧੮੦੯.

ਹਸੂ ਲੁਹਾਰ

---

222 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 536.

223 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 256.

224 ਉਹੀ.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਤੀਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ- **ਪੁਰਾ: ੪੯**/੧੭੦, ੧੭੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੯.

ਹਕਾਇਤਾਂ/ਹਕਾਯਤਾਂ

'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੇ ਅੰਤ ਫ਼ਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ[225]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੬**/੨੧੮ (ਹਿਕਾਯਤ) **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੦੨; **ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨-੮੪੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੫**/੧੯੪੭.

ਹਕੀਕਤ ਸਿੰਘ

ਘਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੨-੫੩੨ (ਹਕੀਕਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਬਡ ਜੋਧਾ); **੫੬**/੨੭੪੨-੪੩ (ਹਕੀਕਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਹਕੀਕਤ ਹਰੈਂ).

ਹਕੀਕਤ ਰਾਇ

ਸਿਆਲਕੋਟ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਘ ਮੱਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਟੀ ਫਾਤਿਮਾ ਨੂੰ ਮੰਦਾ ਬੋਲਣ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ[226]- **ਛਿਬਰ: ੧੪**/੧੫੧ (ਹਕੀਕਤ ਖਤਰੇਟਾ). **ਭੰਗੂ: ੮੯**/੨੨੧; **੧੦੭**/੨੭੬; **੧੦੯**/੨੮੪.

ਹੰਗੋਲੀ

'ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼' ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਨਾਂਦੇੜ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘੇ ਸਨ[227]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੮.

ਹਜਾਰਾ, ਸਿੰਘ

ਕਾਨੂਆਣੇ ਦੇ ਛੰਭ 'ਚ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਸਮੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਨਾਲ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੦.

ਹਜ਼ਾਰੀ ਦਾਸੂ

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਗਤਦਾਸ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯/**੨੮੫੧.

---

[225] ਉਹੀ, ਪੰ. 257.

[226] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 221.

[227] ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 140.

ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ

ਵੇ. 'ਅਬਚਲ ਨਗਰ'

'ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ1'

ਕਲਕੱਤਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ- **ਗਗ.੨: ਪੂ:੩੭**/੧੦੬੫-੬੬ (ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ2)

'ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ2'

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜਥੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ- **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੩-੧੮੨੪ (ਸਿੰਘ ਹਜੂਰੀ, ਹਜੂਰਾ)

ਹਜ਼ੂਰੀ, ਭਾਈ

'ਸੁਲੱਖਣ' ਮਸੰਦ ਦਾ ਪੋਤਾ-**ਭੰਗੂ: ੭੨**/੧੬੮.

ਹਠ ਪ੍ਰਦੀਪਕ ਗ੍ਰੰਥ

ਜੋਗ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਰਚਨਾ- ਗਿਆ**:** ੪੦੬.

ਹਠੀ ਸਿੰਘ

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਗੋਦ ਲਏ ਪੁੱਤਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਤਾਨ- **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੨੦੦-੧੦3, ੨੧੫ **੨੦/**੨੭੩2 (ਸਾਹਿਬ ਤਨੁਜ). ਛਿਬਰ**: ੧੨/**੧੩੯-੪੧3.

ਹਡੂਰ/ਹਾਂਢੂਰ

'ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ' ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ[228]- **ਗੁ.ਸੋ: ੮**/੪੯2. **ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੫੯ (ਹੰਢੂਰ). **ਸੂ.੧੦: ੪/**੮੬; **੬**/੯੯, ੧੦੫, ੧੧੪; **੧੫**/੨੩੧; **੧੮**/੨੬੬.

'ਹੰਡਿਆਇਆ'

ਬਰਨਾਲੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬਰਨਾਲਾ ਬਠਿੰਡਾ ਸੜਕ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਕਸਬਾ[229]- **ਭੰਗੂ:** ੧੬੧/੪੩੨ (ਅਢਆਬੇ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੧ ਹੰਢਯਾਏ). **ਗਗ.੫: ੫੪**/੨੭੦੯ (ਹੰਢਯਾਲਾ).

---

[228] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 284.

[229] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 432 (ਫੁਨੋ.)

ਹਦੀਸ

ਮਨੁੱਖੀ ਆਚਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਇਕ ਰਚਨਾ[230]- ਮਿਹ.**੧: ੩੦**/੯੫2. **ਗੁ.ਸੋ: ੫**/੨੩. **ਮਪ.ਕ,ਭ-੧: ੪੬**/੩੬੦. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੪**/੭੮੫ (ਹਦੀਸਾਤ2, ਹਦੀਸ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੨੨ (ਹਦੀਸਨ).

ਹਨੀਫਾ, ਸਿਧ

ਕੋਈ ਸਿਧ ਜੋਗੀ, ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਬਾਲਾ: ੩੭**/੩੧੬-੧੭੭. ਗਿਆ: ੪੫੯. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੮**/੨੭੯.

ਹਫਸ

ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਹਫਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਨਾਂ ਐਬੇਸੇਨੀਆ ਹੈ[231]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪.

ਹੰਬਲਵਾਰ

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੁਤਵਾਲ ਸੇਖੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ-**ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੦.

ਹਮਜਾ ਗੌਸ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧/**੨੬00-0੩ (ਹਮਜਾ ਗੌਸ ਪੀਰ, ਫਕੀਰ6).

ਹਮੀਦ ਅਬਦੁਲਾ ਖਾਂ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਨਿਬਾਬ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੩**/੨੮੩੧-੩੨ (ਨਵਾਬੁ/ਨਿਬਾਬ, ਹਮੀਦ ਅਬਦੁੱਲਹਿ ਖਾਂ).

ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ

ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਦੇ ਮਾਮੇ ਦਾ ਲੜਕਾ, ਸਾਮੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੇ 40 ਗੰਜ਼ ਖਜਾਨਾ ਜੋੜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਚਲਾ ਗਿਆ[232]- ਗਿਆ: ੫੩੨-੪੨ (ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ11 ਕਾਰੂ).

ਹਮੀਦ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਬਾ-**ਗਗ.੪: ੳ.੧੩**/੧੯੧੮-੧੯2 (ਸੂਬੇ3); **ੳ.੧੫**/੧੯੪੨.

ਹਮੀਰਾ[1]

---

[230]ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1622.

[231] ਉਹੀ, ਪੰ. 1584.

[232] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 70.

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜਪੋਤਰਾ[233]-**ਭੰਗੂ: ੧੬੧**/੪੩੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੨੪ (ਹਮੀਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ); **ਉ.੫੫**/੨੭੧੯ (ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ2).

ਹਮੀਰਾ[2]

ਕੋਟਕਪੁਰੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਕਪੂਰੇ ਬੈਰਾੜ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਮੁਖੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੫-੨੬੫, ੨੭੨੭ (ਸਿੰਘ ਹਮੀਰ).

ਹਮੀਰਾ[3]

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ (ਸੰਪਰਦਾ ਵਾਲਾ) ਦਾ ਪਿਤਾ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯/**੨੮੫੪.

ਹਯਾਤ ਖਾਂ[1]

ਬਾਲਾ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਸਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਈਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਤੇ ਮੰਞੋਤ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ, ਉਹ ਇਸੇ 'ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਮੰਞੂ' ਦੀ ਬੇਟੀ ਸੀ[234]- **ਬਾਲਾ:** ੬੭/੩੭੦ (ਹਯਾਤਖਾਂ10, ਰਾਇ ਜੀ19, ਮੀਆਂ ਰਾਇ ਜੀ, ਰੰਘੜ/ਤਿ3).

ਹਯਾਤ ਖਾਂ/ਖਾਨ[2]

ਇਕ ਪਠਨ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਨੌਕਰ ਸੀ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਕਾਰਨ ਮਹੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਹੱਥੋਂ ਸੋਟੇ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[235]- **ਗੁ.ਸੋ:** ੨/੧੦ (ਖਾਨ ਹਯਾਤ). **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੩; **੧੬**/੧੫੫ (ਹੈਯਾਤ।ਸੁ।ਖਾਨਾ) **ਸੂ.੧੦: ੬**/੧੦੯, ੧੧੨ (ਖਾਨ ਹਯਾਤ2).

ਹਰਸਾ ਸਿੰਘ

ਛਾਪੇਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਰਨੈਲ ਲਾਟ ਗਫ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੦-੬੧੨.

ਹਰਜਸ/ਜਸ[1]

---

[233]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 432.

[234]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 70.

++ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਿਖ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ

[235] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 302.

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰਾ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੮**/੧੧੦੪-੦੫੩.

ਹਰਜਸ[2]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਕੋਈ ਧਨੀ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੬00.

ਹਰਦਯਾਲ ਸਿੰਘ

'ਡੱਲੇਵਾਲ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਜੋ ਵੱਡੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਵੇਲੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ `ਚ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰਿਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫/**੨੨੮੭.

ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਖਜਾਨਚੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬.

ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ[2]

ਮਜੀਠੀਏ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੭ (ਹਰਦਿਤੈਂ, ਹਰਦਿਤ ਸਿੰਘ).

ਹਰਦਿੱਤਾ

++ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਚਿਖਾ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਮਰਿਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੮**/੬੧੮.

ਹਰਦੇਈ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਸੱਸ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੩੦੬.

'ਹਰਦੋਥਲਾ'

ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੨.

ਹਰਦੋਸੀ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ 'ਅਲੀਗੜ੍ਹ' ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੫੧੨.

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ[1]

ਫੂਲ ਵੰਸ਼ਜ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੪.

ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ[2]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਾਮ-ਕੌਰ ਡੇਰੇ ਦਾ ਮਹੰਤ- **ਗਗ.੫: ੳ.੬0**/੨੯੨੯.

'ਹਰਮੁਖ ਦਾਸ'

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਿਚੋਂ 'ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏ' ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜੰਡਿਆਲੇ ਦਾ ਦੁਸ਼ਟ- **ਗਗ.੪: ੳ.੩੧/੨੨੧3** (ਹਰਮੁਖ ਦਾਸ|ਥਾ| ਮਹੰਤ).

ਹਰਿਆਣਾ

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੇ ਕਬਜੇ ਅਧੀਨ ਨੂਰਮਹਿਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੩**/੨੪੩0 (ਹਰਿਆਣੇ, ਹਰਯਾਨਾ).

ਹਰਵੱਟ ਸਾਹਿਬ

ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬/**੨੭੬੬.

'ਹਰਿ ਸਹਾਇ'

ਪੱਟੀ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਦਿਵਾਨ- ਛਿਬਰ**: ੧੪/**੧੪੭ (ਦਿਵਾਨ ਹਰਿ ਸਹਾਇ, ਹਰਿ ਸਹਾਇ, ਹਰਿ ਸਾ).

ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੁਰੂ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਜੋਤ, ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 'ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ' ਜੀ- ਗਿਆ**:** ੬੪. **ਗੁ.ਸੋ.੧**/੩ (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ); **੨**/੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੩ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਬਾਲ ਗੁ. ਸੁਖਮਾਨ); **੮**/੨੩੯-੪ (ਹਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ3, ਅਸ਼ਟਮ ਗੁਰ, ਬਾਲ ਗੁਰੂ); **੨੧**/੭੫੧ (ਹਰੀਕ੍ਰਿਸ਼ਨ). **ਕ੍ਰ.੧0: ੧**/੧੯-੨੨ (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਗੁ. ਅਸ਼ਟਮ). **ਸੁ.੧0: ੧**/੫-੭ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ3, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਘ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਮਹਾਰਾਜ ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰਦੇਵ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ). ਛਿਬਰ**: ੭**/੬0-੬੧ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ4); **੮**/62-੪ (ਗੁ. ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ14, ਕਿਸਨ ਜੀ, ਬਾਲਕ ਨੈਦਾਨ, ਮਿਹਰਬਾਨ, ਫਕੀਰ, ਗੀਰਬ ਨਿਵਾਜ); **੯**/੬੫੍੭੫ (ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ6, ਨੈਦਾਨ ਬਾਲਕੁ, ਗੁਰੂ); **੧0**/੯੬ (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ); **੧੨**/੧0 (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ); **੧੪**/੧੫੩੍੧੬੩ (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਾਹਿਬ, ਗੁ. ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ). **ਮਪ.ਵ: ੧੧੯**/੧੬੭ (ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ2, ਸ੍ਰੀ

ਗੁ. ਬਾਲਾ ਜੀ, ਗੁ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ2); **੧੨੦**/੧੬੭-੬੮ (ਮੂਰਤ ਪਰਮਾ ਨੰਂਦ, ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ ਅਦੁਭਤ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਛ, ਅਥਰ ਨਿਮਨ, ਗੁ., ਮੋਹਨ ਲਾਲ, ਮਹਾਬੀਰ ਰਘਬੀਰ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਭਗਤ ਉਦਾਰ, ਬਾਲ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸੁੰਦਰ ਛਬ2), ੧੬੮-੭੧ (ਗੁ. ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ5, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀਤ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ12, ਗੁਰੂ/ ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ4, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ ਪਰਮਾਨੰਦ ਮੂਰਤ); **੧੨੧**/੧੭੧-੭੩ (ਸਤਿਗੁਰ, ਅਨਾਠਵੇ ਮਹਲ ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੧**/੫੯੭-੬੦੧ (ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ4, ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ4, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪ੍ਰਧਾਨਾ); **੧/**੬੦੩-੦੪ (ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ, ਦਿਆਲ, ਗੁਰ); **੨**/੬੦੫-੧੧ (ਸਤਿਗੁਰ8, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ2, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ4, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਜ਼ੋਤ ਸਰੂਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਅਨੰਦ ਸਰੂਪ, ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰੂਪ); **੩**/੬੧੩-੧੬ (ਸਤਗੁਰ3, ਗੁਰ ਕਿਰਪਾਨਿਧਾ, ਗੁ. ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ2, ਗੁਰ ਬਡ ਪਰਤਾਪ, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ2, ਵਲੀ2). **੧**/੬੨੪-੨੮ (ਸਤਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਅਸਟਮ ਪਾਤਸਾਹੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ, ਪਰਮਾਨੰਦ); **੭**/੬੫੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਆਲ, ਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ). **ਭੰਗੂ: ੧੨**/੨੩ (ਹਰ ਕਿਸ਼ਨ); **੧੦੨**/੨੫੮ (ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ); **੧੦੪**/੨੭੧ (ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ); **੧੫੭**/੪੧੭2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੨; ਲਪੂ.੩/੩੩੦; **ਪੂ.੪**/੩੪੫; **ਪੂ.੧੨**/੪੪੮ (ਅਸ਼ਟ ਗੁਰ); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੦-੯੧ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਕੁਮਾਰ ਬਪਾ, ਬਾਲ ਗੁਰੂ); **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੫-੦੬2; **ਪੂ.੩੨**/੯੩੬-੭੯ (ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ12, ਲਘੁ ਭਾਈ, ਛੋਟੇ ਭਾਇ, ਮਾਲਕ ਸਬਿ ਸ਼ਕਤੀ, ਘਾਲਕ ਅਗਤਾ, ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ, ਜਗਤ ਗੁਰੁ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਤਗੁਰ ਬੈਦ ਉਦਾਰੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਵੰਤ, ਭਗਵੰਤ ਸ੍ਰੂਪੰ ਗੁ/ਗੁਰ/ਗਰਹਿ33, ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਅਸ਼ਟ, ਗੁ. ਸਮਰਥ); **ਪੂ.੩੩**/੯੮੬ (ਗੁਰ ਆਠਮ); **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੧2; **ਪੂ.੪੦**/੧੧੪੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨ (ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਮੰਦ); **ਪੂ. ੫੩**/੧੪੧). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੪; **ਉ.੧੨**/੧੮੯੨ (ਬਾਲਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੩ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੈਂ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਬਾਲ); **ਉ.੨੫**/੨੦੧੩ (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੨; **ਉ.੬੦**/੨੮੮੩.

"ਅਠਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 270-80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪਹਿਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ 'ਕ੍ਰ.੧੦` ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਿਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ (ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਰੂਪ, ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ, ਨਾਨਕ ਸੂਪ, ਗੁਰ/ਗੁਰਹਿ, ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ, ਮੁਰਾਰੀ, ਸਰਬਗਯ, ਅਗਮ ਰੂਪ, ਕਰਤਾਰ, ਪੂਰਨਕਾਮੀ ਆਰਫ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਰੂਪ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਉਪਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।"

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰੂ

ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਛੇਵੀਂ ਜੋਤ- **ਗਿਆ:** ੬੨੯ (ਗੁ. ਭਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰੀ, ਬਹੁ ਪਰਉਪਕਾਰ2, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ2, ਦਾਲ ਭੰਜਨ, ਗੁ. ਸੂਰਮਾ, ਵਡਜੋਧਾ, ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਮਹਾਂਬਲੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਦਾ ਧਨੀ, ਛਠਮ ਪੀਰ). **ਗੁ.ਸੋ:੧**/੩; **੨**/੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬:** **੧**/੧-੨੩ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਗੁਰ8, ਗੁਰ, ਗੁਵਿੰਦ ਹਰਿ ਗੁ., ਛਠਮ ਗੁਰੂ, ਛਠਮ ਗੁ. ਬਲਕਾਰ, ਬਡ ਜ਼ੋਧਾ, ਮੂਰਤਿ ਅਪਰ ਅਪਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ2, ਸ੍ਰੀ ਗੋਵਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਪਤਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ3, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਧਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ5, ਸੁਖਦਾਈ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਅਵਤਾਰਨ ਕੋ ਅਵਤਾਰੀ, ਭਗਤੁ ਗੋਵਿੰਦ, ਪੁਤ੍ਰ ਅਨਾਦਿ) **੨**/੨੪-੪੨ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਗੁਰ18-ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸਤਿਗੁਰ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ, ਬਾਲ16, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਗੁ. ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਬਾਲਕ ਰੂਪ, ਸਗਲ ਘਟ ਸੁਆਮੀ, ਸੁਤ ਅਵਤਾਰੀ, ਗੁਰ ਸਾਮਰਥ, ਆਦਿ ਨਰਾਇਣ, ਸੁਤ, ਗੁ. ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਗੁ. ਬਾਲ ਮੁਰਾਰੀ, ਬਾਲ ਰੂਪ2, ਵਡਭਾਗੀ, ਮਹਾਂਬਲੀ ਜ਼ੋਧਾ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਕਰਤਾਰਾ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਬਲਵਾਨ, ਸੁਖਖਾਨ, ਗੁਰਦੇਵ, ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ, ਗੁਰੂ **੩**/੫੨-੫੫ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ10, ਦੀਨ ਏ ਬਾਲਕ, ਗੁ. ਸੁਤ2, ਗੁਰ ਸਮਰਥੁ); **੪**/੬੪ (ਪੁਤ੍ਰ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ9, ਗੁਰੂ, ਗੁਰਪੁਤ੍ਰ, ਦੁਖ ਭੰਜਨ); **੫/**੧੨੨੍੫੪ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ47, ਗੁਰ11 ਸੁਤ, ਗੋਵਿੰਦ, ਗਵੰਤ ਅਪਾਰੁ, ਜਗਤ ਸੁਖਕਾਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਸੁਤ2, ਬੈਕਿਸੋਰ, ਸੁਖਮਾਨ, ਪ੍ਰਭ5, ਪ੍ਰਭੁ ਜਗਤ ਗੁਰ, ਭੁਪਾ, ਸੁਆਮੀ ਕਰਤਾਰ); **੭**/੧੮੮-੨੦੬ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ21, ਗੁਵਿੰਦ/ਗੋਬਿੰਦ ਹਰਿ, ਪੀਰ2, ਮੁਰਾਰਿ4, ਗੁਰ7);

੮/੨੦੭-੩੦੭ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ33, ਸੁਖਮਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ18, ਸੁਖਮਾਰਗ6 ਰਵਿਬੰਸੀ, ਭਗਵੰਤ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ8, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ5, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਭਾਰੀ, ਦੀਨ ਸਹਾਇ, ਮੁਰਾਰੀ, ਛਠਮ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ/ਮੁਖ9, ਦਯਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਪਤਿਸਾਹ, ਕਾਲ ਰੂਪ, ਰੂਪ ਮਹਾਨ, ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਸੁਤ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸੋਢੀ3, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਰੂਪ ਅਲਾਹੀ, ਪੀਰ ਮੁਰਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਪੀ26, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਸਤਪੀਰ, ਰੂਪ ਖੁਦਾਇ, ਸਿਰਮੋਰ, ਖੁਦ ਖੁਦਾਇ, ਬੁਪੇਸ, ਫਕਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਰੂਪ, ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ); **੯**/੩੦੮.੧੩ (ਗੁਰ/ਰੂ/ਗੁਰਹਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ2, ਛਠਮ ਰੂਪ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ36, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ54, ਦੀਨਾਨਾਥ19, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦੁਖ ਨਿਵਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ16, ਕਰਤਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ, ਨਰਂ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਸੁਖਮਾਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਮੁਰਾਰਿ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰਾ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਪੰ, ਸੁਖਸਿੰਧ, ਸੁਖਪੂਰ ਪ੍ਰਭੂ, ਛਠਮ ਗੁਰ10, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ/ਮੁਖ17, ਗੁਰੂ ਸੁਖਕਾਰਾ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਸਕਤਿ ਰਘੁਬੀਰ, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ, ਪ੍ਰਭੂ ਗਿਰਧਾਰੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ7, ਪਰਮ ਜ਼ੋਤਿ, ਅਵਤਾਰ ਅਣੀਵੰਤ, ਸਪ ਘਟ ਜਾਨਨਹਾਰ ਮੁਰਾਰੀ, ਦੀਨ, ਅਭੇਵ, ਘਟ-ਘਟ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸੁਖਘਾਮੀ; **੧੦**/੪੨੩-੪੨ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਗੁਰਹਿ36, ਸੁਖਸਾਗਰ8, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਪ੍ਰਭ।ਪ੍ਰਭੂ। ਜੀ27, ਦਯਾਸਿਧ ਰਣਧੀਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਦਯਾਸਿੰਧ ਸੁਖਰਾਸੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਕੌਤੀਕ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ9, ਮਹਾਰਾਜ10, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਭਵ ਹਰਣ, ਦੀਨ ਬੰਧਵ ਸੁਖਦਾਯਕ, ਗਰੀਬ ਲਿਵਾਜਾ15); **੧੧**/੪੪੪-੫੪ (ਖੁਦ ਅਵਤਾਰ, ਗੁਰ3, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ18, ਮਹਾਰਾਜ, ਦੀਨਾਨਾਥ, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ4, ਕਰਤਾਰਾ, ਕਿਰਪਾਸਿੰਧ10, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਬੀਨ); **੧੨**/੪੫੫-੭੯ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ/ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ26, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ/ ਪ੍ਰਭਾ ਜੀ17 ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਦੀਨਾਨਾਥ ਸੁਆਮੀ, ਸਭ ਘਟ-ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ19, ਸਤਿਗੁਰ12, ਗੁਰੂ40, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ54, ਮਹਾਰਾਜ, ਮਹਾਕਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਗਯਾਨੀ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਸੁਆਮੀ, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਨਾਥ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਅਵਤਾਰ, ਸੁਆਮੀ, ਛਠਮ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰ, ਅਨੰਦੇ ਬਿਸਾਕਾ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਖ ਮਾਕੰਦ, ਮਹਾਰਾਜ

ਪੁਰਸੋਤਮ, ਬੈਰ ਨਿਕੰਦਾ, ਮੁਰਾਰਿ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰੈ); **੧੩**/੪੮੦-੮੭ (ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ16, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ28, ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਜਾਨਨਹਾਰੇ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ20,ਮਹਾਰਾਜ, ਪਰ ਪੀਰ ਨਿਵਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ20, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ, ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰ ਬਿਰਦ, ਕਿਰਪਾਲ10, ਰਣਧੀਰ16, ਦਾਸ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ). **੧੪**/੪੯੦-੫੧੦ (ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ40, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ10, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਹਿੰਦ ਕਾ ਗੁਰੂ, ਸਤ੍ਰਿਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦੋ ਬਲਵਾਨ,4, ਸਤ ਜ਼ੋਘ, ਦੀਨਾਨਾਥ10, ਸਾਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਗਯਾਨੀ, ਦੀਨਾ ਨਾਥੰ ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ); **੧੫**/੫੧੧-੨੭ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ37, ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਰਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭੂ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ12, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ28, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ/ਕਰਤਾਰਾ10, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਸਰੋਵਰ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ਅਲੇਖ, ਰਣਧੀਰਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਸੁਖਮਾਨ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਕਾਮ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਮੁਖਿ18, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਦਯਾਲ ਪ੍ਰਭੂ); **੧੬**/੫੨੮-੫੬ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਗੁਰੂ21 ਛਠਮ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ10, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ7, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਗੁਰਕਰਤਾਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰ, ਆਦਿ ਨਾਰਾਯਨ ਦਾਸ, ਸਤਿਗੁਰ ਰੂਪ, ਗੁਰ ਭਗਵਤਿ, ਮਹਾਰਾਜ20, ਜਾਨਨਹਾਰੇ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਮਾਨ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਬਡੇ ਸਕੰਦ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਕਰਤਾਰਾ, ਦੇਵ ਪ੍ਰਤੱਖ, ਚੀਕ ਨਾਥੰ, ਗੁਰ ਕਿਰਪਾਲ, ਪਰਮਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੂ ਗੁਰ ਗਯਾਨੀ, ਸੁਭਚਾਰਾ, ਦੀਨ ਬੰਧੁ); **੧੭**/੫੫੮-੯੫ (ਸਿੰਘ ਦਯਾ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਗੁਰ ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ10, ਦਯਾਸਿੰਧ ਭਾਰੀ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ27, ਸੁਖਸਾਗਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ, ਕ੍ਰਿੰਪਾਸਿੰਧ25, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ12, ਗੁਰਦੇਵਾ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ26, ਸੁਖੈਨ, ਸੁਖਰੂਪਾ, ਵਡਭਾਗ, ਪ੍ਰਭ ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ, ਮਹਾਰਾਜ,10, ਨਾਥ, ਦਯਾਲ, ਗੁਨ ਸਾਗਰ, ਮੁਰਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਮੁਖਿ15, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਦਾਈ, ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **੧੮**/੫੯੬-੬੩੩ (ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ10, ਛਠਮ ਰੂਪ5, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁ. ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ19, ਮੁਰਾਰਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ, ਦਯਾਲਾ, ਨਾਥ, ਅਨਾਥਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਮੁਖਿ14, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ13, ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ25, ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀਨ ਕੇ

ਦਯਾਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਗੁਰ ਅਮਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਿਤ ਨਿਧਾਨ, ਸੁਖਸਿੰਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਦਾਇ, ਸੁਖ ਸਾਗਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸੁਖਧਾਮਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਯਾ ਸਮੁੰਦ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਦਾਈ, ਸੁਆਮੀ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਜਾਨਨਹਾਰ ਮੁਰਾਰਿ, ਛਠਮ ਗੁਰੂ, ਦਯਾਲਾ, ਦੀਨਨ ਸੁਖਦਾਈ, ਵਡਭਾਗ); **੧੯**/੬੩੪-੯੦ (ਛਟਮ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰਣਧੀਰ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ70, ਗੁਰਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ24, ਦਯਾਸਿੰਧੁ26, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ29, ਦਯਾਲ ਮੁਰਾਰੀ, ਮਰਾਰਿ ਪ੍ਰਭੂ, ਬਡਭਾਗਾ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਦਿਆਲਾ, ਗੁਰਦੇਵ, ਸੁਖਧਾਮੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਭੇਵ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ20, ਹਰਿਗੁਵੰਦ/ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ26 ਗੁਰਦੇਵ, ਗੁਰ ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ6, ਅਲੇਖ, ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ, ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ8, ਸੀਲ ਬਾਕੀ, ਧੀਰ ਕੇਤੰ, ਸੱਤਿ ਖੁਦਾਇ, ਪੂਰਨ ਸੁਖਦਾਈ); **੨੦**/੬੯੧-੭੪੩ (ਗੁਰ।ਗੁਰੂ। ਗੁਰਹਿ70, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਯਾਸਿੰਧ20, ਦਯਾਸਿੰਧ ਗੁਰ12, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ16, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਮੁਖਿ23, ਗੁਰਦੇਵ ਅਭੇਵਾ, ਭਗਤ ਵਡਸ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ, ਸੁਖਧਾਮੀ, ਦਯਾਨਿਧ, ਗਿਰਧਾਰੀ4, ਗੁਰਦੇਵ3, ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਸੁਖਸਿੰਧ, ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਵਿੰਦ25, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਸਾਗਰ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਅਨੰਦਧਾਰੀ, ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ8, ਹਿੰਦੂ ਗੁਰ4, ਪਿਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਮੂਰਤਿ ਅਪਰ ਅਪਾਰ, ਗੁਸਾਂਈ, ਫੱਕਰ ਅਲਾਹੀ, ਧੀਰ ਸਿੰਧੁ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦੀਨ ਦਯਾਲੀ, ਗੁਰ ਸਾਚੇ); **੨੧**/੭੪੪-੮00 (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ65, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ19, ਗੁਰਦੇਵ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ35, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸੁਆਮੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ6, ਦਯਾਨਿਧਿ8, ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ10, ਮੁਰਾਰੀ, ਜਗਦੇਵਾ, ਅਬਿਨਾਸੀ, ਛਠਮ ਰੂਪ, ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਛਟਮ ਰੂਪ ਬਲਵਾਨ, ਛਠਮ ਗੁਰੂ12, ਮਾਨੁਖ ਅਵਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਸਕਾਵਤ, ਗੁਰ ਬਡ12, ਮਾਨੁਖ ਅਵਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਸਕਾਵਤ, ਗੁਰ ਬਾਡ ਬਲਕਾਰੀ, ਦਯਾ ਸਮੁੰਦਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਿਰਤਾਜੂ, ਲਾਮ ਨਿਵਾਜੂ, ਸੰਤਨ ਸੁਖਦਾਈ, ਪ੍ਰਭ ਕਰਤਾਰਾ, ਘਟ ਘਟ ਜਾਨਨਹਾਰ ਦਯਾਲਾ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ10/ਮੁਰਾਰੀ, ਸੁਖਕਾਰਾ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਗੁਸਾਂਈ, ਜਗ ਪਤਿਨਾਯਕ, ਮੁਰਾਰਿ, ਸਿਧਿ ਅਲਖ ਅਭੇਵ, ਜਗ ਨਾਯਕ, ਖਸ਼ਟਮ ਅਵਤਾਰ, ਖੋੜਸਮ ਅਵਤਾਰ, ਮੁਰਾਰਿ ਪੁਰਸੋਤਮ, ਵਡਭਾਗ, ਸੁਆਮੀ, ਸੁਖਧਾਮੀ, ਗੁਰਦੇਵ). **ਕੁ.੧੦: ੧**/੧੯-੨੧ (ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ, ਖਟ ਪਤਿਸਾਹੀ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰਾ); **੩**/੪੭ (ਖਟ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ); **੫**/੭੦; **੮**/੧੨੪;

੧੬/੧੯੪, ਗੁਰ।ਬਿਗਸੇ। ਸਾਹਿਬ). **ਸੁ.੧੦: ੧**/੫-੧੩ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਅਚੁਤ ਅਲਖ ਪੁਰਖ ਭਵਾਨਹੁ, ਖਲਖੰਡਨ ਮੰਡਨ, ਖੜਗਪਾਨ, ਸਾਹਿਬ, ਅਵਤਾਰੀ, ਪਰਮ ਜੋਤਿ, ਗੁਰਦੇਵ ਛਠਵੇਂ ਦਿਆਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰ, ਦੀਨਾਨ ਬੰਧ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਬਿੰਦ ਹਰਿ ਖੜਗ ਧਾਰ, ਗੁਰਦੇਵ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨਿਧਾਨ, ਬਡ ਜ਼ੋਧਾ ਅਵਤਾਰ); **੪**/੪੮, ੫੫ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਖਟ); **੫**/੭੬ (ਸਾਹਿਬ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ). ਛਿਬਰ: **੫**/੩੮-੪੩ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ/ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ7, ਨੀਗਰ2, ਸਾਹਿਬ6, ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ); **੬**/੪੯-੫੬ (ਗੁ. ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ3, ਸਾਹਿਬ ਗੁ. ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਜੀ5, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਸਾਹਿਬ50, ਬੇਟਾ ਅਰਜਨ ਦਾ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ4, ਫਕੀਰ2, ਸਤਿਗੁਰ ਨਰਿੰਦ, ਗੁਰ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਰਾਇ, ਸਾਹਿਬ ਮਨਸਾਧਾਰੀ, ਹਜ਼ੂਰ, ਗੁਰੂ, ਹਿੰਦੂ, ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹੁ, ਭਗਵਾਨ, ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰੀ, ਫਕੀਰ ਜਾਤਿ, ਰਾਮਦਾਸ2); **੧੦**/੯੫; **੧੨**/੧੩੪, ੧੪੦; **੧੪**/੧੫੧-੫2 (ਗੁਰੂ). **ਮਪ.ਵ. ੭੮**/੧੨੨-੩ (ਗੁ., ਭਗਤ ਅਉਤਾਰ, ਮੀਰ ਪੀਰੁ); **੭੯**/੧੨੩ (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਸਰਬ ਕਲਾ ਨਿਧਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ2, ਬਡਾਪੁਰਖ, ਰਾਜ ਜੋਗੋ ਸੰਜੁਗਤ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਦਾ ਮਹਾਂਬਲੀ ਪੁਰਖ); **੮੨**/੧੨੫-੨੬ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਸਤਗੁਰੂ, ਸਾਹਿਬ, ਗੁ.ਜੀ.); **੮੩**/੧੨੬-੨੮ (ਸਤਗੁਰ ਜੀ6, ਗੁ.ਜੀ.7, ਸਾਹਿਬ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਸਤਗੁਰ ਪਾਤਸਾਹ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਬੰਦੀ ਛੋੜ); **੮੪**/੧੨੮ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਗੁਰ7, ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਾਹਿਬ2, ਸਾਹਿਬ ਸਤਗੁਰੂ, ਗੁ./ਗੁਰੂ ਜੀ2); **੮੫**/੧੨੮-੩0 (ਸਤਗੁਰ6, ਗੁ.ਜੀ6, ਸਾਹਿਬ10, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਗੁਰ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਸਤਗੁਰ2); **੮੬**/੧3੦-੩੧ (ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸਤਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ5, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਮਕਬੂਲ ਇਲਾਹੀ, ਗੁ.ਜੀ); **੮੭**/੧੩੧-੩੩ (ਸਾਹਿਬ10, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4, ਸਾਹਿਬਾ, ਸਤਗੁਰੂ ਜੀ2, ਗੁਰੂ ਜੀ; **੮੮**/੧੩੩-੩੫ (ਗ. ਹਰਿਗੋਬਿੰਂਦ, ਗੁਰੂ ਜੀ8, ਸਾਹਿਬ15 ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੮੯**/੧੩੫-੩੬ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਗੁਰ, ਗੁਰੂ, ਸਾਹਿਬ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ), **੯੦/**੧੩੬-੩੭ (ਸਾਹਿਬ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਗੁਰ ਜੀ3, ਗੁ./ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬਖਸੰਦ); **੯੧**/੧੩੭-੩੮ (ਸਾਹਿਬ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ5,

ਗੁ./ਗੁਰੂ2, ਸਰਕਾਰ); **੯੨**/੧੩੯ (ਸਤਿਗੁਰੂ/ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ4, ਸਾਹਿਬ3); **੯੩**/੧੩੯-੪੦ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ6, ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ2, ਸਤਗੁਰ, ਸਾਹ); **੯੪**/੧੪੦-੪੧ (ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ3, ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰੂ, ਗੁ. ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਤਗੁਰੂ ਪੂਰਾ, ਮਿਹਰਵਾਨ2); **੯੫**/੧੪੧-੪੨ (ਸਤਗੁਰ2, ਸਾਹਿਬ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ); **੯੬**/੧੪੨-੪੩ (ਸਤਗੁਰ ਜੀ3, ਸਤਿਗੁਰਾ, ਗੁ.4, ਸਾਹਿਬ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੯੭**/੧੪੪ (ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3, ਸਾਹਿਬ); **੯੮**/੧੪੪-੪੫ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸਤਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰੂ5 ਸਾਹਿਬ2); **੯੯**/੧੪੫-੪੬ (ਸਾਹਿਬ2, ਸਤਗੁਰ ਜੀ45, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਸਤਗੁਰੂ); **੧੦੦**/੧੪੬ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਪਾਤਸਾਹ2, ਗੁਰ2); **੧੦੧**/੧੪੭ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਗੁਰ2); **੧੦੨**/੧੪੭ (ਛੇਵੈਂ ਮਹਲ); **੧੬੩**/੨੦੭-੦੯ (ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ2, ਗੁਰੂ ਜੀ7). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੮**/੨੭੫ (ਮੀਰ, ਪੀਰ); **੧੯**/੩੭੮-੯ (ਦੇਵ ਦਿਆਲੰ, ਮਹਾਂਬਲੀ, ਤਪ ਤੇਜ਼ ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ, ਗੰਭੀਰ ਧੀਰ, ਮਤ ਸਾਗਰ ਗਿਆਨ, ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਸੰਤ ਭਗਵਾਨ, ਪੂਰਨਮਤ); **੨੨**/੩੯੪3 (ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਬਡਾ ਤੇਜ਼ਸੀ); **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧**/੩੯੭-੯੮ (ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਬੀਰ ਬੀਰ ਚਿਤ, ਦਿਆਲ2, ਭਗਤਿ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ, ਅਮਿਤ ਬਲ, ਗਿਆਨ ਰੂਪ, ਸੁਖ ਸਾਰ); **੨**/੪੦੦-੦੨ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰ4, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ10, ਹਰਨ ਭਰਨ, ਕਾਰਨ ਕਰਨ, ਪਾਲਨ ਰਾਖਨ ਬਿਰਦ); **੩**/੪੦੪-੦੭ (ਸਤਿਗੁਰ17, ਪ੍ਰਭ4, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਅਬਿਨਾਸੀ); **੪**/੪੧੨-੧੫ (ਸਤਿਗੁਰੂ9, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ7, ਕਾਮਲਪੀਰ, ਜਗਤ ਗੁਰਦੇਵ, ਗੁਰਧੀਰ); **੫**/੪੧੭-੨੧ (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਪੂਰਨ ਮਾਰਗ ਅਨੰਦ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ8); **੬**/੪੨੩-੨੯ (ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ26, ਗੁ. ਦੀਨ ਬੰਧ, ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਤਿਗੁਰ); **੭**/੪੩੧-੩੫ (ਗੁ. ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ2, ਸਿਤਗੁਰ4, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ, ਦਇਆਲ ਗੁਰ3); **੮**/੪੩੭-੩9 (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ3, ਸੁਆਮੀ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਇਆਲ2, ਦਿਆਲ3, ਪ੍ਰਭ3, ਦਿਆਲ ਗੁਰ2, ਸੁਆਮੀ2); **੯**/੪੪੦-੪੬ (ਗੁ. ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ2, ਦਿਆਲ/ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ4); **੧੦**/੪੪੮-੫੩ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ10, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ,

ਮਹਾਂਬੀਰ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਦਇਆਲ); **੧੧**/੪੫੪-੫੮ (ਸਤਿਗੁਰ7, ਗੁਰ, ਦਿਆਲ, ਗੁਰੂ ਸੂਰਾ, ਬਿਧਾਤਾ ਦਿਆਲ); **੧੨**/੪੫੯-੬੪ (ਪ੍ਰਭ4, ਗੁਰ12, ਗੁ. ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ); **੧੩**/੪੬੬-੬੯ (ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਤਪਤੇਜ਼ ਬਿਸਾਲ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰਦਿਆਲ); **੧੪**/੪੭੫-੭੭ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁਰ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ); **੧੫**/੪੭੮-੪੮੧ 9ਗੁ. ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਗੁਰ4, ਸਤਿਗੁਰ4, ਪ੍ਰਭ ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ, ਦਿਆਲ; **੧੬**/੪੮੫-੮੬ (ਸਤਿਗੁਰ10, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ2, ਗੁਰ13, ਦਿਆਲ2, ਪ੍ਰਪ2, ਅੰਤਰਜਾਮੀ/ਦਿਆਲ2); **੧੮**/੪੯੩-੯੭ (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ7, ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ); **੧੯**/੪੯੮-੫0੧ (ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਿਆਲ, ਗੁਰੂ2)); **੨0**/੫0੩-0੫ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ6, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ2); **੨੧**/੫0੬-0੭ (ਸਤਿਗੁਰੂ3, ਪ੍ਰਭ4, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ **੨੨**/੫0੮-੧੧ (ਹਰਨ ਭਰਨ, ਕਾਰਲ ਕਰਨ2, ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਦਿਆਲ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੨੩**/੫੧੮ (ਛਠਵੇਂ ਮਹਲ); **੧੯**/੭੧੯; **੨੪**/੭੨੨; **੨੫**/੭੨੫ (ਛਠਵੇਂ ਮਹਲ). **ਭੰਗੂ. ੧੨**/੨੩; **੭੨**/੧੬੮; **੧0੨**/੨੫੮; **੧੬0.੩**/੪੨੯-੩੧ (ਗੁਰ8, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਸਤਿਗੁਰ8). **ਗਗ.੧**

: ਪੂ.੨/੩੧੨; **ਪੂ.੩**/੩੩0 (ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰ ਖਸ਼ਟਮ); **ਪੂ.੪**/੩੪੫; **ਪੂ.੧0**/੪੧੧ (ਗੁ. ਖਸ਼ਮ); **ਪੂ.੧੧**/੪੨੮ (ਖਸ਼ਟਮ ਬਪੁਧਰ); **ਪੂ.੧੫**/੪੬੬ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ।ਜੁ। ਗੁਰੁ2); **ਪੂ.੨0**/੫੧0 (ਸਾਹਜ਼ਾਦਾ, ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ2, ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ7 ਬਲਕਾਰੀਆ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨0-੨੫ (ਗੁ., ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਗੁ. ਬਾਲਕ, ਆਜਾਨ, ਬਾਹੁ, ਸੁਖਮਾ ਨਿਵਾਸ, ਗੁ. ਹਰਿਗੋਂਦ, ਦੁਖ ਦੰਦ ਹਰ, ਬਡ ਧੀਰ ਭੀਰਿ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੬-੩੧ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ30, ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦ, ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ, ਬਡ ਪੀਰੁ, ਸਤਗੁਰੂ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੩੮ (ਸਤਿਗੁਰ, ਜਗਸਾਈ, ਗੁਰ40 ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰ3, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ, ਗੁਰ ਪਰਉਪਕਾਰੀ); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੯-੫0 (ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਬੱਗ) ਪੀਰ ਦਿਢ ਮੌਲਾ, ਗੁਰ ਸੁਖ ਧਾਮੂੰ, ਭਗਵੰਤਹਿ, ਗੁਰ18, ਜਗਤਪੂਜਯ, ਸਰਬ ਵਿਧਿ ਸਮਰਥ, ਗੁਰ ਹਿੰਦੂ, ਗੁਰ ਈਸ ਬਪ, ਸ੍ਰਬੱਗਯ, ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਪਾਲਕ, ਆਚਾਰਯ, ਗੁਰੂ ਧੀਰ); **ਪੂ.੨੪**/੫੫੨-੬੪ (ਏਂਕਕਾਰ, ਅਕਾਲ ਪ੍ਰਭੁ, ਨਿਪਵ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ ਗੁਰੁ45, ਗੁਰ ਬਲਵੰਡ, ਗੁਰ ਸੂਰਬੀਰ, ਪੂਰਨ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ); **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪-੮੨ (ਗੁਰ/ਗਰੂ/

ਗੁਰਿ60, ਹਾਰਕ ਦੁਖ ਦੰਦ, ਜਗ ਸਾਈ, ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ, ਸਿਖੀ, ਰਖਵਾਰਾ, ਰੱਖਕ ਗੁਰ ਭਾਰੇ, ਸਤਿਗਰ/ਰੂ20, ਸਾਹਿਬ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਗੁਰ ਭਾਰੀ, ਸਮਰਥ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ, ਪੈਗੰਮ੍ਰ ਹੈ ਵਲੀ ਸਹੀ, ਗੁਰਪੀਰ ਭਾਰ, ਫਕੀਰ ਗੁਰੁ); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੨-੯੭ (ਗੁਰ/ਗੁਰੁ/ਗੁਰਿ55 ਸਤਿਗੁਰ8, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕੋ ਮਾਲਕ ਗੁਰ, ਧੀਰਜ ਬੀਰਜਵੰਤ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੇ ਧਨੀ, ਬਲੀ ਬਡ, ਸੌਢਬੰਸ ਸਿੰਧ, ਮੁਰਾਰੀ, ਵਲੀ ਨਯਾਮਤ, ਬਲੀ ਬੀਰ ਨਾਥੰ, ਪਤਿ ਤੀਨ ਲੋਕਹਿ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੭-੦੮ (ਗੁ. ਖਸ਼ਟਮ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਆਨੰਦ ਕੰਦ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਵਲੀ ਗੁਰ ਭਾਰੀ, ਸੂਰਬੀਰ ਵਡ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਰੋ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰੈਂ44, ਜਗਬੰਦਨ, ਮਾਲਕ, ਪਾਲਕ ਜਗ ਕਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ); **ਪੂ.੨੮**/੬੦੮-੧੯ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਖਬਟਮ ਗੁਰੁ3, ਗੁਰ//ਗੁਰੁ/ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ38, ਸਿਖਨ ਪਤਿ, ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਗੁਰ ਈਸਰ, ਗੁਰੁ ਭਗਵਾਨੰ, ਗੁਰੂ ਜਗ ਸਾਂਈ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੧ (ਗੁਰ ਛੀਵੇਂ); **ਪੂ.੩੦**/੮੯੩ (ਗੁਰੂ, ਬਾਬੇ); **ਪੂ.੩੨**/੯੨੮-੨੯ (ਗੁਰ ਛੀਮਹਿ, ਪਿਤਾਮੈਂ); **ਪੂ.੩੩**/੯੮੦-੨ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ2). **ਪੂ.੩੪**/੧੨ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰ); **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੧, ੪੬ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰੁ, ਗੁਰ ਪਿਤਾ); **ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੬ (ਗੁਰ ਪਿਤਾ); **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੦ (ਗੁ. ਜੀ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਬਿ); **ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੧, ੭੦ (ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰੁ, ਪਿਤਾ ਮੈਂ); **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੮ (ਪਿਤਾਮੇ); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੨੦-੨੧ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਪਿਤਾਮੇ, ਗੁ. ਪਿਤਾਮਾ ਜੀ); **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੪, ੫੮ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ2 **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੫ (ਗੁਰੁ ਖਸ਼ਟਮ); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੬੨ (ਬਡ ਗੁਰੂਅਨ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੮ (ਗੁਰ0; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੭, ੧੪,੧੬3 (ਖਸ਼ਟਮ ਗੁਰ ਧੀਰੈਂ, 10ਵੇਂ ਗੁਰ ਕੇ ਦਾਦੇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੬੭ (ਗੁਰੁ ਵਾਲੀ, ਰਾਜ ਜ਼ੋਗ); **ਉ.੧੦**/ ੧੮੭੮ (ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੂ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੩ (ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਗੁਰੁ, ਕਰਣਾਕਰਿ); **ਉ.੨੨**/੨੦੬੦ (ਮੀਰਸੁ, ਸਾਖਯਾਤ ਸਰੂਪ ਹਰੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ); **ਉ.੨੭**/੨੧੫੯ (ਸਤੋ ਗੁਨ ਗਯਾਨੀ); **ਉ.੨੯**/੨੧੭੨ (ਗੁਰੂ); **ਉ.੩੦**/੨੧੯੫ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ, ਖਸ਼ਟ ਇਸ਼ਟ ਗੁਰੁ); **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੧; **ਉ.੪੯**/੨੫੩੫ (ਗੁਰੁ); ਉ.**੫੯**/੨੮੨੩-੨੬, ੪੩ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ।ਜੁ। ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ3, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ2, ਸਤਿਗੁਰੁ, ਗੁਰ/ਰੂ15).

"ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਧੀਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਪੁਰਾ, ਮਿਹ, ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਜਨਮਸਾਖੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) 1750-1800 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 1200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਕੇਵਲ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰੁ/ਗੁਰਹਿ' ਰੂਪ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ, ਦਲ ਭੰਜਨ ਸੂਰਾ, ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਛਠਮ ਗੁਰੂ, ਛਠਮ ਰੂਪ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ/ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ, ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਮਹਾਂਬਲੀ ਸੂਰਾ, ਦੀਲ ਦੁਖ ਦੰਦ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਰਣਧੀਰ, ਸੂਰਬੀਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਜਗ ਕੇ ਪਾਲਕ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਲਗਭਗ 70-80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਮੁੱਖ ਅੰਦਰਾਜ਼ ਵਿਚ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਮਤ 1644 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ[236]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੬**/੫੨੮ (ਹਰਿਗੁਵਿੰਦਪੁਰ). ਛਿਬਰ: ੬/੫੦-੫੩2. **ਮਪ.ਵ: ੮੨**/੧੨੫-੨੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੮; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੨, ੫੫੮-੫੯ (ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ3, ਪੁਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ); **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪ (ਪੁਰ ਹਰਗੋਬਿੰਦ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੯੬ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪29 (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ); **ਉ.੫੩**/੨੬੬੬; **ਉ:੫੯**/੨੮੫੦-੫੧ (ਹਰਿਗੁਬਿੰਦਪੁਰ ਸ਼ਹਰ, ਹਰਿ ਗੁਬਿੰਦਪੁਰਿ).

ਹਰਿ ਜਸ ਰਾਇ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਤੀ, ਸਤੀਦਾਸ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੁਨਸੀ ਸੀ-ਛਿਬਰ: **੧੦**/੭੭.

ਹਰਿ ਜੀ/ਹਰੀ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ-ਛਿਬਰ:**੨**/੧੭ ੩/੨੪3.

ਹਰਿਦਾਸ /ਹਰੀਦਾਸ[1]

[236] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼* ਪੰ. 251.

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- ਛਿਬਰ: **੩**/੨੫੫; **੪**/੩੨੫. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੭੩ **ਮਪ.ਵ: ੯੫**/੧੪੧. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੯**/੧੦੬; **੮**/੩੦੬ (ਹਰਦਾਸ ਪਿੰਡ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੭**/੪੮੧ (ਸੋਢੀ ਹਰੀਦਾਸ ਹਰਿਦਾਸੁ, ਹਰਦਾਸ).

ਹਰਿਦਾਸ[2]

ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ (ਚੌਂਕੀਦਾਰ) ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੪੮, ੫੧, ੫੬3 ੨੬12. ਛਿਬਰ: **੬**/੪੧; **੧੦**/੭੯, ੮੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧**/੫੩੧ (ਹਰਦਾਸ /ਹਰਿਦਾਸ2, ਕਿਲ੍ਹੇਦਾਰ ਹਰਦਾਸ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੪ (ਹਰਦਾਸ2).

ਹਰਿਦਾਸ[3]

'ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ' ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਗਤਦਾਸੀਏ ਫਿਰਕੇ ਦੇ 'ਹਜ਼ਾਰੀ ਦਾਸ' ਦਾ ਪੋਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੧.

'ਹਰਿਦਾਸ'[4]

ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਮੌਜੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣਵਾਲਾ, ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦਾ ਦਾਦਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੫ (ਹਰਦਾਸੈਂ).

ਹਰਿਦਿਆਲ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ-ਪਤ੍ਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ` ਜੀ ਦਾ ਕੁਲ-ਪਰੋਹਿਤ' ਹਰਿਦਿਆਲ ਪੰਡਿਤ- **ਬਾਲਾ:** ੧/੧੬੯ (ਹਰਿਦਿਆਲ ਮਿਸਰੁ); **੨**/੧੭੨-੭੪ (ਹਰਿਦਿਆਲ ਬ੍ਰਹਮਣ, ਹਰ/ਹਰਿਦਇਆਲ5, ਪੰਡਿਤ/ਪੰਡਿਤੁ20); **੩/੩੪. ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੨**/੭੧; **੪**/੭੪.

ਹਰਿਦਿਆਲ[2]

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾਤਾ ਹਰਿਦਿਆਲ ਸੋਢੀ ਜੀ- ਛਿਬਰ: ੪/੩੨.

ਹਰਿਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ` ਚੋਂ ਇਕ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੬, ੨੭੦੪

ਹਰਿਦੁਆਰ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ/ਨਗਰ ਜੋ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਤੋਂ ਪਿਪਲੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਲਕਸ਼ਰ ਤੋਂ 28 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[237]- ਮਿਹ.**੧: ੪੨**/੧੨੩; **੪੨**/੧੨੩; **੪੩**/੧੨੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੨**/੪੭੩. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੪; **੩**/੩੯; **੩**/੪੧; **੭**/੧੦੩. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੧੭; **੪**/੪੮, ੫੦. ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੪, ੧੮, ੨੧ (ਹਰਿਸਰ3); **੩**/੨੪-੨੭ (ਹਰਿਸਰ6); **੪**/੩੩; (ਹਰਿਸਰ); **੬**/੫੭ (ਹਰਿ ਸਰਿ); **੭**/੬੧ (ਹਰਿਸਰ); **੮**/੬੪ (ਹਰਿਸਰੁ2); **੯**/੭੫ (ਹਰਿਸਰ2); **੧੦**/੧੦੦ 9ਹਰਿਸਰ0. **ਮਪ.ਵ: ੩੬**/੭੮-੮੦; **੪੧**/੮੫ (ਹਰਿਦਵਾਰ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੬**/੨੨੪ (ਹਰਦੁਆਰ3). **ਭੰਗੂ: ੫੮.੫**/੧੩੮ ਹਰਿਦਵਾਰੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੨; **ਪੂ.੧੫**/੪੬੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੯ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ); **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੯ (ਹਰਿਦਵਾਰ); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੦ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੦ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ); **ਉ.੧੦**/੧੮੮੫ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ). **ਗਗ.੫. ਉ.੩੮**/੨੩੪੭ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ) **ਉ.੪੬**/੨੪੭੮ (ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ); **ਉ.੪੮**/੨੫੧੨ (ਹਰਦੁਆ).

> "ਹਰਿਦੁਆਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਕੁੱਲ 45 ਹਵਾਲੇ-ਮਿਹ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.੧੦, ਸੁ.੧੦, ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ) ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਹਰਿਦੁਆਰ, ਹਰਿਦਵਾਰ, ਹਰਿਸਰ, ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਅਤੇ ਹਰਦੁਆ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਹਰਿਨਾਥ

ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਲ ਚੰਦਰੌਲੀ ਨਗਰ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹਰਨਾਥਪੁਰ ਨਗਰ ਹੈ। ਜੋ ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਬਨਾਰਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ 'ਧੀਮਾਨ' ਦੀ ਵੰਸਜ਼' ਚੋਂ ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ ਸੀ[238]-**ਮਹ.੧: ੫੧**/੧੫੦-੫੩ (ਰਾਜਾ ਹਰਿਨਾਥ28, ਧਰਮਿ ਆਤਮਾ ਰਾਜਾ); **੫੨**/੧੫੫.

ਹਰਿਭਗਤ

---

[237] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 72.

[238]ਉਹੀ

ਜੰਡਿਆਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਇਹ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਅਫਗਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਮੁਖ਼ਬਰ ਸੀ, ਇਸਨੇ ਮੁਖ਼ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ[239]- **ਕੁ.੧੦: ੨੧**/੨੯੦ (ਜੰਡਾਲਾ।ਭਯੋ। ਚੰਡਾਲਾ)). **ਭੰਗੂ: ੭੯**/੧੮੧; **੯੧**/੨੨੬; **੯੨**/੨੩੦ (ਨਿਰੰਜਨੀਆ ਹਰਭਗਤ, ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀ3 ਹਰਭਗਤ2); **੧੦੨**/੨੫੬-੫੭੨; **੧੦੬**/੨੭੨-੭੪ (ਹਰਭਗਤ/ਹਰਿਭਗਤ/ਹਰੀਭਗਤ3, ਨਿਰੰਜਨੀ, ਜੰਡਿਆਲੇ ਵਾਲੋ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੪ (ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਆ), ੨੨੨੧ (ਦੁਸਟ ਜੰਡਯਾਲੀਏ) ੨੨੨੨ (ਹਰਿਭਗਤ); **ਉ.੩੪**/੨੨੬੦ (ਨਿਰੰਜਨੀਆ ਹਰਿ ਭਗਤੂ, ਚੁਗਲ ਨਿਰੰਜਨੀਏ).

ਹਰਿਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ' ਦੇ ਮਹੰਤ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬੇਟਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੫੦.

ਹਰਿਪੌੜੀ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਉਹ ਪੌੜੀ ਜੋ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਵੱਲ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ[240]- **ਭੰਗੂ: ੬੯.੧**/੧੬੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੯੭.

'ਹਰ/ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ[1]'

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਦਰਬਾਰ 'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ' - **ਗਿਆ:** ੬੨੮੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ਪੂ**/੧੨੦-੫ (ਦਰਬਾਰ/ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ22, ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ, ਹਰਿਮੰਦਰ/ਰੁ12, ਮੰਦਰੁ, ਕੋਠੜੀ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ ਕੀ ਕੋਠੀ); **੭**/੧੭੬, ੧੮੦, ੧੯੪ (ਦਰਬਾਰ/ਦਰਬਾਰਾ3); **੮**/੨੬੭, ੩੦੬ ਦਰਬਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ2; **੯**/੩੧੫-੪੧੬ (ਦਰਬਾਰ14, ਕੋਠੜੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ, ਹਰਿਮੰਦਰ2, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਬਾਰ); **੧੦**/੪੩੩ (ਮੰਦਰ, ਦਰਬਾਰਾ, ਹਰਿਮੰਦਰ2); **੧੧**/੩੩੭-੪੮2. **੧੭**/੫੫੭-੫੯2, ੫੬੭ (ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰਾ), ੫੮੪-੮੬ (ਦਰਬਾਰ2), ੫੯੩ (ਦਰਬਾਰ); **੧੮**/੫੯੯-੬੩੩ (ਦਰਬਾਰ7, ਹਰਿਮੰਦਰ). **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦ (ਮੰਦਰ, ਸ੍ਰੀ

---

239 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 181 (ਫੁਨੇ.).

240 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 162 (ਫੁਨੇ.)।

ਹਰਿਮੰਦਰ). ਛਿਬਰ**: ੪**/੩੩; **੧੩**/੧੪੨. **ਮਪ.ਵ: ੬੯**/੧੧੨. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੪**/੩੨੦-੨੧2. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੬੩੮. **ਭੰਗੂ: ੬੮.੧**/੧੬੧-੬੨ (ਦ੍ਰਬਾਰ/ਦਰਬਾਰ3); **੭੯**/੧੮੧; **੮੧**/੧੯੬ (ਸਚੇ ਦਰਬਾਰ); **੮੪.੧**/੨੧੦ (ਦਰਬਾਰ); **੯0**/੨੨੬ (ਦ੍ਰਬਾਰਹਿ); **੯੨**/੨੨੭-੨੮2; **੧੧੬**/੩0੫ (ਗੁਰ ਦਰਬਾਰ); **੧੧੮**/੩੧੧; **੧੩੨**/੩੩੮; **੧੩੮**/੩੬੧ (ਦਰਬਾਰੇ2, ਦ੍ਰਬਾਰ); **੧੫੧**/੩੮੬-੮੯ (ਦਰਬਾਰ4, ਹਰਿਮੰਦਰ3); **੧੬੩**/੪੨੫-੩੬ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਬਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਬਾਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੯੭ (ਮੰਦਰ); **ਪੂ.੧੯**/੫00-0੭ (ਮੰਦਰ5, ਹਰਿਮੰਦਰ); **ਪੂ.੨੩**/੫੪0, ੪੩; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੬-੭03. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੯੨; **ਪੂ.੩੪**/੧0੩੧; **ਪੂ.੪੪/**੧੨੪੬, ੧੨੫੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੩੧ (ਹਰਿਮੰਦਰ, ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੰਦਰ, ਮੰਦਰ); **ਉ.੧੯**/੨0੧੫; **ਉ.੨੪**/੨੧0੭; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੮ (ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ); **ਉ.੩੧**/੨੨੧੭-੨0 (ਗੁਰੂ ਕੇ ਹਰਿਮੰਦਰ, ਮੰਦਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰ, ਹਰਿਮੰਦਰ); **ਉ.੩੨**/੨੨੬ (ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰ); **ਉ.੩੬**/੨੩੧੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੪-੯੫4 (ਗੁਰਮੰਦਰ); ੨੪0੪-0੯ (ਮੰਦਰ3, ਮੰਦਰ ਹਰਿ ਵਾਰੋ, ਦਰਬਾਰ4);**ਉ.੪੫**/੨੪੫੫-੫੬ (ਗੁਰਦ੍ਵਾਰ2); **ਉ.੪੬**/੨੪੬੭ (ਗੁਰ ਥਲ); ਉ.**੪੮**/੨੪੮੭; **ਉ.੫੧**/੨੫੬੩-੬੭ (ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰ2, ਹਰਿਮੰਦਰ); **ਉ.੫੨**/੨੬੧0 (ਦਰਬਾਰੈਂ)

> "ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਹਰਿਮੰਦਰ' ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ (ਪੁਰਾ, ਮਿਹ., ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁ.ਸੋ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਦਰਬਾਰ, ਦ੍ਰਬਾਰ, ਦਰਬਾਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ, ਹਰਿਮੰਦਰ, ਮੰਦਰ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, 50 ਦੀ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਕੇਵਲ 'ਗੁ.ਬਿ.੬:' ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 5 ਤੋਂ 10 ਤੱਕ ਹੈ।"

ਹਰਿਮੰਦਰ[2]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਗਰ 'ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਸਥਾਨ- **ਮਪ.੬: ੮0**/੧੨੪.

ਹਰਿਮੰਦਰ[3]

ਬਿਹਾਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੀ 'ਹਰਿਮੰਦਰ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੨**/੩੨-੩੪3. **ਸੂ.੧੦: ੩**/੩੯-੪੧ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ, ਹਰਿਮੰਦਰ2, ਹਰਮੰਦਰ).

'ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸੱਤਵੀਂ ਜੋਤ, ਸੱਤਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ- **ਗੁ.ਸੋ: ੧**/੩ (ਗੁਰੂ।ਭਏ। ਹਰਿ ਰਾਇ); **੨**/੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੩ (ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ, ਸੀਲਵੰਤ); **੮**/੨੩੯-੪੦ (ਹਰੀਰਾਇ2, ਸਪਤਮ); **੧੯**/੬੩੫, ੪੬(ਸਪਤਮ ਗੁਰ, ਹਰੀਰਾਇ4, ਤੇਜਵੰਤ); **੨੦**/੭੧੨, ੪੩ (ਹਰੀਰਾਇ4); **੨੧**/੭੪੬-੯੮ (ਹਰੀਰਾਇ/ਹਰਿਰਾਇ26, ਰਾਇ ਹਰਿ7, ਗੁਰਸੁਤ, ਸਪਤਮ ਗੁਰ2, ਦਯਾ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ2). **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧**/੧੯; **੧੬**/੧੯੪ (ਸਤਵੈਂ ਗੁਰ). **ਸੂ.੧੦: ੧**/੫; **੪**/੫੫ (ਸਪਤਮ ਪ੍ਰਭ ਜੂ). **ਛਿਬਰ: ੬**/੫੬6; **੭**/੬੦-੬੧ (ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿਤੇ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ6, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਪੋਤਾ); **੮**/੬੩; **੯**/੬੫; **੧੦**/੭੭ (ਸਤਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ); **੧੦**/੯੬; **੧੪**/੧੫੩. **ਮਪ.ਵ: ੯੯**/੧੪੫-੬੬2; **੧੦੦**/੧੪੬5; **੧੦੧**/੧੪੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ3, ਗੁ. ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ); **੧੦੨**/੧੪੭-੪੮ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ ਨੀਤ, ਮਿਰਜਾਦਾ ਦੇ ਧਾਰਨਹਾਰੇ, ਸਾਹਿਬ); **੧੦੩**/੧੪੮ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ3, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਪਾਕ ਬੰਦੇ ਖਾਸ ਰਬ ਦੇ); **੧੦੪**/੧੪(-੫੨ (ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਨਿਸਚਲ ਚਿਤ, ਅਟਲ ਭਗਤ, ਨਿਰਬਕਲਪ, ਸੁੰਦਰਛਪ, ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਇਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰ7, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ2, ਸਰਬ ਘਟਾ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ); **੧੦੬**/੧੫੨-੫੩ (ਸਤਗੁਰ4, ਗੁਰ); **੧੦੭**/੧੫੩-੫੫ (ਸਤੁਰ4, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ, ਚੰਚਲ ਤਰੰਗ, ਭਗਤ ਗਿਆਨ, ਵੈਰਾਗ ਜ਼ੋਗ, ਗੁਰ); **੧੦੮**/੧੫੫-੪੬ (ਸਤਗੁਰ4, ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ); **੧੦੯**/੧੫੬-੫੭ (ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ4, ਸਤਗੁਰ ਦਇਆਲ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੧੧੦**/੧੫੭ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ8, ਸਾਹਿਬ); **੧੧੧**/੧੫੭-੫੮ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ, ਸਚੇ

ਪਾਤਸ਼ਾਹ2); **੧੧੨**/੧੫੮-੫੯ (ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਾਹਿਬ2, ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ3; **੧੧੩**/੧੫੯-੬੦ (ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ8, ਸਾਹਿਬ5, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ2, ਦਇਆਲ, ਮੂਰਤ, ਪਾਤਸਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ); **੧੧੪**/੧੬੦-੬੨ (ਗੁਰੂ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ5, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ; ਸਤਿਗੁਰ6, ਜਾਤ ਰਬ ਕੀ); **੧੧੫**/੧੬੨ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਰਵੈਰ); **੧੧੬**/੧੬੨-੬੫ (ਸਾਹਿਬ7, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ10, ਗੁਰੂ ਜੀ); **੧੧੭**/੧੬੫-੬੬ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ7, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੧੮**/੧੬੬ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3, ਸਾਹਿਬ2, ਦਇਆਲ ਮੂਰਤ); **੧੧੯**/੧੬੬-੬੭ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ3, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ); **੧੨੦**/੧੬੮-੭੧ (ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੦**/੫੦੫ (ਕਰਤਾ ਹਰ ਰਾਇ ਜੀ); **੨੧**/੫੦੬ (ਹਰਿ ਰਾਇ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਹਿ ਜੀ3, ਕਰਤਾ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਦਿਆਲ); **੨੨**/੫੦੮-੧੧ (ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁ. ਹਰਿ ਰਾਉ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ2); **੧**/੫੧੪-੧੬ (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ, ਹਰਿਰਾਇ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ, ਆਇਦ ਗੁਰ, ਸੰਤ ਰੂਪ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਗੁ. ਕਰਤਾਰ, ਹਰਿ ਕਰਤਾਗੁਰ); **੨**/੫੧੭-੨੦ (ਕਰਤਾ ਰੂਪ, ਗੁਰ7, ਦਿਆਲ3, ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਦੀਨਨ ਬੰਧ, ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਪ੍ਰਭ3) **੩**/੫੨੧-੫੨੩ (ਕਾਮਲ, ਕਾਮਲ ਵਲੀ, ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ, ਪ੍ਰਭ2, ਗੁਰ, ਫਕੀਰ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੁਰ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ, ਰੱਬ ਕੀ ਜਾਤ); **੪**/੫੨੪-੨੭ (ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ6, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਰਧਾਪੁਰਨ, ਸਭ ਘਟਗਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ); **੫**/੫੨੮-੫੩੧ (ਗੁਰਦਿਆਲ, ਗੁਰ3, ਸਤਗੁਰ10, ਗੁ. ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ2, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁਰ ਸਰਬ ਘਟਾ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੬**/੫੩੨-੩੩ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਨਾਥ ਅਨਾਥ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ); **੭**/੫੩੪ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ2); **੮**/੫੩੭-੩੯ (ਗੁਰ9, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ2, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ3); **੯**/੫੪੧-੪੪ (ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ3, ਗੁਰੂ12, ਸਤਗੁਰ10, ਸਾਹਿਬ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ ਸਤਗੁਰ); **੧੦**/੫੪੬-੪੮ (ਗੁਰ8, ਸਤਗੁਰ8, ਦਿਆਲ3, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਗੁਰ

ਦੀਨ ਦਿਆਲ); **੧੧**/੫੫0-੫੧ ਤਾਰਨ ਤਰਨਾ, ਗੁਰਦਿਆਲ, ਦਿਆਲ, ਸਤਗੁਰ, ਗਰ6, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭੂ, **੧੨/**੫੫੨-੫੫ (ਗੁਰ8, ਸਤਗੁਰ4, ਦਿਆਲਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ3, ਖਿਮਾਵੰਤ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਤਗੁਰ); **੧੩**/੫੫੬-੫੭ (ਸਤਿਗੁਰ7, ਦਿਆਲਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ); **੧੪**/੫੫੯-੬੧ (ਸਤਗੁਰ ਜੀ, ਫਕਰ ਸਾਧ, ਸਤਗੁਰ4, ਸਾਹਬ2, ਵਿਲਾਇਤ ਵਲੀ, ਅਹਲ ਆਰਫ ਕਾਮਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਵੰਤ); **੧੫**/੫੬੩-੬੪ (ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਰੀ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ);**੧੬**/੫੬੫-੬੯ (ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪ੍ਰਭੂ, ਗੁਰ2, ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ); **੧੭**/੫੭0-੭੪ (ਹਰਿਗੁਰ, ਫਕੀਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ3, ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ, ਦਿਆਲ); **੧੮**/੫੭੬-੮੯ (ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਕਰਤਾਪੁਰਖ18, ਗੁਰ3, ਫਕਰ ਖੁਦਾਇ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ, ਪ੍ਰਭੂ, ਫਕਰ, ਕਾਮਲ, ਕਾਮਲ, ਕਾਮਲ ਵਲੀ10, ਮਹਲ ਕਰਾਮਾਤ, ਗੁਰ ਪੀਰ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ); **੧੯**/੫੯੧-੯੨ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ3, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰ7); **੨0/**੫੯੪-੯੫ (ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਬਖਸਨਹਾਰ ਸਤਿਗੁਰ); **੨੧**/੫੯੭-੬0੧ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰ6, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਗੁਰ2, ਪ੍ਰਭ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਹਰਿਰਾਇ); **੩**/੬੧੫ (ਸਤਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਤਗੁਰ); **੪**/੬੨੧ 9ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ, ਪਿਤਾ); **੧**/੭੨੨ (ਗੁ. ਹਰਿ ਰਾਏ); **੧੨**/੭੭੨ (ਮਹਲ ਸਪਤਵੇਂ). **ਭੰਗੂ: ੧੨**/੨੩; **੧0੨**/੨੫੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੨; ਪੂ.੩/ ੩੩0; **ਪੂ.੪**/੩੪੫ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਰਾਇ); **੧੧**/੪੨੫ (ਗੁਰ ਸਤਮ2 ਸਤਮ); **੧੨**/੪੩੬ (ਬੇਦਨ ਕੇ ਬਿੰਦ, ਚਾਰੋਂ ਚੱਕਨ ਕੇ ਚੰਦ, ਇਕਮਕ ਏਸ); **ਪੂ.੧੩**/੪੪੯ (ਗੁਰ ਸਾਤਮ); **ਪੂ.੧੬**/੪੭੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਭ ਹਰਿ ਰਾਇ); **ਪੂ.੧੭**/੪੮0 (ਗੁਰ ਕਾਨ੍ਹ ਹਰੀ, ਬਾਲ ਸ੍ਰੂਪੰ); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੭, ੬0੩੩; **ਪੂ.੨੮**/੬0੮-੧੯ (ਹਰਿ ਰਾਇ/ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ12, ਗੁਰ ਸਾਤਮ, ਜਗ ਸਾਂਈ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ4, ਸ੍ਰੀ ਸਪਤਨਗੁਰ, ਹਰਿ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਸਮਰਥ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੫੮-੭੭ (ਹਰਿ ਰਾਇ ਅਨਾਸ਼ੀ, ਗੁਰਦੇਵ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰੈਂ55, ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰਦੇਵ, ਰਹੀਮ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਅਨੁਪਮ, ਗੁਰਇੰਦਰ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਜਾਤ, ਰੱਬ ਕੀ, ਫਕੀਰ, ਪੀਰਨ ਕੇ ਪੀਰ, ਪਾਕ ਰੌਸ਼ਨ ਜਮੀਰ, ਕਾਰਣ ਕਰੀਮ, ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ, ਰੋੋਗ ਕੇ ਹਕੀਮ,

ਗੰਭੀਰ, ਕਬੀਰ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ, ਸਮਰਥ ਬਪੁ, ਕੋਮਲ ਦਯਾਲੂ, ਦਯਾਧਾਰਿ ਗੁਰ, ਈਸਰ); **ਪੂ.੩0**/੮੭੭-੯0੪ (ਸੱਤਮ ਗੁਰ, ਗੁਰ।ਗੁਰੂ।ਗੁਰੈਂ70, ਗੁ.ਹਰਿਰਾਇ4, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ, ਤਰੁ ਕਲਪ, ਰੂਪ ਗੁਬਿੰਦ, ਮੁਕਤਿ ਭੁਗਤਿ ਦਾਨੀ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ, ਸਮੱ-ਰਥ ਪ੍ਰਭੂ, ਤਾਰਨ ਤਾਰਨ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਸੁਖਰਾਸਿ, ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਫਕੀਰ, ਸਾਚੋ ਸ਼ਾਹਿ); **ਪੂ.੩੧**/੯0੮-੨੩ (ਸੱਤਮ ਗੁਰ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ90, ਗੁਰਦੇਵ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ2, ਕਰਤਾਰ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਸਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ6, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ5, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੈ, ਖਰਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ); **ਪੂ.੩੨**/੯੨੪-੫੯ (ਜਗ ਕੇ ਕਰਤਾ, ਭਰਤਾ, ਹਰਤਾ, ਕਰਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਪਤਮ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ57 ਗੁਰਪੂਰਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ, ਸਤਿਗੁਰ10, ਗੁਰਸ੍ਵਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ, ਦਯਾਲ, ਹਰਿਰਾਇ ਗੁ.10, ਸੁਆਮੀ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੁਰਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਥ, ਪ੍ਰਭ ਸਾਰਿੰਗਪਾਨੀ, ਸਪਤਮ ਗੁਰੁ, ਗੁਰ ਬਖਸ਼ਿੰਦ, ਮਹਾਨ ਗੁਰੈਂ). **ਪੂ.੩੪**/੧00੨ (ਗੁਰ ਸਾਤਮ); **ਪੂ.੩੯**/੧੧੧੮; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨; **ਪੂ.੫੩**/੧੩੯੯; **ਪੂ.੬੨**/੧੫੭੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੧**/੧੮੮੯; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੩; **ਉ.੨੪**/੨0੮੧ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰ ਸੁਖਦਾਇਕ). **ਉ.੨੬**/੨੧੩0 (ਗੁਰ ਸਾਤਮ); **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੪ (ਗੁ.ਸਪਤਮ); **ਉ.੫੪**/੨੭0੮; **ਉ.੫੯**/੨੮੩੮ (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗੁਰਦੇਵ, ਗੁਰੂ4).

> "ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 650-700 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ (ਚਾਰਾਂ ਜਨਮਸਾਖੀਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਤਕਰੀਬਨ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੱਗਭਗ 300-350 ਦੇ ਕਰੀਬ, 'ਕੁ.੧0' ਅਤੇ 'ਸੁਖਾ.੧0' ਵਿਚ 2-2 ਹਵਾਲੇ ਬਾਕੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 20 ਤੋਂ 70 ਤੱਕ ਵੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਰੂਪ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ, ਚੰਚਲ ਤਰੰਗ, ਕਾਮਲ ਵਲੀ, ਹਰਿ ਰਾਇ, ਰਾਇ ਹਰ, ਗੁਰ ਸਪਤਮ, ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਿਤੇ ਕਾ ਬੇਟਾ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਪੋਤਾ, ਸਤਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਗੁਰਸੁਤ, ਸੀਲਵੰਤ, ਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਬਖਸ਼ਨਹਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਦਿਆਲੂ, ਦੀਨ ਬੰਧੂ, ਮਹਲ ਕਰਾਮਾਤ ਆਦਿ ਰੂਪ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣੀ ਅਤੇ ਸੰਬੋਧਕੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਮੁਖ ਅੰਦਰਾਜ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।"

ਹਰਿਲਾਲ[1]

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ 'ਕਾਂਸੀ' ਤੋਂ ਆਇਆ ਪੰਡਿਤ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦.

ਹਰਿਲਾਲ[2]

ਸੰਗਤਦਾਸੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰੀ ਦਾਸੁ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੫੧.

ਹਰੀਓ

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਾਲੇ ਦਾ ਭਰਾ 'ਹਰੀਆ'- **ਭੰਗੂ: ੧੬੦.੧**/੪੨੫. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੪੨ (ਹਰੀਆ, ਪੀਰ ਭਾਰਾ).

ਹਰੀਆ, ਸਿੰਘ

ਰੱਤੋ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ 'ਖਾਲਸਾ ਦਲ' ਦੇ ਜਥੇ `ਚ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ[1]

ਕਾਹਨੂੰਆਣੇ ਦੇ ਛੰਭ `ਚ ਕਿਸੇ ਜਥੇ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੪**/੨੦੯੦; **ੳ.੩੫**/੨੨੮੮. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੦**/੨੫੫੧, ੫੫ (ਹਰੀ ਮ੍ਰਿਗੇਸ2).

ਹਰੀ ਸਿੰਘ[2]

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਥੇ `ਚ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੧. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੫**/੨੨੭੫.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ[3]

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੪**/੧੯੩੨; **ੳ.੧੫**/੧੯੪੯; **ੳ.੧੮**/੧੯੯੮; **ੳ.੨੦**/੨੦੨੪; **ੳ.੨੭**/੨੧੫੩.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ[4]

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੬੮.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ[5]

ਸਿਆਲਕੋਟ 'ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ' ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ 'ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਸਰੋਵਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੯੯.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ[6]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਦੌਣ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਸਿੰਘ- **ਗੁ.ਸੋ. ੪**/੧੮.

ਹਰੀ ਸਿਘ[7]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਅਦੁੱਤੀ ਜਰਨੈਲ 'ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ` , ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ[241]-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ[8]

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਲਾਂਗਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਉਪਰ ਨਿਯੁਕਤ ਇਕ ਸਿੰਘ[242]- **ਭੰਗੂ; ੮੪.੨**/੨੦੯.

ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਭੰਗੀ

ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਬਧਨੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੱਤੋ ਪਿੰਡ ਦੇ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਭੋਮਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ[243]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੩; **੧੩੬**/੩੫੭; **੧੩੮**/੩੬੦-੬੪10. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੮**/੨੧੬੧. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੨0-੨੩3,੨੩੩੭ (ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸੂਰੋ); **ੳ.੪੦**/੨੩੮੨ (ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ); **ੳ.੪੨**/੨੪੧੬-੧੮4; **ੳ.੫੩**/੨੬੫੯-੬੦ (ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਢਿਲੋਂ ਜਾਟ ਬਲੀ ਹੱਥੋਂ ਕਾ, ਧਰਮੀ ਦਾਤਾ); **ੳ.੫੪**/੨੬੯੯-੨੭0੫2.

ਹਰੀ ਹਰਿ ਛੇਤ੍ਰ

ਪਟਨਾ (ਬਿਹਾਰ) ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਪਰ੍ਹੇ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧0੩੨

ਹਰੀਕੇ

---

[241] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ.ਦੂਜੀ), ਪੰ. 487.

[242] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 209.*

[243]ਉਹੀ, ਪੰ. 313.

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, 'ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ' ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ[244]- **ਹਰਿ.੨: ੨੦**/੧੭੨. ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੪-੧੫ (ਹਰੀਏ ਕੇ2); **੧੪/**੧੫੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ:੧੪**/੪੬੧; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੫. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੧**/੨੨੧੫. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੧**/੨੩੯੯; **ੳ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਹਰੀ ਚੰਦ/ਚੰਦੂ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਹੁਰਾ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੩੫-੩੬3; **੮**/੩0੪-0੬6; **੯**/੩੮੪, ੪0੬; **੧੧**/੪੪੭; **੧੭**/੫੮੫ (ਹਰੀਚੰਦ, ਹਰੀਸਸਿ); **੧੯**/੬੩੮, ੬੫02; **੨੦**/੭0੪-0੬ (ਹਰੀਸਸਿ, ਹਰੀਚੰਦ), ੭0੯, ੭੧੪; **੨੧**/੭੬੭.

ਹਰੀ ਚੰਦ/ਚੰਦੂ[2]

ਹੰਡੂਰ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਜੋ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮਰਿਆ[245]- **ਗੁ.ਸੋ.: ੨**/੧੧-੧੨6 (ਹਰੀਸ਼ ਚੰਦ2). **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੩-੮6. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੮੬; **੬**/੧0੪, ੧੧੪ (ਹਰੀਚੰਦ2, ਹਰੀ।ਸੁ। ਚੰਦ, ਹਰੀ।ਫੇਰ। ਚੰਦੰ), ੧੯੮. ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧0੨4 (ਰਾਜਾ/ਰਾਜੇ3, ਕਹਿਲੂਰੀਏ3, ੧੧੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੮੩ (ਹਰੀ-ਸਸਿ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੮ (ਹਰੀਚੰਦ, ਚੰਦੇਰੀ), ੧੪੫੨-੬0 (ਹਰੀ ਚੰਦ8, ਭੂਪ2, ਰਾਜੰ); **ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੪; **ਪੂ.੬੩**/੧੬0੪ (ਹਰੀ ਚੰਦ, ਹਰੀ ਸਸਿ).

> "ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਹਰੀ ਚੰਦ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਚਾਰੇ, ਛਿਬਰ ਦਾ ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 45-50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਰੀਚੰਦ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ, ਬਾਕੀ ਹਰੀਸਸਿ, ਕਹਲੂਰੀ, ਚੰੰਦੇਰੀ, ਰਾਜਾ/ਰਾਜੇ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਹਰੀਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੇ ਤਾਇਆ ਜੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੬.

ਹਰੀਦਾਸ ਗਿਰੀਧਰ

---

[244] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 73.

[245] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 302.

ਕੁਰਖੇਤਰ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਵੇਦਾਂਤ ਗਿਆਤਾ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੪.

ਹਰੀਪੁਰ

ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵੇ ਦੁਆਰਾ 1822 ਈ. ਨੂੰ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ 'ਹਜ਼ਾਰਾ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ[246]-**ਮਪ.ਵ: ੩੩**/੭੪2. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੩**/੧੫੭-੫੮2; **੪**/੧੬੧2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭0.

ਹਰੀਮੱਲ

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੫.

ਹਰੀ ਰਾਮ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ- ਛਿਬਰ: **੧**/੧0

ਹਰੀ ਰਾਮ[2]

ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਤਪਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ- ਛਿਬਰ: ੩/੨੬ (ਹਰੀ ਰਾਮਖਤ੍ਰੀ ਮਰਵਾਹਾ, ਤਪਾ); **੬**/੪੬-੪੭ (ਹਰੀ ਰਾਮ ਮਰਵਾਹਾ, ਖਤ੍ਰੀ ਮਰਵਾਹਾ, ਤਪਾ/ਤਪੇ20, ਗੁਸਾਈ ਜੀ).

ਹਰੀ ਰਾਮ[3]

ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ- **ਛਿਬਰ:੫**/੪੨.

ਹਰੀ ਰਾਮ[4]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੀਰਤਨੀਏ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧0੨੫.

ਹਲੱਬ ਸ਼ਹਿਰ

ਪੱਛਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੩.

ਹਲਵਾਰਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ ਜੋ, ਮੁਲਾਂਪੁਰ-ਰਾਏਕੋਟ ਸੜਕ `ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ 30-35 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭0੯.

---

[246] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 268.

ਹਾਂਸੀ

ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਹਿਸਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਹੈ[247]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੮**/੩੩੦; **੧੩੯**/੩੬੫; ੧੫੦/੩੮੩; **੧੫੬**/੪੧੩. **ਗਗ.੪: ੳ.੮**/੧੮੬੦; **ੳ.੧੦**/੧੮੮੪; **ੳ.੩੧**/੨੨੧੬. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੧੧-੧੨੨.

ਹਾਜਰਨਾਮਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਰਚਨਾ, ਕਾਜੀ ਰੁਕਨਦੀਨ ਅਤੇ ਬਹਾਵਲ ਹੱਕ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵੇਲੇ ਉਚਾਰੀ ਗਈ-ਗਿਆ**: ੬੦੨**-੦੩੨.

ਹਾਜੀ ਪੁਰਿ

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਜ਼ਫਰਪੁਰ ਦੀ ਮੁਖ ਤਹਿਸੀਲ, ਪਟਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੰਗਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[248]- ਮਿਹ.**੧: ੫੪**/੧੭੪; **੫੫/**੧੭੮.

ਹਾਜੀਬੇਗ

ਹਾਜੀ ਯਾਰ ਬੇਗ, ਕੱਟੜ ਸੁੰਨ੍ਹੀ ਮੌਲਾਨਾ, ਜੋ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ[249]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੨੦੦.

ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ

ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਾਨ੍ਹਾ ਕਾਛਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਜੋ 1758 ਈ. ਨੂੰ ਦੁਰਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਹਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਇਸਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ[250]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੬**/੩੨੮. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮**/੨੩੫੬ (ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ੩, ਸਿੰਘ ਹਾਠੂ, ਸਿੰਘ).

ਹਾਤਾ ਸਿੰਘ

---

[247] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 270.

[248] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.74.

[249]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,*ਪੰ. 200 (ਫੁਨੋ.)।

[250] ਉਹੀ, ਪੰ. 328.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਚੂੰਘੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ' ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਿਪਾਹੀ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨; **ਉ.੨੧**/੨੦੫੦ (ਹਾਤਾ ਸਿੰਘ ਚੂੰਘ).

ਹਾਦੀਆਵਾਦ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਫਗਵਾੜਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ 'ਗੰਡਵਾਂ' ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸ਼ਹਿਰ/ਕਸਬਾ 'ਹਾਦੀਆਬਾਦ' ਹੈ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੬.

'ਹਾਫਿਜ਼ਾਵਾਦ'

ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਾਲੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ 'ਹਾਫਿਜ਼' ਵਲੋਂ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ[251]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੪੨ (ਹਾਫਸਾਵਾਦ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੯ ਹਫਸਾਵਾਦ).

ਹਾਰਾਵਲ ਖਾਂ

'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ' ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਸੈਨਾਪਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੭ (ਹਾਰਾਵਲੈਖਾਂ); **ਉ.੫੨**/੨੬੧੨ (ਖਾਂ ਹਾਰਾਵਲ).

ਹਾਰੂ ਦੇਸ

ਹਾਰੂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭੁਗੋਲਿਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਬਾਰੇ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਹਾਰੂ ਦੇਸ` ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਾਕਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ[252]- ਗਿਆ**:** ੪੧੧.

ਹਾਰੂੰ ਰਸ਼ੀਦ

ਬਗਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਖਲੀਫ਼ਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੩ (ਖਲੀਫਾ, ਸੁਤ ਵਲੀਦਕਾ, ਹਾਰੂੰ ਰਸ਼ੀਦ).

ਹਿਸਾਰ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦਾ (52 ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਪਰਗਾਨਾ) ਪ੍ਰਸਿਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - **ਭੰਗੂ: ੪੨**/੯੮ (ਹਿਸਾਰ ਬਾਵਨੀ); **੪੩**/੯੮; **੧੨੮**/੩੩ ਹਿਸਾਰੈ); **੧੩੯**/੩੬੫; **੧੫**/੩੮੩; **੧੫੬**/੪੧੩; **੧੬.੧**/੪੨੪ (ਹਿੰਸਾਰ ਬਾਵਨੀ2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੫ (ਸ਼ਹਿਰ ਹਿਸਾਰ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯72; **ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬ (ਹੰਸਾਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੬**/੨੪7੪ (ਹੰਸਾਰ).

---

[251] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 272.

[252]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 7੫.

ਹਿੰ**ਙਲਾਜ**

ਰੱਟਾ (ਸਿੰਧ) ਤੋਂ 8-9 ਮੀਲ ਦੂਬ- ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਥਾਨ, ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਥੇ ਗਏ[253]- **ਮਿਹ.੧: ੧੩੮**/੪੬੧-੬੨3; **੧੩੯**/੪੬੩.

ਹਿੰ**ਡੋਲ**

ਇਕ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਦੀ ਛੇ ਮੁਖ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਕਲਯਾਣ ਥਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਹ ਰਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[254]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

'ਹਿੰਦਾਲ/ਹੰਦਾਲ'

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ 'ਹੰਦਾਲ/ਹਿੰਦਾਲ` , ਜੋ ਜੰਡਿਆਲਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪਿਆ ਸੀ[255]- **ਮਪ.ਵ: ੪੫**/੮੮ (ਹੁੰਦਾਲ ਜਟ, ਹੰਦਾਲ7). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੧**/੨੪੨-੩੩9. **ਭੰਗੂ: ੭੮**/੧੭੮-੯ (ਹਿੰਦਾਲ/ਜੱਟ ਹਿੰਦਾਲ4, ਗੁਰ ਲੋਪੀ); **੭੯**/੧੮0-੮੧4 **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੬**/੪੭੮3. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੧-੫੩ (ਹਿੰਦਾਲ ਜੱਟ/ਹਿੰਦਾਲ5, ਹਿੰਦਾਲਹਿ, ਹਿੰਦਾਲ ਜਟੇਟਾ).

ਹਿੰ**ਦੁਸਤਾਨ**

ਭਾਰਤ ਦੇਸ, ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਇਕ ਉਪ-ਮਹਾਂਦੀਪ, ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ 'ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ[256]- ਮਿਹ.**੧: ੩੭**/੧੧੨; **੭੨**/੨੩੨; **੧੩੯**/੪੬੪-੬੫4; **੧੪੧**/੪੭੦; **੧੫੧**/੫੧੦-੧੧5. ਗਿਆ**:** ੪੨੦3, ੪੩੪3. **ਗੁ.ਸੋ: ੧੫**/੧੦੭ (ਹਿੰਦ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੬੫-੬੬3. **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੪; **੧੯**/੨੪੫-੪੭ (ਹਿੰਦ2, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ2). **ਸੁ.੧੦: ੧੪**/੨੦੦; **੨੫**/੩੮੩ (ਹਿੰਦ), ੩੮੭; **੨੮**/੪੨੪. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੨. **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧:**

---

[253] ਉਹੀ।

[254] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 274.

[255] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 715.

[256] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 75.

੪੪/੩੧੫ (ਹਿੰਦ2); **੪੮**/੩੬੯-੭੩ (ਹਿੰਦ2, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ); **੪੯**/੩੭੭-੮੦ (ਹਿੰਦ5). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੭/**੪੩੨; **੬**/੬੫੧; **੧੪**/੭੮੫. **ਭੰਗੂ: ੧੭**/੩੮; **੮੯**/੨੨੩ (ਹਿੰਦੋਂ); **੧੦੩**/੨੬੧-੬੨ (ਹਿੰਦੂਨ, ਹਿੰਦ3); **੧੦੪**/੨੬੩-੭੧ ਹਿੰਦਸਤਾਨ, ਹਿੰਦ14); **੧੧੫**/੩੦੪; **੧੩੧**/੩੩੫-37 (ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਹਿੰਦ); **੧੨੪**/੩੨੭-੨੮3; **੧੫੩**/੩੯੫-੭ (ਹਿੰਦ, ਹਿੰਦੋਂ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੪; **ਪੂ.੩**/੩੩੫ (ਹਿੰਦ); **ਪੂ.੪**/੩੪੧ (ਹਿੰਦ/ਦੁ7, ਹਿੰਦੁਨ4, ਹਿੰਦੁਸਤਾੜਨ); **ਪੂ.੯**/੪੦੧; **ਪੂ.੧੨**/੪੪੬-੪੪੭ (ਹਿੰਦ2); **ਪੂ.੧੪**/੪੫੭; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੪; **ਪੂ.੨੬**/੫੯੫ (ਹਿੰਦੁ). **ਗਗ.ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੮ (ਹਿੰਦ); **ਪੂ.੩੫/**੧੦੩੮; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੭ਾ **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੬; **ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮ (ਹਿੰਦੁ ਅਸਤਾਨ); **ਪੂ.੬੬**/ ੧੬੫੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੩੨; **ਉ.੨੨**/੨੦੬੫; **ਉ.੨੪**/੨੦੮੬; **ਉ.੨੫**/੨੧੨੫; **ਉ.੩੦**/੨੨੦੩-0੫2; **ਉ.੩੨**/੨੨੩੦ (ਹਿੰਦ); **ਉ.੩੬**/੨੩੦੯ (ਹਿੰਦ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੬ (ਹਿੰਦ); **ਉ.੩੮**/੨੩੫੩, ੫੫; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੩2; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੧/ **ਉ.੪੮**/੨੪੮੮, ੨੫੦੧2, ੨੫੧੨-੧੩2; **ਉ.੪੯**/੨੫੨੩ (ਹਿੰਦ-ਅਸਤਾਨ); **ਉ.੫੩**/੨੬੭੩-੭੪2, ੨੬੮੩ (ਹਿੰਦੁਵਾਨੇ), ੨੬੨੭ (ਹਿੰਦੁ); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੬; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੭

ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ

ਜਗੰਨਾਥ ਪੁਰੀ (ਉੜੀਸਾ) ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਲਜਾਰ/ਝੀਵਰ ਦਾ ਪੁਤਰ, 1699 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਭੇਂਟ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਲਈ[257]- **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੨੯, ੩੩. **ਸੁ.੧੦: ੧੨**/੧੭੪; **੧੫**/੨੨੩; **੨੧**/੩੧9. **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੪; **ਪੂ.੬੫**/੧੬੨੪-੨੫ (ਹਿੰਮਤ ਹਰੀ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਕੇਹਰ).

ਹਿੰਮਤ ਖਾਨ, ਪਠਾਣ

ਕਸੂਰ ਦੇਸ ਦਾ ਪਠਾਨ ਜੋ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਮਾਰਣ ਲਈ ਤੁਰਕਾਂ ਵਲੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ- **ਭੰਗੂ: ੫੮.੩**/੧੨੩ (ਕਸੂਰੀਆ)

ਹਿੰਮਤ ਰਾ ਭਾੜਾਣੀਆ

---

[257]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. ੩੪ (ਫੁਨੇ.)।

ਭੜਾਣਾ ਨਗਰ (ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ) ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ 'ਹਿੰਮਤ ਰਾਇ' ਤੁਰਕਾਂ ਕੋਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੁਖ਼ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਫੜਵਾਉਂਦਾ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੪.

ਹਿਮਾਯੂੰ/ਹਮਾਊ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਬਾਬਰ ਦਾ ਵੱਡਾ ਬੇਟਾ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ 1508 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ। 'ਸ਼ੇਰ ਸਾਹ ਸੂਰੀ' ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 1540 ਈ. ਵਿਚ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਕਾਬਜ ਹੋਇਆ[258]- **ਸੁ.੧੦: ੫**/੮੪; **੨੨**/੩੪੬. **ਮਪ.ਵ: ੨੮**/੬੨-੬੩ (ਹਮਾਉ ਪਾਤਸਾਹ, ਪਾਦਸਾਹ ਹਮਾਉ, ਹਮਾਉ4). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੫**/੯੧-੨ (ਸਾਹ ਹੁਮਾਯੋ2, ਹਮਾਯੋ4, ਰਾਜਾ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ). **ਭੰਗੂ: ੧੦੪**/੭੭੧2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੮; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੭-੬੧ (ਸਾਹ ਹਿਮਾਊ, ਹਿੰਮਾਊ2, ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ3, ਦਿੱਲੀਪਤਿ, ਹਮੂੰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੮**/੮੬੧; ਪੂ.੩੪/੧੦੨੬ (ਸ਼ਹਿ ਹਿਮਾਊ, ਹੇਮੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2).

> "ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਿਮਾਯੂੰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 30-32 ਹਵਾਲੇ- ਸਾਹ ਹੁਮਾਯੋ, ਰਾਜਾ, ਬਾਦਸਾਹ, ਸਾਹਿ ਹਿਮਾਊ ਆਦਿ 6 ਕੁ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

'ਹਿਮਾਲਾ, ਪਰਬਤ'

ਹਿਮਾਲਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦੀ ਅਰਥ ਬਰਫ ਦਾ ਘਰ ਜਾਂ ਖਜ਼ਾਨਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰ ਵਲ ਦੀਵਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਲਗਭਗ 1500 ਮੀਲ ਲੰਬੀ ਤੇ 150 ਮੀਲ ਚੌੜੀ ਪਰਬਤ ਲੜੀ ਹੈ[259]- **ਬਾਲਾ: ੩੦**/੨੯੩ (ਹਿਮੰਚਲੁ); **੩੫**/੩੦੬ (ਹਿਮੰਚਲ/ਲੁ4) **ਹਰਿ.੨: ੬**/੭੭ (ਹਿਮਾਚਲ2). ਗਿਆ: ੫੬੭. **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੯. **ਸੁ.੧੦: ੧੮**/੨੬੯ (ਹਿਮਾਲੈ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੨ (ਹਿਮਾਲੈ); **ਪੂ.੧੦**/੪੨੦; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੮ (ਹਿਮਗਿਰ). **ਗਗ.੩: ਉ.੨੧**/੨੦੫੩.

ਹਿਰਦੇ ਰਾਮ

ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਿਲੇਰਾਮ ਦਾ ਪੋਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੪੨੧-੪੩੪.

---

[258] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼* ਪੰ. 279.

[259] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 76.

ਹਿਰਾਤ

ਅਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਗਰ- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੦**/੧੪੦ (ਹਰਾਬਤੰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੪.

ਹਿਵੰਤਕਾ

ਆਵੰਤਕਾ, **ਵੇ.** 'ਉਜੈਨ'।

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਜ੍ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੨.

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ[2]

ਕਲਸੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨.

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ[3]

ਨਕੱਈਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ `ਚੋਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੩-੬੪2.

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ[4]

ਨਾਭੇ ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੪ (ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ੫, ਹੀਰੇ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ਵਰ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ).

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ[5]

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੭-੫੯2.

ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ[6]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੭੪੮-੫੦੫.

ਹੀਰਾ ਘਾਟ

ਨਾਂਦੇੜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਿਸ, ਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰਾ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਹੀ

ਗੁਰੁਦੁਆਰਾ 'ਹੀਰਾ ਘਾਟ' ਬਣਿਆ ਹੈ[260]- **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੧; **੨੧**/੨੮੯. **ਸੁ.੧੦: ੨੮**/੪੨੭-੨੯ (ਹੀਰਾ ਘਾਟ5, ਹੀਰਾ|ਕਬਰ| ਘਾਟਿ). **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੧.

ਹੀਰਾ ਦਾਸ

ਉਦਾਸੀ ਸਾਧ ਸਰਨਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੧3.

ਹੀਰਾ ਨੰਦ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਹੀਰਾ, ਕਹਿਨੂਰ

ਇਕ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਮਤੀ ਹੀਰਾ, ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ, ਜੋ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਰਿਹਾ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬ `ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਲਕਾ ਨੂੰ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ[261]- **ਭੰਗੂ: ੮੯**/੨੨੨.

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ- **ਸੁ.੧੦: ੫**/੫੯ (ਉਸੀਆਰਾ); **੧੭**/੨੫੮ (ਹੁਸਯਾਰਪੁਰੇ), ੨੩੧ (ਉਸਯਾਰਪੁਰੇ); **੧੯**/੨੮੪ (ਉਸੀਯਾਰਪੁਰੇ). ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੮੦. **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੯੮ (ਪੁਰ ਹੁਥਿਆਰ). **ਗਗ.੨:** ਪੂ.੪੭/੧੨੯੨ (ਪੁਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੫੯; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੨ (ਹੁਸ਼ਯਾਰਪੁਰੇ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੧ (ਹੁਸਯਾਰਪੁਰਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੩੦ (ਪੁਰਿ ਹੁਸ਼ਿਆਰ).

ਹੁਸੈਨ

ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧੀ-ਜਵਾਈ, ਬੀਬੀ ਫਾਤਿਮਾ ਤੇ ਅਲੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੬**/੧੯੬੪; **ਉ.੨੪**/੨੧੦੨.

---

[260] ਗੁਰਚਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 146.

[261] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 222.

ਹੁਸੈਨ/ਹੁਸੈਨੀ ਖਾਂ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਨ ਦਾ ਗੁਲਾਮ, ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਂ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ `ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[262]- **ਗੁ.ਸੋ: ੪**/੧੮.੯ (ਹੁਸੈਨੀ2, ਖਾਂ ਹੁਸੈਨੀ/ਖਾਨ ਹੁਸੈਨੀ2, ਖਾਨ). **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੫; **੧੨**/੧੭੩ (ਹੁਸੈਨੀ2). **ਸੁ.੧੦: ੭**/੧੨੪ (ਖਾਂ ਹੁਸੈਨੀ2, ਹੁਸੈਨੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੩-੫੭3. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੮-੧੫੪੦ (ਹੁਸੈਨੀ ਖਾਂ/ਖਾਂ ਹੁਸੈਨ12, ਹੁਸੈਨ/ਹੁਸੈਨੀ8). **ਗਗ.੪: ਉ.੪**/੧੮੦੫2; **ਉ.੭**/੧੮੪੩; **ਉ.੩੧**/੨੨੧੪

ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਪਿਆਰਾ

ਵੇ. 'ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ'

ਹੇਹਰ/ਹੇਹਰਾਂ[1]

ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 'ਕੋਟ ਲਖਪਤ` ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 8 ਮੀਲ ਅਗਨਿ ਕੋਣ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਸਨ[263]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੩**/੪੬-੪੮ (ਹੇਰੀਂ3, ਹੇਹਰਿ2, ਹੇਹਰੀਂ); **੭**/੧੮੫ (ਹੇਰੀਂ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੦**/੫੧੦-੧੧ (ਹੇਹਰ2, ਹੇਹਰੈ).

ਹੇਹਰ[2]

ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਜਗਰਾਉਂ ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਰਾਏਕੋਟ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸੇ ਨਗਰ ਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ[264]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੮; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੯.

ਹੇਤੋ ਰੰਧਾਵਾ

ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਅਜਿਤੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਬਾਲਾ: ੧੦**/੨੦੬ (ਹੇਤੇ ਰੰਧਾਵੇ3, ਚਉਧਰੀ/ਚਉਧਰੀ ਜੀ3).

---

[262] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 278.

[263] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 280.

[264] ਉਹੀ।

ਹੇਮਕੁੰਟ

ਹਿਮਾਲਯ ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਇੰਦ੍ਰਦੁਯੁਮਨਸਰ' ਪਾਸ ਹੇਮਕੁੰਟ ਨਾਂ ਦਾ ਪਰਬਤ, ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਆਦਿ ਪਰਭ ਦੇ 19ਵੇਂ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ[265]- **ਸੁ.੧੦: ੩**/੩੧-੩੨੨. ਛਿਬਰ: **੯**/੬੫. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੦**/੪੨੦ ਹੇਮਕੂਟ. **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੪੨**/੧੧੮੩.

ਹੇਮਾ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿਖ ਹੋ ਕੇ, ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ[266]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੨੭-੨੯ (ਭਾ. ਹੇਮਾ, ਵਡਭਾਗ, ਸੰਤੁ ਕਰਤਾਰ, ਹੇਮਾ੪).

ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੨੭/੬੦੦ (ਹੇਮੂ).

ਹੈਦਰਾਬਾਦ/ਵਾਦ

ਦੱਖਨ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਨਿਜਾਮ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ[267]- **ਸੁ.੧੦: ੨੮**/੪੨੪. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੨**/੪੪੨ (ਹੈਦ੍ਰਾਬਾਦ). **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰੂ.੬੪**/੧੬੦੯; **ਪ੍ਰੂ.੭੧**/੧੭੧੧, ੧੭੨੭੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੬-੪੯੩; **ਉ.੧੧**/੧੮੯੦ (ਹੈਦਰਾਬਾਦੈਂ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੨ (ਹੈਦਰਾਬਾਦੈਂ).

ਹੈਦਰੀ/ਝੰਡਾ

ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਜਵਾਈ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦਾ ਝੰਡਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਮਜ਼੍ਹਬੀ ਜੰਗ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਚੁਕਿਆ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ[268]- **ਭੰਗੂ: ੫੩**/੧੧੯; **੮੩**/੧੯੯ (ਹੈਦ੍ਰੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੮੪ (ਹੈਦਰੀ).

ਹੈਬਤ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਤਿਰਾਵੜੀ ਨਿਵਾਸੀ 'ਹਯਾਤ ਖਾਂ' ਦਾ ਭਰਾ ਇਕ ਮੁਗਲ਼ ਪਠਾਨ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/ ੧੯੦੯, ੧੯੧੭; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੦; **ਉ.੨੪**/੨੧੦੨.

---

265 ਉਹੀ।

266 ਉਹੀ।

267 ਉਹੀ, ਪੰ. 281.

268 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 119, (ਫੁਨੇ.)।

ਕਉਰ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥੀ- ਛਿਬਰ: **੧੧**/੧੨੯-੩੦ (ਕਉੜ ਸਿੰਘ4).

ਕਉਰੂ ਦੇਸ

ਮੌਜੂਦਾ ਆਸਾਮ ਦਾ ਕਾਮਰੂਪ ਖੇਤਰ- **ਪੁਰਾ.੨੩**/੭੪ (ਕਾਵਰੂ ਰਾਜ, ਤ੍ਰਿਆ ਰਾਜ). ਗਿਆ: ੩੯੯.

ਕਸਟ ਦੁਆਰਨ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਲ ਇਕ ਰਿਆਸਤ **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੩.

ਕਸ਼ਮੀਰ/ਕਾਸ਼ਮੀਰ

ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਖਰ ਉਤੇ ਸਥਿਤ, ਭਾਰਤੀ ਰਾਜ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਤੀ ਦਾ ਸਵਰਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[269]- **ਪੁਰਾ: ੪੯**/੧੭02- ਗਿਆ: ੪੨੬. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੧, ੨0੬; **੮**/੨੪0, ੬੧, ੬੯, ੨੭੪4, ੩੯੬, ੩0੭; **੯**/੩੩੬-੩੯4. **ਕੁ.10: ੨**/੨੮; **੪**/੪੮, ੫੫; **੯**/੧੩੩; **10**/੧੪0; **੧੪**/੧੭੯. **ਸੁ.10:** ੫/੫੭-੮2; **੮**/੧੨੬, ੧੨੮. **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮-੩03; **੯੬**/੧੪੨-੪੩4. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੪੨੪-੨੯7; **੧੭**/੪੮੮; **੧੮**/੪੯੩-੯੫3. ਛਿਬਰ: **੬**/੫੩2; **10**/੭੯21. **੧**/੯੨. **ਭੰਗੂ: ੧੩**/੨੫2; **੫੩**/੯੯; **੫੮.੧**/੧੨੬; **੫੮.੨**/੧੩੧; **੯੮**/੨੪੭; **10੮**/੨੮੨; **੧੨੪**/੩੨੭; **੧੨੫**/੩੨੮; **੧੩੧**/੩੩੭; **੧੩੨**/੩੪੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੨੫-੩੩3; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੫; **ਪੂ.੨**/੫੩੮5, ੫੫0. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੮**/੮੬੬; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੩, ੧੧੨0-੨੧2; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭0. **ਗਗ.੩: ਪ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੧; **ਉ.੧੬**/੧੯੫੮-੬13; **ਉ.੨੩**/੨0੭੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੫; **ਉ.੫੩**/੨੯੮0, ੨੬੯੧-੯੧-੯੨4; **ਉ.੫੭**/੨੭੭0, ੨੭੯0.

> "ਕਸ਼ਮੀਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲਗਭਗ 75 ਹਵਾਲੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਕਾਸਮੀਰ ਦੋਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹਵਾਲਾ ਜਦ ਕਿ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 35 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ 3 ਤੋਂ 10 ਤੱਕ ਵੀ ਹੈ।"

ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ

---

[269] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 79.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਦਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭/**੨੭੪੯.

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਮੱਲ

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੦. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੫**/੨੨੭੫.

ਕਸੂਰ/ਕਸੂਰਿ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹਿਰ-**ਪੁਰਾ: ੩੩**/੧੧੨. ਮਿਹ.**੧: ੧੫੧**/੫੧੧. **ਚਤੁ.੩: ੬੯**/੫੯੯ (ਕਸੂਰ, ਸਹਰ); **੭੦**/੬੦੩; **੭੧**/੬੦੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੪੭੨. **ਸੁ.੧੦: ੭**/੧੧੮. ਛਿਬਰ**: ੧**/੭. **ਭੰਗੂ:** ੪/੧੦; **੫੭**/੧੨੫ (ਕਸੂਰ, ਕਸੂਰੈਂ); **੫੮.੩**/੧੩੬; **੮੫.੧**/੨੧੧; **੧੧੨**/੨੯੧; **੧੩੮**/੩੬੦-੬੪ (ਕਸੂਰ7, ਕਸੂਰੈ /ਕਸੂਰੋ, ਸਹਰ/ਸ਼ਹਿਰ3); **੧੩੯**/੩੬੫; **੧੪੦**/੩੬੬-੭੦4; **੧੪੩**/੩੭੩3 **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੯੫. **ਗਗ.੨: ੳ.੮**/੧੮੬੦; **ੳ.੧੨**/੧੯੦੩; **ੳ.੧੩**/੧੯੧੬; **ੳ.੩੧**/੨੨੧੪. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੨੧; **ੳ.੪੨**/੨੪੦੯2; **ੳ.੪੨**/੨੪੧੬-੨115; **ੳ.੪੩**੨੪੩੫-੨੯2; **ੳ.੫੪**/੨੭੫; **ੳ.੫੭**/੨੭੫੩; **ੳ.੫੯**/੨੮੫੫ (ਸਹਰ ਕਸੂਰ); **ੳ.੫੯**/੨੮੬੧ (ਕਾਸੂਰੋ).

> "ਕਸੂਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 65-70 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਕਸੂਰ, ਕਾਸੂਰ, ਕਸੂਰਹਿ, ਕਸੂਰੋਂ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਵਾਲੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ: ਇਕੱਲੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਹੀ 30-35 ਹਵਾਲੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

ਕਸੋਹਨ

ਫੂਲਕੀਆ ਮਿਸਲ ਅਧੀਨ ਹਰਿਆਣੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਜਾਰਜ ਥਾਮਸਨ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੧੨.

ਕਸ਼ੋਰ ਹਰਿ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ 'ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ 'ਕਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ'- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੮**/੨੦੦੩.

ਕਹਿਲ

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਭਾਗਲਪੁਰ ਤੋਂ 10 ਕੋਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਇਕ ਨਗਰ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[270]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੭.

ਕਹਿਲੂਰ/ਕਲੂਰ

ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ[271]- **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੧੩; **੮**/੬੯-੫0 (ਕੈਹਲੂਰ3); **੯**/੫੫-੫੭ (ਕਹਲੂਰ3); **੧0**/੬੨-੩ (ਕੈਹਲੂਰ/ਕਹਿਲੂਰ2, ਗੜ੍ਹ ਕੈਹਲੂਰ); **੧੧/**੭0 (ਕੈਹਲੂਰ). **ਕੁ.੧0: ਪੂ**/੬੯-੭02;**੧0**/੧੪੩. **ਸੁ.੧0: ੧**/੧੪; **੫**/੭੫; **੬**/੯੪, ੯੯, ੧0੫; **੭**/੧੨0-੨੫ (ਕਾਹਲੂਰ, ਕਲੂਰੰ2, ਕਹਲੂਰ). **ਮਪ.ਵ: ੮੮**/੧੩੩-੩੫ (ਕਹਿਊਰ). **ਮਪ.੨,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧0**/੪੫੨ (ਕਹਲੂਰ); **੧੫**/੫੬੩ (ਕਹਲੂਰ) **ਭੰਗੂ: ੪੭**/੧0੨-0੭੨; **੪੮**/੧0੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੮ (ਕਹਿਲੂੂਰ ਦੂਣ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੭**/੧੪੮੯1-੯੫2 (ਕਾਹਲੂਰ);**ਉ.੫੮**/੧੫0੧. **ਗਗ.੪ ਉ.੮**/੧੮੬0.

'ਕਕਰਾਲਾ'

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਾਭਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ-ਬਠਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 20-22 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੯ (ਕਕਰਾਲੇ); **ਉ.੫੬**/੨੭੩੨, ੩੪2.

ਕੰਗ

ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੪, ੨੭੭੮.

ਕੰਙਣਪੁਰ

---

[270]ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 288.

[271] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. ੩0੩.*

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲੇ ਕੋਲ ਕਸੂਰ-ਲੋਥਰਣ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉਤੇ ਵਸਦਾ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਗਰ[272]- **ਪੁਰਾ: ੩੩**/੧੧੨. **ਮਿਹਰ-੧: ੭੨**/੫੧੧ (ਕੰਙਣਪੁਰਿ ਕੀ ਧਰਤੀ ਹਰੀ ਕੀ, ਹਰੀ ਕੀ ਧਰਤੀ). **ਚਤੁ.੩: ੭੨**/੬੧੧.

ਕੱਛ ਦੇਸ

ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਭੁਜ਼ ਹੈ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੨.

ਕੰਜਕਾਰੀ

ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਪਿਰਖਾ ਨਦੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਗਏ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੧.

ਕਟਾਸ

ਜੇਹਲਮ ਵਿਚ ਇਕ ਤੀਰ ਜ਼ੋ ਦਾਦਾਨ (ਪਿੰਡ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਉੱਤ੍ਰ ਵਲ ਹੈ[273]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧.

ਕਟਾਰਾ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਹ ਮੀਰਪੁਰ (ਕਸ਼ਮੀਰ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ[274]- **ਮਪ.ਵ: ੪੯**/੯੧-22. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ੍-੨/੧: ੨੩**/੨੪੮-536.

ਕਟਾਰੂ

ਬੁਰਹਾਨ ਪੁਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਮਲਿਕ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ ਹੋਇਆ[275]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੧-੨੨14.

ਕੱਟੂ[1]

---

[272]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 80.

[273] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ.ਪਹਿਲੀ) ਪੰ. 441.

[274] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.) ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 92.

[275] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 291.

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿੱਖ 'ਕੱਟੂਸ਼ਾਹ' ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ[276]- **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮-੩05 (ਭਾਈ ਸਿੱਖ2) **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ.੨/੨: ੬**/੪੨੬-੩੨ (ਕਟੂ5, ਪ੍ਰੇਮੀ, ਗੁਰ ਪਿਆਰਾ, ਬਡਭਾਗੀ ਕਟੂਆ, ਕਟੂਸ਼ਾਹ5).

ਕੱਟੂ²

ਬਰਨਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[277]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧0੧੧.

ਕਠੂਹੇ

ਜੰਮੂ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਨਗਰ[278]- **ਭੰਗੂ:੧੧੨**/੨੮੯; **੧੧੩**/੩0੧; **੧੧੯.੧**/੩੧੩.

ਕੰਤਨਗਰ

ਵੇ. 'ਕਹਿਲ ਗਾਉ`

ਕਤੇਬ

ਸਾਮੀ ਧਰਮ ਦੇ ਚਾਰ (ਤੁਰੈਤ, ਜੰਬੂਰ, ਇੰਜੀਲ ਤੇ ਕੁਰਾਨ) ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ- **ਪੁਰਾ: ੬**/੧੩੨; **੫੧**/੧੮੯. **ਬਾਲਾ: ੩/**੨੭੮; **੩੫**/੩0੮; **੪੭**/੩0੮; **੫੪**/੩੮੯; **੬0**/੪0੭; **੬੪**/੪੨੩; **੭੧**/੪੪੭. ਮਿਹ.**੧: ੩੮**/੧੧੪; **੬੮**/੨੨੫2; **੧੧੪**/੩੭੯; **੧੩੫**/੪੫0; **੧੩੯**/੪੬੪2; **੧੪੭**/੪੯੫3; **੧੪੫**/੪੯੬. **ਹਰਿ.੨: ੨**/੩੫; **੨0**/੧੬੯; **੪੪**/੨੮0; **੪੫**/੨੯੯; **੪੬**/੩0੩. **ਚਤੁ.੩: ੭**/੩੭੬; **੧੮**/੪੧੨੫. ਗਿਆ**:** ੨0੪-0੬2, ੨੩੨੫, ੨੬੭, ੩0੪, ੪੧੯, ੫੪੧, ੬0੩. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੨00-੧2; **੮**/੨੩੫; **੯**/੩੨੬. **ਕੁ.੧0: ੧੬**/੨੧੯. **ਸੁ.੧0: ੨੨**/੩੪੫2, ੩੫0. ਛਿਬਰ**: ੧0**/੧00, 0੯; **੧੪**/੧੫੨, ੧੫੭2. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੨੯**/੧੭੭; **੪੪**/੩੧੮, ੩੨੧, ੩੨੫, ੩੨੭, ੩੩੨; **੪੬**/੩੬੧. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੮**/੧੮੯; **੧੯**/੩੮0; **੫**/੭੪੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੬0; **ਪੂ.੬**/੩੬੬.

---

[276]ਉਹੀ।

[277] ਉਹੀ।

[278] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 289.

ਕੱਥੂ ਨੰਗਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਟਾਲਾ ਸੜਕ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੱਥੂ ਨੰਗਲ[279]. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੭

ਕੰਦਯਾਰੈਂ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੯੨.

ਕੰਧਾਰ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਾਬਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ[280]- **ਬਾਲਾ: ੧੨**/੨੧੭-੧੮6; **੪੬**/੩੭੧; **੫੩**/੩੮੫; **੫੪**/੩੯0; **੫੨**/੩੮੪. ਗਿਆ**: ੪੩੦. ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੭/੧੮੨, ੧੯੨. **ਕੁ.੧੦:** **੨**/੨੮; **੮**/੧੧੪; **੧੦**/੧੪0; **੧੪**/੧੭੯. **ਸੁ.੧੦: ੨੧**/੩੧੫; **੨੮**/੪੨੪. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੧. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੧੬**/੧੧੧. **ਭੰਗੂ: ੧**/੩; **੩੨**/੮੩; **੮੯**/੨੨12; **੯੯**/੨੨੪; **੧੫੬**/੪0੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩; **ਉ.੧੩**/੧੯੨੧; **ਉ.੩੦**/੨੨0੨, ੨੨੧੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੩.

> "ਕੰਧਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਬਾਲਾ, ਗਿਆ, ਗੁ.ਬਿ.੬., ਕੁ.੧0, ਸੁ.੧0, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ 35 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 5 ਤੋਂ 7 ਤੱਕ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਗਿਆ: ਅਤੇ ਮਪ (ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ) ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ-ਇਕ ਹਵਾਲਾ ਹੈ।"

ਕੰਧੋਲਾ

ਰੂਪ ਨਗਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਸਮਰਾਲਾ ਸੜਕ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅਤੇ ਮੋਰਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 16 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ[281]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭0੪.

ਕਨਖਲ

---

[279] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.85.

[280] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 81.

[281] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 350.

ਹਰਿਦੁਆਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਸ਼ਹਿਰ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[282]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੮੦੧; **ਉ.੫੯**/੨੮੩੩; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੪.

ਕਨ੍ਹਈ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਿਸਲ 'ਕਨ੍ਹਈਆ'- **ਭੰਗੂ: ੧੫੯**/੪੨੪

ਕਨੀਫਾ/ਕਾਨੀਫਾ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਕੋਈ ਚੇਲਾ- **ਬਾਲਾ:੩੭**/੩੨੪-੧੬ (ਕਨੀਫਾ/ਫੇ4, ਕਨੀਫਾ ਸਿਧ/ਸਿਧ4). **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੮**/੨੭੯.

ਕਨੇਚ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਇਥੇ ਰੁਕੇ ਸਨ[283]- **ਸੂ.੧੦: ੨੨**/੩੩੯ (ਕਨੇਚੰ). **ਭੰਗੂ: ੨੦**/੫੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੯.

ਕਨੌੜ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੭.

ਕਪਲ ਮਨਿ/ਮੁਨੀ

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਛੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ `ਚੋਂ ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਰਿਸ਼ੀ- ਗਿਆ: ੨੨੦, ੨੨੩ (ਕਪਲ ਰਖੀਸਰ2), ੫੯੫.**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੨**/੪੭੭-੭੮3 (ਮੁਨਿ2, ਸ੍ਵਾਮੀ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੨; **ਪੂ.੭**/੩੭੨.

ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਫੈਜ਼ਲਾਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਫਿਰਕ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਲਈ ਬੜਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। 1733 ਈ. ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਖਾਨ ਨੇ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਨਵਾਬੀ ਦੀ ਖਿਲਅਤ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ[284]- **ਭੰਗੂ: ੮੨.੧**/੧੯੬2; **੮੨.੨**/੧੯੮; **੮੪.੧**/੨੦੭-੦੮

282 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 294.

283 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 53.

284 ਉਹੀ, ਪੰ. 196.

(ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ4); **੮੪.੨**/੨੦੮-੧੧ (ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਬਾਬ4, ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ2, ਨਵਾਬ/ਨਬਾਬ3); **੮੫.੧**/੨੧੨੨ (ਨਿਬਾਬ/ਨਿਬਾਬੈ3); **੮੬**/੨੧੩ (ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਬ ਭੁਜੰਗੀ, ਨ੍ਰਾਬ/ਨਬਾਬ/ਨਿਬਾਵਹਿ3); **੮੭**/੨੧੪-੧੫ (ਨਵਾਬ/ਨਬਾਬ/ਨਬਾਬੈ); **੮੯**/੨੨੨ (ਨਿਬਾਬ।ਜੁ। ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ2); **੧੦੮**/੨੭੯-੮੧ (ਨਵਾਬ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਵਾਬ, ਸਿੰਘ, ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ2); **੧੩੨**/੩੪੪; **੧੫੬**/੪੦੫; **੧੬੩**/੪੩੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੦. (ਕਪੂਰ ਹਰੀ); **ਉ.੨੫**/੨੧੧੪ (ਹਰਿ ਕਪੂਰ); **ਉ.੨੫**/੨੧੨੬-੨੮ (ਕਪੂਰ ਹਰਿ, ਨਵਾਬ3, ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ2, ਜਟ ਸਿੱਖ ਸਚ); **ਉ.੨੬**/੨੧੩੧-੩੪; **ਉ.੨੭**/੨੧੫-੬੧ (ਸਿੰਘ ਲਵਾਬ, ਨਵਾਬ13, ਕਪੂਰ ਨਵਾਬ); **ਉ.੨੮**/੨੧੬੦-੬੬ (ਨਵਾਬ3, ਪਤਿਸਾਹ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ3); **ਉ.੨੯**/੨੧੭੯; **ਉ.੩੧**/੨੨੧੫, ੪੨ (ਸਿੰਘ ਕਪੂਰਹਿ, ਨਵਾਬ); **ਉ.੩੪**/੨੨੬੬-੬੮ (ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਵਾਬ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ2); **ਉ.੩੫**/੨੨੮੮-੨੨੮੯ (ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਵਡਧੀਰ, ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ2); **ਉ.੩੬**/੨੩੧੯ (ਸਿੰਘ ਕਾਪੂਰ); **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨ (ਨਵਾਬ); ੨੩੩੭ (ਹਰੀ।ਹੈ। ਕਪੂਰੋ), ੨੩੩੯ (ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ); **ਉ.੩੮**/੨੩੫੦; **ਉ.੪੧**/੨੪੦੭; **ਉ.੪੪**/੨੪੩੯-੪੫ (ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ; ਨਵਾਬਹਿ, ਨੁਵਾਬ4); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੧-੨੭੦੬6 (ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ2); **ਉ.੫੫**/੨੭੧੯; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੪ (ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ).

> "ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 110 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਹ ਜਿਆਦਾਤਰ ਨਵਾਬ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਨਵਾਬ ਦੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਵਖਰੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਨ੍ਰਾਬ, ਨਵਾਬ, ਨਬਾਬ, ਨਿਬਾਬ, ਕਪੂਰ ਹਰੀ, ਹਰਿ ਕਪੂਰ, ਹਰੀ ।ਹੈ। ਕਪੂਰੋ, ਵਡਧੀਰ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਅਤੇ ਜਟ ਸਿੱਖ ਆਦਿ ਹੋਰ ਸਰੂਪ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹਨ।"

ਕਪੂਰਥਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇਕ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਪੂਰਥਲਾ ਨਗਰ ਸੀ, ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ[285]

ਕਪੂਰਾ/ਕਾਪੂਰਾ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਕਪੂਰਾ ਬਿਰਾੜ, ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ[286]- **ਸੁ.10: ੧੯**/੨੭੯; ੨੨/੩੫0 (ਜਾਟ ਕਪੂਰਾ), ੩੫੨-੫੪ (ਚੌਘਰੀ, ਜਾਟ, ਕਪੂਰਾ, ਕਪੂਰ). **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੬ (ਕਪੂਰ); **੨੨**/੬0 (ਕਪੂਰੋ4, ਕਪੂਰੈ3); **੨੩**/੬੨ (ਕਪੂਰੇ); **੨੪.੧**/੬੫ ਕਪੂਰੇ2); **੩੩**/੮੬ (ਕਪੂਰੈ8). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੧-੬੮6 (ਬਿਰਾੜ, ਕਪੂਰਾ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੫-੨੬ (ਕਪੂਰਾ4, ਬਡੋ ਚੌਧਰੀ).

ਕੰਬਰ ਬੇਗ

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ, ਜ਼ੋ ਗੁਰੂਸਰ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ 6ਵੇ. ਗੁ. ਦੇ ਯੋਧੇ ਰਾਇ ਜੋਧ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[287]- **ਸੁ.10: ੧**/੧0. **ਭੰਗੂ: ੧੨**/੨੩; **੯੨**/੨੩0. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੭੫-੭੯3 (ਕੰਬਰ5). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੭-੭੯ (ਕਮਰ ਬੇਗ2).

ਕੰਬੀਰ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਜ ਹੈ- **ਬਾਲਾ: ੩੨**/੩0੧; **੩੫**/੩0੬ (ਕੰਬ੍ਰੀ ਭਗਤ); **੩੭**/੩੨੪-੨੫ (ਕਬੀਰ/ਕੰਬੀਰ4, ਕਬੀਰ ਭਗਤ, ਵਡਾ ਭਗਤੁ, ਕਬੀਰ ਜੁਲਾਹਾ); **੪0**/੩੫੬-੫੭ (ਕਬੀਰ ਭਗਤੁ2, ਕਬੀਰ2, ਜੁਲਾਹਾ); **੪੧**/੩੬0-੬੧ (ਕੰਬੀਰ/ਕੰਬੀਰੇ5, ਕਬੀਰ); **੬0**/੪੧੪ (ਕਬੀਰ2, ਕੰਬੀਰ ਜੁਲਾਹਾ, ਕੰਬੀਰ ਭਗਤ); **੬੪**/੪੨੨; ੬੬/੪੨੮ (ਕੰਬੀਰ, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ); **੭੧**/੪੩੭. ਮਿਹ.**੧ ੨੪**/੭੩; **੪੭**/੧੩੮; **੧੩੧**/੪੩੬; **੧੪੭**/੪੮੮. **ਹਰਿ.੨:**

---

[285] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਦੂਜੀ), ਪੰ. ੫੨੪.

[286] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 354 (ਫੁਨੋ.)

[287] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 357.

੩੪/੨੨੧; **੪੧**/੨੪੬-੪੭ (ਕਬੀਰਿ2). ਗਿਆ: ੨੫੮, ੩੮੪, ੬0੪. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬; **੮**/੨੩੬; **੧੬**/੫੪੭. ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੬੬. **ਮਪ.ਵ: ੩੧**/੭੧-੭੨; **੭੫**/੧੧੭-੨0੨; **੧੫੪**/੨0੩5. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੮**/੨੮੫. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੬**/੧੪੨; **੧੩**/੩੫੮; **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ- ੨/੨: ੧੯**/੭੧੭. **ਭੰਗੂ: ੭੯**/੧੮੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੨; **ਪੂ.੬**/੩੬੯ (ਕਬੀਰੈਂ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਕਬੀਰ3). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧0੨੪5; **ਪੂ.੪੯**/੧੩੩੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੮੩; **ਉ.੩0**/੨੨0੨; **ਉ.੩੧**/੨੩0੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੪੯੯; **ਉ.੫੯**/੨੮੫੩.

> "ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਉਪਰੋਕਤ ਅੱਠ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ 75 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਕਬੀਰ, ਕੰਬੀਰ, ਕਬੀਰ ਭਗਤ, ਕਬੀਰ ਜੁਲਾਹਾ, ਵਡਾ ਭਗਤ ਅਤੇ ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਆਦਿ ਹਨ। ਕੁਝ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ-ਇਕ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ10 ਤੱਕ ਵੀ ਹੈ।"

ਕੰਬੀਰ ਗੁਸਾਈ

ਕਾਂਸੀ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ- ਮਿਹ.**੧: ੫੨**/੧੫੪-੬ (ਗੁਸਾਈ ਕੰਬੀਰ18, ਗੁਸਾਈ4, ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪ); **੫੩**/੧੫੭3, **੫੪**/੧੭੪ (ਗੁਸਾਂਈ ਕਬੀਰ).

ਕੰਬੋ ਕੀ

'ਮਾੜੀ ਕੰਬੋ ਕੀ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਭਿਖੀਵਿੰਡ ਬਲਾਕ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ 'ਖਾਲੜਾ' ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[288]- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੬; **੧੧੨**/੨੯੮ (ਕੰਬੋ ਮਾੜੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨0੪੬; **ਉ.੩੨**/੨੨੩੮ (ਕੰਬੋ ਮਾੜੀ).

'ਕਮਰਦੀਨ'

ਵਜ਼ੀਰ ਕਮਰੁੱਦੀਨ, ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ, ਜੋ ਮੁਗਲ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਤੂਰਾਨੀ ਧੜੇ ਦਾ ਆਗੂ ਸੀ[289]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੫**/੩0੪ (ਵਜ਼ੀਰ ਕਮਰਦੀਨ ਸੂਰਹ ਅਲੀ, ਕਮਰਦੀ; ਵਜੀਰ2) **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩0੨-0੪੫.

ਕਮਲਾ

---

[288] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 186 (ਫੁਨੋ.)

[289] ਉਹੀ, ਪੰ. 304 (ਫੁਨੋ.)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਟਹਿਲੀਆ- ਗਿਆ: ੬੨੪2. **ਮਪ.ਵ: ੧੯**/੫੪ (ਕਮਲੀਆ ਟਹਿਲੀਆ2, ਕਮਲੀਆ4).

ਕਮਲਾਹਗੜ੍ਹ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਮੰਡੀ' ਰਿਆਸਤ ਕੋਲ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਕਸਬਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੮੧.

ਕਮਲੀਆ

ਵੇ. 'ਅਲਮਸਤ'

ਕਮਲੋਟ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਊਨਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, 'ਕਲਮੋਟ' ਇਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਉਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿੱਤੀ[290]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧0**/੬੪-੫8. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੧. **ਸੁ.੧0: ੧੮**/੨੭0੨ (ਕਲਮੋਟ/ਕਲਮੋਟ). **ਭੰਗੂ: ੧੮.੨**/੪੩-੪੪2.

ਕਮਾਊ

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਤਿੱਬਤ ਤੇ ਨੇਪਾਲ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ[291]- **ਕੁ.੧0: ੩**/੪੧. **ਸੁ.੧0: ੨**/੧੭; ੪/੫0. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪0**/੨੯੯ (ਰਾਜ-ਕਮਾਉ); **੪੧**/੩0੨. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ.੨/੨: ੪**/੪੧੪.

ਕਮਾਊ ਗਿਰ

ਇਸ ਹਿਮਾਚਲ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ 'ਪੰਚਕੂਟ' ਹੈ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪੂਰਮਾਚਲ` ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ[292]- **ਗਗ.੧: ੧0**/੪੧੪, ੪੧੯

ਕਮਾਂਚ

---

[290] ਉਹੀ, ਪੰ. 43 (ਫੁਨੋ.)।

[291] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 41 (ਫੁਨੋ.)।

[292] ਗਿ. ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ.ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 414 (ਫੁਨੋ.).

ਇਕ ਰਾਗ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਖਮਾਚ' ਰਾਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਮਾਚਾਠਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ ਹੈ[293]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਕਮਾਲ/ਕਮਾਲੁ ਸੇਖ/ਖੁ

ਪਟਣ ਦੇ ਪੀਰ 'ਸੇਖ ਬ੍ਰਿਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦ- **ਪੁਰਾ: ੩੨**/੧0੬-07 (ਸੇਖੁ ਕਮਾਲੁ, ਬੱਚਾ, ਕਮਾਲਿ ਫਕੀਰ, ਕਮਾਲਿ4, ਕਮਾਲ/ਲੁ). **ਬਾਲਾ: ੭੧**/੪੩੭-੩੯ (ਬਚਾ ਕਮਾਲ, ਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੁਰੀਦ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ3, ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ, ਫਕੀਰ2, ਕਮਾਲ, ਸਾਹ ਕਮਾਲ, ਮੁਰੀਦ ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ /ਚਤੁ.੩: ੭0/੬0੩ (ਪੀਰ ਕਮਾਲ). ਗਿਆ: ੨੫੫-੫੬. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੩2, **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੨੪**/੧੪੭-੪੮ (ਕਮਾਲ ਸੇਖ ਪੀਰ, ਕਮਾਲ/ਕਮਾਲ ਸੇਖ9. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪0.

ਕਮਾਲਦੀਨ ਖਾਂ

ਸਾਂਹਚੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੧੯.

ਕਮਾਲਰਾਇ

'ਵਾਰ' ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕਮਾਲੁੱਦੀਨ, ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ 'ਮੁਅੱਜ਼ੁਦੀਨ' ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਧੁਨੀ ਉਪਰ 'ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ' ਗਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ[294]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੪.

ਕਮਾਲਾ

ਵੇ. 'ਕਮਾਲ' ਛੇਵੇਂ ਗੁ. ਦਾ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸਿਖ.

ਕਯੋਥੰਲ

ਸਿਮਲਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਰਿਆਸਤ- **ਕੁ.੧0: ੨0**/੨੫੯.

ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ/ਰਿ[1]

---

[293] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 299.

[294] ਉਹੀ, ਪੰ. 699.

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਅਸੀਸ ਨਾਲ 1504 ਈ. ਨੂੰ ਭਾਈ ਦੋਦਾ ਤੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ[295]- **ਪੁਰਾ: ੪੦**/੧੪੦; **੪੧**/੧੪੬2; ੫੭/੨੧੦. ਮਿਹ.**੧: ੧੫੩**/੫੧੮ **ਹਰਿ.੨: ੪**/੬੬; **ਪੂ**/੬੬-੮3; **੬**/੬੯; **੯**/੧੩੭; **੧੦**/੧੩੮; **੧੨**/੧੪੩; **੧੬**/੧੫੭; **੧੭**/੧੬੦; **੧੯**/੧੬੪; **੨੦**/੧੬੭; **੨੧**/੧੭੫; **੨੨**/੧੭੯2; **੨੪**/੧੮੪; **੨੫**/੧੮੯; **੨੮**/੨੦੦-੦੩2; **੨੯**/੨੦੩; **੩੦**/੨੦੫; **੩੧**/੨੦੯; **੩੨**/੨੧੨; **੩੩**/੨੧੫; **੩੪**/੨੧੮; **੩੫**/੨੨੩; **੩੬**/੨੨੫; **੩੭**/੨੩੨; **੩੮**/੨੩੫; **੩੯**/੨੩੯; **੪੦**/੨੪੧; **੪੧**/੨੪੫; **੪੨**/੨੫੮; **੪੩**/੨੬੦; **੪੫**/੨੯੭; **੪੭**/੩੦੫; **੫੫/**੩੨੯; **੫੭**/੩੩੬;**੫੯**/੩੪੧; **੬੦**/੩੪੩-੪੬3; **੬੨**/੩੪੮. **ਚਤੁ.੩: ੧**/੩੫੮2; **੩**/੩੬੫; **੪**/੩੬੭; **੬**/੩੭੨; **੭**/੩੭੫; **੧੧**/੩੮੮; **੧੨**/੩੯੧; **੧੪**/੩੯੮; **੧੫**/੪੦੧; **੧੬**/੪੦੩; **੧੭**/੪੦੬2, **੧੮**/੪੧੧; **੧੯**/੪੧੪2; **੨੦**/੪੩੨; **੨੬**/੪੩੫; **੨੭**/੪੪੧; **੨੮**/੪੪੪; **੨੯**/੪੪੮; **੩੦**/੪੫੩; **੩੨**/੪੬੨; **੩੫**/੪੭੭; **੩੭**/੪੮੬; **੩੯**/੫੧੧; **੪੩**/੫੧੯; **੪੪**/੫੨੫; **੪੫**/੫੩੧; **੪੬**/੫੩੫; **੪੭**/੫੩੮; **੪੯**/੫੪੩; **੫੦**/੫੪੫; **੫੧**/੫੪੮; **੫੨**/੫੫੦; **੫੩**/੫੫੨; **੫੪**/੫੫੪; **੫੫**/੫੫੬; **੫੬**/੫੫੮; **੫੭**/੫੬੦; **੫੮**/੫੬੨; **੫੯**/੫੬੪; **੬੧**/੫੬੯; ੬੨/੫੭੨; **੬੩**/੫੭੪; **੬੪**/੫੭੫; **੬੫**/੫੭੯; **੬੭**/੫੯੦; **੬੮**/੫੯੪; **੬੯**/੫੯੯; **੭੧**/੬੦੭; **੭੩**/੬੧੪; **੭੪**/੬੧੯. ਗਿਆ**:** ੫੧੬, ੫੬੧-੬੩6, ੬੦੧, ੬੦੯3, ੬੧੪, ੬੨੬-੨੭2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੦੮, ੩੯੪; **੧੬**/੫੪੨. ਛਿਬਰ**: ੧**/੧੦; **੨**/੧੫-੬2; **੬**/੫੨; **੧੪**/੧੮੪. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੭-੪੮4; **੧੭**/੪੨-੩4; **੧੯**/੫੪. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੫੦**/੩੯੩2; **੫੧**/੩੮੬, ੩੮੮; **੫੪**/੪੦; **੫੯**/੪੧੦; **੬੦**/੪੧੭; **੬੨**/੪੨੧; **੬੩**/੪੨੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੩੭, ੪੪੫, ੪੪੮; **ਪੂ.੧੩**/੪੫੧ (ਗੁਰ ਗਾਉ); **ਪੂ.੧੪**/੪੫੫.

> "ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ ਗੁ. ਨਾ. ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ 'ਕਰਤਾਰਪੁਰ/ਰਿ` ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲਗਭਗ 150 ਹਵਾਲੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ, ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹਵਾਲਾ 'ਗੁਰ ਗਾਉਂ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ 110 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ 5-8 ਤੱਕ

[295] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 83.

ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਗੁ.ਸੋ. ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ।"

ਕਰਤਾਰਪੁਰ/ਰਿ²

ਜਲੰਧਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸੰਮਤ 1651 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ[296]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯/੪੧੯-੨੦੨; ੧੧**/੪੫੪; **੧੨**/੪੬੮; **੧੩**/੪੮੨, ੪੮੯; **੧੬**/੫੩੯, ੫੫੩; **੧੭**/੫੫੭-੬੦3, ੫੬੮-੬੯3, ੫੮੩; **੧੮**/੬੧੫, ੬੨੯; **੧੯**/੬੫੧4, ੬੯੦; **੨੦**/੬੯੪; **੨੧**/੭੫੪, ੭੬੫2. **ਕੁ.੧੦: ੧੧**/੧੬੨. **ਸੁ.੧੦: ੧੧/**੧੬੮ (ਸਿਰੀਪੁਰੇ ਕਰਤਾਰ); **੧੫**/੨੨੪. ਛਿਬਰ**: ੬**/੫੩4; **੯**/੬੫-੬੮4. **ਮਪ.ਵ: ੮੭**/੧੩੧-੩੩5; **੮੮**/੧੩੩-੩੫3; **੧੬੩**/੨੦੮2. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੪੪੧-੪੫7; **੧੦**/੪੪੯-੫੨2. **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੧੬2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯/੫੦੬;** ਪੂ.੨੩/੫੪੫, ੫੫੦; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੮; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪੭੧ (ਪੁਰ/ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ4); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੨-੯੭ (ਪੁਰ/ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ6); **ਪੂ.੨੮**/੬੧੪ (ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ) **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੨; **ਪੂ.੩੧**/੯੦੯-੧੦ (ਪੁਰ ਕਰਤਾਰ2); **ਪੂ.੩੨**/੯੨੫, ੯੩੩-੩੫ (ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ); **ਪੂ.੩੩**/੯੯੧ ਕਰਤਾਰਪੁਰੇ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮-੮੦ (ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੪੧-੪੩ (ਪੁਰਿ-ਕਰਤਾਰੈਂ, ਕਰਤਾਰ-ਮੁਰੰਦਰ); **ਉ.੫੮**/੨੭੮੮ (ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰੈਂ).

> "ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਵਸਾਏ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸਦੇ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ, ਕਰਤਾਰਪੁਰਿ, ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਤਾਰ-ਪੁਰੰਦਰ, ਪੁਰਿ ਕਰਤਾਰੈਂ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਪੁਰ ਕਰਤਾਰੇ, ਆਦਿ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 90 ਹਵਾਲੇ, 'ਗੁ.ਬਿ.੬`, 'ਕੁ.੧੦`, 'ਸੁ.੧੦`, ਮਪ (ਕਵਿਤਾ ਅਤੇ ਵਾਰਤਕ), ਛਿਬਰ, ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਗੁ.ਬਿ.੬ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ 35 ਹਵਾਲੇ, ਜਦਕਿ ਕੁ-੧੦ ਅਤੇ ਸੁ.੧੦ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ-ਕੋ ਹਵਾਲੇ ਹਨ।"

ਕਰਨਾਲ/ਕ੍ਰਨਾਲ

---

[296] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 845.

ਹਰਿਆਣੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਜੋ ਅੰਬਾਲੇ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 1709 ਈ. ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਫਤੇ ਕੀਤਾ[297]- **ਭੰਗੂ: ੪੨**/੯੮; **੫੩**/੧੨੦; **੧੫੩**/੩੮੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੬; **ਉ.੮**/੧੮੫੮-੬੦2; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੦, ੮੫; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੫; **ਉ.੩੦**/੨੨੦੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੭; **ਉ.੪੪**/ ੨੪੫੨; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੦; **ਉ.੪੯**/੨੫੧੫, ੨੫੧੯.

> "ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਕੇਵਲ 16-17 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਕਰਬਾਠਾਂ

ਲੇਖਕ ਦਾ ਭਾਵ ਸ਼ਾਇਦ ਤਰਨਤਾਰਨ ਨੇੜੇ ਬਾਠ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਕਿ ਕਰਬਾਠਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿੰਡ ਤਰਨਤਾਰਨ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਹੈ[298]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧/**੧੮੮.

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[1]

ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ ਦਾ ਪੁਤਰ, 'ਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ[299]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੬-੧੭2; **ਉ.੫੯**/੨੮੬੮ (ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪਟਲੇਸ ਨਰਸੈਂ).

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[2]

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੩, ੫੬; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੪.

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[3]

---

[297] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 303.

[298]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 188 (ਫੁਨੋ.).

[299] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 304.

ਪੈਜਗੜ੍ਹ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਜੋ ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਬਣਿਆ[300]- **ਭੰਗੂ:** ੧੨੦/੩੧੯-੨੦੨ (ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੈਜਗੜੀਓ); **੧੩੨**/੩੪੧; **੧੫੬**/੪੦੫ (ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੈਜਗੜ੍ਹੀਓ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੧-੭੩੪.

'ਕਰਮ ਸਿੰਘ[4]'

ਕਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਕੋਈ ਨਿਰਮਲਾ ਵਿਦਵਾਨ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੪ (ਕਰਮਾ).

ਕਰਮ, ਸਿੰਘ[5]

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ- **ਭੰਗੂ: ੮੪.੨**/੨੧੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੬ (ਕਰਮ ਹਰਿ).

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[6]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੩੨.

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[7]

ਕਲਸੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨.

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[8]

ਮਰਾਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੦.

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[9]

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ[301]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੪**/੩੭੫.

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[10]

ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੨ (ਕਰਮ ਸਿੰਘ/ਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ3).

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[11]

ਫਰੀਦਕੋਟੀਏ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੬.

ਕਰਮਚੰਦ[1]

---

[300]ਉਹੀ, ਪੰ. 405.

[301]ਉਹੀ, ਪੰ. 375.

ਹਾਫਿਸਾਬਾਦ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਸੁਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੪੨-੪੪ (ਸਿੱਖ, ਕਰਮਚੰਦ4, ਵਡਭਾਗਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੯; **ਪੂ.੨੬**/੫੯੬ (ਕਰਮ ਸਸਿ).

ਕਰਮਚੰਦ[2]

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਵਜ਼ੀਰ ਚੰਦੂ ਸਾਹੀ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੩-੫੦੫3 (ਚੰਦੂ ਕੋ ਸੁਤ2, ਚਦੂ ਕੋ ਸੁਤ ਕਰਮ ਚੰਦ, ਚੰਦੁ ਸੁਆਹੀ ਸੁਤ2, ਚੰਦੂ ਸੁਤ, ਦੁਸ਼ਟ, ਪਾਪੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੩2 (ਚੰਦੂਸੁਤ2).

ਕਰਮ ਸਿੰਘ[3]

7ਵੇਂ ਗੁ. ਦੇ ਸੇਵਕ ਮਹਿਰਾਜ ਨਿਵਾਸੀ 'ਕਾਲੇ' ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੭.

ਕਰਮ ਦੀ

ਮੱਕੇ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਕਾਜ਼ੀ 'ਕਰੀਮ ਦੀਂ' ਮਿਹ.**੧: ੧੩੬**/੪੫੧ (ਕਰੀਮਦੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੩੧-੩੨ (ਕਰੀਮ ਦੀਨ2, ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼).

ਕਰਮਨਾਸਾ

'ਕਰਮਨਾਸਾ' ਇਕ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਸ਼ਾਹਬਾਦ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੈਮੋਰ ਪਰਵਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਨਦੀ, ਇਸ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਭ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ[302]- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੬੭੧2.

ਕਰਮ ਭਰੀ, ਮਾਤਾ

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ- ਛਿਬਰ**: ੬**/੫੪ (ਮਾਤਾ ਕਰਮ ਭਰੀ, ਬੇਟੀ ਸਿਖੜਾਂ ਦੀ).

ਕਰਮ ਵਿਪਕ

ਸੂਰਜ ਦਾ ਆਪਣੇ ਰਥਵਾਹੀ ਅਰੁਣ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੈ[303]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੯.

ਕਰਮਾ ਛੀਨਾ

---

[302]ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਭਾਗ, ਖੰਡ-ਦੂਜਾ),* ਪੰ. 676.

[303] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 304.

‘ਕਰਮ ਛੀਨਾ’ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਉਤਰ-ਪਛਮ ਵਿਚ ‘ਛੀਨੇ’ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ ‘ਮਾੜੀ ਕੰਬੋ’ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਾਰਿਆ[304]- **ਭੰਗੂ: ੮੧**/੨੨੬; **੮੨**/੨੩੦; **੮੬**/੨੪੫ (ਕਰਮੇ5, ਕਰਮਾ ਹੰਕਾਰੀ). **ਗਗ.੪: ੳ.੩੧**/੩੩੧੪ (ਕ੍ਰਮਾ ਛੀਨਾ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੬੭-੬੮2.

ਕਰਮੋ

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ (ਮੀਣਾ) ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬:੧**/੮ (ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੀ ਦਾਰਾ, ਕਰਮੋ ਜੀ); **੨**/੨੫-੩੬ (ਕਰਮੋ/ਜੀ8, ਨਾਰ, ਮਹਾਦੁਸਟ ਆਤਮਾ, ਗੰਧ੍ਰਬੀ ਨਾਰਿ3, ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੀਦਾਰਾ); **੮**/੨੮੨ (ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕੀ।ਜਹ। ਦਾਰਾ, ਕਰਮੋ) **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੭ (ਕਰਮਾ ਬਾਈ).

ਕਰਮੋ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਦਾਦੀ- **ਛਿਬਰ: ੪**/੩੨ (ਮਾਤਾ ਕਰਮੋ ਨਘੜੋਟੀ).

ਕਰਾਚੀ ਬੰਦਰ

ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਸਿੰਧ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ‘ਕਰਾਚੀ’ ਪਾਸ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਘਾਟ[305]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨.

ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼

ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜੋ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ[306]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬, ੫੦੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੮.

ਕਰ੍ਹਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ, ਕੈਂਥਲ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਹ ਸਥਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਚਰਣ-ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਿੰਗਲੇ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਕੀਤਾ ਸੀ[307]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੧੭2.

ਕਰੋੜਾ/ਕ੍ਰੋੜਾ ਸਿੰਘ

---

[304]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਢਿਲੋਂ) ਸੰਪਾ. *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 226.

[305]*ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ.304.

[306]ਉਹੀ, ਪੰ. 306.

[307]*ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 307.

ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਰਕੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜੱਟ ਜੋ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ[308]- **ਭੰਗੂ:** ੧੩੨/੩੪੧; **੧੨੨**/੩੨੫; **੧੩੬**/੩੫੭; ੧੫੦/੩੮੩2; **੧੫੬**/੪੦੫. **ਗਗ.ਪ:ੳ.੩੮**/੨੩੬੧ (ਸਿੰਘ ਕਰੋੜਾ ਮਿਸਲਦਾਰ ਬਡ, ਸਿੰਘ ਕਰੋੜਾ); **ੳ.੪੩**/੨੪੨੮ (ਕਰੋੜਾ ਹਰੀ); **ੳ.੫੩**/੨੬੭੩2.

ਕਰੋੜੀਆ ਖਤ੍ਰੀ

ਵੇ. 'ਦੁਨੀ ਚੰਦ'

ਕਰੋੜੀਆ, ਮਿਸਲ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ 12 ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਮਿਸਲ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ, ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ, ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਸਰਦਾਰ ਸਨ[309]- **ਗਗ.ਪ: ੳ.੪੩**/੨੪੩੦; **ੳ.੪੭**/੨੪੭੬; **ੳ.੫੩**/੨੬੫੯, ੨੬੭੧.

ਕਲ[1]

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭੱਟ, ਇਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁ. ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਮਪ.ਵ: ੬੧**/੧੦੫ (ਕਬ ਕਲ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੫/੨੯੬.**

ਕਲ[2]

ਚੰਦੂ ਸਾਹੀਏ ਦੀ ਪੁਤਰੀ ਦਾ ਨਾਂ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੨੮-੩੦ (ਕਲ/ਕਲਹ4, ਚੰਦੂ ਪੁਤਰ, ਪੁਤ੍ਰੀ2, ਚੰਦੂ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਜਸਵੰਤੀ, ਜਗਤ ਮਾਤ2, ਸੁਤਾ, ਪੁਤ੍ਰੀ ਬਡਭਾਗ); **੮**/੨੯੩ ਚੰਦੂ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਕਲ3).

ਕਲਸੀਏ

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਕਸੂਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਲਸੀਆ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜੋ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਵਿਚ ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ ਲਈ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ[310]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੬-੦੯2.

---

[308]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 341 (ਫੁਨੋ.).

[309]ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 72.

[310]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 406 (ਫੁਨੋ)।

ਕਲਸੀਆ ਮਿਸਲ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿਧ ਮਿਸਲ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਕਲਸੀਆਂ (ਲਾਹੌਰ) ਵਾਲਾ ਸੀ[311]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨੨.

ਕਲਕਾ[1]

ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਂ-**ਬਾਲਾ: ੪੨**/੩੬੧.

ਕਲਕਾ[2]

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਇਥੇ ਗੁ.ਨ. ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੪.

ਕਲਕੱਤਾ

ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ 86 ਮੀਲ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕਾਲੀਘਾਟ ਪਸ ਵਸਿਆ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ[312]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੬੯੪; **ਉ.੪੭**/੨੭੫੮, ੫੯, ੭੨; **ਉ.੬੦**/੨੯੦੫.

ਕਲਮਾਨਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਕਲਾਂਗ

ਕੋਈ ਰਾਜ, ਜਿਥੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ- ਗਿਆ: ੩੫੩.

ਕਲਾਨੌਰ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਜੋ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸੰਮਤ 1772 ਨੂੰ ਫਤੇ ਕੀਤਾ[313]- **੧੧੧**/੨੮੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੩੭; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੮. **ਗ.੪: ਉ.੮**/੧੯੦੬, **ਉ. ੮੫**/੨੨੧੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩0; **ਉ.੩੮**/੨੩੫੫; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੨, ੬੬.

'ਕਲਿਆਣ[1]'

ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਰਾਮਪੁਰਾ-ਭੁੱਚੋ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੯.

ਕਲਿਆਣ[2]

---

[311]ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 135.

[312]ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 304.

[313]ਉਹੀ, ਪੰ. 308

ਇਕ ਰਾਗ, ਇਸ ਰਾਗ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੧੩੧੯-੧੩੨੬) ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੧੦੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਕਲਿਆਣਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਜੰਗਾਂ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਰਿਹਾ[314]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੫੦੧. (ਕਲਯਾਣੈ, ਜੋਧਾ, ਕਲਯਾਣੇ); **੧੪**/੪੯੬ (ਭਾਈ ਕਲਯਾਨਾ, ਭਾਈ ਕਲਯਾਨ, ਕਲਯਾਨਾ, ਕਲਯਾਣਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੩; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪, ੫੯; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯.

ਕਲੇਸਰ

'ਬੰਭੌਰ' ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਂ 'ਕਲੇਸਰ'- **ਸੁ.੧੮**/੨੭੦

ਕਲੇਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਅਜਨਾਲਾ' ਨਗਰ ਦੇ ਆਸ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੦**/੫੧੦.

ਕਲੌੜ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਸਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ 'ਨੰਦਪੁਰ' ਪਿੰਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਂ 'ਨੰਦਪੁਰ ਕਲੌੜ' ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[315]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧੦੦੯.

ਕੜੀਆਲਾ

ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਕੁ.੧੦: ੪**/੬੩.

ਕਾਉਣੀ

ਮੁਕਤਸਰ-ਬਠਿੰਡਾ ਸੜਕ ਉਤੇ ਦੋਦਾ ਕਸਬੇ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਪੰਜ ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਦੂਰੀ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਨਗਰ[316]- **ਭੰਗੂ: ੨੨/**੬੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੬.

---

[314] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 819

[315] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,*(ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1253.

[316] ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 82.

ਕਾਅਬਾ/ਕਾਬਾ

ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁਖ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ- **ਪੁਰਾ: ੫੧**/੧੮੬-੮੭2. **ਬਾਲਾ: ੭੧**/੪੩੯2. ਮਿਹ.**੧: ੩0**/੯੭; ੧੩੫/੪੪੯2. ਗਿਆ: ੨੩੩, ੫੨੫. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੨੬; **੪੬**/੩੫੭-੫੮ ਕਾਬੇ, ਕਾਬਤੁਲਾ2). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩0**/੮੯੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੬**/੨੧੪੨.

ਕਾਸ-ਗੰਜ

ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਅਲੀਗੜ੍ਹ (ਕੋਇਲ) ਨਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੫੧੨.

ਕਾਸਮ ਬੇਗ

ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ, 'ਲਲਾ ਬੇਗ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ, 'ਗੁਰੂਸਰ ਮਹਿਰਾਜ' ਵਿਖੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਖ ਭਾਈ ਲੱਖੂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[317]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੮੨-੮੪7 (ਬਾਲ ਮੂਡੰ, ਕਾਸ ਬੇਗੰ) **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੨੮.

ਕਾਂਸੀ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਮਹਾਂਤੀਰਥ ਹੈ[318]- ਗਿਆ: ੨੩੨, ੩੩੯, ੩੫0-੫1੩, ੩੭੮, ੩੮੩-੮੫੫ (ਕਾਸ਼ੀਪੁਰੀ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧0-੧੨6; **੫**/੧੨੫; **੬**/੧੭0-੭੪੫; **੮**/੨੩੮, ੪੪3 **੯**/੩੪੯2; **੧੫**/੫੨੧-੨੨2; **੧੭**/੫੬੪, ੫੭੨-੭੮੫ (ਕਾਂਸ਼ੀਪੁਰੀ); **੨੧**/੭੬੮, ੯੮. **ਕੁ.੧0: ੧**/੨0, ੨੫; **੨**/੩੫ (ਲੋਗਪੁਰ), ੨੩੮; **੩**/੩੯; **੭**/੧0੩-0੫2; **੮**/੧੧੪; **੧0**/੧੪੧ (ਕਾਂਸ਼ੀਪੁਰੀ); **੧੮**/੨੩੨; **੨0**/੨੭੨. **ਸੁ.੧0: ੨**/੧੭-੨੨2; **੩**/੪੧, **੪੪** (ਰੁਦ੍ਰਪੁਰੀ); **੪**/੪੮; **ਪੂ/**੫੮; **੬**/੧੧੩; **੮**/੧੨੬; **੧੧**/੧੬੧; **੨੩**/੩੫੯. ਛਿਬਰ: **੧**/੭3; **੧0**/੭੯-੮02, ੯੨. **ਮਪ.ਵ: ੧੨੮**/੧੮੨. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧0**/੬੭੧. **ਭੰਗੂ: ੧੩**/੨੫; **੨੪.੧**/੬੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੮2 (ਕਾਸ਼ੀਪੁਰੀ); **ਪੂ.੧੩**/੪੫੨; **ਪੂ.੧੫**/੪੬੮; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧0੨੩-੨੫3; **ਪੂ.੩੫**/੧0੩੩; **ਪੂ.੩੭**/੧0੬੬; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨0; **ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੨;

---

317 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 314.

318 ਉਹੀ।

ਪ੍ਰ.੪੪/੧੨੫੪; **ਪ੍ਰ.੪੫**/੧੨੫੪; **ਪ੍ਰ.੪੮**/੧੩੧0. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੨**/੧੩੯੪-੯੫3; **ਪ੍ਰ.੫੫**/੧੪੩੨, ੧੪੫੧; **ਪ੍ਰ.੫੯**/੧੫੩੭; **ਪ੍ਰ.੬0**/੧੫੫੩; **ਪ੍ਰ.੬੮**/੧੬੮੨; **ਪ੍ਰ.੭੧**/੧੭੨੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨0੫੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੪੮; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੯; **ਉ.੫੭**/੨੭੬੭, ੭੧2, ੭੫; **ਉ.੫੮**/੨੭੮੮ (ਕਾਂਸੀਪੁਰੀ), ੨੮00.

> "ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.੧੦, ਸੁ.੧੦, ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ 'ਕਾਂਸੀ' ਸ਼ਹਿਰ ਸੰਬੰਧੀ 102 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਕਾਸ਼ੀ, ਰੁਦ੍ਰਪੁਰੀ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀਪੁਰੀ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਕਾਂਸੀ ਰਾਇ

ਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੭**/੫੭੩-੭੮12 (ਰਾਇ2, ਰਾਜਾ/ਰਾਜੇ3).

'ਕਾਕੜਾ'

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੫; **ਉ.੨੮**/੨੧੬੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭0੯

ਕਾਂਗੜ

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਦੀਨੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਥ ਕਰਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਂ 'ਦੀਨਾ ਕਾਂਗੜ' ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਇਥੋਂ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ 'ਜਫਰਨਾਮਾ' ਲਿਖਿਆ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੫੩, ੬੪2, ੭0; **੨0/**੬੮੩, ੭0੩. **ਕੁ.੧0: ੧੬**/੨੧੮-੨02. **ਸੁ.੧0: ੨੧**/੩੩੪; **੨੨**/੩੩੯, ੩੪੩, ੩੪੬. ਛਿਬਰ: **੧0**/੧੧੪. **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੪; ੧੩੩/੩੫0. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨੫**/੫੭੧-੭੬4; **ਪ੍ਰ.੨੬**/੫੮੨ (ਪੁਰ ਕਾਂਗੜ). **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੬੭**/੧੬੫੯ (ਦੀਨਾ ਕਾਂਗੜਾ. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੯)

ਕਾਂਗੜਾ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਕਾਂਗੜਾ ਵਾਦੀ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਟੋਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ[319]- **ਬਾਲਾ: ੭੫**/੪੫੮. **ਕੁ.੧੦: ੪**/੫੪; **੬**/੯੩. ਛਿਬਰ: **੨**/੧੪; **੧੧**/੧੩੩ (ਮੰਡੀ). **ਭੰਗੂ: ੧੩੯**/੩੬੫ (ਕਾਂਗੜੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੧; **ਪੂ.੬੬**/੧੫੯੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੦; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੯-੭੦2, ੨੭੮੦.

> "ਕਾਂਗੜਾ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 15 ਹਵਾਲੇ ਉਕਤ ਸਿੱਖ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਕਾਂਗੜਾ, ਕਾਂਗੜੇ ਅਤੇ ਕਾਂਗੜੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਕਾਠੀਆਵਾੜ

ਕਾਠੀ ਜਾਤਿ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼, ਸੁਰਾਸ਼ਟ੍ਰ ਦੇਸ਼, ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਵਿਚ ਕੱਛ ਦੀ ਖਾੜੀ ਤੋਂ ਖੰਭਾਤ ਦੀ ਖਾੜੀ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਸਥਿੱਤ ਹੈ[320]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੫.

ਕਾਦਰ ਗੁਲਾਮ

ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਸਰਹੰਦ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ 'ਗੌਹਰ-ਅਲੀ' ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੧੭

ਕਾਹਨ/ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ[1]

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀਆਂ ਜਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਥੀ ਰਿਹਾ[321]- **ਛਿਬਰ:** ੧੩/੧੪੩ (ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤ੍ਰਿਹਨ); **੧੪**/੧੪੬ (ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਿਹਨ3, ਸਿੰਘ ਜੀ3). **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੩੨੫; **੬੮**/੧੫੮-੬੦3; **੬੯.੨**/੧੬੩; **੭੦**/੧੬੫3; **੮੨.੧**/੧੯੭; **੮੪.੨**/੨੧੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੮; **ਉ.੬**/੧੮੨੪; **ਉ.੧੩**/੧੯੦੯, **ਉ.੧੫**/੧੯੪੯-੫੦2; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੩, ੯੮, ੨੦੦੨ (ਬਾਬੇ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ); **ਉ.੧੯**/੨੦੦੭-੧੨3; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੬.

---

[319]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 365 (ਫੁਨੇ.)।

[320]*ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 317*

[321]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 132 (ੁਨੇ.)

ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ[2]

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲੇ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੯, ੨੭੬੭-੬੮5.

ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ[3]

ਨਕਈ ਮਿਸਲ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੪.

ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ[4]

ਮਜੀਠੀਏ ਸ. ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੬-੭੮੪.

ਕਾਨ੍ਹ ਚੰਦ

ਜਗਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ 'ਇੰਦਪੁਰਾ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਭਾ. ਭਗਤੂ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਭਾਈ ਗੌਰੇ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਕਾਨ੍ਹ ਚੰਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੨.

ਕਾਨ੍ਹੜਾ

ਇਕ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[322]। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਅਧੀਨ (ਅੰਗ ੧੨੯੪-੧੩੧੮) ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **ਪੂ**/੧੨੬; **੮**/੨੨੪; **੨੧**/੭੭੪; **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੦; **ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਕਾਨ੍ਹਾ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੋਲ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਲਿਖਵਾਉਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆ ਸੀ[323]- **ਮਪ.ਵ: ੭੬**/੧੨੦-੨੧3. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੫**/੩੬੪ (ਕਾਨਾ ਬੈਰਾਗੀ, ਕਾਨਾ15)

ਕਾਨਾ ਕਾਛਾ

ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਹਾਠੂ ਸਿੰਘ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਇਥੋਂ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਹਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਆਰਾ ਹਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੨੬**/੩੨੮; **੧੪੦**/੩੬੬ **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੪੧੮; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੨.

'ਕਾਨ੍ਹੂੰਵਾਣ'

---

[322] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 318.

[323] ਉਹੀ, ਪੰ. 319.

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ‘ਕਾਹਨੂੰਆਣ ਦਾ ਛੰਭ’ ਨਾਲ ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ[324]-**੮੩**/੨੦੦ (ਕਾਹਨੂੰਆਣੇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੮੬-੭ (ਛੰਭ ਕਾਨੂੰਆਣ2); **ਉ.੩੫**/੨੨੮੩ (ਕਾਨੂੰਆਣ ਛੰਭ).

ਕਾਬਲ/ਕਾਬਲਿ

ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੋ 181 ਮੀਲ ਹੈ[325]- **ਬਾਲਾ: ੫੫**/੩੯੧2. ਮਿਹ.**੧: ੪੦**/੧੧੮3; **੧੩੯**/੪੬੩. ਗਿਆ: ੪੧੯, ੪੨੪, ੪੨੯ (ਕਾਬਲ, ਕਾਬਲੋਂ2). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੯-੯੦; **੮**/੨੨੧-੨੨3, ੨੯੩-੯੪2;**੧੦**/੪੨੪2; **੧੨**/੪੫੯; **੧੭**/੫੭੧5; **੧੯**/੬੫੩-੫੪3, ੬੭੪-੭੯5, ੬੯੦; **੨੦**/੬੯2; ੨੦/੭੨੭. **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੮; **੮**/੧੧੪; **੧੦**/੧੪੦, ੧੫੫, ੧੭੯. **ਸ.੧੦: ੫**/੮੮; **੨੦**/੨੮੯; **੨੧**/੩੧੫; **੨੨**/੩੪੨-੪੩2; **੨੪**/੩੭੧. ਛਿਬਰ: **੯**/੬੭3; **੧੦**/੯੮, ੧੧੬2; **੧੨**/੧੩੫ਾ **੧੪**/੧੮੧. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੨; **੩੯**/੮੩-੮੪2; **੧੩**/੧੫੯-੬੦2. **ਮਪ.ਕ, ਭ-੧: ੪੭**/੩੬੭; **੪੮**/੩੬੯-੭੧5. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੪**/੨੧੬2. **ਮਪ.ਕ-ਭ/ਖ.੨/੨: ੧੨**/੫੫੧-੫੩2; **੬**/੭੪੯; **੧੫**/੭੮੭. **ਭੰਗੂ: ੧**/੩; **੧੮.੨**/੪੪; **੩੨**/੮੩; **੪੩**/੯੯; **੮੯**/੨੨੧-੨੨3; **੯੧**/੨੨੪; **੧੦੩**/੨੬੦-੬੨5; **੧੦੪**/੨੬੩; **੧੧੫**/੩੦੩; **੧੧੯.੧**/੩੧੨-੧੪2; **੧੩੨**/੩੩੮, ੪੯; **੧੪੦**/੩੬੫; **੧੪੩**/੩੭੪; **੧੪੪**/੩੭੪; **੧੫੧**/੩੮੭-੯੨2; **੧੫੪**/੩੯੮-੪੦੨3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੩; **ਪੂ.੪**/੩੪੨; **ਪੂ.੧੨**/੪੪੪-੪੫2; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੭2, ੫੭੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩0**/੮੭੬-੭੭2; **ਪੂ.੩੨**/੯੨੮; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੩; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੦; **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੩, ੧੩੦੦-01੩; **ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੭-੩੧2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮; **ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੧; **੧੯**/੨੦੧੪; **ਉ.੨੦**/੨੦੩੦; **ਉ.੨੨**/੨੦੬੫; **੨੬**/੨੧੪੩; **ਉ.੩੦**/੨੨੦੬; **ਉ.੩੬**/੨੩੨੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੬-੨੬2, ੪੦; **ਉ.੩੮**/੨੩੪੧; **ਉ.੪੧**/੨੪੦੦2; **ਉ.੪੪**/੨੪੫੩; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੪; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੦, ੭੩3, ੭੪; **ਉ.੫੧**/੨੫੭੬; **ਉ.੫੨**/੨੬੪੫-੪੬2; **ਉ.੫੩**/੨੬੫੩3.

---

324 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,*ਪੰ. 200 (ਫੁਨੇ)।

325 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 320.

"ਕਾਬਲ ਸ਼ਹਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ, ਕਾਬਲ, ਅਤੇ ਕਾਬਲੋ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ) ਅਤੇ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ 5 ਤੋਂ 10 ਤੱਕ ਹੀ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਕਾਬਲ ਪਤੀ[1]

ਵੇ. 'ਸ਼ਾਹ ਜਮਾਨ'

ਕਾਬਲ ਪਤੀ[2]

ਵੇ. 'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ'

ਕਾਬਲ ਬੇਗ

ਸਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਫੌਜ਼ਦਾਰ, ਗੁਰੂਸਰ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਮਾਰਿਆ [326]ਗਿਆ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੭੫, ੬੮੮-੮੯੪ (ਕਾਬਲੀਬੇਗ, ਬੇਗ ਕਾਬਲੀ); **੨੦**/੬੯੨ (ਬੇਗ ਕਾਬਲੀ2).

ਕਾਬਲੀ ਮੱਲ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜੋ 'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ 1762 ਈ. ਵਿਚ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਸੀ[327]- **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮**/੨੩੫੫; **ੳ.੫੧** ੨੫੭੯ (ਮੱਲ ਕਾਬਲੀ); **ੳ.੫੨**/੨੬੫੩-੫੫ (ਕਾਬਲੀ ਮੱਲ ਸੂਬਾ ਥਾ ਸ਼ਾਹੀ, ਸੂਬਾ ਸ਼ਾਹੀ).

ਕਾਮ ਬਖਸ਼

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੪.

ਕਾਮਰੂ/ਕਾਮਰੂਪ

ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਖੇਤਰ 'ਕਉਰੂ ਦੇਸ਼' ਤ੍ਰਿਅ ਰਾਜ' ਇਸੇ ਦੇ ਹੋਰ ਨਾਂ ਹਨ- **ਕੁ.੧੦: ੮**/੧੧,੧੧੪. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੭**/੨੭੬. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੭**/੬੫੫-੫੬3, **੭**/੬੫੬; **੧੯**/੭੧੩. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭

---

[326] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 814.

[327]ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 320.

(ਕਾਵਰੂ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੭**/੩੭੦, ੩੭੬2 (ਕਾਮਰੂਪ); **ਪ੍ਰੂ.੭**/੩੭੯. **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੩੫**/੧੦੪੦-੪੪5; **ਪ੍ਰੂ.੩੬**/੧੦੫੨-੫੯3; **ਪ੍ਰੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪ੍ਰੂ.੩੮**/੧੦੮੧; **ਪ੍ਰੂ.੪੮**/੧੩੦੭.

ਕਾਮਾ

ਜੈਪੁਰ ਤੇ ਭਰਤਪੁਰ ਦੀ ਹੱਦ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਜੈਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਜੋ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਨੇ ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਸੀ[328]- **ਭੰਗੂ:** ੧੨੮/੩੩੦.

ਕਾਯਮ ਖਾਂ

ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਫੌਜਦਾਰ- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ. ੨੪**/੫੫੭.

ਕਾਰੂੰ ਹਮੀਦ

ਵੰਸ਼ੀ ਯਸ਼ਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਮਿਸਰ ਵਿਚ ਵਡਾ ਧਨੀ ਅਤੇ ਕੰਜੂਸਾਂ ਦਾ ਸਰਤਾਜ ਸੀ[329]- **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੫**/੩੫੦-੫੫ (ਕਾਰੂ9 ਕਾਰੂ ਹਮੀਦ5, ਸਾਹ, ਕਾਰੂ ਸਾਹ4, ਕਾਰੂ ਬਾਦਸਾਹ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਮੌਲਾ ਕਾਰੂ); **੪੬**/੩੫੭-੬੩ (ਕਾਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ2, ਕਾਰੂ4, ਬਾਦਸਾਹ, ਸਾਹ). **ਭੰਗੂ: ੯**/੨੦2 **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੨**/੪੪੪.

ਕਾਲਕ ਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਬ੍ਰਾਹਮਨ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭਵਾਨੀ ਇਸਦੇ ਵਸ-ਵਿਚ ਸੀ- **ਛਿਬਰ: ੧੦**/੮੧-੯੩23.

'ਕਾਲਾ/ਕਾਲੇ[1]'

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਮੋਹਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੬.੧**/੪੨੬; **੧੬੦.੩**/੪੨੯-੩੧ (ਕਾਲੋ/ਕਾਲ/ਕਾਲੈ3). **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੩੧**/੯੧੫-੧੮14.

'ਕਾਲਾ/ਕਾਲੇ[2]'

---

[328]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ; (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 330.

[329] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 324.

ਛੇਵੇਂ ਗੁ. ਦਾ ਬਹਾਦਰ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ ਕਾਲਾ ਦੁਲੱਟ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨੨**/੫੩੨, ੩੬; **ਪ੍ਰ.੨੩**/੫੪੬; **ਪ੍ਰ.੨੪**/੫੫੪-੬੦੫ (ਦੁਲੱਟ ਕਾਲਾ); **ਪ੍ਰ.੨੬**/੫੯੪; **ਪ੍ਰ.੨੭**/੫੯੯-੬੦੩2; **ਪ੍ਰ.੨੮**/੬੧੩.

ਕਾਲਾ[3]

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਘੇਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਗਲਾਂ ਵਿਚ 'ਮੁੱਲਾਂ ਮੀਰ ਮੁਹੰਮਦ' ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੩.

'ਕਾਲਾ[4]**'**

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ 'ਭੱਲਨ`  ਦਾ ਪੋਤਰਾ 'ਕਾਲਾ` ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੨-੭੩ (ਭੱਲਨ ਦਾ ਪੋਤਰ।ਫਿਰ। ਕਾਲਾ, ਕਾਲੂ ਸਿੰਘ, ਕਾਲੇ ਸਿੰਘ2, ਭੀਮ).

ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀਏ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੬.

ਕਾਲੂ ਨਾਥ

ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਨਿਥਾਨਾ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁ.ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨੬**/੫੮੨ (ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਨਿਥਾਨੇ ਵਾਲਾ).

ਕਾਲੂ, ਮਹਿਤਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ-ਮਹਿਮਾ ਕਾਲੂ ਜੀ- **ਪੁਰਾ: ੧**/੧੭ (ਕਾਲੂ ਖਤ੍ਰੀ); ੨/੧੮2; **੩**/੨੫ (ਬਾਬਾ ਕਾਲ, ਕਾਲੂ3); **੪**/੨੬-੨੭ (ਕਾਲੂ5); **੫/**੨੮ (ਕਾਲੂ6); **੬**/੨੯-੩੩ (ਕਾਲੂ16, ਪਿਤਾ ਜੀ8); **੭**/੩੪ (ਕਾਲੂ2); **੩੧**/੯੯, ੧੦੨.੦੫ (ਕਾਲੂ6, ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ, ਪਿਤਾ ਜੀ2, ਬਾਬਾ ਜੀ); **੪੧**/੧੪੨ (ਕਾਲੂ). **ਬਾਲਾ: ੨**/੧੭੨-੭੭ (ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ2, ਕਾਲੂ28, ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ4, ਮਹਤਾ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਜੀ); **੧**/੧੬੮-੭੦ (ਕਾਲੂ3, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ2, ਮਹਿਤੇ ਕਾਲੂ); **੩**/੧੭੭-੭੯ (ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ2, ਕਾਲੂ/ਜੀ13, ਪਿਤਾ ਜੀ3, ਕਰਮਹੀਣ); **੪**/੧੭੯-੧੮੫ (ਕਾਲੂ30, ਪਿਤਾ ਜੀ, ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ, ਬਾਪ,

ਕਾਲੂ ਖਤ੍ਰੀ, ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ2, ਮਹਤਾ ਜੀ, ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਪਟਵਾਰੀ, ਕਾਲੂ ਸਈਯਾਦ); **੫**/੧੮੫-੮੭ (ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ2, ਕਾਲੂ ਖਤ੍ਰੀ, ਵੇਦੀ, ਕਾਲੂ14, ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ); **੬**/੧੮੭ (ਕਾਲੂ4); **੭**/੧੮੯ (ਕਾਲੂ6); **੮/**੧੯੧-੯੪ (ਕਾਲੂ15, ਪਿਤਾ ਜੀ4, ਪਿਉ2, ਮਹਤਾ ਜੀ6, ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ2, ਮਹਤਾ); **੯**/੧੯੭-੨੦੦) ਕਾਲੂ19, ਪਿਤਾ ਜੀ, ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ, ਜੈਰਾਮ ਦਾ ਸਹੁਰਾ); **੧੦**/੨੦੫-੦੮ (ਕਾਲੂ11, ਕਾਲੂਵੇਦੀ2, ਭਟੀਆ ਦਾ ਪਟਵਾਰੀ); **੧੩**/੨੨੦-੨੪ (ਮਹਤੇ ਕਾਲੂ2, ਕਾਲੂ); **੧੭**/੨੩੯-੪੦ (ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ, ਮਹਤਾ ਕਾਲੂ, ਕਾਲੂ4, ਮਹਤਾ ਜੀ, ਜਜਮਾਨ); **੧੮/**੨੪੧-੪੫ (ਕਾਲ9, ਭਾ. ਕਾਲੂ4, ਪਿਤਾ2); **੪੯**/੩੮੦ (ਕਾਲੂ); **੭੩/**੪੫੭ (ਭਾ. ਕਾਲੂ). ਮਿਹ.**੧: ੪**/੩੮ (ਕਾਲੂ, ਦਾਦੈ ਕਾਲੂ3, ਪਿਤਾ3); **੬**/੧੬ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ4, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ); **੧੦**/੨੭-੮ (ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ,ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ2, ਕਾਲੂ6, ਗਉਸ ਖੁਦਾਇ ਦਾ); **ਪ੍ਰ.੬੦**/੨੫੫੪. **੧੫**/੪੫ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ2, ਕਾਲੂ); **੮**/੨੩, (ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ3, ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ4, ਕਾਲੂ2); **੧੭**/੫੨.੪ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ, ਪਿਤਾ); **੧੯**/੫੮ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ); **੨੨**/੬੬ (ਪਿਤਾ2, ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ10, ਬਾਬਾ ਜੀ); **੨੩/**੭੧ (ਪਿਤਾ, ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ); ੭੨-੪ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ4, ਪਿਤਾ5); **੬੪**/੨੧੧ (ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ); **੧੪੧**/੪੭੦-੩ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ); **੧੪੩**/੪੭੬-੮ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ6); **੧੪੪**/੪੭੯-੮੧ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ4, ਪਿਤਾ2). **ਹਰਿ.੨: ੧੭**/੧੬੦-੨ (ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੇ ਪਿਤਾ3, ਬਾਬਾ ਜੀ5, ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ); **੩੦**/੨੦੫-੯ (ਦਾਦਾ ਕਾਲੂ7, ਬਾਬਾ ਜੀ10); **੧੫੩**/੩੨੬ (ਕਾਲੂ). ਗਿਆ**:** ੨੩੫ (ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ), ੨੩੬-੪੪ (ਪਿਤਾ6, ਕਾਲੂ4), ੨੫੪ (ਕਾਲੂ2), ੨੪੮-੩੦੧ (ਕਾਲੂ40). ੪੧੭-੧੮8, ੫੧੩-੧੭ (ਕਾਲੂ/ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ26); ੫੬23, ੬੦੧-੦੪ (ਪਿਤਾ/ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ3), ੬੧੧-੧੩ (ਕਾਲੂ6) ੬੨੩-੨੪ (ਕਾਲੂ5, ਪਿਤਾ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੪੫ (ਕਾਲੂ), ੩੫੦-੫੩ (ਕਾਲੂ8), ੩੯੪. ਛਿਬਰ**: ੧**/੯-੧੦ (ਕਲਿਆਨ ਚੰਦੁ2, ਕਲਿਆਣ ਦਾਸੂ2; **੨**/੧੬ (ਕਲਿਆਨ/ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ, ਕਲਿਆਣਾ). **ਮਪ.ਵ: ੧**/੩੩ (ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ); **੩**/੩੪ (ਕਾਲੂ2); **੪**/੩੪-੫ (ਕਾਲੂ ਜੀ4); **ਪ੍ਰ**/੩੫ (ਕਾਲੂ ਜੀ); **੭**/੩੬ (ਕਾਲੂ9); **੮**/੩੭5; **੧੦**/੩੭-੩੮ (ਕਾਲੂ3); **੧੧**/੩੮-੯ (ਕਾਲੂ/ਜੀ10); **੧੨/**੩੯ (ਕਾਲੂ/ਜੀ10);**੧੩**/੩੯-੪੨ (ਕਾਲੂ6, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ2); **੧੪**/੪੭ (ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ). **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੧**/੬੯ (ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ); **੪**/੭੪-੫ (ਕਾਲੂ ਜੀ2); **੫**/੭੭ (ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ); **੬**/੮੦

(ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ); **੭**/੮੨.੩ (ਕਾਲੂ ਜੀ4, ਬਾਬੇ); **੯**/੮੭-੮੮ (ਕਾਲੂ4, ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ); **੧੦**/੯੦-੯੧ (ਕਾਲੂ3, ਪਿਤਾ3); **੧੧**/੯੨-੩ (ਪਿਤਾ, ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ5, ਕਾਲੂ); **੧੩**/੧੦੦-੦੨ (ਕਾਲੂ2); **੧੪**/੧੦੩-੦੫ (ਪਿਤਾ ਜੀ3, ਕਾਲੂ ਜੀ); **੧੫**/੧੦੬-੦੮3); **੨੨**/੧੩੮-੯ (ਕਾਲੂ, ਪਿਤਾ); **੨੩**/੧੪੩-੪੫ (ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ, ਕਾਲੂ ਜੀ2, ਪਿਤਾ5); **੪੭**/੩੬੭ (ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ); **੬੫**/੪੪੦ (ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ). **ਭੰਗੂ:** ੪/੧੦ (ਕਾਲੂ ਦਾਸ, ਕਾਲੂ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੩-੫੬ (ਕਾਲੂ ਸਸਿ6, ਪਟਵਾਰੀ, ਕਾਲੂ ਚੰਦ3, ਗੁਰ ਪਿਤ, ਪਿਤਾ4, ਮਹਤਾ).

> "ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ, ਗੁ.ਸੋ; ਕੁ-੧੦, ਸੁ.੧੦, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ) ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ 625 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ-ਕਾਲੂ, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਮਹਤਾ ਜੀ, ਮਹਤਾ/ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ, ਬਾਬੇ ਕਾਲੂ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ 450 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਕਾਲੇ ਸੰਙਾ

ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ 'ਨੰਦ ਚੰਦ' , 'ਜਿਸ ਨੂੰ ਧੀਰ ਮੱਲ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ', ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ[330]- **ਸੁ.੧੦: ੧੧**/੧੬੯ (ਕਾਲਹ ਸੰਙਾ).

ਕਾਲੇ ਕੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਰਗਾਨੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ ਮਾਹਿਲ ਗੋਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਸੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੧.

ਕਾਲੇ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਪਿਸਾਵਰ ਦਾ ਹਾਕਮ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਫੜਨ ਲਈ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਵਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[331]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦/**੭੨੫੪ (ਸੂਬਾ), ੭੩੧, ੭੩੫-੪211 (ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਯੋਧਾ, ਕਾਲੇਖਾਂ ਸੂਰਾ, ਖਾਨ ਕਾਲੇ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੭-੯45 (ਪਸ਼ੌਰੀ ਸੂਬਾ,

[330] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 325.

[331] ਉਹੀ, ਪੰ. 324

ਕਾਲਾ, ਖਾਨ ਕਾਲੇ, ਖਾਂ/ਖਾਨ4). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੩; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੪੦, ੧੪੪੪ (ਖਾਨ ਕਾਲੇ, ਕਾਲੇ ਖਾਂ).

ਕਾਵਲ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ

'ਡੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ' ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਬਰਾਹ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੪.

ਕਿਸ਼ਨ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਭਾ. ਗੌਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੭੩੩.

ਕਿਸ਼ਨ**ਦਾਸ**

ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦਾ ਬਾਣੀਆ, ਇਸਨੇ 1710 ਈ. ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਉਜਾੜੇ[332]- **ਭੰਗੂ: ੪੨**/੯੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੯੫੩-੫੬2 (ਬਾਣੀਏ3).

ਕਿਸ਼**ਨਾ**[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ- **ਬਾਲਾ: ੯**/੧੯੮-੨੦੦2 (ਕਿਸਨਾ3, ਪੁਤੁ ਕਿਸਨਾ, ਮਾਮੇ ਕਿਸਨੇ); **੧੦**/੨੦੫2.

ਕਿਸ਼**ਨਾ** [2]

ਝੰਝੂ ਗੋਤ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੋਧਾ ਅਤੇ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਸੀ[333]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੪੧੪-੧੬੫; **੧੪**/੪੯੯-੫੦੨5- **ਗਗ.੧: ਪੂੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਕਿ**ਕੜੀਆਣਾ**

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁ ਜਿਲ੍ਹੇ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ। ਪੋਥੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕਾ' ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਕੇ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਕਿਕੜੀਆਣਾ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆਏ[334]- **ਚਤੁ.੩: ੭੩**/੬੧੪.

ਕਿ**ਚੇ/ਕਿੰਚੈ ਬੇਗ**

---

[332] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 197 (ਫੁਨੋ.)।*

[333] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 819.

[334] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 91.

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਨਾਲ ਆਇਆ ਸੀ[335]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੯2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੨**/੫੩੭; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੭, ੬੩ (ਕਿੰਚੈ ਬੇਗ, ਬੇਗ).

ਕਿਦਾਰ ਖੰਡ

ਰਿਆਸਤ ਗੜ੍ਹਵਾਲ (ਯੂ.ਪੀ.) ਦਾ ਇਕ ਤੀਰਥ, ਜੋ ਰੁਦ੍ਰਹਿਮਾਲੇ ਦੀ ਬਰਫਾਨੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ ਮਹਾਪੰਥ ਦੀ ਚੋਟੀ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਉਤੇ ਹੈ[336]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੩.

ਕਿਦਾਰਾ[1]

ਮਦਰੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਣ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੋੜਾ ਛੁਹਣ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਹਜੀਰਾਂ ਦਾ ਰੋਗ ਠੀਕ ਹੋਇਆ[337]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੪-੫੫ (ਭਾ. ਕਿਦਾਰਾ/ਰੇ, ਉਦਾਸੀ, ਅਨਿੰਨ ਭਗਤ, ਦੇਦਾਰਾ੫). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੧੭੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੦

ਕਿਦਾਰਾ/ਕੇਦਾਰਾ[2]

ਕਲਯਾਣ ਥਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ, ਜੋ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੧੧੧੮-੧੧੨੪) ਇਸ ਦਾ ਤੇਈਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[338]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਕਿਦਾਰੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ[339]-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੯.

ਕਿਰਾਣੇ

ਲਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ[340]- **ਮਪ-੨,ਭ.੧: ੪੨**/੩੧੦.

ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ

---

[335] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 819.

[336] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 347.

[337] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,*ਪੰ. 8818.

[338] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 347.

[339] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 328-29.

[340]ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ),* ਪੰ. 311 (ਫੁਨੋ.)।

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਹ ਅਚਲ ਵਟਾਲੇ ਤੋਂ ਉਤਰ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ[341]- **ਪੁਰਾ: ੩੪**/੧੧੪. ਮਿਹ.**੧: ੧੫੩**/੪੧੬.

ਕਿੜੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੨੭.

ਕੀਰਤ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭੱਟ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੩. **ਮਪ.ਵ: ੬੧**/੧੦੫-੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੬.

ਕੀਰਤ ਸੋਹਿਲਾ

ਵੇ. 'ਸੋਹਿਲਾ'

ਕੀਰਤਪੁਰ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੈ[342]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੫੯੮-੬੦੦3; **੧੯**/੬੩੪, ੬੪੬2; **੨੦**/੭੪੩; **੨੧**/੭੪੪-੭੯8 (ਕੀਰਤਪੁਰ2). **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦; **੩**/੪੫-੪੭ (ਕੀਰਤਪੁਰ, ਕੀਤਰ।ਜੁ।ਪੁਰ); **੪**/੬੨; **੬**/੯੯ (ਕੀਰਤਪੁਰ, ਕੀਰਤ।ਜੋ।ਪੁਰ, ਕੀਰਤ ਨਗ੍ਰ); **੭**/੧੦੯. **ਸੂ.੧੦: ੧**/੧੩2; **੪**/੪੩-੫੫3 (ਕੀਰਤਪੁਰੀ); **੮**/੧੨੯ (ਕੀਰਤ ਪੁਰਾਨ); **੧੪**/੧੯੭; **੨੧**/੩੧੦ ਪੁਰ ਕੀਰਤ/ਕੀਰਤਪੁਰ2). **ਛਿਬਰ: ੬**/੫੭; **੭**/੬੨2; **੯**/੬੫; **੧੪**/੧੫੩5. **ਮਪ.ਵ: ੮੮**/੧੩੩-੩੫2; **੧੦੧**/੧੪੭2; **੧੧੪**/੧੬੦-੬੨4; **੧੧੬**/੧੬੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੪੫੨; **੧੮**/੫੮੭; **੩**/੭੩੧. **ਭੰਗੂ: ੩੨**/੮੩; **੪੭**/੧੦੨; **੧੧੩**/੩੦੨ (ਕੀਰਤਪੁਰ, ਕੀਰਤੀਪੁਰੀ). **ਗਗ.੧:ਪੂ.੧੦**/੪੧੨; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੯-੭੧ (ਕੀਰਤਪੁਰਿ, ਕੀਰਤਪੁਰੋਂ); **ਪੂ.੨੬**/੫੯੬-੯੭3; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੮-੬੧੦ (ਕੀਰਤਪੁਰੈਂ2, ਪੁਰ/ਪੁਰਿ ਕੀਰਤਿ2, ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ5). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੮; **ਪੂ.੩੧**/੯੦੧, ੨੨;

---

[341]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 2.

[342] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 845.

ਪੂ.੩੨/੯੨੫-੭੯ (ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ4, ਕੀਰਤਪੁਰੀ2, ਕੀਰਤਪੁਰ/ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ5); **ਪੂ.੩੩**/੯੮੦-੯੭3; **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੧-੦੯ (ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ2, ਪੁਰ ਕੀਰਤਿ, ਕੀਰਤਿਪੁਰ); **ਪੂ.੩੯/**੧੧੩੨ (ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੭; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੫; **ਪੂ.੪੬**/੧੪੭੮2. **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੧2; **ਉ.੯**/੧੮੬੬-੬੭2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੨੪ (ਕੀਰਤਪੁਰ ਗੁਰ ਗਾਮ).

> "ਕੀਰਤਪੁਰ ਸੰਬੰਧੀ 110 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਵਾਲੇ ਗੁ.ਬਿ.੬. ਕੁ.੧੦, ਸੁ.੧੦, ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਕਵਿਤਾ, ਵਾਰਤਕ), ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੀਰਤਪੁਰ, ਕੀਰਤਿਪੁਰਿ, ਪੁਰ ਕੀਰਤ, ਕੀਰਤਪੁਰਾਨ, ਪੁਰੰ ਕੀਰਤ, ਕੀਰਤਪੁਰੋਂ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਭੰਗੂ ਤੇ ਛਿਬਰ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ 2 ਤੋਂ 5 ਤੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਕੀਰਤੀਆ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ ਸੇਵਕ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੫-੯੬ (ਕੀਰਤੀਆ2, ਕੀਰਤੀਏ).

ਕੀੜਨਗਰ

ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਜਨਾਥ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ- **ਪੁਰਾ: ੨੫**/੮੩.

ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਰਚਨਾ 'ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦' ਦਾ ਕਰਤਾ- **ਕੁ.੧੦: ੨੧**/੨੯੫.

ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ/ਕੋਇਰ ਸਿੰਘ[2]

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਥੀ, ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਭੰਗੂ: ੪੦**/੯੫; **੮੦.੧**/੧੮੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੬੬੭.

ਕੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ

ਅਸਲ ਨਾਂ ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦਾ ਭਰਾ[343]-**ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੭ (ਕੋਸ਼ਾਲ ਸ਼ੇਰੈਂ).

ਕੁੱਕੋ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੨੭-੨੮2.

ਕੁੰਜਪੁਰ

ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਦਾ 'ਕਰਨਾਲ' ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 1710 ਈ. ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕੀਤਾ[344]- **ਭੰਗੂ: ੩੫**/੮੭; **੫੩/**੧੨੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੪/**੧੮੦੬, ੦੯; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੩.

ਕੁੰਜਾਹੀ, ਮੱਲ

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਜਥੇ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੫ (ਕੁੰਜਾ ਮੱਲ).

ਕੁੰਡ ਬਸ਼ਿਸਟ

ਅਯੁੱਧਿਆ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਗਰ **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੭.

ਕੁਤਬਖਾਨ/ਖਾਂ

ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਦੇ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁਤਰ, ਜੋ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[345]-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੧੯-੪226 (ਸੂਬਾ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੬-੯੪ (ਸੂਬਾ।ਥੋ। ਕੁਤਬਦੀ, ਕੁਤਬਖਾਨ7, ਸੂਬਾ, ਕੁਤਬ).

ਕੁਤਬਦੀਨ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉਸਤਾਦ[346]- **ਗਿਆ:** ੨੯੨-੯੯7 (ਮੁਲਾ2). **ਮਮ.ਕ,ਭ.੧: ੪੬**/੩੬੦੩

ਕੁਤਬਦੀਨ, 'ਐਬਕ'

---

343 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 313 (ਫੁਨੇ.)।

344 *ਉਹੀ,* ਪੰ. 87.

345 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 338.

346 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 93.

ਸੰਨ 1206 ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਬਣਕੇ ਗੁਲਾਮ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਦਿੱਲੀਦਾ 'ਕੁਤਬਮੀਨਾਰ` ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਬਣਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ[347]- **ਗਗ.੪: ਉ.੪**/੧੮੨੩.

ਕੁਤਬਾ ਬਾਹਮਣੀ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਬਲਾਕ ਵਿਚਲੇ ਦੋ ਪਿੰਡ, ਰਾਏਕੋਟ- ਬਰਨਾਲਾ ਸੜਕ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹਨ[348]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੭ (ਕੁਤਬੋਂ ਬਾਹਮਣੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੯.

ਕੁੰਦਲਪੁਰ

ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ' ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਬਲਾਏ ਪੂਰਬੀਏ, 'ਮਨਸਾ ਰਾਮ' ਤੇ 'ਦਯਾ ਰਾਮ' 'ਕੁੰਦਲਪੁਰ' (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ[349]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੩/**੧੯੩.

ਕੁਮਰ ਸਿੰਘ

ਨਕਈ ਮਿਸਲ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੩3.

'ਕੁਮੇਰ'

ਭਰਤਪੁਰ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਕਿਲ੍ਹਾ ਜੋ ਭਰਤਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚਲੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਗੜ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੯**/੪੨੩.

ਕੁਰਸੀਨਾਮਾ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਬੰਸਾਵਾਲੀਨਾਮਾ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕਾ'- ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੭੨

ਕੁਰਖੰਡ

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ 9 ਖੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਖੰਡ- ਗਿਆ**:** ੪੪੦.

ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ/ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ

ਮੌਜੂਦਾ ਹਰਿਆਣਾ- ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 40 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਥਾਨੇਸਰ ਨਗਰ ਦੇ ਕੋਲ ਵਸਿਆ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ਼ਹਿਰ ਕੁਰਕੇਸ਼ਤਰ, ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥ ਹੈ[350]- **ਬਾਲਾ: ੫੮**/੪੦੫;

---

347 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 338.

348 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 347 (ਫੁਨੋ.).

349 ਉਹੀ, ਪੰ. 193.

੫੯/੪੦੫3. ਮਿਹ:**੧:** ੧੧੨/੩੭੧3; **੧੧੩**/੩੭੪. **ਗਿਆ:** ੩੧੭-੧੮3; ੩੩੨, ੩੬੩, ੩੮੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬:** **੯**/੩੨੪; **੧੯**/੬੭੩ ੬੯੦. **ਕੁ.੧੦:** **੧**/੨੪. **ਸੁ.੧੦:** ੨/੧੭2. ਛਿਬਰ: **੩**/੨੬-੭2. **ਮਪ.ਵ:੩੬**/੭੮-੮੦ (ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ2). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ.੨/੨: ੮**/੧੮੮-੮੯ (ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ/ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ3). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੬੬੬ (ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ); **੯**/੭੨੨ (ਕੂਅਰਛੇਤ੍ਰ). **ਭੰਗੂ: ੧੩**/੨੫ (ਕੁਲਛੇਤਰ); **੧੧੬**/੩੦੫ (ਕੁਲਛੇਤਰ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੫ (ਕੁਰਖੇਤ); **ਪੂ.੨੩**/੫੪੫. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੮੫; **ਉ.੩੬**/੨੩੧੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੭; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੪; **ਉ.੫੮**/੨੮੦੦-੦੨2; **ਉ.੫੯**/੨੮੩੩, ੨੮੫੪.

> "ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ- (ਪੁਰਾ, ਗੁ.ਸੋ., ਦੋਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਛੱਡ ਕੇ), ਵਿਚਾਰਾਧੀਨਨ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 45 ਕੁ ਕੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ, ਕੁਲਖੇਤ੍ਰ, ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ, ਕੁਰਛੇਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਕੁਰਖੇਤ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਕੁਰਾਨ/ਨੁ/ਣ

ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਜੋ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੈ- **ਪੁਰਾ: ੩੬**/੧੩੨. **ਬਾਲਾ: ੩੨**/੩੦੦ (ਕੁਰਾਨੁ, ਜਬਰਾਈਲ ਦੀ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਗੋਸਟਿ); **੪੭**/੩੭੮; **੫੪**/੩੮੯; **੬੮**/੪੩੧-੩੨3; **੭੧**/੪੪੭2. ਮਿਹ.**੧: ੩੦**/੯੭3; **੬੮**/੨੨੫2; **੧੩੫**/੪੫੦;ਲ ੧੪੭/੪੯੫2; **ਚਤੁ.੩: ੬੮**/੫੯੮. ਗਿਆ: ੨੩੯, ੨੮੭, ੨੯੩, ੩੭੩, ੪੯੦2, ੫੨੫, ੫੪੧-੪੩3. **ਕੁ.੧੦:** ੪/੫੫; **੧੫**/੧੯੦; **੧੬**/੧੯੬, ੩੧੨ (ਕਿਤਾਬਨ), ੨੧੯ (ਕੁਰਾਨਾ/ਕਰਾਨ3); **੨੦**/੨੬੨, ੨੬੫ (ਕਿਤਾਬ). **ਸੁ.੧੦: 20**/੩੦੫-੦੬2; **੨੧**/੩੧੬ (ਕੁਰਾਨੰ2); **੨੨**/੩੪੪-੪੫2 (ਕੁਰਾਨਾ2); **੨੬**/੪੦੮ (ਕਿਤਾਬ). ਛਿਬਰ: **੬/**੫੬; **੧੦**/੯੬2, ੧੦੦, ੧੦੭-੦੯7, ੧੧੫3; **੧੪**/੧੫੧, ੧੫੭3, ੧੭੫ (ਕੁਰਾਨਾ). **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੫ (ਕਿਤਾਬ ਕੁਰਾਨ); **੧੨੬**/੧੭੭-੮੧7; **੧੨੭**/੧੮੨ (ਕਿਤਾਬ). **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੧੬**/੧੦੯-੧੫2; **੨੯**/੧੭੭2; **੪੪**/੩੩੨; **੪੬**/੩੬੦. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੫; **੫੩**/੧੧੮2 (ਕੁਰਾਨੈ); **੫੮.੩/**੧੩੪; **੬੨**/੧੫੨; **੬੮**/੧੫੮; **੮੨.੧**/੧੯੬; **੮੮**/੨੧੮; **੮੯**//੨੨; **੧੨੦**/੩੧੭;

---

[350] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 94.

੧੨੧/੩੨੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੭-੩੯ (ਕੁਰਾਂ, ਕੁਰਾਨ); **ਪੂ.੧੨**/੪੪੨ (ਕੁਰਾਨਾ); **ਪੂ.੨੩**/੫੪੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੩-੯੮5; **ਪੂ.੪੩**/੧੨੦੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੪; **ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੪੧; **ਉ.੮**/੧੮੫੮ (ਕਿਤਾਬ); **ਉ.੧੨**/੧੯੦੧-੦੩3; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੩; **੧੫**/੧੯੪੭; **੧੬**/੧੯੫੭; **ਉ.੧੭**/੧੯੭੪-੭੯ (ਕਿਤਾਬ, ਕੁਰਾਨ), ੧੯੮੭ (ਕੇਤਾਬ); **ਉ.੧੯**/੨੦੦੭ (ਕੁਰਾਂ), ੨੦੧3; **ਉ.੨੦/**੨੦੩੨-੩੪ (ਕੁਰਾਂ, ਕੁਰਾਨ); **ਉ.੨੪**/੨੦੮੬ (ਕੁਰਾਨ), ੨੧੦੬ (ਕੁਰਾਨ); **ਉ.੩੨**/੨੨੩੧-੩੨੨. **ਗਗ.੫:ਉ.੩੯**/੨੩੭੪.

> "ਕੁਰਾਨ ਸੰਬੰਧੀ 125-30 ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤਾਂ (ਗੁ.ਬਿ.੬ ਅਤੇ ਗੁ.ਸੋ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕੁ ਰੂਪ ਕੁਰਾਨ/ਨੁ, ਕੁਰਾਂ, ਕਿਤਾਬਨ, ਕੇਤਾਬ, ਜਬਰਾਈਲ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ ਇਕੋ ਜਿਹੇ 5 ਤੋਂ 10 ਤੱਕ ਵੀ ਹਨ।"

ਕੁਰਾਲੀ

ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਸਥਿਤ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਕਸਬਾ[351]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੭**/੩੫੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੩.

ਕੁੱਲੂ[1]

ਕਾਂਗੜੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ, ਇਹ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ 75 ਮੀਲ ਹੈ[352]-**ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੭; **੧੪**/੧੭੯. **ਸੁ.੧੦: ੨੦**/੧੮੮. ਛਿਬਰ**: ੧੧**/੧੩੩. **ਭੰਗੂ: ੫੦**/੧੧੨੫; **੫੫**/੧੨੨; **੫੬**/੧੨੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੭੮-੮੪5. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਕੁੱਲੂ[2]

---

351 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 359 (ਫੁਨੋ.)।

352 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 344.

ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਦੂਰ, ਝਨਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੯.

ਕੁੰਵਰ

ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੨**/੨੦੧ (ਕੁੰਵਰ, ਰਾਜਕੁਵਰ).

ਕੁਵਰ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਠਹਿਰੇ ਪੰਥ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ 'ਨੱਕੇ' ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਕੁਵਰ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੯.

'ਕੇਸਗੜ੍ਹ'

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਉਹ ਸਥਾਨ ਜਿਥੇ 1699 ਈ. ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਸਾਜਿਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਦੇ ਕੇ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਅਤੇ ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਸਥਾਨ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੇ ਤੀਜੇ ਤਖ਼ਤ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[353]- **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੨੭ (ਕੇਸਕੋਟ, ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ); **੧੦**/੧੫੨-੫੮੪ (ਕੇਸਕੋਟ); **੧੧**/੧੬੮ (ਕੇਸਕੋਟ); **੧੩**/੧੭੫. **ਸੂ.੧੦: ੫**/੬੯.੭੦ (ਸਚ ਤਖਤ, ਤਖਤ2), **੧੨**/੧੭੧ (ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗਢ, ਖਾਲਸੇ ਵਾਸੀ (ਬਸਤੀ, ਕੇਸ ਕੋਟ ਅਵਤਾਰੀ); **੧੫**/੨੧੭ (ਕੇਸਕੋਟ); **੩੦**/੪੪੬ (ਸ੍ਰੀ ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ, ਗੜ੍ਹਕੇਸ). **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੯.

ਕੇਸਰ, ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਬਾਵਾ ਕੁਲ ਦੇ ਵਿਚੋਂ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯/**੨੦੧੫; **ਉ.੨੦/**੨੦੨੩.

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ, ਛਿਬਰ

'ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕਾ' ਸਿੱਖ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਰਤਾ- ਛਿਬਰ**: ੧**/੩,੮ (ਕਵੀ); **੨**/੧੪, ੧੮ (ਸਿੰਘ ਕੇਸਰ ਛਿਬਰੁ2); **੧੧**/੧੩੩ (ਸਿੰਘ ਕੇਸਰ ਛਿਬਰ); **੧੨**/੧੪੦-੪੧ (ਸਿੰਘ ਕੇਸਰ ਛਿਬਰ2); **੧੩**/੧੪੪ (ਸਿੰਘ ਕੇਸਰ ਛਿਬਰ); **੧੪**/੧੫੩-੮੮ (ਸਿੰਘ ਕੇਸਰ ਛਿਬਰ9, ਬਡੋ ਪਤਿਤ, ਪਾਪੀ ਮਸਕਰਾ, ਵਡਾ ਵੇਕਰਮੀ, ਪਤਿਤ ਪਖੰਡੀ, ਖਲ ਮੂਰਖ, ਸਿੰਘ ਕੇਸਰ3).

ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ

---

[353]ਉਹੀ, ਪੰ. 346.

++ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਈ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਜੋ ਗੁ. ਦਰਬਾਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਲਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੪੨**/੧੩੯੫; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੯੯.

ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ

ਜਸਵਾਲ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾ. ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮਰਿਆ[354]-**ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੫; **੧੧**/੧੬੫ (ਸਾਰਦੂਲੰ), ੧੬੮ (ਕੇਸਰੀ2, ਸਿੰਘ). **ਸੁ.੧੦: ੧੫**/੨੩੧ (ਕੇਸਰੀ2, ਜਾਸਪਤੀ, ਪਤੀ ਜਸਵਾਰ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੫੦**/੧੩੫੩-੫੪ (ਕੇਸਰੀ ਸਸਿ, ਕੇਸਰੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੩੭ (ਜਸਵਾਲੰ)। **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੩ (ਕੇਸਰੀ).

ਕੇਸੋ, ਸ੍ਰੇਵੜਾ

ਪਾਕਪਟਨ 'ਸ਼ਾਹ ਮੁਕੀਮ' ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਬਿਦਾ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ 'ਕੇਸੋ' ਨਾਂ ਦਾ ਜੈਨੀ ਸਾਧੂ ਮਿਲਿਆ- **ਮਪ-੨,ਭ.੧: ੨੬**/੧੬੨-੬੪ (ਕੇਸੋ ਸਰੇਵੜਾ, ਕੇਸੋ ਸ੍ਰਾਵਕ, ਕੇਸੋ੫); **੨੭**/੧੬੬-੧੭੦ (ਕੇਸੋ5).

ਕੇਸੋ ਦਾਸ

ਪੋਥੀ 'ਚਤੁਰਭੁਜ' ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ 'ਕੇਸੋ ਦਾਸ ਬ੍ਰਾਹਮਨ- **ਚਤੁ-੩: ੭੪**/੬੨੪.

ਕੇਸੋ ਰਾਇ

ਮਥੁਰਾ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ, ਜਿਸਦਾ ਮਥੁਰਾ ਵਿਚ ਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ- ਮਿਹ.**੧:੧੦੯**/੩੬੦.

ਕੇਸ਼ਵ

ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ ਕਾਂਸੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੬

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ[1]

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲਈ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਵਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਸੰਗੀ ਸੂਰਮਾ- **ਭੰਗੂ: ੪੮**/੧੦੮2 (ਸਿੰਘ ਕੇਹਰੋ). **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੭੬-੭੭2; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੯.

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ[2]

++ਇਨਟਰਨੈਟ ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੇ ਇਹ 'ਕੇਸਰਾ ਸਿੰਘ' ਰਤਨ ਸਿੰਧ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

[354] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 346.

'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ' ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੧. (ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਬੀਰਬਲੀ).

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ[3]

ਦੀਨੀਆਂ ਦਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੦.

'ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ[4]**'**

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ' ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੯.

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ[5]

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ` ਚੋਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ[6]

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸ. ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੦.

ਕੈਂਥਲ

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਭੂਮੀ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੈ। ਭਾ. ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁਲਕ ਮੱਲ ਕੇ 1767 ਈ. ਨੂੰ ਕੈਂਥਲ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ[355]-**ਭੰਗੂ: ੩੧**/੮12; **੪੨**/੯੮; **੧੫੦**/੩੮੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੩; **ਪੂ.੧੮**/੪੯੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੪**/੧੦੧੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੪**/੧੮੦੦-੦12; **ਉ.੫**/੧੮੦੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੪੮੬; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੩3.

ਕੈਬਲਪੁਰ/ਪਰਿ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕੈਂਥਲ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਗੁ. ਤੇਗ ਬਹਦਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਫਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੯2.

ਕੈਬੋ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਰਾਇ ਦੁਲੱਟ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੨.

ਕੈਬੋਵਾਲ

[355] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 81.

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਕੈਬੋਵਾਲ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੧-੭੨੨, **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੨ (ਕੈਬੋਵਾਲੈਂ).

ਕੈਰੋਂ ਨੰਗਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੱਥੂ ਨੰਗਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਬਟਾਲਾ ਰੋਡ `ਤੇ ਹੈ[356]- **ਭੰਗੂ: ੮੧**/੧੯੪.

ਕੈਲਾਸ਼

ਵੇ. 'ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ'।

ਕੈਲਾਸਰ

ਕੈਲਾਸਰ ਦੀ ਦੂਣ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਨੂੰ ਕਰਾਮਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਬਦਲੇ ਭੇਟ ਕੀਤਾ- ਛਿਬਰ: **੮**/੬੨੨.

ਕੋਇਲ

ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਨਗਰ- **ਵੇ.** 'ਅਲੀਗੜ੍ਹ'।

ਕੋਹ ਸਾਗਰ

ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੩.

ਕੋਹ ਕੰਟਕ

ਰਾਨਾਪੁਰ, ਬੀਜਾਪੁਰ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੋਈ ਸਥਾਨ- **ਗਗ.੧:ਪੂ.੭**/੩੮੨.

ਕੋਹਾਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਅਜਨਾਲਾ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੩.

'ਕੋਹਤੂਰ'

---

[356] ਉਹੀ, ਪੰ. 194.

ਮਿਸਰ ਦਾ ਇਕ ਖਾਸ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀਨਾ (ਕੋਹਤੂਰ) ਹੈ ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪਰ ਮੂਸਾ ਪਿਗੰਬਰ ਨਾਲ ਖੁਦਾ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ[357]- **ਕੁ.੧੦: ੪**/੫੨.

ਕੋਟ ਸਯਾਲੈਂ

ਵੇ. 'ਸਿਆਲਕੋਟ'

ਕੋਟ ਸ਼ਾਹ

ਵੇ. 'ਸ਼ਾਹਕੋਟ'

'ਕੋਟਕਪੂਰਾ'

ਬਿਰਾੜ ਬੰਸ ਦੇ ਕਪੂਰੇ ਵਲੋਂ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ[358]-**ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੧; **੧੭**/੨੨੪-੨੬ (ਕੋਟਕਪੂਰੇ3, ਕੋਟ). **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੫੦, ੫੩ (ਕੋਟਕਪੂਰੇ2, ਕੋਟਕਪੂਰ). **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੦ (ਕੋਟਕਪੂਰੇ, ਕੋਟ); **੧੩੩**/੩੫੩, **੧੩੫**/੩੫੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬0-੬੧2. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੯੮.

> "ਕੁ.੧੦, ਸੁਖਾ-੧੦, ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਸੰਬੰਧੀ, ਕੋਟਕਪੂਰਾ, ਕੋਟ ਆਦਿ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ 16 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ"

ਕੋਟ ਕਲਿਆਣੀ

ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਿਲ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੮-੮0 (ਦਾਸੀ2, ਕੋਟ ਕਲਯਾਣੀ). **ਛਿਬਰ: ੭**/੬੦ (ਮਾਤਾ ਕੋਟ ਕਲਿਆਣੀ2, ਮਾਤਾ).

ਕੋਟ ਕਾਂਗੜਾ

ਘਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ `ਚ ਬਟਾਲਾ, ਸੋਹੀਆਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਗਰ **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬22.

---

[357]ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 599.

[358]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 60 (ਫੋਨੋ.)|

'ਕੋਟ ਦੂਨਾ`

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੯ (ਕੋਟ ਦੁੱਨੇਵਾਲੇ); **ਉ.੫੬**/੨੭੩੬ (ਕੋਟ ਦੁੱਨੇ).

ਕੋਟ ਨੈਣੇ

ਸ਼ੁੱਕਰਚੱਕੀਏ ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਪਰਗਣਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੫.

ਕੋਟ ਪੀਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਪੀਰਕੋਟ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੨.

ਕੋਟ ਬੁਢੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ, ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਾਇਮ ਹੋਏ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੇ ਪੰਜ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥੇ ਜਥੇ ਦਾ ਮੁਖੀ 'ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ' ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੮.੨**/੨੧੦.

ਕੋਟਮ

ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰ 'ਬੰਗਲੂਰ` ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੬.

ਕੋਟਲੇ

'ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ' ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਪਿਡ, ਰੋਪੜ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪਠਾਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਢਾਲ ਤੇ ਕਟਾਰ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ[359]- **ਭੰਗੂ: ੧੮.੨**/੪੭; **੨੧.੧**/੫੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੦, ੬੦੪ (ਕੋਟਲਾ, ਕੋਟਰੇ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੨੧ (ਕੋਟਲਿ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੨੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਕੋਟਲੀ[1]

---

[359]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 47 (ਫੁਨੋ.)।

ਸਿਆਲਕੋਟ ਨੇੜੇ 'ਕੋਟਲੀ ਲੁਹਾਰਾਂ ਦੀ' ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਕੀਤੀ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੯**/੨੦੧੦2.

ਕੋਟਲੀ[2]

ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਗਰ 'ਵੱਡੀ ਕੋਟਲੀ' ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ 'ਫਤੇ ਖਾਨ' ਸੀ, ਜੋ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੯੭ (ਕੋਟਲੀ ਆਜ਼ਮ).

ਕੋਟਲੀ[3]

ਗੁਜਰਾਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਨੇ ਇਥੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੨**/੨੬੦੪,੨੬੧੧.

ਕੋਠੜੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਖ ਆਸਨ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ` ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੨੬; **੭**/੧੨੮, ੦੪ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ ਕੀ ਕੋਠੜੀ); **੮**/੨੦੭-੦੮ (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ ਕੋਠੜੀ2), ੨੨੩- (ਗੁਰੂ ਗ੍ਰਿੰਥ ਕੀ ਕੋਠੜੀ).

ਕੋਠਾ ਗੁਰੂ

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜੈਤੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 14 ਮੀਲ ਅਤੇ ਭੁੱਚੋ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਸੋਢੀ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੁਆਰਾ ਸੰਮਤ 1653 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ[360]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੩**/੫੦ (ਕੋਠੇ ਸੋਢੀ), **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੯. **ਭੰਗੂ: ੨੫**/੬੮ (ਕੋਠੈ)

ਕੋਵਾ

ਭਾਈ ਘਨ੍ਹੱਈਏ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਜਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਤੋਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ 'ਕੋਵਾ' ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਧਰਮਸਾਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੪੮.

---

[360] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 351.

ਕੌਸ਼ਲਪੁਰੀ

ਵੇ. 'ਅਯੁੱਧਿਆ'

ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼

'ਕਉਡਾ' ਕਿਸੇ ਰਾਕਸ਼, ਆਦਮੀ ਜਾਂ ਆਦਮ ਜਾਤ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ 'ਕਾਡਾਨ' ਕਬੀਲੇ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਬੀਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਮੇਂ ਨੀਲਗਿਰੀ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ[361]-**ਪੁਰਾ: ੪੪**/੧੫੪-੫੫ (ਰਾਕਸ/ਸੁ3). **ਬਾਲਾ: ੨੨**/੨੫੧-੫੩ (ਰਾਕਸ/ਰਾਕਸਿ5, ਕੋਡਾ ਰਾਕਸ/ਸੁ6, ਕੋਡੇ5). ਗਿਆ: ੩੯੫-੬ (ਕੌਡਾ ਰਾਖਸ਼4, ਰਾਖਸ਼). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੯; **ਪੂ.੭**/੩੮੧ (ਰਾਖਸ਼, ਕੌਡੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੧੧-੧੨2.

ਕੌਮਦੀ ਨਦੀ

ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਨਦੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੨.

ਕੌਰ ਸਿੰਘ[1]

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੧.

ਕੌਰ ਸਿੰਘ[2]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੧, ੫੭.

ਕੌਰ ਸਿੰਘ[3]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਦੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੦.

ਕੌਲਸਰ/ਰੁ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸੰਮਤ 1684 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਕੌਲਾਂ ਦੀ ਢਾਬ ਨੂੰ ਪੂਰ ਕੇ ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਵਾਇਆ ਅਸਥਾਨ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਕੌਲਸਰ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[362]-

---

[361] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 77.

[362] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 77.

ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯/੩੭੯- ੮੧੩ (ਸਰੁ), ੪੧੨ (ਪੰਚਮ ਸਰ); **੧੭**/੫੬੯ (ਕੌਲਾਂਸਰ). ਛਿਬਰ: **੬**/੫੪ (ਕਉਲਸਰ). **ਭੰਗੂ: ੧੧੬**/੩੦੬ (ਕੌਲਸਰਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੬.

ਕੌਲ, ਸੋਢੀ

ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ 'ਢਿਲਵਾਂ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉੱਚ ਦੇ ਪੀਰ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਏਸੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਉਤਾਰਿਆ ਸੀ[363]- **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੭ (ਕੌਲ, ਸੋਢੀ ਕੌਲ); **੨੫**/੬੮ (ਕੌਲ ਸੋਢੀ, ਸੋਢੀ).

ਕੌਲਾਂ

ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਲੜਕੀ ਕਮਲਾ, ਜੋ ਕਾਜ਼ੀ ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ ਮੁਜੰਗ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਮੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਪਾਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਬੀਬੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਵਿਚ ਪਵਿਤਰ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾਇਆ[364]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੯੫-੩੦੭ (ਕੌਲਾਂ17, ਕਾਜ਼ੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰਕਾ, ਸੁਤਾ2, ਕਾਜ਼ੀ ਸੁਤਾ, ਪੁਤ੍ਰੀ); ੯/੩੧੭2, ੩੩੩, ੩੩੬, ੩੬੪, ੩੭੫-੮੧ (ਕੌਲਾਂ ਮਾਤ, ਕੌਲਾਂ17, ਮਾਤ ਕੌਲਾਂ, ਮਾਤ, ਪਿਆਰੀ, ਤੁਰਕਨ), ੪੦੯ (ਤੁਰਕ ਸੁਤਾ), ੪੧੩-੪੨੦ (ਕੌਲਾਂ9, ਪਯਾਰੀ2, ਕੌਲਾਂ ਵਡਭਾਗੀ); **੧੧**/੪੫੪; **੧੨**/੪੫੫ (ਕੌਲਾਂ21, ਮੁਲਸਮਾਨ ਕੀ ਨਾਰਿ, ਬੀਬੀ); **੧੩**/੪੮੦ (ਕੌਲਾਂ, ਮਾਤ); **੧੭**/੫੫੮). ਛਿਬਰ: **੬**/੫੩ (ਮਾਤਾ ਕਉਲੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੨੮; **ਪੂ.੨੩**/੫੩੮-੫੫੦ (ਕੌਲਾਂ30, ਦਾਸੀ, ਦਿਵਾਨੀ, ਮਾਤਾ ਜਗ ਬੰਦਨ, ਮਾਤਾ); **ਪੂ.੨੪**/੫੫੩.

> "ਮਾਤਾ ਕਉਲਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁ.ਬਿ.੬: ਛਿਬਰ, ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਿਤ ਵਿਚ 130 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਕੌਲਾਂ, ਪਿਯਾਰੀ, ਮਾਤ ਕਉਲੋ, ਮਾਤਾ, ਦਾਸੀ, ਦਿਵਾਨੀ, ਮਾਤਾ ਜਗਬੰਦਨ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਕਲੇ 'ਗੁ.ਬਿ.੬' ਵਿਚ 90 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਅਤੇ 'ਕੌਲਾਂ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹੀ 100 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।"

ਕੌੜਾ ਮੱਲ

---

[363] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.),*ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 67 (ਫੁਨੋ.)।

[364] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* ਪੰ. 819.

ਮੁਲਤਾਨ ਦਾ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਖੱਤਰੀ ਸਿਖ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਪੰਥ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਨਾਂ 'ਮਿੱਠਾ ਮੱਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ[365]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੦; **੧੧੫**/੩੦੪-੫੦2; **੧੧੬**/੩੦੭ (ਦਿਵਾਨ ਕੌੜਾ ਮੱਲ, ਕੌੜਾ ਮੱਲ); **੧੧੭**/੩੧੦-੧18 (ਕੌੜੇ2, ਕੌੜੇ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ, ਕੌੜਾ ਮਲ ਬਹਾਦਰ); **੧੧੯.੧**/੩੧੨-੧32; **੧੧੯.੨**/੩੧੫ (ਕੌੜਾ ਮਲ ਦੀਵਾਨ); **੧੩੦**/੩੩੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੫; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੭-੨੩੨੦18 (ਕੌੜਾ ਮੱਲ ਦੀਵਾਨ, ਦੀਵਾਨ3, ਸਿੰਘਨ ਕੋ ਦੀਵਾਨ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨-੨੬3.

ਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ[1]

ਡੱਲੇਵਾਲੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੪.

ਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ[2]

ਡੱਲੇਵਾਲੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ, ਮਾਨਚੱਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਿਨਵਾਸੀ **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੪.

ਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ[3]

ਮਾਨਾਂਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ, ਨਾਰਲੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮03.

ਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ[4]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਕਾਂਸੀ ਵਿਖੇ ਵਿਦਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਭੇਜੇ ਪੰਜ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ' ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੯੨.

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੌਰ

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਲ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- **ਮਪ.ਵ: ੧੨੦**/੧੬੮-੭੧ (ਜਗ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ11, ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਜੀ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੫੩-੭੯ (ਜਨਨੀ4, ਮਾਤਾ/ਜੀ13, ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ5, ਮਾਤ7); **ਪੂ.੩੩**/੯੯੫; **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੧.

---

[365] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 290

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਚੰਦ

'ਮਉ' ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ਪੂ/**੧੪੧-੪੨3, ੧੫੪ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਸਸੀ); **੯**/੩੮੫-੮੭ (ਕ੍ਰਿਸਨਚੰਦ2, ਕ੍ਰਿਸਨਸਸੀ).

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਹਜੂਰੀ ਵਿਚ ਕਾਂਸੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕੋਈ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** **੪**/੧੧੦.

ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਨਦੀ

ਦੱਖਣ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਘਾਟ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦੀ ਹੈ[366]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪.

ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨਖ਼ਾਸ਼ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਸੂਬਾ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ[367]- **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੩੪. **ਸੁ.੧੦: ੧੮**/੨੬੬.

ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ

'ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ ਬ੍ਰਹਮਣ' ਜੋ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲੜਿਆ ਸੀ[368]- **ਕੁ.੧੦:** **੪**/੬੩; **੯**/੧੨੯.

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਨਿਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ[369]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.** **੬੮**/੧੬੭੯.

---

[366] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 358.

[367]ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 304.

[368]ਉਹੀ।

[369] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.58.

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ[1]

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਮਾ ਜੀ[370]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭. **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੬ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ), ੯੦-੯੩ (ਮਾਮਾ, ਮਾਮੂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ, ਮਾਤਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਮਾਤਲੰ). **ਸੁ.੧੦: ੫**/੮੬ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਾਤਲੰ); **੬**/੧੧੨ (ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **੭**/੧੨੫ (ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ); **੮**/੧੨੯ (ਮਾਤਲੇਸ). ਛਿਬਰ: ੧੦/੮੫-੯੬ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਾਮਾ ਜੀ2), ੯੩ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ) ਸਿੰਘ ਮਾਮਾ ਜੀ, ਮਾਮਾ ਜੀ3, ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ); **੧੨**/੧੩੪-੩੯ (ਮਾਮੇ ਜੀ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ3); **੧੩**/੧੪੨-੪੪ (ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ3, ਮਾਮਾ ਜੀ9); **੧੪**/੧੫੯ (ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੁਭਿਖੀ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੬ (ਸਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੭-੭੮ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਸਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਜੀ); ਪੂ.੩੮/੧੦੯੪; **ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੨ (ਮਾਤੁਲ); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੨-੫੧ (ਮਾਤਲ7, ਕ੍ਰਿਪਾਲ2); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੦-੯੧ (ਮਾਤੁਲ3, ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੨੧ (ਭ੍ਰਾਂਤ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੩-੭੯ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ2, ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੩ (ਮਾਤੁਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੫; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੩-੫੯ (ਮਾਤਲੇਬੰ4, ਮਾਮੂ2, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ, ਚੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਸਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਗੁਰੂ ਮਾਤਲੇਬ); **ਪੂ.੫੬/**੧੪੭੩, ੭੮ (ਮਾਮੂ ਜੀ, ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੨-੯੩ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ, ਮਾਤੁਲ, ਮਾਤੁਲੇ).

> "ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਭਗ 80 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਸਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਾਮੂ, ਮਾਤੁਲ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.੧੦, ਸੁ.੧੦, ਛਿਬਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਹਵਾਲੇ ਹਨ।"

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ[2]

ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਰਾਜਾ 'ਕਟੋਚ' ਗੋਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਟੋਚੀਆ ਭੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 'ਹੁਸੈਨੀ' ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[371]- **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੭ (ਕਟੋਚ ਮਹਾਨ); **੧੪**/੧੭੯ (ਕਟੋਚੰ). **ਸੁ.੧੦:**

---

[370] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 359.

[371] ਉਹੀ।

ਪ੍ਰ/੮੭ (ਚੰਦ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚ); **੭/੧੨੧** (ਕ੍ਰਿਪਾਲ।ਸੁ। ਚੰਦ ਕਟੋਚਨ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੨-੧੦ (ਕਟੋਚੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੈ4, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ, ਕਿਰਪਾਲ); **ਪੂ.੫੯**/੧੫੩੧-੩੮ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਟੋਚੀ2, ਕ੍ਰਿਪਾਲ/ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ5, ਕਟੋਚੰ).

ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ[3]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਮਸੰਦ- **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੪ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਸਿ); **ਪੂ.੪੧**/੧੧੬੭ (ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ) ੧੧੭੭ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ।ਸੁ। ਚੰਦੈ).

'ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ'[1]

ਨਾਮ ਦਾ ਰਸੀਆ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਸੂਰਵੀਰ, ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਮਹੰਤ। ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਲੁਦਿਆਨਾ ਕੋਲ 'ਹੇਹਰ' ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੈ[372]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਉਦਾਸੀ). **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੦-੩ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹੰਤ2); **੭**/੧੦੨ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਸਾਧ, ਬੀਰ ਕਿਰਪਾਲ). **ਸੁ.੧੦: ੬**/੧੦੯, ੧੧੨ (ਸ੍ਰੀ ਕਿਰਪਾਲ ਮਹੰਤ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ, ਸਾਧ ਕ੍ਰਿਪਾਲ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੯-੩੧ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਮਹੰਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ2, ਮਹੰਤ2, ਸੰਤ); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨-੫੮ (ਕਿਰਪਾਲ, ਸਾਧੂ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ3, ਸਾਧੂ2, ਫਕੀਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ2, ਭੀਖ ਮੰਗੇ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੮ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਸੰਤ ਉਦਾਸੀ); **ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੧ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੯ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਉਦਾਸੀ, ਮਹੰਤ, ਸਾਧ).

ਕ੍ਰਿਪਾਲ, 'ਦਾਸ'[2]

ਸਿੰਘਾ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਦਾ ਪੋਤਾ 'ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਾਸ ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ', ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੁਖ਼ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦਾ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੭੯**/੧੮੨-੮੩੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੫੩ (ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ).

ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ

ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਦਾ ਪੈਂਚ- ਛਿਬਰ: ੧੩/੧੪੨.

ਖਖਰੇਡ

---

[372] ਉਹੀ।

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਲ ਰੋਹਤਕ ਤੇ ਸੋਨੀਪਤ ਵਿਚਕਾਰ ਤਹਿਸੀਲ ਸਾਂਪਲਾ ਦਾ ਨਗਰ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਆ ਕੇ ਰੁਕਿਆ ਸੀ[373]-**ਭੰਗੂ: ੩੩**/੮੪

ਖੰਜਰ ਗਾਉ

ਆਸਾਮ ਵਿਚ 'ਧੂਬੜੀ' ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਖੰਜਰ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਗੱਡਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੋਂ 'ਖੰਜਰ' ਨਾਮ ਪਿਆ[374]- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੭**/੭੦੩.

ਖਜ਼ਾਨ, ਸਿੰਘ

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸ. ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫:** ੨੭੪੭.

ਖਟ ਦਰਸਨ

ਵੇ. 'ਸਾਸਤ੍ਰ ਖਟ'

ਖਟ ਰਿਖ

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਛੇ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਛੇ ਰਿਸ਼ੀ- ਗਿਆ**:** ੨੧੧

ਖਟਮੰਡੂ

ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੯

ਖੰਡਾ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧੧੬

ਖਡੂਰ/ਖਡੂਰਿ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਇੱਥੇ ਗੁਰਿਆਈ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਟਿਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਨੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਿਆ- **ਪੁਰਾ: ੫੩**/੧੬੫2. **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੬੮-੧੭੧2 (ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ). **ਹਰਿ.੨: ੫**/੬੮ (ਖਡੂਰ, ਖਡੂਰਿ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੇ). ਗਿਆ**:** ੫੬੨ (ਖੰਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੀ), ੬੨੬-੨੭੫. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੬੮2; **੫**/੧੩੯, ੪੦, ੪੩, ੫੧; **੭**/੧੭੬; **੮**/੨੭, ੩੪, ੩੭; **੯**/੩੮੪, ੪, ੪੦੬, ੪੧੨; **੧੬**/੫੫੨; **੧੭**/੫੬੭, ੫੮੫; **੧੮**/੬੩੧; **੧੯**/੬੫੪; **੨੦**/੭੩੦. ਛਿਬਰ**: ੧**/੧੨; **੨**/੧੬2; ੨/੧੯-੨੦2; **੫**/੩੫; **੧੪**/੧੫੨. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੫; **੧੮**/੫੨6;

---

[373]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 84 (ਫੁਨੋ.)।

[374]ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 387.

੨੦/੫੬; **੨੧**/੫੬-੭੨; **੨੭**/੬੨; **੨੯**/੬੪-੯੫; ੩੦/੬੯-੭੦੩; **੩੧**/੭੧; **੩੨**/੭੨, **੧੧੪**/੧੬੦-੬੨. **ਮਪ.ਕ, ਭ.੧: ੫੯**/੪੧੩; **੬੦**/੪੧੫-੧੬੫; **੬੧**/੪੧੮; **੬੨**/੪੨੧. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧**/੭੩; **੧੧**/੧੨੪੩; **੧੨**/੧੨੬੨; **੧੩**/੧੨੯-੩੧੫; **੧੪**/੧੩੫੨; **੧੫**/੧੩੭-੩੮੩; **੧**/੧੪੮. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੬**/੫੬੫. **ਭੰਗੂ: ੮੨.੧**/੧੯੭. **ਗਗ.੧:** ਪੂ.੧੩/੪੫੦-੫੪੫; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੫-੬੫ (ਖੰਡੂਰ7, ਖਡੂਰ, ਖੰਡੂਰੈਂ4, ਖਡੂਰਰਿ); **ਪੂ.੧੫**/੪੬੭; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੫; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੮ (ਖੰਡੂਰ)- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੮੮੨ (ਖਡੂੰਰ). **ਗਗ.੪: ੳ.੨੨/**੨੦੬੬. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੪; **ੳ.੫੮**/੨੮੦੨.

> "ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ (ਗੁ.ਸੋ., ਮਿਹ., ਕੁ.੧ ਅਤੇ ਸ. ੧ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਸਾਨੂੰ 115 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਖਡੂਰ, ਖੰਡੂਰ, ਖਡੂਰਿ, ਖਡੂਰਹਿ, ਖਡੂਰ ਖਹਿਰਿਆਂ ਦੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗੁ.ਬਿ.੬, ਅਤੇ ਮਪ (ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ) ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 7-10 ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।"

ਖਤਰਾਨੀ

ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੇ ਕਿਸੇ ਨਗਰੀ ਦਾ ਨਾਂ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੪**/੨੫੨.

ਖੰਨਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੬੭; **ੳ.੫੫**/੨੭੨੧.

'ਖਮਾਂਚ'

ਕਮਾਚਥਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਮਾਚ ਰਾਗ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯ (ਕਮਾਂਚ).

ਖਮਾਣੋਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚਲੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤਹਿਸੀਲ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੬੯੮ (ਖਮਾਨੇ2); **ੳ.੫੬**/੨੭੩੪-੩੫੩.

ਖਯਾਲਾ ਸਿੰਘ

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੬੯੮; **ੳ.੫੬**/੨੭੩੩.

ਖਰੜ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਮੋਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ- **ਗਗ.੫:** ੳ.੫੯/੨੮੬੪.

'ਖਵਾਸ ਖਾਨ'

ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਜਰਨੈਲ- **ਮਪ.ਵ: ੮**/੧੨੩-੨੪2.

ਖਰੜ ਖਾਨ ਪੁਰ

ਖਰੜ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋ 2 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਇਕ ਪਿੰਡ- **ਪੁਰਾ: ੩੫**/੧੨੭.

ਖਵਾਜ ਮਰਦੂਦ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਪੀਰ- **ਸੁ.੧0: ੨੧**/੩੧੫

ਖਵਾਜਾ ਬੇਗ

ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਜਰਨੈਲ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੭.

ਖੜਕ ਸਿੰਘ

ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ- **ਭੰਗੂ: ੭੬**/੧੫੪੫ (ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਗੰਗਿਆਰ).

ਖੜਗ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੮੪-੮੬੫ (ਖੜਗ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਸੰਤ ਰੂਪ); **ੳ.੫੭**/੨੭੪੧.

ਖਾਤੌਲੀ

ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ (ਕੋਇਲ) ਨੇੜੇ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੮**/੨੫੧੨

ਖਾਨ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ

ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੁੰਡੀ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਸਿੱਖ- ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੩.

ਖਾਨ ਚੰਦ

'ਕਾਬਲ' ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਿਤਰ 'ਮਾਨਾ ਖਤ੍ਰੀ' ਦਾ ਪਿਤਾ[375]- **ਬਾਲਾ: ੫੫**/੩੯੨ (ਖਾਨ ਚੰਦ, ਖਾਨ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ).

ਖਾਨ ਨਜੀਬ

ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਵਜੀਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੫ (ਖਾਨ ਨਜੀਬ, ਬਜੀਰ, ਨਜੀਬ ਖਾਂ); **ਉ.੪੬**/੨੪੬੬-੬੯ (ਖਾਨ ਨਜੀਬ ਬਜੀਰ, ਨਜੀਬ ਖਾਂ5).

ਖਾਨਪੁਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਥੇਹ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ[376]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੨੭-੨੮2.

ਖਾਨਿਪੁਰਿ, ਸੁਹੰਦੇ

ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਮਿਹਰਵਾਨ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਜੈਰਾਮ ਜੀ ਇਥੋਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ[377]- ਮਿਹ.**੧: ੧੪੭**/੪੮੮.

ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ

ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਨ' ਸੀ। ਇਹ 1739 ਈ. ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ ਅਤੇ 1785 ਈ. ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ[378]- **ਕ੍ਰ.10: ੧**/੧੫੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੩0**/੨੨0੩-0੬ (ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ3, ਨਾਜ਼ਮ, ਨਵਾਬ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੫2.

ਖਾਨ ਬਜੀਦੈ

---

[375] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 98.

[376] ਗਿ. ਜ਼ੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 846.

[377]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 98.

[378] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 373.

ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ 'ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ' ਇਸ ਨੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ- **ਗਗ.ਪ: ਉ.੪੪**/੨੪੪੯੩; **ਉ.੪੮**/੨੫ (ਖਾਨ।ਜਬੋ। ਬਜੀਰਾ).

ਖਾਨ ਮਹਾਵਤ

ਮਹਾਬਤ ਖ਼ਾਨ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖ਼ਾਨ-ਏ-ਖ਼ਾਨਾ ਮੁਨੀਮ ਖਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 17 ਅਕਤੂਬਰ 1710 ਈ. ਨੂੰ ਤਰਾਵੜੀ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਅਮੀਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਲ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਪਰਤ ਗਿਆ ਸੀ[379]- **ਭੰਗੂ: ੫੩**/੧੨੧.

ਖਾਨ/ਖਾਂ ਵਜੀਰ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਰਖਦਾ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੪੭੨; ੨੫੫-੫੬੪ (ਵਜ਼ੀਰ), ੨੬੬-੬੭੫ (ਵਜ਼ੀਰ), ੩੧ (ਖਾਂ ਵਜ਼ੀਰ, ਵਜ਼ੀਰ); **੧੧**/੪੪੪; **੧੭**/੫੯੫; **੧੯**/੬੩੬, **੬੫੩;** ੨੦/੬੯੨-੯੩੫, ੭੨੧-੨੩੫, ੭੩੧.

ਖਾਨਾ ਛੁਰਾ

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਛੁਰਾ ਗੋਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਪਰਮ ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ[380]- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੧੭੨.

ਖਾਨੂੰ ਸਿੰਘ

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ 'ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ' ਦੇ ਨੌਕਰ ਰਹੇ ਸਿੰਘ (ਸਲੌਦੀ ਨਿਵਾਸੀ) ਜੋ ਮਗਰੋਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਹੰਦ ਫਤੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੋਹਰੀ ਸਨ, ਉਸ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ 'ਖਾਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸੀ[381]'- **ਭੰਗੂ: ੪੪**/੧੦੦

ਖਾਨੈ, ਬਿਰਾੜ

---

[379] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ ੀ 121 (ਫੁਨੇ.)

[380] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 373.

[381] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 84.

ਇਸਦਾ ਨਾਂ 'ਖਾਨਾ' ਸੀ। ਇਹ ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਦੇ ਕਹਿਣ `ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਦਾ ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਗਿਆ ਸੀ[382]- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧3 (ਖਾਨੇ/ਖਾਨੈ4, ਬਿਰਾੜ).

ਖਾਨੋਂ

ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਖਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਅਤੇ ਫੈਜ਼ੁਲਾ ਖਾਨ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਸੀ[383]- **ਭੰਗੂ: ੮੪.੨**/੨੧0; **੯੩**/੨੩੫2 (ਭਾਬੀ ਖਾਨੋਂ); **੧0੮**/੨੮੧.

'ਖਾਰਾ'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜ਼ਰਾਤ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਖਾਰਾ (ਮਾਂਗਟ), ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਇਥੋਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ[384]- **ਕੁ.੧0: ੧0**/੧੪0. **ਮਪ.ਵ: ੭੫**/੧੨0 (ਖਾਰਾ ਮੀਗਟਾ (ਮਾਂਗਟ) ਜਿਮੀਂਦਾਰੋਂ ਕਾ).

'ਖਾਰਾ ਕੂਪ'

ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਖੂਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜ਼ਰੀ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਨਾਲ ਖਾਰਾ ਹੋਇਆ ਸੀ- **ਕੁ.੧0: ੨0**/੨੭੨.

ਖਾਰੀ ਬੀੜ

ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਸ ਬੀੜ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਕਾਹਲ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਖਾਰੀ ਬੀੜ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ[385]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫0੭.

ਖਾਰੇ ਕੀ ਮਿਸਲ

ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਨੂੰ 'ਖਾਰੇ ਕੀ ਮਿਸਲ' ਦੀ ਬੀੜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੪**/੩੬੧.

'ਖਾਲੜਾ'

---

[382] ਉਹੀ ਪੰ. 61.

[383] ਉਹੀ, ਪੰ. 210.

[384] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 140.

[385] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 120.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਸਬਾ ਜੋ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸਰਹੱਦ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[386]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੭ (ਖਾਹਲੜਯੋਂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨; **ਉ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਖਾਵੇ

ਖਿਉੜਾ, ਸਿੰਧ ਤੇ ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਮਸਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਸਥਾਨ ਜਿਥੇ ਲੂਣ ਦੀ ਖਾਣ ਸੀ[387]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੪**/੩੭੫.

'ਖਿਆਲਾ'

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਮਾਨਸਾ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ 15 ਕਿ.ਮੀ. ਦੇ ਲਗਭਗ ਮਾਨਸਾ-ਸੁਨਾਮ ਰੋਡ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੫.

'ਖਿਆਲਾ ਸਿੰਘ'

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀ- **ਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੯ (ਸਿੰਘ ਖਯਾਲਾ).

ਖਿਜਰਾਬਾਦ

ਵੇ. 'ਚਿਤੌੜਗੜ੍ਹ'

'ਖਿਦਰਾਣਾ'

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ 'ਮੁਕਤਸਰ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 'ਮੁਕਤਸਰ' ਨਾਂ ਦਾ ਸਰੋਵਰ ਹੈ। ਇਸ ਤਾਲ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ 'ਖਿਦਰਾਣੇ' ਦੀ ਢਾਬ' ਸੀ[388]- **ਭੰਗੂ: ੨੩**/੬੩ (ਛਪੜੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੬ (ਖਿਦਰਾਣੇ).

ਖੀਵਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ 'ਮਾਨਸਾ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨:ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੩.

ਖੀਵੀ, ਮਾਤਾ

---

[386] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 187.

[387] ਉਹੀ, ਪੰ. 375.

[388] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 980.

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਹਲ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੪੭. ਛਿਬਰ: **੨**/੧੪-੨੨ (ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ3, ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ5, ਮਾਤਾ/ਜੀ5); **੩**/੨੫; **੫**/੩੫. **ਮਪ.ਵ: ੧੮**/੫੨-੩ (ਖੀਵੀ ਮਾਤਾ, ਕਬੀਲੇ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕੇ ਕਬੀਲੇ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ, ਮਾਤਾ ਜੀ2); **੨੯**/੬੭ (ਮਾਤਾ4). **ਮਪ.ਕ.ਭ.੧: ੬੦**/੪੧੫-੧੬3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੫ (ਖੀਵੀ, ਸਿੱਖਨਿ ਮਾਤੂ).

'ਖੁਆਜਾ ਜਾਨੀ'

ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪਿਆ[389]- **ਮਪ.ਵ: ੯੩**/੧੩੯-੪੦ (ਖੁਆਜਾ ਟਹਲੀਆ2,ਖਾਜਾ2,ਜਾਨੀ2,ਜਾਨੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦/**੪੮੩-੮੬ (ਖੁਆਜਾ4, ਜਾਨੀ8, ਫਕਰ, ਜਾਨੀ ਖੁਆਜਾ).

ਖੁਆਜਾ ਮੁਹੰਮਦ

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਤੁਰਕ-**ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੧੯੬; ੨੦੬.

ਖੁਆਜਾ, ਮੋਨਦੀ

ਖ੍ਵਾਜਾ ਮੁਬੱਨੁਦੀਨ ਚਿਸ਼ਤੀ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ- ਮਿਹ.੧: ੧੩੧/੪੩੬.

ਖੁਸਰੋ

ਮੁਗਲ ਸਹਿਨਸਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਜ਼ੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਬਗਾਵਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਸੀ- **ਮਪ.ਵ: ੮੬**/੧੩੦-੩੧ (ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ, ਸਹਜਾਦਾ2). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨**/੪੦੧ (ਸਹਿਜਾਦਾ); **੭**/੪੩੨-੩੪ (ਸਹਜਾਦਾ4); **੮**/੪੩੭ (ਸਹਜਾਦਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੮ (ਸਹਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਅੰਮੀਰ); **ਪੂ.੨੦**/੫੧੨-੧੩ (ਖੁਸਰੋ ਸ਼ਾਹੀ, ਸ਼ਾਹੀ ਦੁਸਮਨ ਖੁਸਰੋ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੮.

---

[389]ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 139 (ਫੁਨੋ.)।

ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ[1]

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦਾ ਭਰਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੪੦**/੩੬੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੯3.

ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ[2]

ਨਕਈ ਮਿਸਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੫੦੧ (ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੨/**੨੬੧੧.

ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ[3]

ਫੈਜ਼ਲਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ, ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੨-੦੩ (ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ, ਖੁਸ਼ਾਲ ਹਰੀ).

ਖੁਨਕਾਰ, ਹੁਸੈਨ

ਮੱਕੇ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਜਾ[390]- **ਬਾਲਾ: ੩੧**/੨੯੬ (ਖੁਨਕਾਰ ਹੁਸੈਨ, ਖੁਨਕਾਰ, ਪਤਿਸਾਹ).

ਖੁਰਮਾ, ਦੇਸ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੁਰੁਮ ਦਰਿਆ ਕੰਢੇ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਸਰੀਰ ਛੱਡਿਆ ਸੀ[391]- **ਬਾਲਾ: ੪੬**/੩੭੧-੭੨ (ਖੁਰਮਾ/ਮੇ3, ਖੁਰਮੇ ਸਹਰ); **੫੧**/੩੮੪ (ਖੁਰਮੇ ਸਹਰ); **੫੪**/੩੯੧ (ਖੁਰਮਾਸਹਰ). ਗਿਆ**: ੬੧੬. ਛਿਬਰ: ੧/**੧੦; **੨**/੨੦.

ਖੁਰਾਸਾਨ/ਖੁਰਾਸਾਨਿ

ਈਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਜਿਸਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ, ਉਤਰ ਵਿਚ ਤੁਰਕੀ, ਰੂਸ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਹਿੰਦੂ ਕੁਸ਼ ਪਹਾੜ ਹੈ[392]-ਮਿਹ.**੧: ੩੭**/੧੧੩; **੭੨**/੨੩੨2; **੧੩੯**/੪੬੩-੬੫3; **੧੫੧**/੫੧੦-੧੧4. ਗਿਆ**:** ੪੧੯. **ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੫੮. **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੬**/੭੮੯. **ਭੰਗੂ: ੯੦**/੨੨੩ (ਕੁਰਾਸਾਨ); **੧੦੪**/੨੬੮ (ਕੁਰਾਸਾਨ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮ (ਕੁਰਾਸਾਨ); **ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪ (ਕੁਰਾਸਨ)

---

[390] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 98.

[391] ਉਹੀ।

[392]ਉਹੀ, ਪੰ. 99.

"ਖੁਰਾਸਾਨ ਸੰਬੰਧੀ 20 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਖੁਰਾਸਨ, ਖੁਰਾਸਾਨਿ ਅਤੇ ਕੁਰਾਸਾਨ ਤਿੰਨ ਕੁ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਖੂਹਾ, ਪੁਰਾਤਨ

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਿਠੇ ਜਲ ਦਾ ਖੂਹਾ ਖੁਦਵਾਇਆ- **ਮਪ.ਵ: ੧੮**/੫੩ (ਖੂਹਾ3).

ਖੇਡਾ, ਸੋਇਰੀ

ਸਾਰਸੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ 'ਖੇਮਕਰਨ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆਕੇ ਮੰਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ[393]- **ਮਪ.ਵ: ੪੮**/੪੯0-੯12. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨0**/੨੩੯-੪੧ (ਖੇਡਾ10).

ਖੇਮ

ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿਪਾਹੀ 'ਖੇਮ ਸਿੰਘ' **ਗਗ.੪: ੳ.੧੯**/੨0੧0.

ਖੇਮਕਰਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕਸਬਾ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[394]- **ਭੰਗੂ: ੬੯.੨**/੧੬੪; **੧੫੧**/੩੮੬. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੮**/੨00੩. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੫**/੨੪੫੬ (ਖੇਮਕਰਣ).

ਖੇਮ ਕੌਰ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮਚੰਦ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ-ਮੱਲ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੭**/੫੮੯, ੯੨; ੧੮/੬੧੫; **੧੯**/੬੫੧; **੨0**/੭0੫, ੭0੯; **੨੧**/੭੪੬.

ਖੇੜੀ

---

[393] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 40 (ਫੁਨੋ.)

[394] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 164 (ਫੁਨੋ.)।

ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਸਹੇੜੀ', 'ਬੁਰਾ ਗਾਉ` ਤੇ 'ਸਾਹਮਣਾ ਪਿੰਡ` ਵੀ ਇਸੇ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਂ ਸਨ। ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ 'ਗੰਗੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ` ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ[395]- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੩੪**/੧੦੦੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੧ (ਖੇੜੀ ।ਨਾਮ। ਗ੍ਰਾਮ, ਖੇੜੀ ਗ੍ਰਾਮੂ); **ਉ.੫੪**/੨੬੯੯ (ਖੇੜੀ).

ਖੈਰਪੁਰ

ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੨**/੪੪੨.

ਖੈਰੇ ਸ਼ਾਹਿ

ਇਹ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨਸੀਰਉਦੀਨ ਦਾ ਸਿਪਹ ਸਲਾਰ ਸੀ[396]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੩, ੩੭ (ਖੈਰੇ-ਸ਼ਹੈ, ਸ਼ਾਹਿ).

ਖੋਹਾਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਅਜਨਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ[397]- 'ਕੋਹਾਲੀ'- **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੩੧.

ਖੋਖੋਵਾਲਿ

ਪੋਥੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ "ਹਰੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੇਖਿ ਕਰਿ ਦੇਵਨਿ ਕਸੂਰ, ਰੋਹੇਵਾਲਿ, ਨੰਨੀਏਰ, ਬਹਿਕਿੜੀਆਂ ਵਿਚੁ ਦੇ ਖੋਖੋਵਾਲਿ ਜਾਇ ਨਿਕਲਿਆ[398]"- ਮਿਹ.**੧: ੧੫੧**/੫੧੧; **੧੫੨**/੫੧੨-੧੩੩; **੧੫੩**/੫੧੬.

ਗਉਹਰ ਖਾਂ

ਬੀਬੀ ਖਾਂ ਮੰਞੋਤ ਦੀ ਮਾਂ, ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ[399]- **ਬਾਲਾ: ੫੭**/੪੦੦-੦੩ (ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਬੰਦੀ3, ਬੰਦੀ ਖੁਦਾਇ15, ਬੀਬੀ, ਰੰਘੜੀ, ਰਾਣੀ/ਜੀ2, ਰੰਘਰੇਟੀ, ਗਉਹਰ ਖਾਂ3, ਬੀਬੀ ਗਉਹਰ ਖਾਂ).

ਗਉੜੀ/ਗਵੜੀ ਰਾਗੁ

395ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 352.

396 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 405 (ਫੁਨੇ.)।

397 ਉਹੀ, ਪੰ. 131.

398 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 100.

399 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 100.

ਇਕ ਰਾਗਿਨੀ, ਜੋ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੀ ਔੜਵ ਸਾੜਵ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਿ ਰਾਗੁ ਅਧੀਨ (ਅੰਗ ੧੫੧-੩੪੬) ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ[400]- ਮਿਹ.**੧: ੯**/੨੫; **੩੪**/੧੦੪; **੫੨**/੧੫੪; **੫੬**/੧੮੧; **੬੬**/੨੧੪; **੭੯**/੨੫੮; **੧੨੫**/੪੧੪; **੧੨੬**/੪੧੭. **ਹਰਿ.੨: ੨੪**/੧੮੫-੬2; **੪੯**/੩੦੯; **੫੨**/੩੨੧; **ਚਤੁ.੩: ੨**/੩੬੨; **੬**/੨੭੨; **੨੦**/੪੧੯; **੩੧**/੪੫੮. ਗਿਆ: ੩੭੩, ੩੯੫, ੪੦੦, ੪੦੭ (ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ). **ਗ.ਬਿ.੬: ੨**/੩੫; **੪**/੬੩ (ਗੌੜੀ ਰਾਗ), **੮੮, ੯੨, ੯੫, ੧੦੯;** ੮/੨੨੪, ੨੩੯. **ਕੁ.੧੦:** ੨੧/੨੮੪ (ਗਉੜੀ ਵਾਰ). **ਛਿਬਰ: ੫**/੩੬; **੬**/੪੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧ (ਗੌੜੀ).

"ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਸੰਬੰਧੀ 35 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਗਉੜੀ, ਗਵੜੀ ਅਤੇ ਗੌੜੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਕਤ ਛੇ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਗਹਲ/ਗਹਿਲ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਰਨਾਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਮਹਿਲ ਕਲਾਂ ਬਲਾਕ ਅਧੀਨ ਪਿੰਡ- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੬-੪੭2. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੯੦ (ਗੈਹਲ ।ਨਾਮ। ਗ੍ਰਾਮ).

ਗਹਿੜੋ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਨੂੰਹ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਮਪ.ਵ: ੫੨**/੯੩-੪2 (ਬਚੀ, ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਕਾ ਕਬੀਲਾ); **੫੩**/੯੫-੬8; **੫੯**/੧੦੦-੦੨ (ਗੜਹੋ ਮਾਤਾ, ਬਚੀ).

ਗੰਗਸਰ

ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦਵਾਇਆ ਗਿਆ ਖੂਹ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੧੦; **੨੧**/੭੪੫-੪੬2.

ਗੰਗ ਭੱਟ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭੱਟ- **ਭੰਗੂ: ੧੨੩**/੩੨੭੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੦ (ਗੰਗ/ਗੰਗ ਭੱਟ8)

ਗੰਗਾ[1]

[400] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, 389.

ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਦੀ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾ ਅਨੁਸਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੀਰਥ ਹੈ-ਮਿਹ.**੧: ੩੯**/੧੧੬-੧੭3; **੪੦**/੧੧੭-੨੦3; **੪੧**/੧੨੦3; **੪੨**/੧੨੩; **੪੩**/੧੨੮-੯3; **੧੧੭**/੩੮੯; **੧੨੬**/੪੧੮; **ਹਰਿ.੨: ੧੦**/੧੩੮ (ਗੰਗਾ3, ਦਰੀਆਉ). **ਚਤੁ.੩: ੧੭**/੪੦੬ (ਗੰਗਾ/ਸ੍ਰੀ ਗੰਗਾ ਜੀ10, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ). ਗਿਆ: ੨੩੨2, ੩੪੮, ੩੫੧, ੩੬੧, ੩੭੪-੭੫੫, ੩੮੩, ੩੮੭, ੪੬੪, ੪੫੪-੫੫2, ੬੦੦2. **ਗੁ.ਸੋ: ੧੮**/੧੨੪ (ਗੰਗਾਨ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੪੫; **੯**/੩੧੯ (ਗੰਗਾ, ਗੰਗ, ਜਾਨਵੀ), ੩੨੩, ੩੬੩, ੩੮੯, ੪੦੦; **੧੦**/੪੩੪; **੧੨**/੪੬੧, ੪੭੦-੭੫ (ਗੰਗਾ16, ਗੰਗ7); **੧੩**/੪੮੯ (ਗੰਗ); **੧੫**/੫੧੭ (ਗੰਗ2); **੧੮**/੫੯੬; ੬੧; **੨੧**/੭੭੧, ੭੭੫. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੪, **੨**/੩੭; **੪**/੬੪; **੭**/੧੦੮ (ਸ੍ਰੀ ਪਦਜਾ); **੮**/੧੧੧ (ਜਾਨਵੀ) ੧੧੪; **੧੪**/੧੮੩; **੧੫**/੧੯੧; **੧੯**/੨੪੭ (ਜਾਨਵੀ). **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧੨; **੨**/੧੭-੨੪5; **੩**/੩੮-੪੬3; **੪**/੫੪-੫ (ਗੰਗ2, ਗੰਗਾ); **੫**/੫੭; **੮**/੧੨੯-੩੪2; **੯**/੧੪੩; **੧੪**/੨੧੨; **੧੭**/੨੫੦ (ਜਾਨਵਿ); **੧੮**/੨੬੮ (ਗੰਗ); **੨੦**/੨੯੩ (ਜਾਨਵੀ); **੨੧**/੩੨੧; **੨੨**/੩੩੬; **੨੮**/੪੨੫-੨੬3. ਛਿਬਰ: **੩**/੨੬; **੬**/੪੯-੫੪3; **੯**/੭੫; **੧੦**/੧੨੧; **੧੪**/੧੫੫, ੧੮੧-੮25. **ਮਪ.ਵ: ੨੦**/੫੬; **੨੯**/੬੪5; **੩੬**/੭੮-੮੦2; **੫੧**/੯੨-੩2; **੪੦**/੮੪; **੪੧**/੮੫-੬6; **੫੯**/੧੦੦-੦2; **੧੨੦**/੧੬੭ (ਸਿਰੀ ਗੰਗਾ) **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੮**/੨੭੮; **੪੧**/੩੦੪; **੪੨**/੩0੯. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੯**/੧੦੬-੧੦11; **੩**/੧੫੯2; **੭**/੧੮੫2; **੮**/੧੯੦-੯੯12 (ਸੁਰਸਰੀ); **੧੫**/੨੨੨-੨੪9 (ਗੰਗਸਵੈ); **੩੨**/੨੭੫3; **੧੫**/੩੬੩; **੨੨**/੩੯੪. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੨੭੧; ੫/੪੨੦; **੧੬**/੪੬੬2; **੨੧**/੬੦੦; **੧**/੬੦੩; **੮**/੬੬੧; **੧੩**/੬੮੩-੮੪2; **੧੪**/੬੮੫; **੧੭**/੭੦੪. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭(ਗੰਗ); **੧੩**/੨੫; **੭੯**/੧੮੦; **੧੦੨**/੨੫੭; **੧੦੪**/੨੬੮; **੧੦੭**/੨੭੬; **੧੫੬**/੪੦੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੫; **ਪੂ.੧੦**/੪੧੨2, ੨੦ (ਗੰਗੋਤਰਿ); **ਪੂ.੧੧**/੪੨੪ (ਦੇਵਸਰੈਂ), ੪੩੪; **ਪੂ.੧੩**/੪੫੨ (ਭਗੀਰਥੀ); **ਪੂ.੧੫**/੪੬੬-੬੮ (ਗੰਗ/ਗੰਗਾ5); **੧੭**/੪੮੧-੨2; **ਪੂ.੧੮**/੪੯੪ (ਭਗੀਰਥਿ); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੬; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨ (ਗੰਗਾ ਮਾਈ); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੫; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੫ (ਗੰਗ); **ਪੂ.੩੧**/੯੨੨ (ਗੰਗ); **ਪੂ.੩੨**/੯੫੮; **ਪੂ.੩੩**/੯੮੩ (ਗੰਗ ਭਗੀਰਥ); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੧; ੧੦੨੯5, ੧੦੩੧-੩੨2; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੩-੪੨ (ਗੰਗ/ਗੰਗਾ6); **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੧; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੫-੬੬2, ੧੦੭੯2;

ਪ੍ਰ.੩੮/੧੧੩; **ਪ੍ਰ.੪੩**/੧੨੧੯ (ਗੰਗ); **ਪ੍ਰ.੪੪**/੧੨੨੭-੨੯2, ੧੨੪੨-੫੦ (ਗੰਗ/ਗੰਗਾ4); **ਪ੍ਰ.੪੫**/੧੨੫੬; **ਪ੍ਰ.੪੭**/੧੩੦੨; **ਪ੍ਰ.੫੦**/੧੩੪੮-੫੧ (ਗੰਗ2). **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੧**/੧੩੬੬, ੭੭ (ਗੰਗ2); **ਪ੍ਰ.੫੬**/੧੪੭੦, ੭੫2; **ਪ੍ਰ.੫੯**/੧੫੩੭; **ਪ੍ਰ.੬੨**/੧੫੮੪ (ਸੁਰਸਰਿ); **ਪ੍ਰ.੬੮**/੧੬੭੬ (ਗੰਗ); **ਪ੍ਰ.੬੯**/੧੬੮੯, ੯੨ (ਗੰਗ, ਗੰਗਾ); **ਪ੍ਰ.੭੦**/੧੭੦੦; **ਪ੍ਰ.੭੧**/੧੭੦੯-੧੧ (ਗੰਗ2, ਗੰਗਾ2). **ਗਗ.੪: ੳ.੧**/੧੭੬-**ੳ.੨**/੧੭੬੭-੬੯ (ਗੰਗ3), ੧੭੮੧ (ਗੰਗ); **ੳ.੭**/੧੮੪੪-੪੭੫; **ੳ.੧੬**/੧੯੬੧; **ੳ.੨੧**/੨੦੫੨ (ਗੰਗ); **ੳ.੨੯**/੨੧੮੦; **ੳ.੩੪**/੨੨੬੪ (ਗੰਗ); **ੳ.੩੫**/੨੨੭੭, ੨੨੯੨. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੦**/੨੩੭੮; **ੳ.੪੮**/੨੪੮੮; **ੳ.੫੨**/੨੬੧੧; **ੳ.੫੮**/੨੮੦੦-੦੧ (ਗੰਗੇ, ਗੰਗਾ3); **ੳ.੫੯**/੨੮੩੦-੩੧ (ਗੰਗ/ਗੰਗਾ2), ੨੮੫੨2; **ੳ.੬੦**/੨੮੯੩-੯੫2.

> "ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ (ਪੁਰਾ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ) ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਸੰਬੰਧੀ 325 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਗੰਗਾ, ਗੰਗ, ਸ੍ਰੀ ਪਦਜਾ, ਜਾਨਵੀ, ਭਗੀਰਥੀ, ਸੁਰਸਰਿ, ਗੰਗਾ ਮਾਈ ਅਤੇ ਗੰਗੋਤਰਿ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਿਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਘੱਟ ਹਵਾਲੇ 10-25 ਦੇ ਕਰੀਬ, ਜਦਕਿ ਮਪ (ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ) ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 50 ਤੋਂ 70 ਦੇ ਕਰੀਬ-ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਗੰਗਾ[2]

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਹਲ, 6ਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੭-੨੦ (ਮਾਤ ਗੰਗ14 ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ3, ਗੰਗ, ਮਾਤਾ18); **੨**/੨੪-੪੦ (ਮਾਤ ਗੰਗ15, ਮਾਤਾ/ਮਾਤ33, ਮਾਤਾ ਗੰਗ ਪ੍ਰਬੀਨੁ, ਗੰਗ4, ਗੰਗ ਮਾਤ6); **੩**/੫੫ (ਗੰਗ); **੪**/੬੪, ੬੭, ੮੫ (ਗੰਗ, ਗੰਗਾ, ਗੰਗ ਮਾਤ, ਮਾਤਾ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਮਾਤਾ ਵਡਭਾਗੀ); **੫**/੧੨੮ (ਮਾਤ ਗੰਗ), ੧੩੬ (ਮਾਤ3); ੧੪੦-੪੨ (ਮਾਤ ਗੰਗ2, ਮਾਤਾ, ਗੰਗ ਮਾਤ, ਗੰਗ) ੧੫੨-੫੪ (ਗੰਗ ਮਾਤ3, ਮਾਤ2, ਗੰਗ, ਮਾਤਾ ਗੰਗ); **੭**/੨੦੧-੦੫ (ਗੰਗਾ, ਮਾਤ ਗੰਗ, ਗੰਗ); **੮**/੨੦੭-੩੦੭ (ਮਾਤ ਗੰਗ/ਗੰਗਾ5, ਮਾਤ/ਮਾਤਾ42, ਗੰਗ ਮਾਤ, ਗੁਰ ਮਹਲੀ, ਗੁਰਮਾਤ); **੯**/੩੧੪-੪੨੦ (ਗੰਗ ਮਾਤ20, ਮਾਤ ਗੰਗ40, ਮਾਤ/ਜੀ16, ਮਾਤ ਬਡ, ਗੁਰ ਮਹਿਲ, ਗੰਗ ਮਾਤ6, ਸਜਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ, ਆਦਿ ਈਸਰੀ

ਮਾਤ); **੧੭**/੫੬੬ (ਮਾਤ ਗੰਗ); **੧੮**/੬੦੨ (ਗੰਗ ਮਾਤ); ੬੧੮-੨੦ (ਗੰਗਾ, ਮਾਤ ਗੰਗ5); **੧੯**/੬੪੭ (ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ). ਛਿਬਰ: **੫**/੩੬3, ੩੮ (ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ); **੬**/੪੬. **ਮਪ.ਵ: ੭੮**/੧੨੨-੨੩ (ਮਾਤਾ ਜੀ10); **੭੯**/੧੨੩ (ਮਾਤਾ ਜੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੨**/੩੯੫ (ਗੰਗਾ ਜੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧**/੪੨੦-੨੧ (ਗੰਗ ਮਾਤ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਗੰਗ, ਮਾਤ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੭; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੦-੪੮ (ਮਾਤਾ ਗੰਗ, ਗੰਗਾ, ਮਾਤ ਗੰਗ5, ਗੰਗਾ ਮਾਤ).

> "ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ, ਗੁ.ਬਿ.੬., ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਗੰਗ ਮਾਤ, ਗੰਗ ਮਾਤ, ਗੰਗ, ਮਾਤ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਗੰਗਾ ਜੀ ਜਾਂ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਦੇ ਰੂਪ ਮਾਤਰ ਦਸ ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਰ ਮਹਿਲ, ਗੁਰ ਮਾਤ, ਬਾਡ ਮਾਤ ਆਦਿ ਰੂਪ ਵੀ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।"

ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ[1]

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ 'ਚ ਕੋਈ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੯.

ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ[2]

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਅਰਦਾਸੀਏ ਰਹੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਤਾਨ- **ਗਗ.੨: ਉ.੨੨**/੨੦੬੩.

ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ[3]

ਮਾਨਾਂਵਾਲੇ ਸ. ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੨ (ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਨਿਮਕ ਹਲਾਲ).

ਗੰਗਾ ਸ਼ਾਹ

ਗੰਗਾ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਗੰਗਾ ਦਾਸ ਜੀ। ਇਹ ਬਸੀ ਖਤਰੀ, ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸਨੂੰ ਮੰਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਏ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[401]- **ਮਪ.ਵ: ੩੮**/੮੨-੮੩ (ਗੰਗਾ ਦਾਸ8 ਗੰਗੋ ਦਾਸ, ਗੰਗੋ2, ਗੰਗਾ ਸਾਹ2, ਗੰਗੇ ਸਾਹ). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੨੧੦-੧੩ (ਗੰਗੋ11, ਗੰਗ ਦਾਸ2, ਸ਼ਾਹ ਗੰਗੋ, ਗੰਗੇ, ਗੰਗ ਸ਼ਾਹ4). **ਭੰਗੂ: ੭੭**/੧੭੬ (ਗੰਗੇ, ਗੰਗੋ4, ਗੰਗੂ4, ਹੁੰਡੀਵਾਲ, ਗੁਰੂ ਫਤੇਦਾਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੬**/੪੭੮-੭੯ (ਗੰਗੂ2, ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀ, ਖਤ੍ਰੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੩-੬੪ (ਬਸੀ ਖਤ੍ਰੀ ਗੰਗੂ, ਗੰਗੂ4, ਗੰਗੂ ਬਲਕੀ, ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਆਂ).

ਗੰਗਾ ਰਾਮ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, 'ਸੰਗੋ ਸਾਹ' ਦਾ ਭਰਾ ਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ- **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੧੦; **੬**/੯੩ (ਰਾਮ ਗੰਗਾ). **ਸੁ.੧੦: ੬**/੧੧੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪, ੫੩, ੬੨ (ਗੰਗਾ ਰਾਮ2, ਰਾਮ ਗੰਗਾ).

ਗੰਗਾ ਰਾਮ[2]

'ਪ੍ਯਾਗ' ਵਿਖੇ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਮਹੰਤ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੨.

ਗੰਗਾ ਰਾਮ[3]

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬ੍ਰਹਮਨ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ ਤੇ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਅੰਨ ਲੰਗਰ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ[402]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੧-੦੨੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੬2.

ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀਅਨ

ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਨਿਵਾਸੀ ਬੱਸੀ ਖੱਤਰੀ ਗੰਗੂ ਦਾਸ ਦੇ ਚੇਲੇ- **ਭੰਗੂ: ੭੬**/੧੭੪3 (ਗੰਗੂ ਦਾਸੀਅਨ, ਗੰਗਈ, ਗੰਗੋਯਨ).

ਗੰਗੂ ਦਿਲਾਵਰੀ

[401]ਡਾ.ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 83.

[402] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 433.

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਾਲ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਯਗ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ[403]- **ਚਤੁ.੩: ੧੦**/੩੮੫-੮੪.

'ਗੰਗੂ, ਰਸੋਈਆ'

ਰੋਪੜ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੇੜੀ (ਹੁਣ ਸਹੇੜੀ) ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਸੋਈਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਧਨ ਦੇ ਲਾਲਚ ਕਾਰਨ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਕੇ, ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ- **ਸੂ.੧੦:੨੧**/੩੩੦-੩੧ (ਨੀਚ, ਚੰਡਾਰ, ਬਿਪ ਕਸਾਈ, ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੧-੫੩ (ਰਸੋਈਆ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਦਿਜ/ਦ੍ਵਜ3, ਚੋਰ, ਪਾਪੀ ਦਿਜ, ਦਿਜ4).

ਗਜ ਸਿੰਘ

ਨਾਦੌਣ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੨. **ਗਗ.੪ ਉ.੨੧**/੨੦੫੧.

ਗਜਣੀ/ਨੀ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜਿਹੜਾ ਕਾਬਲ ਤੋਂ 150 ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਵਿਥ ਉਤੇ ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਵਸਿਆ ਹੈ[404]- **ਹਰਿ.੨: ੧੪**/੧੪੯੫. **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੦. **ਸੁ.੧੦: ੨੧**/੩੧੫ (ਗਜਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੯ (ਪੱਛਮ ਗਜਨੀ); **ਪੂ.੧੨**/੪੪੨-੪੬2; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੩; **ਉ.੫੩**/੨੬੫੪.

ਗਜਪਤ 'ਸਿੰਘ'

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਗਜਪਤ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਨੇ ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਉਪਰ ਰਾਜ ਕੀਤਾ[405]- **ਭੰਗੂ: ੧੬੧**/੪੩੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੩੫ (ਗਜੈਪਤਿ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨12; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩.

'ਗਜਮਸਤ ਖਾਨ'

---

403 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 101.

404ਉਹੀ, ਪੰ. 100.

405 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 431 (ਫੁਨੋ.)।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੦੩**/੨੬੦ (ਗਜਮਸਤ।ਸੁ। ਖਾਨ, ਗਜਮਸਤ).

ਗਜਰਾ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਥੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸਿੰਘ, ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ **ਗਗ.੪: ੳ.੨੯**/੨੧੭੪. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮**/੨੭੯੨-੯੪ (ਗੱਜਾ ਹਰਿ2, ਗੱਜਾ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ).

ਗਜਾ, 'ਸਿੰਘ'

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨੪. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੨**/੨੬੩੨.

ਗਜਾਧਰ

ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਛਿਬਰ:** ੬/੫੧.

ਗਜਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਏ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੭੪.

ਗਜੇ ਸਿੰਘ

ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਜੋ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ- **ਛਿਬਰ:** **੧੦**/੧੧੩2.

ਗੰਡਾ, 'ਸਿੰਘ'[1]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੰਜ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬/**੧੨੯੧ (ਗੰਡਾ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੫ (ਗੰਡਾ ਹਰਿ); **ਪੂ.੫੫/**੧੪੫੨; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੭ (ਗੰਡਾ ਹਰੀ). **ਗਗ.੪: ੳ.੨੯**/੨੧੭੪ (ਗੰਡਾ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮**/੨੭੮੮.

ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ[2]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਢੰਡ-ਕਸੇਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ[406]- **ਭੰਗੂ:** ੧੩੩/੩੫੧.

ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ[3]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ, ਦੁੱਲਦ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੩.

ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ[4]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ' ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੯.

ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ[5]

ਸ. ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਦਾ ਪੋਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੧੧; **ਉ.੪੭**/੨੭੭੮3.

ਗੰਡੀ ਪਿੰਡ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਗੰਡੀ-ਵਿੰਡ', ਇਥੇ ਹੀਰਾ ਦਾਸੀਏ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ 'ਹੀਰਾ ਦਾਸ' ਨੇ ਡੇਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੬੧-੬੩2.

ਗਢ-ਦਯਾਲ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਜਗਾਧਰੀ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੫.

ਗਢ-ਮੁਕਤੇਸ੍ਰਰ

ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਗੁ. ਨਾਨਕ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ, ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੰਗਾ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਆਏ ਸਨ[407]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫.

ਗੰਧਾਰ

ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਾਵਰ, ਕੋਹੇਟ, ਬੁਨੇਰ ਆਦਿ ਇਲਾਕਾ ਹੈ[408]- ਗਿਆ: ੩੫੩.

ਗਨੀ ਖਾਂ

---

[406]ਉਹੀ, ਪੰ. 351.

[407] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 545.

[408] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 434.

ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਪਠਾਣ ਜੋ ਨਬੀ ਖਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਭਰਾ ਸੀ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਸਨ। ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਲੰਘ ਉਠਾ ਕੇ ਇਹ 'ਹੇਹਰ' ਪਿੰਡ ਤੱਕ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਸਨ[409]-**ਕੁ.੧੦: ੨੨**/੩੩੭. **ਭੰਗੂ: ੧੯੨**/੫੨; **੨੦**/੫੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੬੪੪; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੬-੪੭5.

ਗਯਾ/ਗਇਆ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਫਲਗੂ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਤੇ ਵਸਿਆ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਿੰਦੂ ਤੀਰਥੇ- ਗਿਆ: ੩੭੦-੩੮੬3. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫/**੧੨੫. **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੩. **ਸੁ.੧੦: ਪੂ**/੫੮. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ- ੨/੨: ੧੧**/੬੭੭-੭੯ (ਛੇਤ੍ਰ ਗਿਆ, ਗਇਆ ਛੇਤ੍ਰ, ਗਇਆ ਪਿੰਡ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੦;ਪੂ.੯/੪੦੭.

ਗਯਾਨਾ, ਭੱਟ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯.

ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ[1]

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੨੭੨੭.**ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੪.

ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ[2]

'ਮਜੀਠੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦ (ਗ੍ਰਜਾ ਸਿੰਘ).

ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ[3]

ਸਰਸਾ ਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਛੋੜੇ ਸਮੇਂ ਗੁ. ਮਹਿਲਾਂ (ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਤੇ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ) ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੪-੭੫2.

ਗਰੀਫਨ ਸਾਹਿਬ

ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੬.

---

[409]ਉਹੀ, ਪੰ. 396.

ਗਰੀਬ ਚੰਦ

ਸਿੰਧ ਕਿਨਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਕੋਈ ਅਰੋੜਾ ਸਿੱਖ- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੪**/੬੩ (ਗਰੀਬ ਚੰਦ ਰੋੜੈ).

ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਨ/ਣ

ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਦਰਜ ਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਨੂੰ 'ਪੁਰਾਣ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ, ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ' ਹੈ- ਗਿਆ: ੬੨੪. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੮; **੭**/੧੮੮. ਛਿਬਰ**: ੧**/੧੧.

ਗਵਰਧਨ

ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਥੁਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਂ[410]- ਗਿਆ**:** ੩੬੯-੭੦੭.

ਗਵਾਲੀਅਰ

ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਹ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੈਦੀ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਥੇ ਕੈਦ ਰਹਿਣਾ ਪਿਆ[411]-**ਗੁ.ਸੋ: ੧੩**/੮੮ (ਗੁਲਏਰ); **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੪੮-੫੦ (ਗੁਆਲੇਰ, ਗੁਲੇਰ2), ੨੭੫ (ਗੁਲੇਰ). **੨**/੧੦: **੧੪**/੧੭੯ (ਗਵਾਲੇਰ); **੧੭**/੨੨੧ (ਗੁਲੇਰ). ਛਿਬਰ**: ੬**/੫੧ (ਗੁਲੀਏਰ). **ਸੁ.੧੦: ੬**/੯੯ (ਗੁਲੇਰ). **੭**/੧੨੦-੨੧ (ਗੁਲੇਰੇ3); **੨੨**/੨੮੮ (ਗਵਾਰੀਏਰ); **੨੨**/੩੪੭ (ਗੁਲੇਰ). **ਮਪ.ਵ: ੮੩**/੧੨੬-੨੮ (ਗੁਆਲੇਰ6). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੩**/੪੦੬-੧੦ (ਗੁਆਲੇਰ9). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧**/੫੩੦-੩੧ (ਗੁਲੇਰ, ਗਵਾਲੀਅਰ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੩੪ (ਗੁਲੇਰ2). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੧ (ਗ੍ਵਾਲੀਏਰ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੪੧ (ਗੋਲੇਰ), **ਪੂ.੫੯**/੧੫੧੮ (ਗੁਲੇਰ), ੧੫੩੦ (ਪੁਰਿ ਗੁਲੇਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦ (ਗੁਲੇਰ).

> "ਗਵਾਲੀਅਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਗਵਾਲੀਅਰ ਅਤੇ ਗ੍ਵਾਲੀਅਰ ਇਕ-ਇਕ ਵਾਰ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 'ਗੁਲੇਰ' ਅਤੇ ਕਿਤੇ-

---

[410] ਉਹੀ,ਪੰ. 102.

[411] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 402.

ਕਿਤੇ ‘ਗੁਆਲਰੇ’ ਰੂਪ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।” ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।”

ਗੜ੍ਹ-ਆਮੇੜ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਜੈਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੩: ੳ.੬੯**/੧੬੮੯.

‘ਗੜ੍ਹ ਸ਼ੰਕਰ’

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਗਰ **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੬**/੧੬੫-੬੬ (ਸ਼ੰਕਰਗੜ੍ਹ2).

ਗੜ੍ਹ ਗਪਾਚਲ

ਜੈ ਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਭਰਤਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਨਗਰ ਜੋ ਹੁਣ ‘ਗੋਪਾਲਗੜ੍ਹ’ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਸਾਮ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ[412]- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੬ (ਗੋਪਾਚਲ); **੨੦**/੨੭੧. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੨੭ (ਗੋਪਾਚਲ ਗੜ੍ਹ).

ਗੜਵਾਲ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਇਕ ਰਿਆਸਤ, ਜੋ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਵੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਬਦਰੀਨਾਰਾਯਣ ਅਤੇ ਕੇਦਾਰਨਾਥ ਆਦਿਕ ਹਿੰਦੂ ਧਾਮ ਹਨ[413]-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯4; **ਪੂ.੫੩**/੧੩੯੯.

ਗੜ੍ਹੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਠਿਆਲਾ ਨਗਰ ਵਿਚ ਤੁਰਕਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਸਥਾਨ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧** ੨੫੬੭ (ਗਢੀ, ਗੜ੍ਹੀ).

ਗੜੀਆ, ਭਾਈ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ, ਇਕ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਖੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ[414]- **ਮਪ.ਵ: ੯੫**/੧੪੧-੪੨੫; **੯੬**/੧੪੨-੪315

---

[412] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 305.

[413] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 394.

[414]ਉਹੀ, ਪੰ. 402.

(ਭਾਈ ਜੀ7, ਬਡਾ ਸਾਧ2); **੧੨੧**/੧੭੧2. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੭**/੪੮੯-੯੧ (ਭਾਈ ਗੜੀਆ ਸੰਤ, ਗੜੀਆ, ਭਾਈ ਗੜੀਆ); **੧੮**/੪੯੩-੯੭ (ਗੜੀਐ13, ਗੜੀਆ ਜੀ8, ਸੰਤ, ਭਾਈ2, ਸਿਖ ਸੁਜਾਨੇ, ਪਰਮ ਤਿਆਗੀ, ਸਾਹਨਸਾਹ); **੧**/੬੨੫-੨੮8; **੩**/੬੩੫.

ਗਾਇਤ੍ਰੀ

ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਇਕ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੰਤਰ ਲਈ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਤਰ ਚਾਰੇ ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[415]- ਮਿਹ.**੧: ੪੦**/੧੧੮2; **੧੦੯**/੩੬੩; **੧੧੦**/੩੬੫2. ਗਿਆ**:** ੨੮੬2. **ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੬. ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੪; **੧੨**/੧੩੮. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੨੬.

ਗਾਜੀ ਖਾਂ

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪੁਤਰ[416]-**ਭੰਗੂ: ੪**/੧੪; **੧੦੩**/੨੬੦2

ਗਾਜਦੀਂ

ਗਾਜ਼ੀਉਦੀਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਮਾਦ ਉਲ-ਮੁਲਕ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਲਮਗੀਰ ਦੂਜੇ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸੀ[417]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੨4; ੧੨੦/੩੧੫ (ਦਿੱਲੀ ਕੋ।ਜੁ। ਵਜੀਰ, ਗਾਜਦੀ); **੧੨੧**/੩੨੨; ੧੨੩/੩੨੭6. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨-੨੬3 (ਗਾਜ਼ੀਦੀਨ ਮੁਗਲ); **ਉ.੩੮**/੨੩੪੪-੫੭ (ਗਾਜੀਦੀਨ ਬਜੀਰ11, ਵਜੀਰ8, ਗਾਜੀਦੀਨ, ਸਾਹਿਵਲੀ ਵਜ਼ੀਰ, ਗਾਜਦ ਬਨਰਾ).

ਗਾਜੀਪੁਰ

ਪਟਣੇ ਕੋਲ ਨਗਰ- **ਸੁ.੧੦: ੧੧**/੧੬੧.

ਗਾਥਾ

---

[415] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰਨਾ 102.

[416]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 14.

[417] ਉਹੀ, ਪੰ. 312 (ਫੁਨੋ.)।

ਇਕ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਗਾਥਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੧੧੦.

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ/ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ[1]

ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ। ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣਾ ਪਿਛੋਕੜ ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਨਗਾਹੀਆ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਚਨਾ ਹੈ[418]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧**/੩੦੯-੧੧ (ਮੁਨਿ ਬਯਾਸ, ਬਯਾਸ, ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ); **ਪੂ.੨**/੩੨੮; **ਪੂ.੩**/੩੪੦; **ਪੂ.੪**/੩੪੮; **ਪੂ.੭**/੩੭੦; **ਪੂ.੧੧**/੪੩੩; **੧੨**/੪੪੯; **ਪੂ. ੧੩**/੪੪੯-੫੩ (ਗਯਾਨਿਹ ਗਯਾਨ, ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ); **ਪੂ.੧੪**/੪੬੩-੪2; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੪; **ਪੂ.੧੭**/੪੮੦ (ਗਯਾਨ ਹਰੀ); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੦; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੦ (ਬਿਦਤਾਨੀ, ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੨ (ਗਯਾਨ ਹਰੀ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੦੭ (ਗਯਾਨ ਹਰਿ); **ਪੂ.੩੨**/੯੩੫, ੬੬, ੭੯ (ਕਾਵਿ, ਗਯਾਨ ਹਰਿ, ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੩੬**/੧੦੪੯-੫੦2; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੨, ੭੭ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ, ਕਵਿ); **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੦, ੮੯, ੯੪, ੧੧੦੭ (ਗਯਾਨ ਹਰੀ, ਹਰਿ ਗਯਾਨ3); **ਪੂ.੩੯**/੧੧੦੮; **ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੯-੮੦2; **ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੦ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੪੩**/੧੨੦੭-੦੮ (ਗਯਾਨ ਹਰਿ2, ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੨੮ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੧-੮੯ (ਗਯਾਨ, ਹਰਿ ਗਯਾਨ2); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੭ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੪-੨੫ (ਗਯਾਨ ਹਰੀ2). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨; **ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੮; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੫; **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੭; **ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੦ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); ੧੫੦੭; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੧੮ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੧; **ਪੂ.੬੫**/੧੬੨੮; ੩੨-੩੩, ੩੮ (ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ3, ਗਯਾਨ ਹਰੀ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੭-੨੮2. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੩੯, ੧੭੫੪-੬੨ (ਗਿਆਨ ਹਰੀ2, ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ2); **ਉ.੨**/੧੭੬੬ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਉ.੫**/੧੮੦੬ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਉ.੮**/੧੮੫੭ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਉ.੧੪**/੧੯੨੦ (ਗਯਾਨ ਹਰੀ), ੧੯੩੮; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੧ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਉ.੧੬**/੧੯੫੬ (ਗਯਾਨ

---

[418] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਦੂਜੀ), ਪੰ. 669.

ਹਰੀ); **ਉ.੧੮**/੧੯੯੨ (ਗਯਾਨ ਹਰਿ); **ਉ.੨੨**/੨੦੬੦ (ਕਵਿ); **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦2; ਉ.੩੦/੨੧੯੫ (ਗਯਾਨ ਹਰਿ); **ਉ.੩੨**/੨੨੨੫, ੨੯; **ਉ.੩੪**/੨੨੫੭; **ਉ.੩੫**/੨੨੯੦-੯੨2; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੦ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੮ (ਗਯਾਨ ਹਰੀ); **ਉ.੩੮**/੨੩੪੪ (ਕਵਿ); **ਉ.੪੨**/੨੪੧੨-੧੩3; **ਉ.੪੪**/੨੪੩੬ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਉ.੪੮**/੨੪੮੯-੨੫੦੬ (ਗਯਾਨ ਹਰ/ਹਰਿ4, ਗਿਆਨ/ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ5); **ਉ.੪੯**/੨੫੨੦ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ); **ਉ.੫੦**/੨੫੬੦; **ਉ.੫੨**/੨੬੦੩, ੦੬, ੩੨ (ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ2, ਗਯਾਨੂ, ਸਿੰਘ-ਗਯਾਨ); **ਉ.੫੩**/੨੬੬੪, ੮੩-੮੫ (ਗਿਆਨ ਹਰਿ/ਹਰੀ5); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੮; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੨; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੦, ੩੩, ੪੪2 (ਕਵਿ); **ਉ.੫੭**/੨੭੫੧, ੬੮, ੭੨, ੭੯, ੮26; **ਉ.੫੮**/੨੮੨੨; **ਉ.੫੯**/੨੮੪੬, ੬੧, ੬੫, ੬੮4; **ਉ.੬੦**/੨੮੯੧, ੨੯੦੩-੨੫ (ਹਰਿ ਗਯਾਨ2, ਕਵਿ, ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ4, ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ).

> "ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਸੇ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ 170-80 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ-ਗਯਾਨ ਹਰੀ ਅਤੇ ਹਰਿ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਦੇ ਹਨ। ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਤਰ 15-ਕੁ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਗਯਾਨੂ, ਸਿੰਘ ਗਿਆਨ/ਗਯਾਨ ਵੀ ਹੈ। ਅੰਤਲਾ ਹਵਾਲਾ 'ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ' ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਵਰਤੀ ਹੈ।"

ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ[2]

ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੋਈ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/੨੦੦੩, ੨੩.

ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ[3]

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਪਰਕ `ਚ ਕੋਈ ਅਰੋੜਾ ਸਿੱਖ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੫੦.

'ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ'

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਨੂੰ 'ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਗਿਆ: ੫੯੫ (ਜਨਮਸਾਖੀ) ੬੨੮-੩੦ (ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ, ਜਨਮਸਾਖੀ, ਬਾਬੇ ਦੀ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਜਨਮਸਾਖੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੮੦ (ਗਯਾਨ ਰਤਨਾਵਲਿ).

ਗਿਰਧਰ ਮੱਲ ਸਿੰਘ

ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ `ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਸੰਤ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੫.

ਗਿਰਨਾਰ

ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਹਾੜ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੮1.

ਗਿਰਾਉਂ ਗੋਡਾ

ਬਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਲਾਕਾ-ਛਿਬਰ: **੧**/੧੦.

ਗਿਰਾਨ

ਪੱਛਮ ਦਾ ਕੋਈ ਦੇਸ਼- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੫.

ਗਿਰੀ, ਨਦੀ

ਪਾਂਵਟੇ ਦੇ ਕੋਲ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਪਹਾੜੀ ਨਦੀ[419]- **ਸੂ.੧੦: ੬**/੧੧੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੫.

ਗਿਲ

ਮੌਜੂਦਾ ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇੱਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[420] -**ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੯.

ਗਿਲਾਵਾਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਸੀ- ਛਿਬਰ: **੩**/੨੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੫੬੬.

ਗੀਤਾ

---

[419] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 409.

[420] ਉਹੀ।

ਹਿੰਦੂ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਇਹ ਰਚਨਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਅਰਜਨ (ਪਾਂਡਵ) ਨੂੰ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਸਮੇਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੈ- ਮਿਹ.**੧: ੧੦੩**/੩੪੪; **੧੧੦**/੩੬੫. ਗਿਆ**:** ੩੫੬. **ਕੁ.੧੦੨/੨੭. ਛਿਬਰ:** **੧**/੧੫; **੧੦**/੧੦੦, ੧੦੨, ੧੦੮ (ਗੀਤਾ3, ਸਪਤ ਸਲੋਕੀ ਗੀਤਾ); **੧੪**/੧੭੦ (ਗੀਤਾ ਭਗਵਤ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੨-੩੬ (ਗੁਰੂ ਗੀਤਾ, ਗੀਤਾ); **ਪੂ.੭**/੩੭੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੫੪-੫੫3. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੦.

ਗੁਆਹਾਟ

ਆਸਾਮ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਗੁਹਾਟੀ'- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨:** ੭/੬੫੫.

ਗੁਸਾਂਈ

ਹਿੰਮਤ ਬਹਾਦਰ ਗੁਸਾਂਈ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਅਨੂਪ ਗਿਰ' ਨੇ 1761 ਈ. ਨੂੰ ਪਾਨੀਪਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਰਾਠਿਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ[421]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੩**/੩੯੬.

ਗੁਹਾਨਾ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਸੋਨੀਪਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੨.

ਗੁਗੇ

ਗੂਗਾ ਚੌਹਾਨ ਰਾਜਪੂਤ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਓਡੇਰੇ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ[422]- **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੫; **੧੫**/੩੩.

ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੪੪**/੩੭੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੦, ੭੯ (ਗੁੱਜਰੰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ); **ਉ.੫੨**/੨੬੧੧-੫੨ (ਗੁੱਜਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ2, ਗੁਜਰੈਂ ਮਿਗੇ੍ਰਸ2, ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ4, ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਗੁਜਰੈਂ); **ਉ.੫੭**/੨੭੫੩, ੭੦, ੭੨ (ਗੁਜਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਭਾਈ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰ, ਗੁਜਰ ਸਿੰਘ, ਕਾਮ ਅਵਤਾਰ, ਚੁਸਤ ਚਲਾਕ).

---

[421]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 396 (ਫੁਨੋ.)।

[422] ਉਹੀ, ਪੰ. 15.

ਗੁਜਰ ਨ੍ਰਿਪ

ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ, ਇਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸੁਇਨਾ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸੁਨਾਮ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਿਆ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੨.

ਗੁੱਜਰ ਲੁਹਾਰ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਰਣ ਆਇਆ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੮.

ਗੁਜਰਾਤ/ਗੁਜਰਾਤਿ

ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਦਾ ਪਰਗਨਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਛ, ਕਾਠੀਆਵਾੜ, ਪਾਲਨਪੁਰ ਅਤੇ ਦਮਾਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ[423]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੬**/੧੬੧3. **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੧. **ਸੁ.੧੦: ੬**/੨੪੨, ਛਿਬਰ: **੧੦**/੮੧. **ਮਪ.ਵ: ੯੬**/੧੪੨. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੮**/੪੯੩; **੧੩**/੭੮੩2. **ਭੰਗੂ: ੧੪੪**/੩੭੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੮; **ਉ.੫੨**/੨੬੦੪, ੨੬੧੨, ੫੨; **ਉ.੫੭**/੨੭੬੬-੬੭2, ੨੭੭੫, ੭੯2.

ਗੁਜਰਵਾਲ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ, 'ਰਾਇਪੁਰ' ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ- **ਭੰਗੂ: ੧੨੨**/੩੨੫; **੧੩੨**/੩੩੯; **੧੪੩**/੩੭੩ (ਕੁਜਰਾਂਵਾਲ); **੧੪੪**/੩੭੪ (ਕੁਜਰੈਵਾਲ, ਕੁਜਰਾਂਵਾਲ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੭੭; **ਉ.੫੧**/੨੫੬੩; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬ (ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ) ੨੭੭੭-੮12; **ਉ.੫੯**/੨੮੫੬

ਗੁਜਰੀ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਮਹਲ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ, ਜਗਤ ਮਾਤਾ 'ਗੁਜਰੀ ਜੀ'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੦੮2; **੨੧**/੭੪੬, ੫੧. **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੯-੩੩ (ਮਾਤਾ/ਮਾਤ3, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਹਲ); **੪**/੬੧ (ਮਾਤਾ); **੫**/੬੬, ੭੯-੮੦ (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ ਜੀ6);**੯**/੧੨੯ (ਮਾਤਾ4, ਮਾਈ); **੧੫**/੧੮੬ (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ7); **੧੫**/੧੮੭, ੯੧ (ਮਾਤਾ2); **੧੬**/੨੧੦-੧੫ (ਮਾਤਾ/ਮਾਤ12). **ਸੁ.੧੦: ੩**/੩੪-੪੦ (ਮਾਤਾ ਜੀ4); **੫/**੫੭-੬੦ (ਮਾਤਾ/ਮਾਤਾ/ਜੀ22); **੬**/੯੭; **੧੬**/੨੪੨ (ਜਗਮਾਤ); **੧੭**/੨੫੫-੬੩ (ਮਾਤਾ15); **੧੯**/੨੭੯; **੨੧**/੩੩੦ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਆਈ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਈ). ਛਿਬਰ: **੬**/੫੬; **੯**/੬੫,

---

[423] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 411.

੭੫ (ਮਾਤਾ2); **੧੦**/੭੭, ੮੬, ੧੧-੧੪੩ (ਮਾਤਾ/ਮਾਤਾ ਜੀ5, ਦਾਦੀ ਜੀ); **੧੨**/੧੪੦; **੧੪**/੧੫੯. **ਮਪ.ਵ: ੧੪੦**/੧੯੩ (ਮਾਤਾ/ਜੀ5); **੧੪੬**/੧੯੬ (ਮਾਤਾ/ਜੀ11, ਗੁਜਰੀ); **੧੫੧**/੨੦੨ (ਮਾਤਾ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੯**/੩੭੭-੭੮ (ਮਾਤਾ/ਜੀ2). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੬੪੦ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ2, ਮਾਤਾ/ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ2); **੧੨**/੬੮੧-੮੨ (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ ਜੀ2); **੧੯**/੭੧੯; **੨**/੭੨੪-੨੭ (ਮਾਤਾ/ਜੀ9); **੧੨**/੭੭੪-੭੫ (ਮਾਤਾ/ਜੀ3). **ਭੰਗੂ: ੧੭**/੩੮ (ਮਾਤ); **੧੮.੧**/੪੨ (ਮਾਤਾ2); **੧੮.੨/**੪੩-੪੭੨ (ਮਾਇ, ਮਾਤਾ7); **੨੧.੧**/੫੫ (ਬਡ ਮਾਤਾ, ਮਾਤ/ਮਾਤਾ/ਮਾਤੈ7, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ2); **੨੧.੨/੫੮** (ਮਾਤਾ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੯੫-੯੬ (ਮਾਈ ਜੀ, ਮਾਤ2, ਗੂਜਰੀ ਜੀ3); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੮, ੧੦੩੨3; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੩, ੪੫; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੮, ੧੦੭੨-੭੮4 (ਮਾਤ, ਪਤਨੀ); **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੮, ੧੧੧੬-੧੭ (ਗੂਜਰੀ ਮਾਤ, ਮਾਤ, ਸ੍ਰੀ ਗੂਜਰੀ); **ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ, ਮਾਤ); **ਪੂ.੪੧**/੧੧੬੬, ੭੮ (ਮਾਤ); **ਪੂ.੪੨**/੧੨੦੨-03 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ, ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਮਾਤ); **ਪੂ.੪੩**/੧੨੦੭-੨੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਈ, ਮਾਤ14, ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ2, ਮਾਤ ਸ੍ਰੀ ਗੂਜਰੀ); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੩-੫੨ (ਮਾਤਨ, ਮਾਤ12 ਮਹਤਾਰੀ, ਮਾਤ ਬਡੀ2, ਮਾਤਾ ਗੂਜ਼ਰੀ ਜੀ); **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੯-੮੬ (ਮਾਤਾ3, ਜੁਗ ਮਾਤਨ, ਗੁਜਰੀ ਜੀ); **ਪੂ.੪੭**/੧੩੦੨-੦੪ (ਮਾਤ4, ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ, ਗੁਨਖਾਨੀ); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੭-੨੧ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਜਰੀ ਜੀ3, ਗੁਜਰੀ ਮਾਤਾ, ਮਾਤ ਸਾਹਿਬ, ਮਾਤ/ਮਾਤਾ4);**ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੨ (ਮਾਤਾ); **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੪-੫੮ (ਮਾਤ/ਮਾਤਹਿ5, ਜਜਨੀ2, ਭੋਲੀ ਮਾਤ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੪-੭੫ (ਮਾਤਾ/ਮਾਤ/ਮਾਤਹਿ9); **ਪੂ.੫੩**/(ਮਾਤਾ/ਮਾਤ4); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੬੪ (ਮਾਤ540); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੯, ੮੫ (ਮਾਤ3); **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੭-੯੮ (ਮਾਤ ਗੂਜਰੀ ਜੀ, ਗੁਜਰੀ ਦਾਨੀ); **ਪੂ.੫੮**/੧੫੨੧ (ਮਾਤ ਗੂਜਰੀ ਜੀ, ਮਾਤ ਗੂਜਰੀ, ਮਾਤਹਿ); **ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੫ (ਮਾਤ, ਗੁਰ ਕੀ ਮਾਤ, ਗੂਜਰੀ); **ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੬-੨੧ (ਮਾਤ ਜੀ/ਮਾਤਾ4, ਗੁਰ ਜਨਨੀ3, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ); **ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੦-੫੭ (ਜਜਨੀ/ਗੁਰੂ ਜਨਨੀ8, ਗੁਰਮਾਤ26 ਮਾਤ/ਮਾਤਾ6, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ); **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੬-੭੭ (ਮਾਤ, ਸਾਸੁ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੧**/੨੪੦੧ (ਮਾਤਾ); **ੳ.੫੯**/੨੮੩੯ (ਮਾਤ/ਜੀ3); **ੳ.੬੦**/੨੯੦੯ (ਮਾਤ).

> "ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 'ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ' ਗੁ.ਸੋ., ਸੂ.੧੦ ਸਿਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ 270 ਦੇ ਲਗਭਗ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ 'ਕੁ.10' ਵਿਚ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਵਾਲੇ ਮਾਤ, ਮਾਤਾ, ਮਾਤਿਹ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ- ਗੁਰ ਜਨਨੀ, ਪਤਨੀ, ਸਾਸੂ, ਜੁਗ ਮਾਤ, ਬਡਮਾਤ, ਮਾਇ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ, ਮਹਤਾਰੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹਨ।"

ਗੁਜਰੀ, ਰਾਗ/ਗੁ

ਟੋਡੀ ਠਾਟ ਦੀ ਇਕ ਸਾੜਵ ਰਾਗਣੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੋਂ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[424]। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੪੮੯-੫੨੬) ਇਸ ਰਾਗ ਅਧੀਨ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਬਾਲਾ: ੭੧**/੪੪੭. ਮਿਹ.**੧: ੮੪**/੨੭੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੮**/੨੨੪; **੧੮**/੬੧੦.

ਗੁਣੀ ਕੇ

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਭਾ ਤਹਿਸੀਲ ਅਧੀਨ ਪਿੰਡ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਗੁਟਕ ਬਲ

ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ ਸਾਧ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਸੂ.੧੦: ੨੬**/੩੯੮-੪੦੦ (ਗੁਟੀ, ਗੁਟਕਾ).

ਗੁਦਾਵਰਿ/ਗੁਦਾਵਰੀ

ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਦੀ ਜੋ ਤ੍ਰਯੰਬਿਕ ਘਾਟ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ 898 ਮੀਲ ਚਲਦੀ ਹੋਈ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿਗਦੀ ਹੈ[425]- **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੧; **੩**/੪੫; **੮**/੧੧੪; **੨੧**/੨੭੬; **ਸੂ.੧੦: ੨**/੧੭; **੪**/੫੪; **੨੮**/੪੨੪-੨੮੩ (ਗੁਦਾਵਰ3); **੩੦**/੪੪੦-੪੪ (ਗੁਦਾਵਰ3); **੩੧**/੪੫੧ (ਗੁਦਾਵਰ). **ਭੰਗੂ: ੨੭**/੭੨ (ਗੁਦਾਵਰ ਨਦੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੯-੯੨੨; **ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬3; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੬੭-੭੩3. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੩.

---

[424] ਉਹੀ, ਪੰ. 424.

[425] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 305.

'ਗੁਪਾਲ'

6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸੂਰਮਾ, ਜਿਸਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ[426]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੫-੪੭ (ਗੁਪਾਲਾ3, ਗੁਪਾਲੂ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬-੫੭ (ਗੁਪਾਲ, ਦਾਸ ਗੁਪਾਲਾ).

ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ[1]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ' ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੯.

ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ[2]

ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਸ. ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, 'ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੪.

ਗੁਪਾਲ ਸਿੰਘ[3]

ਮਜੀਠੀਏ ਸ. ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮.

ਗੁਪਾਲ, ਗੁਲੇਰੀ

ਗੁਲੇਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗੁਪਾਲ, ਜੋ ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਭੀਮ ਚੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ[427]- **ਸੂ.੧੦: ੬**/੧੦੪-੦੫2 (ਗੁਲੇਰ, ਗੁਲੇਰੀ); **੭**/੧੨੪ (ਗੁਲੇਰੀ); **੧੫**/੨੩੧ (ਗੁਲੇਰੰ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੪੨ (ਗੁਪਾਲੰ, ਗੁਪਾਲ), ੧੪੬੦ (ਗੁਲੇਰੀ); **ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੨ (ਗੋਪਾਲ ਗੋਲੇਰੀ); **ਪੂ.੪੯**/੧੫੩੦-੩੯ (ਗੁਪਾਲ ਗੁਲੇਰੀ, ਗੁਲੇਰੀਆ, ਗੁਲੇਰੀ3, ਗੁਪਾਲੰ3, ਗੁਆਲੇਰੀ).

ਗੁਪਾਲਰਾਇ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋਲ ਕਾਂਸ਼ੀ ਤੋਂ ਆਇਆ ਪੰਡਿਤ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੬**/੧੭੦-੭੪ (ਪੰਡਿਤੁ22, ਗੁਪਾਲਰਾਇ).

ਗੁਪਾਲਾ

---

[426] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 821.

[427] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 414.

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 'ਜਪੁਜੀ' ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਸੁਣਾਉਣ ਬਦਲੇ ਕੀਮਤੀ ਘੋੜੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ[428]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੧੩-੧੪ (ਗੁਪਾਲ, ਗੁਪਾਲਾ).

ਗੁਮਟਾਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ਼ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ[429]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੬੬.

ਗੁਰਦਯਾਲ ਸਿੰਘ

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਖੱਤਰੀ ਸਿੰਘ[430]- **ਭੰਗੂ:** ੧੧੨/੨੯੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੦ (ਗੁਰਦਯਾਲ ਹਰਿ); **ਉ.੨੭**/੨੧੫੯; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੬ (ਗੁਰਦਯਾਲ ਹਰੀ); ੨੭੦੪.

ਗੁਰਦਾਸ[1]

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ-ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਜੀਵਨ-ਲੇਖਕ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਿਖ-ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹਨ[431]- ਗਿਆ: ੫੯੫, ੬੨੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੫-੬2; **੨**/੨੪ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਗੁਰਦਾਸ); **੩**/੪੭-੮ (ਭਾਈ4, ਗੁਰਦਾਸ); **੪**/੫੬-੧੧੮ (ਭਾਈ50, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ8, ਗੁਰਦਾਸ17, ਗੁਰਦਾਸ ਲਿਖਾਰੀ, ਭਾਈ ਵਡਭਾਗੇ, ਦਾਸ, ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ); **੫**/੧੨੦, ੧੪੧-੪੩੫; **੬**/੧੭੩-੭੫2 (ਭਾਈ ਜੀ); **੭**/੧੮੬-੮੯, ੧੯੩-੪, ੨੦੪-੦੫11 (ਭਾਈ/ਜੀ2); **੮**/੨੦੮, ੧੦, ੧੬-੧੭, ੨੩-੨੪, ੩੦-੩੨, ੨੬੭, ੨੮੨-੯੦, ੨੯੯ (ਗੁਰਦਾਸ20, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ3, ਭਾਈ/ਜੀ7); **੯**/੩੧੭, ੩੩, ੩੫,੪੬, ੫੪-੫੫, ੬੪, ੭੦, ੩੭੯-੮੦, ੩੮੮, ੩੯੫-੯੯, ੪੦੪-੧੦, ੪੧੪-੨੨ (ਗੁਰਦਾਸ/ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ15, ਭਾਈ/ਜੀ34); **੧੦**/੪੨੩ (ਭਾਈ); **੧੫**/੫੧੫-੨੬ (ਗੁਰਦਾਸ ਭਾਈ/ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ10, ਭਾਈ10); **੧੬**/੫੨੮-੫੫ (ਗੁਰਦਾਸ /ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ9, ਭਾਈ/ਜੀ13);

---

[428] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 821.

[429] ਉਹੀ, ਪੰ. 846.

[430] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 295.

[431]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 104.

੧੭/੪੬੬-੯੫ (ਗੁਰਦਾਸ /ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ12, ਭਾਈ/ਜੀ57, ਦਾਸ, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਕਾ ਸਿਖ, ਗੁਰਚੋਰ3, ਭਿਖਾਰਿ, ਅਨਾਥ, ਔਗੁਨ ਸਿੰਧੁ); **੧੮**/੬੧੨-੩੩ (ਗੁਰਦਾਸ3, ਭਾਈ/ਜੀ31, ਅਨਾਥ); **੨੧**/੭੮੨-੯੮3. ਛਿਬਰ**: ੫**੪੧-੪੩10; **੬**/੫੦3; **੧੦**/੯੫2; **੧੪**/੧੫੫, ੧੬੪, ੧੮੧2 (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਭਲਾ). **ਮਪ.ਵ: ੭੩**/੧੧੫-੧੬ (ਗੁਰਦਾਸ ਭਲਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਸਿਖ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ10, ਭਾਈ ਜੀ); **੭੫**/੧੧੭-੨੦ (ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ12, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ7, ਭਾਈ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ); **੭੭**/੧੨੧-੨੨12; **੯੦**/੧੩੬-੧੩੭13 (ਖਟਾਊ ਪੁਤਰ); **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨**/੮੦ (ਭਾਈ); **੬**/੧੭੫; **੧੧**/੨੪੮-੪੯8 (ਗੁਰਮੁਖਿ); **੯**/੩੪੨-੪੩8 (ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੁਰਦਾਸ); **੧੩**/੩੫੭-੪੮10; **੧੭**/੩੭੧-੭੩15 (ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ); **੧੭**/੩੭੩ (ਸਿਖ ਗਿਆਨ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੨**/੪੫੯-੬੪22 (ਸਿਖ ਪਿਆਰਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਚੋਰ, ਗੁਰ ਚੋਰ, ਭਾਈ ਜੀ, ਗੁਰਦਾਸ ਪ੍ਰਬੀਨ). **ਭੰਗੂ: ੭੫**੧੭੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੨; **ਪੂ.੪**/੪੫੯ (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸੂ); ਪੂ.੧੭/੪੯੦ (ਗੁਰਦਾਸੰ); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੨ (ਗੁਰ ਮਾਤੁਲ, ਗੁਰਦਾਸ); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੬-੦੮2; **ਪੂ.੨੦**/੫੦੯; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੭; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੮; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪-੬੯ (ਗੁਰਦਾਸ6, ਭਾਈ3,ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸੈ2, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਸਿਦਕੀ ਬਡੋ, ਸਿਖ।ਤੂੰ। ਗੁਰ ਕੇਰੋ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੯੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/੧੯੯੨.

> "ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 550 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ-ਗਿਆ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ), ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ, ਗੁਰਦਾਸ ਭਾਈ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਚੋਰ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਸਿੱਖ, ਗੁਰਦਾਸ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਔਗੁਨ ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਸਿਦਕੀ ਬਡੋ ਆਦਿ ਸੰਬੋਧਨੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣੀ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਗੁਰਦਾਸ²

ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚ ਗੁਰਦਾਸ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਦਾ ਮੁਸਾਹਿਬ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਗਮਨ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦਸ਼ਮੇਸ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜਿਰ ਰਿਹਾ[432]- **ਗਗ.੩:**

---

[432] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 416.

ਪ੍ਰ.੫੧/੧੩੭੬ (ਗੁਰਦਾਸ, ਬਹਿਲੋ ਸੁਤ ਕਾ ਸੁਤ); **ਪ੍ਰ.੫੨**/੧੩੮੪-੮੭2; **ਪ੍ਰ.੫੩**/੧੪੧੦ (ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ); **ਪ੍ਰ.੬੨**/੧੫੯੪ (ਗੁਰਦਾਸ ਮਸੰਦ).

ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ

ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਸਿੱਖ- **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੧.

ਗੁਰਦਾਸ ਦੁਗਲ

ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰੇ ਦਾ ਪੈਂਚ-ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੨.

ਗੁਰਦਾਸ ਬਹਾਦਰ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਭੱਟ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੩.

ਗੁਰਦਾਸ ਮਿਸਲ

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਦੇ ਅਧਾਰ `ਤੇ ਬੀੜਾਂ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਭਾ. ਗੁਰਦਾਸ ਮਿਸਲ ਮੰਨੀ ਗਈ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੪**/੩੬੧.

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ/ਪੁਰਿ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ (ਮਾਝੇ ਵਿਚ) ਮਸ਼ਹੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਰੇਲ ਦੇ ਰਸਤੇ 45 ਮੀਲ ਹੈ[433]- **ਛਿਬਰ: ੧੧**/੧੩੨ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੇ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰਾ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ੳ); **੧੨**/੧੪੦. **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੨੯ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੇ/ਪੁਰਯੋਂ); **੬੧**/੧੪੮ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੈ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨੫**/੫੬੮ (ਪੁਰ ਗੁਰਦਾਸ). **ਗਗ.੪: ੳ.੧੨**/੧੯੦੫-੦੬3; **ੳ.੧੩**/੧੯੧੨, ੧੮ (ਪੁਰਗੁਰਦਾਸੈਂ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ); **ੳ.੧੪**/੨੯੨੬. ੧੯੩੭-੩੩੮ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰਾਏ, ਪੁਰਿ ਗੁਰਦਾਸ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੇ); **ੳ.੧੫**/੧੯੫੨-੫੫ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੇ; ਪੁਰਿ ਗੁਰਦਾਸ); **ੳ.੧੭**/੧੯੭੫ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰੇ); **ੳ.੨੦**/੨੯੨੫ (ਪੁਰਿ ਗੁਰਦਾਸ); **ੳ.੨੮**/੨੧੬੧ (ਪੁਰਿ-ਗੁਰਦਾਸ).

ਗੁਰਦਿਆਲ

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਣੀਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ- ਗਿਆ**:** ੨੯-੩੦14 (ਸਿੱਖ2).

---

[433]ਉਹੀ।

ਗੁਰਦਿਆਲ, ਸੋਢੀ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਜੀ- ਛਿਬਰ: **੪**/੩੨.

ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ[1]

ਮਜੀਠੇ ਦੇ ਸ. ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੭2.

ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ[2]

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੧; **ਉ.੫੪**/੨੬੯੮ (ਗੁਰਦਿਤ ਹਰੀ).

ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ[3]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ - **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੧੮.

ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ[4]

ਲਾਡੂਵਾਲ ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੪.

ਗੁਰਦਿਤ ਸਿੰਘ[5]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਂ 'ਖਜ਼ਾਨਚੀ'- **ਕੁ.10: ੨੦**/੨੭੩-੭੪2; **੨੧**/੨੭੬, ੮੧, ੮੬4 (ਗੁਰਦਿਤ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ).

ਗੁਰਦਿੱਤਾ[1]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਗਏ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯** ੧੧੩੨-੩੫2. **ਪੂ.੪੧**/੧੧੬੮, ੭੬-੭੭ (ਗੁਰਦਿਤਾ ਭਾਈ2, ਗੁਰਦਿਤੇ).

ਗੁਰਦਿਤਾ[2]

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ- ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ, ਅਤੇ ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬** ੨੩੮-੩੯, ੩੦੭3 (ਗੁਰਦਿਤੇ ਬਾਬੇ, ਸੁਖਮਾਨ); **੯**/੩੩੦-੩੫, ੩੬੪-੭੧, ੩੭੮-੪੦੧8 (ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦਿੱਤਾ, ਬਾਰਿਕ, ਪੁਤ੍/ਗੁਰ ਸੁਤ14, ਹਰਿਗੁਵਿੰਦ ਸੁਤ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਤ,

ਬਾਬਾ/ਬੇ13, ਸੁਖਦਾਈ); **੧੧**/੪੫੩; **੧੨**/੪੬੩, ੬੮; **੧੩**/੪੮੮2 (ਗੁਰਦਿਤੇ, ਬਡਗਯਾਨ, ਬਾਬੇ); **੧੫**/੫੧੩; **੧੭**/੫੫੭-੯੫6 (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ18, ਸੁਤ/ਗੁਰੂ ਸੁਤ); **੧੮**/੫੯੬-੬੦੪ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ12, ਛਠਮ ਗੁਰੂ ਸੁਤ2, ਗੁਰ ਸੁਤ, ਬਾਰਿਕ, ਬਾਲ ਮੁਰਾਰਿ); **੧੯**/੬੩੪-੫੧ (ਬਾਬੇ/ਬਾਬੇ24); **੨੦**/੬੯੫-੭੪੩ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ27, ਸੁਖ ਪੂਰਾ); **੨੧**/੭੪੬-੬੭ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ/ਜੀ40, ਪ੍ਰਭੂ, ਗੁਰ ਸੁਤ ਨੰਦ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਬਾਬੇ, ਸੇਵਕ, ਪਿਤਾ). **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੧੯੪. ਛਿਬਰ**: ੬**/੫੩. ੫੭12. **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮-੩੦2: **੮੭**/੧੩੧-੩੩3; **੯੨**/੧੩੯2 (ਬਾਬਾ ਜੀ5); ੯੮/੧੪੪-੪੫3 (ਬਾਬਾ ਜੀ5). **੯੯/**੧੪੫-੪੬2 (ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਜੀ18). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੫**/੪੧੭ (ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ, ਮਹਾਬਲ), ਭਗਤ ਰੂਪ, ਗੁਰ-ਅਗਿਆਕਰੀ); **੯**/੪੪੦-੪੪2 (ਬਾਬਾ12, ਮਹਾਬੀਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਮਿਤਾ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ); **੧੦**/੪੪੯. ੫27; **੧੪**/੪੭੫-੭੬6; **੨੦**/੫੦੨-੦੫2 (ਬਾਬਾ/ਜੀ19); **੨੧**/੫0੬ (ਬਾਬਾ ਜੀ); **੨**/੫੧੮; **੨੧**/੬੦੧. **ਭੰਗੂ: ੭੨**/੧੬੮ (ਗੁਰਦਿਤੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬. ੪੮ (ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਮਲ, ਗੁਰਦਿਤੇ); **ਪੂ.੨੫**/੫੬੮-੭14 (ਬਾਬਾ); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੬-੯੬3 (ਗੁਰਦਿਤੇ ਬਾਲੀ, ਗੁਰ ਪੂਤ); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੭-੬੦27 ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਪਿਆਰਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮23-੨੬19 (ਗੁਰ ਸੁਤ, ਵਲੀ ਅਹਿਮ, ਬਾਬਾ5).

> "ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਸਬੰਧੀ 355 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.੧੦, ਛਿਬਰ, ਮਪ(ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ, ਬਾਬਾ, ਬਾਬੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਡ ਗਯਾਨੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਗੁਰ ਸੁਤ, ਗੁਰਦਿਤਾ ਮੱਲ, ਵਲੀ ਅਹਿਮ, ਸਾਹਿਬ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਬਾਬੇ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਮਪ (ਵਾਰਤਕ) ਅਤੇ ਕੁ. ੧੦ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜਦਕਿ ਇਕੱਲੇ ਗੁ.ਬਿ.੬ ਵਿੱਚ 200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਗੁਰਦਿਤਾ[3]

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੯ (ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ).

ਗੁਰ ਪੰਜੇ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ (ਹੁਣ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਯਾਦ `ਚ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰੁਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੪੬੭.

ਗੁਰਬਖਸ਼[1]

ਜੌਨਪੁਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਕਾਸ਼ੀ ਠਹਿਰਨ ਸਮੇਂ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ[434]-**ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੬੬੮ (ਭਾਈ ਗੁਰਬਖਸ਼). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੫ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ।ਨਾਮ। ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ, ਗੁਰਬਖਸ਼ੈ).

ਗੁਰਬਖਸ਼[2]

ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਮਸੰਦ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸ ਸਮੇਂ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ[435]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੮**/੧੦੯੪; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੬.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ[1]

ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ-ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਥਾਵੇਂ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ[436]- **ਕੁ.10: ੧**/੧੯; **੧੪**/੧੮੨ (ਗੁਰ ਬਖਸ਼।ਅਯੋ। ਸਿੰਘ); **੧੬**/੧੯੫. **ਸੁ.10: ੨0**/੨੯੭; **੧੫**/੨੨੩; **੨੧**/੩0੯ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਉਦਾਸੀ). ਛਿਬਰ**: ੧0**/੮0; **੧੪**/੧੬0.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ[2]

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਨਿਖਾਸ ਚੌਕ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ[437]- **ਕੁ.10: ੨੧**/੨੯੩.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ[3]

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ 'ਰਾਮ ਕੁਇਰ ਜੀ` ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਂ 'ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ' ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੯. **ਕੁ.੧੦: ੧0**/੧੪੨. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੨੫੨2.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ[4]

---

[434] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 420.

[435] ਉਹੀ।

[436] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 305.

[437] ਉਹੀ, ਪੰ. 305-06.

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ- **ਭੰਗੂ: ੮੬**/੨੧੩-੧੪2; **੧੨੮**/੩੨੯; **੧੩੬**/੩੫੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੦.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ5

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਲੀਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦੁਰਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[438]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੨**/੪੩੨2. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੦ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਹਰੀ); **ਉ.੩੫**/੨੨੮੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੩-੬੪14 (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ3, ਸਿੰਘ/ਜੀ17); **ਉ.੫੧**/੨੫੭੯; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੯ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਡ ਜੋਧਾ2).

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ6

ਘਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦੇ 'ਜੈ ਸਿੰਘ ਘਨ੍ਹਈਆ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਹੁਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬23 (ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਾ ਪੁੱਤ ਬਹਾਦਰ); **ਉ.੪7**/੨੭੫੩ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਮਿਗੇਸ).

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ7

ਰੋੜਾਂ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੫੯ (ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਖਸ਼ੂ).

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ8

ਭੜਾਨਾ (ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ `ਚ) ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਜੋ 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ' ਦੇ ਜਥੇ `ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨; **ਉ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ9

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਕਸੂਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕਲਸੀਆਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਜਿਸਨੇ ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ[439] **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੭-੩32.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ10

---

[438] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 386.

[439] ਉਹੀ, ਪੰ. 406.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਝੀਤੇ ਦਾ ਹੁੰਦੇਲ ਜੱਟ[440]- **ਭੰਗੂ: ੮੪.੨**/੨੦੯ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਿਲ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੯ (ਹਰਿ ਗੁਰਬਖਸ਼); **ਉ.੨੮**/੨੧੬੧.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ[9]

ਧਰਮ ਚੰਦ ਦਾ ਬੇਟਾ ਅਤੇ 'ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮੇ' ਦਾ ਕਰਤਾ 'ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ' ਦਾ ਪਿਤਾ 'ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ'- ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੩.

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ[10]

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ 'ਤੋਪਾਂ' ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੩.

ਗੁਰਬਖਸ਼, 'ਦਾਸ'

ਮਹਾਂਦੇਵ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਸੰਬਰ 1705 ਈ. ਵਿਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹੁਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ ਸੀ[441]- **ਭੰਗੂ: ੭੩**/੧੬੯ (ਸੰਤ ਗੁਰਬਖਸ਼2, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸੰਤ, ਸੰਤ, ਗੁਰਬਖਸ਼); **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੬੮ (ਸਾਧੂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਜੀ).

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਰਾਇ

ਕਾਬਲ ਦਾ ਇਕ ਮਸੰਦ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸੰਗਤ ਸਮੇਤ ਆਇਆ[442]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੬੫੩-੫੪2.

ਗੁਰਬਖਸ਼ਾ ਭਾਈ

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਕੋਲ 'ਮੁਨਸ਼ੀ'- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੨੫.

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ

ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਦਾ ਬੇਟਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੦.

440ਉਹੀ, ਪੰ. 209.

441 ਉਹੀ, ਪੰ. 169.

442 ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 822.

'ਗੁਰਬਿਲਾਸ[1]'

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜੀਵਨ `ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ 'ਭਗਤ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਰਚਨਾ- 'ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ` - **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੬੯.

ਗੁਰਬਿਲਾਸ[2]

ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ `ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ 'ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ-10'- **ਕੁ.੧੦. ੧**/੨੫; **੩**/੪੭; **੧੬**/੨੧੧੮ (ਗ੍ਰਿੰਥ); **੨੧**/੨੯੨-੯੬ (ਗ੍ਰੰਥ/ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ3, ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ2)'.

ਗੁਰਬਿਲਾਸ[3]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ 'ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ' ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸਾਹੀ-10'- **ਸੁ.੧੦: ੧**/੪ (ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ, ਬਿਲਾਸ ਗੁਰ); **20**/੨੮੭ (ਗੁਰ।ਕਥਾ। ਬਿਲਾਸਾ); **੩੦**/੪੪੬-੪੭ (ਗੁਰਬਿਲਾਸੰ3). **ਭੰਗੂ: ੧੭**/੩੮3; **੧੮.੧**/੪13; **੨੫**/੬੬ (ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਸੁਖਾ ਸਿੰਘ2).

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ[1]

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲਹੌਰ ਦੇ ਨਖ਼ਾਸ ਚੌਂਕ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਸਿੰਘ[443]- **ਕੁ.੧੦: ੯**/੩੪; **੨੧**/੨੯੩ (ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਿੰਘ). **੨੬**/੨੭੩.

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ[2]

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਸਿੰਘ- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੪3. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੮੩ (ਗੁਰਮੁਖਿ2).

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ[3]

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩12.

ਗੁਰਮੁਖੀ

---

[443] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.305.

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖਣ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਲਿਪੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਿਆ[444]- **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੭੨. ਗਿਆ: ੬੨੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੦. ਛਿਬਰ: **੫**/੪੦; **੧੦**/੭੭3; **੧੨**/੧੩੯2; **੧੪**/੧੬੨. **ਮਪ.ਵ: ੨੨**/੫੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.**/੩੪੫; ੪.**੧੪**/੪੫੬2. **ਗਗ.੨ ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੧; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੪੯.

ਗੁਰੂਸਰ[1]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਦਾ ਟੋਭਾ ਪੂਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਵਲੋਂ ਬਣਵਾਇਆ ਤਾਲ 'ਕੌਲਸਰ', 'ਗੁਰੂਸਰ' ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੯੭-੯੮ (ਗੁਰ ਸਰੁ, ਗੁਰੂ ਸਰੁ).

ਗੁਰੂਸਰ[2]

ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਹਿਰਾਜ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸਰੋਵਰ[445]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੬੯੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੮੧.

ਗੁਰੂਸਰ[3]

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ- **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੫.

ਗੁਰੂਸਰ[4]

ਤਰਨਤਾਰਨ ਵਿਖੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸਰੋਵਰ- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੮**/੩੪੧.

ਗੁਰੂ ਕੋਟ

ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ 'ਕੁਮਹਾਰ ਸੈਨ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ 'ਕੋਟ ਗੁਰੂ[446]- **ਭੰਗੂ: ੪੮**/੧੦੯.

ਗੁਰੂ ਕੋਠੇ

ਵੇਂ 'ਕੋਠਾ ਗੁਰ'.

ਗੁਰੂ ਚੌਂਤਰੇ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੪.

---

444 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 106.

445 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 421.

446 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 109.

ਗੁਰੂ ਵਡਾਲੀ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਪਿੰਡ[447]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੮**/੩੬੨.

ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ 'ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਂਸ਼ੀ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੬.

ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਅਤੇ ਕੌਲਸਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਲਗਵਾਇਆ ਬਾਗ[448]- ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੯੫.

ਗੁਲ ਖਾਂ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਨੌਕਰ ਰਹੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਦਾ ਪੋਤਰਾ 'ਗੁਲ ਖਾਂ ਅਫਗਾਨ'- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੫੩ (ਅਫਗਾਨ ਖਾਂ).

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ[1]

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੫.

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ[2]

ਲੁਬਾਣਾ ਜਾਤੀ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਭਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਗੁ. ਗਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਵਾਇਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪.

ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ[3]

ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/੧੯੯੮; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦ (ਸਿੰਘ ਗੁਲਜ਼ਾਰਾ).

---

[447] ਉਹੀ, ਪੰ. 362.

[448] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 422.

ਗੁਲਬਾਗ

6ਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੫੪ (ਗੁਲਾਬ), ੬੬੩, ੬੭੦. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੩-੮੧3 (ਸੁਹੇਲਾ).

ਗੁਲਾਬ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭੂਆ ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਭਰਾ 'ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭ (ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ). **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੩. **ਸੁ.੧੦:** ੬/੧੧੪. ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧੧੩ (ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ2, ਗੁਲਾਬ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੬ (ਗੁਲਾਬੈਂ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪.

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ[1]

ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦਾ ਸੰਗੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੬੨੭.

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ[2]

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੧.

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ[3]

ਮਹਾਰਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ 'ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ' - **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮13 (ਭੂਪ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਨ੍ਰਿਪ ਗੁਲਾਬ).

ਗੁਲਾਬ ਸਿਘ[4]

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ਼ਰਮਾ ਰਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੬-੯੭5 (ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਬ2, ਬੀਰ ਬਾਂਕਰੋ, ਬਲੀ ਮਹਾਨਾ).

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ[5]

ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਪਤਨੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੀ ਅਸੀਸ ਸਦਕਾ, ਉਸਦੇ ਸੇਵਕ ਕਿਸੇ 'ਗਰੀਬਦਾਸ' ਨਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਚੌਧਰ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚ ਚੌਧਰੀ ਧਾਰੀ ਦਾ ਪੁਤਰ 'ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ' ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ ਚੌਧਰ ਕੀਤੀ[449]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੦੪.

---

[449] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1404.

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ[6]

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੭.

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ[7]

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੪-੨੮੪ (ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਬ, ਹਰਿ ਗੁਲਾਬ2).

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ[8]

ਸਾਂਝਵਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ 'ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ' ਜੀ ਕੋਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ- ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੩.

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ

ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰਟੌਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਹੀਰਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ[450]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੩-੬114 (ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਦਾਸ ਗੁਲਾਬ5, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਗਯਾਨੀ, ਗੁਲਾਬ).

ਗੁਲਾਬਰਾਇ

6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ 'ਸੂਰਜ ਮੱਲ' ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਇਸਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ[451]- ਛਿਬਰ**: ੭**/੬੦3. **ਭੰਗੂ: ੭੧**/੧੬੬-੬੭3 (ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ); **੭੨**/੧੬੭-੬੮7 (ਗੁਲਾਬ); **੭੩**/੧੬੯-੭੦ (ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਸੋਢੀ5, ਗੁਲਾਬਹਿ-ਰਾਇ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੬੭-੬੮ (ਸੋਢੀ ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ, ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ2, ਗੁਲਾਬ ਰਾ).

'ਗੁਲਾਬਾ'

ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਮਸੰਦੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਚਮਕੌਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਸੰਮਤ 1761 ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰੇ ਸਨ[452]- **ਸੂ.੧੦: ੨੨**/੩੩੬ (ਗੁਲਾਬੰ). **ਭੰਗੂ: ੨੦**/੫੨ (ਖਤ੍ਰੀ ਗੁਲਾਬੋ ਮਸੰਦ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੬੪੫.

---

[450] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 423.

[451]ਉਹੀ।

[452]ਉਹੀ।

ਗੁਲਾਬੋ, ਬੇਬੇ

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦੀ ਟਹਿਲਣ- ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੨-੪੪੩.

ਗੈਰਤ ਖਾਂ

ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਗਲ ਪਠਾਣ- **ਸੂ.੧੦:੨੧**/੩੧੫.

ਗੋਇੰਦ[1]

ਅਥਰਬੇਦ ਦਾ ਭੱਟ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੩.

ਗੋਇੰਦ[2]

ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਜੋ ਸੰਮਤ 1691 ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੋ ਕੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਧੂਣੇਂ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਇਆ[453]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੬**/੧੯੪ (ਗੋਇਲ ਰੂਪ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੨੬ (ਗੋਇੰਦ ਸਾਹਿਬ)।

ਗੋਇੰਦਵਾਲ/ਗੋਬਿੰਦਵਾਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ ਜੋ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਗੋਇੰਦਾ ਮਰਵਾਹਾ' ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਸਾਇਆ[454]- **ਪੁਰਾ: ੩੩**/੧੧੨. ਮਿਹ.**੧:** ੨੮/੮੫2. ਗਿਆ**:** ੬੨੬-੨੭2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧02; **੩**/੫੫; **੪**/੫੭, ੭0, ੭੪, ੭੯, ੮27 (ਪੁਰੀ, ਗੋਦਵਾਲੰ); **੫**/੧੩੯-੫੦4; **੭**/੧੭੬2; **੮**/੨੦੭, ੨੪੬, ੨੬੬, ੨੮੭, ੩੦੪-੦੭8; **੯**/੩੮੪-੪੧24; **੧੨**/੪੫੫, ੬੮2, (ਗੋਵਿੰਦਪੁਰੀ); **੧੩**/੪੮੮3; **੧੭**/੫੫੭, ੬੫, ੮੫4; **੧੮**/੬੦੪, ੧੫, ੨੪, ੨੯3 (ਗੋਂਦਵਾਲ); **੨੦**/੭੦੦-੦੩2. ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੫-੨੩5; **੩**/੨੪-੨੭9; **੪**/੩੨4; **੫**/੩੫-੩੬3; **੬/**੪੬, ੫੩-੫੪3; **੧੪**/੧੪੬, ੧੫੩4. **ਮਪ.ਵ: ੨੯**/੬੭4 (ਨਵਾ ਸੇਹਰ); **੩੦**/੬੯; **੩੧**/੭੧-੭੨2; **੩੫**/੭੫-੭੮5; **੩੬**/੭੮; **੩੭**/੮੦-੮੨2; **੩੮**/੮੨; ੪੩/੮੭; **੪੬**/੮੮-੮੯2; **੪੮/**੯੦; **੫੧**/੯੨ (ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ); **੫੭**/੯੯; **੬੨**/੧0੬; **੬੩**/੧੦੭;

---

453 ਉਹੀ, ਪੰ. 427.

454 ਉਹੀ।

੭੦/੧੧੩; **੭੨**/੧੧੫; **੭੩**/੧੧੫; **੭੯**/੧੨੩ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ); **੮0**/੧੨੩-੨੪੫; **੮੧**/੧੨੪; **੮੩**/੧੨੬; **੯੫**/੧੪੧-੪੨5; **੯੬**/੧੪੨-੪੩2; **੧੧੪**/੧੬. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧0**/੧੨0-੨੧2; **੧੧**/੧੨੩-੨੪2; **੧੩**/੧੩੨; **੧੪/**੧੩੬; **੧੫**/੧੩੭-੩੯3; **੧੬**/੧੪੩; **੩**/੧੫੯; **੪**/੧੬੧; **੬**/੧੬੮-੭੫; **੭**/੧੭੮-੭੯2; **੮**/੧੯੩; **੧**/੨੩; **੨੪**/੨੫੨2; **੩੨**/੨੭੬; **੬**/੩੨੬2; **੮**/੩੪; **੧੯**/੩੭੯ (ਗੋਬਿਦਵਾਲ, ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ); **੨੨**/੩੯੪2. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨**/੪00-0੨3 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦਪੁਰ); **੧੭**/੪੮੯-੯੧3; **੧੬**/੫੬੫-੬੬2; **੧**/੬੨੫-੨੬2. **ਭੰਗੂ: ੭੭**/੧੭੭ (ਗੋਂਦਵਾਲ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੮-੭੨6; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੫-੭੬3; **ਪੂ.੧੭**/੪੮੧-੮੩4; ੯0; **ਪੂ.੧੮**/੪੯੧; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੫; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੮; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੯; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੪ (ਗੋਇੰਦਵਾਲੈਂ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩**/੮੮੩; **ਪੂ.੩੩**/੯੮੫; **ਪੂ.੩੪**/੧0੧੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੨**/੨0੬੬; **ਉ.੨੩**/੨0੭੨.

> "ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਗਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 195 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਗੋਬਿੰਦਵਾਲ, ਗੋਂਦਵਾਲ ਅਤੇ ਗੁਇੰਦਵਾਲੈਂ ਆਦਿ 3-4 ਕੁ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਾਲਾ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਗੁ.ਸੋ., ਕੁ-੧੦, ਸੁ.੧0 ਅਦਿ ਸਿਖ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਗੁ.ਬਿ.੬, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਸਿੱਖ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਜਦਕਿ, ਗਿਆ, ਛਿਬਰ ਅਤੇ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ 2 ਤੋਂ 15 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਗੋਇੰਦਾ/ਗੋਂਦਾ

ਗੋਇੰਦਾ ਖੱਤ੍ਰੀ, ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੬੯-੭03. **ਮਪ.ਵ: ੨੯**/੬੭ (ਗੋਇੰਦ ਮਰਵਾਹਾ2, ਗੋਇੰਦ); **੩੫**/੭੫ (ਗੋਇੰਦ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧0**/੧੨0 (ਗੋਇੰਦ); **੭**/੧੭੮-੭੯2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੮-੬੯ (ਗੋਂਦੇ ਖੱਤ੍ਰੀ2, ਗੋਂਦੇ2).

ਗੋਕਲ

ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪਾਸੇ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਇਥੇ ਗਊਆਂ ਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ[455]- **ਕ੍ਰ.੧੦. : ੨**/੨੫੫2. **ਸੂ.੧੦: ੨੬**/੩੯੫. **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੩੫**/੧੦੩੫. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੧**/੧੩੭੪.

ਗੋਂਡ

ਇਕ ਰਾਗ, ਇਸ ਰਾਗ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੮੫੯-੭੫) ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੧੦੯. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੬੨**/੧੫੮੧.

ਗੋਤਮ

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਛੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਨਿਆਂਇ ਸ਼ਾਸਤਰ' ਦਾ ਕਰਤਾ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ-**ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੭**/੩੭੨.

ਗੋਦੜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਫਕੀਰ- ਛਿਬਰ: ੧੩/੧੪੨.

ਗੋਦੜ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੧.

'ਗੋਂਦਾ[1]'

ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕਾਬਲ ਭੇਜਿਆ[456]- ਛਿਬਰ: **੯**/੬੭-੬੮2 (ਗੋਦਾ ਮਲੁ ਮਸੰਦ). **ਮਪ.ਵ: ੧੧੩**/੧੫੯-੬0 (ਭਾਈ ਗੁੰਦਾ10, ਗੁੰਦਾ3, ਭਾਈ). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੨**/੫੫੨-੫੫ (ਭਾਈ ਗੁੰਦਾ2, ਭਗਤ, ਗੁਰਭਗਤ ਸਰੋਮਨ, ਭਾਈ2, ਪਰਮ ਗਿਆਤਾ, ਗੁੰਦੇ6, ਭਾਈ ਜੀ). **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੨੯**/੮੭੬ (ਗੋਂਦਾ।ਨਾਮ। ਮਸੰਦ).

ਗੋਂਦਾ[2]

ਮੂਲੋਵਾਲ (ਪਟਿਆਲਾ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜੱਟ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਚੌਧਰ ਬਖਸ਼ੀ[457]- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਗੋਪਾਲ ਤਾਪਨੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ

---

[455]ਉਹੀ, ਪੰ. 428.

[456]ਉਹੀ, ਪੰ. 429.

[457] ਉਹੀ।

ਭਗਵਾਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਜੋ 'ਬਿਬਲੀ ਉਥਿਕਾ ਇੰਡੀਕਾ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ[458]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੨.

ਗੋਪੀ ਚੰਦ/ਚੰਦੁ[1]

ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ- **ਪੁਰਾ: ੫੦**/੧੭੬-੭੭3. **ਬਾਲਾ: ੩੭**/੩੧੭-੩੩੨!5 (ਪੂਤਾ2, ਗੋਪੀ, ਬਾਲੇ); **੩੮**/੩੩੮-੫05 (ਬਾਲੇ, ਗੋਪੀ ਨਾਥ5, ਗੁਰੂ ਨਾਥ ਜੀ); **੪੭**/੩੭੨. ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੮੫4 (ਉਦਾਸੀ7). **ਹਰਿ.੨:** ੭/੮੭2; **੪੪**/੨੬੧. ਗਿਆ: ੪੬੪-੬੫3. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੪**/੨੨੭; **੩੮**/੨੭੯ (ਗੋਪੀ ਨਾਥ), ੨੮੨. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ ੨/੧: ੪/**੮੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੨੨.

ਗੋਪੀ ਚੰਦ/ਦੁ[2]

ਬੰਗਾਲ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰੰਗਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਵੈਰਾਗ ਦੇ ਕਾਰਣ ਰਾਜ ਤਿਆਗ ਕੇ 'ਜਲੰਧਰ ਨਾਥ ਜੋਗੀ' ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੋਇਆ[459]- ਗਿਆ: ੬੦੪, ੬੦੮. **ਮਪ.ਵ: ੧੫੭**/੨੦੪-੦੫2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨/**੧੧੮੩. **ਗਗ.੩:ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੪ (ਗੋਪਿ ਚੰਦ).

ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਕੋਛੜ

ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਵਿਚ ਹੰਦਾਲੀਆ ਵਲੋਂ ਜੋ 'ਅਣਬਣਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ' ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘੜੇ ਪਾਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਇਕ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਕੋਛੜ ਹੈ[460]- **ਬਾਲਾ: ੫੭**/੩੯੭-੪੦੩੨ (ਗੋਪੀ ਨਾਥ/ਨਾਥਿ50, ਮਹਤਾ/ਮਹਤਾ ਜੀ9, ਗੋਪੀ ਨਾਥੁ2, ਭਾਈ ਗੋਪੀ, ਭਾਈ ਗੋਪੀ ਨਾਥ ਜੀ6, ਮਹਤਾ ਗੋਪੀ ਨਾਥ/ਥੁ3, ਮਹਿਤਾ).

ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ

---

[458] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 332.

[459] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 429.

[460] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 107.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਜੋਤ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਰਹਿਬਰ, ਪੰਥ ਦੇ ਬਾਲੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ- ਗਿਆ: ੧੯੪ (ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸਾਹੀ), ੨੦੩ (ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸਾਹ), ੨੩੮, ੪੧੩ (ਦਸਮਾ ਜਾਮਾ), ੪੧੮-੨੦ (ਦਸਵਾਂ ਔਤਾਰ2) ੫੧੯, ੫੪੦ (ਦਸਵਾਂ ਔਤਾਰ2), ੬੩੦ (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਾਹਿਬ ਕਰਨ ਕਾਰਨ). **ਗੁ.ਸੋ. ੧**/੧-੫2 (ਪ੍ਰਭ4, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ5, ਪਰਮ ਪੁਰਖ, ਗੁਰ/ਰੂ6, ਪੂਰਨ ਅਬਿਨਾਸੀ, ਦੁਸ਼ਟ ਬਿਡਾਰਣ, ਸੰਤ ਉਚਰਣ, ਕੇਸਧਾਰੀ, ਦਇਆਘਾਰੀ, ਕਰਤਾਰ); **੨**/੭-੧੩ (ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ2, ਪੁਰਖ, ਅਗਮ ਪੁਰਖ, ਸਤਿ ਸਰੂਪ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਦਸਵਾਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭ, ਸਰਬ ਪਾਇਕ, ਸਰਬ ਲਾਇਕ, ਤ੍ਰਈ ਲੋਕ ਨਾਥ, ਪ੍ਰਭੂ, ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ2, ਗੋਬਿੰਦ2); **੩**/੧੪-੧੬ (ਸਤਿਗੁਰ, ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **੪**/੧੭-੯ (ਪ੍ਰਭ6, ਕਿਰਪਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **੫**/੨-੪੭ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰ11, ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰ3, ਗੋਬਿੰਦ5, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ5, ਗੁਰਦੇਵ3, ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ/ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ/ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ, ਕਰਨਹਾਰ, ਨਿਰੰਕਾਰ, ਸਮਰਥ, ਕਰਨਕਾਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਸਰਬ ਘਾਰਿ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਪ2, ਹਜ਼ੂਰਿ, ਗੋਬਿੰਦ5, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਸੁਆਮੀ ਸਿਰਜਨਹਾਰ, ਕਰਨਿਹਾਰ, ਕਰਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭ, ਕਰਤਾਰ, ਸੱਚਾ ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਿਤਪਾਲਕ, ਗੁਰੂ ਕੇਸ ਧਾਰ, ਮਹਾ ਸੁਖਦਾਈ, ਪਰਮ ਜ਼ੋਤਿ, ਸੱਚਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰ); **੬**/੩੨-੪੦ (ਕਰਨਹਾਰ4, ਸਤਿਗੁਰ7, ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾ ਧਨੀ, ਪ੍ਰਭ5, ਪ੍ਰੀਤਮ, ਹਜੂਰਿ, ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰ2, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ, ਭੈ ਹਰਨ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭ, ਪੂਰਨ ਕਰਤਾ, ਪੁਰਖ, ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਭ); **੭**/੪੨-੪੩ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰ); **੮**/੪੮-੫੪ (ਹਜ਼ੂਰ, ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾਰ, ਕਰਨਹਾਰ ਕਰਤਾ, ਕਲਧਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ3 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਹਜੂਰ, ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ2, ਗੋਬਿੰਦ3, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾਤੇ); **੯**/੫੫-੬੧3 (ਮਹਾਂਕਾਤਕੀ, ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ ਧਨੀ, ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨ, ਸਮਰਥ ਕਾਰਨ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਭ/ਜੀ5, ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ।ਸੇ।ਪੁਰਖ, ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲ, ਮਹਾ ਬਲਧਾਰ2); **੧0**/੬੨-੫ (ਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ3, ਖਾਵੰਦ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ2, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ2, ਗੁਰਦੇਵ, ਕਾਰਨ ਕਰਨ, ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ, ਸਤਿਗੁਰ2); **੧੧**/੬੬-੭੩ (ਪ੍ਰਭੂ3, ਸਤਿਗੁਰ5, ਕਾਰਨ ਕਰਨ, ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ); **੧੨**/੭੪-੮੪

(ਸਤਿਗੁਰ4, ਕਰਤਾਰ3, ਸਾਹਿਬ2, ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ/ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭ9, ਕਾਰਨ ਕਰਨ, ਗੁਰਦੇਵ2); **੧੩**/੮੫-੯੩ (ਕਰਤਾਰ12, ਨਿਰੰਕਾਰ, ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ6, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ3, ਪ੍ਰਭ9, ਸਤਿਗੁਰ/ਗੁਰੂ6, ਸਿਰ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਹ, ਸਮਰਥ, ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰਪੂਰੇ); ੧੪/੯੫-੧੫ (ਸਿਰਜਨਹਾਰ, ਸਾਹਿਬ2, ਕਰਤਾਰ4ਰਿ5, ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ32, ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ5, ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਬੀਰ, ਆਪ, ਪੁਰਖ ਸਿਧਾਤਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨ); **੧੫**/੧੦੭-੦੯ (ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ4, ਕਰਤਾਰ); **੧੬**/੧੧੦-੧੭ (ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ30, ਸਤਿਗੁਰ2, ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਰ, ਸਾਹਨਸ਼ਾਹ ਪ੍ਰਭੂ3, ਅਗਮ ਪੁਰਖ, ਪੂਰਲ ਕਰਤਾਰਾ, ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ, ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ, ਕਰਤਾਰ); **੧੭**/੧੧੮-੨੨ (ਸਾਹਬੰ/ਸਾਹਿਬੰ8, ਪ੍ਰਭੂ ਪੁਰਖ, ਕਰਤਾਰ); **੧੮**/੧੨੩-੧੩੧ (ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ9, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ2, ਸਾਹਿਬੰ2, ਸਾਹਿਬ2, ਕਰਨਹਾਰੈ, ਦਯਾਂਤ, ਸਤਿਗੁਰ, ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਭ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਗੁਰਦੇਵ3, ਗੋਬਿੰਦ21, ਗੁਰੂ ਕੇਸਧਾਰੀ); **੧੯**/੧੩੨ (ਪ੍ਰਭੁ ਅਮਿਤ, ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ, ਸਾਹਿਬ); **੨੦**/੧੩੪-੪੬ (ਗੁਰਦੇਵ2, ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭ7, ਨਾਥਾਨ ਨਾਥ, ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ, ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਸਾਹਿਬ ਸੁਮਾਰ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧-੪ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ2, ਗੁਣਆਗਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਪ੍ਰਿਗਾਪਤਿ, ਦੇਗ ਤੇਗ ਕੇ ਧਨੀ, ਗੁਰ ਦਸਮ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ3); **੫/**੧੪੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਾਧਿਪਤਿ, ਪਰਮਧੀਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ2); **੭**/੧੯੧-੯੨ (ਦਸਮ ਰਪ2, ਬਲਿਕਾਰੀ); **੮**/੨੩੮-੨੪੫ (ਦਸ ਰੂਪ2, ਦਸਮ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ7, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਦਸਵਾਂ ਗੁਰ/ਰੂ2); **੯**/੩੨੮, ੩੭੮, ੪੦੯ (ਦਸਮ ਰੂਪ3, ਦਸਮ ਗੁਰੂ); **੧੦**/੪੨੩ (ਗੁਰੂ ਦਸਵਾਂ ਬਲਵਾਨ); **੧੧**/੪੪੬ (ਦਸਮ ਅਵਤਾਰ); **੧੬**/੫੩੮ (ਰੂਪ।ਧਰੋ। ਦਸਵਾਂ); **੧੮**/੬੩੨ (ਦਸਮ ਰੂਪ); **੨੦**/੬੯੪ (ਦਸਮ ਰੂਪ); **੨੧**/੭੪੮-੫੩, ੯੩-੯੫ (ਦਸਮ ਰੂਪ3, ਗੁ. ਦਸਮ, ੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ17, ਦਸਮ ਗੁਰੂ4, ਪ੍ਰਭ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ/ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੋਂ 3, ਦਸਵਾਂ ਬਪੁ2, ਸੁਤ ਨੰਦਨ, ਬਲਵੰਤਾ). **ਕੁ.੧੦: ੧**/੧੭-੨੪ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ/ਰੂ6, ਦਸਵ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰ/ਦਸਮ ਗੁਰੂ, ਦਸਮ ਰੂਪ, ਦਯਾਲ, ਸਾਚ ਸਾਹ ਅਵਤਾਰੀ); **੨**/੩੦-੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ7, ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ, ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਅਵਾਤਰੀ, ਕਰੁਨਾਨਘ2, ਗੁਰ ਭਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੁਰ ਸਾਹਬ, ਗੁਰ11, ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ, ਪਾਵਨ ਮੂਰਤਿ, ਪ੍ਰਭ, ਦੀਨ, ਦਿਆਲੁ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ

ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਸੁਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਸਾਹਨ ਸਾਹ ਗੁਰ2, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਮਹਾਂ ਬਰਦਾਯਕ, ਮਯਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਕਰਨਾ ਸਿੰਧੁ, ਕਰਨਾਕਰ, ਦਿਨਧਿ ਬੰਸ ਅਵਤਾਰੀ, ਦੀਨਬੰਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗੁਨ ਐਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਗੁਰ, ਹਰਿ ਜੂ); **੩**/੩੯-੪੭ (ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਗਾਧ ਗੁਰੂ, ਮ੍ਰਿਗ ਨਾਇਕ, ਹਜੂਰ, ਹਰਿ ਨੰਦਜ, ਅਵਤਾਰਨ ਕੋ ਅਵਤਾਰੀ, ਬਾਲ, ਦਯਾਨਿਧ, ਸਤਿਗੁਰ ਜਗਨਾਥਾ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ12, ਦੀਨਦਿਆਲ/ਦਯਾਲ3, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ2, ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਦਯਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ5, ਮਯਾਸਿੰਧ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ, ਅਲਖ, ਬਿਧਾਤਾ, ਸਾਹਿਬ ਬਡੋ, ਮਹਾਰਾਜ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਹਿੰਦਕ ਕੇ ਗੁਰ, ਗੁਸਈ, ਸਿਤਗੁਰ ਸਾਚੋ ਅਵਤਾਰਾ, ਗੁਰ ਸਾਹਨ ਸਾਹ); **੪**/੪੮-੬੫ (ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ26, ਵਿਦਯਾਪਤਿ, ਨੰਦਜ, ਪੰਥ ਨਿਵਾਜ, ਪਰ।ਕੋ। ਉਪਕਾਰੀ, ਗੁਰ ਅਸਰਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਸਮ, ਦਸਮ ਰੂਪ, ਸਰੂਪ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਮਾਨੰਦ, ਮਯਾਨਿਧੀ, ਹਰਿ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਕਰੁਨਾਕਰ, ਸੁਖਕਾਰੀ2, ਗੁਰ ਸੁਤ, ਅਚੁੱਤ ਨਾਥ, ਆਨੰਤ, ਰਮਾਕਰ, ਭਗਵਾਨ, ਮਹਾਰਾਜ, ਨਾਤੀ, ਮਹਾਂ ਸੁਖਦੇਵ); **੫**/੬੬-੮੧ (ਗੁਰੜਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ53, ਬੀਰ ਸੁਮੀਰ ਸੁਖਕੇਤਾ, ਸਿੰਧਸਾਤ, ਨੱਤ ਜੁਈ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁੁਰੂ, ਦੀਨ।ਸੁ।ਬੰਧ, ਕੀਰਤ ਕੇਤ, ਬੰਸ ਵਤੰਸਹਿ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸੋਢੀ।ਜੋ। ਸਿਰਮੌਰ, ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ20, ਲਾਲ ਜੀ, ਸੰਤ ਪਾਲਨ, ਗੁਰ ਨਾਤਾ, ਜਗਤਾਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਮਦਾ, ਸੰਤ ਅਵਤਾਰੀ, ਧੀ ਸਿਰੋਮਨਿ, ਸੁਤ ਨਾਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਮੁਰਾਰੀ, ਅਸਟਦਸਾਹੀ, ਬਾਵਨਸਾਹੀ, ਰਾਮਮਹੀ, ਨਾਮ ਸਮਾਰੀ, ਦਸਮ ਪ੍ਰਸਾਦੀ, ਦਿਆਲ ਜੀ, ਈਸ ਜੀ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਵਿਗਤ, ਸੁਆਮੀ, ਅਵਤਾਰਨ ਕੋ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ, ਬਿਸਨ ਹਰਿ, ਨੌਬਤੇਸ3, ਨਾਤੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ, ਕਰੁਨਾਸਿੰਧ2, ਗਯਾਨ ਸਿੰਧੁ, ਮਨਰਾਈ, ਹਜੂਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਸੁਖਕਾਰੀ, ਨਾਥ ਸੁਖਦਾਨਾ, ਪੂਰਨ ਰੂਪ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਦਯਾਨਿਧਿ ਸਾਹਿਬ, ਹਰਿ ਅੰਤਰਜਾਮੀ2, ਸੁਆਮੀ4 ਦਯਾਸਿੰਘ2 ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ3, ਖਤ੍ਰੀ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਖਦੈਣ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਨਾਥ, ਸੁਆਮੀ ਮਹਾਰਾਜ ਈਸ, ਘਾਯਕ, ਜਗ ਨਾਯਕ, ਸੁਖਦਾਨੀ ਰਵਿ, ਪ੍ਰਭ ਜਗਨਾਤੀ, ਦਯਾਨਾਥ, ਦੀਨ, ਗੁਰਰਾਈ, ਕਰੁਨਾਕਰ, ਸਾਹਨ ਸਾਹ ਗੁਰੂ ਜਗ ਸਾਂਈ, ਮਹਾਂ ਸੂਰਬੀਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਸੁਖਰਾਸਾ, ਸਾਹਿਬ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਸਾਹਿਬ, ਰਾਜ ਸੁਖਕਾਰੀ, ਦਯਾਨਿਧ, ਮਹਾਰਾਜ5); **੬**/੮੨-੯੯ (ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ59, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ12, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ

ਸਤਿਗੁਰ8, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਮਹਾਰਾਜ/ਜੀ5, ਜਗ ਸਿਰਤਾਜ, ਅਨਾਥ, ਜਗਨਾਥਾ, ਅਲਖ ਅਚੁਤ, ਪ੍ਰਭ ਨਾਥ ਅਨਾਥਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ2, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਕਿਰਪਾਲਾ, ਹਜੂਰ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਮਹੰਤ, ਸਾਹਿਬ, ਬਲਧਾਨੀ, ਗੁਰ ਦਸਾਂਲੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੇ, ਗੁਰ।ਤੂ। ਪ੍ਰਭੁ ਈਸ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਮਹਾ ਸੁਖਦਾਨੀ, ਸੋਢਿ ਬੰਸ ਕੇ ਤਿਲਕ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖਦਾਨੀ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਆਮੀ, ਹਜੂਰ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਅਭੀਤਾ ਨਾਥ/ਨਾਥ ਜੀ3, ਪ੍ਰਭ ਗੁਰੰ); ੭/੧੦੦-੦੯ (ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ, ਗੁਰ25, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ9, ਪ੍ਰਭੁ ਦਯਾਲਾ, ਆਦਿ ਅੰਤ ਮਹਾਰਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਯਾਲੇ,ਹਜੂਰ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਸਜਚੋ ਗੁਰੁ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਖਦਾਈ, ਦੀਨ ਬੰਧੁ, ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ, ਸੁਖਦਾਈ, ਜਗ ਰਾਈ, ਸਾਹਿਬ, ਜਗਤ ਗੁਰ ਨਾਥ ਪੁਰਖ, ਸਾਚ ਅਵਤਾਰੀ, ਅਲੰਖ ਅਚੁਤ2, ਅਨੰਤ, ਅਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ, ਜਾਨੀ, ਸ੍ਰੀ ਖੜ, ਦੇਵਿ ਜੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਭੁਤਾਈ ਸਤਿਗੁਰ); ੮/੧੧੦-੨੬ (ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ64, ਜਗਦੀਸਾ, ਜਗਰਾਈ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭਜੂ12, ਨਾਥ ਕਿਰਪਾਲਾ, ਦੇਵ, ਮਹਾਰਾਜਾ2, ਜਗਤ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਗਿਰਿ ਆਨੰਦ, ਜਗ ਰਾਜਾ, ਅਚੁਤ ਅਲਖ, ਗੁਰਰਾਈ, ਧੀਰਜ ਸਿੰਧੁ ਬਿੰਧੁ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸਾਹਬ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਨਾਥ ਅਵਤਾਰੀ2, ਨਾਥ, ਹਜ਼ੂਰੰ, ਦੀਨ ਬੰਧੁ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਦਯਾਲਾ, ਵਿੱਦਯਾ ਨਿਧਿ, ਦੀਨਦਯਾਲਾ, ਦਯਾਨਿਧਿ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਬਾਲਕ, ਗੁਰ ਬਾਲਕ); ੯/੧੨੭-੩੯ (ਅਚੁੰਤ ਅਲਖ ਘਰਨਿ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਅਛਲ ਪੁਰਖ, ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਸਾਹਿਬ ਸੁਖਦਾਈ, ਮਹਾਰਾਜ2, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ28, ਅਵਤਾਰੀ2, ਜਗਨਾਥ, ਪ੍ਰਭ/ਭੁ/ਭ੍ਰਭੂ ਜੀ7, ਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ2, ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਯਾਲੇ, ਰਸਕਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਾਸ ਅਕਾਲ, ਆਦਿ ਅਚੁੱਤ ਅਲਖ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਰਾਜਨ, ਈਸ ਈਸਨ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਦਯਾਨਿਧਿ, ਦੀਨ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਜਗਰਾਈ, ਅਸਿਧਾਰੀ2, ਸੁਖਮਾਨੀ, ਬਾਬੇ ਅਸਿਪਾਨਜ2, ਪ੍ਰਭ ਦੇਵ, ਸਤਿਗੁਰ ਰਤਨਾਗਰ, ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ ਅਨੰਤ) ੧੦/੧੪੦-੫੯ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਰੂ63, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ10, ਸ੍ਰੀ ਪਤਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸੋਢੀ ਰਾਮਦਾਸ ਕੋ ਨਾਤੀ, ਸਿਰੋਮਣਿ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਸਾਹਨ ਸਾਰ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ, ਮਹਾਂਨਿਡਰ, ਅਰਿਨਾਸਨ ਕਾਲਾ, ਅਤੀ ਯੁਰਮਾ, ਧਨੁਸ ਧਾਰੀ, ਹੰਦੂ ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ, ਅਚੁੱਤ, ਪ੍ਰਭ ਅਭੂਤੰ, ਮਹਾਂਸੂਰਬੀਰੰ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰੁਨਾਧਾਰਾ, ਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ, ਜਗਤਨਾਥ, ਦਿਵਰਾਜ, ਮੁਕੰਦ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਨਾਥਾ ਹਿੰਦੂ

ਕੇ ਮਾਹੀ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਾਸ, ਈਸ ਨਾਥੰ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ10, ਮਹਾਰਾਜ); **੧੧**/੧੬0-੬੯ (ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ34, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੂ/ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ2, ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਹਜੂਰ, ਮਹਾਰਾਜ2, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਮਯਾਸਿੰਧ, ਮਹਾਂਬਰ, ਦਾਨਨ ਭਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਅਵਤਾਰੀ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਪਰਮ ਜ਼ੋਤਿ, ਨਾਥ2, ਸਾਚੈ ਗੁਰੂ, ਸਾਚ ਰੂਪੰ); **੧੨**/੧੭੧-੭੩ (ਸਾਚੋ।ਈ।ਸਾਹਿਬ, ਅਵਾਰ ਗੁਰੂ,ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ8); **੧੩**/੧੬੪-੭੭ (ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਾਨੰ, ਸੇਵਕ ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਰੇ, ਕਰਨਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਪਰਮਜੋਤਿ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ12, ਪ੍ਰਭ ਜੀ); **੧੪**/੧੭੮-੮੪ (ਸੰਤ ਸਰੂਪ2, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਰਾਜਾਨਰਾਜ, ਬੀਰਨ ਬੀਰ, ਸਾਹਨਸਾਹ, ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਹਜੂਰ3, ਗੁਰਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਮਯਾਸਿੰਧੁ ਗੁਰਦੇਵ, ਬੀਰ ਅਮੀਰ ਪਰਮ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਾਹਿਬ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ2, ਮਯਾਸਿੰਧ, ਦੀਨ ਬੰਧੁ, ਸਰਬਸਿੱਧ ਕੇ ਕਰਨੇਹਾਰੇ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਗੁਰੂਆਨ, ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਭਗਵਾਨਾ, ਨਾਥ, ਦੀਨ, ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰ।ਗੁਰੂ।ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ32, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭਜੂ8); **੧੫**/੧੮੫-੯੧ (ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਹਜੂਰ, ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਸ੍ਰਿਜ ਪਾਲਨ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ30, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੂ/ਜੀ8); **੧੬**/੧੯੨-੨੨0 (ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਖਧਾਨੀ, ਸੁਖਦਾਈ, ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਸਾਈ, ਜਗਜਾਨੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਸੁਆਮੀ, ਸੁਮਨ ਅਵਤਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਦਾਨਾ, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਈਸ, ਉਚ ਪੀਰ, ਗੁਰ ਰਾਜੀ, ਮਾਹੀ, ਗੁਰ ਪਯਾਰਾ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਯਾਲ ਅੱਚੁਤ2, ਨਾਥ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਸੁਰ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸੁਜਾਨ ਠਾਕੁਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਨਾਥ ਅਵਤਾਰਾ ਗੁਰਦੇਵਾ, ਸੁਆਮੀ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ2, ਪੂਤ3, ਹਜੂਰ, ਨਾਥ ਜੀ2, ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦਯਾਲ ਅਚੁਤ, ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ, ਪਿਕੰਬਰੀ/ਪਿਕੰਬਰ4, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ2, ਗੁਰ/ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ ਗੁਰਹਿ65, ਜਗਜਾਨੀ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ6); **੧੭**/੨੨੧-੨੮ (ਕਰਤਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ, ਹਜੂਰ2 ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ, ਅਨੰਤ ਗੁਰ, ਅਚੁਤ ਅਲਖ ਅਨੰਤ ਗੁਰ, ਦਯਾਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰਾ, ਦਯਾਲ ਜੀ2, ਸੋਢੀਅਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ3, ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਬੀਨ, ਅਵਤਾਰੀ, ਅਨੰਤ ਗੁਰ, ਅਚੁੱਤ ਜ਼ੋਤਿ, ਸਾਹਿਬ ਸਫਲ, ਮਯਾਨਿਧਿ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀਮੁਖ3, ਗੁਰਦੇਵਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੂ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ10, ਪ੍ਰਭ4, ਸਤਿਗੁਰ2); **੧੮**/੨੨੯-੨੪੪ (ਗੁਰ ਭਾਰੀ, ਸਾਹਿ ਬ12, ਜਗਨਾਥਾ, ਜਗਦੀਸਾ, ਹਜੂਰ6, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਮੌਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਰੀ ਮਖ7, ਨਾਥ, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ2, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ2, ਭਗਵਾਨ, ਅਵਤੰਸ, ਸਾਹਿਬ ਦਯਾਰ,

ਸਾਧੁ, ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਤਾਰਨ ਜਗਤ, ਕਰੁਨਾ ਨਿਧਾਨ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੂਰਨ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਤਾਰਾ3, ਸ੍ਰੀ ਕਰੁਨਾਨਿਧੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਬਲਵਾਨਾ, ਮਯਾਲਿਧ, ਕਰਤਾਰ2, ਸਿੰਘ ਗੋਬਿੰਦ, ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਗੁਰ31, ਪ੍ਰਭੂ/ਪ੍ਰਭੁਜੂ17, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ12); **੧੯**/੨੪੬-੫੧ (ਸਾਹਿਬ2, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ, ਗੁਰੂ3); **੨੦**/੨੫੨-੭੪ (ਗੁਰਦੇਵਾ, ਕਰਤਾਰਾ, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ6, ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ, ਸੂਰਨ ਕੋ ਸੂਰਾ ਵਰੀਆਮਾ, ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੁਨਾ ਕੰਦ, ਬਾਲ ਰੂਪ ਸਾਹਿਬ ਔਤਾਰੀ, ਨਾਥ/ਨਾਥਾ14, ਨਾਥ ਅਵਤਾਰੀ, ਪੂਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਮਹਾਰਾਜ10, ਦਯਾਲ ਦਯਾਨਿਧਿ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਹਿਬ, ਕਰਤਾਰ, ਅਵਤਾਰ, ਗੁਨ ਸਾਗਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਦਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਦਯਾਨਿਧਿ, ਹਜੂਰ4, ਦਯਾਧਾਰ, ਗੁਰ ਕੇਸ ਧਾਰੀ3, ਨਾਥ ਅਵਤਾਰਾ, ਆਪ ਸਤਿਗੁਰ ਹੈ। ਜੋ ਅਵਤਾਰਾ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਰੁਨਾਲੰ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ2, ਸੁਖਨ ਕਾਮਲੇ, ਕਾਮਲ2, ਪਾਤਸਾਹੀ, ਸਾਹਿਬ ਸੁਘਰ ਸੁਜਾਨ, ਦਬਾ ਕੇ ਸਿਧਿ, ਗੁਰਦੇਵ, ਮਹਾਬਲਿ, ਦਸਮ ਰੂਪ, ਦਯਾਲ2, ਜਗਸਾਈ2 ਸਾਹਿਬ ਬਿਗਸਾਈ, ਪ੍ਰਭੁ/ਪ੍ਰਭੁਜੂ/ਪ੍ਰਭੂ26, ਸਤਿਗੁਰ11, ਸਾਹਿਬ21, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ15); **੨੧**/੨੭੫-੯੫ (ਹਜੂਰ6, ਸਤਿਗੁਰ22, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਲੀ, ਪਾਤਿਸਾਹ, ਹਿੰਦ ਪੀਰ, ਪੀਰ ਹਿੰਦੂ, ਸਾਹਿਬ4, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ, ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਾਚੇ ਗੁਰ2 ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਦਸ ਅਵਤਾਰ2, ਗੁਰ ਦਯਾਰ, ਗੁਰ ਦਸਮ ਸੁਜਾਨਾ, ਸੱਚੇਸਾਹ, ਗੁਰਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਆਪ, ਦਯਾਲ, ਸੁਆਮੀ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ58, ਪ੍ਰਭ). **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧-੧੬ (ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ਼, ਗੁਰਮੁਖ/ਖਿ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ8, ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ, ਭੈ ਹਰਨ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ, ਖੜਗਕੇਤ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਬੁਧ ਸਿੰਧ, ਇਸਟ ਦੇਵ ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸੇ, ਸਾਚੋ ਗੁਰ, ਸਾਚੋ ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ, ਕ੍ਰਿਪਾ-ਸਿੰਧ, ਆਦਿ ਅੰਤ, ਬੇਅੰਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ, ਆਦਿ ਰੂਪ ਮਹਾਰਾਜ, ਦਸਮ ਰੂਪ ਗੁਰਦੇਵ, ਕਲਪ ਤਰੋਵਰ, ਸਾਹਿਬ ਕਰੁਣਾਲੈ); **੨**/੨੯ (ਦਸਮ ਗੁਰ); **੩**/੩੦-੪੫ (ਦਸਮੇ ਗੁਰ, ਨਾਥ, ਦੀਨ ਦਿਆਲ2, ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ2, ਦਸਮੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਸੰਤ ਸਰੂਪ, ਅਸਧੁਜ਼, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਬੇਦਾਨ, ਕਲਪੰ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ, ਕਲਕਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਪਿਤਾ, ਰਾਮਾਨੰਦ, ਪ੍ਰਭ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ, ਜਗਤਾਰਕ,

ਗੁਰ ਪੂਰਾ, ਦਸਵਾ ਸਾਹਿਬ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਹਜੂਰ/ਹਜੂਰੰ3, ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ2, ਨਾਥੰ, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ, ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ, ਗੁਰ ਬਿਸਵਰਾਈ, ਮਹੀਪਾ, ਸਾਹਿਬ, ਬਰਪੂਰੰ, ਬਾਲ ਰੂਪ, ਦਾਨ ਬਡਦਾਇਕ, ਸੋਢ ਬੰਸ ਕੁਲ ਕਲਸ, ਅਕਾਲ ਖਾਲਸੋ, ਸੰਤ ਜਨ ਰਛਕ, ਜਗ ਭਿਛਕ, ਧਰਮ ਜਗ ਬਰਤਾ, ਗਿਆਨ ਕੋ ਸਾਗਰ, ਬਸਤ ਇਕਾਗਰੁ, ਗੁਰ ਦਯਾਲੰ, ਕਰੁਣਾ ਸਿੰਧ4, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ2, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ2, ਗੁਰਪੂਰਨ, ਸਾਹਿਬ4, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਗੁਰੂ, ਦੀਨ ਕੇ ਬੰਧਾ, ਸਾਹਿਬ ਅਸਧਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ7, ਦਯਾਨਿਧਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿਸਿਧ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਨਾਥ ਜਗਤ ਕੇ ਨਾਇਕ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ3, ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਨਾਥ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਤਾਜ, ਗੁਰਦੇਵ4, ਮਹਾਪੁਰਖ, ਪੀਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ2, ਕਰਣਸਿੰਧ, ਸ੍ਰਿਤਿਧਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਤਿਗੁਰ, ਹੰਸ ਬੰਸੁ, ਦੀਨ ਬੰਧ ਸੰਤਨ ਹਿਤਕਾਰੀ); ੪/੪੮-੫੬ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ9, ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਦਇਆਨਿਧ, ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਵਧੇਸ, ਜਗੰਨਾਥ3, ਸਾਹਨਸਾਹ, ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ6, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੈ2, ਗੁਰ-ਪੂਰਨ2, ਨਾਥ, ਜਗਦੀਸ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ2 ਦਯਾਲ ਪ੍ਰਭੂ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ3, ਨਿਧਾਨ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਰੁਣਾਸਿੰਧ3, ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ ਦਇਆਲਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ; ਮਹਾਰਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਹਿੰਦਸ, ਹਿੰਦੂ, ਹਿੰਦਨ ਕੋ ਬਾਲਕ, ਬਾਲਕ, ਮਰਦ, ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕਨ ਕੇ ਅਵਤਾਰਾ, ਸਾਹਿਬ ਭਗਵਾਨਾ, ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ ਸਾਹਿਬ2, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਪ੍ਰਭੁ ਜੂ, ਕਰੁਣਾਧਰਿ, ਜਗਤ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਨਾਥ ਭਗਵਾਨਾ); ੫/੫੭-੯੦ (ਹਜੂਰ/ਹਜੂਰੰ12, ਗੁਰਦਯਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਪੁਰਖ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ਼ ਸਾਹਿਬ, ਮਹਾਰਾਜ4, ਅਲਖ ਪੁਰਖ, ਸਿਰਤਾਜਾ, ਜਬਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ10, ਪ੍ਰਭ ਕਰਤਾਰਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ2, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕੰਦੰ, ਪ੍ਰਭੂ25, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਨਾਥੰ, ਸਾਹਿਬ4, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਕਰੁਣਾਨਿਧਾਨ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ12, ਨਾਥ ਭਗਵਾਨਾ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੈ, ਅਚੁਤਨਾਥ, ਅਨੰਤ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ5, ਅਚੁੱਤ ਅਲਖ, ਕਾਮਧੇਨ ਪਾਰਸ, ਕਰਨਾਨਿਧਿ, ਦੀਨ ਬੰਧ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ4, ਗਾਫਲਰਜਿ, ਸੰਤ ਹਿਤਕਾਰੀ, ਖੜਗਪਾਨ, ਭਗਤਪਾਲ, ਦੀਨਨ ਦੁਖ ਭੰਜਨ, ਨਿਰਬਿਕਾਰ, ਨਿਰਣੈ ਸੁਆਮੀ, ਸਕਲ ਘਟਾ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਖੜਗਕੇਤ, ਆਤਮ ਕੇ ਜਾਯਾ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸੋਢ ਬੰਸ ਸਿਰੋਮਣਿ, ਸੇਵਕ, ਸਿਖ, ਸਾਧ, ਪੂਰਨ ਜੋਤਿ ਉਦੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ,

ਮੀਰੁ ਸੁ ਪੀਰੁ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਸਿਰੋਮਣਿ, ਪੂਰਣ ਮਤ, ਦਯਾਨਿਧਿ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਰੋਮਣਿ ਸਾਹਿਬ, ਰਨਧੀਰ, ਅਭੀਰ, ਸਿਰੋਮਣਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਵਾਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ12, ਕਰਤਾਰਾ, ਕਰਣਾ ਸਿੰਧ, ਨਾਥ ਅਵਤਾਰੀ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਅਵਤਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਅਸਪਾਨਾ, ਸਾਹਿਬ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਪੋਤਾ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਇਹ ਪੂਤ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਕਰੁਨਾਸਿੰਧ3, ਪ੍ਰਭ ਜਾਨਨਹਥਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕ ਸਾਹਿਬ, ਦਿਆਲਾ/ਦਯਾਲਾ4, ਅਚੁਤ ਨਾਥ ਗੁਰੂ ਹੈ ਅਵਤਾਰ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ4, ਗਾਫਲ ਗੰਜ, ਸੰਤ ਹਿਤਕਾਰੀ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸਹਨਸਾਹ ਗੋਬਿੰਦ, ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ); **੬**/੯੧-੧੧੭ (ਸਾਹਿਬ ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ6, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ5, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ16, ਦੀਨ ਦਯਾਲੰ4, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਯਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਨਾਥ ਜੂ, ਦੀਨ ਦਯਾਰਾ, ਦਿਯਰ ਹਜੂਰ11, ਸਤਿਗੁਰ8, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਕਰਣਾ ਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ10, ਨਾਥ/ਨਾਥ ਜੂ4, ਪ੍ਰਭੂ ਨਿਧਾਨ, ਗੁਰੂ/ਗੁਰੂ6, ਹਜੂਰ8, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਦੀਨਬੰਧੁ, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਗੁਰਨਾਥ7, ਦਯਾਲ ਦਵੇ, ਅਵਤਾਰੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ4, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ4, ਜਗਤ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਸਾਹਿਬ, ਅਚੁੱਤ ਅਲੱਖ, ਖਗਧਾਰਾ, ਉਦਾਸੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਜਗਤੇਸ, ਅਸਧਾਰ, ਦੀਨ ਬੰਧੰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਤਿਸਾਹ।ਜੂ। ਸਚਾ, ਸਤਿਗੁਰ।ਬਰ। ਅਵਤਾਰੀ, ਸਾਹਿਬੰ ਸਚਾ, ਅਚਲ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰ, ਮੁਕੰਦ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਰਣਧੀਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਰਾਈ, ਦਯਾਰ ਨਾਥ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧਕਰਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ). **੭**/੧੧੮-੧੨੪ (ਦਯਾਨਿਧ, ਹਜੂਰ/ਹਜੂਰੰ4, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਪ੍ਰਭੂ, ਨਾਥ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ2, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭੂ3, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਪ੍ਰਭੂ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ3, ਦਸਵਾਂ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰ/ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਦੇਵਾ, ਗੁਰਦੇਵਾ3, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਦਿਆਲਾ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਦਿਯਾਲ); **੮**/੧੨੬-੩੫ (ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਦੀਨ ਦਯਾਰਾ, ਦਿਯਾਰ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ, ਹਜੂਰ9, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ12, ਕਰੁਨਾਨਿਧਾਨ3, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ3, ਨਾਥ ਦੇਵਾਨ, ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ, ਦੀਨਾਨ ਦਿਯਾਲ, ਅਸਧੁਜਹੁ ਪੂਤ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਗੋਬਿੰਦ, ਨਾਥ, ਅਸਿਕੇਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ ਦਯਾਨਿਧ, ਗੁਰੂ/ਜੀ4, ਦਸਮਾ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁਰਦੇਵ, ਦਯਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਅਚੁਤ, ਅਲਖ, ਅਨੰਤ ਗੁਰ, ਪੂਰਨ ਦੇਵ ਅਭੇਵ, ਅਚੁਤ ਨਾਥ ਅਨੰਤ, ਅਸੰਥਰ, ਗਾਫਲਗੰਜ, ਆਨਕ ਚੰਦ, ਮੁਕੰਦ, ਦੀਨ ਦਯਾਰਾ); **੯**/੧੩੬-੪੫ (ਗੁਰਦੇਵ, ਦਯਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਬਰਝੀਨ, ਦਿਯਾਰ, ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ,

ਸਾਹਿਬ ਸੁਜਾਨ2, ਦੀਨਨ ਨਿਵਾਜ, ਕਰਣਾ ਅਗਾਰ, ਸਾਹਿਬ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ।ਕੋ। ਸੁਜਾਣ, ਸਾਹਿਬ4, ਨਿਧਾਨ3, ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ, ਗੁਨੈਨ, ਮਹਾਨ2 ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਤ, ਖੜਗਕੇਤ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਬੁਧ, ਸਾਹਿਬ ਸਰੂਪ, ਸ੍ਰੀ ਕਮਲ ਬਦਨ, ਗੁਰੂ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਤਿਹ ਕਾਲ ਗਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਬਦਨਸਾਰ, ਹਜੂਰ3, ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਦੀਨ ਬੰਧੰ ਗਿਰੰਦੇਵ, ਦਿਬ ਦਿਆਲਾ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ10, ਦੀਨਾਨ ਬੰਧ ਗੁਰ ਭਗਵਾਨ, ਨਾਗਰ ਬਿਡਾਰ, ਜਰੰਨਾਥ, ਖੜਗੇਸ, ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਨਾਥ, ਕਰੁਣਾ ਸਮੁੰਦ); **੧੦**/੧੪੬-੫੯ (ਗੁਰੂ ਨਾਥ ਰਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਦੇਵੰ, ਅਭੇਵੰ ਨਿਧਾਨੋ, ਜਗਦੀਸਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਧੁਜ਼, ਜਗਨਾਇਕ, ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਬੰਧਾ, ਗੁਰੂ/ਜੀ10, ਪ੍ਰਭੂ12, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ3, ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਹਜੂਰ8, ਜਗਤ ਰਾਇ, ਨਿਧਾਨ, ਦਿਆਰ, ਅਚਲ ਨਾਥ, ਦੀਨਬੰਧ ਨਰ ਅਵਤਾਰਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਹਰਿ ਰਾਈ, ਨਾਦੀ, ਦਿਜੰ ਅਵਤਾਰੀ, ਨਖ ਸਿੱਖ ਦੀਨ, ਦੇਵ ਅਵਤਾਰੀ, ਆਨੰਦ ਪੁੰਜ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ, ਦਸਮ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ); **੧੧**/੧੬੦-੭੦ (ਗੁਰਪੂਰਨ ਪਰਤਾਪ, ਸਿਰੀ ਗੁਰਦੇਵ, ਹਜੂਰ8, ਕਰਤਾਰ7, ਨਾਥ6, ਅਵਤਾਰੀ, ਸਰਕਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਤਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ12 ਦਿਯਾਰ/ਦਯਾਰ, ਸਾਹਿਬ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ3, ਗੁਰ ਸਾਚੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਸਤਿਗੁਰ, ਨਾਥ ਅਵਿਤਾਰੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਕਰੁਣਾਨਿਧ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ, ਅਲੇਖੰ ਅਭੇਵਾ, ਚਾਂਪਧਾਰੀ, ਦਯਾ ਕੇਰ ਸਿੰਧ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਬੰਧਾ, ਦਸੰ ਅਵਤਾਰੀ); **੧੨**/੧੭੧-੮੫ (ਪਰਮਜੋਤ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ7, ਅਚੁਤ ਅਲਖ, ਬਰਣ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਦਯਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖੰ, ਤੇਜ਼ ਸਰੂਪ, ਜਗਨਾਥ, ਗੁਰਦੇਵਾ, ਸ੍ਰੀ ਬਦਨ, ਸਤਿਗੁਰ10, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਰੁਣਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ, ਕਰੁਣਾ ਅਗਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਯਾਰ, ਨਾਥ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਜਗਤੇਸ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਦਯਾਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਪਰਮ ਜੋਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ6, ਸ੍ਰੀ ਆਨਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਹਰਿਰਾਇ, ਰਾਜਨ ਹਿੰਦ ਗੁਬਿੰਦ, ਸਾਹਨਸਾਹ, ਪ੍ਰਾਨਦ, ਅਚੁਤ ਆਦਿ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਭ, ਆਨੰਦਪੁਰਵਾਸੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦੇਵਾ ਗੁਰ ਪਰਮਜੋਤਿ ਕਰਤਾਰਾ, ਸ੍ਰੀ ਖਾਲਸ ਮਹਾਰਾਜ, ਨਾਥ ਭਗਵਾਨਾ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ5, ਅਚੁਤ ਨਾਥ, ਅਨੰਤ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਕੇਤ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ ਸਾਹਿਬ); **੧੩**/੧੮੬-੯੬ (ਗੁਰਦੇਵ, ਨਾਥ4, ਪ੍ਰਭਜੂ7, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਕਰੁਣਾਨਿਧਾਨ, ਕਰੁਣਾ, ਜਲੀਸ, ਕਰੁਣਾਨਿਧ6, ਹਜੂਰ7, ਖਾਲਕੁ ਜੁ ਵਲੀ, ਗੁਰ

ਪੂਰਨ, ਗੁਰੂ ਦਯਾਲ ਨਾਥ, ਸਰਬ ਖਤਾ ਜਗ ਬਖਸ਼ਨਹਾਰ, ਖਾਲਕ ਵਲੀ, ਦਯਾਲਾ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਬਿਸਵਰਾਈ, ਗੁਰਦੇਵ, ਦੀਨ ਦਯਾਲਾ, ਨਾਥ ਸਤਿਗੁਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਰਤਾਰਾ, ਜਗਤ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਦਯਾ ਕੇ ਸਿੰਧ); **੧੪**/੧੯੭-੨੧੪ (ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਗੁਰ4, ਹਜੂਰ6, ਪ੍ਰਭ ਜੂ/ਪ੍ਰਭ12, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਰਾਈ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ2, ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ, ਦਯਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਦਯਾ ਕੋ ਸਿੰਧ, ਗੁਰ ਕੇਸਧਾਰੀ, ਖੜਗਕੇਤ, ਹਿੰਦੂ, ਅਨੰਤ ਗਤ, ਅਵਨੰਸ, ਪ੍ਰਭ, ਅਚੁਤ ਨਾਥ ਅਗਾਧ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਧੀਰਜ ਸਿੰਧ, ਅਨਲ ਪਰਤਾਪਾ ਬਿਸਵਗਈ, ਅਚੁਤ ਅਲਖ ਜਗਤ ਕੇ ਭਾਈ, ਸੰਤ ਪੁਰਚੂਤ, ਜਨੁਕ ਹਿਮ, ਨਾਥ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀਮੁਖ4, ਗੁਰਪੂਰਨ ਸਿੰਧੁ); **੧੫**/੨੧੫-੨੩੪ (ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਦਇਆਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਕਰੁਣਾਸਿੰਧ, ਆਦਿ ਅਵਤਾਰੀ, ਮੁਕੰਦ ਪ੍ਰਭ, ਹਰਿ ਰਾਇ, ਗੁਰਦੇਵ, ਜਗਤ ਸੁਖਦਾਈ, ਪ੍ਰਭ15, ਜੇਰਦਸਤ, ਮਹਾਰਾਜ, ਖੜਗਕੇਤ-ਪਰਮਪੁਰਖ, ਸੋਢ ਬੰਸ ਅਵਤਾਰੀ, ਸੁਤ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ15, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ15, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਜੀ12, ਗੁਰਬਰਬੀਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਬਿਸਵਰਾਜੇ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ8, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਕਰੁਣਾਨਿਧਾਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਿਪਾਨਾ, ਕਰਨਜੋਗ ਕਰਤਾਰ, ਜਗਦੀਸ, ਪਰਮੋਤਿ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਜਗ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਬਦਨ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰੀ, ਅਚੁਤ ਗੁਰ); **੧੬**/੨੩੭-੪੯ (ਸਾਚੋ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਖੜਗਧਰ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ3, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ3, ਜਗਦੀਸ਼, ਗੁਰ ਪੂਰਨ3, ਨਾਥ12, ਦੀਤ਼ਨ ਦਯਾਲ, ਖੜਗਧੁਜ਼, ਗੁਨਤਾਸਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਖਦਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਗੁਰਦੇਵ, ਗੁਰ6, ਕਰਨਾਨਿਧ, ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭ ਸਾਚਾ); **੧੭**/੨੫੦-੬੪ (ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ16, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ14, ਦਯਾਰ/ਦਿਯਾਰ7, ਦਯਾਨਿਧ ਪ੍ਰਭ ਜੂ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਕੇਤ, ਦੈਆਲਾ, ਅੰਤ੍ਰਜਾਮੀ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਗੁਰ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਹਜੂਰ3, ਪਾਤਿਸਾਹ।ਜੂ। ਸਚਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਜਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਦੀਨ ਕੇ ਦਯਾਰਾ, ਗੁਰੂ ਦਯਾਨਿਫ਼ਧ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ, ਨਾਥਾ, ਅੰਤਰ ਕੋ ਲਖੀਆ, ਸਾਹਿਬ ਅਚੁਤ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਸਵਾਮੀ, ਅਚੁਤ ਪ੍ਰਭੂ8, ਛਰੀਦਾਰ, ਦਯਾਧਾਰ, ਗੁਰੂ ਨਿਧਾਨਾ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਬਡ ਕਲਪ ਬਰਿਛਾ, ਦੀਪਕ ਦੀਪ ਸਿਰੋਮਣਿ, ਜਗਰਾਈ, ਸਿਰੋਮਣਿ ਸਾਹਿਬ, ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦਾਇਕ, ਪ੍ਰਬੂ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਗੁਰ ਗਯਾਨਾ, ਦਯਾਨਿਧ, ਗੁਰ ਦੇਗ ਦਯਾਲ, ਮ੍ਰਿਗਰਾਈ ਸਤਿਗੁਰ ਬਲ ਧਾਮਾ); **੧੮**/੨੬੫-੭੧ (ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੂ, ਪ੍ਰਭੂ, ਪ੍ਰਭੂ,

ਮੁਕੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਪਾਕ ਜਾਨਾ, ਹਜੂਰ6 ਸਿਰੋਮਣਿ, ਸਾਹਿਬ, ਦਇਆਨਿਧਿ, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ, ਦੀਨ ਕੇ ਦਯਾਲ, ਜਗ ਰਾਜਾ, ਗੁਰਦੇਵ, ਹਾਜ਼ੂਰ, ਦਯਾਨਿਧਿ, ਗੁਰਪੂਰਨ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ); **੧੯**/੨੭੩-੮੫ (ਦਯਾਸਿੰਧ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ, ਸੰਤ ਜਨ ਜੀਵਣ, ਗੁਰ ਜਗਤ, ਦਯਾ ਕੋ ਸਾਗਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ2 ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਤਾਰਾ, ਅਕਾਸੰ ਪਰੀ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਬੰਧੰ, ਅਛੇਦੰ, ਅਭੇਦੰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਸਧੁਜ, ਦੇਵ ਦਯਾਰ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ20, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਕਰਣਾ ਕੇ ਆਲੈ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਦਯਾ ਕੇ ਨਿਧਾ, ਅਚੁਤ ਨਾਥ ਅਲੇਖੰ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਾਨੀ, ਕਰਣਾਨਿਧਾਨ, ਨਾਥ4, ਪ੍ਰਭੂ ਜੂ6, ਦਯਾਰ, ਪਰਮਸਿੱਧ, ਦੁਖ ਹਰਤਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਨ ਬੰਧੰ); **੨੦**/੨੮੭-੩੦੮ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ20, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਪ੍ਰਭੁ/ਪ੍ਰਭੂ10, ਨਿਧਾਨ ਜੀ, ਹਜ਼ੂਰ12, ਦੀਨ ਦਯਾਲ10, ਮਹਾਰਾਜ8, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਨਾਨਿਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਲੰ, ਦੇਵਾ, ਦਿਯਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ7, ਕਰੁਨਾਨਿਧਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਜਛ ਨਿਧਾਨੰ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕਨਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ11, ਦੀਨ ਬੰਧੂ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ/ਨਿਵਾਜ3, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧਕਰਤਾਰ, ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਥ, ਕਰਣਾ ਰਸ, ਸਤਿਗੁਰਕਰਤਾਰਾ, ਮਹਾਪੁਰਖ, ਅਛਲ ਪੁਰਖ, ਜਗਦੀਸਾ, ਸਿਰੋਮਣਿ ਸਾਹਿਬ ਅਜੀਤ, ਨਿਧਾਨ/ਨਿਧਾਨ ਜੂ2); **੨੧**/੩੦੯-੩੩ (ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ, ਸਾਹਿਬ ਸੁਜਾਨ, ਦਇਆਨਿਧ ਦੇਵਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਦੇਵਾ, ਨਾਥਾ, ਦਯਾਰਾ, ਮ੍ਰਿਗਰਾਜ ਬਲੀ, ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ7, ਸਹਨਸਾਹ, ਪ੍ਰਭ ਗੁਣ ਧਾਮ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਜਗਤ ਪੂਜ਼, ਅਵਤਾਰੀ, ਮੈਨ ਨਾਥਾ, ਗੁਰਪੂਰੇ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ17, ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ।ਹੈ। ਪੂਰਾ, ਸਾਚ ਕੋ ਸਿੰਧ, ਗੁਰਦੇਵ4, ਜਗਦੀਸਾ, ਅਵਤਾਰੀ, ਖਗਧਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਪਵਨਰੂਪ ਅਛਲੇਸ, ਜਗਤੇਸ, ਦੀਨ ਦਯਾਰਾ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨੈ, ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਗਤ ਗੁਰੂ) **੨੨**/੩੩੫-੫੬ (ਕਰਨਾਨਿਧਾਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਅਚੁਤ ਦਿਯਾਰ, ਨਾਥ ਅਚੁਤ ਅਭੇਵ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਗਯਾਨੀ, ਦੀਨ ਬੰਧੰ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦਿਯਾਰੰ, ਕਰਨਾਸਿੰਧ, ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਾਹਿਬ ਪੀਰ ਊਚੰ2, ਉਚ ਪੀਰੰ, ਹਜੂਰ/ਹਜੂਰੰ10, ਪੀਰ ਸਾਂਈ, ਪੀਰ4, ਅਚੁਤ ਅਲੇਖ, ਗੁਰ ਬਰ ਸੁਜਾਨ, ਅਲਖ ਪੁਰਖ, ਗੁਰੂ ਅਲੇਖ ਪਾਕ ਹੈ ਜਾਮਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਗੁਰਦੇਵ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਗੁਰ ਦਯਾਰ, ਨਾਥ ਜੂ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ4, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਗੋਬਿੰਦ

ਗੁਰਦੇਵ, ਨਾਥ ਜਗੰਨਾਥਾ, ਬੇਪਰਵਾਹ, ਅਸੁਕੇਤ, ਖੜਗਧਰ, ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰਦੇਵ, ਆਦਿ ਗੁਰੂ, ਜਗਕੇ ਗੁਰੂ, ਮਹਾਰਾਜ4, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ/ਮੁਖਿ3); **੨੩**/੩੫੭-੭੦ (ਸਾਹਬ ਸੰਤ ਸਿਰੋਮਣ, ਮਹਾਰਾਜ, ਹਜੂਰਾ, ਕਰੁਣਾਨਿਧ7, ਪ੍ਰਭੂ, ਜਗਦੀਸਾ, ਅਚੁਤ ਨਾਥ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਧਾਨਾ, ਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ16, ਜਗਦੀਸਾ3, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ4, ਨਾਥ ਰਾਈ, ਗੁਰਦੇਵ2, ਕਰੁਣਾ ਸਿੰਧ, ਦੀਨ ਬੰਧੀ, ਕਰੁਣ ਨਿਧਾਨ ਨਾਥ4 ਅਸੰਕੇਤ ਜੂ, ਕ੍ਰਿਪਾਕੇਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ, ਪ੍ਰਭਰਾਇ, ਦੀਨ ਦਯਾਰੰ4, ਦਿਯਾਲਾ); **੨੪**/੩੭੧-੮੨ (ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੁ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ7, ਨਾਥ/ਨਾਥੰ7, ਦੀਨ ਬੰਬੰ5, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਹਜੂਰ/ਹਜੂਰੰ12, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਾਹਿਬ ਗੀਬ ਨਿਵਾਜਾ10, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗੁਰਦੇਵ ਕਰੁਨਾਸਿੰਧ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੂ, ਪ੍ਰਭ ਜਗਨਾਥਾ, ਜਗਨਾਇਕ, ਦਯਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕਰਤਾਰਾ, ਸਾਹਿ ਬ ਅਬਿਨਾਸੀ, ਕਰੁਣਾ ਨਿਧਾਨ, ਜਗਤਪੂਜ਼ ਗੁਰ ਜੀ); **੨੫**/੩੮੪-੯੫ (ਮੁਰਸ਼ਦ, ਗੁਰੂ ਦੀਨ ਬੰਧੰ, ਦੀਨਬੰਧੰ ਦਯਾਕੇਰ ਆਲਾ, ਕਾਰੁਨਾਨਿਧ ਜੂ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ7, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ4, ਨਾਥ, ਸਾਹਿਬ7, ਹਜੂਰ, ਪ੍ਰਭ8, ਜਗਤ ਪੂਜ਼ ਕਰਤਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਰਨਾਨਿਧ6, ਜਗਨਾਥ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਗੁਰੂ/ਗਰੂ ਜੀ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਕਰਤਾਰ ਗੁਰੂ ਦੁਖ ਭੰਜ ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਭਗਵਾਨ, ਹਜੂਰ); **੨੬**/੩੯੫-੪੧੨ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ3, ਦਯਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਨਾਥ, ਪ੍ਰਭ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ8, ਦਯਾਨਿੰਧ5, ਗੁਰ ਸਯਾਮ, ਗੁਰਦਯਾਰ, ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਕਰਣਾਸਿੰਧ, ਦੀਨ ਬੰਧਾ4, ਜਗਦੀਸਾ, ਪ੍ਰਭੂ ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰ ਸੁਮਤਧੀਰ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕਰਤਾਰਾ, ਗੁਰ ਈਸ ਨਿਧਾਨ, ਕੁਨਾ ਕੇ ਕੇਤ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਨਾਥਾ, ਸਾਹਿਬ/ਜੂ10, ਗੁਰ ਮੂਰਤ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਯਾਲਾ, ਪ੍ਰਭੂ।ਜੂ। ਅਵਤਾਰੀ, ਜਗੰਨਾਥ, ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰਦੇਵ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੂ, ਸ੍ਰੀ ਅਸ ਸਿੰਘ, ਦੀਨ-ਦਯਾਨਿਧ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਿੰਧ); **੨੭**/੪੨੩-੧੮ (ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ4, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ4, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਦੁਖ ਭੰਜ ਗੁਰ, ਦਯਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਪੂਰਨ ਸਾਹਿਬ ਭਗਵਾਨ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਸਾਹਿਬ, ਅਚੁਤ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਕਰੁਨਾਨਿਧ3, ਹਜੂਰ/ਹਜੂਰੰ2, ਦੀਨਬੰਧੰ ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਜੀ); **੨੮**/੪੧੯-੩੧ (ਦਯਾਲ/ਦੀਨ ਦਯਾਲ15, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਸਤ, ਅਕਾਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ10, ਮਹਾਰਾਜ, ਦਯਾਲੈ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ12, ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ, ਸਚਿ ਪਤਿਸਾਹੀ, ਬਡ ਜੋਧਾ, ਬਡ ਸੂਰਮਾ, ਬਡ ਸਰੂਪ, ਕੁਲ ਦੀਪ, ਗੁਰ ਸਾਚੇ ਸਾਹ ਮਹੀਪ, ਗਰਬ

ਨਿਵਾਜ, ਗੁਰ ਕੇਸਧਾਰੀ ਅਲਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ ਅਵਤਰ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਗੁਰਦੇਵ, ਪਰਬੀਨ ਗੁਰ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਅਚੁਤ ਦੀਨ ਦਿਯਾਲ, ਨਿਧਾਨ, ਦਯਾਨਿਧ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ, ਤਮਹਰਨ, ਜਗਰਾਈ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ4, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰ, ਦਯਾਸਿੰਧ ਭਗਵਾਨ, ਗੁਰੁਪੂਰਨ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗਰੁ ਪਤਿਸਾਹੁ, ਸਰਬ ਬਾਤ ਕੇ ਮਾਲਿਕ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰ4); **੨੯**/੪੩੨-੩੮ (ਦੀਨ-ਦਿਯਾਲੇ4, ਦਯਾਲ ਗੁਰ, ਦਯਾਨਿਧਿ, ਪ੍ਰਭ ਜੂ, ਹਜੂਰੀ, ਜਗਸਾਂਈ, ਅਚੁਤ ਅਲਖ ਨਿਧਾਨ, ਦਯਨਿਧ ਭਾਰੀ, ਜਗਨਾਥਾ3, ਪ੍ਰਭੂ ਜਗਸਾਈ, ਜਗਦੀਸ, ਨਰਨਾਹਾ, ਕਰੁਨਾਚਝ, ਮਹਾਰਾਜ, ਹਜੂਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ2, ਜਗਤੇਸ, ਗੁਰੂ ਨਿਧਾਨੀ, ਪ੍ਰਭੂ); **੩0**/੪੩੯-੪੭ (ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਭਵਭੂਖਨ, ਹਜੂਰ, ਦਯਾਲ ਗੁਰ, ਗੁਰਦੇਵ4, ਗੁਰ ਦਯਾਨਿਧਿ, ਕਰੁਨਾਸਿੰਧ7, ਮਹਾਰਾਜ, ਸ੍ਰੀ ਆਸ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਸਿਰੀਗੁਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਸਾਹਿਬ, ਕਰਤਾਰਾ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਅਰਮ ਅਜਰ-ਸਾਹਿਬ, ਸੁਖਸਾਗਰ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ2, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਨਾਥ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ ਮਹਾਰਾਜ, ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ2, ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ, ਹਜੂਰੰ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ); **੩੧**/੩੪੮-੫੧/ਨਿਰਧਾਰਾ, ਅਚੁਤ, ਗੁਰਪੂਰਾ, ਅਲਖ, ਅਲੇਖ ਹਜੂਰਾ, ਭੂਤ ਭਵਿਤ ਭਵਾਨ ਮਝਾਰਾ, ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ9, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਯਾਲਾ2, ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ, ਹਜੂਰ2, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਨਿਰਧਾਰਾ, ਅਚੁਤ, ਗੁਰਪੂਰਾ/ਪੂਰੈ2, ਅਲਖ ਅਲੇਖ ਹਜੂਰਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਬਿਨਾਸੀ, ਆਨੰਦ ਪੁਰਬਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਬਡੋ ਸੁਖਦਾਈ ਗੁਰਦੇਵ, ਸਾਹਿਬ, ਦਿਯਾਰ, ਆਗਮ, ਦੀਨਾਨ ਦਯਾਰ, ਗੁਰ ਮੂਰਤ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ, ਪ੍ਰਭ।ਪ੍ਰਭੂ। ਪ੍ਰਭ ਜੂ3 ਦੀਨਬੰਦ, ਸੁਖਦਾਈ, ਜਗਤ ਸੁਖਦਾਈ, ਕਰੁਣਾਸਿੰਧ, ਮੁਕੰਦ ਦਯਾਲਾ, ਗੁਰ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ). ਛਿਬਰ**: ੧**/੩-੯ (ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਮਹਲ, ਸਾਹਿਬ, ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ, ਪੂਰਨ ਅਉਤਾਰ ਦਸਵਾਂ, ਗੁਰੂ); **੯**/੬੫-੭੧ (ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸਾਹ, ਬਾਲਕ, ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ2, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਮਿਹਰਿਬਾਨ, ਗੁਰੂ, ਸਾਹਿਬ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ2); **੧0**/੭੭-੧੨੪ (ਗੁ. ਗ੍ਰੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ5, ਗੁਬਿੰਦ ਰਾਇ ਜੀ2, ਸਾਹਿਬ196, ਸਤਿਗੁਰ18, ਮਿਹਰਬਾਨ4, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ16, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਪੂਰਣ ਸਤਿਗੁਰ2, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੁਰਖ, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ15, ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਵਾਲਾ, ਮਹਾਰਾਜ3, ਵਡੇ ਅਉਤਾਰ, ਸਾਹਿਬ ਕਰਨਕਰਾਵਨਹਾਰ,

ਗੋਬਿੰਦ3, ਗੁਰਦੇਵ, ਸਰਬ ਕਲਾ।ਤੂੰ ਹੈ। ਭਰਪੂਰ, ਦਾਤਾ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ, ਦਾਤਾ, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਰਾਇ ਜੀ ਵਿਸਨਾ ਅਉਤਾਰ, ਖਾਵੰਦ।ਖਾਵਦ6, ਹਜੂਰ, ਜਾਨਨਹਾਰ ਸਭ ਘਟਿ ਜੀ ਕੇ, ਬੇਪਰਵਾਹ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਪਾਤਸਾਹ/ਪਾਤਸਾਹਾ, ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਿਸਾਹੀ, ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹ, ਪੁਰਖ, ਪੂਰਨ ਦਸਵਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਪੂਰਨ ਅਬਨਾਸੀ2, ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ, ਸਾਹਿਬ ਜਾਣੀ-ਜਾਣ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਹਿੰਦੂ3, ਸਾਹਿਬ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸਾਹ, ਮਰਦ, ਫਕੀਰ, ਮੁਰਸਦ, ਰਾਮਦਾਸ/ਜੀ4, ਬੇਪਰਵਾਹ ਜਗਦੀਸ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਪੂਰਨ, ਸਭ ਬਿਧ ਜਾਨਣਹਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪ੍ਰਭ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅੰਸ2, ਅਉਤਾਰ ਸੋਢੀ ਬੰਸੁ, ਅਕਾਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪੁਤ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ।ਯਹ। ਸੰਤ, ਬੇਟਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ); **੧੧**/੧੨੯-੩੧ (ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸਾਹਿਬ6, ਪੁਰਖ, ਮਰਦ, ਗੁਰੂ3, ਸਾਹਿਬ ਦਸਵਾ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੨**/੧੩੪, ੪੦ (ਪੁਰਖ, ਸਾਹਿਬ2, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ2); **੧੩**/੧੪੨ (ਗੁਰੂ); **੧੪**/੧੪੬-੮੫ (ਦਸਵਾਂ/ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸਾਹ/ਪਾਤਿਸਾਹਿ17, ਪੁਰਖ/ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ8, ਡਾਢੇ ਪੁਰਖ, ਗੁਰ/ਗੁਰ5, ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰਾ23, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ3, ਪੰਥਵਾਲਾ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਦਸਵਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਤੀਨ ਬਾਪ ਕਾ ਬੇਟਾ, ਦਸਵੇਂ ਜਾਮੇ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਸਵਾਂ ਪਾਤਸਾਹ, ਸਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸਾਹ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਨਾਦਿ ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ, ਦਾਸ2 ਸਾਹਿਬ2, ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦਸ, ਦਾਸ ਗੋਬਿੰਦ, ਇੱਛਾ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ). **ਮਪ.ਵ: ੧੧੮**/੧੬੬ (ਦਸਮੇ ਮਹਲ, ਦਸਵਾ ਮਹਲ, ਹਜੂਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ); **੧੨੫**/੧੭੬ (ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸਾਹ4); **੧੨੬**/੧੭੭-੮੧ (ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ ਸਾਹੁ2, ਗੁ. ਬਾਬ, ਗੁ.ਜੀ13, ਗੁ.ਜੀ ਸਾਹਿਬ); **੧੨੮**/੧੮੨-੮੩ (ਗੁ.ਜੀ5); **੧੨੯**/੧੮੩-੮੪ (ਗੁ.ਜੀ6, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੩0**/੧੮੩-੮੪ (ਗੁ.ਜੀ6, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੩੦**/੧੮੪-੮੫ (ਗੁ.ਜੀ5); **੧੩੧**/੧੮੫-੮੬ (ਗੁ.ਜੀ6, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ7, ਗੁ. ਬਾਬੇ2); **੧੩੨**/੧੮੭-੮੯ (ਗੁ.ਜੀ24, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ8, ਗੁ. ਨਿਰੰਕਾਰ, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ2, ਗੁ. ਪੂਰੇ); **੧੩੩**/੧੮੯ (ਗੁ.ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3); **੧੩੪**/੧੯0 (ਗੁ.ਜੀ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4, ਪੂਰਨ ਗੁ. ਪ੍ਰਮੇਸਰ); **੧੩੫**/੧੯0-੯੧ (ਗੁ./ਗੁ.ਜੀ8); **੧੩੬**/੧੯੧ (ਗੁ.ਜੀ7, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੩੭**/੧੯੨ (ਗੁ.ਜੀ8, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4); **੧੩੮**/੧੯੨ (ਗੁ.ਜੀ3, ਸਚੇ

ਪਾਤਸਾਹ, ਸਾਹਿਬ); **੧੩੯**/੧੯੨-੯੩ (ਗੁ.ਜੀ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੪੦**/੧੯੩ (ਗੁ. ਜੀ7, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਬੇਟਾ); **੧੪੧**/੧੯੩-੯੪ (ਗੁ. ਜੀ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੧੪੨**/੧੯੪ (ਗੁ.ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੧੪੩**/੧੯੪-੯੫ (ਗੁ.ਜੀ8, ਗੁ.ਬਾਬੇ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੧੪**/੧੯੫ (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਗੁ./ਗੁ.ਜੀ2); **੧੪੫**/੧੯੫-੯੬ (ਗੁ.ਜੀ10, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੪੬**/੧੯੬ (ਗੁ.ਜੀ3, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4); **੧੪੭**/੧੯੬-੯੮ (ਗੁ./ਗੁ.ਜੀ8, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3, ਗੁ. ਪੂਰਾ3); **੧੪੮**/੧੯੮-੯੯ (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੪੯**/੧੯੯-੨੦੧ (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ5, ਗੁਰੂਪੂਰੇ2, ਗੁ. ਬਾਬੇ2); **੧੫੦**/੨੦੧ (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੧੫੧**/੨੦੨ (ਗੁ.ਜੀ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3); **੧੫੧**/੨੦੨-੦੩ (ਹਜੂਰ, ਗੁਰ ਸੂਰਾ6, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੫੩**/੨੦੩ (ਗੁ.ਜੀ); **੧੫੪**/੨੦੩ (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੫੫**/੨੦੪ (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੧੫੬**/੨੦੪ (ਗੁ.ਜੀ); **੧੫੭**/੨੦੪-੦੫ (ਹਜੂਰ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੫੮**/੨੦੫ (ਗੁ.ਜੀ2); **੧੫੯**/੨੦੫-੦੬ (ਗੁ.ਜੀ7); **੧੬0**/ (ਗੁ.ਜੀ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਹ2); **੧੬੧**/੨੦੬-੦੭ (ਗੁਰਹੁ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੬੨**/੨੦੭ (ਗੁ.ਜੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ); **੧੬੩**/੨੦੯-੧0 (ਗੁ.ਜੀ15, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਹਰਵਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੧੬੪**/੨੧੦-੧੧ (ਸਾਹਿਬ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ); **੧੬੯**/੨੧੩ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ). **ਮਪ.੨,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੦**/੫੯੬ (ਦਸਵਾ ਮਹਲ, ਗੁਰ); **੧੨**/੬੮੧-੮੨ (ਬਾਲਮੁਕੰਦ, ਬਾਲਕ ਰੂਪ, ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਗੁਰਦਸਮ ਰੂਪ, ਗੁਰ, ਮਹਾਬਲੀ ਗੁਰ, ਦਸਮ ਰੂਪ2, ਨਾਨਕ ਰੂਪ); **੧੮**/੭੧੦ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਗੁਰ ਬਾਲਮੁਕੰਦ3, ਬਾਲ ਸਰੂਪ ਗੁਰ2, ਤ੍ਰਾਈਲੋਕ ਪਤ, ਦਸਮ ਰੂਪ, ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ); **੧੯**/੭੧੨-੧੮ (ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਗੁਰਤੇਜ਼ ਪੁੰਜ, ਪੂਰਨ ਸਮਰੱਥ, ਦਸਮ ਰੂਪ, ਸਰਬ ਘਟ ਸੁਆਮੀ, ਪਾਤਸਾਹੀ-੧0); **੧**/੭੨੧-੨੩ (ਸਤਿਗੁਰ6, ਸਤਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਾਂਤ ਮੂਰਤਿ, ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਤਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ ਗੋਪਾਲ, ਪੂਰਨ ਗੁਰ, (ਆਨੰਦ); **੨**/੭੨੪-੨੮ (ਸਤਗੁਰ9, ਬਾਲਕ ਰੂਪ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭ ਜੀ2, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੩**/੭੩੦-੩੨ (ਸਤਗੁਰ7, ਸਤਿਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦਾ, ਆਨੰਦ ਦਿਆਲ); **੪**/੭੩੪-੩੭ (ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨਾ, ਦਿਆਲ/ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ6, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ2); **੫**/੭੪੩-੪੪ (ਦਸਵੇਂ ਮਹਿਲ, ਸਤਗੁਰ,

ਸਾਹਿਬ); **੬**/੭੪੮-੫੧ (ਗੁਰ ਚਰਨਨ, ਗੁਰਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ2); **੭**/੭੫੩-੫੭ (ਅੰਤਰਜਾਮੀ2, ਬਾਲ ਸਰੂਪ, ਸਤਗੁਰ ਕਰਤਾਰ); **੮**/੭੫੮-੫੯ (ਦਇਆ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ7, ਪ੍ਰਭਦਿਆਲ); **੯**/੭੬੧-੬੩ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਸੰਤ ਦਿਆਲ); **10**/੭੬੪-੬੭ (ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ7, ਪ੍ਰਭੂ4, ਗੁਰ2); **੧੧**/੭੬੮-੬੯ ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ10, ਪ੍ਰਭ); **੧੨**/੭੭੨-੭੯ (ਸਤਿਗੁਰ21, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪ੍ਰਭ ਸਤਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨਬੰਧ, ਗੁਰ ਬਾਲ ਸ੍ਰੂਪੀ); **੧੩**/੭੮੧-੮੩ (ਗੁਰ4, ਸਤਗੁਰ12, ਅਵਤਾਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ, ਦਿਆਲ ਗੁਰ4); **੧੪**/੭੮੫ (ਦਇਆਲ ਗੁਰ3, ਸਾਹਬ, ਪ੍ਰਭ); **੧੫**/੭੮੭-੮੮ (ਸਤਗੁਰ5, ਸੁਖਦਾਤਾ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਅਨ ਭੈ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੧੬**/੭੮੪-੯੧ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ4); **੧੭**/੭੯੨-੯੭ (ਦਿਆਲ7, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਿਆਲ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ, ਗੁਰ3, ਸਾਹਿਬ); **੧੮**/੭੯੯-੮੦੧ (ਸਤਿਗੁਰ6, ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭੂ4, ਦਿਆਲ2); **੧੯**/੮੦੩-੦੫ (ਪ੍ਰਭ3, ਸਤਗੁਰ12, ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਆਰਾ, ਜਗਤਾਤ, ਸਤਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਪਰਮਗਿਆਨੀ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ, ਦਿਆਲ). **ਭੰਗੂ: ੧**/੩ (ਗੁਰ੩); **੧੨**/੨੩ (ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਲਧਾਰੀ); **੧੪**/੨੯-੩੦ (ਦਸਵੇਂ/ਦਸਮੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹ2, ਸਚੇ ਸਾਹਿ, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰ); **੧੫**/੩੦-੩੩ (ਸਤਿਗੁਰ/ਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ8, ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ4, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਜਾਣੀ-ਜਾਣ); **੧੬**/੩੪-੬ ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ10, ਗੁਰ); **੧੭**/੩੬-੪੧ (ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ20); **੧੮.੧**/੪੨-੩ (ਸਤਿਗੁਰ6, ਗੁਰ4)); **੧੮.੨**/੪੩-੪੭ (ਸਤਿਗੁਰ/ਜੀ27, ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ11, ਸਚਾ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ); **੧੯.੧**/੪੮-੯ (ਗੁਰੂ2, ਸਤਿਗੁਰ7); **੧੯.੨**/੫੧-੨ (ਗੁਰ/ਗੁਰੂ12, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ9); **20/**੫੨.੫੪ (ਸਤਿਗੁਰ11, ਗੁਰ/ਗੁਰਹਿ6, ਪੀਰ2); **੨੧.੧**/੫੪.੭ (ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰੂ2); **੨੧.੨**/੫੮ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ ਜੀ7, ਸਤਿਗੁਰ/ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ7); **੨੨**/੬੦-੬੧ (ਗੁਰ/ਰੂ7, ਸਤਿਗੁਰ10); **੨੩**/੬੨-੬੪ (ਗੁਰ/ਰੂ2, ਸਤਿਗੁਰ15, ਜਾਦੂਗੀਰ); **੨੪.੧**/੬੫-੭ (ਗੁਰ6, ਸਤਿਗੁਰ11); **੨੪.੨**/੬੭ (ਗੁਰੂ/ਜੀ2, ਸਤਿਗੁਰ4); **੨੫**/੬੮-੯ (ਸਤਿਗੁਰ6, ਗੁਰ11); **੨੬**/੬੯-੭੧ (ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ7, ਗੁਰੂ2, ਨਾਨਕ ।ਆਥੋ। ਦਸਮੋਂ ਜਈ); **੨੭**/੭੧-੫ (ਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ5);

੨੮/੭੫-੬ (ਗੁ.੨, ਸਤਿਗੁਰ4, ਪੂਰੇ।ਰੈਂ। ਸਤਿਗੁਰ); **੨੯**/੭੬-੯ (ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ16, ਗੁਰ, ਹਜੂਰੋਂ2); **੩੦**/੭੯ (ਸਤਿਗੁਰ); **੩੨**/੮੨ (ਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ2); **੩੪**/੮੬ (ਸਤਿਗੁਰ); **੩੬**/੮੮ (ਗੁਰ); **੩੭**/੯੧ (ਗੁਰ); **੩੮**/੯੧ (ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ); **੩੯**/੯੩ (ਸਤਿਗੁਰ); **੪0**/੯੫ (ਸਤਿਗੁਰਿ); **੪੧**/੯੬ (ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਾਚੋ ਪਾਤਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ); **੪੨**/੯੬ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰ2); **੪੭**/੧੦੨-੦੭ (ਗੁਰ4, ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੋਬਿੰਦ); **੪੮**/੧੦੯ (ਗੁਰ); **੪੯**/੧੧੦ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **੫੩**/੧੧੬-੧੯ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰੁ3); **੫੪**/੧੨੨ (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰ); **੫੮-੧**/੧੨੬ (ਸਤਿਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ); **੫੮.੨**/੭੨੮-੩੦ (ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਗੁਰੂ3); **੫੮.੪**/੧੩੭ (ਗੁਰ); **੫੮.੫**/੧੩੮ (ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ); **੬੦੨**/੧੪੭ (ਸਤਿਗੁਰ); **੬੧**/੧੪੭ (ਸਤਿਗੁਰ); **੬੪**/੧੫੪ (ਸਤਿਗੁਰ); **੬੫**/੧੫੫ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **੬੮**/੧੫੯ (ਸਤਿਗੁਰ); **੭੦**/੧੬੫ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ2); **੭੧**/੧੬੬-੭ (ਗੁਰ5, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਹਜੂਰ); **੭੨**/੧੬੭-੮ (ਗੁਰ3, ਸਤਿਗੁਰ4); **੭੩**/੧੬੯ (ਦਸਮੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ2); **੭੪**/੧੭੦.੧ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰ3); **੭੫**/੧੭੧-੩ (ਹਜੂਰ, ਸਤਿਗੁਰ9, ਗੁ.4); **੭੬**/ਗੁਰ ਦਸਮ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਸਮ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ); **੭੯**/੧੮੨ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ); **੮੦.੧**/੧੮੪ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ); **੮0.੨**/੧੯੦ (ਸਤਿਗੁਰ); **੮੧**/੧੯੪-੯੬ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ); **੮੩**/੨੦੩ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **੮੪.੧**/੨੦੭ (ਸਤਿਗੁਰ4); **੮੭**/੨੧੪ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ); **੮੮**/੨੧੫-੬ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁਰ); **੮੯**/੨੨੨ (ਸਤਿਗੁਰ); **੧੦੧**/੨੫੩ (ਗੁ.2); **੧੦੨**/੨੫੮ (ਸਤਿਗੁਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੂਰੇ); **੧੦੪**/੨੭੧ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰ/ਜੀ2); **੧੧੧**/੨੮੬ (ਗੁਰੂ); **੧੧0**/੨੮੫ (ਗੁ.ਗੋਬਿੰਦ); **੧੧੨**/੨੯੫ (ਸਤਿਗੁਰ); **੧੨੧**/੩੨੩ (ਸਤਿਗੁਰ); **੧੩੫**/੩੫੪-੫੫ (ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰ2); **੧੩੬**/੩੫੬-੫੯ (ਗੁਰ/ਰੂ2, ਸਤਿਗੁਰ2); **੧੩੭**/੩੬0 (ਸਤਿਗੁਰ); **੧੩੮**/੩੬੧ (ਸਤਿਗੁਰ); **੧੪੭**/੩੭੯-੮੦ (ਸਤਿਗੁਰੂ2); **੧੪੯**/੩੮੨ (ਸਤਿਗੁਰ5); ੧੫੦/੩੮੪ (ਗੁਰ); **੧੫੧**/੩੮੮ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ); **੧੫੫**/੪੦੨-੦੩ (ਸਤਿਗੁਰ2); **੧੫੬**/੪੨੪ (ਗੁਰ ਦਸਮ); **੧੬੧**/੪੩੧ (ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ ਦਸਮੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੨, ੧੯,੨੭ (ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ);

ਪੂ.੩/੩੩੧-੩੬ (ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ2, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ3, ਫਰਜ਼ੰਦ, ਸਾਚੇ ਪਤਸ਼ਾਹਿ ਗੁਰੁ, ਸ਼ਾਨਿਸ਼ਾਹਿ2); **ਪੂ.੪**/੩੪੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਨ ਪਤਿ, ਦਸਮੇਂ ਗੁਰ); **ਪੂ.੬**/੩੬੪ (ਦਸਮ ਗੁਰ); **ਪੂ.੧0**/੪੨੦ (ਦਸਮ ਗੁਰ/ਰੁ2); **ਪੂ.੧੧**/੪੩੦ (ਦਸਮ ਗੁਰ); **ਪੂ.੧੨**/੪੪੪-੪੮ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦੋ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੧੩**/੪੫੪ (ਗੁਰ ਦਸਮ); **ਪੂ.੧੭**/੪੮੨ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੨0**/੫੦੯ (ਗੁਬਿੰਦ, ਮ੍ਰਿਗਿੰਦੂ); **ਪੂ.੨੧**/੫੧੯-੨੦ (ਗੁਰ ਦਸਮ, ਬਲਵਾਨੀ,ਦਹਿਮ ਗੁਰੂ). ਲਗਗ.੨: ਪੂ.੩0/੮੯੭, ੯0੬ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ2); **ਪੂ.੩੧**/੯੨੩ (ਗੁਰੁ ਸਦ ਗਤਿ ਸੁਖਦਾਈ); **ਪੂ.੩੨**/੯੪੨ (ਦਸਮਾਂ ਜਾਮਾ); **ਪੂ.੩੩**/੯੯੩ (ਦਸਮੇ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੭-੩0 (ਬਾਲਕਾ ਅਕਾਲ, ਪਾਲਕਾ ਹਿੰਦਾਨ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ, ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮੌਰ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸੋਢੀ ਕੁਲਿ ਕੇਤੂ); **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੦-੫੮ (ਗੁ. ਸਰਬਗਯ, ਹਿੰਦੁਅਨ ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭ, ਗੁ.4, ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੁਰੁ ਸਮ੍ਰੱਥ, ਜਗਤੇ ਸ਼ਾਹਿ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਰੱਖਨ ਹਿਤ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਜਗਿਬੰਦਨ, ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ); **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੪-੭੯ (ਗੁ. ਦਸਮੇਸ਼, ਦਸ਼ਮੇਸ਼, ਬਾਲ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ਼, ਗੁਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰ, ਜਗਮੋਰ, ਗੁਰ ਦਸਮ4); **ਪੂ.੩੮/**੧0੮੪-੧੧੧੮ (ਦਸਮਮੇਸੁਰ, ਗੁਰ ਦਸਮੇਂ, ਗੁਰੈਂ4, ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ2, ਦਸਮ ਗੁਰ2 ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ, ਗੁ.3, ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਹਰੀ, ਸੋਢਿ ਬੰਸ ਅਵਤੰਸ, ਮਰਯਾਦਾ ਪਾਲਕ, ਗੁਰ ਦਸਮ ਰਾਮ ਸੁ ਖਸਮ ਜਗ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼2, ਸਤਿਗੁਰੂ); **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੯-੩੧ (ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਜਗ ਨੁਤੈਂ, ਬਡਬੀਰ, ਦਸਮੇਸ਼ਵਰ); **ਪੂ.੪੧**/੧੧੬੧-੭੯ (ਗੁ.3, ਗੁ. ਦਸਮ2, ਦਸਮ ਗੁਰ2, ਦਸਮ2, ਦਸ਼ਮੇਸ, ਗੁਰ ਬਾਲਕ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕਾ।ਹੈ। ਮਾਲਕ); **ਪੂ.੪੨**/੧੧੮0-੧੨0੯ (ਗੁ.8, ਦਸ਼ਮੇਸ਼10, ਗੁਰ ਦਸਮ ਸਤਿਗੁਰ2, ਗ੍ਰੀਬਨਿ ਨਿਵਾਜ3, ਅਵਤਾਰ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭਜੋਤਿ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਮਿਗੇਸ ਪੰਥ); **ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੦-੨੫ (ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿੰਗਿੰਦ ਗੁਰਰ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮੇਸ਼ ਗੁਰ, ਹਰਨਭਰਨ ਪ੍ਰਭੁ, ਗੁ.10, ਸੁਖਰਾਸੀ, ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਅਵਤਾਰ, ਗੁਰ ਬਾਲ ਸਰੂਪ, ਸਹੀ ਅਵਤਾਰ, ਪ੍ਰਭੁ3, ਬਾਲ ਇੰਦ੍ਰ, ਜਗਤ ਪੂਜ਼, ਸਾਚੇ ਪਾਤਸਾਹਿ, ਜਗਦੀਸ, ਸਤਿਗੁਰ); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੨੬-੫੧ (ਗੁਰਬਾਲ, ਚਿੱਤ ਚਰਾਚਰ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਹਿ4, ਗੁ.18, ਰੂਪ ਅਕਾਲ, ਸਹੀ ਅਵਤਾਰ, ਸਰਬਗ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ।ਏਹ। ਭਗਵਾਨਾ, ਬੀਰ ਧੀਰ ਗੰਭੀਰ ਬਲੀ); **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੪-੬੬

(ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਸਿੰਦ, ਸਤਿਗੁਰ, ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਸੋਢ ਹੰਸ, ਗੁ. ਅੰਸ, ਦਸਮਗੁਰ, ਸੋਢਿ ਅਵਤੰਸ, ਅਵਤਾਰ, ਗੁ.10, ਅਵਧਿ ਗੁ.; ਦਸਮੇਂ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਗਯਾਨੀ, ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪੀ, ਬਰਦਾੜੀ ਦਾਰਿਦ ਦੁਸਟਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪੀਰੀ ਧਨੀ ਅਮੀਰਤ); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੬੮-੯੨ (ਰੂਪ ਅਨੁਪਮ ਬਾਲਕ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪਰਿਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸਾਹਿਬਜਾਦੈ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼, ਦਸਮ ਗੁਰੂ7, ਦਸਮੇਸ੍ਰਰ, ਕਲਗੀਧਰ, ਅਘਕੰਦੂ2, ਗੁ.15, ਨਾਨਕ ਰੂਪ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ, ਗੁਰ ਦਸਮੇਂ, ਅਜਮਤ ਸਿੰਧ ਗੁਰੁ, ਤੇਜ਼ ਪੁੰਜ ਨੰਦਨ); **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੨. ੧੩੦੫ (ਗੁ.22, ਪੂਰਨਕਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਗੁਰਦੇਵ, ਦਿਆਲਾ, ਪ੍ਰਭ2, ਦੀਨ ਬੰਧ, ਮੁਰਾਰੀ, ਆਰਤਹਰ, ਹਰਤਾ, ਭਰਤਾ, ਸਮਦਰਸੀ, ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੦੭-੨੧ (ਗੁ.8, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬਗੁਰ2, ਜਾਨੀ ਜਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਅਵਤਾਰ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ,

ਦੀਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੀ, ਸਹਿਨਸ਼ਾਹਿ, ਜਗਗੁਰੂ, ਗੁਸਾਂਈ, ਸਪੂਤ, ਅਤਿ ਉਦਾਰ ਦਾਤਾਰ); **ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੨-੪੨ (ਅਸੁਰ ਨਿਕੰਦਨ, ਗੁ.20, ਪ੍ਰਭ, ਸੱਮ੍ਰਥ ਗੁਰ,ਗੁ. ਸਾਚੇ, ਸਕਲਕਲਾ ਸਮਰਥ ਬਲਕਾਰੀ, ਦਸਮੋ ਗੁਰੁ, ਸੋਢੀ ਕੁਲ ਟੀਕਾ, ਬੀਰ ਧੀਰ ਬਡਭਾਰੀ, ਜੋਤ ਇਲਾਹੀ, ਬਿਬਿਧਾ ਬਿਦਯਾ ਪੂਰਨ, ਜਗਤੇਸ੍ਰਰ, ਪਿਤਾਮੇ, ਕਲਗੀਧਰ, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸੰਪੂਰਨ ਕਾਮੀ, ਈਸ਼ਰ, ਸਰਬਸ਼ਕਤਿ ਮਤਿ, ਗੁਰ ਗਈ, ਕਲਗੀਧਰ ਈਸ); **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੩-੫੮ (ਗੁ.25, ਕਲਗੀਧਰ5, ਲਾਇਕ ਬੀਰ ਸਪੂਤ ਬਲੀ, ਆਪ ਅਕਾਲ, ਜਾਨੀ ਜਾਨਗੁਰੂ ਘਟ ਘਟ ਕੇ,ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਯੁਤ, ਸਰਬਗ ਸਯਾਨੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯-੮੧ (ਗੁ.22, ਦਸਵੇਂ; ਅਵਿਤਾਰੀ, ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ2, ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੂ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਪੰਥ ਨਾਥ, ਵਡਸਲ, ਭਗਵੰਤ ਕੰਤ, ਹਿੰਦ ਧਰਮ ਕੇਬੇਬੇ, ਸੁਖ ਦਾਯਕ ਦਾਸਨ, ਗੁਰ ਸੁਰਗੁਰ ਸਾਨੀ, ਗੁਰ ਗਯਾਨੀ,ਗੁ. ਪੂਰਨ, ਜਗਤੇਸ ਗੁਰੈਂ, ਪੀਰ ਸ਼ਕਤਿ ਨਿਧ, ਗੁਰ ਸਾਚੇ ਸਾਹਿ, ਕਲਗੀਧਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬਲੀ2, ਗੁ. ਬਲੀ ਬਡ ਜੋਧਾ, ਰੂਪ ਕਰਤਾਰਾ, ਦਸਮੇਸ਼); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨-੯੭ (ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਚਿੰਦ ਦਾਇਕ ਅਨਿੰਦ, ਗੁ.26, ਗੋਬਿੰਦ2, ਦਸਮ ਗੁਰੂ7, ਗੁਰੂਆਨ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ, ਪੀਰਨ ਕੇ ਪੀਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿੰਗਿੰਦ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਬਲੀ); **ਪੂ.੫੩**/੧੩੯੮-੧੪੧੬ (ਸਹਿਨਸ਼ਾਹਿ, ਗੁ.27, ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਾਪੀ, ਰੱਖਕ ਭਾਰੇ, ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ ਅਬਿਨਾਸੀ, ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਬਖਸਿੰਦ, ਸਿੰਧ ਕਰੁਨਾ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ,

ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਪੰਡਿਤ ਅਸਮਰੱਥ, ਕਲਗੀਧਰ, ਗੁ. ਖੁਦਾਇ, ਗੁ. ਜਨਮੇਜਾ, ਨਰ ਸਿੰਘ ਧਾਰ ਪ੍ਰਭ, ਮਰਯਾਦਾ ਪਾਲਕ ਰਘੁਬਰ ਸੇ); **ਪੂ.੫੪**/੧੪੧੮-੩੧ (ਗੁ.30, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਗੁ. ਅਰਮ, ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ10, ਦੀਨ ਬੰਧੁ ਸਖਸੰਦ, ਸਰਬਗਤ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ,ਤਿਲੋਕੀ ਨਾਥ, ਮਾਲਕ ਉਭੈ ਜਹਾਨ, ਮਹਾਰਾਜ, ਜਾਨ ਜਹਾਨੀ ਕੇਗੁਰੂ, ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ, ਨਾਥ ਜੀ); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨-੬੪ (ਗੁ.60, ਬਲੀ ਗੁਰੂ ਬਹਾਦਰ ਬਲੀ, ਬੀਰ,ਗੁ.ਪੂਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕਲਗੀਧਰਨ, ਜਗਤੇਸ ਜੂ, ਗੁ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਗੁਰ ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਾਰੀ, ਸੋਢ ਬੰਸ, ਕਰਤਾਰ, ਨਾਥੈਂ, ਬਡ ਗੁਰਅਨ ਚੇਰੋ, ਗੁਰੂ ਪਿਕੰਬਰ।ਰੈ। ਸਤਭਾਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਰਾਈ, ਰਣੰ ਜੀਤਿ, ਜਗਸਾਂਈ, ਆਰਤ ਹਰ ਕੀ, ਗੁਰ ਭਗਵਾਨਾ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੫-੮੫ (ਗੁ.57, ਸਤਿਗੁਰ11, ਪ੍ਰਭ23, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ6, ਪਾਰਸ ਗੁਰ, ਗੁਸਾਂਈ, ਸੁਖਰਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਮੱ-ਰਥ ਭਾਰੀ, ਜਗਸਾਂਈ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਾਪੀ, ਗੁਰਹਾਂਧੀਰ, ਦਸਮੇਸ਼, ਕਲਗੀਧਰ4, ਦਰਦ ਦੁਖ ਦਾਰੀ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਬੀਰ ਧੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਮਾਤੀ, ਜਗਤ ਪੂਜ਼ ਸਸਿ ਦੂਜ਼, ਪਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਨਾਨਕ ਦਸਮਾ ਰੂਪ, ਗੁਰ ਸ੍ਰਬਗਯ, ਸੁਖਸੀਵਾ, ਗੁਰ ਰਾਈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜਗਨਾਥਾ); ਪੂ:**੫੭/**੧੪੮੬-੯੮ (ਗੁ.16 ਈਸ, ਅਤੀ ਬਲਿਸ਼ਟ ਗੁਰ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਸਿੰਦ2, ਤੀਨ ਲੋਕ ਪਤ, ਜਗਤ ਗੁਰ, ਪੀਰ ਪੀਰਨਿ, ਸੰਤ ਬੁਲਿੰਦੈ, ਸਦਾ ਬਖਸ਼ਿੰਦ4, ਗੁਰਬੀਰ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਕਰਣਾਸਿੰਧ, ਗੁ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਖਯਾਲ); **ਪੂ.੫੮**/੧੪੯੯-੧੫੧੯ (ਗੁ.40, ਸਰਣ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਜਾਨੀ ਜਾਨ ਜਹਾਨੀ, ਸਾਹਿਬ, ਗੁ. ਸ੍ਰਬਗਯ, ਪ੍ਰਭ/ਜੀ7, ਸਹਿਨਸਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ7, ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਭਾਰੀ, ਦਿਆਲੈ3, ਕ੍ਰਿਪਾਲੈਂ4, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਬਡਪੀਰ ਅਜਮਾਤੀ, ਦਸ਼ਮੇਸ ਗੁਰੁ, ਭਗਵੰਤ, ਜਾਨੀ ਜਾਨ); **ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੦-੪੧ (ਗੁ.34, ਪੂਰਨ ਕਾਮ, ਬਾਲਕੇ ਅਕਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ6, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦੈਂ, ਗੁਰੁ ਪੁਰਿਆਸ, ਘਟ ਘਟ ਪਟ ਪਟ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ2, ਨਰ ਨਾਥਾ); **ਪੂ.੬0/**੧੫੫0-੫੮ (ਸੁਖਰਾਸ ਗੁਰੂ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ, ਗੁ.18, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ6, ਦਸਮ ਗੁਰ2); **ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੫-੭੭ (ਗੁ.32, ਦਸਮ ਗੁਰੂ4, ਕਲਗੀਧਰ2, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ7, ਦਿਵਾਨਾ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ ਕਾਮ, ਦਸਮੀ ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ, ਗੁਰ ਮੂਰਤਿ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਨਾਥ, ਗੁਰਨਾਥ); **ਪੂ.੬੨**/੧੫੭੮-੯੫ (ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ10, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ3, ਗੁਰੁ ਦਸਮ4, ਦਸਮ ਗੁਰੂ4, ਦਸਮੇਸ਼, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ, ਕਲਗੀਧਰ); **ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੬-੧੬੦੭ (ਗੁ.57,

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ, ਸੁਖਸਿੰਧੁ, ਗੁ. ਬੀਰ, ਗੁ. ਬਲਵਾਨ, ਗੁਰੁ ਨਾਥ, ਸਤਿਗੁਰ, ਕਲਗੀਘਰ, ਬਾਜਿਨਸ ਖੁਦਾਇ2, ਸੂਰਯਹਿ ਨੂਰੀ, ਵਾਲੀ ਲੋਗ, ਮੁਰਸ਼ਦ, ਗੁਰ ਸਾਚ ਵਲੀ, ਜਾਦੂਵਾਨ, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ); **ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੦-੨੨ (ਹਠੀ ਉਦਾਰ, ਸੂਰਮਾ ਭਾਰੀ, ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸਮ ਬਲੀ ਅਪਾਰੀ, ਪੀਰ, ਸਾਚੇ ਸ਼ਾਹਿ, ਗੁ.46, ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ, ਜਗ ਕੇ ਖਸਮਾਂ, ਗੁਰੂ ਹਠੀਲਾ, ਗੁ. ਦੀਨ ਦਯਾਲ ਮੁਰਾਰੀ, ਗੁ. ਗਯਾਨੀ); **ਪੂ.੬੫**/੧੬੨੨-੪੭ (ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁ.53, ਬੀਰ, ਹਿੰਦੁ ਕੇ ਪੀਰ, ਬੀਰ ਬਨੈਤ ਪਟੈਤ, ਗੁ. ਬਲਵੰਡ, ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ।ਜੂ। ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ, ਸੋਢ ਬੰਸ ਹੰਸ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗੁਰ ਮੌਨ, ਹਿੰਦ ਕਾ ਪੀਰੈਂ, ਗੁਰ ਪੂਰਨ2, ਪੀਰ ਹਿੰਦੂ ਕਾ, ਸੱਯਦ2, ਪੀਰ ਉੱਚ ਕੇ3, ਪੀਰ2); **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੮-੫੭ (ਗੁ.37, ਬਿਵੇਕ ਸਿੰਧੁ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ, ਸ਼ਾਹੀ); **ਪੂ.੬੭**/੧੫੫੬-੭੦ (ਗੁ.76, ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰਦੇਵ, ਸਤਿਗੁਰ ਗਯਾਨੀ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ2); **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੧-੮੩ (ਗੁ.63, ਅਵਤਾਰ, ਧਰਮਾ ਅਵਤਾਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ10, ਸਤਿਗੁਰ ਵਰ ਗਯਾਨੀ3, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ3, ਗੁਰੁ ਦਸਮ2, ਦਸਮ); **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੪-੯੫ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ, ਹਿੰਦ ਕੇ ਸਾਥ, ਪੁਰ ਅਜ਼ਮਤ, ਗੁਰ ਦਸਮਾਂ, ਜੀਵਤ ਪੀਰ, ਅਜ਼ਮਤ ਨਾਥ, ਆਰਫ, ਸਤਿਗੁਰੁ, ਗੁ.55, ਮੀਰ ਪੀਰ, ਛਤ੍ਰੀ ਸੁਬੀਰ, ਮਰਯਾਦ ਸੇਤ); **ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬-੧੭੦੫ (ਗੁ.47, ਪਾਰਸ ਗੁਰੂ, ਪੀਰ ਬਲੀ, ਸਿਰੀਗੁਰ, ਬਲਵਾਨ, ਮਹਾਂਨਰ, ਮਹਾਨ, ਨਾਥ, ਰਘੁਨਾਥ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬-੧੭੨੮ (ਗੁ.78, ਸਤਿਗੁਰ18, ਦਸਮਗੁਰ5, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲੇ, ਪੀਰ ਹਿੰਦ, ਪੀਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਬਲੀ ਅਪਾਰਾ, ਅੰਤ੍ਰਜਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗੁਸਾਂਈ, ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭ, ਸਦ ਬਖਸ਼ਿੰਦ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੩੪-੬੫ (ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ13, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ3, ਗੁ.15, ਗੁਰੈਂ ਦਸਾਂਹਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਦਸ, ਕਲਗੀਘਰ4, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ ਦਸਮ, ਬਿਸ਼ਨਦੇਵ, ਕਲਗੀਧਰ ਸਾਚੀ ਸਰਕਾਰਾ, ਗੁਸਾਂਈ, ਪ੍ਰਭੁ, ਗੁਰੁ ਸੰਤਾ); **ਉ.੨**/੧੭੬੬-੮੯ (ਗੁ.74, ਸਮ੍ਰੱਥ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਸ, ਮੀਰ ਪੀਰ, ਗੁਰ ਸਿੰਧ ਬਿਵੇਕ, ਪ੍ਰਭ, ਗੁਬਿੰਦ, ਬਲਵਾਨ ਮਹਾਨ, ਸਾਧੁ ਬੀਰ ਬਲੀ ਅਪਾਰਾ, ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ, ਸਾਚ ਅਵਤਾਰ, ਸਧੀਰ ਬਡੇ, ਬਿਸਨ ਰਘੁਬੀਰ, ਰਘੁਨਾਥ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਸਤਿਗੁਰ4); **ਉ.੩**/੧੭੯੦-੯੮ (ਗੁ.24, ਸਾਚੇ ਸਤਿਗੁਰ, ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁ. ਦਸਮੇਸ); **ਉ.੫**/੧੮੦੮-੧੩ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ2, ਗੁਰੂ2); **ਉ.੬**/੧੮੨੦-੩੯ (ਗੁ.8, ਸਤਿਗੁਰ); **ਉ.੭**/੧੮੪੨-੫੬

(ਗੁ.43, ਦਸਮ ਗੁਰ4, ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁਰ ਦਸਮ, ਗੁਬਿੰਦੈ, ਗੁਰੁਨਾਥ, ਨਾਥ, ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਰਰ, ਗੁਰੂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼, ਜਗਤੇਸ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲੈ, ਸਾਹਿਬ); **ਉ.੮**/੧੮੫੭ (ਦਸਮ ਗੁਰ); **ਉ.੯**/੧੮੬੭-੭੩ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ3, ਗੁਰੂ ਦਸਮ, ਗੁਰੂ6); **ਉ.੧੦**/੧੮੭੮-੮੩ (ਗੁਰੂ7, ਸਤਿਗੁਰੂ); **ਉ.੧੧**/੧੮੯੦ (ਦਸਮਗੁਰ); **ਉ.੧੨**/੧੮੯੮-੧੯੦੧ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ2, ਗੁ. ਦਸਮ, ਗੁਰੂ4, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **ਉ.੧੩**/੧੯੦੭-੧੯ (ਕਲਿਕੀ ਸੁਘਰ4, ਗੁ.੬, ਕਲਗੀਧਰ ਗੁਰ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ, ਕਲਗੀਧਰ ਸਤਿਗੁਰ, ਦਸਮ ਵਰ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਕਲਗੀਧਰ ਪ੍ਰਭੂ2); **ਉ.੧੪**/੧੮੨੪-੩7 (ਦਸਮ ਗੁਰੂ2, ਗੁ.34, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ/ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ2); **ਉ.੧੫**/੧੯੪੬-੫੫ (ਗੁਰੂ9, ਦਸਮ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ); **ਉ.੧੬**/੧੮੬੪ (ਗੁਰੂ); **ਉ.੧੭**/੧੯੭੯-੮੯ (ਗੁਰੂ, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ2, ਮੁਰਸ਼ਦ); **ਉ.੧੮**/੧੯੮੪-੧੯੯੬ (ਗੁਰੂ4) **ਉ.੧੯**/੧੯੯੮-੨੦੨੦ (ਗੁ.9, ਕਲਗੀਧਰ2, ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਬੱਗਯ, ਦਸਮ ਪ੍ਰਯੰਤੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਪ੍ਰਮੇਸ, ਸਤਿਗੁਰ); **ਉ.੨੦**/੨੦੨੭-੩੪ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਕਲਗੀਧਰ, ਗੁਰੂ); **ਉ.੨੧**/੨੦੪੬-੫੨ (ਗੁਰੂ6, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਰੱਛਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ); **ਉ.੨੨**/੨੦੬੧ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ); **ਉ.੨੩**/੨੦੭੦ (ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗੰਦ, ਗੁਰੂਨਾਥ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ); **ਉ.੨੪**/੨੦੯੪-੨੧੧੩ (ਗੁਰੂ4, ਕਲਗੀਧਰ, ਦੀਨ ਬੰਧ ਦਯਾ ਸਿੰਧੁ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਹੰਸ ।ਸੁ। ਅੰਸ, ਸੁਢੀਸ ਪ੍ਰਮੰਸ, ਗੁਰ ਈਸ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ2, ਗੁ. ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ3, ਪ੍ਰਭੂ, ਕਲਾ ਅਕਾਲ ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦੂ, ਦੁਸਟ ਹਨਨ, ਦੁਸਟ ਦਮਨ ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ ਦਰਯਾਵ); **ਉ.੨੫**/੨੧੨੬-੨੮ (ਸਤਿਗੁਰ4); **ਉ.੨੬**/੨੬੩੧,੩੭ (ਕਲਗੀਧਰ, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **ਉ.੨੭**/੨੧੫੭ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਗੁਰ8, ਪ੍ਰਭੁ); **ਉ.੧੨੯**/੨੧੭੧-੯੩ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ6, ਗੁਰ ਦਸਮ3, ਗੁ.30, ਸਤਿਗੁਰ6, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗੁਰਰਾਈ, ਸੋਢੀਕੁਲ ਕੇਤੈਂ); **ਉ.੩0**/੨੨੦੦-੦੮ (ਗੁ.4, ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦੂ8, ਨਰਿੰਦੂ, ਸੁਖ ਸਿੰਧੁ, ਹਿੰਦੁ ਰਖਿੰਦੂ, ਜਗ ਜਿੰਦੁ, ਪ੍ਰਭੂ, ਬਾਲਾ, ਰੁਸਤਮ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਮੁਰਸ਼ਦ, ਵਲੀ, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **ਉ.੩੨**/੨੨੩੩(ਸਤਿਗੁਰ, ਦਸਮੇ ਗੁਰ2); **ਉ.੩੬**/੨੩00 (ਖੱਤ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ) **ਗਗ.੫: ਉ.੪0**/੨੩੭੬ (ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ); **ਉ.੪੧**/੨੪0੩ (ਗੁਰ); **ਉ.੪੨**/੨੪੦੯-੧੬ (ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਦਸਮੇਂ ਪਤਿਸਾਹਿ); **ਉ.੪੫**/੨੪੬੮ (ਗੁਰੂ5); **ਉ.੪੮**/੨੪੮੮-੯੬ (ਈਸ ਅਵਤਾਰ2, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਦਸਮੇਸ਼, ਸ੍ਰੀ ਗੁਬਿੰਦ

ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂ) **ੳ.੪੯**/੨੫੨੮-੩੫ (ਦਸਮ ਗੁ.2, ਗੁ. ਦਸਮ); **ੳ.੫੦**/੨੫੫੭ (ਦਸਮੇਸੈਂ); **ੳ.੫੧**/੨੫੬੧-੯੯ (ਕਲਗੀਧਰ ਗੁਰੂ, ਦਸਮ ਗੁ.2, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ2, ਗੁਰੂ, ਮਹਾਰਾਜ, ਦਸਮੇਸ਼, ਦੀਨ ਦਯਾਲ); **ੳ.੫੨**/੨੬੨੫-੪੧ (ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ2, ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ2, ਅਸੁਰਨਖਾਪੀ, ਕਰੁਨਾ ਸਿੰਧ ਦੀਨ ਬੰਧੁ, ਪੰਥ ਖਾਲਸ, ਗੁਰੂ3, ਅੰਤਰਾਜੀ2, ਗੁਰ ਦਸਮੇਂ, ਸ੍ਰਬਗ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿਮਤਿ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਗਰਮੀ); **ੳ.੫੩**/੨੬੫੫, ੨੬੭੮-੭੯ (ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਗੁਰੂ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ4, ਗੁ.2); **ੳ.੫੫**/੨੭੨੫, ੪੫, ੬੧ (ਗੁਰੂ3, ਗੁਰੁ ਦਸਮ, ਗੁ. ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ); **ੳ.੫੮**/੨੭੮੩-੨੮੧੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਦਸ, ਗੁਰੂ45, ਗੁ. ਦਸਮ, ਦਸਮ ਗੁ.5, ਗੁਰੂ ਕੌਤੀਕ, ਪ੍ਰੇਰਕ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ10, ਸੁਖਰਾਸੀ, ਕਲਗੀਧਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਬਿਲਾਸੀ, ਸਰਬਗ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿਯੁਘ, ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ); **ੳ.੫੯**/੨੮੩੮-੪੦; ੪੭-੪੯, ੬੬-੬੯ (ਗੁ.18, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਨਾਥ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਦਸਮੈਂ ਗੁਰੂ3, ਗੁਰ ਦਸਮੇਂ2, ਗੁਰ ਗਯਾਨੀ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਯਾਲ ਮੁਰਾਰੀ, ਕਲਗੀਧਰ); **ੳ.੬੦**/੨੮੮੯-੨੯੩੦ (ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਦਸਮੇਂ6, ਗੁਬਿੰਦ ਸਿੰਘ, ਦਸਮ ਗੁਰੂ2, ਦਸਮ, ਦਸਮੇਸ਼3, ਗੁ.9).

> "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ (ਗਿਆ, ਗੁ.ਸੋ., ਗੁ.ਬਿ.੬., ਕੁ.੧੦, ਸੁ.੧੦, ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ), ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ 7690 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਰੂਪ ਮੁਖ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਇਥੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦੇਣ ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਉ ਹੀ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਕੁ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ: 'ਗੁਰ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਦੋ ਸਰੂਪ 'ਗੁਰੂ' ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਵਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵੇ ਸਾਚੋ ਗੁਰ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਦਸਮੇਂ ਮਹਿਲ, ਪਾਤਸਾਹੀ-੧੦, ਕਲਗੀਧਰ, ਮੀਰ/ਪੀਰੀ ਕੇ ਮਾਲਕ, ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਪੀਰ, ਉਚ ਕੇ-ਪੀਰ, ਬਲਧਾਨੀ, ਮਹਾਂਬਲੀ, ਸੂਰ ਹਠੀਲਾ, ਰਾਮਦਾਸ ਕਾ ਨਾਤੀ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਪੋਤਾ, ਅਸੁਰ ਸੰਘਾਹੀ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਪੰਥ ਬਲੀ, ਦਸਟ ਦਮਨ, ਦੀਨ ਦਯਾਲ, ਮਹਾਰਾਜ, ਦਸਮੇਸ਼, ਸ੍ਵਾਮੀ, ਈਸ ਅਵਤਾਰ ਆਦਿ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਂਝੇ ਹੀ ਹਨ। ਕੁਝ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਫਰਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ: ਕਿਸੇ ਵਿਚ 'ਗੁਰੂ' ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਗੁਰਿ' ਅਤੇ

‘ਦਸ਼ਮੇਸ਼`, ਦਸ਼ਮੇਸੈਂ ਆਦਿ। ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗਿਆਰ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹਨ। ਗੁ.ਬਿ.੬. ਵਿਚ 71 ਜਦਕਿ ‘ਸੁ.੧੦` ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ (1830) ਹਨ।”

ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ‘ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ’ ਦਾ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ 9 ਕਿ.ਮੀ. ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ‘ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ’ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਹਰਾਜ ਦੀ ਲੜਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਥੇ ਇਕ ਢਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰੁਕੇ ਸਨ[461]- **ਸੁ.੧੦: ੧੮**/੨੬੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੫.

ਗੋਬਿੰਦ ਗੀਤਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਕ੍ਰਿਸਨ ਲਾਲ ਦੀ ਇਕ ਰਚਨਾ। ਇਸ ਦੇ ਕਰਤ੍ਰਿਤਵ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[462]- ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਤੀਰਥ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[463]- **ਮਪ.ਵ:੧੬੪**/੨੧੧.

ਗੋਬਿੰਦ ਲੋਕ

ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਸਾਧੂ- ਮਿਹ.**੧: ੪੩**/੧੨੮.

ਗੋਬੀ

ਬੰਗਲੋਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ, ਦੂਜੀ ਉਦਾਸੀ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੬.

ਗੋਮਤੀ

ਇਕ ਨਦੀ, ਜ਼ੋ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਪੀਲੀਭੀਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਹਾਨਪੁਰ ਦੀ ਝੀਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਖੇੜੀ ਲਖਨਊ, ਜ਼ੌਨਪੁਰ ਆਦਿਕ ਵਿਚ 500 ਮੀਲ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ, ਸੈਦਪੁਰ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

---

[461] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੁਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਦੂਜੀ), ਪੰ. 827.

[462] ਉਹੀ, ਪੰ. 828.

[463] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 430.

ਗਾਜ਼ੀਪੁਰ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ[464]- **ਗੁ.ਬਿ.੬ : ੧੮**/੬੧੧, **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੩. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੧੭. **ਮਪ.੨, ਭ/ਖ-੨/੨: ੮**/੬੬੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੯.

ਗੋਰਖ ਹਟੜੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੋਰਖਨਾਥ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਥਾਨ[465]- **ਪੁਰਾ: ੪੭**/੧੭੮੨; **੫੨**/੧੯੨. ਮਿਹ.**੧: ੧੨੬**/੪੧੬; **੧੩੯**/੪੬੩.

ਗੋਰਖ ਦਾਸ

ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ[466]- **ਬਾਲਾ: ੭੫**/੪੬੩.

ਗੋਰਖਨਾਥ/ਥੁ

ਜੋਗਮਤ ਦਾ ਬਾਨੀ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਧ[467]- **ਪੁਰਾ: ੪੬**/੧੬੦-੬੨6; **੪੭**/੧੭੪; **੫੦**/੧੭੬-੧੭੮3; **੫੪**/੧੯੭-੯੮4. **ਬਾਲਾ: ੩੫**/੩੦੬-੦੭. (ਗੋਰਖ3, ਗੋਰਖ ਜੋਗੀ); **੩੭**/੩੧੪-੩੩੨ (ਗੋਰਖ25, ਗੋਰਖ ਗੁਰੂ, ਗੋਰਖ ਨਾਥ9, ਨਾਥ/ਨਾਥਿ11, ਪਿਤਾ ਜੀ, ਗੁ. ਗੋਰਖ3, ਗੁ.ਜੀ7, ਜੋਗੀਸਰੁ); **੩੮**/੩੩੩-੪੬ (ਗੋਰਖਨਾਥ5, ਗੋਰਖ, ਗੁ. ਨਾਥ ਜੀ, ਗੁ. ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ2, ਗੋਰਖ ਜਤੀ); **੪੭**/੩੭੨ (ਗੋਰਖਾ ਗੁ., ਗੋਰਖੋ4, ਗੋਰਖ/ਖੁ5, ਗੋਰਖ ਨਾਥ4); **੪੮**/੩੭੯ (ਗੋਰਖ, ਗੋਰਖ ਨਾਥ). ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੮੫-੯੧ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ24); **੧੧੮**/੩੯੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ2); **੧੨੨**/੪੦੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ4); **੧੨੩**/੪੦੯ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ4); **ਹਰਿ.੨: ੧੨**/੧੪੫-੪੬ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ14, ਅਉਧੂਤ ਪੁਰਖ, ਚਊਹਾਂ ਜੁਗਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ); **੧੩**/੧੪੬ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ); **੨੧**/੧੭੫ (ਗੋਰਖ); **੪੪**/੨੬੧-੯੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ7); ਗਿਆ**:** ੩੮੧-੮੨ (ਗੋਰਖ, ਗੋਰਖਨਾਥ),੪੨੮, ੪੪੭, ੪੫੯, ੬੧, ੪੬੭-੪੭੧8, ੫੬੫-੭੦, ੫੯੫, ੬੦੪ (ਗੋਰਖ9, ਗੋਰਖਨਾਥ10). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੨੨, ੩੯੪ (ਗੋਰਖ5). **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੧ (ਗੋਰਖੰ). ਛਿਬਰ**: ੧**/੧੦ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ); **੧੦**/੯੬ (ਗੋਰਖ); **੧੪**/੧੭੫

---

[464]ਉਹੀ।

[465] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 108.

[466] ਉਹੀ।

[467] ਉਹੀ।

ਗੋਰਖ): **ਮਪ.ਵ: ੨**/੩੩-੩੪ (ਗੋਰਖ/ਗੋਰਖਨਾਥ2); **੩**/੭੨ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖਨਾਥ, ਜੋਗੀ, ਨਾਥ6, ਗੋਰਖ); **੨੪**/੫੯ (ਗੋਰਖ); **੪੯**/੯੧-੯੨ (ਗੋਰਖ); **੧੫੭**/੨੦੪ (ਗੁ. ਗੋਰਖ). **ਮਪ.ਕ, ਭ.੧: ੩੪**/੨੩੭-੪੧ (ਗੋਰਖ/ਜੀ9, ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਨਾਥ5, ਨਾਥ/ਜੀ4); **੩੫**/੨੭੦ (ਗੋਰਖ5); **੩੬**/੨੭੩-੭੪ (ਗੋਰਖ/ਜੀ7, ਨਾਥ/ਜੀ4, ਗੋਰਖ ਨਾਥ); ੩8/੨੭੮-੮੨ (ਗੋਰਖ ਨਾਥ2, ਗੋਰਖ ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ, ਨਾਥ ਬਡਿ ਗਿਆਨੀ, ਗੋਰਖ ਜਤੀ); **੩੯**/੨੯੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ); **੪੧**/੩0੨-੦੪ (ਨਾਥ2, ਗੁ. ਗੋਰਖ2); **੪੨**/੩੧੦ (ਨਾਥ/ਜੀ2); **੫੯**/੪੧੨ (ਗੋਰਖ ਨਾਥ). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧:** ੪/੮੭-੮੯ (ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖ ਜੀ3, ਨਾਥ5); **੨੩**/੨੪੮-੪੯ (ਗੋਰਖ3). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੪੬੯ (ਗੋਰਖ ਜੀ). **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੧; **੧੪**/੩੦ (ਗੋਰਖ ਸਿੱਧ); **੨੭**/੭੩ (ਗੋਰਖ): **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੩**/੩੩੮ (ਗੋਰਖ); **੬**/੩੬੯ (ਗੋਰਖ); **ਪ੍ਰ.੮**/੩੮੭ (ਗੋਰਖ); **ਪ੍ਰ.੧0**/੪੨੨ (ਗੋਰਖ2); **ਪ੍ਰ.੨0**/੫੧੫ (ਗੋਰਖ). **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੪੨**/੧੧੮੮ (ਗੋਰਖ2). **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੬੯**/੧੬੯੨-੯੩ (ਗੋਰਖ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੭0 (ਗੋਰਖ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੭੦ (ਗੋਰਖ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੧ (ਗੋਰਖ).

> "ਗੋਰਖ ਨਾਥ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ, 280 ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ 'ਗੋਰਖ' ਅਤੇ 'ਸ੍ਰੀ ਗੋਰਖਨਾਥ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜੋਗੀ, ਬਡ ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਨਾਥ ਜੀ ਸਰੂਪ ਵੀ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਹੈ। ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਗੋਰਖਪੁਰ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ ਜੋ ਗੋਰਖਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ[468]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੧0**/੪੧੯.

ਗੋਰਖ ਮਤਾ

---

468 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 431.

ਯੂ.ਪੀ. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਸਤਾਰਗੰਜ ਕੋਲ ਪੀਲੀਭੀਤ ਤੋਂ 15 ਕੁ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵਲ ਇਕ ਨਗਰ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਮਤਾ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ[469]- ਗਿਆ: ੩੭੯2, ੩੮੩. **ਸੂ.੧੦: ੨**/੧੭. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੪.

ਗੋਲਕੁੰਡੇ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲਾ ਅਤੇ ਨਗਰ ਅਤੇ ਨਗਰ[470]- **ਸੂ.੧੦: ੨੪**/੩੭੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫00.

ਗੋਲਾਬ-ਚਮਨ

ਉਦਾਸੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੭.

ਗੌਸ ਦੀਨ

'ਮਦੀਨਾ' ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਫਕੀਰ- **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੬**/੩੫੯2.

'ਗੌਹਰ ਅਲੀ ਖਾਂ'

ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਆਲਮ (ਦੂਜਾ) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ, ਇਹ ਸੰਨ 1760 ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ ਉਪਰ ਬੈਠਿਆ ਤੇ 1806 ਈ. ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ[471]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੮**/੪੨੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੫੧੭ (ਸ਼ਾਹਿਜ਼ਾਦੇ), ੨੫੨੫-੪੫ (ਸ਼ਾਹਿ/ਸ਼ਾਹ30, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ/ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ16, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿਨ, ਜਹਾਂ-ਪਨਾਹ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਗੌਹਰ-ਅਲੀ); **ਉ.੫੩**/੨੬੭੫-੭੬ (ਗੌਹਰ ਅਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਸ਼ਾਹਿ3 ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2).

ਗੌਰ ਸਿੰਘ

---

[469] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 108.

[470] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 431.

[471] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 422.

ਜਗਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ 'ਇੰਦਪੁਰਾ' ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਕਾਨ੍ਹ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੨-੫੩੩.

ਗੌਰਜਿਆਣੇ

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਭੰਗੂ: ੮੬**/੨੧੩.

ਗੌਰਾ

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੯-੨੨17 (ਗੌਰਾ ਬਲਕਾਰੀ, ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ, ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਕਾ ਸੁਤ ਗੌਰਾ); **ਪੂ.੩੨**/੯੨੭-੩੪ (ਗੌਰਾ19, ਭਗਤੂ ਸੁਤ3, ਬੀਰ ਗੌਰਾ); **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੨-੨੩ (ਭਾਈ ਗੌਰਾ2).

'ਗੌਰੀ'

ਸ਼ਹਾਬੁਦੀਨ ਗੌਰੀ, ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ 1192 ਈ. ਵਿਚ ਹਰਾਇਆ ਸੀ[472]- **ਭੰਗੂ: ੧੬੦**/੪੨੫ (ਗੋਰੀਏ, ਸ਼ਾਹਿ ਗੌਰੀਓ). **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੧ (ਗੌਰੀ ਸ਼ਾਹ).

ਗੌਰੀਪੁਰ

ਆਸਾਮ ਰਾਜ ਦੇ 'ਧੁਬੜੀ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ[473]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੬**/੧੦੬੦.

'ਗੌੜ'

ਪੂਰਵ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਉੜੀਸੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਦੇਸ਼[474]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪ (ਗੌਂਡ); ਉ.੩/੧੭੯੦ (ਗੌਂਡ).

ਘਸਿਆਰਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ ਇਕ ਘਾਹ ਖੋਤਣ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ 'ਟਕਾ' ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਸੀ- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੪੧੩.

ਘਣੀਏ/ਘਨੀਏ

---

472 ਉਹੀ, ਪੰ. 425, 106.

473 en.m.wikipedia.org.

474 *ਮਹਾਨਾ ਕੋਸ਼,* ਪੰ. 432.

ਤਹਿਸੀਲ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਘਣੀਏ ਵਾਲਾ' ਮੋਗਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਸੜਕ ਤੋਂ 2 ਕਿ.ਮੀ. ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਤੋਂ 13 ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਦੂਰੀ `ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[475]- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੨**/੨੦੬੦-੬੯੩ (ਦੇਸ ਰੰਧਾਵਨ). **ਉ.੩੨**/੨੨੪੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੮; ਉ.੫੬/੨੭੩੯.

'ਘਨਈਆ, ਭਾਈ'

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸੇਵਾ-ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾ. ਘਨਈਆ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲੈ ਕੇ ਨਿਰਬਿਘਨ ਸੇਵਾ-ਕਾਰਜ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ- **ਕੁ.੧੦: ੧੫**/੧੮੯ (ਸੰਤ ਕਨ੍ਹੈਯਾ, ਸੇਵਾ ਰਾਮ); **੧੬**/੧੯੪ (ਸੇਵਾ ਰਾਮ). **ਸੁ.੧੦: ੨੦**/੨੯੦-੯੨ (ਸਾਧ ਉਦਾਸੀ, ਉਸਾਦੀ ਸਾਧ ਕਨੈਯਾ, ਸਾਧ/ਧੁ/ਸਾਧੂ8, ਸੰਤ ਮੰਤ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੬-੪੯ (ਘਨੱਯਾ ਰਾਮ5, ਰਾਮ ਘਨਯਾ, ਘਨੱਯੇ6).

'ਘਨਈਆ, ਮਿਸਲ'

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਿਸਲ, ਇਸ ਦਾ ਮੁਖੀ, ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਾਨੇ ਕਾਛੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸ. ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹਯੀਆ ਸੀ[476]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੪੧੯-੨੪ (ਮਿਸਲ ਘਨੱਈਅਨ3, ਘਨੱਈਏ); **ਉ.੫੩**/੨੬੫੯-੬੧, ੮੦ (ਘਨੱਯਨ, ਮਿਸਲ ਘਨੱਯਾ, ਘਾਨੱਈਏ2); **ਉ.੫੭**/੨੭੫੩ (ਮਿਸਲ ਘਨੱਈਓ).

ਘਨ ਸਯਾਮੂ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਿਹਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੬; **ਪੂ. ੩੭/**੧੧੨੨.

ਘਨੌਰ

---

[475]ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 480.

[476] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 366 (ਫੁਨੇ.)।

ਪਿੰਡ ਘਨੌਰ ਪਟਿਆਲੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਸਬ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ, ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ 15 ਕਿ.ਮੀ. ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ 24 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਅੰਬਾਲਾ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[477]- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੪.

ਘਰਾਚੋਂ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਸੁਨਾਮ-ਪਟਿਆਲਾ ਰੋਡ ਤੇ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ 40-45 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨੇੜ੍ਹੇ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯.

ਘਰਿਆਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 'ਤਰਨਤਾਰਨ' ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੪: ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੭ (ਘਰਬਾਲਯੋਂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੪੩.

ਘਰਿਬਾਰੀ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੦੬, ੧੬.

ਘਵੰਡੋ

ਘੁਮੰਡਾ, ਉੱਪਲ ਜਾਤੀ ਦਾ ਜੱਟ, ਇਹ ਘਵਿੰਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਤੇ ਏਥੋਂ ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਸੁੱਜੇ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ[478]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੨**/੧੯੦ (ਘਵੰਡੋ, ਉਪਲ ਜਟ).

'ਘੜੂਆਂ'

ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਮੋਰਿੰਡੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਥਿਤ ਹੈ[479]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੬**/੩੫੫-੫੮ (ਘੜੂਏਂ, ਘੜੂਵੈਂ6). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੧.

ਘਾਘਾ

ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ 'ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹ' ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਨਗਰ- **ਭੰਗੂ: ੭੭**/੧੭੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੧੮੬੪ (ਘਾਗੋ).

---

[477]ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 403.

[478] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 190 (ਫੁਨੇ.)।

[479]ਉਹੀ, ਪੰ. 355.

ਘਾੜੂਕਾ, ਬਾਬਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਂ 'ਬਾਬਾ ਘਾੜੂਕਾ' ਜਿਸ ਦੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੪.

'ਘਾਬਦਾ'

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ 10 ਕਿ.ਮੀ. ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ- ਪਟਿਆਲਾ ਸੜਕ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[480]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨0 (ਘਾਵਦਾਦਿ).

ਘੁੰਘਰਾਣਾ

ਤਹਿਸੀਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਪਿੰਡ ਘੁੰਗਰਾਣਾ, ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ- ਪੱਖੋਵਾਲ ਸੜਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[481]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੯-੨੭00 (ਘੁੰਘਰਾਣੇ2), ੨੭੧੪ (ਘੁੰਘਰਾਨਾ).

ਘੁੰਮੀ

ਵੇ. 'ਸੁਲਖਣੀ ਮਾਤਾ'

ਘੁਮੇਰ

ਕੁਭੀਰ, ਭਰਤਪੁਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਭਰਤਪੁਰੀਏ ਰਾਜਾ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਉਸਾਰਿਆ ਸੀ[482]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੧**/੩੩੪. **ਗਗ.੫: ਉ. ੩੮**/੨੩੫੫.

ਘੁਰਟਾ ਬੰਦਰ

ਇਕ ਬੰਦਰਗਾਹਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਬਾਲਾ: ੪੬**/੩੭੦ਾ.

ਘੁਰਾਲੀ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ 'ਘਰੌਲੀ', ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੭.

ਘੜਾਣੀ

---

[480] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 416.

[481] ਉਹੀ, ਪੰ. 325.

[482] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 334 (ਫੁਨੋ.)।

ਖੰਨਾ ਤੋਂ ਅਹਿਮਦਗੜ੍ਹ ਜਾਣੀ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਿੱਥੇ ਰਾਮਰਈਏ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ ਨਾਲ ਦੁਰ-ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ[483]- **ਭੰਗੂ: ੪੧**/੯੬ (ਘੁਡਾਣੀ ਗ੍ਰਾਮ). **ਗਗ.੪: ੳ.੭**/੧੮੪੧, ੫੦-੫੩ (ਘੋੜਾਣੀ, ਘੁੜਾਣੀ3).

ਘੁੜਾਮ

ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ 12 ਕੋਹ ਅਗਨਿ ਕੋਣ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸੰਮਤ 1766 ਨੂੰ ਫਤੇ ਕੀਤਾ[484]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੬੭. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੯**/੨੫੧੬.

ਘੇਬ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕੈਂਬਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ[485]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧ (ਘੇਬੀ). **ਗਗ.੪: ੳ.੩**/੧੭੯੩ (ਘੇਬੀ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੨**/੨੬੦੮.

ਘੇਰੜ

ਇਕ ਖੱਤ੍ਰੀ ਗੋਤ ਦਾ ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ, ਇਸ ਨੇ 'ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ` ਨਗਰ `ਚ ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜੁੱਤੀਆਂ ਖਾ ਕੇ ਮਰਿਆ[486]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੧-੯੬10; **੧੫**/੫੧੧ (ਘੇਰੜ, ਦੁਸ਼ਟ); **੨੧**/੭੯੨ (ਘੇਰੜ ਖਾਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯2.

ਘੋਗਾ

ਨਨਹੇੜੀ ਪਿੰਡ (ਪਟਿਆਲਾ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਮਸੰਦ, ਜੋ 9ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਈ[487]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੩-੬੫ (ਘੋਗਾ, ਘੋਘੇ2).

ਘੋਲੀਏ

---

483 ਉਹੀ, ਪੰ. 96.

484 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 446.

485 ਉਹੀ।

486 ਉਹੀ।

487 ਉਹੀ।

ਬਾਘਾ ਪੁਰਾਣਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਮੋਗੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਘੋਲੀਆ[488]'- **ਭੰਗੂ: ੧੩੧**/੩੫੦.

ਘੋੜੀ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗੁ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੫੭੫-੭੭) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦ 'ਘੋੜੀਆਂ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹਨ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੧**/੩੮੯.

ਘੋੜਾ ਚੋਲੀ

ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ - ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੮੫, **ਹਰਿ.੨: ੭**/੯੫.

ਚਉਪਤਿ ਰਾਇ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਖਿਡਾਵਾ- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੭੭-੧੧੨ (ਚਉਪਾ/ਚੌਪਾ ਸਿੰਘ7). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੫ (ਚੌਪਾ).

ਚਉਬੰਦਾ

ਵੇ. 'ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ`

ਚਉਰੰਗ ਨਾਥਿ

ਗੋਰਖਨਾਥ ਦਾ ਚੇਲਾ ਕੋਈ ਸਿਧ ਜੋਗੀ- **ਹਰਿ.੨:੭**/੧੧੪.

ਚੱਕ

ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਭੁਚੋ, ਮਾਣੂ ਕੇ, 'ਫੂਲ' ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫.

ਚੱਕਨੌਲੀ

ਕਲਸੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਪਰਗਨਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨.

ਚੁੱਗਤਾ, ਮੁਗਲ

ਮੁਗਲ ਵੰਸ਼ੀ ਯੇਸੂਕੀ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, 'ਚੰਗੇਜ਼ ਖਾਂ' ਜੋ ਤਾਤਾਰ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ[489]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੬.

---

[488] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 350 (ਫੁਨੇ.)

[489] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 480.

ਚੰਗਾ ਭਾਟੜਾ

ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਿਆ:** ੪੦੦.

ਚੱਠੇ

ਲੌਂਗੋਵਾਲ, ਉਪਲੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੯**/੨੧੭੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੬.

ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ

ਇਸਦਾ ਨਾਮ 'ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ' ਹੈ, ਜੋ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੌੜੀ ਛੰਦ ਵਿਚ ਲਿਪੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਯੁੱਧ ਕਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ 'ਭਗੌਤੀ ਕੀ ਵਾਰ' ਵੀ ਹੈ[490]- ਛਿਬਰ: **੧**/੬; **੧੦**/੧੦੨ (ਚੰਡੀਪਾਠ). **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੫ (ਚੰਡੀ2); **੨੬**/੬੯ (ਚੰਡੀ ਚਰਿਤ੍ਰ, ਚੰਡੀ ਕੀ ਵਾਰ); **੩੦**/੭੯; ੧੩੩/੩੫੧ (ਚੰਡੀ); **੧੫੧**/੩੮੮ (ਚੰਡੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੫੯੭ (ਸ੍ਰੀ ਚੰਡਕਾ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬-੯੭ (ਚੰਡੀ ਚਰਿੱਤ੍ਰ, ਚੰਡੀ ਕੀ ਵਾਰੈਂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੦-੫੧ (ਚੰਡੀ2).

ਚਣੀਓਟ

ਝੰਨੇ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਨਗਰ, ਜਿਥੋਂ ਦਾ ਪੀਰ 'ਸ਼ਾਹ ਬੁਰਾਨ' ਸੀ[491]- ਗਿਆ: ੬੦੧.

ਚਤੁਰ ਸਲੋਕੀ ਭਾਗਵਤ

ਵੇ. 'ਗੀਤਾ'

ਚਤੁਰਸਾਲ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰਵਜ਼ ਬੇਦੀ ਰਾਇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੦.

ਚਤੁਰਸਾਲ[2]

---

[490] ਉਹੀ ਪੰ. 481.

[491]ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 111.

ਦੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਕਰਕੇ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਦਿਤਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੬੦.੧**/੪੨੭-੨੮ (ਚਤੁਰਸਾਲ ਨ੍ਰਿਪ3, ਰਾਜਾ/ਜੇ7); **੧੬0.੨**/੪੨੮-੨੯ (ਰਾਜਾ5); **੧੬0.੩**/੪੩0.

ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ[1]

ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੯੨2; **ਉ.੫੭**/੨੭੬੦-੬੭.

ਚਤੁਰ ਸਿੰਘ[2]

ਗੁਲਾਬਦਾਸੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦੇ ਮੁਖੀ, 'ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ' ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੬.

ਚਤੁਰਦਾਸ

ਬਨਾਰਸ ਦਾ ਪੰਡਿਤ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟਿ ਹੋਈ ਸੀ। 'ਓਅੰਕਾਰ' ਬਾਣੀ ਇਸ ਪਰਥਾਇ ਹੀ ਉਚਾਰੀ ਗਈ ਸੀ[492]- **ਪੁਰਾ: ੧੭**/੬0-੩ (ਪੰਡਿਤ6, ਪੰਡਿਤ ਚਤੁਰਦਾਸ2, ਸੁਆਮੀ).

ਚਤੁਰਭੁਜ

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਚਤੁ. ੩: ੭੪**/੬੨੪ (ਚਤ੍ਰਭੋਜ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੯੧ (ਮਿਹਰਵਾਨ ਸੁਤ).

ਚਤੁਰਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਰਬਾਬੀ 'ਬਾਵਕੇ ਰਾਗੀ` ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੮**/੬੦੯.

ਚਤ੍ਰੈਲਨ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ 'ਮੰਡੀ' ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ 'ਸਾਵਨ ਮੱਲ' ਲੱਕੜੀਆਂ ਲੈਣ ਗਿਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੭੦.

ਚੰਦਹਰੀ

---

[492] ਉਹੀ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ’ਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਗਿਆ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੮੭.

ਚੰਦ ਕੌਰ

ਅਨੂਪ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ‘ਦਯਾ ਰਾਮ’ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਲੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੮ (ਲੜਿੱਕੀ, ਚੰਦ ਕੌਰ).

ਚੰਦ ਨਾਥ

++ਖਡੂਰ ਦਾ ਕੋਈ ਜੋਗੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੬੦.

ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਿਰਮਲਾ ਵਿਦਵਾਨ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੫ (ਭਾਈ ਚੰਦਨ, ਚੰਦਨ, ਸਹੀ ਨਿਰਮਲਾ).

ਚੰਦਨ, ਭੱਟ

ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪.

ਚੰਦਨ ਰਾਉ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੩.

ਚੰਦਰਕਲਾ, ਰਾਣੀ

ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭਿ ਦੀ ਰਾਣੀ- **ਪੁਰਾ: ੪੭**/੧੬੫.

++ਤਵਾਰੀਖ ਗੁ. ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਪੰਨਾ 175 `ਤੇਜਾ ਖੁਦ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜੋਗੀ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਸ਼ਿਵਨਾਭ` ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ

ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਏ ਨੌਧ ਸਿੱਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੯3; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬3.

ਚੰਦੂ, ‘ਦਿਵਾਨ’

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਦਿਵਾਨ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਹੱਥ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨**/੩੧; **੫**/੧੨੮-੫੪ (ਚੰਦੂ19, ਦਿਵਾਨ4, ਪਾਪੀ2, ਚੰਦੂ ਪਾਪੀ2, ਬਡਮਾਨਾ, ਗੁਰ ਨਿੰਦਕ, ਮਤਿਮੰਦ, ਕੂਕਰ, ਸਗ ਕਿਰਾੜ, ਪਤਿਸਾਹੀ ਦੀਵਾਨ); **੬**/੧੫੯-੬੦ (ਚੰਦੂ11, ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਦੀਵਾਨ ਦੁਸਟ); **੭**/੧੮੧-੨੦੬ (ਚੰਦੂ35, ਚੰਦੂ ਦੁਸਟ, ਪਾਪੀ7, ਦੁਸ਼ਟ, ਚੰਦੂ ਪਾਪੀ); **੮**/੨੨੫-੩੦੭ (ਚੰਦੂ58, ਹਿੰਦੂ, ਪਾਪੀ2, ਸੁਆਹੀ, ਕੂਕਰ4, ਟੁਕਧਾਰੀ, ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂ, ਗੁਰੂ ਦੋਖੀ, ਚੰਡਾਲ3, ਦੁਸ਼ਟ5, ਚੰਦੂ ਸੁਆਨ, ਦੋਖੀ, ਪਾਪੀ ਭਾਰਾ); **੧੮**/੬੨੩ (ਦਿਵਾਨ/ਦੀਵਾਨ4). **ਛਿਬਰ: ੫**/੩੭-੪੩ (ਸਾਹੀਆ ਖਤ੍ਰੀਆਂ, ਸਾਹੀਆ6, ਸ਼ਾਹੀ, ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਖਤ੍ਰੀ); **੬**/੪੯-੫੪ (ਸਾਹੀਆ5, ਸਾਹੀ, ਚੰਦੂ ਸਾਹੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਸਾਹੀ, ਪੁਰੀ ਖਤ੍ਰੀ-ਖਤ੍ਰੀ); **੯**/੬੮ ਖਤ੍ਰੀ ਪੁਰੀ, ਖਤ੍ਰੀ); **੧੦**/੧੧੪ (ਸਾਹੀਆ). **ਮਪ.ਵ: ੮੧**/੧੨੪-੨੫ (ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ ਖਤ੍ਰੀ5, ਖਤ੍ਰੀ); **੮੨**/੧੨੫-੨੬ (ਚੰਦੋ ਸਾਹੀ3, ਚੁਗਲ, ਚੋਰ, ਚੰਦੋ ਪਾਪੀ); **੧੬੩**/੨੦੭ (ਚੰਦੂ, ਖਤ੍ਰੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੨**/੩੯੧-੯੪ (ਸੰਤ ਦੁਸਟ2, ਚੰਦੂ ਸਾਹੀ, ਚੰਦੂ5, ਮਹਾਂ ਪਤਤ, ਦੁਸਟ, ਮੂਰਖ ਮਤ, ਮੰਦ ਅਗਿਆਨੀ); **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨**/੪੦੧-੦੨ (ਚਗਲ, ਚੰਦੂ5, ਚੰਦੂ ਪਤਤਿ); **੬**/੪੨੪ (ਵਜੀਰ ਅਮੀਰ, ਵਜੀਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੮-੦੯ (ਚੰਦੂ, ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ, ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ); **ਪੂ.੨੧**/੫੦੯-੧੭ (ਚੰਦੂ9, ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹੀ, ਦਿਵਾਨ, ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ3, ਚੰਦੂ ਮੱਲ ਦਿਵਾਨ, ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ2, ਦੁਸ਼ਟ ਸਿਤਾਨ, ਦੁਸ਼ਟ7, ਦੁਸ਼ਟ ਸਸੁਰ, ਪਾਪੀ, ਚੰਦੂ ਸਹਿ, ਚੰਦੂ ਚੰਡਾਲ, ਬਦਕਾਰ, ਦੁਸ਼ਟ ਚੰਡਾਰ, ਮੂਰਖ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੨-੩੧ (ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ4, ਚੰਦੂ17, ਸੂਰਤ ਮੰਦੂ, ਦੁਸ਼ਟ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੮ (ਚੰਦੂ ਦੁਸ਼ਟ2, ਚੰਦੂ13, ਚੰਦੂ।ਆਦਿ। ਦੁਸ਼ਟ, ਲਾਲਾ ਚੰਦੂ, ਗੁਰ ਪਾਪੀ, ਚੰਦੂ ਮੰਦੂ, ਗੁਨਾਹੀ ਚੰਦੂ, ਗੁਰ ਦ੍ਰੋਹੀ3); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੮; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੮-੬੩੩.

> "ਚੰਦੂ ਦਿਵਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਗੁ.ਬਿ.੬; ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ) ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ 313 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਵਾਲੇ ਉਸਦੀ ਪਾਪੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ, 'ਚੰਦੂ' ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੁਸ਼ਟ, ਪਾਪੀ, ਚੰਡਾਲ, ਮਤ ਮੰਦੂ, ਗੁਰ ਦ੍ਰੋਹੀ, ਸੰਤ ਦੁਸ਼ਟ, ਸੰਤ ਦੋਖੀ, ਗੁਨਾਹੀ ਚੰਦੂ, ਸਗ, ਸੁਆਹੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। 120 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਗੁ.ਬਿ.੬. ਵਿਚ ਹਨ, 'ਛਿਬਰ' ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ, ਕੇਵਲ 20 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਹਨ।"

ਚੰਦੂ ਲਾਲ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰੂ.੭੧**/੨੭੨੭-੨੮2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੨ (ਚੰਦੂ ਲਾਲ, ਚੰਦੂ ਲਾਲ ਨ੍ਰਿਪ).

ਚੰਦੇਰੀ

ਮਧ-ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਲਿਤਪੁਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਨਗਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਵਤਿ ਨਾਂ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[493]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੭**/੩੮੩.

ਚੰਦੇਲ ਵਾਲੀ

ਵੇ. 'ਰਾਜਾ ਫਤੇ ਚੰਦ'

ਚੰਦੋ, ਰਾਣੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ, ਮਾਤਾ ਸੁਖਲਣੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- **ਬਾਲਾ: ੧੦/**੨੦੮-੧੦6 (ਮਾਸੀ8, ਚੰਦ ਰਾਣੀ, ਚੰਦੋ2, ਮਾਸੀ ਚੰਦ ਰਾਣੀ); **੧੨**/੨੧੯; **੧੩**/੨੧੯4; **੬੨**/੪੧੭-੧੮3. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੯੨ (ਚੰਦੋ).

ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ

ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੪.

ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ

ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗ ਨਾਮਕ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਦੀ[494]- ਗਿਆ**: ੫੧੯. ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੦੮ (ਚੰਦਰ ਭਾਗਾ); **ਉ.੧੪**/੧੯੨੧; **ਉ.੧੭/**੧੯੮੭-੮੮2.

ਚੰਦ੍ਰਭਾਨ

ਬਾਲਾ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ' ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਬਾਲਾ: ੧੮**/੨੪੧ (ਚੰਦ੍ਰਭਾਨ ਸੰਧੂ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਨ ਬਾਲੇ ਦਾ ਪਿਉ); **੪੯**/੩੮੦.

---

[493] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 480.

[494] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 483.

ਚੰਦ੍ਰਾਵਲ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨੇੜੇ 'ਚੰਦ੍ਰਾਵਲ ਖੇੜਾ' ਨਾਂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਜਿਥੇ ਗੁ. ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਮਪ.ਵ: ੧੧੬**/੧੬੫. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੮**/੪੮੩.

'ਚਨਾਬ'

ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ- **ਪੁਰਾ: ੩੭**/੧੦੫ (ਚਨਾਉ). **ਚਤੁ.੩: ੧੭**/੪੦੬.

ਚਪੜਚਿੜੀ

ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ 15-20 ਮੀਲ ਦੂਰ ਇਕ ਸਥਾਨ ਜਿਥੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਗ ਹੋਇਆ- **ਭੰਗੂ: ੩੯**/੯੪.

ਚੰਪਾ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਗੀ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੯੧.

ਚੰਪਾ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਿਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੩.

ਚੰਬਲ

ਇਕ ਨਦੀ ਜੋ ਇਦੌਰ ਰਾਜ ਵਿਚੋਂ ਜਨਪਵ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ 650 ਮੀਲ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਇਟਾਵੇ ਤੋਂ 25 ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਜਮਨਾ ਵਿਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ[495]- **ਕੁ.10: ੧੭**/੨੨੧; **੧੯**/੨੪੭. **ਸੁ.10: ੨੨**/੩੪੭; **੨੫**/੩੮੭-੮੮2.

ਚੰਬਲ ਨਾਥ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਕੋਈ ਚੇਲਾ- **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੮**/੨੭੯

ਚੰਬਾ[1]

++ਜਦਕਿ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਜ ਲੱਧਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

[495] ਉਹੀ।

++ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਰਾ ਫਿਟਕਾਰੇ ਸੱਤਾ ਤੇ ਬਲਵੰਡਾ ਰਬਾਬੀ, ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੇ (ਚੰਬਾ) ਬਖਸ਼ਾਏ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਜ ਲੱਧਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੮੧.

ਚੰਬਾ[2]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੋਹਲਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਕ ਨਗਰ[496]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੬੯੮.

ਚੰਬਾ[3]

ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਚੰਬਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਕਾਂਗੜਾ ਹੈ[497]- **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੭. **ਭੰਗੂ: ੫੧**/੧੧੪੨; **੫੮.੨**/੧੨੯. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੦**/੧੮੭੮-੮੯੭; **ੳ.੧੧**/੧੮੯੧; **ੳ.੩੬**/੨੩੦੮. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਚੰਬਾ ਨਾਥ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੱਗੀ-**ਬਾਲਾ: ੩੮**/੩੩੭-੪੬੭ (ਚੰਬੇ). **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੪**/੨੩੭.

ਚੱਬੇ, ਗ੍ਰਾਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਜਿਥੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਹਾਨ ਖ਼ਾਨ ਨਾਲ ਸਾਹਮਣਾ ਹੋਇਆ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੦**/੨੫੪੮; **ੳ.੫੩**/੨੬੭੦.

ਚਮਕੌਰ/ਚਮਕਉਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ, ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜਿਥੇ 'ਅਨੰਦਪੁਰ' ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਜੰਗ ਹੋਇਆ[498]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੨**/੭੪-੮੪੧੦; **੧੩**/੮੫. **ਗੁ.ਬਿ.੬:**

---

[496] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਾਤੀ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 847.

[497] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 483.

[498] ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 162 (ਅੰਤਿਕਾ.੨).

੨੧/੭੫੨. **ਕੂ.10: ੧੫**/੧੯0; **੧੬**/੧੯੫-੨੧੯5 (ਗੜ੍ਹ ਚਮਕੌਰ). ਛਿਬਰ: **੧0**/੧੧੩-੧੪ (ਚਮਕਉੜ4). **ਭੰਗੂ: ੧੮.੨**/੪੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੬੨੨.੨੩੩; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੫; **ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੨ (ਚਮਕੌਰੈਂ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੮; **ਉ.੧0**/੧੮੭੮; **ਉ.੧੭**/੧੯੮੮ (ਚਮਕੌਰੇ).

ਚਮਾਰੀ

ਤਹਿਸੀਲ ਅਜਨਾਲਾ- ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ[499]- **ਭੰਗੂ: ੬੯.੨**/੧੬੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯**/੨00੩.

'ਚਮੁੰਡਾ'

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਟਾਲਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ[500]- **ਭੰਗੂ: ੮੧**/੧੯੪ (ਚਮੁੰਡੇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੨**/੨0੬੦-੬੯ (ਗ੍ਰਾਮ ਚਮੁੰਡੇ, ਚਮੁੰਡੇ ਗ੍ਰਾਮ, ਚਾਮੁੰਡੇ).

ਚਰਨਦਾਸ

ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ ਛਿਬਰ ਦਾ ਬੇਟਾ- **ਛਿਬਰ: ੧0**/੮੦.

ਚਰਨਦਾਸੀ

ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪਿੰਡ ਡੇਹਰਾ ਦੇ ਮੁਰਲੀ ਧਰ ਢੂਸਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਮੱਤ[501]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੪.

ਚਰਪਟ ਨਾਥ/ਥੁ

ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਪੁਰਾ: ੫0**/੧੭੬-੭੮3. **ਬਾਲਾ: ੩੬**/੩੨੨-੨੮5 (ਚਰਪਟ); **੩੮**/੩੩੫, ੪੬ (ਚਰਪਟ, ਚਰਪਟ ਨਾਥ); **੪੭**/੩੭੨. ਮਿਹ.**੧:** ੧੧੭/੩੮੫3. **ਹਰਿ.੨: ੭**/੮੨; **੨੧**/੧੭੫; **੪੪**/੨੬੧. ਗਿਆ: ੪੬੫-੬੯3. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੪**/੨੩੭-੫੭ (ਚਰਪਟ22, ਚਰਪਟ ਨਾਥ7); **੩੮**/੨੭੮-੮੪ (ਚਰਪਟ, ਚਰਪਟ ਨਾਥ2). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੪**/੮੭.

ਚਰਪਟਵਣੀ

---

[499] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 164 (ਫੁਨੇ.)।

[500] ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 194.

[501] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ) ਪੰ. 314.

ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਤੇ ਚਰਪਟ ਸਿੱਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਸਥਾਨ- **ਮਿਹ.੧: ੧੨੩**/੪੦੯-੧੧6; **੧੨੬**/੪੧੬.

ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ[1]

ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਬਾਨੀ, ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਦਾ[502]- **ਭੰਗੂ: ੯੫**/੨੪੨-੪੪6 (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ); **੯੬**/੨੪੫ (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ2); **੧੩੨**/੩੪੧-੪੯ (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ20, ਚੜ੍ਹਤ, ਸਿੰਘ ਜੀ); **੧੩੪**/੩੫੩ (ਸ. ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ); **੧੩੬**/੩੫੭ (ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ/ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ3, ਸਿੰਘ ਜੀ); **੧੩੮**/੩੬੧2; **੧੪੦**/੩੭੦ (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ); **੧੪੩**/੩੭੩4; **੧੪੪**/੩੭੫ (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ6, ਸਿੰਘ); **੧੪੫**/੩੭੫-੭੭ (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ7, ਸਿੰਘ/ਸਿੰਘ ਜੀ8); **੧੫੧**/੩੯੪. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੭**/੨੧੫੯ (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ); **ੳ.੩੨**/੨੨੩੪-੪੦4 (ਸਿੰਘ ਜੀ4); **ੳ.੩੫**/੨੨੮੮-੯੮4. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੦**/੨੩੮੧-੮੭2 (ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਬਡੋ, ਸ. ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ3, ਚੜੰ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਜੀ); **ੳ.੪੧**/੨੩੯੯; **ੳ.੪੨**/੨੪੧੮. ੨੪ (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ3); **ੳ.੪੩**/੨੪੬੪; **ੳ.੪੮**/੨੫੦੧; **ੳ.੫੨**/੨੬੧੧, ੨੭, ੩੭, ੭੭ (ਚੜ੍ਹਤ/ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ4, ਸਿੰਘ ਜੀ2); **ੳ.੫੩**/੨੬੭੯-੮0 (ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ, ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ); **ੳ.੫੭**/੨੭੪੬, ੫੩, ੭੯ (ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ2, ਚੜ ਸਿੰਘ). ਚੜ੍ਹ ਸਿਘ ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਏ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿ. ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ 'ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ' , 'ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ' ਅਤੇ 'ਸਿੰਘ ਜੀ' ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਭਗ 120 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ[2]

ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਹਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੭ (ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ, ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ3)

ਚੜਿਕ

---

[502]ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 242.

ਮੋਗੇ ਤੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ `ਤੇ ਮੋਗੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ[503]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੩**/੩੫੦.

ਚਾਹਲਾਵਾਲਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ,ਤਸੀਲ ਲਾਹੌਰ ਥਾਣਾ ਬਰਕੀ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਨਕਾ ਪਿੰਡ ਹੈ[504]- ਮਿਹ.**੧: ੪**/੪੩ (ਚਾਹਲਵਾਲਾ, ਚਾਹਿਲਵਾਲੈ ਰੰਘੜਾ2).

ਚਾਟੀਵਿੰਡ/ਪਿੰਡ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਤਰਨਤਾਰਨ ਸੜਕ ਤੋਂ 3 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੰਗਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 8 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ[505]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੪੧੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੫; **ਉ.੫੮**/੨੮੨੦.

'ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ`

ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਉਹ ਸਥਾਨ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਥੇ ਹੁਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਸੀਸ ਗੰਜ` ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ- ਛਿਬਰ**: ੯**/੭੩ (ਚਾਂਦਨੀ ਚਉਕੇ); **੧੧**/੧੩੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੭੯ (ਚੌਂਕ ਚਾਨਨੀ).

'ਚਾਰ ਯਾਰ'

ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰ ਮਿੱਤਰ, ਜੋ ਚਾਰ ਖਲੀਫੇ-ਅਬੂ ਬਕਰ, ਉਮਰ, ਉਸਮਾਨ ਤੇ ਅਲੀ, ਵੀ ਹਨ[506]- **ਭੰਗੂ: ੧0੪**/੨੬੮7 (ਚਾਰੋਂ ਯਾਰ).

ਚਾਰਵਾਕ

ਇਕ ਨਾਸਤਕ ਮਤ 'ਚਾਰਵਕ ਦਰਸ਼ਨ` ਇਸ ਮੱਤ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕੇਵਲ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੁਖ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਮੁਖ ਪੁਰਸਾਰਥ ਹੈ[507]- ਗਿਆ**: ੩੩੧-੩੩੫**, **੩੫੨**. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੭ (ਚਾਰਵਾਕੀਏ, ਚਾਰ ਵਾਕਯ).

ਚਾਰੂ, ਸਹਜ਼ਾਦਾ

---

503 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 350.

504 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 460-61.

505 ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 78.

506 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 268 (ਫੁਨੋ.)।

507 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 465.

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹਿਮਾਊਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੭ (ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਚਾਰੂ, ਬਾਦਿਸ਼ਾਹਿ।ਵਹਿ। ਹਿੰਦੁ ਕਾ).

ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਜੋ 40 ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 'ਮੁਕਤੇ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਲਿਆ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ '40 ਮੁਕਤੇ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੭੦.

ਚਿਤਿਗਿਰਿ

ਨਰਬਦਾ ਨਦੀ ਕੰਢੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸੰਨਿਆਸੀ[508]- ਮਿਹ.**੧: ੮੯**/੨੯੧-੯੪ (ਚਿਤਿਗਿਰਿ ਸੰਨਿਆਸੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਗੁਸਾਂਈ ਜੀ10, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਖੋਜੀ, ਵਣਜਾਰਾ).

'ਚਿਤੌੜਗੜ'

ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਉਦੇਪੁਰ (ਮੇਵਾੜ) ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਪੂਤ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਇਕ ਉੱਘਾ ਕਸਬਾ ਅਤੇ ਕਿਲ੍ਹਾ[509]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੭**/੧੧੯ (ਚੀਤਉਰ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੯-੧੧ (ਗੜ੍ਹ ਚਿਤੌੜ3, ਚਿਤੌੜ ਗੜ੍ਹ, ਗੜ੍ਹ4). **ਕੁ.10: ੨0**/੨੭੧ (ਨਗਰ ਚੀਤੌਰ). **ਸੁ.10: ੨੭**/੪੧੩-੧੬ (ਚੀਤੌਰ2, ਚਿਤੌੜਗੜੰ, ਗੜਚੀਤੌਰ, ਚਿਤੌਰ). **ਮਪ.ਵ: ੩੭**/੮੦-੮੨ (ਚਿਤਉੜ ਗਢ, ਚਿਤਉੜ2, ਚਿਤਉਰ). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨**/੨0੮ (ਗੜ ਚਿਤੌੜ2, ਚਿਤੌੜ ਗੜ). **ਭੰਗੂ: ੭੭**/੧੭੭ (ਗੜ੍ਹ ਚਿਤੌੜ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੬**/੪੭੬-੭੭ (ਚਤੌੜ, ਗੜ੍ਹ, ਚਤੌੜ ਗੜ੍ਹ2). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੯ (ਚਤੌੜ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੬**/੨੧੪੨ (ਗੜ੍ਹ ਚਿਤੌੜ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮ (ਚਤੌੜ)।

---

[508] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 112.

[509] ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 160 (ਅੰਤਿਕਾ 2)

"ਉਕਤ ਸਿਰਲੇਖ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਭਗ 26-28 ਹਵਾਲੇ ਚਿਤਉਰ, ਚੀਤਉਰ, ਗੜ੍ਹ, ਗੜ੍ਹ ਚਿਤੌੜ, ਚਿਤੌੜ ਗੜ੍ਹ, ਚਾਤੌੜ ਅਤੇ ਚਾਤੌਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਉਪਰੋਕਤ ਛੇ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਚਿਤ੍ਰਸੈਨ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ ਕੋਈ ਸੁਦਾਗਰ ਇਸਨੇ ਗੁ.ਜੀ. ਨੂੰ ਘੋੜਾ ਤੇ ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ ਭੇਟ ਕੀਤਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੧੧੨-੧੭੭ (ਸੁਦਾਗਰ).

ਚਿਤ੍ਰਪੁਰੀ

6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿੱਟਾ ਬਾਜ ਤੇ ਘੋੜਾ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੁਦਾਗਰ 'ਚਿਤ੍ਰਪੁਰੀ' ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੧੧੨.

'ਚਿਨਾਰਥਲ`

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ- ਸਰਹੰਦ ਸੜਕ `ਤੇ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ 14 ਕਿ.ਮੀ. ਹੈ[510]- **ਭੰਗੂ: ੨੧.੨**/੫੮ (ਚਿਨਾਰਥਲਯੋ); **੧੨੦**/੩੨੨ (ਚਿਨਾਰਥਲੇ).

ਚਿਮਨ ਖਾਂ

++ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਦਾ ਜਵਾਈ- ਛਿਬਰ: **੬**/੫੬6.

ਚੀਨ

ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹਿਮਾਲੇ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ[511]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੫ (ਚੀਨੈਂ).

ਚੀਨ ਮਾਚੀਨ

ਮਨਚੂਰੀਆਂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ[512]-**ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੫੯. **ਸੁ.੧੦: ੧੪**/੨੧੧. **ਭੰਗੂ: ੧੫੫**/੪੦੪.

ਚੀਮਾ

++ਚਿਮਨ ਖਾਂ ਨਾਂ ਕੇਵਲ ਛਿਬਰ ਨੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਰੋਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਦਾ ਜਵਾਈ ਉਸਮਾਨ/ਅਸਮਾਨ ਖਾਂ ਸੀ, ਜੋ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਵੀ।

510 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 322 (ਫੁਨੋ.)।

511 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 471.

512 ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 259 (ਫੁਨੋ.)।

ਚੀਮਾ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ ਮਾਨਸਾ-ਸੁਨਾਮ ਰੋਡ 'ਤੇ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਲੱਗਭਗ 50 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੪੧, ੪੩ (ਚੀਮੇਂ2).

'ਚੁਭਾਲ'

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੬; **੧੬੩**/੪੩੬ (ਚੁਬਾਲੋ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੭੩ (ਚੁਭਾਲਹਿ).

'ਚੂਹਣੀਆ`

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਹ 'ਪੀਰ ਕਮਾਲ' ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 'ਪੀਰ ਕਮਾਲ' ਨਾਲ ਇਥੇ ਗੋਸਟਿ ਹੋਈ[513]- ਮਿਹ.**੧: ੧੫੧**/੫੧੧ (ਚੂਹਣੀਆਂ ਕੀ ਧਰਤੀ). **ਚਤੁ.੩: ੭੦**/੬0੩ (ਚੂਹਣੀ ਪੀਰ ਕਮਾਲ); **੭੧**/੬0੭ (ਚੂਹਣੀ3). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੫. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੮**/੨੧੬੧ (ਚੂਹਣੀਆਂ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੩**/੨੪੩0.

ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ[1]

ਦੁਲੱਟ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਜੋ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ- **ਗਗ.੪: ੳ.੬**/੧੮੩0; **ੳ.੧੯**/੨00੮; **ੳ.੨0**/੨0੨੩.

ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ[2]

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਿੱਘਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੭-੪੨6 (ਜਤੀ ਸਤੀ ਧਰਮੀ ਸੁਕਰਮੀ ਬਰਯਾਮ ਬੀਰ).

ਚੂਹੜ, ਮੱਲ[1]

ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਦੇ ਪੈਂਚਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਅਕਤੀ- **ਛਿਬਰ: ੧੩**/੧੪੨;**੧੪**/੧੪੭ (ਚੂਹੜ ਮੱਲ ਖਤ੍ਰੀ).

ਚੂਹੜ ਮੱਲ[2]

ਫਗਵਾੜੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸੰਗੀ- **ਗਗ.੪: ੳ੮**/੧੮੫੮-੬0੩.

ਚੂੰਘੇ

---

[513] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 133.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਚੂੰਘਾ' ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਖੇਮਕਰਨ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ[514]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮.

ਚੂਣੀਆਂ

ਕਾਂਗੜੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੯੦.

ਚੇਤਨ ਬਟ/ਮਟ

ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ 'ਚੇਤਨ ਬਟ', 'ਚੇਤਨ ਮਠ' ਤੇ ਚੇਤਨ ਵਟ ਨਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ 'ਯਤਨ ਵਟੇਸ੍ਵਰ' ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਦੇ ਕਾਰਣ 'ਯਤਨ ਵਟ' ਸੀ[515]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੫. **ਗਗ.੫: ਪੂ.੫੮**/੨੭੮੯.

ਚੇਤੋ, ਮਸੰਦ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹਜੂਰ ਇਕ ਮਸੰਦ। ਕੁਕਰਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ[516]- **ਛਿਬਰ: ੯**/੬੭-੭੮ (ਚੇਤੋ4, ਭਾ. ਚੇਤੋ ਮਸੰਦ);**੧੦**/੯੮-੯੯6 (ਮਸੰਦ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੨**/੭੭੩-੭੮ (ਭਾਈ ਚੇਤੋ5, ਚੇਤੋ22).

ਚੈਨ ਸਿੰਘ[1]

ਜੀਂਦ ਪਤੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧.

ਚੈਨ ਸਿੰਘ[2]

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਕੀਲ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੮-੧੨8; **੧੬੨**/੪੩੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੭**/੨੪੭੯-੮੫08.

ਚੈਨਪੁਰੇ

---

[514] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 188 (ਫੁਨੋ.)।

[515] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1395.

[516] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 476.

ਕੋਈ ਨਗਰ, ਇਥੋਂ ਦਾ ਵਸਨੀਕ 'ਊਦਾ ਰੰਘੜ' ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਭੱਜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੩੯੭.

ਚੈਨ ਬੇਗ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਮਹਿਰ ਮਿਠੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੧.

ਚੈਨੀ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਪੋਤਰੇ ਦੀਪ ਚੰਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ- ਛਿਬਰ: **੭**/੬02.

'ਚੋਹਲਾ'

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਥਾਣਾ ਸਰਹਾਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਪੱਟੀ ਤੋ 8 ਮੀਲ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਭੈਣੀ ਸੀ[517]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੧੮-੨੩ (ਚੋਲ੍ਹਾ15); **੨੦**/੬੯੭- ੯੮ (ਚੋਲ੍ਹੇ2). **ਮਪ.ਵ: ੮੦**/੧੨੩.੨੪ (ਚੋਹਲਾ ਸਾਹਿਬ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੯ (ਚੋਲ੍ਹੇ); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੩ (ਚੋਲੇ ਗਾਮ).

ਚੋਲਾ ਸਿੰਘ

ਕਾਹਨੂਆਣੇ ਦੇ ਛੰਭ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ-**ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦ (ਚੋਲਾ ਹਰਿ).

ਚੋਲਾ ਬਾਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਬਾਗ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ- ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੫੧.

ਚੌਧਰੀ ਚੜਿ

ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਪੱਟੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਚੌਧਰੀ 'ਦੇਵਾ ਚੜਿ'- ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੪੭ (ਚੌਧਰੀ ਚੜਿ, ਚੌਧਰੀ ਪਟੀ).

ਚੌਪਈ

---

[517] ਗਿ. ਜੋਗਿਂਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 847.

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ (ਬਾਣੀ) ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਜੋ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੧੩.

ਛੱਕੇ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਦੀ ਰਚਨਾ[518]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨2.

ਛੱਛ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਅਟਕ ਦਾ ਸਿੰਧੁ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜੋ 19 ਮੀਲ ਲੰਬਾ ਤੇ 9 ਮੀਲ ਚੌੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਛੱਛ ਹਜ਼ਾਰਾ ਜਾਂ ਚੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾ ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ[519]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੪.

ਛਛਰੌਲੀ

ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚ ਜਗਾਧਰੀ ਤੋਂ ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਲਸੀਆਂ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ[520]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩2੨.

ਛੱਜੂ ਸਿੰਘ

ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮੁਖੀ 'ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ', ਦਾ ਪਿਤਾ ਛੱਜਾ ਸਿੰਘ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੦.

ਛੱਜੂ, ਭਗਤ

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਭਗਤ ਜੋ ਭਾਟੀਆ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸੀ, ਅਰੁ ਸਰਾਫ਼ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ[521]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੭-੦੮2. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੫**/੩੬੨3 (ਸੰਤ ਪ੍ਰਬੀਨਾ).

---

[518] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 484.

[519] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਪੰਜਵੀਂ), ਪੰ. 2754 (ਫੁਨੇ.)।

[520] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* , ਪੰ. 406 (ਫੁਨੋ.)।

ਛਤ ਬਾਨੂੜ

ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੀ ਨਜਾਮਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਛੱਤ ਅਤੇ ਬਨੂੜ ਦੋ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਂ 'ਛੱਤ ਬਾਨੂੜ' ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[522] **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੪੮੬.

ਛਤ੍ਰਸਾਲ

ਗੋਪੀਨਾਥ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਚੌਹਾਨਵੰਸ਼ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਬੂੰਦੀ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸੀ। ਇਹ 'ਦਾਰਾ ਸ਼ਿਕੋਹ' ਅਤੇ ਔਰੰਗਜੇਬ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ 1658 ਈ. ਵਿਚ ਮੋਇਆ[523]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੮.

ਛਪਰਾ

ਬਿਹਾਰ ਦੇ 'ਸਾਰਨ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ 'ਛਪਾਰ'[524]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੪**/੧੨੫੩; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੪.

ਛਲੌਂਦੀ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ 'ਛਲੌਂਦੀ' ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜੋ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਚੁਭਾਲੀਏ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੩, ੭੭.

ਛਾਪਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਸਰਹਾਲੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ 'ਹੇਮੇ' ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਛਪਰੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ[525]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੯.

ਛਿਅ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ

ਵੇ. 'ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਛੇ'

ਛਿਅ ਗੁਰ

---

521 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ.485.

522 ਉਹੀ।

523 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 484.

524 en.m.wikikpedia.org.

525 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 489.

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਛਿਆ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਛਿਅ ਹੀ ਗੁਰੂ (ਕਰਤੇ)-ਕਪਿਲ, ਪਤੰਜਲੀ, ਗੌਤਮ, ਕਣਾਦ, ਜੈਮਿਨੀ ਅਤੇ ਵਿਆਸ-ਮਿਹ.**੧: ੧੨੪**/੪੧੩.

ਛਿਅ ਘਰ

ਵੇ. 'ਸਾਸਤ੍ਰ ਛੇ'

ਛਿਹਰਟਾ

ਇਕ ਵੱਡਾ ਖੂਹ, ਜਿਸ ਉਤੇ ਛੇ ਹਰਟ ਚੱਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ 'ਵਡਾਲੀ' ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਹੈ। ਇਹ ਖੂਹ ਸੰਮਤ 1654 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ[526]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧੭; **੧੮**/੬੦੧.

ਛੀਂਟਾਂਵਾਰੇ

ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਪੱਛਮ, ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਥਾਣਾ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਗਰ 'ਛੀਟਾਂਵਾਲਾ', ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ ਖਾਂ' ਕਾਕੜੇ ਵਾਲੇ ਰਾਜਪੂਤ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮਨਸੂਰਪੁਰਾ' ਵੀ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹੈ[527]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨/੩੨੦.**

ਛੀਨਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਥੋਂ ਦਾ ਕਰਮਾ ਛੀਨਾ ਚੌਧਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੁਖ਼ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਸੀ[528]- **ਭੰਗੂ : ੯੧**/੨੨੬ (ਛੀਨੀ); **੯੬**/੨੪੫.

ਛੋਟੇ ਮੀਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨਗਰ 'ਕਰਤਾਰਪੁਰ' ਕੋਲ 'ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ' ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਛੋਟਾ ਮੀਰ[529]'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੩**/੪੮੧-੮੨੩; **੨੦**/੭੦੧-੩੫੪.

---

[526] ਉਹੀ, ਪੰ. 490.

[527] ਉਹੀ, ਪੰ. 949.

[528] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 226 (ਫੁਨੇ.)।

'ਛੋਟੇ ਮੇਲਿ ਵਾਲੇ'

'ਹੰਦਾਲੀਆਂ` ਤੇ ਮੀਣਾ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਲਈ 'ਛੋਟਾ ਮੇਲਿ` ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[530]- **ਗਿਆ:** ੬੨੮-੨੯2.

ਜਉਨਪੁਰ/ਜੌਨਪੁਰਿ

ਜਮਦਗ੍ਰਿਪੁਰ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬਨਾਰਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗੋਮਤੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[531]- **ਮਪ.ਵ: ੫੯**/੧੦੧. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੬੬੮ (ਜਵਨਪੁਰ/ਜੌਵਨਪੁਰ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/ ੧੦੨੫2.

ਜਸਪਤਿ, ਰਾਇ

ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਦੀਵਾਨ 'ਲਖਪਤ ਰਾਇ' ਖੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਭਰਾ 'ਜਸਪਤ ਰਾਇ' ਕਲਾਨੌਰ ਦਾ ਖੱਤ੍ਰੀ[532]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੧**/੨੮੬-੯੦ (ਜਸਪਤਿ, ਜਸਪਤਹਿ ਦਿਵਾਨ/ਦੀਵਾਨ5, ਜਸਪਤ/ਜਸਪਤਿ/ਜਸਪਤਿ ਖਤ੍ਰੀ); **੧੧੨**/੨੯੦ (ਜਸਪਤਿ, ਜੱਸੂ2). **ਗਗ.੪: ਉ.20**/੨੦੨੪ (ਜਸਪਤ); **ਉ.੩੫**/੨੨੭੨-੭੫14 (ਜੱਸੂ2)

ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ

ਭਾ. ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ 'ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ' ਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੪2.

ਜਸਰੋਟ

ਜਸਵਾਲ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ 'ਜਸਰੋਟਾ', ਜੰਮੂ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੈ[533]- **ਕੁ.10: ੭**/੧੦੧.

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ[1]

---

[529] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 494.

[530] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 113.

[531] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 538.

[532] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 286.

[533] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 496.

ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ‘ਗਜ ਸਿੰਘ` ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਸੰਨ 1638 ਈ. ਵਿਚ ਗੱਦੀ `ਤੇ ਬੈਠਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਸੀ, ਫੇਰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮਨਸਬਦਾਰ ਹੋਇਆ[534]- **ਮਪ.ਵ: ੧੨੦**/੧੬੮-੭੧2 (ਰਾਜਾ19). ਛਿਬਰ: **੮**/੬੨.

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ[2]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੀ ਰਾਣੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸਪੁੱਤਰ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 1775 ਵਿਚ ‘ਬਡਬਰ’ ਪਿੰਡ ਹੋਇਆ। ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕੇਵਲ ਅੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 1783 ਈ. ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦੀ ਗੱਦੀ `ਤੇ ਬੈਠਾ[535]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੦-੨੩ (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭੇਸੁ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੩-੧੪2 (ਨਾਭੇਪਤਿ); **ਉ.੫੫**/੨੭੧੯ (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਿ-ਜਸਵੰਤ).

ਜਸਵਾਰ/ਜਸਵਾਲ

ਕਟੋਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤੀ, ਜੋ ਬਾਈਧਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜਸਵਾਨ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ[536]- **ਕੁ.੧0: ੬**/੮੩; **੧੧**/੧੬੮; ੧੪/੧੭੮: **ਸੁ.੧0: ੫**/੮੬; **੬**/੧0੪-0੫ (ਜਸੰਵਾਲ, ਜਸੰ।ਸੁ।ਵਾਲ); **੭**/੧੨੦-੨੪3 (ਜਸੰ); **੧੫**/੨੨੨3. ਛਿਬਰ: **੧0**/੧੧੩. **ਭੰਗੂ: ੪੯**/੧੧੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੨; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੬; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੩੨, ੩੬2. **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਜੱਸਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੌਰ ਬਰਦਾਰ, ਪਰੰਤੂ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ ਹੀ ‘ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ’ ਦਾ ਪੰਨਾ 255 `ਤੇ ਜੱਸਾ ਦੀ ਥਾਂ ‘ਜੈਤਾ’ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[537]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੨੧੫.

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ[1]

---

[534] ਉਹੀ।

[535] ਉਹੀ।

[536] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 111 (ਫੁਨੇ.).

[537] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ.ਦੂਜੀ), ਪੰ. 921 (ਫੁਨੇ.)।

ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ 'ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ' ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ 'ਭਾਈ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸੀ- ਛਿਬਰ: ੧੪/੧੮੮ (ਭਾ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ, ਟਹਲੀਆ ਬਾਬੇ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕਾ).

ਜੱਸਾ, ਸਿੰਘ2

ਖੇਮਕਰਨ ਨਿਵਾਸੀ ਕੋਈ ਹੰਕਾਰੀ ਮਹੰਤ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/੨00੩ (ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ, ਮਹੰਤ).

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ3

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ, ਆਹਲੂਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ 'ਬਦਰ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਹ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਜਰਨੈਲ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਵਾਂਗ ਪਿਆਰਾ ਸੀ[538]- **ਭੰਗੂ: ੮੪.੨**/੨੦੯ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਬਾਲ); **੮੫.੧**/੨੧੧-੧੨ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ, ਬਾਲ/ਬਾਲਕ2, ਸ਼ਾਹਿ); **੧੨੦**/੩੧੮-੨13; **੧੨੨**/੩੨੬; **੧੩੨**/੩੪੦8 (ਸਿੰਘ ਜੀ5); **੧੩੬**/੩੫੬-੫72; **੧੩੯**/੩੬੫ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂ); **੧੫੯**/੪੨੩; **੧੬੨**/੪੩੪; **੧੬੩**/੪੩੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੩-੬੦6 (ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਅਨੂਪ); **ਉ.੩੪**/੨੨੬੭; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੨-੯੮5; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੦-੩੭5 (ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਆਲੂ); **ਉ.੩੮**/੨੩੫੦; **ਉ.੪੦**/੨੩੮੨-੮੫5 (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ, ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ); **ਉ.੪੧**/੨੪੦੭ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਲੂ-ਵਾਰ); **ਉ.੪੨**/੨੪੧੭-੧੮2; **ਉ.੪੪**/੨੪੪੦-੪13 (ਸਿੰਘ/ਜੀ2); **ਉ.੪੬**/੨੪੭੧ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰਾ।ਹੁਤੋ। ਆਲੂਵਾਲੀਆ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ); **ਉ.੪੮**/੨੫੦੦; **ਉ.੫੨**/੨੬੧੧, ੨੬੨੭-੨੯ (ਜੱਸਾ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ, ਜੱਸਾ ਮ੍ਰਿਗੇਸ2, ਸਿੰਘ), ੩੭ (ਜੱਸੇ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੩**/੨੬੭੪ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਲੂ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੈਂ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੨-੦੭9 (ਉਪਕਾਰੀ ਸੂਰੋ ਪੂਰੋ, ਬੀਰ ਅਤਿ ਭਾਰੀ, ਸਰਦਾਰ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨੬ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਲੂ).

> "ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਸੰਬੰਧੀ ਉਕਤ 'ਰੂਪ' ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ' ਵਿੱਚ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਲੂ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ

---

[538] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 209(ਫੁਨੋ.)।

> ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਜੱਸਾ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ, ਜੱਸਾ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣੀ ਰੂਪ ਉਪਕਾਰੀ ਸੁਰੋ ਪੂਰੋ, ਬੀਰ ਅਤਿ ਭਾਰੀ ਆਦਿ ਤਕਰੀਬਨ 90 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। 30 ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ[4]

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਇਚੋਗਿਲੀਆ, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਤੇ ਠੋਕਾ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੁੜੀ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕਾਰਨ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਰਾਮਰੌਣੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਦੁਬਾਰਾ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹੀ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ 'ਰਾਮਗੜੀਆ' ਮਿਸਲ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਸੀ[539]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੬**/੩੦੮6 (ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਖਾਨ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ); **੧੪੦**/੩੬੮-੬੯7. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੭ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗਢ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੧੩-੨੦3 (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਤਰਖਾਣ ਸਿੱਖ2, ਰਾਮਗੜੀਆ, ਜੱਸੇ ਹਰੀ, ਸਿੰਘ ਜਸਾ2) **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੮੦-੮੬੪ (ਰਾਮਗੜੀਆ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ2, ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ); **ਉ.੪੨**/੨੪੧੮-੨੨ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਮਗਢ ਵਾਰੇ ਸਰਦਾਰ); **ਉ.੪੪**/੨੪੩੯ (ਜੱਸਾ ਹਰਿ); **ਉ.੫੩**/੨੬੬੫-੬੬੪ (ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ2).

> "ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਸੰਬੰਧੀ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 40 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ-ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗਢ, ਰਾਮ-ਗਢਵਾਰੇ ਸਰਦਾਰ, ਜੱਸਾ ਹਰਿ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਜੱਸਾ ਰਾਮਗੜੀਆ, ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਜਸੂ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ ਦਾ ਦਿਉਰ- **ਛਿਬਰ: ੨**/੧੭.

ਜਹਾਂਗੀਰ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਅਕਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ 'ਸਲੀਮ' ਜੋ 1605 ਈ. ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ 'ਜਹਾਂਗੀਰ' ਰੱਖਿਆ[540]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧੭; **੨**/੪੨; **੩**/੪੫-੫06 (ਬਾਦਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ8, ਸ਼ਾਹ4, ਸੁਲਤਾਨ, ਹਜਰਤ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ); **੫**/੧੨੮-੩੧ (ਪਤਿਸ਼ਾਹੀ2, ਬਾਦਸ਼ਾਹ); **੬**/੧੫੫-੬੦ (ਦਿੱਲੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ); **੭**/੮੧-੨੦੬6

---

[539] ਉਹੀ, ਪੰ.308.

[540] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 497.

(ਬਾਦਸ਼ਾਹ30, ਸ਼ਾਹ24, ਹਜ਼ਰਤ2, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਦਾਸੁ); **੮**/੨੨੧-੯੬27 (ਹਜ਼ਰਤ6, ਸ਼ਾਹ51, ਸ਼ਾਹ ਸਿਰਤਾਜ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹੁ24, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਪਿਤ, ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ); **੧੮**/੬੧੯-੨੮6 (ਸ਼ਾਹ2, ਬਾਦਸ਼ਾਹ) . **ਸੁ.10: ਪੂ**/੮੪; **੨੨**/੩੪੬ (ਜਹਾਂਗੀਰ ਅਮੀਰ). **ਛਿਬਰ: ਪੂ**/੪੦-੪੧ (ਨਵਾਬ/ਨਬਾਬ2); **੬**/੫੦-੫੬ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ/ਪਾਤਸਾਹ11, ਹਜਰਤ, ਸ਼ਾਹੁ8, ਛਿਤਪਤਿ, ਨਬਾਬ2, ਸੂਬੇ ਲਹੌਰ). **ਮਪ.ਵ: ੮0**/੧੨੩-੨੪2 (ਸਹਿਜਾਦਾ ਜਹਾਗੀਰ, ਤੁਰਕ, ਪਾਤਿਸਾਹਿ3); **੮੧**/੧੨੪-੫ (ਪਾਤਸਾਹ17, ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਜਹਾਗੀਰ); **੮੨**/੧੨੫-੨੬ (ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਾਤਸਾਹ, ਪਾਤਸਾਹ5, ਦਿੱਲੀ ਪਤ); **੮੩**/੧੨੬-੨੮2 (ਪਾਤਸਾਹ15, ਜਹਾਗੀਰ ਪਾਤਸਾਹ); **੮੪**/੧੨੬-੨੮2 (ਪਾਤਸਾਹ15, ਜਹਾਂਗੀਰ ਪਾਤਸਾਹ); **੮੪**/੧੨੮ (ਬਾਦਸਾਹੁ7, ਪਾਤਸਾਹ2, ਜਹਾਗੀਰ ਪਾਤਸਾਹ, ਜਹਾਗੀਰ); **੮੫**/੧੨੮-੩੦2 (ਬਾਦਸਾਹ6, ਜਹਾਗੀਰ ਬਾਦਸਾਹ); **੮੬**/੧੩0-੩੧ (ਪਾਤਸਾਹ6, ਬਾਦਸਾਹ2); **੮੭**/੧੩੧-੩੩2; **੮੮**/੧੩੩-੩੫ (ਬਾਦਸਾਹ8); **੮੯**/੧੩੫-੩੬ (ਬਾਦਸਾਹ9, ਜਹਾਗੀਰ); **੧੬੩**/੨੦੭-੦੮ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ6, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੫**/੩੬੪ (ਬਾਦਸਾਹ2); **੧੯**/੩੭੯ (ਜਹਾਂਗੀਰ, ਦਿੱਲੀਪਤਿਸਾਹੁ); **੨੨**/੩੯੧-੯੪ (ਬਾਦਸਾਹ11, ਹਜਰਤ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨**/੪੦੦-0੧3 (ਬਾਦਸਾਹ3); **੩**/੪0੪-੧੦5 (ਸਾਹ2, ਹਜਰਤ, ਬਾਦਸਾਹ14); **੪**/੪੧੩-੧੪7 (ਬਾਦਸਾਹ5, ਪਾਤਸਾਹ, ਹਜਰਤ ਜਹਾਂਗੀਰ); **੬**/੪੨੩-੨੮4 (ਬਾਦਸਾਹ5, ਹਜਰਤ; **੭**/੪੩੧-੩੪3(ਬਾਦਸਾਹ4, ਸਾਹਜਾਦਾ4, ਹਜਰਤ3, ਹਜਰਤ ਵਲੀ); **੮**/੪੩੭ (ਬਾਦਸਾਹ, ਸਹਜਾਦਾ); **੯**/੪੪0-੪੬4 (ਬਾਦਸਾਹ5); **10**/੪੪੯-੫੨3 (ਹਜਰਤ, ਬਾਦਸਾਹ3); **੧੧**/੪੫੪-੫੬ (ਬਾਦਸਾਹ5); **੭**/੬੫੭; **ਭੰਗੂ: 10੪**/੨੭੧ (ਸ਼ਾਹ।ਭਯੋ।ਜਹਾਂਗੀਰ); **੧੪0**/੩੬੫ (ਸ਼ਾਹ);**੧੬0.੧**/੪੨੭-੨੮2 (ਪਤਿਸ਼ਾਹ2); **੧੬0.੨**/੪੨੮-੨੯ (ਪਤਿਸ਼ਾਹ/ਪਾਤਿਸਾਹੇ4, ਸ਼ਾਹ।ਸ਼ਾਹੋ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੮; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੮-੦੯ (ਜਹਾਂਗੀਰ ਸ਼ਾਹਿ, ਜਹਾਂਗੀਰ, ਸ਼ਾਹਿ5); **ਪੂ.੨0**/੫੧੧-੧੩ (ਸ਼ਾਹਿ14, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਸਹਿ2); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੭-੩੧ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2, ਸ਼ਾਹ/ਸਾਹਿ30, ਹਜ਼ਰਤ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੩੭ (ਸਾਹ/ਸਾਹਿ30, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ4, ਜਹਾਂਗੀਰ2, ਹਜ਼ਰਤ); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੮-੪੧4 (ਸਾਹਿ6, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ3), ੫੪੪, ੫੫0; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੭; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੮; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੩-੮੪ (ਜਹਾਂਗੀਰ, ਸ਼ਾਹ/ਸਾਹਿ4); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੯-੪੧2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੨੪.

"ਜਹਾਂਗੀਰ ਸੰਬੰਧੀ ਉਕਤ 5 ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ 710 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ,

ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਸਹਜ਼ਾਦਾ, ਹਜ਼ਰਤ, ਜਹਾਂਗੀਰ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ

ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਗੁ.ਬਿ.੬ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ 'ਸੁ.੧੦' ਵਿਚ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਜਹਾਂਦਾਰ ਖਾਂ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ 'ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ' ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੧**/੧੮੯੭ (ਸ਼ਾਹਜਾਦਾ/ਸਜਾਦੇ7); **ਉ.੧੨**/੧੯੦੪-੦੭2 (ਸ਼ਾਹਿ).

ਜਹਾਨ ਖ਼ਾਨ/ਖਾਂ

ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੌਜ਼ਦਾਰ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਝੇ ਵਿਚ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ[541]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੫**/੩੨੮; **੧੨੯**/੩੩੧2; **੧੩੨**/੩੪੨ (ਜਹਾਨਾ ਸੂਬੇਦਾਰ); **੧੩੨**/੩੪੭; **੧੪੩**/੩੭੪2; **੧੫੪**/੪੦੦-0੧ (ਜਹਾਨ ਖਾਨ, ਜਹਾਨਾ/ਜਹਾਨੈ2). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੫**/੧੯੪੨-੪੫2. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੫-੬੧2 (ਖਾਨ ਜਹਾਨ); **ਉ.੪੩**/੨੪੩੨ (ਖਾਨ ਜਹਾਨ); **ਉ.੪੩**/੨੪੩੨ (ਖਾਨ ਜਹਾਨ); **ਉ.੪੮**/੨੫00 (ਅਫਗਾਨ ਖਾਂ ਜਹਾਨ); **ਉ.੫0**/੨੫੪੯-੫੪3 (ਅਮੀਰ ਜਾਨ ਖਾਨ5); **ਉ.੫੧**/੨੫੭੫-੭੬3 (ਖਾਨ).

"ਜਹਾਨ ਖ਼ਾਨ/ਖਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਦੋਹਾਂ 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ' ਵਿਚ 30 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਜਹਾਨਖਾਂਨ, ਖਾਂ ਜਹਾਨ, ਜਹਾਨਾ ਅਤੇ 'ਅਮੀਰ ਜਾਨ ਖਾਨ' ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਜਹੂਦਨ 'ਯਹੂਦੀ'

ਮਹਾਤਮਾ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਪੈਗੰਬਰ ਅਤੇ ਤੌਰੇਤ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਕੌਮ 'ਯਹੂਦੀ' ਕਹਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੦ (ਜਹੂਦਨ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨0**/੨0੩੩ (ਜਹੂਦਨ).

'ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ'

ਖ਼ਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਂ, ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ 1726-45ਈ. ਦਰਮਿਆਨ ਸਿੱਖਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ[542]- **ਕੁ.੧0: ੨੧**/੨੯0-੯੫ (ਖਾਨ, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ3). **ਛਿਬਰ: ੧੪**/੧੪੯-੫੧ (ਤੁਰਕ3, ਨਬਾਬੁ2). **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੫-੮੭ (ਨਬਾਬ/ਨਬਾਬਹਿ3, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ); **੮0.੨**/੧੮੮-੯੦ (ਨਿਬਾਬ/ਨਿਬਾਬਹਿ3); **੮੮**/੨੧੭-੧੮ (ਨਬਾਬ/ਨਿਬਾਬ10,

---

541 ਉਹੀ, ਪੰ. 490.

542 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 392 (ਫੁਨੋ.)।

ਖਾਂ/ਖਾਨ3); **੯੦**/੨੨੩-੨੪ (ਖਾਨੂ6, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ); **੯੧**/੨੨੪-੨੬ (ਖਾਨੂ, ਨਬਾਬ/ਨਿਬਾਬ5); **੯੩**/੨੩੫ (ਨਵਾਬ2, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨਵਾਬ); **੯੮**/੨੪੭-੪੮ (ਨਬਾਬ/ਨਵਾਬ/ਨਿਬਾਬ/ਨਬਾਬਹਿ4); **੧੦੧**/੨੫੫ (ਨੂਾਬ/ਨਵਾਬ/ ਨਿਬਾਬਹਿ22); **੧੦੨**/੨੫੫-੫੮ (ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਨਵਾਬ/ਨੂਾਬ7); **੧੦੬**/੨੭੩-੭੪ (ਨਵਾਬ/ਨਬਾਬ3); **੧੦੭**/੨੭੪-੭੬ (ਨਵਾਬ/ਨਬਾਬ17); **੧੦੮**/੨੭੭-੮੩ (ਨਬਾਬ/ਨੂਾਬ35, ਖਾਨੂੰ, ਨਵਾਬ ਖਾਨੂੰ, ਦੁਸ਼ਟ4, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ); **੧੦੯**/੨੮੩-੮੪ (ਨਵਾਬ/ਨਬਾਬ7); **੧੧੦**/੨੮੫ (ਨਿਬਾਬ/ਨਵਾਬ2, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ); **੧੧੧**/੨੮੫ (ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ); **੧੧੬**/੩੦੯ (ਖਾਨੂ2); **੧੫੧**/੩੯੨ (ਖਾਨੂੰ). ਗਗ.੪: **ਉ.੧੯**/੨੦੧੭-੧੯ (ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ3, ਨੂਾਬ, ਸੂਬੇ); **ਉ.੨੦**/੨੦੨੬-੩੫ (ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਸੂਬੇ, ਨਵਾਬ10, ਖਾਨ ਅਸਲੇਮ, ਖਾਨ ਬਾਹਾਦ੍ਰੈ, ਸੂਬੇ); **ਉ.੨੧**/੨੦੪੨, ੪੭ (ਨਾਜਮ2, ਖਾਨੂੰ, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਨਵਾਬ); **ਉ.੨੨**/੨੦੬੫-੬੯ (ਨਵਾਬ/ਬੈਂ7); **ਉ.੨੩**/੨੦੭੦-੭੯ (ਨਵਾਬ12, ਨਾਜ਼ਮ, ਨਬੀ ਬਖਸ਼, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਸੂਬੇ); **ਉ.੨੪**/੨੦੮੧-੨੧੧੧ (ਨਵਾਬ/ਨੁਬਾਬ11); **ਉ.੨੫**/੨੧੧੮-੨੧੨੯ (ਨਵਾਬ8, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ4); **ਉ.੨੬**/੨੧੩੦-੫੦ (ਨਾਜ਼ਮ7, ਨਵਾਬ2, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਸੂਬੇ); **ਉ.੨੭**/੨੧੫੧ (ਨਵਾਬ4); **ਉ.੨੮**/੨੧੬੨-੬੪ (ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ2); **ਉ.੨੯**/੨੧੮੯-੯੨ (ਨਵਾਬ5, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ); **ਉ.੩੦**/੨੧੯੬-੨੨੧੧ (ਨਵਾਬ/ਨੁਬਾਬ5, ਲਘੂ ਨਾਜ਼ਮ, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ5, ਦੁਸ਼ਟ ਨਵਾਬ, ਜਿੱਦੀ ਸੂਬਾ); **ਉ.੩੧**/੨੨੧੨-੨੨ (ਸੂਬਾ, ਨਵਾਬ10); **ਉ.੩੨**/੨੨੨੫-੪੫ (ਨਵਾਬ2, ਨਾਜਮ ਲਹੌਰ, ਨਾਜ਼ਮ, ਸੂਬਾ, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ6) **ਉ.੩੩**/੨੨੫੨-੫੬ (ਨਵਾਬ/ਨੁਵਾਬ14, ਨਾਜ਼ਮ6, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ); **ਉ.੩੪**/੨੨੫੮-੭੨ (ਨਵਾਬ/ਨੁਵਾਬੈ31, ਖਾਨਿ/ਖਾਨੂੰ12, ਖਾਨੂੰ ਦੁਸਟ, ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ2).

> "ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਸੰਬੰਧੀ 345 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਵਾਲੇ ਨਵਾਬ/ਨਬਾਬ/ਨਿਬਾਬਹਿ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ, ਖਾਨੂੰ, ਸੂਬਾ, ਨਾਜਮ, ਦੁਸ਼ਟ ਖਾਨੂੰ ਆਦਿ ਰੂਪ ਵੀ ਕਾਫੀ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ

ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਕੁ.10 ਤੇ ਛਿਬਰ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਲਕੁੱਲ ਘੱਟ ਮਾਤਰ 2-4 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੮.

ਜਗਜੋਤ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਪਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੯੫.

ਜਗਤ ਸਿੰਘ[1]

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੧.

ਜਗਤ ਸਿੰਘ[2]

ਭਦੌੜ ਦੇ ਸ. ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਜਗਤ ਸੇਠ

ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਅਮੀਰ ਗੁਰਸਿੱਖ-**ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨:** ੨/੭੨੮ (ਜਗਤ ਸੇਠ2, ਸੇਠ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੧-੫੩6, (ਸੇਠ4).

ਜਗਤ ਰਾਇ

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨੀਏ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਮੁਖੀ 'ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭

ਜਗਤੂ

6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਜਗਨਨਾਥ/ਜਗੰਨਾਥ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੜੀਸਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਨਗਰ। ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਬਣੇ ਜਗੰਨਾਥ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੰਦਰ ਕਰਕੇ ਹੈ[543]- ਮਿਹ.**੧: ੬੧**/੨੦੦੨. ਗਿਆ: ੩੮੯-੯੧5. **ਗੁ.ਬਿ.੬:**

543 ਉਹੀ।

੯/੩੦੯-੧੧੫. **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੩ (ਜਗ ਨਾਥਹਿ); **੯**/੧੨੯. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੨੭; **੧੨**/੧੭੫. **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੭; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੪੯੯.

ਜਗਨਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਬੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ[544]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੫੦੨੨ (ਜਗਨਾ ਸੂਰ).

ਜਗਰਾਉਂ/ਜਗਰਾਂਵ

ਲੁਧਿਆਣੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ 26 ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ[545]- **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੭-੧੪੨; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੨.

ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ

ਜਸਵਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜੇਜੋਵਾਨ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ 'ਜਗਰੂਪ ਸਿੰਘ' ਸੀ। ਇਹ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਸਦਕਾ ਹੋਏ- **ਭੰਗੂ: ੪੮**/੧੧੨.

ਜਗਰੂਪ ਪੰਡਿਤ

ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਡਿਤ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਸੱਪ (ਅਜਗਰ) ਦੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਸੀ, ਇਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਮਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੀੜੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸਦੀ ਮੁਕਤੀ ਕੀਤੀ- **ਮਪ.ਵ: ੧੦੭**/੧੫੩.

ਜੰਗਲ

ਕੋਟਕਪੂਰਾ, ਬਠਿੰਡਾ ਆਦਿ-ਮਾਲਵੇ ਦਾ 'ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ' -ਮਪ.ਵ: ੧੪੨/੧੯੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੯੨; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੨.

---

544 ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 824.

545 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 500.

ਜਜਾਪੁਰ

ਮਰਾਠਾ ਦੇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਸੁ.੧0: ੨੮**/੪੨੩.

ਜਟਿਪੁਰੈ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਜਗਰਾਓ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ 'ਲੰਮੇ ਜੱਟਪੁਰ', ਇਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ ਗੁ. ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰੇ ਸਨ[546]- **ਭੰਗੂ: ੨੦**/੫੪, **੧੪੮**/੩੮੨2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੮ (ਜਟਪੁਰੇ ਲੰਮੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੫੦ (ਜੱਟ ਪੁਰਾ).

ਜਟੂ/ਜੱਟੂ

6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ - **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੮੬-੮੮7 (ਜਟੂ ਸੂਰ ਭਾਰੀ, ਜੱਟੂ।ਸੁ। ਸੂਰ, ਜੱਟੂ ਗਿਰਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੧3.

ਜੰਡਿਆਲਾ

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ 'ਜੰਡਿਆਲਾ' (ਜੰਡਸਰ)[547]- **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੨. **ਸੁ.੧0: ੨੩**/੩੫੯ (ਜਿਡਿਆਲੇ).

ਜੰਡਿਆਲਾ/ਜੰਡਯਾਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 11 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੭੮**/੧੭੮ (ਜੰਡਯਾਲੋ); **੭੯**/੧੮੦ (ਜਿੰਡਾਲੇ); **੯੧**/੨੨੬; **੧੦੬**/੨੭੨; **੧੨੩**/੩੩੯; **੧੫੧**/੩੯੩ (ਜੰਡਾਲੇ); **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੬**/੪੭੮2. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੨**/੨੨੪੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੪, ੬੭ (ਜੰਡਯਾਲਿਯੇ, ਜੰਡਯਾਲਾਂ); **ਉ.੫੪**/੨੬੯੯, ੨੭੧੪ (ਜੰਡਿਆਲੀ); **ਉ.੫੯**/੨੮੫੧-੫23.

ਜਨਮਸਾਖੀ ਪੁਰਾਤਨੋ

ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਚਨਾ 'ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮਸਾਖੀ' ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਪੁਰਾਤਨ' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ 1926 ਈ. ਵਿਚ ਸੰਪਾਦਨ ਰਨ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੬; **੯0**/੨੨੪ (ਜਨਮ।ਸੁ।ਸਾਖੀ) **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੯੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੮੦ (ਜਨਮਸਾਖੀ ਗੁਰ ਆਦੈ).

---

[546] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 54 (ਫੁਨੋ.)।

[547] ਉਹੀ, ਪੰ. 178.

ਜਨਮਸਾਖੀ, ਹਿੰਦਾਲ

ਗੁਰੂ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਦਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਵਾਰਤਾ 'ਜਨਮਸਾਖੀ ਹਿੰਦਾਲ ਵਾਲੀ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੭੯**/੧੮੦-੮੩੫.

ਜਨਮਸਾਖੀ, 'ਬਾਲਾ'

ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਵਧੇਰੇ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਤੇ ਇਸਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਰੌਚਿਕਤਾ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੂ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਵਿਚ ਮਨਘੜਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਮੌਲਿਕ ਰੂਪ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ ਹੈ- ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੬-੧੭ (ਜਨਮ-ਪੱਤ੍ਰੀ3, ਜਨਮਸਾਖੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੧ (ਜਨਮਪੱਤ੍ਰੀ); **ਗਗ.੧ ਪੂ.੧੪**/੪੫੬ (ਜਨਮਸਾਖੀ).

ਜਨਮਪੱਤ੍ਰੀ, 'ਮਿਹਰਬਾਨ'

ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਨਮਸਾਖੀ ਦਾ ਜਨਮਸਾਖੀ-ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਤੀਜਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮਸਾਖੀ ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਬਾਨ, ਹਰਿ ਜੀ ਅਤੇ ਸੋਢੀ ਚਤੁਰਭੁਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਰਚਨਾਵਾਂ/ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ/ਗੋਸ਼ਟਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ- ਛਿਬਰ**:੧**/੧੦.

ਜਨਵਾੜਾ/ਜਨਵਾਰਾ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਬਿਦਰ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਰਈਸ ਰੁਸਤਮ ਰਾਇ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਰਾਇ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਛੁਡਵਾਇਆ ਸੀ[548]- **ਸੂ.10: ੨੮**/੪੨੪; **੩੧**/੪੪੮.

ਜਨਵੇਸਰ

ਜਨਵਾੜਾ ਦੇ ਰਈਸ ਰੁਸਤਮ ਰਾਇ ਅਤੇ ਬਾਲਾਰਾਇ- **ਸੂ.10: ੨੯**/੪੩੨.

ਜਪ/ਜਪੁ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਰਚਨਾ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਰੰਭ (ਅੰਗ-੧-੮) ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਪੁਰਾ: ੪੧**/੧੪੫; **੫੩**/੧੯੫. **ਹਰਿ.੨: ੪੨**/੨੪੮8 (ਜਪੁ ਨੀਸਾਨ); **੪੩**/੨੫੯-੬੦28; **੪੪**/੨੬੧੫. ਗਿਆ: ੪੭੦, ੫੦੮ (ਜਪਿ), ੬੧੫ (ਜਪੁਜੀ). **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੫੮,

---

548 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 504.

੭0, ੧੧੯ (ਜਪੁਜੀ2, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਜਪੁਜੀ); **੫**/੧੨੪ (ਜਪੁ ਜੀ); **੭**/੧੭੮, ੨੦੩-੦੪ (ਜਪੁ ਜੀ10); **੮**/੨੮੮ (ਜਪੁ ਜੀ); **੯**/੩੪੩, ੪੦੩-੦੪ (ਜਪੁ ਜੀ4); **੧੨**/੪੬੩ (ਜਪੁ ਜੀ); **੧੫**/੫੧੩ (ਜਪੁ ਜੀ3); **੧੬**/੫੪੯ (ਜਪੁ ਜੀ); **੧੭**/੫੬੩, ੭੪-੭੭ (ਜਪੁ ਜੀ3); **੧੮**/੬੩੦ (ਜਪੁ ਜੀ); **੧੯**/੬੫੬ (ਜਪੁ ਜੀ); **੨0**/੭੩੬ (ਜਪੁ ਜੀ); **੨੧**/੭੬੩, ੮੨, ੮੬, ੯੬ (ਜਪੁਜੀ4). **ਕੁ.੧0: ੪**/੫੯2; **੬**/੯੬; **੯**/੧੩੦; **੨੧**/੨੮੪-੮੫ (ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ, ਜਪੁ ਮੰਤ੍ਰ). **ਸੁ.੧0: ੫**/੬੫. ਛਿਬਰ: **੧**/੧੩; **੨**/੧੫; **੬**/੫੪; **੯**/੭੩; **੧0**/੯੭; **੧੪**/੧੪੯. **ਮਪ.ਵ: ੧੨੧**/੧੭੨ (ਜਪੁਜੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧**/੩੫੦2; **੬**/੬੫੨. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੬; **੧੧0**/੨੮੪ (ਜਪੁਜੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੮ (ਜਪੁ ਜੀ); **ਪੂ.੧੬**/੪੭੭ (ਜਪੁ ਜੀ); **ਪੂ.੨0**/੫੧੬; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੭ (ਜਪੁਜੀ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੯੨; **ਪੂ.੪0**/੧੧੫੯ (ਜਪੁਜੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੦ (ਜਪੁ ਜੀ); **ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੪ (ਜਪੁ ਜੀ2); **ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬ (ਜਪੁ ਜੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੭੭ (ਜਪਿ, ਜਪੁ ਜੀ); **ਉ.੨੯**/੨੧੮੦, ੯੧-੯੩ (ਜਪੁ ਜੀ3). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੯੫; **ਉ.੫੯**/੨੮੨੧, ੪੬; **ਉ.੬੦**/੨੯੦੪, ੨੯੧੨-੧੩2.

> "ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਚਾਰ ਰੂਪਾਂ ਜਪ, ਜਪੁ, ਜਪਿ ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ 120 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ (ਬਾਲਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ 'ਗੁ.ਬਿ.੬.' ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 10 ਤੋਂ 15 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਨ। ਜਦਕਿ 'ਸੁ.੧0', 'ਮਪ', (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਅਤੇ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 1-1 ਜਾਂ 2-2 ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਜਫਰਨਾਮਾ

ਵਿਜਯ ਪੱਤ੍ਰ, ਫਤੇ ਦਾ ਖਤ, ਸੰਮਤ 1763 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 'ਕਾਂਗੜ' ਨਗਰ ਤੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਨਾਂ, ਉਸਦੇ ਅਨਿਆਇ, ਅਯੋਗ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਅਤੇ ਹਿੱਤ ਭਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ[549]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨. **ਕੁ.੧0: ੧੬**/੨੧੮, ੨੨0 (ਬਿਜੈਨਾਮਾ); **੧੭**/੨੨੪. **ਸੁ.੧0: ੨੨**/੩੪੪-੫੦ (ਜਫਰਨਾਮਾ, ਜਫਰਨਾਮੇ, ਬਿਜੈਨਾਮਾ3);

[549] ਉਹੀ, ਪੰ. 506.

੨੪/੩੭੭ (ਕਾਗਦ।ਵ। ਗੁਰੂ ਕਾ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੪-੧੫ (ਪੋਥੀ2, ਕਿਤਾਬ ਹਿੰਦੂ ਦੀ). **ਮਪ.ਵ: ੧੨੬**/੧੭੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੧.

ਜੰਬਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਚੂਹਣੀਆਂ, ਥਾਣਾ ਛਾਂਗਾਮਾਂਗਾ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਛਾਗਾਮਾਂਗਾ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਹੈ। ਚਰਖੜੀ ਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ[550]-**ਭੰਗੂ: ੧੦੧**/੨੫੧-੫੨ (ਜੰਬਰ/ਜੰਬਰੋਂ3). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩ (ਜੰਬਰੀ); **ਉ.੨੫**/੨੧੧੮.

'ਜਬਰਦਸਤ ਖਾਂ'

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ, ਜੋ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਸਰਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਦਸ਼ਮੇਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਮਤ 1761 ਵਿਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਫੜਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੇਲੇ ਲਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬਾ ਥਾਪਿਆ ਸੀ[551]-**ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੪-੫੪ (ਸੂਬਾ ਲਹੌਰੇ ਕੋ ਬਡੋ, ਸੂਬ ਲਹੌਰ ਕੋ, ਲਵੀਪਤਿ, ਖਾਨ ਸਲਾਮਤ ਜਗਤ ਪਨਾਹਾ, ਸੂਬਾ, ਪਠਾਨ3, ਖਾਨੇ/ਖਾਨ, ਨ੍ਰਿਪ ਖਾਨ, ਜਬਰਖਾਨ2, ਤੁਰਕਨ ਰਾਜਾ); **੧੧**/੧੬੦, ੬੮ (ਜਬਖਾਨ, ਖਾਨ ਜਬਰੰ, ਲਵੰਤ ਸੂਬਨੰ ਪਤੰ); **੧੨**/੧੭੦-੭੧ (ਸੂਬਾ, ਜਬੈ ਖਾਨ). **ਸੁ.੧੦: ੧੮**/੨੬੫ (ਜੇਰਦਸਤ ਸੂਬਾ); **੨੧**/੩੧੫ (ਜੇਰਦਸਤ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫-੭੯2 (ਖਾਨ4).

ਜੱਬਲਪੁਰ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਆਏ ਸਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੩੮੨.

'ਜੰਬੂ ਦੀਪ'

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੁਆਰਾ ਮੰਨੇ ਸੱਤ ਦੀਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦੀਪ- **ਪੁਰਾ: ੪੭**/੧੬੯. **ਕੁ.੧੦: ੨੧**/੨੯੧. ਛਿਬਰ: **੧**/੪; **੧੪**/੧੬੦. **ਭੰਗੂ: ੬੪**/੧੫੪; **੧੧੨**/੨੮੯; **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੨.

ਜਮਨਾ/ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ

---

[550] ਉਹੀ, ਪੰ. 540.

[551] ਉਹੀ, ਪੰ. 506.

ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਵਿਚ ਹੈ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ[552]- ਮਿਹ.**੧: ੪੩**/੧੨੮; **10੯**/੩੬੦-੬੫2. **ਹਰਿ.੨: ੩**/੬੩. ਗਿਆ: ੩੬੯-੭੧੪, ੫੫੪-੫੫2. **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੮; **੧੬**/੧੧੧. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੬**/੧੬੧; **੮**/੨੩੩, ੩੭, ੫੩. **ਕੁ.10: ੩**/੪੫; **੧੯**/੨੫੧-੫੨ (ਜਮੁਨ, ਜਮੁਨਾ ਨਦ, ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ, ਸੂਰਜ ਸੁਤਾ, ਕਿਸ਼ਨ ਨਦ, ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ, ਸੂਰਜ ਸੁਤਾ, ਕਿਸ਼ਨ ਬੱਲਭਾ); **੨0**/੨੬੧-੬੨2, ੬੭ (ਨਦਿ ਜਮਨ, ਸੂਰਜ ਸੁਤਾ). **ਸੁ.10: ੨**/੧੭; **੪**/੫੪ (ਸੁਤਾ ਰਵਿਜਾ, ਜਮਨਾ); **੫**/੫੭,੮੮ (ਸੂਰਜ ਪੁਤ੍ਰਕਾ); **੬**/੯੨-੯੩, ੯੭, ੧੧੧ (ਭਾਨ ਕੀ, ਜਮਨਾ, ਸੁਤਾ ਦਿਨੇਸ, ਸਿਆਮ ਨਾਰੀ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਪਟਰਾਨੀ); **੨੫**/੩੯੩; **੨੬**/੪0੯-੧02; **੨੭**/੪੧੮ (ਸੂਰ ਕੰਨਯਾ). ਛਿਬਰ: **੩**/੨੭; **ਪੂ**/੩੬2; **10**/੯੪. **ਮਪ.ਵ: ੩੬**/੭੮; **੧੨0**/੧੬੭. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੧੨**/੯੭. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੮**/੧੮੯. **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧**/੬੦੩; **੮**/੬੬੧. **ਭੰਗੂ: ੩੫**/੮੭; **੫੩**/੧੨੧; **੬੩**/੧੫੨ (ਜਮਨਾ, ਜਮਨੈ); **੧੦੨**/੨੫੭; **੧੨੮**/੩੩੦; **੧੨੯**/੩੩੦; **੧੩੧**/੩੩੭2; **੧੫੦**/੩੮੩; **੧੫੭**/੪੧੪-੧੭3; **੧੫੮**/੪੨੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੫; **ਪੂ.੧੫**/੪੬੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩0**/੯੦੨; **ਪੂ.੩੧**/੯੧੮-੨੩2; **ਪੂ.੩੨**/੯੫੮, ੭0 (ਜਮਨੀ, ਜਮਨਾ); **ਪੂ.੩੮**/੧੧੧੩; **ਪੂ.੪0**/੧੧੫੪; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੮ (ਜਮੁਕਾਰੀ); **ਪੂ.੪੫**/੧੭੫੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੦-੭੭5 (ਜਮਨ); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੪-੮੯3; **ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੬; **ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੫; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪; **ਉ.੩**/੧੭੯੩; **ਉ.੫**/੧੮੦੯; **੮**/੧੮੫੭; **ਉ.੧੧**/੧੯੮੭-੯੦2; **ਉ.੧੩**/੧੯੨੧; **ਉ.੧੯**/੨੦੧੪, ੧੯; **ਉ.੨0**/੨0੨੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੪**/੨੩੪੭; **ਉ.੪੯**/੨੫੧੪-੧੬2, ੪੨-੪੩3; **ਉ.੫੨**/੨੬੫੨; **ਉ.੫੩**/੨੬੫੮; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੪; **ਉ.੫੭**/੨੭੮੩; **ਉ.੬੦**/੨੮੭੧, ੨੯੨੮.

> "ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ 115 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜਮਨ, ਜਮੁਨਾ, ਸੂਰਜ ਸੁਤਾ, ਦਿਨੇਸ ਸੁਤ, ਸੂਰ ਕੰਨਯਾ, ਜਮੁਨਾਰੀ, ਸੁਤ ਰਵਿਜਾ, ਸੂਰਜ ਪੁਤ੍ਰਕਾ, ਸਿਆਮ ਨਾਰੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪਟਰਾਨੀ ਆਦਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। 'ਮਪ' (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 5 ਤੋਂ 20 ਤੱਕ ਹੈ। ਜਮਨ ਅਤੇ ਜਮੁਨਾ ਰੂਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧੇਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।"

552 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 507.

ਜਮਰੋਟਾ

ਚੰਬਾ, ਨੂਰਪੁਰ, ਕਾਂਗੜਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਜਮਾਨ ਦੀ

ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਇਮਾਮ (ਪੀਰ)- **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੬**/੩੫੯.

ਜਮਾਲ[1]

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬.

ਜਮਾਲ[2]

ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮ-ਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ[553]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੪.

'ਜਮਾਲ ਖਾਨ'

ਸਾਹਜਹਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮਨਸਬਦਾਰ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਰੂਪਕਲਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ ਸੀ[554]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੪ (ਖਾਨ ਜਮਾਲ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੩੦.

ਜੰਮੂ

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਤੇ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਹੜੀ ਵਰਤਮਾਨ 'ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ' ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਉਘਾ ਭਾਗ ਹੈ[555]- ਗਿਆ: ੫੧੨. **ਗੁ.ਸੋ: ੧੧**/੬੮. **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੭, **੯੩;** ੭/੧੦੧; **੧੦**/੧੪੧; **੧੪**/੧੭੯. **ਸੁ.੧੦: ੭**/੧੨੦2; **੨੦**/੨੮੮. ਛਿਬਰ: **੧**/੧੩; **੧੪**/੧੫੯ (ਜੰਮੂ ਨਗਰੀਐ4). **ਭੰਗੂ: ੫੩**/੧2੦; **੫੮.੫**/੧੩੮ (ਜਮੂੰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੩੨-੩੫2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੪੮**/੧੫੦੦. **ਗਗ.੪:**

[553] ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 508.

[554] ਉਹੀ, ਪੰ.1044.

[555] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 117.

ਉ.੧੩/੧੯੦੮; **ਉ.੧੭**/੧੯੮੭-੮੮2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੨3; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੦-੬੨2, ੭੯, ੮੮; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੦-੭੧2, ੨੭੮੧.

ਜਲਣ

ਭਾਈ ਜਲਣ ਪਿੰਡ ਪਧਾਣਾ (ਲਾਹੌਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸੀ[556]-**ਮਪ.ਵ: ੮੭**/੧੩੧-੩੩7 (ਭਲਾ ਸਾਧ), **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੮**/੪੩੮5. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੯ (ਜੱਲੁਨ ਸਾਧ).

ਜਲੰਧਰ/ਜਾਲੰਧਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਆਬਾ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵੀ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੨-੯੩2; **੧੭**/੫੯੪; **੨੦**/੭੧੯-੩੦੫. **ਸੁ.੧0: ੨੯**/੪੩੨2. **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੯੮; **੧੨੦**/੩੧੬-2216, ਸ਼ਹਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੯2; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੯; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੬-੮73. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੪ (ਜਲੰਧਰੈਂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੫੭-੬੨3 (ਜਾਲੰਧ੍ਰ); **ਉ.੧੩**/੧੯0੯-੧੬3; **ਉ.੩੬**/੨੩੧੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੧2, ੩੩, ੪੦-੪੧4; **ਉ.੩੮**/੨੩੪੪, ੪੮, ੫੫2; **ਉ.੫0**/੨੫੪੬; **ਉ.੫੩**/੨੬੭੦; **ਉ.੫੪**/੨੭0੧-0੫8.

> "ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਜਲੰਧਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਜਾਲੰਧ੍ਰ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 65 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।"

ਜਲੰਧਰੀਪਾ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ **ਹਰਿ.੨: ੭**/੯੮.

ਜਲਾਲ

ਮੌਜੂਦਾ ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਫੂਲ ਤਹਿਸੀਲ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। 'ਦੀਨਾ ਕਾਂਗੜ' ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ 10ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[557]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੬; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੬.

---

[556] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 132 (ਫੁਨੇ.)।

[557] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,*ਪੰ. 516.

ਜਲਾਲ ਸੈਦਾਤ

ਬੀਬੀ ਫ਼ਾਤਿਮਾ ਤੇ ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਦੀ ਔਲਾਦ[558]- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੩੫ (ਜਲਾਲ ਸਦਾਤ, ਜਲਾਲ ਸੈਦਾਤ).

ਜਲਾਲ ਖ਼ਾਨ/ਖਾਂ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤਿ, ਜੋ ਹੁਸੈਨੀ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਜਕਰ ਵਸੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲੜਿਆ[559]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੩੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੧੦੨ (ਖਾਂ ਜਲਾਲ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੨੮-੩02 (ਖਾਨ3, ਜਲਾਲ ਖਾਂ ਸ੍ਰਦਾਰ).

ਜਲਾਲ ਦੀਨ

ਮੱਕੇ ਦੇ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪੀਰ- **ਕੁ.10: ੧੬**/੨0੩. **ਮਪ.ਕ,ਭ-੧: ੪੪**/੩੩੪-੩੬ (ਪੀਰ ਜਲਲ ਦੀ5 ਜਲਾਲ, ਪੀਰ); **੪੫**/੩੫੪ (ਪੀਰ); **੪੬**/੩੬੦ (ਜਲਾਲ).

ਜਲਾਲਾਬਾਦ[1]

ਸਲਤਾਨਪੁਰ ਨੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਕਿੜੀਆਂ ਪਠਾਣਾਂ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੋਂ ਲੰਘੇ ਸਨ[560]- **ਪੁਰਾ: ੩੪**/੧੧੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੫.

ਜਲਾਲਾਬਾਦ[2]

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੜਕ ਪੁਰ ਇਕ ਨਗਰ, ਇਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ "ਚੋਲਾ ਸਾਹਿਬ" ਹੈ[561]- ਛਿਬਰ: **੧੨**/੧੩੫2.

ਜਲਾਲਾਬਾਦ[3]

ਸਹਾਰਨ ਪੁਰ ਤੋਂ ਵੀਹ ਕੋਹ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੱਖਣ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ 'ਜਲਾਲ ਖਾਨ' ਨਾਂ ਦੇ ਪਠਾਣ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[562]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੭**/੪੧੩ (ਜਲਾਲੈਬਾਦ); **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੪੮੭-੨੫੧੧ (ਜਲਾਲਾਬਾਦ ਲੁਹਾਰੀ4).

---

[558] ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਭਾਗ-੧), ਪੰ. 349.

[559] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 513.

[560] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 118.

[561] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 513.

[562] ਉਹੀ।

ਜਲੁ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭੱਟ ਸੀ- **ਮਪ.ਵ: ੬੧**/੧੦੫-੦੬.

ਜਲੈ, ਗਾਮ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਜੱਲਾ ਸਿੰਘ'- **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੨.

ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ[1]

ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਦਾ ਭਰਾ, ਜੋ ਉਸਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੮2; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੦.

ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ[2]

ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨ (ਜਵਾਹਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ).

ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ[3]

ਭਦੌੜ ਦੇ ਸ. ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧ (ਜ੍ਵਾਹਰ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ).

ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਨਲੂਆ

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਜਰਨੈਲ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੦-੬੧ (ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ, ਜਵਾਹਰ ਹਰੀ).

ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਪੀਰ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੀਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੪.

'ਜਵਾਹਰ, ਮੱਲ'

ਭਰਤਪੁਰੀਏ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜਾਟ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਦਸੰਬਰ 1763 ਈ. ਵਿਚ ਭਰਤਪੁਰ ਦੀ ਗੱਦੀ ਉਪਰ ਬੈਠਿਆ 1768 ਈ. ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ[563]- **ਭੰਗੂ:** ੧੫੧/੩੮੭ (ਜੱਟ ਜਵਾਹਰ); ੩੯੫-੯੮ (ਜੱਟ/ਜੱਟੈ9, ਜਵਾਹਰ, ਜੁਆਹਰ, ਜਵਾਹਰ ਮੱਲ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੬**/੨੪੬੭-੭੧ (ਨ੍ਰਿਪ ਜ੍ਵਾਹਰ ਮੱਲ, ਭੂਪ ਜਵਾਹਰ ਮੱਲ, ਭੂਪਤਿ2, ਨ੍ਰਿਪ5, ਨ੍ਰਿਪਹਿ, ਨਿਰਪ); **ਉ.੫੩**/੨੬੭੨.

---

[563] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 38 (ਫੁਨੋ.)।

ਜਵਾਲਪੁਰ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਹਰਦੁਆਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਤੋਂ ਅਗੇ ਹਰਦੁਆਰ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ- ਛਿਬਰ: **੩**/੨੭. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮**/੨੮੦੧ (ਜ੍ਵਾਲਾ-ਪੁਰ).

ਜ੍ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸ. ਸਰਦੂਲ ਜੋ 'ਬੰਨੂ-ਟਾਂਕ' ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹਾਕਮ ਸੀ, ਜ੍ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਉਸੇ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੮੧-੮੨2.

ਜ੍ਵਾਲਾ ਦੇਵੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਂਗੜੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹਰੀਪੁਰ ਵਿਚ ਇੱਕ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸਥਾਨ, ਜੋ 22 ਮੀਲ ਕਾਂਗੜੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਅਤੇ ਨਾਦੌਨ ਤੋਂ 11 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਹੈ[564]- ਗਿਆ: ੪੩੬ (ਜੁਆਲਾ2). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੮ (ਜੁਆਲਾ2). ਛਿਬਰ: **੨**/੧੪-੧੫ (ਜੁਆਲਾ/ਜੀ2).

ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕਾਂਗੜੇ ਦਾ ਇਕ ਪਹਾੜ[565]- **ਮਪ.ਵ: ੪੮**/੯੦-੯੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੮.

ਜਾਹਨ ਲਾਰਨੱਸ ਸਾਹਿਬ

ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੬੬.

'ਜਾਤੀ ਮਲਿਕ'

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਸੋਢੀਆਂ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ ਸੀ[566]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੮੬-੮੯ (ਮਲਕਜਾਤੀ, ਪਰੋਹਤ ਕੋ ਸੁਤ, ਜਾਤੀਮੱਲ3, ਜੋਧ ਦਿਜ); **੨0**/੬੯੧-੯੫, ੭੦੭, ੭੩੪-੪੩ (ਮਲਕ ਜਾਤੀ2, ਜਾਤੀਮੱਲ3, ਜਾਤੀਮਲਕ4, ਦਿਜੋਤਮ, ਮਲਕ); **੨੧**/੭੪੬-੯੫੫ ੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪-੫੬2;

---

564 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 541.

565 ਉਹੀ।

566 ਉਹੀ, ਪੰ. 518.

ਪੂ.੨੫/੫੭੯ (ਮਲਕਜਾਤੀ); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੭-੮੮2; **ਪੂ.੨੭**/੬੦੪ (ਜਾਤੀ ਨਿਧੀਆ); **ਪੂ.੨੮**/੬੦੯ (ਜਾਤੀ ਮਲਕ, ਪ੍ਰੋਹਤ).

> "ਗੁ.ਬਿ.੬. ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਲ 32 ਹਵਾਲੇ ਜਾਤੀਮਲਕ, ਜਾਤੀਮੱਲ ਅਤੇ ਮਲਕਜਾਤੀ, ਪੁਰੋਹਤ ਕੋ ਸੁਤ, ਦਿਜੋਤਮ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਨਿਧੀਆ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।"

ਜਾਦਹੁ ਰਾਇ ਮਸੰਦ

ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਦਾ ਮਸੰਦ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੯.

ਜਾਦੋ ਰਾਇ

ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਰਦਾ ਸੀ[567]- **ਬਾਲਾ: ੯**/੨੦੩-੦੪8 (ਜਾਦੋ ਰਾਇ ਨਵੀਸਿੰਦੇ3).

ਜਾਨਭਾਈ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਘੋੜਾ, ਜਿਸ ਦਾ, ਹੋਰ ਨਾਂ 'ਗੁਲਬਾਗ' ਸੀ[568]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੬੨-੬੩3, ੭੨ (ਬਡਭਾਗ); **੨੦**/੬੯੧-੯੩2, ੭੨੯, ੭੩੬; **੨੧**/੭੪੫. **ਮਪ.ਵ: ੧੪੫**/੧੯੫-੯੬3.

ਜਾਨੀ ਖਾਂ

ਮੋਰਿੰਡੇ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰੰਘੜ ਮਾਨੀ ਖਾਂ ਦਾ ਭਰਾ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ[569]- **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧/੫੬;** ੧੩੬/੩੫੮-੫੯ (ਜਾਨੀ6). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫22 (ਰੰਘੜ ਤੁਰਕ). **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੩ (ਖਾਨ ਜਾਨੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੧-੦੩ (ਜਾਨੀ3).

ਜਾਨੀਪੁਰ

---

567 ਉਹੀ।

568 ਉਹੀ।

569 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 358 (ਫੁਨੋ.)।

9ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਫਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਰੋਹਤਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੯.

ਜਾਪ/ਜਾਪੁ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਇਕ ਰਚਨਾ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਿੱਤਨੇਮ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੯੪; **10**/੪੨੮. **ਕੁ.10: ੯**/੧੩੫. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੯੫; **ਉ.੬੦**/੨੯੧੨-੧੩੨

'ਜਾਫਰ ਬੇਗ'

ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਬਟਾਲੇ ਨਜਦੀਕ ਸਿੰਘਾਂ ਹੱਥੋਂ ਹਾਰਿਆ ਸੀ[570]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੫ (ਹਾਕਮਹਿ6); **੮0.੨**/੧੮੮ (ਪੱਟੀ ਵਾਲ).

ਜਾਰਜ ਤਾਮਸਨ, 'ਟਾਮਸ'

ਇਹ ਆਇਰਲੈਂਡ ਵਿਚ 1756 ਈ. ਨੂੰ ਜਨਮਿਆ 1781 ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ਼ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਇਆ। ਸੰਨ 1786 ਵਿਚ 'ਸਮਰੂ ਬੇਗਮ' ਦਾ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਇਸਨੇ ਹਾਂਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਕੇ ਚੰਗੀ ਹਕੂਮਤ ਕੀਤੀ[571]- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੬ (ਜਾਰਜ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਫਰੰਗੀ ਸੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੨.

ਜ਼ਾਲਮ ਖਾਂ

ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਖਾਂ ਦਾ ਭਰਾ, ਜੋ ਔਰੰਗ-ਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਸੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੁਆਰਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਜੰਞੂ ਉਤਾਰਨ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਰੋਲ ਸੀ[572]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੯੩ (ਜ਼ਾਲਮ ਖਾਂ ਉਮਰਾਇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੪**/੨੨੬੯ (ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਕਾ ਨਾਜਮ, ਜਾਲਮ ਖਾਂ).

ਜਾਲਾਪੁਰ

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ 'ਸਹਾਰਨ' ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੭.

---

570 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 520.

571 ਉਹੀ, ਪੰ. 549.

572 ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ*,(ਜਿ. ਚੌਥੀ), ਪੰ. 2269.

ਜਾਲੀਦੀਨ

ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾਪਤੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਜੈਨ-ਉ-ਦੀਨ ਅਹਿਮਦ ਖ਼ਾਨ ਹੈ ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਚਕਲੇ ਦਾ ਫੌਜਦਾਰ ਸੀ ਤੇ ਇਹ ਫਰਵਰੀ 1713 ਈ. ਵਿਚ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਲੀ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ[573]- **ਭੰਗੂ: ੫੩**/੧੨੧ (ਜਾਲੀਦੀਅਨ); **੫੬**/੧੨੩3 (ਜਾਲੀ); **੫੭**/੧੨੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੩; **ਉ.੧੩**/੧੯੦੯-੧੧2.

ਜਿਊਣ ਸਿੰਘ[1]

ਮਾਲਵੇ `ਚੋਂ ਰੰਧਾਵਾ ਗੋਤ ਦਾ ਸ. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੫.

'ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ[2]'

'ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ` ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ `ਚ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੯੨; **ਉ.੫੨**/੨੬੧੧ (ਜਯੋਣ ਸਿੰਘ).

'ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ[3]'

ਬੂੜੀਏ ਮਿਸਲ ਦੇ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫੬**/੧੭੩੫ (ਜਯੋਣ ਸਿੰਘ)

'ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ[4]'

ਮਜੀਠੇ ਦੇ ਸ. ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮ (ਜਯੋਣ ਸਿੰਘ).

ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ[5]

ਮਾਨਾਂਵਾਲੇ ਸ. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੨2.

'ਜਿਉਣ ਦਾਸ'

ਦਾਦੂ ਦੁਆਰੇ `ਤੇ ਜੈਤ ਰਾਮ ਮਹੰਤ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਹੋਈ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੬੭2.

'ਜ਼ਿੰਦ ਕੌਰ'

---

[573] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 123 (ਫੁਨੋ.)।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੮-੯੪ (ਰਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕੌਰ, ਰਾਣੀ10, ਜ਼ਿੰਦ ਕੌਰ ਰਾਣੀ, ਰਾਨੀ); **ਉ.੫੭**/੨੭੭੫.

ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗੋਆ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੭੪੮.

ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਾਬਾ

ਵੇ. 'ਹੰਦਾਲ' ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਨਾਂ' ।

ਜਿਲ ਜਲਾਲ ਦੀ

ਮੱਕੇ ਦੇ 'ਪੀਰ ਜਲਾਲ' ਦਾ ਬੇਟਾ- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੩੬.

ਜੀਤ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ- **ਗੁ.ਸੋ: ੮**/੫੦-੫੩ (ਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਤ, ਸਿੰਘ ਰਣਜੀਤ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਤ, ਸਿੰਘ ਰਣਜੀਤ, ਰਣਜੀਤ). ਛਿਬਰ: **੧0**/੯੪, ੧੦੦, ੧੧੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੨, ੨੫੮੪.

ਜੀਤ ਸਿੰਘ[2]

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦਾ ਗੋਦ ਲਿਆ ਪੁੱਤਰ- **ਸੁ.੧0: ੨੭**/੪੧੪-੧੫2 (ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ). ਛਿਬਰ: **੧0**/੧੧7੩; **੧੧**/੧੩੩; **੧੨**/੧੩੪-੪115 (ਜੀਤ ਮਲ,, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ); **੧੪**/੧੫੩ (ਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ4). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯ (ਜੀਤ ਮੱਲ).

ਜੀਤ ਕੁਯਰ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਹਿਲ 'ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ'- **ਕੁ.੧0: ੪**/੬੧; **੧0**/੧੫੫. **ਸੁ.੧0: ੫**/੫੯ (ਜੀਤ ਕੁਆਰਿ ਮਾਤਾ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੯੪-੧੦੦ (ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ/ਜੀ5). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੮**/੧0੮੭-੧੧੫ (ਜੀਤੋ/ਜੀ5, ਸ੍ਰੀ ਦੁਲਹਨਿ, ਸਿਆਨੀ ਜੀਤੋ ਜੀ, ਸੁਤਾ ਲਾਡਲੀ); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੬ (ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ2). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੮ (ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ, ਮਾਤਾ); **ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੬ (ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ2); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੬੪ (ਸ੍ਰੀ

ਜੀਤੋ); **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੮ (ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ); **ਪੂ.੫੯**/੧੫੧੮-੨੩ (ਪਟਰਾਨੀ ਜੀਤੋ ਜੀ2, ਮਹਿਲ ਗੁਰੂ ਕੇ, ਮਾਤ).

> "ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ 30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਜੀਤ ਕੁਯਰ, ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ, ਮਹਿਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਤੇ ਮਾਤ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜੀਤੋ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਤੋ ਜੀ ਰੂਪਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹੈ।"

ਜੀਤ ਮੱਲ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭੂਆ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ ਅਤੇ 'ਸੰਗੋ ਸ਼ਾਹ' ਦਾ ਭਰਾ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਿਆ- **ਗੁ.ਸੋ:** ੨/੧੧. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭ (ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਾਹ). **ਕੁ.੧0: ੬**/੯੪ (ਜੀਤ ਮੱਲਾਨ). **ਸੁ.੧0: ੬**/੧੧੧, ੧੧੪ (ਜੀਤ ਮਲੰ2). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੯੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪-੬੩8 (ਮਲੰ ਜੀਤ, ਬਲੀ ਜੀਤ ਮਲੰ).

ਜੀਤ ਮਲੀਏ

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਦੁਆਰਾ ਗੋਦ ਲਏ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਜੀਤ ਮਲੀਏ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- ਛਿਬਰ: **੧੨**/੧੪੧; **੧੩**/੧੪੩-੪੪2.

ਜੀਤੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬: **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੭.

ਜੀਂਦ

ਰੋਹਤਕ ਤੋਂ 25 ਮੀਲ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਜਯੰਤਿ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਕਾਰਣ 'ਜਯੰਤਪੁਰਿ' ਸੀ[574]- **ਭੰਗੂ: ੪੨**/੯੮; **੧੨੮**/੩੩0; **੧੫੦**/੩੮੩-੮੪2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੯; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧-੨੨5; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩.

ਜੀਨ ਖਾਂ

ਮੁਹੰਮਦ ਆਮੀਨ ਖਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੧.

---

[574] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 525.

ਜੀਵਣ[1]

ਮੱਕੇ ਦਾ ਕਾਜੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੱਕੇ ਵੱਲ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਸੌਣ ਕਾਰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਾਫਿਰ ਕਿਹਾ- ਗਿਆ: ੫੨੪-੨੫੫. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੪ (ਜੀਵਨ ਹਾਜੀ, ਹਾਜੀ ਜੀਵਨ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੪੪**/੩੧੫-੨੬ (ਮੀਆਂ ਜੀਵਨ/ਜੀ7, ਕਾਜੀ2, ਮੁੱਲਾ ਜੀਵਣ/ਜੀ7, ਮੀਆਂ ਜੀ ਸਾਬ, ਜੀਵਣ/ਜੀਵਨਾ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨ (ਜੀਵਣ, ਮੀਆਂ).

ਜੀਵਣ[2]

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਲੁਹਾਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਅਸਤਬਲ 'ਚੋਂ ਘੋੜੇ ਲੈਣ ਗਏ 'ਬਿਧੀ ਚੰਦ' ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਖੁਰਪਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[575]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੫-੫੮੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੨ (ਜੀਵਣ ਖਾਤੀ).

ਜੀਵਣ ਸਿੰਘ[1]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਠਹਿਰੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਜੋ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯**/੨੦੦੯; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੩੨; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੬-੫੭੨.

ਜੀਵਣ ਸਿੰਘ[2]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਖੇ 'ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰ' ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੯.

ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ, 'ਰੰਘਰੇਟਾ'

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਜੈਤਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਰੰਘਰੇਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟੇ' ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ[576]- **ਭੰਗੂ: ੧੯.੨**/੫੧.

ਜੀਵਨ ਦਾਸ

---

[575] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 824.

[576] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 51 (ਫੁਨੋ.)।

ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਦਾਦੂ ਦੁਆਰੇ ਦਾ ਮਹੰਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉਥੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੯-੯੧ (ਜੀਵਨ ਦਾਸ ਮਹੰਤ ਬੈਰਾਗੀ, ਸਤੋ ਗੁਨੀ ਗਰੀਬ ਸਾਧ, ਸਾਧੂ ਮਹੰਤ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੫; **ਉ.੨**/੧੭੭੨.

ਜੀਵਾ, ਭਾਈ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਅਜਿੱਤੇ ਤੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਆਦਿ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆ[577]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੧੫-203. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੮.

ਜੀਵਾ ਰਾਵ

ਮਰਹੱਟਾ ਸ. ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਗਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੮.

ਜੁਗਰਾਜ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਜੋਗੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੩.

ਜੁਗੂ ਮਲੁ

ਵੇਦੀਆ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਰਾਤ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਬਾਲਾ: ੧0**/੨੦੫ (ਜੁਗੂ ਮਲੁ, ਜਟ ਮਲੁ2).

ਜੁਝਾਰ, 'ਸਿੰਘ[1]'

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਕੁੱਖੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੨**/੭੬-੮੪ (ਜੁਝਾਰ8, ਬਲਵੰਤ ਬਲੀ). **ਕੁ.੧0: ੧੬**/੨੦੧-੦੬੪. **ਸੂ.੧0: ੨੧**/੩੨੨-੩੪੪ (ਜੁਝਾਰ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ੇ2, ਸੁਤੰ ਜਗਦੀਸਾ). ਛਿਬਰ: **੧0**/੯੪, ੧੧੩੩, **ਭੰਗੂ: ੧੮.੧**/੪੨; **੧੯.੧**/੪9 (ਸਾਹਬ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੧੮; **ਪੂ.੬੫**/੧੬੨੮-੪੦2 (ਜੁਝਾਰ, ਸਿੰਘ ਜੁਝਾਰ2, ਜੁਝਾਰ ਹਰੀ); **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੬.

---

[577] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 823.

ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ[2]

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੭੮, ੮੬.

ਜੁਲਕ ਗਿਰ

ਸਿੱਕਮ

ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਾੜ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.10:** ੪੧੯.

'ਜੁਲਕਾ ਖਤ੍ਰੀ'

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜੁਲਕਾ ਖੱਤ੍ਰੀ, 'ਪਾਰੋ' ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁ. ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਪਰਮਹੰਸ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਹੁਰਾ 'ਨਾਰਾਯਣ ਦਾਸ' ਇਸੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੀ[578]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫0 (ਜੁਲਕੇ।ਸੁ। ਖੱਤ੍ਰੀ).

ਜੂਨਾਗਢ

ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਵਿਚ ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਜੋ ਗਿਰਿਨਾਰ ਪਰਬਤ ਪਾਸ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਗਿਰਿ ਨਗਰ ਸੀ[579]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੪੦੮.

ਜੇਹਲਮ/ਜੇਲਮ

ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਦੀ ਵਿਤਸਤਾ ਜੋ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚੋਂ ਵਾਰਿਨਾਗ ਆਦਿ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਜਕੇ ਬਾਰਾਂਮੂਲਾ ਮੁਜ਼ੱਫ਼ਰਾਬਾਦ, ਕੋਹਾਲਾ, ਜੇਹਲਮ, ਗੁਜ਼ਰਾਤ, ਸ਼ਾਹਪੁਰ, ਝੰਗ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ 450 ਮੀਲ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਮਘਿਆਣੇ ਪਾਸ 'ਚਨਾਬ' ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ[580]- **ਕੁ.10: ੪**/੬੩; **10**/੧੪0. **ਭੰਗੂ: ੧੪੫**/੩੭੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯**/੨੦੧੦; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੭; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੯. **ਗਗ.੫: ਪੂ.੩੮**/੨੩੪੮ (ਜਿਹਲਮ); **ਉ.੫੨**/੨੬੪੪-੪੫2; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੪.

ਜੇਜੋ

---

[578] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 760.

[579] ਉਹੀ, ਪੰ. 531.

[580] ਉਹੀ।

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੇਜੋਂ, ਮਾਹਲਪੁਰ-ਜੇਜੋਂ ਸੜਕ ’ਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਆਖਰੀ ਪਿੰਡ ਹੈ[581]- **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੯੭੨.

ਜੇਜੋਵਾਲ

ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ‘ਜਸਵਾਲ’ ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਭੰਗੂ: ੪੯**/੧੧੧-੧੨੨ (ਰਾਜਾ/ਰਾਜੈ); **੧੧੯.੨**/੩੧੫ (ਰਾਜਾ ਜੇਜੋਵਾਨ).

ਜੇਠਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਕੈਦ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ[582]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੯੩, ੨੦੩ (ਜੇਠੇ3); **੮**/੨੧੫-੯੭ (ਜੇਠਾ/ਜੇਠੇ36); **੯**/੩੧੯-੪੧੦ (ਜੇਠਾ/ਜੇਠੇ16); **੧੬**/੫੫੩2; **੧੭**/੫੫੯-੮੯ (ਜੇਠਾ/ਜੇਠੇ12, ਜੇਠਾ ਪ੍ਰਬੀਨ, ਭਾਈ ਜੇਠੇ2); **੧੮**/੬00, ੨੬, ੩0; **੧੯**/੬੩੭-੮੭31; **੨0**/੬੯੬; **੨੧**/੭੮੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨0**/੫੧੩; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੩੭ (ਜੇਠਾ/ਭਾਈ ਜੇਠੇ8; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੩-੬੦5.

ਜੇਠਾ ਸਿੰਘ

ਅਹਮਦ ਨਗਰ (ਦੱਖਣ) ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ ਭਾਈ ਦਯਾ ਰਾਮ ਜੀ ਰੁਕੇ ਤੇ ਫੇਰ ਜਫ਼ਰਨਾਮੇ ਸਮੇਤ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ[583]- **ਕੁ.੧0: ੧੭**/੨੨੨-੨੪3 (ਗੁਰ ਦਾ ਪਯਾਰਾ). **ਸੁ.੧0: ੨੨**/੩੪੮.

ਜੇਠਾ ਪ੍ਰੋਹਤ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਤੇ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ- **ਛਿਬਰ: ੪**/੩੨.

ਜੇਠਾ ਮਸੰਦ

---

[581] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰਨਾ 241.

[582] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂੰਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 823.

[583] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 307.

ਲਖਨੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ[584]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੧ (ਜੇਠਾ ਨੰਦ); **ਪੂ.੪੧**/੧੧੬੭, ੭੭ (ਮਸੰਦ ਜੇਠੇ, ਜੇਠਾ); **ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੨. **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੯-੬੬ (ਜੇਠੇ3).

ਜੇਬਨਸਾ/ਜੇਬਨਿਸਾ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਧੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਕੁਰਾਨ ਕੰਠ ਸੀ[585]- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੭; **੧੭**/੨੨੪ (ਜੇਬਨਸਾਹੀ); **੧੮**/੨੩੯. **ਸ.੧੦: ੨੪**/੩੭੭.

ਜੈਸਲਮੇਰ

ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਵਲ ਜੈਸਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਨ 1156 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ 'ਜੈਸਲਮੇਰ' ਨਾਂ ਦਾ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ[586]- **ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੭੧ (ਮੇਰ). **ਭੰਗੂ: ੧੨੭**/੩੨੯ (ਜੈਸਿਲ ਮੇਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੭2.

ਜੈ ਸਿੰਘ[1]

ਕਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਸ. ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੩੭.

ਜੈ ਸਿੰਘ[2]

ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ, ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਇਸ ਨੇ ਜੈਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[587]- **ਕੁ.੧੦: ੪**/੬੨ (ਜਯ ਸਿੰਘ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੬੬੭ (ਰਾਜਾ3). **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੨੭ (ਰਾਜੇ); **੧੫੭**/੪੧੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੪੮-੭੦6 (ਜੈਪੁਰਪਤੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ, ਮਹਾਰਾਜ); **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੧-੪੨2. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩0; **ਉ.੩੮**/੨੩੫0; **ਉ.੫੨**/੨੬੧੧; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੨, ੬੭ (ਜੈ ਸਿੰਘ ਬੀਰ ਬਲੀ ਸਰਦਾਰੂ, ਜੈ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੪2, ੪੭, ੫੩, ੭੮.

ਜੈ ਰਾਮ/ਮੁ

---

584 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 532.

585 ਉਹੀ।

586 ਉਹੀ, ਪੰ. 533.

587 ਉਹੀ, ਪੰ. 508.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਜਾ (ਬਹਿਨੋਈ) **ਪੁ:** ੬/੩੧; **੮**/੩੭3; **੯**/੩੮3. **ਬਾਲਾ: ੫**/੧੮੫-੮੭16 (ਜੈ ਰਾਮੁ ਪਲਤਾ2, ਭਈਆ ਜੀ, ਭਯਾ ਜੀ3, ਜੈ ਰਾਮ ਖਤ੍ਰੀ); **੬**/੧੮੭-੮੮10 (ਭਯਾ ਜੀ2); **੭**/੧੮੯2 (ਭਯਾ ਜੀ); **੮**/੧੮੯-੧੯੭37 (ਮਹਾ ਸਿਆਣਾ, ਜੀਜਾ/ਜੀ4, ਪੁਤ2, ਰਾਇ ਜੀ); **੯**/੧੯੭-੨੦੪30 (ਭਾਈ ਜੀ); **੧0**/੨੦੫-੦੮5 (ਜੈ ਰਾਮ ਪਲਤੇ); **੧੧**/੨੧੨2; **੧੨**/੨੧੫20 (ਭਯਾ ਜੀ, ਜੀਜਾ ਜੀ3); **੧੪**/੨੨੯-੩੦10 (ਭਯਾ ਜੈਰਾਮ3, ਠਾਕੁਰ ਜੀ); **੩੩**/੩੦੨-੦੩ (ਜੈਰਾਮ, ਭਈਯਾ ਜੀ, ਜੀਜੇ ਜੀ). ਮਿਹ.**੧: ੨੪**/੭੨-੭੫10 (ਜੈਰਾਮੁ ਉਪਲੁ); **੨੮**/੮੬-੮੮16 (ਬਾਬਾ). ਗਿਆ**:** ੨੬੯, ੨੯੮3, ੩01-0੩3 (ਭਲਾ ਦਿਆਨਤਦਾਰ, ਦੀਵਾਨ), ੩੧੧ (ਦੀਨ3, ਜੈਰਾਮ). **ਛਿਬਰ: ੧**/੧02. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੩੯-੪੧7. **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੧੫**/੧੦੬-0੮8; **੧੬**/੧੦੯-੧੫3; **੧੭**/੧੧੮-੨੪4; **੨੨**/੧੩੮-੪੦2. **ਭੰਗੂ:** ੪/੧੯3 (ਬਹਣੋਊ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੬-੫੭2 (ਦੀਵਾਨ2, ਦਿਵਾਨ ਜੈ ਰਾਮ); **ਪੂ.੧੯**/੪੧੧.

> "ਜੈਰਾਮ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤਾਂ (ਗੁਰ ਬਿਲਾਸ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ 265 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਹ ਹਵਾਲੇ ਜੈਰਾਮ/ਮੁ, ਜੈਰਾਮ ਖਲਤਾ, ਬਹਿਣੋਊ, ਜੀਜਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ, ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਭਈਆ/ਭਯਾ ਜੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਧੀਨ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ 2-2 ਜਾਂ 4-4 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ

ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਕ ਰਾਗਿਣੀ। ਜੋ ਧੂਲਸ੍ਰੀ ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਸੋਰਠਿ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਸਮੇਂ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੧੩੫੨) ਇਸ ਦਾ 31ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[588]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੪੦.

ਜੈਤ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ[589]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੦-੧੭9 (ਜੈਤ।ਜੁ। ਬਲੀ).

---

[588] ਉਹੀ।

ਜੈਤਸਰੀ/ਜੈਤਸਿਰੀ

ਇਹ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੀ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੮੯੬-੭੧੦) ਇਸ ਦਾ ਗਿਆਰ੍ਹਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[590]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; ੮/੨੩੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਜੈਤ ਰਾਮ

ਨਾਰਾਇਣਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੈਪੁਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿਖੇ ਦਾਦੂ ਦਵਾਰੇ ਦਾ ਮਹੰਤ, 1707 ਈ. ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਕੋਲ ਰੁਕੇ ਸਨ[591]- **ਭੰਗੂ: ੨੬**/੭੧ (ਜੈਤ ਰਾਮ, ਭਲੋ ਪੁਰਸ਼, ਮਹੰਤ); **੨੭**/੭੨-੭੫ (ਮਹੰਤ3). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨-੮੩3 (ਮਹੰਤ); **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੬੬-੭੪5 (ਸਾਧੂ, ਦਾਦੂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਕੋ ਮਹੰਤ, ਅਤੀਤ, ਸਤੋ ਗੁਨੀ, ਗਾਰੀਬ ਸਾਧ, ਸਾਧੁ ਮਹੰਤ, ਨੇਕ ਸੰਤ).

ਜੈਤਾ[1]

6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਰਮੀ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਉਪਰੰਤ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ[592]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਜੈਤਾ[2]

ਵੇ. 'ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ'

ਜੈਤਾ ਸੇਠ

ਪਟਨੇ ਦਾ ਅਮੀਰ, **ਵੇ.** 'ਜਗਤ ਸੇਠ'

ਜੈਤੋ

---

589 ਉਹੀ।

590 ਉਹੀ।

591 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 71 (ਫੁਨੋ.)।

592 ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 823.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ-ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਨਗਰ। ਇਥੇ ਦਸਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੰਗਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਥਿਤ ਹੈ[593]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੩੦੦; **੧੩੩**/੩੫0. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫; **ਉ.੩੫**/੨੨੯੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੬.

ਜੈਦੇਉ/ਜੈਦੇਵ

ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ- ਮਿਹ.**੧: ੫੯**/੧੯੦; **੭੬**/੨੫੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੨੫੮.

'ਜੈਦ ਪਰਾਣਾ'

ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਭੋਖੜੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਫੂਲ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਟਿਕਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਫੂਲ ਦੇ ਚਾਚੇ ਕਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ[594]- **ਭੰਗੂ: ੧੬0.੩**/੪੩੧ (ਜੈਦਪੁਰੀਅਨ).

ਜੈਨ ਖ਼ਾਨ/ਜੈਨਾ

ਜੈਨ ਖ਼ਾਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਮਾਰਚ 1761 ਈ. ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। 1764 ਈ. ਨੂੰ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[595]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੧**/੩੩੭; **੧੩੨**/੩੩੯5; **੧੩੭**/੩੫੯3 (ਸਿਰਹੰਦੀ ਫੁਜਦਾਰ); **੧੪੬**/੩੭੯ (ਜੈਨੇ/ਜੈਨੋ2, ਜੈਨੋ ਪਠਾਨ); **੧੫੧**/੩੮੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੫੪-੫੫ (ਜੈਨ ਖਾਂ, ਖਾਨ3, ਲੂਣ ਹਾਰਾਮ ਧ੍ਰੋਹੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੫; **ਉ.੩੯**/੨੩੬੨-੬੯9 (ਜੈਨਾ ਦੁਸ਼ਟ ਅਨੀਤੀ, ਬੇਮੁਰਸ਼ਦ ਬੇ ਅਦਲੀ ਐਨ, ਜੈਨੇ4, ਕਾਬਰ, ਪਾਪੀ, ਗੀਦੀ, ਨਾਜਮ ਜੈਨ, ਜੈਨ ਖਾਨ ਨਾਜਮ); **ਉ.੪0**/੨੩੭੬-੮72 (ਜੈਨੇ4, ਨਾਜ਼ਮ ਜੈਨਾ)); **ਉ.੪੧**/੨੪੦੪ (ਜੈਨੇ2, ਨਾਜਮ ਜੈਨ ਖਾਂ); **ਉ.੪੪**/੨੪੩੪-੫੨8 (ਜੈਨ ਖਾਨ ਨਾਜਮ2, ਨਾਜਮ2, ਜੈਨਾ5); **ਉ.੫੨**/੨੬੨੬-੨੭ (ਜੈਨ ਖਾਂ, ਖਾਨ3); **ਉ.੫੩**/੨੬੫੮.

ਜੈਨ ਮਾਰਗ

---

[593] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 300 (ਫੁਨੋ.)।

[594] ਉਹੀ, ਪੰ. 431.

[595] ਉਹੀ, ਪੰ. 337.

ਵੇਦੀ-ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਇਕ ਨਾਸਤਿਕ ਮਤਿ, ਜੈਨਮਤਿ ਹੈ। ਇਹ ਮਤਿ ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦ ਉਤਪਤੀ ਹੀ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਜੋਂ ਹੋਈ[596]- **ਹਰਿ.੨: ੩੪**/੨੧੯. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੯੦ (ਸ੍ਰਾਵਗ ਮਤਿ2): **ਮਪ.ਕ,ਭ-੧: ੨੫**/੧੬੨-੬੪ (ਜੈਨ ਮਤ7, ਮਤ ਜੈਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੮ (ਜੈਨ2); **ਪੂ.੮**/੩੮੪ (ਜੈਨ); **ਪੂ.੯**/੪੦੭ (ਜੈਨ ਧਰਮ3). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੪**/੧੨੪੦ (ਜੈਨ ਧਰਮ). **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੭ (ਜੈਨ).

ਜੈਨਾ, ਪੀਰ

ਇਹ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਾਤਨ ਪੀਰ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਦੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਜੰਗ ਇਸ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੇੜੇ ਹੋਇਆ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੦.

ਜੈਪੁਰ

ਰਾਜਾ 'ਜੈ ਸਿੰਘ' ਸਵਾਈ ਵਲੋਂ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ- **ਕੁ.10: ੨**/੨੬; **੧੦**/੧੪੧; **੨0**/੨੭੦. **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੨੭ (ਜੈ ਨਗਰ); **੧੨੮**/੩੩੦. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੫੯੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੪੮. **ਉ.੩੧**/੨੨੧੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩੦.

'ਜੈਮਲ[1]'

ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਯੋਧਾ, ਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ- **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੯.

ਜੈਮਲ[2]

ਬੇਦਨੌਰ ਦਾ ਰਈਸ, ਜੋ ਸੰਮਤ 1624 ਨੂੰ 'ਚਤੌੜ' ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੇ ਹਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਗ਼ਲ ਸ਼ਾਸਕ ਅਕਬਰ ਵਲੋਂ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[597]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੮.

ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ[1]

ਭਦੌੜ ਦੇ ਸ. ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ[2]

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸ. ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੬.

---

[596] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 121.

[597] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 454.

ਜੈਮੁਨ/ਜੈਮੁਨਿ

ਵਿਆਸ ਦੇ ਚੇਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੱਡਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਜੋ 'ਪੂਰਵ-ਮੀਮਾਂਸਾ ਸ਼ਾਸਤ੍' ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ[598]- ਗਿਆ: ੨੧੩੨, ੨੨੦.

ਜੋਗਾ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਮਾਨਸਾ- ਬਰਨਾਲਾ ਸੜਕ `ਤੇ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ 22 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ[599]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੨-੧੩੨.

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ[1]

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਿਆ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਇਸ ਦਾ ਮਨ ਡੋਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ[600]- **ਸੁ.੧੦: ੧੭**/੨੫੬, ੬੦; **੧੯**/੨੮੧ (ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਾ ਹਰਿ).

'ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ[2]'

ਕਲਸੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਸੰਗੀ ਕੋਈ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨.

ਜੋਗੀ ਪੀਰ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਜੋਗਾ' ਵਿਖੇ 'ਚਹਿਲ' ਗੋਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਡੇਰੇ 'ਜੋਗੀ ਪੀਰ' ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੨.

ਜੋਤੀ

---

[598] ਉਹੀ, ਪੰ. 534.

[599] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 43.

[600] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 536.

ਸਰਹੰਦ ਵਿਖੇ ਉਹ ਸਥਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੪੮**/੩੮੦ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੁਵਾਰੇ).

ਜੋਧ[1]

ਜੋਧ ਅਤੇ ਵੀਰ ਦੋ ਭਰਾ ਪੂਰਬਾਣੀ ਰਾਜਪੂਤ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਮਸ਼ਹੂਰ ਧਾੜਵੀ ਸਨ, ਜੋ ਅਕਬਰ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ[601] **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੪.

ਜੋਧ[2]

'ਕੋਟਕਮਾਲ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮਸੰਦ[602]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੫੨.

ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹੁ

ਮਾਲਵੇ `ਚ ਮੌਜੂਦਾ ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਕਾਂਗੜ` ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੧-੮੧੭; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੨੨; **ਪੂ.੨੮**/੫੯੯-੬੦੫੨ (ਸ਼ਾਹ ਜੋਧਾ); **ਪੂ.੨੯**/੬੧੦-੧੮6.

ਜੋਧ ਸਿੰਘ[1]

ਨਾਰੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ' ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂੂਰਮਾ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮ (ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਨਾਰੋਂਵਾਲੋਂ)- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੨; **ਉ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਜੋਧ ਸਿੰਘ[2]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪੁੱਤਰ 'ਸੂਰਜ ਮੱਲ' ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[603]- **ਭੰਗੂ: ੭੨**/੧੬੯.

ਜੋਧ ਸਿੰਘ[3]

---

[601] ਉਹੀ, ਪੰ. 670.

[602] ਉਹੀ, ਪੰ. 537.

[603] ਡਾ.ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 169.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁਸਾਹਿਬ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹੁਰੇ 'ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਦਾਦਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੦੩.

ਜੋਧ ਸਿੰਘ[4]

ਘਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸੰਗੀ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੩.

ਜੋਧ ਸਿੰਘ[5]

ਕਲਸੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੩-੩੪੨.

ਜੋਧ ਸਿੰਘ[6]

ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ 'ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ' ਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਸੁਖੀਏ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੫-੨੭੨੬੭.

ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਆ

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[604]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੯.

ਜੋਧ ਕੇ, ਵਡਿਆਂ

ਮਿਹਰਬਾਨ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਮਾਣੇ ਗੋਪਾਲੇ ਵਿਚਦੇ, ਵਡਿਆਂ ਜੋਧਕਿਆਂ ਵਿਚਦੇ ਖਾਨਿ ਪੁਰਿ ਪਹੁੰਚੇ- ਮਿਹ.**੧: ੧੪੭**/੪੮੮.

ਜੋਧਪੁਰ/ਪੁਰਿ

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਜੋਧ ਰਾਜਪੂਤ ਨੇ ਸੰਮਤ 1515 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ[605]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੭**/੧੧੮, **ਕੁ.੧0: ੨0**/੨੧੭ (ਜੋਧਗੜ੍ਹ) **ਸੁ.੧0: ੨੭**/੪੧੩-੧੬ (ਪੁਰ ਜੋਧ, ਜੋਧਪੁਰ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੬.

ਜੋਧਨਗਰ

---

[604]ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 41.

[605] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 537.

ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ 11 ਕਿ.ਮੀ. ਇਕ ਪਿੰਡ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਆਲਮਗੀਰ' ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[606]- **ਭੰਗੂ: ੯੧**/੨੨੬; **੯੨**/੨੩0. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੬੮.

'ਜੋਧ ਰਾਇ'

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਧਾਲੀਵਾਲ ਗੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁਰਖ 'ਮਹਰ ਮਿਠਾ' ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ। ਰਾਇ ਜੋਧ ਇਸੇ ਦਾ ਪੁਤਰ ਸੀ, ਜੋ ਕਾਂਗੜ ਅਤੇ ਦੀਨੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂਸਰ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਇਸਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ[607]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬ (ਜੋਧ); **੧੯**/੬੫੩-੮੯ (ਜੋਧ/ਜੋਧਰਾਇ5 ਰਾਇ ਜੋਧ10, ਜੋਧ ਰਾਯੰ, ਜੋਧ ਬੀਰ); **੨0**/੬੯੧-੭੪੩ (ਰਾਇ ਜੋਧ/ਜੋਧਰਾਇ/ਰਾਇ11); **੨੧**/੭੬੭-੯੪ (ਰਾਇ/ਜੋਧਰਾਇ/ਰਾਇ ਜੋਧ6). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੧-੮੧ (ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ/ਹੁ/ਹਿ9); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੨ (ਜੋਧ ਸ਼ਾਹਿ2); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯-੬0੫ (ਸ਼ਾਹ ਜੋਧਾ, ਜੋਧ ਸ਼ਾਹਿ2); **ਪੂ.੨੮**/੬੧੦-੧੮ (ਜੋਧ3, ਜੋਧ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ2). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੯ (ਜੋਧ ਰਾਇ ਚੌਧਰੀ, ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਬਲੀ ਲਿਲਾਮੀ).

ਜੋਧਾ[1]

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਇਸ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ[608]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੧੫-੨੦੩.

ਜੋਧਾ[2]

ਪੱਟੀ ਦੇ ਚੌਧਰੀ 'ਦੇਵਾ ਚੜਿ' ਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਂ- ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੪੮3

ਜੋਰਾ

ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਂ- **ਭੰਗੂ: ੮੯/**੨੨੩, **੧੫੧**/੩੮੭.

ਜੋਰਾਵਰ/ਜੁਰਾਵਰ ਸਿੰਘ[1]

---

606 ਉਹੀ।

607 ਉਹੀ।

608 ਉਹੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਤੀਸਰੇ ਸਪੁੱਤਰ, 'ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ'। ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੨**/੮੨੩; **੧੬**/੧੧੬ (ਸਾਹਿਬ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ); **੧੭**/੧੧੯ (ਜੋਰਾਵਰੋ ਸਿੰਘ). **ਸੂ.੧੦: ੨੧**/੩੨੧-੨੨੨ (ਜੋਰਾਬਰ ਹਰਿ, ਜੋਰਾਵਰ, ਜੋਰਾਬਰੀ ਸਿੰਘ); **੨੭**/੪੧੫. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੯੫, ੧੧੪; **੧੪**/੧੫੦. **ਭੰਗੂ: ੧੯.੧**/੫੦; **੬੪**/੧੫੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੨੧; **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੭ (ਜੋਰਾਵਰ ਹਰਿ).

ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ[2]

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੭-੮੯੨.

'ਜੋਰਾਵਰ ਚੰਦ'

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ 'ਭੀਮ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀਏ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੫ (ਬਾਲਕ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੯**/੧੩੩੫ (ਸਸਿ ਜੋਰਾਵਰ); **ਪੂ.੫੦**/੧੩੫੩ (ਨ੍ਰਿਪ ਸੁਤ).

ਜੌਹੜ ਸਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਕੰਡਾਘਾਟ, ਥਾਣਾ ਧਰਮਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ[609]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੪.

ਜਉਨਪੁਰ/ਜੌਨਪੁਰ

ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬਨਾਰਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਗੋਮਤੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਹੈ। ਨੌਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੬੬੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੫; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੩ (ਜੌਨਗਾਮ).

ਜੌਲ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[610]- **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੪; **੧੦੩**/੨੬੦ (ਖਾਨ ਜੌਲ ਪਠਾਨ, ਜੌਲ).

---

[609] ਉਹੀ, ਪੰ. 535.

[610] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 14 (ਫੁਨੋ.).

ਝੱਖੀ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਿਆਸਤ 'ਕਮਲੋਟ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਭੰਗੂ: ੧੮.੨**/੪੪.

ਝੰਗਰ ਨਾਥ/ਨਾਥੁ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਬਾਲਾ: ੩੭**/੩੨੩-੨੪6; **੩੮**/੩੩੩-੪੬5. **ਮਪ-ਕ, ਭ-੧: ੩੮**/੨੭੯; **੫੪**/੩੯੭-੯੯6 (ਨਾਥ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧0**/੪੨੨.

ਝੰਗ-ਸਯਾਲ/ਸਿਆਲ

ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ[611]- **ਕ੍ਰ.੧0: ੧0**/੧੪੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੫੯-੬੦2.

ਝਗੜਾ ਸਿੰਘ

ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਲ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨0**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੬**/੨੧੪੦.

ਝੱਜਰ ਬੇਰੀ

ਰੋਹਤਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ 35 ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਇਥੇ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ[612]- **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੨.

ਝੰਡਾ[1]

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਭਾਈ ਸਰਵਣ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ 'ਭਾਨਾ' ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੮ (ਸਾਹਿਬ ਝੰਡਾ).

ਝੰਡਾ[2]

ਆਕਲ ਦਾਸ ਮਹੰਤ ਦਾ ਚੇਲਾ ਇੱਕ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਮੁਖ਼ਬਰ ਸੀ। 'ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ' ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੭.

---

611 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 547.

612 ਉਹੀ।

ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ[1]

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਇਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸਿਖ, ਜੋ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ[613]- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੮**/੨੫੦੧; **ੳ.੫੧**/੨੫੬੨੨; **ੳ.੫੨**/੨੬੧੧.

ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ[2]

ਸੁਲਤਾਨ ਵਿੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਮਾਹਿਲ ਗੋਤ ਦਾ ਸਿਦਕੀ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੮੪ (ਝੰਡਾ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਮਾਹਿਲੈਂ); **ੳ.੫੨**/੨੬੩੩-੩੪੨.

ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ[3]

ਦਸਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਨਿਰਮਲਾ' ਪਦਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੮੨;

'ਝੰਡਾ ਪੱਤੀ'

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਲਵਾ ਰਟਨ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਆਏ ਸਨ- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧ (ਝੰਡੈ ਪੱਤੀ).

ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ

ਗੁ. ਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ। ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਗੁ. ਜੀ 'ਬਿਸੀਅਰ ਦੇਸ' ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਗੁ. ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ 'ਜੁਗਾਵਲੀ' ਇਸੇ ਨੇ ਹੀ ਲਿਖੀ[614]- **ਪੁਰਾ: ੨੯**/੯੪. **ਬਾਲਾ: ੨੨**/੨੫0; **੨੬**/੨੬੫-੭੭16 (ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ ਤਖਾਣ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ/ਜੀ32, ਝੰਡਾ/ਡੇ65, ਭਾਈ ਜੀ); **੨੭**/੨੭੭-੭੮2 (ਪੂਰਨ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖੁ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੧.

'ਝੰਡਾ ਬੁੰਗਾ'

---

613 ਉਹੀ, ਪੰ. 547.

614 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 123.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਉੜੀ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਉਤਰ ਵਿਚ ਉਹ ਬੁੰਗਾ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਉਚੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜੇ ਹਨ[615]- **ਭੰਗੂ: ੬੮**/੧੫੯ (ਝੰਡੈ ਬੁੰਗੈ).

ਝਨਾਉ/ਝਨਾਬ

ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰ ਭਗਾ ਨਾਮਕ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੋਈ ਨਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਚਨਾਬ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[616]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੪**/੩੭੫ **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੧੪ (ਚੰਦ੍ਰ-ਭਗਾ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੩੩; **ਉ.੫੭**/੨੫੬੫, ੬੯; **ਉ.੫੯**/੨੭੬੧.

ਝਬਰਾ ਸਿੰਘ

ਰਤੋਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਵਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਨੇ ਜਦ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹਾਕਮ ਨਾਸਰ ਅਲੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਝਬਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਦੀ ਬੇਟੀ ਬਰੀ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੪੧ (ਝਬਰਾ ਸਿੰਘ ਰੱਤੋਂ ਕਯਾਂ ਵਾਲੇ).

ਝਬਾਲ

ਵੇ. 'ਚੁਭਾਲ'

ਝੱਲ ਝੂਡ/ਝੂੰਡ

ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਸ਼ਾਇਦ ਬਰਨਾਲੇ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ। ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਛ ਸਮੇਂ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਿੰਡ ਪੰਥ ਨੇ ਲੁੱਟਿਆ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੦; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੯.

'ਝਲੀ/ਝਲੀਆਂ'

ਇਹ ਪਿੰਡ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਹੈ[617]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੭ (ਝਲੀਯੋ).

---

[615] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 159 (ਫੁਨੋ.)।

[616] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 483.*

[617] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 187 (ਫੁਨੋ.)।

‘ਝਾਂਜ ਸਾਹਿ’

ਹਾਂਸੀ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫ਼ਸਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਲੁਜ਼ ਕਿਨਾਰੇ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਰਾਇਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੧੫ (ਝਾਂਜ ਸਾਹਿਬ, ਝਾਂਜੈ, ਜਹਾਜ ਫਿਰੰਗੀ).

ਝਾਬਰ ਸਿੰਘ

‘ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ’ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੭.

ਝਾੜੂ ਕਲਾਲ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ, ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਾਬਰ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਦੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਬਾਣੀ ਉਥੇ ਉਚਾਰੀ, ਇਸ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ[618]- **ਪੁਰਾ: ੩੫**/੧੨੭.

ਝਿਗੜ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ[619]- **ਬਾਲਾ: ੯**/੨੦੧.

ਝਿਲਮਿਲ ਨਾਥ

ਕੋਈ ਸਿਧ ਜੋਗੀ- **ਹਰਿ.੨: ੭**/੯੮.

ਝਿਲੇਰੇ

ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਤਪੇ-ਬਰਨਾਲੇ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੫.

ਝੀਤੈ ਗ੍ਰਾਮ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਜੰਡਿਆਲਾ-ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸੜਕ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਪਿੰਡ[620]- **ਭੰਗੂ: ੮੪.੨**/੨੦੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੯ (ਝੀਤਾ).

ਝੁਨਕੂ-ਰਾਵ

---

[618] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 124.

[619] ਉਹੀ।

[620] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.); *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 209 (ਫੁਨੋ.)।*

ਕੋਈ ਮਰਾਠਾ ਸਰਦਾਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੨੧**/੩੨੪ (ਭੁਨਕਰ); **੧੨੪**/੩੨੭; **੧੩੧**/੩੩੪. **ਗਗ.੫: ਪੂ.੩੮**/੨੩੪੮, ੫੫.

ਛੈਂਗੜ ਸ਼ਾਹੈ

ਸੁਥਰੇ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚੇਲੇ ਰਜਾਲ-ਸ਼ਾਹਿ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੫-੪੬2.

ਟਹਲ ਸਿੰਘ

ਕੋਈ 'ਮੁਕਤਾ' ਸਿੱਖ- **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯/**੨੧੩.

'ਟਹਿਲਪੁਰਾ'

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜਿਲ੍ਹੇ ਤਹਿਸੀਲ ਸਰਹੰਦ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ 9ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[621]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪/**੧੦੦੯ (ਟਹਿਲਪੁਰੇ).

ਟਕਾਰੀ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸਬਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੯; **ਪੂ.੭**/੩੭0.

ਟਟੀਹਰ/ਰੁ, ਸੇਖ

ਪਾਣੀ ਪਾਥਿ ਦੇ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਕੀਰ ਸੇਖੁ ਸਰਫ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਪੁਰਾ: ੧੪**/੫੪੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੬ (ਸੇਖ਼ ਟਟੀਰੀ).

ਟਾਕਰੇ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਿਸੇ ਲਿਪੀ ਦਾ ਨਾਂ- ਛਿਬਰ**: ੧੨**/੧੩੯.

ਟਾਂਡਾ, ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ

ਨਾਨਕ ਮਤੇ ਤੋਂ ਲਗਪਗ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਟਾਂਡਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[622]- **ਪੁਰਾ: ੧੯**/੬੫.

ਟਿਕੇ ਦੀ ਵਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ (ਅੰਗ-966-68) ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ 'ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਬਲਵੰਡ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੬**/੫੪੦ (ਟਿਕਵਾਰ). **ਮਪ.ਵ: ੨੫**/੬੧.

---

[621] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰਨਾ 548.

[622] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 124.

ਟਿਬਾ

ਕੀਤਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਉਹ ਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ 6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਂਈ 'ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ' ਨੂੰ ਮਿਲੇ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੦.

ਟਿਬੀ/ਟਿੱਬੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇੱਕ ਟਿਬੀ, ਜਿਸ ਉਪਰੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ 'ਤੇ ਤੀਰ ਵਰਸਾਏ ਸਨ[623]- **ਭੰਗੂ: ੨੩**/੬੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੬.

ਟੀਕਾ ਰਾਮ

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨੀਏ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ 'ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ' ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ

ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਹੈਦਰਅਲੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਸੰਨ 1749 ਵਿਚ ਜਨਮਿਆ, 1782 ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ 1799 ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਮੋਇਆ[624]- **ਗਗ.੩: ਪ.੫੮**/੧੫੦੦.

ਟੁਹਾਨਾ/ਨੇ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦਾ ਫਤਿਆਬਾਦ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ `ਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੪**/੧੭੯੯2, ੧੮੦੬ (ਟੁਹਾਣੈਂ).

ਟੁੰਡਾ

ਵੇ. 'ਅਸਰਾਜ'

ਟੇਹਾ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਕੁੰਜਪੁਰਾ, ਦਾਮਲਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਜਿੱਤੇ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ- **ਗਗ.੪: ਉ.੫**/੧੮੦੬, ੧੦.

---

[623] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 551.

[624] ਉਹੀ।

ਟੇਕ

ਸਾਰਸੁਤ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ। ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੮.

ਟੇਕ ਸਿੰਘ[1]

ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮੁਖੀਏ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਅਤੇ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੬੩.

ਟੇਕ ਸਿੰਘ[2]

ਘਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸੰਗੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੩.

ਟੇਕ ਸਿੰਘ[3]

ਮਜੀਠੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੯.

ਟੋਕਾ, 'ਸਾਹਿਬ`

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਨਾਰਾਇਨਗੜ੍ਹ ਦਾ ਇਕ ਟੋਟਾ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟੋਕਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਹਣ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਹੈ[625]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੩.

ਟੋਟਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਨਾਰਾਇਣਗੜ੍ਹ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ[626]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੩.

ਟੋਡਰਮੱਲ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਅਕਬਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ, ਨਗਰ ਚੂਹਣੀਆਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਨੌਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਟੋਡਰਮੱਲ ਦਾ ਵੀ ਸਥਾਨ ਹੈ[627]- **ਸੁ.੧੦: ੨੧**/੩੩੨. **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੬; **੮੩**/੨00-0੪੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੬**/੪੭੬ (ਟੋਡਰ ਮੱਲ ਦਿਵਾਨ).

ਟੋਡੀ

---

625 ਉਹੀ, ਪੰ. 552.

626 ਉਹੀ

627 ਉਹੀ

ਇਹ ਟੋਡੀ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸਦਾ (ਅੰਗ 711-18) ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[628]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੮**/੨੩੯.

ਟੋਬਾ

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਤਪਿਆਨਾ' ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ 'ਟੋਬਾ' ਸੀ- **ਮਪ.ਵ: ੧੮**/੫੨ (ਟੋਬਾ/ਟੋਬੇ3, ਤਪਿਆਣਾ).

ਠਸਕਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ, ਤਹਿਸੀਲ, ਥਨੇਸਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਖਾਸ ਥਾਣਾ ਹੈ[629]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੧2.

ਠੱਠੈ

ਠੱਠਾ, ਸਿੰਧ ਨਦੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ 1445 ਈ. ਵਿਚ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ[630]- **ਭੰਗੂ: ੩੨**/੮੩.

ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ[1]

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਰਦਾਰ, ਸ. ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੬੧2.

ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ[2]

ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ, ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੂਰਵਜਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ. ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਲੀਆ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ[631]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੦.੫੧6.

ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ[3]

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ-ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੨.

---

628 ਉਹੀ, ਪੰ. 553.

629 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 553.

630 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 83 (ਫੁਨੋ.)

631 ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਜਿ. ਤੀਜੀ),* ਪੰ. 1013.

ਠਾਕੁਰ ਦਾਸ ਸੋਢੀ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ- ਛਿਬਰ: **੪**/੩੨.

ਠੀਕਰਿ ਨਾਥ

ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਹਰਿ.੨: ੭**/੯੦੨.

'ਠੀਕਰੀਵਾਲ'

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ- **ਭੰਗੂ: ੮੬**/੨੧੩ (ਠੀਕਰੀਵਾਰੇ); **੮੭**/੨੧੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੬-੬੭੨.

'ਡਖਣਾ'

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮਭੂਮਿ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਲਤਾਨ, ਸਾਹੀਵਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਜੋ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਉਹ 'ਡਖਣੇ' ਨਾਮ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ[632]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੭੯ (ਡਖਣੇਵਾਰ); **੯**/੪੦੪ (ਡਖਣੇ ਵਾਰ).

ਡਰੋਲੀ/ਡਰੋਲੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਸਬਾ, ਇਥੇ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਂਢੂ 'ਸਾਂਈਦਾਸ' ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ 'ਰਾਮੋ' ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਥੇ ਇਕ ਖੂਹ ਲਗਵਾਇਆ। ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ[633]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੧੨, ੧੬, ੨੭, ੮੪, ੪੧੨; /੧੭/੫੬੯, ੮੫; **੧੮**/੬੩੩; **੧੯**/੯੩੬-੪੬੬. **ਸੁ.੧੦: ੧੧**/੧੬੮. **ਭੰਗੂ: ੧੨੨**/੩੨੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫੩; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪, ੭੧੫.

ਡਲਵਾਂ

---

[632] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 557.

[633] ਉਹੀ, ਪੰ. 558.

ਵਾਂ ਡਲ, ਡਲ ਤੇ ਵਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਪੱਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ 'ਡਲ ਵਾਂ' ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ[634]- ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੩ (ਡਲਵਾਇ); **੧੪**/੧੫੨ (ਡਲਿਵਾਇ). **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੩ (ਬਾਂਇ ਡਲ). **ਗਗ.੪: ੳ.੨੧**/੨੦੪੧.

ਡੱਲਾ/ਡੱਲੇ ਨਗਰ

ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਲੋਹੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਹੈ। 6ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਮਤ 1661 ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ[635]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੩੫-੪੮੫ (ਡੱਲੇ ਸਹਰ); **੮**/੨੦੭, ੩੦੪-੦੭੨; **੯**/੩੮੪, ੪੦੦, ੪੦੬, ੪੧੨; **੧੭**/੫੮੫; **੧੯**/੬੪੮-੪੯੨ **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੧੬੮-੭੦੫; **੩੦**/੨੬੮; **੧੯**/੩੭੯. **ਭੰਗੂ: ੮੦.੩**/੧੯੦ (ਡਲੈ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੭੨-੭੩੨; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੪; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੩**/੧੯੧੦; **ੳ.੨੭**/੨੧੫੭-੫੯੩; **ੳ.੩੫**/੨੨੮੭.

> "ਡੱਲਾ ਨਗਰ ਸੰਬੰਧੀ ਡੱਲਾ ਅਤੇ ਡੱਲੇ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ 30 ਦੇ ਲਗਪਗ ਹਵਾਲੇ ਉਕਤ ਗੁ.ਬਿ.੬, ਸੁ.੧੦, ਮਪ(ਕਵਿਤਾ) ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਡੱਲਾ ਬੈਰਾੜ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕਸਬਾ 'ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ' ਦਾ ਜੱਟ ਸਰਦਾਰ। ਇਸਨੇ ਸੰਮਤ 1662-63 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਠਹਿਰਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁ. ਜੀ ਤੋਂ ਵਰਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ[636]- **ਕ੍ਰ.੧0: ੧੮**/੨੩੨-੩੩5. **ਸੁ.੧0: ੨੩**/੩੫੮-੬੮ (ਡਲ/ਡਲਾ21, ਬੈਰਾੜ।ਸਬ।ਡਲ, ਡੱਲਾ ਬੈਰਾੜ, ਬੈਰਾੜ); **੨੪**/੩੭੨ (ਡਲਾ). **ਮਪ.ਵ: ੧੩੧**/੧੮੫-੮੬ (ਡਲਾ8,

---

634 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 183 (ਫੁਨੋ.)

635 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 558.

636 ਉਹੀ।

ਡੱਲਾ ਬੈਰਾੜ). **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੫ (ਬਿਰਾੜ ਡੱਲੈ, ਡੱਲਾ4, ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ2) **੨੪.੨**/੬੭ (ਡੱਲੈ ਸਿੰਘ); **੨੫**/੬੮ (ਡੱਲ ਸਿੰਘ, ਡੱਲਾ|ਲੇ|ਲੈ3). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੧-੭੫11 (ਡੱਲਾ ਰਾਇ2).

ਡੱਲੇਵਾਲ

ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ[637]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੫; **੧੫੯**/੪੨੪.

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮਿਸਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ‘ਡੱਲੇਵਾਲ’ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸ. ‘ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ’ ਸੀ[638]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੫; **੧੨੨**/੩੨੫; **੧੨੯**/੩੩੦; **੧੩੨**/੩੪੪; **੧੩੬**/੩੫੭.

ਡੀਕ/ਡੀਗ

ਰਿਆਸਤ ਭਰਤਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਭਰਤਪੁਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਮਥੁਰਾ ਤੋਂ ਅਲਵਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[639]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੧**/੩੩੪; **੧੫੯**/੪੨੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੭.

ਡੇਰਾ ਬਾਗ

ਆਗਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ, ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ- **ਕੁ.10: ੨0**/੨੫੬.

ਡੇਰਾ ਬਸੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ‘ਮੋਹਾਲੀ’ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨ (ਡੇਰੇ ਬਸੀ ਗਰਾਮੂ).

ਡੋਡ

ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਲਾਲ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[640]- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧ (ਡੋਡੈ).

‘ਢੰਡ-ਕਸੇਲ’

---

637 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 295 (ਫੁਨੇ.)।

638 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 558.

639 ਉਹੀ।

640 ਉਹੀ, ਪੰ. 562.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋ ਪਿੰਡ ਜੋ ਆਸ-ਪਾਸ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਂ ਢੰਡ ਕਸੇਲ ਹੋ ਗਿਆ[641]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੩**/੩੫੧ (ਢੰਡ ਕਸੇਲਨ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੭ (ਢੰਡ).

ਢਾਕਾ/ਢਾਕੇ/ਢਾਕੈ

ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਪਰਗਨਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ 254 ਮੀਲ ਈਸ਼ਾਨ ਵੱਲ ਹੈ, ਇਹ ਬੁੱਢੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਬਾਦ ਹੈ[642]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੦**/੧੪੧. **ਸ੍ਰ.੧੦: ੩**/੩੪; **੧੧**/੧੬੧; **੧੪**/੨੦੮; **੨੮**/੪੨੦. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੪**/੬੮੬3; **੧੫**/੬੮੯2 (ਸਿੱਖੀ ਕਾ ਕੋਠਾ); **੨**/੭੨੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੩, ੩੮; **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੦; **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੦-੧੧੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੩.

ਢਾਂਬਵਾਲਾ

ਮਾਝੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੯**/੪੨੪.

'ਢਿਲਵਾਂ'

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ 25 ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਠਹਿਰੇ ਸਨ[643]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੨ (ਢਿਲਮਾ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੮ (ਢਿੱਲਵੀਂ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯ (ਢਿੱਲਮਾਂ).

'ਢਿਲਵਾਂ ਕਲਾਂ'

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਟ-ਕਪੂਰਾ ਨਗਰ ਤੋਂ 5 ਕਿ.ਮੀ. ਦੱਖਣ-ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਸੋਢੀ ਕੌਲ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸੀ[644]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦ (ਢਿੱਲਮਾਂ ਵਾਲੀ).

ਢੁਡੀਕੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੭.

---

641 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 351 (ਫੁਨੋ.)।

642 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 564.

643 ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1028.

644 ਉਹੀ।

ਢੂਢੀਏ

ਚਿੱਟ ਕਪੜੀਏ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਜੈਨੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਫਿਰਕਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੮.

ਢੇਸੀਆ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਥੋਂ ਦਾ ਭਾਈ ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੬੯.੨**/੧੬੪. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੮**/੨੦੦੩.

ਤਈਲੰਗ

ਉਹ ਪਹਾੜ ਜਾਂ ਖੇਤਰ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨ ਚੋਟੀਆਂ ਉੱਤੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਹਨ- **ਸੁ.੧੦: ੨੭**/੪੧੩.

ਤਕੜਾ ਸਿੰਘ[1]

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦਾ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨੪; **ੳ.੨੬**/੨੧੪੦.

ਤਕੜਾ ਸਿੰਘ[2]

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਕਰਤਾ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਲਾਗੇ ਪਿੰਡ ਸੇਰੋਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ, ਰੰਧਾਵਾ ਗੋਤ ਦੇ- **ਗਗ.੫: ੳ.੬੦**/੨੯੨੫.

ਤਕੀਪਰ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਢੱਡਰੀਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ੳ.੬੦**/੨੯੨੩.

ਤਖਤੰ ਅਕਾਲ

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ- **ਸੁ.੧੦: ੧੯**/੨੮੩.

ਤਖ਼ਤ ਤਾਊਸੀ

ਤਖ਼ਤ-ਏ ਤਾਉਸ, ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨ ਦਾ ਮੋਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸਿੰਘਾਸਨ[645]- **ਭੰਗੂ: ੮੯**/੨੨੨. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੦**/੨੨੦੪.

ਤਖਤ ਮਲ[1]

---

[645] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 222 (ਫੁਨੋ.).

ਪਿੰਡ ਹਰੀ ਕਿਆਂ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਹਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗਲੇ ਮਿਲੇ, ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਤਖਤਮਲ ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ[646]- **ਹਰਿ.੨: ੫**/੬੭੩.

ਤਖਤ ਮੱਲ[2]

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਦੀਨਾ, ਕਾਂਗੜਾ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਜੋਧਰਾਇ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਅਤੇ ਲਖਮੀਰ ਤੇ ਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੯.

ਤਖਤ ਮੱਲ[3]

ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਏ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜਦਾਦਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੮; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੫ (ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ, ਤਖਤ ਮੱਲ ਚੌਧਰੀ).

ਤਖਤ ਮੱਲ[4]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਸੰਦ ਜੋ ਕਾਬਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਸੀ[647]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੨.

ਤਖਤੂ[1]

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ[648]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੪੧੪-੧੬੩; **੧੧**/੪੪੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਤਖਤੂ2

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੭੮.

ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ

---

646 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 124-25.

647 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 570.

648 ਉਹੀ, ਪੰ. 571.

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੋ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ 'ਬੰਦਈ' ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਦਲ 'ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ ਕਹਿਲਾਇਆ- **ਭੰਗੂ: ੧**/੩; **੬੭**/੧੫੭2; **੭੧**/੧੬੬; **੮੪.੧**/੨੦੬; **੧੦੮**/੨੮੯ (ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ); **੧੩੨**/੩੪੮ (ਤੱਤ ਖਾਲਸੇ); **੧੫੬**/੪੦੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੫**/੧੮੧੧ (ਤੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ); **ਉ.੬**/੧੮੩੨ (ਤੁੰਦ ਖਾਲਸਾ); **ਉ.੧੪**/੧੯੩੩-੩੮6 (ਸਾਰ ਖਾਲਸਾ, ਤੱਤ ਪੰਥ); **ਉ.੧੫**/੧੯੪੧ (ਤੱਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ), ੧੯੪੭-੫511 (ਖਾਲਸਾ ਤੱਤ੍ਰ); **ਉ.੧੭**/੧੯੭੦2; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੩-੨੦੦੩14 (ਤੱਤ ਪੰਥ); **ਉ.੧੯**/੨੧੦੪-੧36 (ਤੱਤ ਪੰਥ2 ਪੰਥ ਖਾਲਸਾ); **ਉ.੨੯**/੨੧੭੭੮2; **ਉ.੩੪**/੨੨੬੫-੬੯4. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੮.

ਤੰਤ੍ਰ ਸੰਧੀ

ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜਾਦੂ-ਟੂਣੇ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰਨਣ ਹੋਵੇ[649]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੭੮੯.

ਤਪਤੀ

ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਵਗਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਨਦੀ। ਇਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੂਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਿਆ ਹੈ[650]- **ਸੂ.੧੦: ੨੭**/੪੧੮; **੨੮**/੪੧੯ (ਤਪਤੀ, ਤਪਤਨੀ).

ਤਪਾ[1]

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ-ਬਠਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ `ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 100 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਮਾਲਵਾ ਰਟਨ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[651]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੧੨੮2. **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੪ (ਤੱਪੈ), **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫; **ਉ.੩੧**/੨੨੧੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੮-੯੯2.

ਤਪਾ[2]

---

649 ਉਹੀ, ਪੰ. 604.

650 ਉਹੀ, ਪੰ. 575.

651 ਉਹੀ।

ਇਕ 'ਹਰੀ ਰਾਮ' ਨਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ' ਕੋਲ ਕੀਤੀ[652]- **ਮਪ.ਵ: ੩੫**/੭੬ (ਤਪਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਤਪਾ); **੬੦**/੧੦੪-੦੫16. **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੫੧**/੩੮੭.

ਤਪਾ³

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁ. ਜੀ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਈ- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੩**/੨੮੭-੮੮6.

ਤਪਿਆਨਾ

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਤਪੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ[653]- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੬੨**/੪੨੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੬ (ਤਪਯਾਣਾ).

ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ

ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ 'ਮੁਕਤਸਰ' ਤਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੈਂਪ ਸੀ, ਅਤੇ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਝਾੜਾਂ ਉਤੇ ਬਸਤ੍ਰ ਪਾ ਕੇ, ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਤੰਬੂ ਦਿਖਾਕੇ ਇਹ ਯਕੀਨ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਥੇ ਬੇਅੰਤ ਫ਼ੌਜ ਉੱਤਰੀ ਹੋਈ ਹੈ[654]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੮੧੯.

ਤਮਲੈਂਗ

ਸਿੱਕਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ 'ਤਾਮਲੁੰਗ' ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੯.

ਤਰਨ ਤਾਰਨ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 14 ਮੀਲ ਉਤਰ ਵਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ 1647 ਨੂੰ ਇਥੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਨਾਂ ਦਾ ਤਾਲ ਖਦਵਾਇਆ ਸੀ[655]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੫2;

---

[652] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 76 (ਫੁਨੋ.)।

[653] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 575.

[654] ਉਹੀ, ਪੰ. 605.

[655] ਉਹੀ, ਪੰ. 578.

੮/੨੬੬2; **੯**/੩੧੫; **੧2**/੪੫੫-੫੬2; **੧੫**/੫੧੪; **੧੭**/੫੯੫; **੧੮**/੬੧੪-੧੬4; **੧੯**/੬੩੯. ਛਿਬਰ: **੨**/੨0. **ਮਪ.ਵ: ੭੨**/੧੧੫2; **੮0**/੧੨੩-੨੪ (ਤਰਣਿਪੁਰ, ਤਰਣ ਤਾਰਣ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੮**/੩੪੦-੪12. **ਭੰਗੂ: ੮੨.੧**/੧੯੭; **੧੭੦.੧**/੪੨੫. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੧੯**/੫੦੪-੦੫2; **ਪ੍ਰ.੨੩**/੫੪੫; **ਪ੍ਰ.੨੪**/੫੫੮; **ਪ੍ਰ.੨੫**/੫੭੦. **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੩0**/੮੮੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੮ (ਤਰਣਤਾਰਨ2); **ਉ.੨੪**/੨੦੮੬ (ਤਰਣ ਤਾਰਣ); **ਉ.੨੫**/੨੧੨੬ (ਤਰਣ ਤਾਰਣ); **ਉ.੨੯**/੨੧੮੭; **ਉ.੩੨**/੨੨੨੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੪੭; **ਉ.੫੩**/੨੬੫੯; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੨ (ਤਰਨ ਤਾਰਨੈਂ); **ਉ.੫੯**/੨੮੫੪.

'ਤਰੁਣਾ ਦਲ'

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ 1734 ਈ. ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਬਲ ਨੂੰ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਦਲਾਂ ਬੁੱਢਾ ਅਤੇ ਤਰੁਣਾ ਦਲ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਦਲ 'ਤਰਣਾ ਦਲ' ਸੀ[656]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੪**/੩੭੪ (ਤਰਨ); **੧੪੬**/੩੭੮ (ਤਰਨੈ); **੧੫੦**/੩੮੩ (ਤਰੁਨ); **੧੫੯**/੪੨੪ (ਤਰਨ ਦਲ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨**/੩੧੫.

ਤਰਾਵੜੀ/ਤਿਰਾਵੜੀ

ਪੁਰਾਤਨ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ। ਸਰਹਿੰਦ ਫ਼ਤਹਿ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਥਨੇਸਰ ਤੋਂ ਪਾਨੀਪਤ ਤੱਕ ਦੀ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਤਰਾਵੜੀ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ[657]- **ਭੰਗੂ: ੫੩**/੧੨੦ (ਤਿਰਾਵੜੀ, ਤ੍ਰਾਵੜੀ3); **੮੩**/੨੦੦-੦੪ (ਤ੍ਰਵਾੜੀ, ਤਰਾਵੜੀ); **੧੫0**/੩੮੩; **੧੫੬**/੪੦੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੮੦, ੮੫; **ਉ.੧੧**/੧੮੯੧; **ਉ.੧੩**/੧੯੦੯-੧੨ (ਤਿਰਾਵੜੀ, ਤੇਰਾਵੜੀ3); **ਉ.੨੪**/੨੧੯੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੫੨; **ਉ.੫੩**/੨੬੭੩.

---

[656] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1036.

[657] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 120 (ਫੁਨੇ.)।

ਤਲਵੰਡੀ/ਤਿਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਗਰ/ਕਸਬਾ, ਜੋ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਸੰਪਾਦਨ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੮. **ਸੂ.੧੦: ੨੩**/੩੫੮ (ਤਲਵੰਦ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੬੩੮ (ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਿਲਵੰਡੀ). **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੫ (ਸਾਬੋ2, ਤਿਲਵੰਡੀ); **੨੫**/੬੮2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੭੧-੭੫ (ਦਮਦਮਾ/ਦਮਦਮੇ੫, ਤਲਵੰਡੀ, ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯**/੨੦੦੮ (ਸਾਬੋ).

ਤਲਵੰਡੀ, 'ਕਲਾਂ'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਜੋ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਨੇ ਕਬਜੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੩੦.

ਤਲਵੰਡੀ/ਤਿਲਵੰਡੀ ਕੂਕਾ

ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਦੂਰ ਪਿੰਡ, ਇਥੋਂ ਦਾ ਇਕ ਲੰਗੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦਹੀਂ ਛਕਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਸਦਕਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦੁਆਰਾ ਇਸਦਾ ਲੰਗੜਾਪਨ ਖਤਮ ਹੋਇਆ- **ਮਪ.ਵ: ੪੬**/੮੮.

ਤਲਵੰਡੀ ਮਲਿਕ

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸਮਾਣਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਫੂਲਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੯.

ਤਲਵੰਡੀ/ਤਿਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਕਾਨ 'ਤਿਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ' ਜੋ ਹੁਣ 'ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ੇਖ਼ੂਪੁਰਾ) ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ 'ਰਾਇਪੁਰ' ਸੀ- **ਪੁਰਾ: ੧**/੧੭; **੯**/੩੮; **੩੧**/੮੯2; **੩੮**/੧੩੭; **੪੦**/੧੪੦; **੪੧**/੧੪੬; **੫੫**/੧੯੯2. **ਬਾਲਾ:**

੧/੧੬੭-੭੦3 (ਤਲਵੰਡੀ, ਤਲਵੰਡੀਉ); **੬**/੧੮੭; **੯**/੧੯੮-੨੦੧4; **੧੦**/੨੦੫-੦੮6; **੧੩**/੨੨੦-੨੫ (ਤਲਵੰਡੀ/ਤਲਵੰਡੀਅਹੁ2, ਰਾਇ ਭੋਇ ਭਟੀ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ, ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ); **੧੫**/੨੩੬ (ਤਲਿਵੰਡੀਓ/ਤਲਿਵੰਡੀ2); **੧੭**/੨੩੯-੪੦2; **੨੬**/੨੬੫ (ਰਾਇ ਭੋਏ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ); **੬੧**/੪੧੫; **੭੩**/੪੫੭2. ਮਿਹ.**੧: ੪**/੧੧ (ਰਾਇ ਭੋਇ ਭਟੀ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ); **੮**/੨੩; **੧੧**/੨੯ (ਰਾਇ ਭੋਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ, ਤਲਵੰਡੀ3); **੧੨**/੩੭ (ਤਲਵੰਡੀ); **੧੩**/੩੮ (ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਕੀ); **੧੭**/੫੨; **੧੮**/੫੫; **੧੯**/੫੮; **੨੦**/੬੧; **੨੧**/੨੧ (ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ, ਤਲਵੰਡੀ2); **੨੩**/੭੧; **੨੪**/੭੩ (ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਐ3); **ਹਰਿ.੨: ੧੪੧**/੪੭੦ (ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਭਟੀ ਕੀ); **੧੪੫**/੪੮੨; **੧੪੬**/੪੮੫; **੧੪੭**/੪੮੮ (ਰਾਇ ਭੁਏ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ); **੧੫੧**/੫੧੧ (ਤਲਵੰਡੀ ਕੀ ਧਰਤੀ ਭਟੀਆਂ ਕੀ). **ਚਤੁ.੩: ੭੧**/੬੦੭ (ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ, ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ4, ਤਲਵੰਡੀ). ਗਿਆ**:** ੨੮੦, ੨੮੬, ੨੯੯, ੪੧੭ (ਤਲਵੰਡੀ4). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੪੪, ੫੭ (ਤਿਲਵੰਡੀ, ਤਲਵੰਡੀ). ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੬; **੧੪**/੧੫੨ (ਰਾਇ ਭੋਇ ਭਟ ਕੀ ਤਿਲਵੰਡੀ). **ਮਪ.ਵ: ੧**/੩੩ (ਤਿਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇਆ ਭਟੀ); **੧੩**/੪੧3; **੧੪**/੪੭2. **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੨**/੭੧ (ਤਿਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕੀ); **੧੫**/੧੦੬-੦੮2; **੨੨**/੧੩੮-੪੦2; **੪੭**/੩੬੭. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨**/੮੦. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੦ (ਤਲਵੰਡੀ ਬੁਲਾਰ ਭੁਇ ਰਾਇ); **੧੦੩**/੨੫੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੪; **ਪੂ.੫**/੩੫੧; **ਪੂ.੬**/੩੬੩-੩੬੫3; **ਪੂ.੮**/੩੯੨; **ਪੂ.੯**/੪੧੧; **ਪੂ.੨੩**/੫੩੯.

> "ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੁਇ ਦੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਛਿਬਰ, ਮਪ(ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ), ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਭਗ 100 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਤਲਵੰਡੀ, ਤਿਲਵੰਡੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਏ ਭੋਏ ਭਟੀਆਂ ਦੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਕੀ, ਤਲਵੰਡੀ ਹੁਸੰਗ ਅਤੇ ਸੰਧੂ ਹੁਸੰਗ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਤਲਬਨ/ਤਲਵਨ

ਫਿਲੌਰ ਤੋਂ ਥੱਲੇ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਕੰਢੇ ਸਥਿਤ ਪੁਰਾਣਾ ਕਸਬਾ ਜੋ ਤਲਵਣੀ ਤਲਬਨ ਪੱਤਣ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[658]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੩੯; **੧੩੭**/੩੫੯; **੧੫੪**/੩੯੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਤਲਵਾੜਾ

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭/੨੭੭੮.**

ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਤਾ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਰਚਨਾ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪ (ਗੁਰੂ ਖਾਲਸੇ ਤਵਾਰੀਖ). **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੬੬ (ਤਵਾਰੀਖ); **ਉ.੧੧**/੧੮੯੭; **ਉ.੧੭**/੧੯੮੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੭2, ੨੬੯੬; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੮; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੩; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੭-੨੯ (ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ, ਤਵਾਰੀਖ2, ਤਵਾਰੀਖ ਖਾਲਸਾ).

ਤਵੀ, 'ਨਦੀ'

ਜੰਮੂ ਨਗਰ ਪਾਸ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਨਦੀ, ਤਵੀ ਨਦੀ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਜੰਮੂ ਤਵੀ' ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[659]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੨.

ਤਾਸੀ ਸੂਡਨ

ਭੁਟਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੯.

ਤਾਹਰ ਬੇਗ

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਸਿਪਾਹੀ, ਜੋ ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਹਥੋਂ ਮਰਿਆ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੬੩੫2.

ਤਾਤਾਰ

---

[658] ਉਹੀ, ਪੰ. 339 (ਫੁਨੋ.)।

[659] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 581.

ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਫਰਾਂਸ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ ਚੀਨ ਨਾਲ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ[660]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੫.

ਤਾਨਸੈਨ

ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ[661]- **ਭੰਗੂ: ੮੯**/੨੨੨.

ਤਾਨਪੁਰ

ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ 'ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ[662]' - **ਮਪ.ਵ: ੪੯**/੮੮.

ਤਾਨੇਸ਼ਾਹਿ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਗੋਲਕੁੰਡਾ ਕਿਲੇ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਲੜਾਈ-ਝਗੜਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੦੯.

ਤਾਮਰ ਪ੍ਰਨੀ ਨਦੀ

ਟਿਨੇ ਵੈਨੀ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਅਗਸਤਿ-ਕੂਟ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮੋਤੀ ਕਢਦੇ ਹਨ[663]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੫.

ਤਾਰਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੯੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੬ (ਬੀਰ ਨਖੱਤ੍ਰ ਬਲੀ); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੪, ੮੭.

ਤਾਰਾ ਆਜ਼ਮ

---

660 ਉਹੀ, ਪੰ. 584.

661 ਉਹੀ।

662 ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 88 (ਫੁਨਾ.)।

663 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 586.

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੫**/੧੦੬-੦੮ (ਆਜ਼ਮ5, ਸ਼ਾਹ ਆਜ਼ਮ/ਆਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ2, ਸੁਲਤਾਨ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨2. **ਸੂ.੧0: ੨੪**/੩੭੭, ੮੧ (ਤਾਰਾ ਆਜਮ, ਆਜ਼ਮ ਤਾਰ, ਅਜੈਮਤਾਰ); **੨੫**/੩੮੩-੯੧ (ਆਜਮ/ਆਜਮੈ7, ਹਜ਼ਰਤ ਸੁਤ, ਆਜਮਤਾਰ2, ਆਜਮ ਬੀਰ2, ਆਜਮ ਰਾਇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੫-੮੮ (ਆਜ਼ਮ/ਆਜਮੰ2, ਤਾਰਾ ਆਜ਼ਮ3, ਆਜਮ ਤਾਰਾ). **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੩.

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ[1]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੫.

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ[2]

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ, ਕੰਗ ਜੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਜੋ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਇਆ[664]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੫**/੩੨੫; **੧੨੯**/੩੩02; **੧੩੯**/੩੫੬-੫੭5; **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੬੧ (ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ); **ਉ.੪੮**/੨੫01 (ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ); **ਉ.੫੨**/੨੬੧੧ (ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ); **ਉ.੫੪**/੨੬੯੭-੯੯10 (ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ2); **ਉ.੫੬**/੨੭੩੩ (ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ2, ਆਕਲ ਬੀਰ ਉਦਾਰ); **ਉ.੫੭**/੨੭੯੦.

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ[3]

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 'ਗਿੜਵੜੀ' ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ 'ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ', ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗਯਾਨੀ ਸਨ[665]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧**/੩੦੯ (ਸੰਤ, ਕੋਵਿਦ ਕਵਿ ਗਯਾਨੀ, ਸੁਚ ਮਹਾਂ, ਗੁਰੂ, ਨਖੱਤ੍ਰ); **ਪੂ.੪**/੩੪੬ (ਬਿਦਯਾ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਨਖੱਤ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ੍ਵਰ).

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ[4]

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਵਾਂ' ਦਾ ਬੁੱਟਰ ਜੱਟ ਸਿੱਖ। ਇਹ ਬੜਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਸੀ , ਜੋ ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜ ਨਾਲ ਲੜਦਿਆਂ 1725 ਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[666]- ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੩;

---

[664] ਡਾ. ਬਲਵੰਡ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 325 (ਫੁਨੇ.)

[665] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 587.

[666] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 183 (ਫੁਨੇ.)।

੧੪/੧੫੨, ੫੯. **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੩-੮੮ (ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਤਾਰੇ/ਤਾਰੈ12, ਬੁਟਰਨ ਬਾਂਇ, ਸਿੰਘ/ਜੀ4, ਤਾਰੇ ਸਿੰਘ ਬਾਣ, ਬਾਂਇ ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ); **੮੦.੨**/੧੮੯3; **੮੦.੩**/੧੯੦-੯੩8, ਤਾਰੈ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ, ਸਿੰਘ ਜੀ5). **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨੨; **ੳ.੨੧**/੨੦੪੦-੫੯26 (ਅਸਰਨ ਸਰਨ, ਸਿੰਘ/ਜੀ6, ਬੀਰ ਬਡਦਾਤਾ, ਤਾਰਯਾ, ਤਾਰੈਂ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ੍ਰ, ਤਾਰਾ ਹਰਿ, ਸਿੰਘ ਤਾਰਾ).

'ਤਾਰਾ ਚੰਦ[1]'

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਕਾਰ ਭੇਟ ਵਸੂਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ[667]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੬੫੩-੫੪ (ਤਾਰਾਸਸਿ3) **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੨.

'ਤਾਰਾ ਚੰਦ[2]'

ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮੇਂ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ 'ਕਹਿਲੂਰ' ਦਾ ਰਾਜਾ[668]- **ਗਗ.੧:** ਪੂ.੨੫/੫੬੮; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੮-੬੦੪3 (ਕਹਿਲੂਰੀ). **ਗਗ.੫:** ੳ.੫੯/੨੮੨੪ (ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਹਡੂਰੀਆ).

ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ, ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਿਦਕੀ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਦੀ ਝੂਠੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਖਾਂ ਨੇ ਖੋਪਰੀ ਉਤਰਵਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[669]- ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੪੯-੫੦2. **ਭੰਗੂ: ੯੧**/੨੨੬2; **੧੦੨**/੨੫੫-੫੯11; **੧੦੫**/੨੭੨2; (ਸਿੰਘ6); **੧੦੬**/੨੭੩-੭੪5; **੧੦੭**/੨੭੪-੭੬5 (ਸਿੰਘ/ਜੀ8); **੧੦੮**/੨੭੭-੮੨28 (ਸਿੰਘ); **੧੦੯**/੨੮੪3; **੧੧੦**/੨੮੪-੮੫10 (ਸਿੰਘ ਜੀ2); **੧੫੧**/੩੮੭-੯22; **੧੫੫**/੪੦੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧**/੩੧੦. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੪**/੨੨੫੭-੨੨੭139 (ਸਿੰਘ/ਜੀ22, ਜਤੀ ਸਤੀ ਹਠੀ ਸੂਰਬੀਰ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੫**/੨੪੬੩.

ਤਾਲ

ਵੇ. 'ਸੁਧਾਸਰ'

ਤਿਹਾੜਾ

---

[667] ਮਹਨ ਕੋਸ਼, ਪੰ. 587.

[668] ਉਹੀ।

[669] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅਕਿਤ,* ਪੰ. 226 (ਫੁਨੋ)।

ਸਤਿਲੁਜ ਕਿਨਾਰੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਤਿਹਾੜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[670]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੧ (ਤਿਹਾੜੇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੦ (ਤਿਹਾੜੈਂ); **ਉ.੩੧**/੨੨੧੫.

ਤਿਬਤ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਸਰਦ ਦੇਸ਼, ਭੋੋਟ, ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚੀਨ, ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨੈਪਾਲ ਭੁਟਾਨ ਤੇ ਹਿਮਾਲੇ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹੈ[671]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੯; **ਪੂ.੧੧**/੪੩੨.

'ਤਿਲਕੂ'

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਮੇਂ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੬**/੧੬੬-੭੦ (ਤਿਲਕੂ20).

ਤਿਲੰਗ, 'ਦੇਸ'

ਇਕ ਦੱਖਣੀ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸੈਨ ਤੋਂ ਚੋਲ ਰਾਜ ਦੇ ਮੱਧ ਤੀਕ ਹੈ[672]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪; **ਉ.੩**/੧੭੯੦.

ਤਿਲੰਗ/ਰਾਗ/ਗੁ

ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ-721-27) ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਚੌਦਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[673]- **ਬਾਲਾ: ੧੬**/੨੩੮ (ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ, ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ2); **੩੨**/੨੯੮ (ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ); **੫੫**/੩੯੩. ਮਿਹ.**੧: ੧੩੯**/੪੬੩2 (ਤਿਲੰਗੁ ਰਾਗੁ). ਗਿਆ**:** ੪੧੯2, ੪੨੫, ੪302 ੪੩੨2, ੫੩੪, ੫੪੩. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੮**/੨੩੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੪੮**/੩੭੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਤਿਲੋਕਾ

---

[670] ਉਹੀ, ਪੰ. 291.

[671] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 591.

[672] ਉਹੀ।

[673] ਉਹੀ।

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ[674]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** **੮**/੨੧੯-੨117 (ਤਿਲੋਕਾ ਸਿੱਖ, ਦਾਸ); **੯**/੪੧੪-੧੬2; **੧੧**/੪੪੫. **ਗਗ.੧:** **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬

'ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ'

ਨਾਭੇ ਅਤੇ ਜੀਂਦ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਡੇਰਾ, ਬਾਬੇ ਫੂਲ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸਪੁੱਤ੍ਰ, ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਖਸ਼ਿਆ[675]- **ਭੰਗੂ:** **੨੪.੧**/੬੭ (ਤਿਲੋਕਾ ਸਿੰਘ); **੩੩**/੮੫ (ਤਿਲੋਕਾ); **੧੬੧**/੪੩੧3. **ਗਗ.੩:** **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮ (ਤਿਲੋਕਾ). **ਗਗ.੪:** **ਉ.੩**/੧੭੯੫ (ਤਿਲੋਕਾ); **ਉ.੯**/੧੮੩੦ (ਤਲੋਕਾ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੦ (ਤਾਲੋਕ ਸਿੰਘ); **ਉ.20**/੨੦੨੩ (ਤਲੋਕ); **ਉ.੩੫**/੨੨੮੮. **ਗਗ.੫:** **ਉ.੫੩**/੨੬੬੨; **ਉ.੫੪**/੨੭0੮ (ਚੌਧਰੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨੧ (ਤਲੋਕ ਸਿੰਘ); **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩ (ਚੌਧਰੀ ਤਿਲੋਕਾ ਸੁਤ ਫੂਲ).

> "ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਾਂ ਵਿਚ 15 ਦੇ ਲੱਗਪਗ ਹਵਾਲੇ ਤਲੋਕ, ਤਾਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਤਿਲੋਕਾ, ਅਤੇ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਵਾਲੇ ਤਿਲੋਕ ਅਤੇ ਤਿਲੋਕਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ, ਜਦਕਿ 'ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੇਵਲ 2-3 ਕੁ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਤਿਲੋਕ ਨਾਥ

ਮਜੀਠੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੫:** **ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਤਿਲੋਚਨ/ਨੁ

ਬਾਣੀਕਾਰ ਭਗਤ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- ਮਿਹ.**੧:** **੨੪**/੭੩; **੫੯**/੧੮੯; **੭੬**/੨੫੨. **ਹਰਿ.੨:** **੪੧**/੨੪੬. **ਗੁ.ਬਿ.੬:** **੪**/੯੬ (ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ); **੮**/੨੩੬ (ਤਿਲੋਚਨ);

---

[674] ਉਹੀ, ਪੰ. 592.

[675] ਉਹੀ।

ਛਿਬਰ: ੫/੪੩. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੨੫੮ (ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸੰਤ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੯ (ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੦**/੨੨0੨.

ਤੀਰਥ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੪੧੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਤੀਲੋ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਕੋਈ ਭਗਤ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੯.

ਤੁਕਲਾਣੀ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਾਧੂ ਦਾ ਨਗਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੪੦-੪੩੩.

ਤੁੱਕੋ ਹੋਲਕਰ/ਹੁਲਕਰ

ਇਕ ਮਰਾਠਾ ਸਰਦਾਰ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮਰਾਠਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਉਭਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ- **ਭੰਗੂ: ੧੨0**/੩੧੬; **੧੨੧**/੩੨੪; **੧੫੩**/੩੯੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੮.

ਤੁਖਾਰੀ, 'ਰਾਗ'

ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦੀ ਇਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਬਾਈਵਾਂ (ਅੰਗ. 1107-17) ਸਥਾਨ ਹੈ[676]- **ਹਰਿ.੨: ੩**/੫੦. ਗਿਆ: ੩੩੯ (ਤੁਖਾਰ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯. ਛਿਬਰ: **੬**/੪੮ (ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੬੪**/੪੨੯ (ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਤੁੰਗ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਟੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ ਕੋਲ ਛੱਡ ਕੇ ਪਤੀਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਿਖਿਆ ਲੈਣ ਗਈ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੦੬. **ਕੁ.10: ੨੧**/੨੯੦.

ਤੁਜਕ ਬਾਬਰ

---

[676] ਉਹੀ, ਪੰ. 895.

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਬਾਬਰ ਦੀ ਸ੍ਵੈ-ਜੀਵਨੀ (ਰਚਨਾ) ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੭.

ਤੁਰਕਸਤਾਨ

ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਯੋਰਪ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਬੀ ਭਾਗ ਚੀਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਰੂਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ[677]- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੬**/੨੧੪੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੫੪.

ਤੁਰਕੀ/ਤੋਰਕੀ

ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੇਸ਼ਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਤੋਂ ਵਖਰੀ ਅਤੇ ਗੂੜ੍ਹ ਹੈ- ਪਰ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਦੀ ਹੀ ਵਾਚਕ ਹੈ[678]- **ਪੁਰਾ: ੩**/੨੫. **ਬਾਲਾ: ੮**/੧੯0. ਮਿਹ.**੧: ੬**/੧੫-੧੬4; **੧੧੭**/੩੮੭3 (ਤੁਰਕ ਮੰਤ੍ਰ3, ਤੁਰਕ ਭਾਖਾ). ਛਿਬਰ**: ੧0**/੧00.

ਤੁਲਸਾਂ

ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਨੌਕਰਾਣੀ ਦਾ ਨਾਂ, ਜ਼ੋ ਬੜੀ ਅਗਿਆਕਾਰੀ ਸੀ[679]- **ਬਾਲਾ: ੮**/੧੯੫6 (ਤੁਲਸਾ ਲਉਡੀ2); **੯**/੧੯੯2; **੧੨**/੨੧੮ (ਤੁਲਸਾ ਲਉਡੀ); **੧੪**/੨੨੯-੩15 (ਤੁਲਸਾ ਲਉਡੀ); **੩੩**/੩023. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੬ (ਤੁਲਸਾਂ, ਦਾਸੀ).

ਤੁਲਸੀਦਾਸ

ਰਾਜਪੁਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਂਦਾ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿਦਵਾਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਾਮਾਯਣ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ[680]- ਛਿਬਰ**: ੧**/੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

'ਤੁਲੰਬਾ'

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਿੰਧ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਗਰ, ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੀ- **ਬਾਲਾ: ੪੯**/੩੮੧ (ਲੂੰਭਦੈ). **ਕੁ.੧0: ੧0**/੧੪0 (ਤੁਲੰਭ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੧੦ (ਤੁਲੰਭੇ ਰਾਮ).

ਤੂਰਾ ਚਉਹਾਣਾ ਜਟਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼

---

677 ਉਹੀ, ਪੰ. 597.

678 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 127.

679 ਉਹੀ।

680 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 598.

ਦੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਜਿੱਥੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਲਛਮਣ ਦਾਸੁ ਬੈਰਾਗੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ- **ਛਿਬਰ: ੧੧**/੧੨੯.

ਤੇਗ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੮; **ਉ.੨੬**/੨੧੪੦.

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਗੁਰੂ

9ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਜੋ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ- **ਗੁ.ਸੋ: ੧**/੩2 (ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ); **੨**/੮ (ਨਾਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਤੇਗ।ਹੀ।ਬਹਾਦਰ); **੧੨**/੮੪ (ਦਾਦਾ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੩ (ਬਾਬਾ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਦੀਨਨ ਸੁਖਦਾਇਕ); **੮**/੨੩੯-੪੫6 (ਬਾਬਾ, ਗੁ.33, ਪ੍ਰਭ/ਭੂ5, ਨਵਮ ਗੁਰੂ7, ਸਾਹਿਬ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਨਵਮ ਸਰੂਪ); **੯**/੩੧੮, ੭੮, ੪੦੫, ੪੧੧ (ਨਵਮ ਗੁ.3 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ2, ਥਾਨੀ ਤੇਗ, ਗੁਰ); **੧੭**/੫੫੮, ੮੭-੯੪11 (ਗੁਰ, ਸੁਤ ਗੁਰ, ਭ੍ਰਾਤ3); **੧੮**/੬੧੫; **੧੯**/੬੩੯, ੪੮, ੯੦ (ਤੇਗ2, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ); **20**/੬੯੫, ੭੦੨-੧26 (ਤੇਗ2, ਗੁਰੂ ਸੁਤ2 ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਤ੍ਰ); **੨੧**/੭੪੬, ੫੧, ੭੭0-੭੧, ੭੯੫3 (ਤੇਗ2, ਛਠਮ ਗੁਰੂ ਸੁਤ, ਨਵਮ ਗੁਰੂ). **ਕੁ.10: ੧**/੧੯-੨੪ (ਗੁ.16, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ2, ਗੁ. ਨਾਨਕ ਰੂਪ, ਨਵਮ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਤੇਗਾ, ਤੇ ਸੁਆਮੀ, ਦਿਆਲ, ਨਾਥ ਅਵਤਾਰੀ, ਕਲਪ ਤਰੋਵਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਜਗਨੇਸਾ); **੨**/੨੬-੩੫ (ਗੁ.10, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਈਸਹ); **੩**/੪੧-੪੭ (ਗੁ.5, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਨਿਧਾਨ, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭੂ/ਪ੍ਰਭ ਜੂ2, ਹਿੰਦੂ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਗੁ. ਸਾਹਨ ਸਾਰ, ਪ੍ਰਭੂ ਅਵਤਾਰੀ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਜੀ); **੪**/੪੮-੬੩ (ਗੁ.61, ਸਤਿਗੁਰ ਹਿੰਦੂ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਭਾਰੇ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਫਕੀਰਨ, ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ3, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸਰੂਪ, ਪ੍ਰਭੂ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ2, ਗੁਰਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਸਾਈ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭੂ8, ਸੁਖਕੇਤੂ, ਤਿਆਗੀ, ਕਾਮਲ, ਦਾਸਨ ਦਾਸ); **੯**/੧੩੧- (ਨੌਮਗੁਰ); **੧੦**/੧੫੦-੫੬ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ, ਗੁਰ7, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ); **੧੬**/੧੯੬-੨੧੨ (ਨੌ ਗੁਰ, ਸਾਚੇ ਗੁਰੂ, ਸਾਚ ਗਰੂ ਅਵਤਾਰ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪੀਰ, ਸਾਹਿਬ); **੨੧**/੨੮੧-੮੯ (ਨਾਵੀ ਪਤਿਸਾਹੀ, ਸੁਆਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਪਿਤਾ). **ਸੁ.10: ੧**/੭-੧੫ (ਬਾਬਾ2 ਸਤਿਗੁਰ4, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ2, ਦੀਪਕ ਦੀਪ, ਸਿਰੋਮਣਿ ਸਾਹਿਬ, ਆਦਿ ਅਨਾਦਿ,

ਮਹਾਂ ਸੁਖਦਾਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕਰਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਪ੍ਰਭ, ਸਾਹਿਬ, ਜਗਦੀਸ, ਬਾਬਾ ਤੇਗਾ2, ਤੇਗਾ ਸੋਢੀ, ਸਾਹਬ, ਸਾਧ ਰੂਪ, ਕਰੁਦਾ ਨਿਧਾਨ, ਖਲ ਦਲ ਖੰਡਨ, ਕੁਲ ਕਲਸ, ਦੀਪ ਜਨ, ਬਹਾਦਰ ।ਸੁ। ਤੇਗ, ਨਿਧਾਨਾ, ਅਚੁਤ ਪੁਰਖ, ਪ੍ਰਭੂ ਪਗਵਾਨਾ, ਪ੍ਰਪ4, ਕਲਪ ਤਰੋਵਰ, ਸੰਤ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਜਗਤ ਗੁਰ ਸਵਾਮੀ, ਕਮਲ ਨੈਨ, ਅੰਤਰ ਕੇ ਜਾਮੀ, ਦੀਨ ਕੇ ਦਯਾਲਾ, ਗੁਰੂ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ4, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਸਗਲ ਘਟਾ ਕੀ ਜਾਨਨਹਾਰਾ, ਕਰੁਣਾ ਸਿੰਧ, ਗੁਰਦੇਵ4, ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁ. ਮਹਾਰਾਜ, ਪ੍ਰਭ, ਨਾਥ, ਜਗਤ ਪੂਜ਼ ਕਰਤਾਰ, ਕਰੁਨਾਨਿਧ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਿ2, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜਾ2, ਮਹਾਰਾਜ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਨਤਾਈ, ਦਿਯਾਲਾ, ਜ਼ੋਧਾ ਅਵਤਾਰ); **੨**/੧੭-੨੮ (ਦੀਨਬੰਧ ਦਯਾਲ, ਸਾਹਿਬ ਖਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਇ, ਮਹਾਰਾਜੈ2, ਦੀਨ ਦਿਆਲ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੈ2, ਦਯਾਸਿੰਧ ਕਰਤਾਰ, ਭਗਤ ਜ਼ੋਗ, ਸਤਿਗੁਰ5, ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਜਗਤ ਸਿਰਤਾਜਾ, ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਮੁਕੰਦਾ, ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦੇਵ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਿੰਧ ਭਗਵਾਨ); **੩**/੬-੪੩2 (ਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੰਤਾ, ਕਰੁਨਾਸਿੰਧ, ਮਹਾਰਾਜ, ਬਾਬਾ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧ, ਦੀਪ ਸਿਰੋਮਣਿ, ਕਰੁਣਾਨਿਧਿ, ਜਗ ਭੁਖਣ, ਗਤ ਅਵਤੰਸੁ, ਜਗਤ ਪੂਜ਼ ਅਵਤਾਰ); **੪**/੫੫ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਇ); **੫**/੫੮-੭੬ (ਸਤਿਗੁਰ, ਹਜੂਰ, ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ, ਨਾਥ3, ਮੁਕੰਦ, ਨਿਧਾਨ3, ਦਿਆਲ2, ਕਰੁਨਾਨਿਧਾਨ2, ਸਿੰਧ, ਬਹਾਦਰ।ਸੁ। ਤੇਗ, ਦਯਾਰ, ਗੁਰ8, ਗੁਰਦੇਵ, ਗੁ. ਪਾਕ ਜਾਮਾ, ਗੁ. ਜੀ ਨਿਧਾਨਾ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ); **੧੪**/੨੦੮-੧0 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਸਤਿਗੁਰ5, ਗੁ4, ਨਾਥ, ਗੁ. ਜਗਤ ਸੁਖਦਾਈ, ਪ੍ਰਭੂ3, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ); **੨੮**/੪੨੦-੨੨2 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ5, ਪ੍ਰਭੂ ਮਹਾਰਾਜ). ਛਿਬਰ: **੬**/੫੩-੫੭3; **੭**/੬੦; **੮**/੬੪; **੯**/੬੪-੭੭22 (ਸੋਢੀ, ਸਾਹਿਬ35, ਬਾਬਾ ਜੀ3, ਬਾਬਾ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਚਾਚਾ2, ਗੁ.5, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ।ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ ਗੰਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ3, ਬਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2, ਹਿੰਦ2, ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਰ ਜੀ); **੧0**/੭੭-੭੮, ੮੬, ੯੬, ੧੦੬-੦੮ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ5, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ4, ਸਾਹਿਬ); **੧੨**/੧੪੦; **੧੪**/੧੫੧-੫੯ (ਨਾਵੀ ਪਾਤਸਾਹੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ5). **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮; **੧੨੦**/੧੭0 (ਬਾਬਾ ਜੀ); **੧੨੧**/੧੭੧-੭੩6 (ਗੁ. ਜੀ24, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ,

ਬਾਬਾ, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ2, ਬੇਟਾ ਤਪਵਾਨ, ਭਜਨਾਨ, ਸੰਤੋਖ ਮੂਰਤਹਿ); **੧੨੩**/੧੭੩ (ਗੁ.ਜੀ4, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ2); **੧੨੪**/੧੭੩-੭੪ (ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਗੁ.ਜੀ7, ਬੇਟਾ); **੧੨੫**/੧੭੪-੭੬3 (ਗੁ.ਜੀ14, ਗੁ. ਬਾਬੇ3, ਹਿੰਦੂਆਂ ਕਾ ਪੀਰ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4, ਮਹਰਵਾਨ, ਨਾਵਾ ਮਹਲਾ); **੧੨੬**/੧੭੭-੮13 (ਗੁ.2, ਗਿਆਨੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਰਮਦਾਸ. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੫**/੪੧੭ (ਸ੍ਰੀ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ); **੪**/੬੧੯ (ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦੀਨ ਦਿਆਲੇ, ਗੁ. ਪੂਰਨ, ਗੁ. ਸਰਬ ਬਿਆਪੀ); **੧**/੬੨੪-੬੨੮ (ਬਾਬਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਪ੍ਰਭ5, ਗੁਰ, ਗੁ ਅਵਤਾਰ, ਪਰਮ ਬਿਨਾਨੀ, ਦਿਆਲ, ਪੂਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ10); **੨**/੬੩੦-੩13 (ਸਤਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਦਿਆਲ2, ਸਦਾ ਦਿਆਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਦਇਆਨਿਧ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦੀਨ ਬੰਧ, ਪਤਤਪਾਵਨ); **੩**/੬੩੨-੩੬2 (ਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਕ੍ਰਿਪਾਵੰਤ, ਗੁਰਦਿਆਲ, ਗੁਰ10, ਗੁਰ ਪੂਰੇ, ਸਤਿਗੁਰ11, ਸਤਿਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ2, ਗੁ. ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ); **੪**/੬੩੭-੪੨ (ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਗੁਰ12, ਦਾਤਾ ਨਿਧਾਨ, ਦੀਨਦਿਆਲ); **੫**/੬੫੪੪-੪੬ (ਜਾਨਨਹਾਰ ਸੁਆਮੀ, ਘਟ-ਘਟ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਗੁਰ5, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਹਿੰਦੂਪਤ, ਫਕਰ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰ ਜੀ, ਹਿੰਦੂ ਕੇ ਗੁਰ, ਸਾਹਬ); **੬**/੬੪੯-੫੨ (ਆਲਮਗੀਰ ਗੁਰ, ਜਗ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ5, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰ, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ, ਗੁਰਮੁਖ, ਆਲਮਗੀਰ); **੭**/੬੫੩-੫੯ (ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ2, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੮**/੬੬੧-੬੪ (ਸਤਗੁਰ9, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਗੁਰ, ਸੰਤ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁ. ਅਵਤਾਰਾ, ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ); **੯**/੬੬੬-੬੯ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰ, ਗੁ.15, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਗੁਰ ਪਿਆਰਾ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਸਰਧਾ ਪੂਰਨ ਜ਼ੋਗ); **੧0**/੬੭੧-੭੫ (ਗਿਆਨ ਸਿੰਧ ਸਤਗੁਰੂ, ਪਾਰਗ੍ਰਾਮੀ, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ ਸਤਿਗੁਰ); **੧੧**/੬੭੭-੭੯ (ਸਤਗੁਰ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ, ਗੁਰ ਦਿਆਲ2, ਬਿਸਨ ਅਵਤਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਸਤਗੁਰੂ5; **੧੨**/੬੮੧-੮੨ (ਪ੍ਰਭ, ਸਤਗੁਰ4, ਗੁਰ ਦਿਆਲ); **੧੩**/੬੮੩-੮੪ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰ ਸਰੂਪ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ6); **੧੪**/੬੮੫-੮੭ (ਗੁਰ4, ਪ੍ਰਭ2, ਸਤਗੁਰ10, ਗੁਨਧੀਰ, ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ2, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਆਰਾ); **੧੫**/੬੮੯-੯੧ (ਸਤਗੁਰ9, ਗੁਰ6, ਦਿਆਲ6); **੧੬**/੬੯੩-੯੭ (ਸਤਗੁਰ8, ਗੁਰ

ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਗੁਰ7, ਪ੍ਰਭੁ5, ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਬੰਧ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇਵ); **੧੭**/੬੯੯ (ਸਤਗੁਰ ਿ◌ਾਲ3, ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ, ਦਿਆਲ ਪੁਰਖ, ਸਤਗੁਰ ਸੰਤ, ਪੂਰਨ ਭਗਵਾਨਾ, ਦੀਨ ਬੰਧ ਗੁਰ); **੧੮**/੭੦੬-੧੦ (ਧਾਰ ਘਰਨ, ਕਾਰਨ ਕਰਨ, ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਦਿਆਲ, ਭਵਧਾਰ ਉਤਾਰਨਹਾਰ); **੧੯**/੭੧੨-੧੮3 (ਦਿਆਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ3, ਦਿਆਲ ਗੁਰ, ਦਿਆਲ, ਪ੍ਰਭ ਸਤਗੁਰ ਜੀ); **੧**/੭੨੨ (ਕ੍ਰਿਸਨ ਰੂਪ ਪਰਮਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ); **੩**/੭੩੧ (ਪ੍ਰਿਥਮ ਸਤਗੁਰ, ਸਤਗੁਰ ਜੀ). **ਭੰਗੂ: ੧੨**/੨੩ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਗੁਰ); **੧੩**/੨੪-੯ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ2, ਬਡਕਲਧਾਰੀ, ਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ, ਸਤਿਗੁਰ/ਜੀ12, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰੇ, ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਕਲਧਾਰੀ, ਗੁ.5, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਚੋ); **੧੫**/੩12; **੬0.੨**/੧੪੬; **੭੨**/੧੬੮; **੭੩**/੧੬੯-੭੦2; **੧02**/੨੫੮; **੧0੪**/੨੭੧; **੧੨੮**/੩੩੦; **੧੫੧**/੩੯੨; **੧੫੫**/੪੦੨; **੧੫੭**/੪੧੭-੧੯2 (ਹਿੰ◌ੂਦ ਪੀਰ, ਸਤਿਗੁਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੨; **ਪੂ.੩**/੩੩੦ (ਨੌਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰ, ਬਲੀ ਅਵਤਾਰ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਕੇ ਗਰਜੀ); **ਪੂ.੪**/੩੪੫ (ਤਯਾਗ ਬਹਾਦਰ, ਚਾਦਰ ਹਿੰਦੁ, ਗੁਰ ਨੌਮੇਂ); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੦-੦੨ (ਨੰਦਨ ਖਸ਼ਟ ਗੁਰੁ, ਨੌਮ ਗੁਰ); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੫; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩0**/੮੯੧; **ਪੂ.੩੨**/੯੭੫ (ਬਾਬਾ ਜੀ); **ਪੂ.੩੩**/੯੭੯-੯੯੨ (ਗੁ.22, ਤਯਾਗ ਬਹਾਦਰ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਸਰਬੰਗ ਗੁਰੂ3, ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਹਿ, ਚਾਦਰ ਹਿੰਦ3 ਤਾਰਨ ਤਰਨ ਜਗ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਨੌਮ ਗੁਰ, ਸਬ ਸਿਖਨ ਕੇ ਗੁਰੂ) ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਚਾਦਰ ਹਿੰਦਨ, ਗੁਰ ਨੌਮਹਿ); **ਪੂ.੩੪**/੯੯੯-੧੦੨੫ (ਗੁਰ ਵਾਰੀਆ, ਮੂਰਤਿ ਰਹਮ, ਤੀਰਥਨ ਕੋ ਤੀਰਕ, ਪੂਰਨਕਾਮੀ, ਗੁਰੁ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਗੁਰੁ ਸ੍ਰਬੱਗ, ਗੁਰਨੌਮ, ਸਰਬਗ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਮ੍ਰੱਥ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰ, ਸਤਿਗੁਰ15, ਅੰਤਰਯਾਮੀ, ਪੀਰ ਵਲੀ, ਬਡ ਕਾਮਲ2); **ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੩-੪੯ (ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ, ਸਰਬੱਗ, ਗੁਰੁ50, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਬਲੀ ਬਡ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਧੀਰ ਕਰਮਾਤੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਦਾਸਨਿ ਸੁਖਦਾਨੀ, ਸਤਿਗੁਰ31)); **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੧ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਪੁ, ਨੌਮ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ12, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ, ਭਗਵੰਤ, ਸ੍ਵਾਮੀ); **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੭-੭੭ (ਗੁਰ43, ਨੌਮੇ ਗੁਰੂ2, ਗੁਰ ਨੌਮ; **ਪੂ.੩੮**/੧੧੧੭-੨੬ (ਗੁ.27, ਪ੍ਰਭ, ਨੌਮ ਗੁਰ8, ਸਤਿਗੁਰ12, ਦਬਾ ਕੇ ਸਿੰਧ); **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੭-੪੫ (ਹਿੰਦਨਿ ਚਾਦਰ, ਰੰਖਕ ਸਾਦਰ,ਉਪਕਾਰੀ, ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ, ਪ੍ਰਭ,

ਤ੍ਰਿਕਾਲਗਯ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿਯੁਤ, ਈਸ, ਜਗਤੇਸਿ, ਪ੍ਰਭ ਸਤਿਗੁਰ, ਨੌਮ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਕਰਤਾਰ ਅਵਤਾਰ); **ਪੂ.੪੦**/੧੧੪੬-੬੧ (ਗੁ. ਨੌਮ, ਪੀਰ ਹਿੰਦ ਕੇ, ਦਰਵੇਸ਼, ਫੰਕ੍ਰ, ਬੇਪਰਵਾਹ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਯਾਨੀ, ਗੁਰ, ਕਿਰਪਾਲ ਗੁਰ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤਿ ਮਤ ਸਮ੍ਰਥ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ, ਗੁਰੂ9, ਪੀਰਨ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ, ਪੀਰ ਹਿੰਦੁ ਕਾ, ਸਮਦਰਸੀ); **ਪੂ.੪੧**/੧੧੬੧-੭੯ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਅਖੰਡ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸੰਤ ਬੇ ਪਰਵਾਹ, ਪੈਕੰਬਰ, ਗੁ.12, ਨੌਮ ਗੁਰ, ਪੀਰ ਹਿੰਦਾਨ, ਗੁਰੂ ਪੂਰਨ, ਗੁਰੂ ਜਗਤੇਸੈਂ, ਗੁ. ਨੌਮੇਂ4); **ਪੂ.੪੨**/੧੨੦੨-03 (ਤੇਗ ਜੂ ਬਹਾਦਰ, ਨੌਮ ਗੁਰ2); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੭-੫੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨੌਮ, ਸਿੱਧ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਵਾਂਬੁਧ ਤਾਰਕ ਜ਼ਸੈ, ਠਾਕੁਰ, ਗੁਰ ਨੌਮਹਿ2, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ, ਨੌਮ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਪ੍ਰਭ/ਪ੍ਰਭਿਹ15, ਸਤਿਗੁਰ17, ਗੁਰ ਜਗਦੀਸਿਹ, ਸਮ੍ਰੱਥ ਗੁਰ ਬਿਅੰਤ ਗੁਰੂ ਭਗਵੰਤ, ਸਾਚੇ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੭-੬੭ (ਗੁ.16, ਗੁਰ ਨੌਮ4, ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹੈ ਗੁਰ ਗੌਰੈ, ਸਤਿਗੁਰ7); **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੦-੮੬4 (ਬਡਗੁਰੂ, ਨੌਮ ਗੁਰੂ7, ਗੁ.17, ਪ੍ਰਭ6, ਗੁਰੈਂ ਜਗਦੀਸ, ਸੁਰਿੰਦ ਪਰਤਾਪ, ਤੇਜ਼ ਦਨਿੰਦ); **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੪-੧੩੦੭ (ਗੁਰ12, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਚੇ ਅਵਤਾਰੀ); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੦੭-੨੧ (ਗੁ.70, ਸਾਚੇ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੌਂਮੇ, ਬਡੇ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਸਾਚੇ); **ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੨-੨੯ (ਗੁਰ18 ਸੁਰਪਤਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਸਤਿਗੁਰ, ਪਿਤਾ, ਪ੍ਰਭ ਜੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨ (ਆਨਕ ਸੁਖ ਦਾਇ ਸਦ, ਨੌਮ ਗੁਰੁ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੮ (ਨੌਮ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੦-੦੧ (ਨੌਮ ਗੁਰੂ, ਗੁਰ); **ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੫ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੩ (ਨਵ ਗੁਰੂ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੪੧ (ਗੁਰ।ਜਿ। ਨੌਮ ਈਸ); **ਉ.੪**/੧੮੦੫ (ਗੁਰੁ ਨੌਮੇਂ); **ਉ.੧੨**/੧੮੯੮ (ਤੇਗ।ਜੂ। ਬਹਾਦਰ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੧ (ਨੌਮ ਗੁਰੁ); **ਉ.੧੭**/੧੯੭੯-੮੫ (ਨੌਮ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨੌਮ2, ਗੁਰੁ); **ਉ.੨0**/੨੦੩੪ (ਗੁਰੈਂ); **ਉ.੨੭**/੨੧੫੭ (ਨੌਮ ਗੁਰੁ); **ਉ.੨੮**/21੬੧ (ਗੁਰੁ ਨੌਮ, ਤਯਾਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ); **ਉ.੨੯**/੨੧੬੯-੭੩ (ਨੌਮ ਗੁਰੂ2); **ਉ.੩0**/੨੨੦੦ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੰਦਨ ਨਾਦਰ); **ਉ.੩੩**/੨੨੦੦ (ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੰਦਨ ਨਾਦਰ); **ਉ.੩੩**/੨੨੫੨ (ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੪੧੫ (ਗੁਰੁ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ); **ਉ.੪੯**/੨੫੨੯-੩੨ (ਗੁਰੂ5, ਨੌਮ ਗੁਰੂ); **ਉ.੫੯**/੨੮੪੦-੬੭ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ

ਨੌਮ, ਗੁਰ ਨੌਮ3, ਨੌਮ ਗੁਰ3, ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਸੁਖ ਧਾਮੁ, ਗੁਰੂ10); **ਉ.੬੦**/੨੯੨੩ (ਗੁਰੂ ਨੌਮੇ, ਸੁਖ ਦਾ ਸੋਮੇ).

> "ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗਪਗ 1600 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਮਪ (ਕਵਿਤਾ) ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ, ਨੌਮ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ ਰੂਪ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਗੁਰ/ਗੁਰੂ/ਗੁਰਹਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨੌਮ ਗੁਰੂ, ਸਮਰਥ ਬਪ, ਭਵ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨਹਾਰ, ਸ਼ਕਤੀਵੰਤ, ਖਸ਼ਟ ਗੁਰ ਸੁਤ, ਕਲਾਧਾਰੀ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਬਿਅੰਤ, ਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਨ ਦਿਆਲ, ਦੁਖ ਦਲਨ ਗੁਰੂ, ਬੰਦਗੀ ਵਾਲਾ, ਸੁਲਤਾਨ, ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਹਿੰਦਨ ਚਾਦਰ, ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸੋਢੀ ਕੁਲਕੇਤੂ ਆਦਿ ਬੇਅੰਤ ਸਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਦਰਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਤੇਗੂ ਸਿੰਘ

ਮਜੀਠੇ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੨੪

ਤੇਜ ਭਾਨ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ-ਛਿਬਰ: **੨**/੧੭ (ਤੇਜੋ); **੩**/੨੪ (ਤੇਜੋ, ਬਾਬਾ ਤੇਜੋ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੯**/੧੦੬ (ਬਾਬੇ ਤੇਜੋ ਭੱਲੇ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੬.

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਣੀ ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਸੈਨਾ ਦਾ ਥਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਪਹਸਲਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋ ਹਾਰ ਗਈਆਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੮-੮੧ (ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ4, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਪਾਪੀ, ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤਤਾਈ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨੯; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੮-੫੯ (ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ3, ਨਿਮਕ ਹਰਾਮੀ), ੨੭੭੭.

'ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ'

ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 1755 ਈ. ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ[681]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੯੦-੯੨ (ਤਿਮਾਰ13, ਤਿਮਰਲੰਙ). **ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੫੬ (ਤਿਮਰਲੰਗ). **ਸੁ.੧੦: ੫**/੮੪ (ਤੁਮੂਰੰ); **੨੨**/੩੪੬ (ਮੀਰ ਤੈਮੂਰ). **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੪੮**/੩੬੯ (ਤੈਮੂਰ, ਤਿਮਰਲੰਗ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ). **ਭੰਗੂ: ੧**/੩; **੧੦੪**/੨੬੯ (ਤਿਮਰਲੰਗੈ); **੧੧੫**/੩੦੩; **੧੨੧**/੩੨੪; **੧੨੪**/੩੨੭ (ਬੇਟਾ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ); **੧੪੪**/੩੭੪-੭੫ (ਲਹੌਰੀ ਸੂਬੇ, ਨਬਾਬ/ਨਿਬਾਬ6, ਸੂਬੇ); **੧੪੩**/੩੭੪; **੧੫੪**/੩੯੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੧ (ਤਿਮ੍ਰਲੰਗ, ਅਮੀਰ ਤਹਿਮੂਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੭ (ਸ਼ਾਹਿ ਤੈਮੂਰ); **ਉ.੪੧**/੨੩੯੫ (ਤਹਿਮੂਰ; **ਉ.੫੦**/੨੫੪੬ (ਸ਼ਾਹ ਤਹਿਮੂਰ); **ਉ.੫੧**/੨੫੭੮-੯੪ (ਤਹਿਮੂਰ ਸ਼ਾਹਿ3, ਸ਼ਾਹਿ ਤਹਿਮੂਰ, ਸ਼ਾਹਿ2).

> ਤੈਮੂਰ ਸ਼ਾਹ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁੱਲ 45 ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 11 ਹਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਤੈਮੂਰ, ਤਹਿਮੂਰ ਅਤੇ ਤਿਮਰਲੰਗ ਆਦਿ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ। ਬਾਕੀ 34 ਹਵਾਲੇ ਗੁ.ਬਿ.੬, ਸੁ.੧੦, ਕੁ.੧੦ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।"

'ਤੋਗਾ ਸਿੰਘ`

ਕਲਸੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਗੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨ (ਹਰਿ ਤੋਗਾ).

ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਗੁ. ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੋਧਾ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[682]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੫ (ਭਾਈ ਤੋਤਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

---

[681] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 3 (ਫੁਨੋ.)

[682] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 603.

ਤੌਰੇਤ

ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ[683]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੩**/੩੩੯.

ਤ੍ਰਿਅ ਰਾਜ

ਉਹ ਸਥਾਨ ਜਿਥੇ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੋਵੇ- **ਵੇ.** 'ਕਓਰੂ ਦੇਸ'।

ਤ੍ਰਿਖਾਨ ਪੁਰ

ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਬਾਰੇ ਜਿਆਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ। ਸਿਰਫ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਪਤਾ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਰਤਕ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੰਗਾ ਸਾਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਤੋਂ ਮੰਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ ਉਪਰੰਤ 'ਤਬ ਗੰਗੇ ਸਾਹ ਘਰ ਤ੍ਰਿਖਾਨ ਪੁਰ ਮੋ ਗਇਆ'- **ਮਪ.ਵ: ੩੮**/੮੩.

'ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਮਾਤਾ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਪੁਰਾ:** ੬/੨੯, ੩੩ (ਮਾਤਾ5, ਸਸੁ2); **੩੧**/੧੯੬-੯੭ (ਤ੍ਰਿਪਤਾ, ਮਾਤਾ9). **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੭੦ (ਬੀਬੀ); **੨**/੧੭੩ (ਬੀਬੀ, ਕਾਲੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ); **੬**/੧੮੭ (ਬੀਬੀ); **੮**/੧੯੨ (ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ); **੯**/੧੯੭-੯੯ (ਬੀਬੀ ਅੰਮਾ, ਅੰਮਾ ਬੀ2, ਬੀਬੀ3, ਮਾਉ2); **੧੩**/੨੨੧-੨੪ (ਅਮਾ ਬੀਬੀ2) **੧੮**/੨੪੧-੪੩ (ਅਮਾ ਬੀਬੀ3, ਬੀਬੀ, ਮਾਉ); **੪੯**/੩੮੦ (ਅਮਾ ਬੀਬੀ); **੭੩**/੪੫੭ (ਬੀਬੀ). ਮਿਹ.**੧: ੪**/੧੨ (ਤਿਪਰਾ, ਮਾਤਾ3, ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ); **੬**/੧੫ (ਮਾਤਾ); **੧੩**/੩੮-੪੦ (ਮਾਤਾ ਜੀ26, ਮਾਈ); **੧੩**/੪੦ (ਮਾਤਾ ਜੀ25, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਪਿਆਰੀ); **੧੭**/੫੩ (ਮਾਇ, ਮਾਤਾ); **੧੯**/੫੮-੬੦ (ਮਾਤਾ ਜੀ24); **੨0**/੬੧ (ਮਾਤਾ ਜੀ26); **੨੨**/੬੬ (ਮਾਤਾ ਜੀ5, ਦਾਦੀ ਤਿਪਰਾ4, ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ, ਸਸੂ ਤਿਪਰਾ); **੨੩**/੭੧ (ਮਾਤਾ); **੨੪**/੭੨-੭੪ (ਮਾਤਾ ਜੀ6); **੧੪੧**/੪੭੧-੭੩ (ਮਾਤਾ ਜੀ23); **੧੪੩**/੪੭੬-੭੮ (ਮਾਤਾ ਜੀ21); **੧੪੩**/੪੭੯-੮੨ (ਮਾਤਾ ਜੀ3); **੧੪੫**/੪੮੨-੮੪ (ਮਾਤਾ ਜੀ19, ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ). **ਹਰਿ.੨: ੧੯**/੧੬੪-੬੭ (ਮਾਤਾ29, ਮਾਉ, ਮਾਈ2); **੨੫**/੧੮੯-੯੨ (ਮਾਤਾ ਜੀ24); **੫੧**/੩੧੫-੧੯ (ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ3, ਮਾਤਾ ਜੀ3, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਕੀ ਮਾਤਾ); **੫੨**/੩੧੯-੨੪ (ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ3, ਮਾਤਾ ਜੀ14, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ ਜੀ); **੫੩**/੩੨੪

[683] ਉਹੀ, ਪੰ. 604.

(ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ10); **੫੪**/੩੨੬ (ਮਾਤਾ);**੫੫**/੩੨੯-੩੨ (ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ ਕੀ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ/ਜੀ31); ਗਿਆ: ੨੩੪-੪੬ (ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ12, ਮਾਤਾ11); ੨੯੮ (ਮਾਤਾ2), ੩੧੯ (ਮਾਤਾ), ੪੩੭ (ਮਾਤਾ), ੪੧੩-੧੬ (ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ7), ੫੬੧-੬੨ (ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ2), ੬੦੧ (ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ), ੬੦੯ (ਮਾਤਾ2), ੬੨੪ (ਮਾਤਾ3). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੯੪ (ਮਾਤ); **੧੬**/੫੪੧-੪੮ (ਬਡੀ ਮਾਤ, ਦਾਦੀ10). ਛਿਬਰ: **੧**/੧੦ (ਮਾਤਾ ਬੀਬੀ2). **ਮਪ.ਵ: ੨**/੩੩ (ਮਾਤਾ ਤਿਪਤੋ); **੧੩**/੪੧-੪੨ (ਮਾਤਾ8); **੧੪**/੪੭, ਮਾਤਾ/ਜੀ14, ਬਡੀ ਮਾਤਾ ਜੀ).

ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੧/੬੯ (ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਦੇਵੀ ਤਿਪਰੋ); **੩**/੭੨ (ਮਾਤ, ਮਾਤਾ); **੧੩**/੧00-0੨ (ਮਾਤਾ/ਜੀ3); **੧੪**/੧੦੩-੦੫ (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ3); **੧੫**/੧੦੬-੦੮ (ਮਾਤਾ ਜੀ); **੨੨**/੧੩੮-੪੦ (ਮਾਤਾ/ਜੀ8); **੨੩**/੧੪੩-੪੫ (ਮਾਤ, ਮਾਤਾ ਜੀ10); **੪੨**/੩੦੮ (ਮਾਤਾ); **੪੫**/੩੫੧ (ਮਾਤਾ); **੪੭**/੩੬੭ (ਮਾਤਾ ਜੀ), **੫੦**/੩੮੩ (ਮਾਤਾ ਜੀ); **੫੧**/੩੮੭-੮੮ (ਮਾਤਾ/ਜੀ5, ਜਗ ਮਾਤ). **ਭੰਗੂ:** ੪/੧੦ (ਤ੍ਰਿਪਤੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੬ (ਗੁਰ/ਗੁਰਿ ਜਨਨੀ2, ਜਨਨੀ, ਮਾਤ).

> "ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 550 ਦੇ ਲਗਪਗ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਮਾਤ ਅਤੇ ਮਾਤਾ/ਜੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਹੀ ਹਵਾਲੇ ਹਨ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਤਿਪਰਾ, ਤਿਪਰੋ, ਜਗ ਮਾਤ, ਬਡੀ ਮਾਤ, ਮਾਈ, ਮਾਉ, ਅੰਮਾ ਬੀਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰ ਜਨਨੀ ਰੂਪਾਂ ਦੇ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ

'ਪ੍ਰਯਾਗ' ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨ ਨਦੀਆਂ-ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ, ਸੁਰਸਤੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ[684]- ਮਿਹ.**੧: ੪੩**/੧੨੮. **ਹਰਿ.੨: ੩**/੬੩. **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧**/੨੪. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੭੭. **ਸੁ.10: ੨**/੧੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੩ (ਤਿਬੈਨੀ2); **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੭ **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੩੭.

ਥੰਮ੍ਹ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ

---

[684] ਉਹੀ, ਪੰ. 608.

ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੪੩ (ਗੁਰਦ੍ਵਾਰ ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੫ (ਗੁਰਦੁਆਰਾ).

ਥੇਦਰਵਾਦ

ਪਾਂਵਟਾ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਸੁ.੧੦: ੬**/੯੮.

ਦਉਲਤ/ਦੌਲਤ ਖਾਨ/ਨਿ:

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਨਵਾਬ, ਇਹ 1504 ਈ. ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਾਜ਼ਿਮ ਬਣਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ 1526 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ[685]-**ਪੁਰਾ: ੬**/੩੧; **੮**/੩੭ (ਨਬਾਬ, ਦਉਲਤ ਖਾਨ); **੯**/੩੮2 (ਖਾਨ|ਨ|ਨਿ4); **੧੦**/੩੯-੪੨ (ਖਾਨ/ਨੁ5); **੧੧**/੪੩-੪੯ (ਖਾਨ|ਨੁ|ਨਿ20). **ਬਾਲਾ: ੮**/੧੯੦-੯੫ (ਨਬਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ); **੯**/੨੦੨-੦੪2 (ਨਬਾਬ/ਬੁ31, ਨਬਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ2, ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ, ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤ9); **੧੦**/੨੦੭ (ਨਬਾਬ); **੧੧**/੨੧੨-੧੩3 (ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ, ਖਾਂ ਜੀ); **੧੨**/੨੧੪4 (ਨਬਾਬ30, ਨਬਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ2, ਖਾਂ/ਖਾਨ/ਨਿ7, ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਪਠਾਨ, ਨਬਾਬ ਸਲਾਮਤਿ6); **੬੦**/੪੦੭-੧੦ (ਦਉਲਤਿ ਖਾਂ ਲੋਦੀ2, ਦਉਲਤ ਖਾਂ). ਮਿਹ.**੧:੨੪**/੭੨-੭੬3 (ਦਵਲਤ ਖਾਨ3, ਖਾਨ5); **੨੫**/੭੭-੭੯ (ਦਵਲਤ ਖਾਨ2) **੨੬**/੮੦ (ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ ਲੋਦੀ); **੧੭**/੮੩; **੨੮**/੮੬-੯ (ਦਵਲਤ ਖਾਨ10, ਖਾਨ13); **੨੯**/੯)-੯੨ (ਦਵਲਤ ਖਾਨ7, ਖਾਨ7); **੩੦**/੯੩ (ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ8, ਖਾਨਿ9); **੩੧**/੯੮-੯੯ (ਖਾਨਿ ਜੀ14); **੩੨**/੧੦੨ (ਖਾਨੁ/ਨਿ3, ਦਵਲਤ ਖਾਨੁ, ਦਉਲਤ ਖਾਨਿ); **੯੬**/੩੧੫ (ਦਵਲਤ ਖਾਨ); **੧੧੩**/੩੭੪ (ਦਵਲਤ ਖਾਨ ਲੋਦੀ7, ਖਾਨ15); **੧੧੪**/੩੭੭-੮੧ (ਦਵਲਤ ਖਾਨਿ3, ਖਾਨ5); **੧੧੬**/੩੮੩ (ਦਵਲਤ ਖਾਨ); **੧੧੭**/੩੮੪-੯੧ (ਦਵਲਤ ਖਾਨ). **ਹਰਿ.੨: ੩੮**/੨੩੫੫. ਗਿਆ: ੩੦੨੨ (ਦੌਲਤ, ਖਾਨ3), ੩੧੧-੧੪ (12). **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੩੯-੪੪ (ਖਾਨ7 ਨਵਾਬ9) **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੧੫**/੧੦੬-੦੮4 (ਖਾਨ8); **੧੬**/੧੦੯-੧੫3 (ਖਾਂ/ਖਾਨ21); **੨੨**/੧੩੮. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੩5 (ਖਾਨ3, ਦੌਲਤ4, ਨਬਾਬ, ਮੁਲਕ ਉਮਰਾਉ);

---

[685] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 129.

੧੦੩/੨੫੯-੬੩11 (ਲੋਦੀ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਪਠਾਣ, ਪਿਆਰੇ); **੧੦੪**/੨੬੩-੭014. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੬-੬12 (ਨਬਾਬ/ਨੁਵਾਬ5, ਸੂਬਾ, ਲੋਦੀ ਦੌਲਤ ਖਾਨ, ਖਾਨ, ਲੋਦੀ4). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯ (ਲੋਦੀ).

> "ਨਵਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗ ਪਗ 200 ਹਵਾਲੇ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਅਤੇ ਭੰਗੂ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਦਉਲਤ ਖਾਂ, ਦੌਲਤ ਖਾਂ, ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ, ਖਾਨ ਅਤੇ ਸੂਬਾ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਸਨਮੁਖ ਹਨ।"

'ਦਉਲਤਾਂ'

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਮੇਂ ਦਾਈ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਔਰਤ[686]- **ਬਾਲਾ: ੨**/੧੭੩ (ਦਉਲਤ ਦਾਈ, ਦਾਈ4).

ਦਊਦ ਜੁਲਾਹਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੱਜਣ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦੋਂ ਮੱਕੇ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਆਉਂਦੇ ਸਮੇਂ 'ਸ਼ਿਕਾਰਪੁਰ' ਠਹਿਰੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੱਥੀਂ ਬੁਣਿਆ ਗਲੀਚਾ ਸਰਧਾ ਸਹਿਤ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ (ਔਲਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ) ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸੀ[687]- ਗਿਆ**:** ੫੬੯.

ਦਇਆ/ਦਯਾ ਸਿੰਘ

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਦਯਾ ਰਾਮ ਸੋਢੀ ਖੱਤ੍ਰੀ। 1699 ਈ. ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ ਸੀ[688]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੩**/੮੭-੯23 (ਸਿੰਘ10); **੧੪**/੯੫-੯73. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੬; **੫**/੧੪੪2; **੬**/੧੬੧; **੭**/੧੮੭; **੮/**੨੪੨, ੨੫੧, ੨੭੭, ੨੯੧, ੩੦੭; **੯**/੩੧੨; **੨੧**/੭੫22, ੭੯੮-੯੯2. **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੨੯-੩੪੪, (ਦਯਾਲਾ, ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ); **੧੬**/੧੯੨, ੯੫; **੧੭**/੨੨੧-੨੪6; **੧੮**/੨੩੮; **੨੦**/੨੭੩. **ਸੂ.੧੦: ੬**/੯੯ (ਦਯਾਰਾਮ); **੧੨**/੧੭੪ (ਦਯਾਲਾ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ); **੧੫**/੨੨੩; **੨੨**/੩੪੭-੫੦7 (ਸਿੰਘ ਦਿਦਾਰ,

---

[686] ਉਹੀ।

[687] ਉਹੀ।

[688] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 34 (ਫੁਨੋ.)

ਦਯਾ। ਪੁਨ। ਸਿੰਘ, ਦਯਾ।ਤਿਨਕੇ। ਸਿੰਘ); **੨੪**/੩੭੫ (ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਦਯਾ ਧਰਜ). **ਛਿਬਰ: ੧੦**/੧੧੪-੧੬2 (ਸੋਭਤੀ ਮੁਨਸ਼ੀ). **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩ (ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਸੋਪਤੀ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-ਕ/੧: ੧੯**/੮੦310. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪; **੨੧.੨**/੫੯; **੧੩੬**/੩੫੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੯੧ (ਦਯਾ ਰਾਮ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੩; **ਪੂ.੬੫**/੧੬੪੩; **ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੧; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੬; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੦-੨੬5. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੧੯੪੯ (ਦਯਾ ਰਾਮ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੯੪; **ਉ.੬੦**/੨੮੯੧.

> "ਪਿਆਰੇ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ 95 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.10, ਸੁ.10, ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਇਆ ਸਿੰਘ, ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਦਯਾ ਰਾਮ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਸੰਘਰ

ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਦੇ ਪੈਂਚਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਪੈਂਚ- ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੨.

ਦਇਆ/ਦਯਾ ਕੌਰ[1]

ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਸੱਸ - **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੮੪2 (ਮਾਤ); **੧੯**/੬੪੯.

ਦਇਆ/ਦਯਾ ਕੌਰ[2]

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੮**/੩੦੬ (ਦਇਆ ਮਾਤ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੭**/੪੮੧.

ਦਸ ਗੁਰ ਗਾਥਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ 'ਕੰਕਣ' ਦੀ ਇਕ ਰਚਨਾ 'ਦਸ ਗੁਰ ਕਥਾ'- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੮.

ਦਸਤਗੀਰ, ਪੀਰ

ਬਗਦਾਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਗੋਸਟਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੀਰ- **ਗਿਆ:** ੫੩੬-੪੦2 (ਪੀਰ13, ਹਜਰਤ ਪੀਰ).

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਇਕ ਵਡ-ਆਕਾਰੀ ਰਚਨਾ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੦-੮੨ (ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ3, ਗ੍ਰੰਥ4, ਬੀੜ4, ਗੁਰ ਦਸਮ).

'ਦਸੂਹਾ'

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੧.

ਦਸੌਂਧਾ, ਸਿੰਘ

ਕੋਟ ਬੁੱਢੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਪੰਜ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥੇ ਜਥੇ ਦਾ ਆਗੂ- **ਭੰਗੂ ੮੪.੧**/੨੧੦ (ਗਿੱਲ ਜੱਟ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੬ (ਸਿੰਘ ਦਸੌਂਧੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੭; **ਉ.੫੪**/੨੭00-0੧੨ (ਤਾਰਾ-ਹਰਿ ਕਾ ਸੁਤ); **ਉ.੫੭**/੨੭੫੧, ੭੭.

ਦੱਖਣੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਨਕੋਦਰ ਦਾ ਪਿੰਡ- 'ਨਵਾਂ ਪਿੰਡ ਦੱਖਣੀ'- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੪.

ਦੱਖਣੀ, ਓਅੰਕਾਰ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ-929-38) ਦਰਜ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ- **ਪੁਰਾ: ੧੭**/੬੩.

ਦੱਤ ਨੰਦ

ਪਟਨੇ ਵਿਖੇ 'ਸ਼ਿਵ ਦੱਤ' ਨਾਂ ਦਾ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ, ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਸਰਧਾਲੂ ਹੋ ਗਿਆ- **ਕੁ.੧0: ੭**/੧੦੪-੦੯ (ਦੱਤ ਨੰਦ, ਪੰਡਿਤ2, ਬਿਪ੍ਰ5 ਦਿਜਬਰ, ਬਿਧ ਪੰਡਿਤ, ਸੁਖਕਾਰੀ); **੮**/੧੧੧-੧੨ (ਪੰਡਿਤ, ਬਿਧ, ਬਿਪ੍ਰ, ਦਿਜ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧0**/੪੨੩ (ਦੱਤ2, ਦੱਤ ਦਿਜਵਰ).

'ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜਹਬ'

ਉਹ ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮਾਲੂਮ ਹੋਣ। ਸੇਖ ਮਹੀਬੁੱਲਾ ਦਾ ਚੇਲੇ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਹਸਿਨ ਫਾਨੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜੂਰ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ 1645 ਈ. ਦੇ ਕਰੀਬ 'ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜ਼ਾਹਬ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ[689]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੯੭ (ਦਬਿੱਸਤਾਨ ਕਿਤਾਬ); **ਪੂ.੨੭**/੬੦੮ (ਦੁਬਿਸਤਾਨ).

---

[689] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 620.

‘ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ[1]’

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਚੌਥਾ ਤਖ਼ਤ, ਜੋ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਹੈ, ‘ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ’ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੮-੪੪3; **੨੧**/੭੫੨. **ਕੁ.੧0: ੧੮**/੨੨੯. **ਸੁ.੧0: ੧੯**/੨੮੪; **੨੩**/੩੫੯, ੩੭੦. **ਮਪ.ਵ: ੧੩੪**/੧੯੦; **੧੩੨**/੧੮੮-੮੯2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੬੩੮. **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੭; **੨੪.੨**/੬੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੫-੧੬2; **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੬-੮25; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੬; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੫; **ਉ.੩੫**/੨੨੯੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੦-੭੧੪; **ਉ.੫੮**/੨੮੧੯.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ[2]

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਗੁਰ ਸਥਾਨ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ[690]- **ਕੁ.੧੦: ੪**/੬੪; **੧੦**/੧੫੨2; **੧੫੫. ਸੁ.੧੦: ੫**/੬੯, ੭੪; **੮**/੧੨੯; **੨੩**/੧੯੨; **੧੪**/੨੧੨; **੧੫**/੨੧੭, ੨੬; **੨੮**/੪੧੯. **ਭੰਗੂ: ੭੧**/੧੬੬; **੭੪**/੧੭੦; **੭੫**/੧੭੧.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ[3]

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਮਹਿਰਾਜ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੮੯2; **੨੦**/੬੯੧-੯੩੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੮੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ[4]

ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ (ਅਸਾਮ ’ਚ) 9ਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਸਥਾਨ-**ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ.੨/੨: ੧੬**/੬੯੩; **੧੭**/੭੦੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੦੫੭.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ5

ਬਿਆਸ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੭੦; **੧੫**/੫੨੧.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ[6]

---

[690] ਉਹੀ, ਪੰ. 166.

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੫੦੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੬੩.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ[7]

'ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ' ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਕਤ ਰਚਨਾ ਲਿਖੀ ਗਈ[691]- ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੮੮.

ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਕੇ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) ਵਿਖੇ ਜੋ ਬੀੜ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਵਾਈ, ਉਹ ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[692]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੪੫ (ਦਮਦਮੀ ਬੀੜ, ਗ੍ਰੰਥ).

ਦਮੋਦਰੀ ਮਾਤਾ

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨਾਰਾਯਣ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਮਤ 1661 ਨੂੰ ਹੋਇਆ[693]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੪੮ (ਦਮੋਦ੍ਰੀ, ਦਮੋਦਰੀ ਮਾਤ); **੮**/੨੭੦, ੨੯੮, ੩੦੩-੦੭ (ਮਾਤ ਦਮੋਦਰੀ4, ਦਮੋਦਰੀ3, ਬਡਭਾਗੀ , ਗੁਰ ਮਹਿਲ, ਮਾਤਾ); **੯**/੩੧੨-੪੧੨ (ਮਾਤ ਦ੍ਰੋਦਰੀ19, ਦਮੋਦਰੀ ਮਾਈ, ਮਾਤ/ਮਾਤਾ26, ਆਦਿ ਸ਼ਕਤਿ, ਈਸਰੀ, ਦਯਾਸਿੰਧ ਕੀ ਨਾਰਿ, ਪਯਾਰੀ, ਬਹਨ2, ਬਡਭਾਗ, ਦਮੋਦਰੀ5, ਮਹਾ ਜੋਤਿ, ਚੰਡਿ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਮਹਿਲੀ); **੧0**/੪੨੫-੩੫ (ਦਮੋਦਰੀ, ਮਾਤ ਦਮੋਦਰੀ, ਮਾਤ/ਮਾਤਾ ਜੀ8) **੧੧**/੪੫੩ (ਮਾਤ2, ਮਾਤ ਦਮੋਦਰੀ); **੧੨**/੪੫੮-੬੦੫; **੧੩**/੪੮੮; **੧੭**/੫੫੯-੮੪ (ਮਾਤ ਦਮੋਦਰੀ4, ਦਮੋਦਰੀ ਮਾਤ3, ਦਮੋਦਰੀ2, ਮਾਤ/ਮਾਤਾ7); **੧੮**/੬੩੩; **੧੯**/੬੩੫-੯੦ (ਮਾਤ ਦਮੋਦਰੀ10, ਮਾਤ9, ਬਹ**2**); **੨0**/੭੦੫; **੨੧**/੭੬੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੨**/੫੧੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੮-੪੭੩.

> "ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਵਾਲੇ ਲੱਗਪਗ 135 ਇਕੱਲੇ ਗੁ.ਬਿ.੬. ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ/ਅੱਧ ਹਵਾਲਾ ਮਪ (ਕਵਿਤਾ) ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

---

691 ਪੋਥੀ ਲਿਖੀ ਸੀ 'ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ' ਬਾਬੇ ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਡੇਰੇ, ਪੰ. 188.

692 ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1088.

693 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 629.

ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਦਮੋਦਰੀ, ਦਮੋਦ੍ਰੀ, ਅਤੇ ਮਾਤ/ਮਾਤ ਆਦਿ ਰੂਪ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-: **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੭-੮੯2.

ਦਯਾ ਕੌਰ

ਜੀਂਦ ਪਤੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੪; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੧.

ਦਯਾ ਰਾਮ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭.

ਦਯਾ ਰਾਮ[2]

'ਅਨੂਪ' ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ[694]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੧-੭੯16 (ਰਾਮਦਯਾ, ਵਡਭਾਗਾ).

ਦਯਾ ਰਾਮ[3]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਯੋਧੇ ਜਾਤੀਮਲਕ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ ਗੁ. ਸਮੇਂ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਿਆ[695]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੬**/੯੩. **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੩੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੮**/੬੦੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੨, ੧੯; **ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੧, ੨੫; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪-੫੮5 (ਬਾਮਣੈ, ਦਿਜੇਸ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੮, **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੨; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੪.

ਦਯਾ ਰਾਮ[4]

ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਵਿਚ 'ਕੁੰਦਲਪੁਰ' ਦਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪੂਰਬੀਆ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੩**/੧੯੩ (ਦਯਾ ਰਾਮ, ਦਇਆ ਰਾਮ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੬੮.

ਦਯਾਲ

---

[694] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 826.

[695] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 621.

ਬਿੜਵਾਲ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਾਦੌਨ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ[696]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੦-੧੬ (ਬੀਰ ਦੈਆਲ ਚੰਦੈਂ, ਬਿਝੜਵਾਲੀਆ ਬੀਰ ਦਯਾਲੰ, ਦਿਆਲਾ, ਬੀਰ ਦਿਆਲਾ).

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ[1]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ' ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੯.

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ[2]

ਕਾਲੇ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੫; ਉ.੫੧**/੨੫੬੧-੮੩27 (ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ2, ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ, ਸਿੰਘ ਜੀ4, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ ਖਾਲਸਾ).

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ[3]

ਭਾ. ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਭਾਈ ਗੌਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[697]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੩2.

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ[4]

ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[698]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧2.

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ[5]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹ ਭਾਈ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ 'ਪੰਜਾਬੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਛਪਦਾ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੧-੭22 (ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਅਵਨੀਸ).

'ਦਯਾਲਪੁਰਾ'

ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ[699]- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੨੯੮.

ਦਯਾਲਾ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

---

696 ਉਹੀ।

697 ਉਹੀ, ਪੰਨਾ. 622.

698 ਉਹੀ।

699 ਉਹੀ।

ਦਯਾਲਾ[2]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸਮੇਂ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ[700]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨; **ਪੂ.੪੦**/੧੧੫੯.

ਦਰਸਨ ਬੋਧ

ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਇੱਕ ਪੰਥ- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੪੭੧.

'ਦਰਸਨੀ ਦਰਵਾਜਾ'

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਡੀ ਡਿਹੁੜੀ[701]- **ਭੰਗੂ: ੬੮**/੧੫੯ (ਦਰਸਨੀ ਦਰਵਾਜੇ); **੧੫੧**/੩੮੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/੧੯੯੭, ੨੦੦੩ (ਦਰਸਨੀ ਦਰਵੱਜੇ); **ਉ.੩੧**/੨੨੨0 (ਦਰਸ਼ਨੀ ਦ੍ਵਾਜੇ).

ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਨਗਾਹੀਆ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨0**/੨੦੨੩-੨੪2; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੮-੮੦2. **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੪2.

ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ[2]

ਮਜੀਠੇ ਦੇ ਸ. ਦੇਗੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੫-੭੭3.

ਦਰਗਾਹਾ ਸਿੰਘ[3]

ਨਿਰਮਲਾ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੇ ਕਨਖਲ ਵਿਖੇ ਡੇਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੯2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੮੦੧-੦੩ (ਦਰਗਾਹੈਂ2, ਦਰਗਾਹ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਦਰਗਾਹੈਂ3).

ਦਰਗਾਹੀ ਮੱਲ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

---

[700] ਉਹੀ।

[701] ਉਹੀ।

ਦਰਘਾਮਲ

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੀਵਾਨ- ਛਿਬਰ: **੮**/੬੩-੬੪4 (ਦਿਵਾਨ ਜੀ2); **੯**/੬੬5 (ਬ੍ਰਹਮਣ ਛਿਬਰ); **੧੦**/੯੬ (ਦਰਗਾਮਲ ਛਿਬਰ ਦੀਵਾਨਿ, ਛਿਬਰ ਬ੍ਰਹਮਨ).

ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸਰਹਿੰਦ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਣੀਆ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਿਆ ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ[702]- **ਕ੍ਰ.10: ੧੪**/੧੮੧

ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ[2]

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀ[703]- **ਭੰਗੂ: ੮੨.੧**/੧੯੭ (ਦਰਵਾਰੇ ਸਿੰਘ, ਦਿਵਾਨ); **੮੪.੧**/੨੦੭੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬ (ਦਰਵਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪; **ਉ.੧੪**/੧੯੩੨ (ਦਰਵਾਰਾ ਸਿੰਘ); **ਉ.੧੫**/੧੯੪੯; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੮-੯੯2; ਉ.**੧੯**/੨੦੦੯, ੧੭2 (ਗੁਰੂ ਰੂਪ); **ਉ.੨੩**/੨੦੭੮ (ਹਰਿ ਦਰਵਾਰਾ); **ਉ.੨੪**/੨੦੯0; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੩-੩੪ (ਦਰਵਾਰਾ ਸਿੰਘ3); **ਉ.੨੭**/੨੧੫੩; **ਉ.੨੮**/੨੧੬੩ (ਦਰਵਾਰਾ ਸਿੰਘ).

ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ[3]

ਦਸਵੇਂ ਗੁ. ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ, ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ‘ਨਿਰਮਲਾ’ ਖਿਤਾਬ ਬਖਸ਼ਿਆ- **ਗਗ.੫:ਉ.੫੮**/੨੭੯੨.

ਦਰਬਾਰੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਜੀਠਾ ਨਗਰ ਦਾ ਲੂੰਬਾ ਖਤ੍ਰੀ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ‘ਗੁਰਮੁਖ’ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ [704]-ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੦੬, ੧੧੬.

ਦਰਬੇਲਾ ਸਹਰ

---

[702] ਉਹੀ, ਪੰ. 623.

[703] ਉਹੀ।

[704] ਉਹੀ।

ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਔਲਾਦ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਸਥਾਨ ਦੀ ਭੁਗੋਲਿਕ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਤੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਫਗਾਨਿਸਾਨ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਮਕਾਲੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੋਵੇ[705]- **ਬਾਲਾ: ੪੬**/੩੭੧.

ਦਰਾਜ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਤਪਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਪਾ ਤੋਂ 4 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰੀ `ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[706]- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੯.

ਦਰੂਦ ਫਾਤੀਆ

ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਨੂੰ ਦਰੂਦ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਾਤਿਹਾ, ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਰਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ[707]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੮**/੩੮੧.

ਦਲ ਸਿੰਘ[1]

'ਨਾਰੋ ਕੇ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ, **ਗਗ.੪: ਉ.੨0/**੨੦੨੨, ੨੪.

ਦਲ ਸਿੰਘ[2]

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਵਲੋਂ ਸਰਹਿੰਦ ਉਜਾੜਣ ਵੇਲੇ 'ਘੜੂਏ' ਨਗਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੧.

ਦਲ ਸਿੰਘ[3]

ਨਕਈ ਮਿਸਲ ਦੇ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[708]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੪੨2.

ਦਲ ਸਿੰਘ[4]

ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸ. ਹਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ. ੫੫**/੨੭੨੭-੨੮8.

ਦਲ ਸਿੰਘ[5]

---

705 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 132.

706 ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 429.

707 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 381 (ਫੁਨੋ.)।

708 ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 55.

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਦੁੱਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ 'ਕੋਟ ਦੁੱਨਾ' ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੭-੩੮੨.

ਦਲ ਸਿੰਘ[6]

ਘਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੫੩.

ਦਲਪਤਿ ਰਾਇ

ਪੱਟੀ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜੋ ਮੰਦਕਰਮੀ ਸੀ, ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਮੁਖਬਰ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ੳ.੩੧**/੨੨੧੪.

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਦਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ, ਰਾਣੀ ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸਪੁੱਤਰ- 'ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ'- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੮੫-੯੫ (ਦਲੀਪ ਮ੍ਰਿਗੇਸ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ ਸੁਤ, ਕੇਹਰ ਦਲੀਪ, ਭੁਪਤਿ ਸਿੰਘ ਦਲੀਪ, ਮਹਾਰਾਜ2, ਹਰਿ ਦਲੀਪ, ਬਾਲਕ); **ੳ.੫੭**/੨੭੪੮-੫੧੪ (ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ).

ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਸੋਢੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ: ੭੨**/੧੬੯.

ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ[2]

ਜੰਮੂ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇਉ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੭੯-੮੦੨.

ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ[3]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਬਖ਼ਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੪੨੨.

ਦਲੇਲ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਕਸੂਰ ਦਾ ਪਠਾਨ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕਬਜ਼ੇ ਸਮੇਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੬**/੨੪੬੬; **ੳ.੫੨**/੨੬੨੯.

ਦੜਪ, ਦੇਸ

ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਚਨਾਬ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਰਚਨ ਦੋਆਬ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੮2; **ਉ.੫੨**/੨੬੦੮.

ਦਾਊ[1]

ਮਾਲਵੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੧੦.

ਦਾਊ[2]

ਕਸਬਾ ਖਰੜ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਮੋਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਦਾਊ ਮਾਜਰਾ', ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ 'ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹ' ਨੇ ਗੱਦੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੪2.

ਦਾਊਦ

ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ੀ ਜੇਰੂਸਲਮ ਦਾ ਇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ[709]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੩੩.

ਦਾਸੁ

ਇਕ ਭੱਟ ਕਵੀ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ 'ਸਵੈਯਾ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੈ- **ਹਰਿ.੨: ੫੨**/੩੧੯ (ਦਾਸੁ ਭਟੁ2, ਦਾਸ, ਪੁਰਖ ਦਾਸਾ29); **੫੩**/੩੨੪ (ਦਾਸ ਭੱਟ).

ਦਾਸ ਨਰਾਯਣ

++ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੨2.

ਦਾਸ ਨਰੈਣ

ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩0**/੯੦੬.

ਦਾਸੀ

ਵਟਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾ. ਰਾਮੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਧੀ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੦2.

++ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਨਾਂ 'ਨਾਰਾਯਣ ਦਾਸ' ਸੀ। ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਸਰੋਤ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

[709] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 626.

ਦਾਸੂ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ, ਬਾਬਾ ਦਾਸੂ ਜੀ, ਜੋ ਸੰਮਤ 1581 ਨੂੰ ਖਡੂਰ ਵਿਖੇ ਜਨਮੇ[710]- ਗਿਆ: ੬੨੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੮੩-੮੪8 (ਗੁਰ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਪਾਰਾ); **੭**/੧੮੭; **੮**/੨੯੨ (ਦਾਸੂ, ਸੁਖਰਾਸਿ); **੯**/੩੪੦; **੧੬**/੫੫੪ (ਦਾਸ). ਛਿਬਰ: **੨**/੧੪-੨212; **੫**/੩੫. **ਮਪ.ਵ: ੧੮**/੫੩3; **੨੯**/੬੭2; **੩੫**/੭੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੫੧**/੩੮੬2; **੬੦**/੪੧੬4. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨**/੧੨੬-੨੭ (ਦਾਸ3); **੧੬**/੧੪੨-੪੪3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੫, ੬੨.

> "ਬਾਬਾ ਦਾਸੂ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਉਕਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 50 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਾਸ ਅਤੇ ਦਾਸੂ ਦੇ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਦਾਖਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ 'ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦਾਖਾ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੪.

ਦਾਤੂ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ 'ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ', ਜੋ ਸੰਮਤ 1594 ਨੂੰ ਖਡੂਰ ਵਿਖੇ ਜਨਮੇ[711]- ਗਿਆ: ੬੨੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੬੮-੮੩15 (ਦਯਾਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪੁਤ੍ਰ, ਦਯਾਨਿਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਲਾ); **੫**/੧੩੯-੫੪13; **੭**/੧੭੬-੮03; **੮**/੨੦੯, ੩੦੭; **੯**/੩੮੪, ੮੭, ੪੦੦, ੦੬; **੧੬**/੫੫੪; **੧੭**/੫੬੫-੬੭3, **੧੭**/੮੬-੮੭2; **੧੮**/੬੩੧; **੨੦**/੭੦੪-੦੯3; **੨੧**/੭੬੮. ਛਿਬਰ: **੨**/੧੫-੨16. **ਮਪ.ਵ: ੧੮**/੫੩ (ਦਾਤਾ3); **੨੯**/੬੭ (ਦਾਤਾ2); **੧੬**/੧੪੨ (ਦਾਤਾ3). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੫, ੬੨; **ਪੂ.੧੫**/੪੭੧-੭26 (ਗੁਰੁ ਸੁਤ, ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਦਾਤੂ).

> "ਬਾਬਾ ਦਾਤੂ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਲੱਗਪਗ 90 ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਦਾਤਾ ਅਤੇ ਦਾਸੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇੱਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਗੁਰੁ ਸੁਤ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਸੁਤ ਦਾਤੂ ਆਦਿ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।"

ਦਾਦਰੀ

---

[710] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 627.

[711] ਉਹੀ, ਪੰ. 628.

ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਇਕ ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ 87 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ[712]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧.

ਦਾਦੂ

ਦਾਦੂ ਦਯਾਲ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਇਕ ਰੂੰ ਪੀਂਜੇ ਦੇ ਘਰ 1544 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਚਲਾਇਆ, ਜੋ ਪਿਛੋਂ ਜਾ ਕੇ 'ਦਾਦੂ ਪੰਥ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ[713]- **ਸੁ.੧0: ੨੪**/੩੭੨-੭੩ (ਸਾਧ ਦਾਦੂ, ਦਾਦੂ6, ਦਾਦੂ ਦਾਸ ਸਾਧ). **ਭੰਗੂ: ੩.੨**/੧੦ (ਦਾਦੂ ਦਾਸ); **੨੬**/੭੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੭2.

ਦਾਦੂ ਦੁਆਰਾ/ਦ੍ਵਾਰਾ

ਦਾਦੂ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ-ਸਥਾਨ, ਜੋ ਜੈਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਨਾਰਾਣਿਣਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੀ, ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਥੇ ਪਧਾਰੇ ਸਨ[714]- **ਸੁ.੧੦:** ੨੪/੩੭੨ (ਦੁਆਰ ਦਾਦੂ). **ਮਪ.ਵ: ੧੬੦**/੨੦੬ (ਦਾਦੂ3) **ਭੰਗੂ: ੨੬**/੬੯3 (ਸ਼ਹਰ/ਸ਼ਹਿਰ2); **੨੭**/੭੧2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੩; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੯.

ਦਾਦੂ ਪੰਥੀ

ਦਾਦੂ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੩**/੩੯੬ (ਦਾਦੂ ਦਾਵੇਦਾਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੪; **ਪੂ.੯**/੪੦੭.

ਦਾਦੂ ਮਾਜਰਾ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਫਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਦਾਦੂ ਰਾਮ

---

712 ਉਹੀ।

713 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 70 (ਫੁਨੋ.)।

714 ਉਹੀ, ਪੰ. 69.

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਪੰਡੋਰੀ ਮਹੰਤਾਂ' ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹੰਤ, ਜੋ 'ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ' ਦੁਆਰਾ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਬਦਲੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ[715]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੦**/੩੩੭2. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੬-੬੭ (ਮਹੰਤ2, ਦੰਦੂ-ਰਾਮ ਸਾਧ2).

ਦਾਨ ਸਿੰਘ

ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਮਲਵਈ ਬੈਰਾੜ, ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ, ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ। ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ[716]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੦ (ਦਾਨਾ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੦; **ਉ.੨0**/੨੦੨੩.

ਦਾਨਾਪੁਰ

ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਜੋ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਕੋਹ ਹੈ। 9ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[717]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮.

ਦਾਨੀ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬੇਟੀ, ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੀ ਭੈਣ- **ਮਪ.ਵ. ੫੬**/੧੦੦-੦੨ (ਛੋਟੀ ਬੀਬੀ2, ਬੀਬੀ2).

ਦਾਮਲਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਕੁੰਜਪੁਰੇ ਨਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਗਰ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਪਠਾਣ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੇ ਸਨ[718]- **ਸੁ.੧0: ੬**/੯੩, ੯੮, ੧੧੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨/ ੧੩੯੨.** ਗਗ.੪: ਉ.੨/੧੭੮੮; **ਉ.੪**/੧੮੦੬-੧੦.

ਦਾਰਾ ਸ਼ਕੋਹ

ਮੁਮਤਾਜ਼ ਮਹਲ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ 'ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ' ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਭਰਾ[719]- **ਸੁ.੧੦: ੨੫**/੩੮੭ (ਦਾਰਾ।ਜਯੋ। ਸਕੋਹ). **ਮਪ.ਵ: ੧੦੩**/੧੪੮ (ਦਾਰਾ ਸ਼ਾਹ, ਦਾਰਾ, ਬਾਬਾ ਜਾਨ);

---

[715] ਉਹੀ, ਪੰ. 332.

[716] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 628.

[717] ਉਹੀ, ਪੰ. 629.

[718] ਉਹੀ।

[719] ਉਹੀ, ਪੰ. 630.

੧੧੪/੧੬੦-੬੨2 (ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾਰਾ ਸਕੋਹ); **੧੧੫**/੧੬੨3 (ਦਾਰਾ3); **੧੨੬**/੧੭੭-੮੧ (ਦਾਰਾ ਸ਼ਾਹ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੩**/੫੨੨-੨੩2 (ਸਹਜਾਦਾ, ਦਾਰਾ); **੧੪**/੫੫੯-੬੧2 (ਦਾਰਾ, ਅਤ ਸੁੰਦਰ, ਸੀਲਵੰਤ, ਸੁਭਕਾਮ, ਸਾਬਤ ਦੀਨ, ਅਹਲੇ ਇਸਲਾਮ, ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਕਾ ਖ ਾਦਮ, ਸਾਹਿਬ, ਦਾਰਾ ਸ਼ਾਹ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ); **੧੬**/੫੬੫-੬੯3 (ਦਾਰਾ3, ਦਾਰਾ ਸਾਹ, ਬਾਦਸਾਹ); **੧੭**/੫੭੦-੭੪3 (ਦਾਰਾ8, ਦਾਰਾ ਸੁਲਤਾਨ, ਅਕਰਬ ਸ਼ਹੀਦ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੩੭-੭੩ (ਦਾਰਾ9); **ਪੂ.੩0**/੮੮੩-੮੯2 (ਸ਼ਕੋਹ ਦਾਰਾ, ਦਾਰਾ14, ਪੈਕੰਬਰ, ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨੀ, ਅਮੀਰ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ).

ਦਾਰਾਪੁਰ

ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ- **ਗੁ.ਸੋ: ੬**/੩੭ (ਦਾਰਾਪੁਰ, ਦਾਰਾ).

ਦਾਲ

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਮਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤ, 'ਭਾ. ਦਾਲਾ ਰਬਾਬੀ'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੦-੦੧ (ਦਾਲ, ਦਾਲਾ44).

ਦਿਆਨਤਿ ਰਾਇ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦੁਆਰਾ ਮੇਲੇ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਲਾਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ- ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੩.

ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ[1]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ' ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੮੮-੯੫2 (ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ2, ਦਇਆਲ ਸਿੰਘ/ਬੋਧਾ5, ਸਿੰਘ).

ਦਿਆਲ/ਦਯਾਲ ਦਾਸ

ਹਰਿਭਗਤ ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਦਾ ਮੰਦਕਰਮੀ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ; ੭੯**/੧੮੨-੮੩3

ਦਿਆਲਾ

ਦਸਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਮਸੰਦ- **ਗਗ.ਪੂ.**/੧੩੦੦.

ਦਿਦਾਰ ਅਲੀ ਖਾਂ

ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਮੁਖਲਸ ਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[720]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੭.

ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ[1]

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਨਗਾਹੀਏ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਥਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਾਲਕ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯/੨੧੭੯.**

ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ[2]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਚੇ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੬2.

ਦਿਪਾਲਪੁਰ/ਦੇਪਾਲਪੁਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਟੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਪਾਲਪੁਰ ਆਏ[721]- **ਪੁਰਾ: ੩੩**/੧੧੨. ਮਿਹ.**੧: ੧੫੧**/੫੧੦-੧15 (ਸਹਰ); **੧੫੨**/੫੧੨. ਗਿਆ**:** ੪੧੬.

ਦਿਲਬਾਗ

ਕਾਬਲ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਦੋ ਘੋੜਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਾ ਨਾਂ 'ਦਿਲਬਾਗ' ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੫੪, ੬੨2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੩-੮15 (ਜਾਨ ਭਾਈ5).

ਦਿਲਾਵਰ ਖਾਨ

ਅਉਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮਨਸਬਦਾਰ, ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ[722]- **ਕੁ.10: 10**/੧੫੫; **੧2**/੧੭੨-੭੩ (ਖਾਨ ਦਿਲਾਵਰ4, ਖਾਨ). **ਸੁ.10:**

[720] ਉਹੀ, ਪੰ. 633.

[721] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 134.

[722] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 634.

੭/੧੨੩. ਛਿਬਰ: **੧0**/੧੧੧-੧੨2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੪੨੪ (ਖਾਨ ਦਿਲਾਵਰ ਨਾਜ਼ਮ, ਨਾਜ਼ਮ2); **ਪੂ.੬੩**/੧੬੦੬ (ਖਾਨ ਦਿਲਾਵਰ). **ਗਗ.੪: ੳ.੮**/੧੮੬੪ (ਦੇਲਾਵਰੈਂ ਖਾਨ).

ਦਿੱਲੀ

ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜੋ ਇਕ ਮਹਾਂਨਗਰ ਹੈ- **ਪੁਰਾ: ੧੫**/੪੭2. ਮਿਹ.੧: **੩੮**/੧੧੪-੧੫3; **੩੯**/੧੧੬; **੧੫੧**/੫੧੦. ਗਿਆ: ੩੬੪, ੪੨੬. **ਗੁ.ਸੋ: ੬**/੩੨; **੭**/੪੫; **੮**/੪੮; **੧੩**/੮੮; **੧੪**/੯੭; **੧੫**/੧੦੭; **੧੬**/੧੧੦. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧੭2; **੨**/੩੧, ੪22; **੩/**੪੩-੫09; **੫**/੧੨੮-੩੭6; **੬**/੧੫੫-੫੭3; **੭**/੧੮੧, ੨0੬2; **੮**/੨੨੫-੬੩17; **੯**/੩੭੮; **੧੦**/੪੨੭-੪੧4; **੧੭**/੫੯੪; **੧੮**/੬੨੩2; **੨੧**/੭੫੧. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦-੨੪3; **੨**/੨੬, **੨੯**/; ੩/੪੨; **੪**/੫੦, ੫੪, ੬੦, ੬੨; **੬**/੯੬-੯੮2; **੧0**/੧੪੩-੪੫; **੧੧**/੧੬੮; **੧੩**/੧੭੭; **੧੬**/੨੧੧-੧੩2; **੧੭**/੨੨੧-੨੫3; **੧੮**/੨੩੧, ੨੩੮-੪੦3; **੧੯**/੨੪੬; ੫੧; **੨0**/੨੫੨; **੨੧**/੨੮੨, ੮੭. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੫-੮3; **੨**/੨੭; **੪**/੫੧; **੫**/੫੮, ੬੩2, ੬੫, ੮੮; **੬**/੧੧੬2; **੧0**/੧੫੨; **੧੩**/੧੮੯; **੧੪**/੧੯੮, ੨੧੩; **੧੬**/੨੪੫, ੪੮2; **੧੮**/੨੬੫; **੨੦**/੩੦੮; **੨੧**/੩੧੨-੧੩2, **੩੩੧;** ੨੨/੩੪੩, ੪੭2; **੨੩**/੩੫੭, ੬੮; **੨੪**/੩੭੧, ੭੫; **੨੫**/੩੮੩2, ੩੮੭, ੩੯੩-੯੪2; **੨੬**/੩੯੫; **੩0**/੪੪੫. ਛਿਬਰ: **੧**/੬; **੩**/੨੫; **੬**/੫੧2; **੭**/੬੧; **੮**/੬੨-੬੪7; **੯**/੬੫-੭੫7; **੧੦**/੮੦2; **੧੦੧, ੧੧੭3, ੧੨੦;** ੧੧/੧੩੨-੩੩6; **੧੨**/੧੩੪-੪੧6; **੧੩**/੧੪੨-੪੪6; **੧੪**/੧੫੧-੬੦7, ੧੮੬. **ਮਪ.ਵ: ੩੮**/੮੨-੮੩2; **੮੨**/੧੨੫; **੮੩**/੧੨੬; **੯੦**/੧੩੬-੩੭2; **੧੧੪**/੧੬੦-੬੨2; **੧੧੬**/੧੬੨-੬੫3; **੧੨੦**/੧੬੮7; **੧੨੫**/੧੭੬2. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੮੦2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੫**/੯੨; **੬**/੧੬੯; **੧੩**/੨੧੦2; ੨੫/੨੫੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੩**/੪੦੫; **੪**/੪੩੭; **੧੬**/੫੬੭; **੨**/੬0੬-0੭6; **੪**/੬੨੧; **੫**/੬੪੬; **੭**/੬੭੫-੭੮2; **੧੭**/੭੦੪; **੧੯**/੭੧੨-੧੫6. **ਭੰਗੂ: ੧**/੧-੩5; **੧0**/੨੧; **੧੩**/੨੬-੨੯3; **੧੫**/੩੧2; **੧੮.੨**/੪੪; **੨੯**/੭੭; **੩੩**/੮੪; **੪੨**/੯੭; **੪੩**/੯੯; **੪੭**/੧੦੨; **੫੩**/੧੧੬-੨੧2; **੫੮.੧**/੧੨੬2; **੫੮.੩**/੧੩੫; **੬0.੨**/੧੪੬; **੬੧**/੧੪੯; **੬੨**/੧੫੧; **੬੩**/੧੫੨; **੬੪**/੧੫੩; **੬੮**/੧੫੮; **੭੬**/੧੭੩; **੭੭**/੧੭੭; **੭੯**/੧੮੧2; **੮੧**/੧੯੪; **੮੪.੧**/੨੦੫; **੮੮**/੨੧੫; **੮੯**/੨੨੧-੨੩8; **੯0**/੨੨੩2;

੯੨/੨੩0; **੯੫**/੨੪੦; **੧੦੨**/੨੫੮2; **੧੦੩**/੨੫੯-੬੨5; **੧੧੧**/੨੮੭; **੧੧੫**/੩੦੨-੦੩3; **੧੧੯.੧**/੩੧23; **੧੧੯.੨**/੩੧੫4; **੧੨੦**/੩੧੫-੧੭8; **੧੨੧**/੩੨੨4; **੧੨੩**/੩੨੭3; **੧੨੪**/੩੨੭; **੧੩੧**/੩੩੭; **੧੩੨**/੩੪੯; **੧੪੦**/੩੬੫; **੧੫੦**/੩੮੩2; **੩੮੫;** ੧੫੧/੩੮੭-੮੮2; **੧੫੩**/੩੯੫-੯75; **੧੫੪**/੩੯੮-੪੦23; **੧੫੫**/੪੦੩3; **੧੫੬**/੪੦੬-੦੭2; **੧੫੭**/੪੧੩-੧੯12; **੧੫੮**/੪੧੯-੨22; **੧੬0.੧**/੪੨੫2; **੧੬੦.੨**/੪੨੮2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੩-੨੫29; **ਪੂ.੪**/੩੪੧; **ਪੂ.੬**/੩੬੭ (ਦੇਹਲੀ); **ਪੂ.੮**/੩੮੯ (ਦੇਹਲੀ); **ਪੂ.੧੨**/੪੪੭; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੭; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੮ (ਦੇਹਲੀ); **੨0**/੫੧੩; **੨੧**/੫੨੭ (ਦੇਹਲੀ), ੫੨੯; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੫-੯੦੬2 (ਦੇਹਲੀ2); **ਪੂ.੩੨**/੯੮੮-੭11; **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੧-੨੬4; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੧; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੬2; **ਪੂ.੩੮**/੧੧੧੭; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੯; **ਪੂ.੪0**/੧੧੪੫-੫੮2, **ਪੂ.੪੧**/੧੧੬੭-੭੬4; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੫੩; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੩; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੯੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੭; **ਪੂ.੫੮**/੧੫੦12; **ਪੂ.੬੪**/੧੬੦੮; **ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੦-੧੧4; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੫02; ੫੪; **ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੨; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੨; **ਉ.੭**/੧੮੪੬-੪੯4; **ਉ.੮**/੧੮੫੮-੬੦3; **ਉ.੧0**/੧੮੭੮-੮੫7; **ਉ.੧੧**/੧੮੯੬; **ਉ.੧੨**/੧੮੯੮-੧੯੦੬3; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੯; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੧, ੩੩; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੫ (ਦੇਹਲੀ); **ਉ.੧੬**/੧੯੬੬; **ਉ.੧੭**/੧੯੭੬-੭੯3, ੮੯; **ਉ.੧੯**/੨੦੧੪; **ਉ.੨0**/੨੦੩੭; **ਉ.੨੨**/੨੦੬੧; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੭-੭੮2; **ਉ.੨੫**/੨੧੧੭2; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੪, ੨੧2**;** ਉ.੨੮/੨੧੬੪; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੪-੭੬4; **ਉ.੩0**/੨੨੦੩-੦੬8; **ਉ.੩੨**/੨੨੨੬, ੩੧; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੨-੦੩6, ੨੩੧੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੧-੨੯10, ੪0; **ਉ.੩੮**/੨੩੪੭, ੨੩੫੪-੫੭3; **ਉ.੪੪**/੨੪੪੮; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੩-੫੫3; **ਉ.੪੬**/੨੪੬੬6; **ਉ.੪੭**/੨੪੭੬ (ਦਿਹਲੀ); **ਉ.੪੮**/੨੫੧੩2; **ਉ.੪੯**/੨੫੧੪-੪੫18 (ਦੇਹਲੀ); **ਉ.੫0**/੨੫੪੬; **ਉ.੫੧**/੨੫੭੧; **ਉ.੫੩**/੨੬੭੪-੭75; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੬2; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੯; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੮; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੨ (ਦਹੇਲੀ); **ਉ.੫੯**/੨੮੪੪-੪੫2; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੧-੨23.

> "ਦਿੱਲੀ ਮਹਾਂਨਗਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਗਪਗ 570 ਹਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਦਿੱਲੀ /ਦਿੱਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 5 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ 'ਦੇਹਲੀ' ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਨ।"

ਦਿਲੇਰਾਮ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਬੇਗਮ ਨੂਰਜਹਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬੇਗਮ ਦੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕਰੋੜਾਂ ਦੇ ਜੇਵਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਲ ਇਸ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਿਆ[723]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੧; **੧੪੦**/੩੬੫-੭੦੫ (ਦਿਵਾਨ, ਦਿਲੇ|ਸੁ|ਰਾਮ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੪੨੧-੨੪18 (ਦੀਵਾਨ).

ਦਿਵਾਨ ਸਿੰਘ

ਬੁੰਦੇਲ ਗੋਤ ਦਾ ਸਿੰਖ ਸਿਪਾਹੀ, ਜ਼ੋ ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦਾ ਸੰਗੀ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੯੩; **ਉ.੫੨**/੨੬੨੮.

'ਦੀਨਾ'

ਥਾਣਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਕਾਂਗੜ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਜਿਥੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਉਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ 'ਜਫ਼ਰਨਾਮਾ' ਲਿਖਿਆ ਸੀ[724]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨. ਛਿਬਰ**: ੧੦/**੧੧੪ (ਦੀਨਪੁਰ). **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੪ (ਦੀਨੈ); **੨੧.੨**/੫੯ (ਦੀਨੈ2)

ਦੀਨਾ ਨਗਰ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਦੂਰ, ਜੋ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[725]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੨**/੩੭੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੫ (ਦੀਨੇ); **ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੯-੯੧ (ਦੀਨੇ ਕੇ ਪਿੰਡ, ਦੀਨੇ) **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੨-੬੬2.

ਦੀਨਾ ਬੇਗ

---

723 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 365 (ਫੁਨੇ.)।

724 ਉਹੀ, ਪੰ. 54.

725 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 637.

ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ, ਸ਼ਕਰਪੁਰ ਦਾ ਅਰਾਈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕਤ ਨਾਲ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ[726]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੬**/੩੦੭-੦੯5 (ਬੇਗ ਦੀਨੰ); **੧੨੦**/੩੧੬-੨੨10 (ਨ੍ਵਾਬ/ਨਵਾਬ21); **੧੨੧/**੩੨੩-੨੪੫; **੧੪੧**/੩੭੦-੭1੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੬੦੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੧੨੧੨-੧੮3. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੧-੪314 (ਦੀਨ ਬੇਗ ਨੁਵਾਬ, ਨਵਾਬ ਜਲੰਧਰ); **ਉ.੩੮**/੨੩੪੪-੪੭5; **ਉ.੪੩**/੨੪੨੫; **ਉ.੪੮**/੨੪੯੯.

ਦੀਪ ਸਿੰਘ[1]

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੋਹੂਵਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਆਪ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ 1760 ਈ. ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ[727]- **ਭੰਗੂ: ੪੫**/੧੦12; **੭੫**/੧੭੩; **੮੪.੨**/੨੧੦; **੧੬੨**/੪੩੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੦ (ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ)- **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੭੦3 (ਸ਼ਹੀਦ/ਸ਼ਹੀਦ ਜੀ2); **ਉ.੧੩**/੧੯੪੯ (ਹਰਿ ਦੀਪ); **ਉ.੧੯**/੨੦੦੯; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪-੨੫2; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੮; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੩; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੩-੫੬4; **ਉ.੨੮**/੨੧੬੨; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੮-੯੮2. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੬ (ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ); **ਉ.੫੦**/੨੫੪੫-੬੦16 (ਮਹੀਪ ਪੰਥ ਮੈਂ, ਮਿਸਲ ਸ਼ਹੀਦਨ ਕਾ ਸਰਦਾਰੈਂ ਸਿੰਘ9, ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਬਰ ਬਲੀ); **ਉ.੫੧**/੨੫੬੧; **ਉ.੫੨**/੨੬੦੪; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੮-੭5 (ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ).

> "ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਦੀਪ ਹਰਿ ਅਤੇ ਸਿੰਘ/ਜੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ 70 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ।"

ਦੀਪ ਸਿੰਘ[2]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਚੂਹੜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੯-੪੦5.

ਦੀਪ ਸਿੰਘ[3]

---

[726] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 307 (ਫੁਨੋ.)।

[727] ਉਹੀ, ਪੰ. 101.

ਹੀਰਾ ਦਾਸੀਏ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧੂ- **ਉ.੫੯**/੨੮੬੩.

ਦੀਪ ਚੰਦ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਦੀਪ ਚੰਦ ਸੋਢੀ- ਛਿਬਰ: **੬**/੫੭; **੭**/੬੦5 (ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਪੋਤਾ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੭.

ਦੀਪਾ[1]

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੧੭੨ (ਦੀਪਾ ਮਾਲੂਸਾਹੀ).

ਦੀਪਾ[2]

ਧੀਰ ਮੱਲ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਲੜਕਾ- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੩**/੬੩੫ (ਦੀਪਾ, ਦੀਪ ਰਮਦਾਸ).

ਦੁਆਰਕਾ/ਦੁਆਰਾਵਤੀ

ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਵਿਚ ਬੜੌਦਾ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਪੁਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ[728]- **ਕੁ.੧0: ੯**/੧੨੯. **ਸੁ.੧0: ੨**/੧੭; **੭**/੧੧੮. ਛਿਬਰ: **੧0**/੧੦੩. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੪2; **੩੭**/੮੦-੮੨2; **੧੬੯**/੨੧੩. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪ (ਦੁਾਰਕਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੯ (ਦੁਾਰਵਤੀ, ਦੁਾਰਕਾ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੫ (ਦੁਾਰਕਾ, ਦੁਾਰਾਵਤੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੪; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩.

ਦੁਆਰਕਾ ਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ, 'ਬਾਬਾ ਦੁਆਰਕਾ ਦਾਸ' ਜੀ[729]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧**/੬੨੬-੨੮2 (ਸ੍ਰੀ ਦੁਆਰਕਾਦਾਸ, ਬਾਬਾ ਦੁਆਰਕਾਦਾਸ2). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੮੫2 (ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ).

---

[728] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 658.

[729] ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਭਾਗ-੨, ਖੰਡ-੨), ਪੰ.. 629.*

ਦੁਆਰਾ/ਰੇ

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਜੀ, ਮੰਡਿਆਲੀ ਨਿਵਾਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ 'ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਜੀ' ਨਾਲ ਸੰਮਤ 1672 ਨੂੰ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ[730]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੬-੪੦੬੭ (ਦੁਆਰਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਦ੍ਵਾਰਾ੪, ਦਾਸ, ਸਸੁਰ); **੧੭**/੫੬੬-੯੪੬; **੧੯**/੬੫੦੨; **੨੦**/੭੦੪-੦੯ (ਦ੍ਵਾਰਾ੩); **੨੧**/੭੬੭ (ਦ੍ਵਾਰਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੦.

ਦੁਸਾਂਝ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਥਾਣਾ ਬੰਗਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਬੰਗਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[731]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩੪ (ਦੁਸਾਂਝਾ).

ਦੁਕੋਹੇ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਦੁਕੋਹਾ[732]'- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੪੬; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੯.

ਦੁਖ ਨਾਸਨ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਾਬਲ ਵੱਲ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਪੋਠੋਹਾਰ ਦੀ ਉਜਾੜ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਧਰਤੀ ਖੋਦ ਕੇ ਜਲ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਚਸ਼ਮੇ ਦਾ ਨਾਂ 'ਦੁੱਖ ਨਾਸਨ' ਰੱਖਿਆ- **ਮਪ-ਕ, ਭ-੧: ੪੮**/੩੬੯.

'ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ ਬੇਰੀ'

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਾਲ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਇਕ ਬੇਰੀ ਵਾਲੇ ਘਾਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ (ਪੱਟੀ ਦਾ) ਦੀ ਇੱਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕੋੜ੍ਹੀ ਪਤੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਠੀਕ ਹੋਇਆ ਸੀ[733]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:**

---

[730] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 826.

[731] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 641.

[732] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਜਿ. ਪੰਜਵੀਂ),* ਪੰ. 2546.

[733] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 642.

੧੦/੪੩੩ (ਦੁਖ ਭੰਜਨਿ); **੧੮**/੬੦੪-੦੬ (ਨਿਮਾਣੀ, ਦੁਖਭੰਜਨ2, ਦੁਖਭੰਜਨ ਬੇਰੀ, ਬੇਰ3). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੧੯**/੫੦੩ (ਦੁਖ ਭੰਜਨਿ).

'ਦੁੱਨਾ ਸਿੰਘ'

ਫੂਲ ਵੰਸ਼ੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਰਾਮ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੬੧**/੪੩੧ (ਦੁਨੋ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩ (ਦੁੱਨਾ ਹਰਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੮-੦੯ (ਦੁੱਨਾ ਸਿੰਘ, ਸਰਦਾਰ ਦੁਨੇ); **ਉ.੫੬**/੨੭੨੬-੩੭੫.

ਦੁਨੀ ਚੰਦ[1]

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ 'ਦੁਨੀ ਚੰਦ' ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ- **ਪੁਰਾ: ੭**/੧੩੫-੩੭11 (ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਧੁਪੁੜ, ਖੱਤ੍ਰੀ); **੪੦**/੧੪੧ (ਕਰੋੜੀਆ6). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੭**/੩੬੬-੬੭7; **੫੦**/੩੮੨ (ਕਰੋੜੀਆ2).

ਦੁਨੀ ਚੰਦ[2]

ਭਾਈ ਸਾਲ੍ਹੋ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਮਾਝੇ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸਰੀ ਚੰਦ ਜਸਵਾਲੀਏ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫੁਰਮਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੱਠਾ ਅਤੇ ਕੰਧ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਲੱਤ ਤੁੜਾਈ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੱਪ ਲੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਰ ਗਿਆ[734]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੪**/੬੩; **੧੦**/੧੪੨; ੧੧/੧੬੧-੬੩੫ (ਦੁਨੀ ਸਸਿ). **ਸੂ.੧੦: ੧੧**/੧੬੫; **੧੫**/੨੨੩-੨੭3 (ਦੁਨੀ7, ਦੁਨੀ ਛਪਾਕਰ, ਦੁਨੀ ਸਸ ਮਸੰਦ, ਦੁਨੀ ਨਿਸਾਕਰ).

ਦੁਰਗ ਗੋਲ ਕੁੰਡਾ

---

[734] ਉਹੀ, ਪੰ. 643.

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲਾ ਅਤੇ ਨਗਰ, ਜੋ ਸਰਵਦਰਸ਼ਨ ਸਾਰਸੰਗ੍ਰਹ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਮਾਧਵਾਚਾਰਯ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ[735]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੦੯.

'ਦੁਰਗਾ'

ਭੰਭੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਮਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯਕੀਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਦੀ ਪਦਮ ਰੇਖਾ ਦੇਖ ਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਸਹਿਨਸ਼ਾਹ ਬਣੇਗੇ[736]- **ਮਪ.ਵ: ੨੯**/੬੩-੬੪੫ (ਦੁਰਗੋ ਭੰਭੀ3). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੯**/੧੦੭ (ਦੁਰਗੋ).

ਦੁਰਗਾਦਾਸ

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨੀਏ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਦੁਰਗਾਪੁਰ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਥਾਣਾ ਰਾਹੋਂ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਹੈ[737]- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੦**/੨੩੯.

ਦੁਰਾਨੀ ਸ਼ਾਹਿ ਅਹਿਮਦ

ਵੇ 'ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ'

ਦੁਲਚਾ ਸਿੰਘ

ਦੂਹਲਾ ਸਿੰਘ, ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਨੇੜੇ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਸੀ[738]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੮2 (ਦੁਲਚੈ ਸਿੰਘ3, ਦੂਹਲਾ ਸਿੰਘ); **੧੫੮**/੪੨੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੭**/੨੪੭੮-੮੩3.

ਦੁਲਚਾ, ਮਸੰਦ

---

735 ਉਹੀ, ਪੰ. 431.

736 ਉਹੀ, ਪੰ. 644.

737 ਉਹੀ, ਪੰ. 645.

738 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 408 (ਫੁਨੇ.)।

੭ਵੇਂ ਅਤੇ ਦਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਮਸੰਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪੇ ਚੋਰ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਕੰਗਣ ਭੇਟ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਲਈ ਰੱਖ ਲਈ ਸੀ[739]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੭-੭੮ (ਦੁਲਚਾ/ਦੁਲਚੇ5).

ਦੁਲੱਟ ਰਾਇ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਰਾਜਪੂਤ ਦਾ ਕੁਲ ਭੱਟ- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੨-੨੪੫ (ਦੁਲੱਟ6, ਰਾਇ ਦੁੱਲਟ)

ਦੁੱਲਾ

ਮਾਲਵੇ `ਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੦.

ਦੁਵਿੰਦ

ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਮਲਯਾਗਿਰ ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੦ (ਭੂਪ ਦੁਵਿੰਦ).

ਦੂਦੀਏ, ਗਾਮ

ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਇਕ ਨਗਰ, ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇੱਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੩੭.

ਦੂੰਦੈ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਮੁਗ਼ਲ ਸ਼ਾਸਕ ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਸਿਪਹ-ਸਲਾਰ 'ਲੱਲਾ ਬੇਗ' ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੭; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੭-੭੯2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩0**/੮੯੩.

ਦੇਉਗਾਉ

ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਥੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਂਈ ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚੇਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਦਿਕ ਅਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਮਿੱਤਰ 'ਸੁੰਦਰਸ਼ਾਹ' ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੬, ੭੮੧-੮੨2.

ਦੇਸ ਰਾਜ[1]

---

[739] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਜਿ. ਦੂਜੀ), ਪੰ. 1277.*

ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰਾਂ `ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਅਕਤੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੧. **ਗਗ.੪:ਉ.੩੫**/੨੨੭੫.

ਦੇਸ ਰਾਜ2

ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਗੁਰ ਭਗਤ ਖਤ੍ਰੀ ਸੀ, ਸੰਮਤ 1825 ਵਿੱਚ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਚਾਰ ਲੱਖਰੁਪਯਾ ਇਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਦੇ ਢਾਹੇ ਹੋਏ ਹਰਿਮੰਦਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਸੀ[740]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੬-੦੮6.

ਦੇਸਾਂ

ਪੱਟੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮਾਈ, ਜੋ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਇਸਦੇ ਸੱਤ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ[741]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੬**/੫੩੫-੩੬4 (ਮਾਈ5, ਦੇਸਾ ਮਾਈ, ਜਟੀ ਸੁ ਜਾਤਿ, ਸੰਧੂ).

ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ

ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਏ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰਬਰਾਹ ਵੀ ਰਿਹਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੧੭੧੯-੭15.

ਦੇਸੋ

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ 'ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ' ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੪.

ਦੇਸੂ/ਦੇਸ੍ਰ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਭੀਖੀ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਚਾਹਲ ਗੋਤ ਦਾ ਸਖੀ ਸਰਵਰ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਲਵਾ ਰਟਨ ਸਮੇਂ ਮਿਲਿਆ- ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੀਰ ਬਖਸ਼ੇ[742]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੪-੧੫5.

'ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ'

---

[740] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 648.

[741] ਉਹੀ।

[742] ਉਹੀ।

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ। ਭਾਈ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਬੜਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁਰਖ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਕੈਂਥਲ ਰਿਆਸਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ[743]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੫੯੮ (ਭਾਈ ਕੈੈਂਥਲ ਕੋ ਪਤੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩ (ਦੇਸੂ ਹਰਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੩੨ (ਭਾਈ ਦੇਸੂ3).

ਦੇਹਰਾਦੂਨ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਤੋਂ 40 ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਪੁਰ ਪਹਾੜੀ ਦੂਨ ਵਿਚ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ 1699 ਈ. ਵਿਚ ਬਣੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਹਰਾ-ਦੂਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ[744]- **ਗਗ.੨:ਪੂ.੩੦**/੯੦੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯ (ਦੇਹਰੇ ਦੂਣ).

'ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ'

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਬਟਾਲਾ ਵਿੱਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ 22 ਮੀਲ ਉਹ ਨਗਰ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੇਹ ਤਿਆਗੀ ਸੀ[745]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪ (ਦੇਹਰੇ ਨਾਨਕ); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੮ (ਦੇਹਰੇ ਨਾਨਕ).

ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ

ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਨੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[746]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; ੮/੨੩੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਦੇਵਦੱਤ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਦੇ, ਨਵਾਬ ਦਉਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ[747]- **ਗਿਆ:** ੩੦੨.

ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ[1]

---

743 ਉਹੀ, ਪੰ. 902.

744 ਉਹੀ, ਪੰ. 649.

745 ਉਹੀ।

746 ਉਹੀ, ਪੰ. 651.

747 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 138.

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਬਿੱਘਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ[2]

ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਵੇਦਾਂਤ ਗਿਆਨੀ, ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ (ਸੰਪਰਦਾਇ ਵਾਲਾ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਹਾਸਿਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੪.

ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ[3]

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸੰਗੀ ਸਿਪਾਹੀ, ਇਹ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਠਹਿਰੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਲਾਂਗਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੩.

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਇਹ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ 1840 ਈ. ਨੂੰ ਗੱਦੀ `ਤੇ ਬੈਠਾ[748]-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੧੯-੨੦ (ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ).

ਦੇਵੀ ਦਾਸ[1]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਿਆ[749]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਦੇਵੀ ਦਾਸ[2]

ਹਿਦਾਲੀਏ ਬਿਧੀ-ਚੰਦ ਦੁਆਰਾ ਵਿਆਹੀ ਵੇਸਵਾ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪੁੱਤਰ, ਨਿਰੰਜਨੀਆਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਿਸ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੩3.

ਦੇਵੀ ਦਿਤਾ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਤਿਲਕ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਨ- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੭੮ (ਪੰਡਿਤ ਦੇਵੀ ਡਿਤਾ, ਪੰਡਿਤ), ੮੮-੯੦5.

---

[748] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 651.

[749] ਉਹੀ।

ਦੋਦਾ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਇਸਨੇ ਭਾਈ ਦੁਨੀ ਚੰਦ (ਕਰੋੜੀਆ) ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਅਸੀਸ ਨਾਲ 1504 ਈ. ਦੇ ਕਰੀਬ ਰਾਵੀ ਕੰਢੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[750]- **ਗਿਆ:** ੫੧੨-੧੩5.

ਦੋਦਾ[2]

ਮੁਕਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਕਾਉਣੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ[751]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੩**/੩੫੦ (ਦੋਢ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੧**/੨੩੯੯ (ਦੋਦੇ); **ੳ.੫੫**/੨੭੨੫.

ਦੋਬੁਰਜੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪਾਇਲ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸੰਗੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੬੯੮.

'ਦੌਲਾਸ਼ਾਹ'

ਗੁਜਰਾਤ (ਪੰਜਾਬ) ਨਿਵਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦਰਵੇਸ਼, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਮਿਲਾਪ 'ਭਾਈ ਗੜੀਆ' ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜੀ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਕੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਨੇ 100 ਤੋਲਾ ਸੋਨਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ[752]- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੮**/੪੯੩-੯੫ (ਮੀਆਂ ਦੌਲੇ4, ਬਡਾ ਫਕੀਰ, ਮੀਆਂ ਜੀ3, ਦੌਲੇ ਪੀਰ, ਮੀਆਂ4, ਦੌਲਾ/ਜੀ2). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੯੧ (ਦੌਲਾ).

ਧੰਧਲੀ

ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਪੁਰਸ਼, ਜਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਨਾਲ 18 ਨਗਰ ਗਰਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ[753]- **ਭੰਗੂ: ੮੮**/੨੧੯. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੯**/੨੧੯੨.

---

[750] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 83.

[751] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 350 (ਫੁਨੇ.)।

[752] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 654.

[753] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 219.

ਧਨਵੰਤੀ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫.**/੧੪੧-੪੨2; **੯**/੩੮੫2.

ਧੰਨਾ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- ਮਿਹ.**੧: ੨੪**/੭੩; **੫੯**/੧੮੯; **੭੬**/੨੫੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬:੪**/੯੬. **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੨੯ (ਭਗਤ।ਔ।ਧੰਨਾ). **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੨੫੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੧ (ਧੰਨੇ).

ਧਨਾਸਰੀ

ਇਹ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ 10ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ-[754] ਮਿਹ.**੧: ੪੨**/੧੨੫; **੫੧**/੧੫੦; **੬੫**/੨੧੧; **੯੦**/੨੯੪2; **੧੦੯**/੩੬੧. **ਚਤੁ.੩: ੧੬**/੪੦੪; **੧੭**/੪੦੭2; **੧੯**/੪੧੫-੧੬2; **੪੪**/੫੨੬. ਗਿਆ**:** ੩੮੯, ੪੦੪. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੭**/੧੮੬; **੮**/੨੩੯; **੧੮**/੬੨੧.ਛਿਬਰ**: ੫**/੪੨-੪੩2. **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੨੧**/੧੩੫.

ਧਨਾਸਰੀ ਦੇਸ/ਦੇਸਿ

ਆਸਾਮ ਦੇ ਧੁਰ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਵਸੀ ਇਕ ਵਾਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਜਿਹੜੀ ਧਨਾਸਰੀ ਨਦੀ ਦੁਆਲੇ ਵਸੀ ਹੈ[755]- **ਪੁਰਾ: ੪੨**/੧੪੯, ੫੧; **੪੩**/੧੫੪2; **੪੪**/੧੫੪.

'ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ[1]'

ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਬੰਦਈ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੯**/੨੦੧੦; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪ (ਸਿੰਘ ਧੰਨਾ).

ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ[2]

---

[754] ਮਹਾਨਕੋਸ਼,ਪੰ. 660.

[755] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ.

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਭਾਈ ਗੌਰੇ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੩; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੪.

'ਧੰਨੀ'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਹਲਮ ਵਿਚ ਚਕਵਾਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ[756] **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੨**/੨੬੦੮; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੫.

ਧਨੌਲਾ

ਬਰਨਾਲਾ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਸੰਗਰੂਰ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਕਸਬਾ[757]- **ਭੰਗੂ: ੧੬੧**/੪੩੨.

ਧਮਧਾਨ

ਸੁਨਾਮ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਨਰਵਾਣਾ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਧਮਤਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[758]- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੬੩੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੫੦ (ਸ੍ਰੀ ਧਮਧਾਣ ਸਾਹਿਬੈਂ).

ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ[1]

ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ (ਸਿਆਲਕੋਟ) ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਗੀ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੦.

ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ[2]

ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡਿਉਢੀ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਖੁਦਗਰਜੀ ਕਰਕੇ ' ਸਿੱਖ ਰਾਜ' ਦਾ ਪਤਨ ਹੋਇਆ[759]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੬-੮੭ (ਬਜੀਰ ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ, ਧਯਾਨ ਸਿੰਘ, ਬਜੀਰ); **ਉ.੫੭**/੨੭੪੮2.

ਧਰਮ ਸਿੰਘ[1]

---

[756] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 674.

[757] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 432 (ਫੁਨੋ.).

[758] ਉਹੀ, ਪੰ. 661.

[759] ਉਹੀ, ਪੰ. 674.

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ[760]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੯੯2.

ਧਰਮ ਸਿੰਘ[2]

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ-ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਪਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ[761]- **ਭੰਗੂ: ੩੩**/੮੫; **੮੪.੨**/੨੧੦; **੯੬**/੨੪੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮ (ਘਰਮ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੫; **ਉ.੬**/੧੮੩੦; **ਉ.੭**/੧੮੫੫; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੦; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੩; **ਉ.੩੩**/੨੨੪੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧2.

ਧਰਮ ਸਿੰਘ[3]

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲੇ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੭੯**/੨੧੭੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੯੪.

'ਧਰਮਸਿੰਘ[4]'

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਦੁੱਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੬.

ਧਰਮ ਸਿੰਘ[5]

ਜਟਵਾੜਾ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਹਾਰਨਪੁਰ) ਦਾ ਵਾਸੀ, ਜੋ ਸੰਤਰਾਮ ਜੱਟ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। 1699 ਈ. ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਕੇ 'ਪਿਆਰੇ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਲਈ[762]- **ਗੁ.ਸੋ ੧੪**/੯੯-੧੦੪5 (ਸਿੰਘ). **ਕੁ.੧੦: ੮**/੨੯, ੧੩੩; **੧੮**/੨੪੧-੪੨੫; **੨੦**/੨੫੪; ੨੭੩. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੬ (ਧਰਮੁ ਚੰਦ). **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੩ (ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਹਠੀਲਾ ਜਟ ਸਿਖ). **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੧. **ਗਗ.੩:** ਪੂ.੬੧/੧੫੭੩; **ਪੂ.੬੫**/੧੬੪੩; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੬; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੬-੧੯5.

ਧਰਮਕੋਟ

---

[760] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 799 (ਫੁਨੇ.)।

[761] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 85 (ਫੁਨੇ.).

[762] ਉਹੀ, ਪੰ. 34.

ਮੋਗੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ' ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੬੯੯-੨੭੦੦2.

ਧਰਮ ਚੰਦ/ਦੁ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੬**/੫੩੯-੫੫17 (ਧਰਮ ਸਸੀ6, ਪੋਤਾ ਨਾਨਕ ਕੇਰ, ਲਖਮੀਦਾਸਹੁ ਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮਸਸਿ, ਪੋਤਾ, ਸਸਿ ਧਰਮ). ਛਿਬਰ: **੧**/੧੧-੧26; **੨**/੧੮-੨੧ (ਧਰਮ ਚੰਦ, ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ ਚੰਦ); **੩**/੩੫ (ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ ਚੰਦ); **੫**/੩੭ (ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ ਚੰਦ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮ (ਧਰਮ ਸਸਿ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੩੬-੩੭੫ (ਗੁਰ ਪੌਤ੍ਰ, ਗੁ. ਨਾਨਕ ਕਾ ਨਾਤੀ, ਗੁਰ ਕੇ ਚੇਰਹੇ).

ਧਰਮ ਚੰਦ/ਚੰਦੁ[2]

7ਵੇਂ ਗੁ. ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਰਘਾਮਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦਾ ਦਾਦਾ-ਛਿਬਰ: **੯**/੬੭; **੧0**/੭੮-੮26, ੮੩; **੧੧**/੧੩੩; **੧੩**/੧੪੩; **੧੪**/੧੫੯2, ੧੮੭.

ਧਰਮ ਦਾਸ[1]

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿਛੋਂ ਕਾਂਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਹੰਤ ਹੋਇਆ[763] - **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੯3.

ਧਰਮ ਦਾਸ[2]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਦਯਾਲਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ- **ਗਗ.੨: ੳ.੩੯**/੧੧੩੨; **ਪੂ.੪0**/੧੧੬੦.

ਧਰਮਦਾਸ[3]

ਜੋਧ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਜੋ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੯੧**/੨੨੬. (ਧਰਮ|ਜੁ| ਦਾਸ). **ਗਗ.੪: ੳ.੩੧**/੨੨੧ (ਧ੍ਰਮ ਦਾਸ)

ਧਰਮ ਨਾਥਿ

---

[763] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 663.

ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਹਰਿ.੨: ੭**/੧੨੨.

ਧਰਮਾ[1]

ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ, ਜੋ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਮੱਲ੍ਹੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ[764]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੧-੭੨੩, ੪੧੧੨; **੧੭**/੫੬੬੨; **੧੯**/੬੫੦੨; **੨੦**/੭੦੫-੦੬੨, ੭੦੯; **੨੧**/੭੬੭, ੬੯, ੭੯੪.

ਧਰਮਾ[2]

ਧਰਮਾ ਜਾਟ ਜਵੰਧਾ ਗੋਤ ਦਾ ਇਹ ਚੋਰ ਲੁਟੇਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਕਰੋਪੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੭.

ਧਰਮਾ[3]

ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪.

ਧਾਮ-ਪੁਰਾ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਅਧੀਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਲੁੱਟਿਆ- **ਗਗ.੫; ਉ.੪੮**/੨੫੧੨.

ਧਾਰੀ

ਉਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਹੰਕਾਰੀ ਚੌਧਰੀ, ਜਿਸ ਚੌਧਰ ਦਾ ਵਰ, ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਮਾਤਾ ਰਾਜ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਨੂੰ, ਛੱਤ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਤੀਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਸਿਰ ਦੇਣ ਬਦਲੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[765]-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੪੦੪ (ਚੌਧਰੀ ਹੰਕਾਰੀ ਧਾਰੀ ਨਾਮ).

ਧਾਲੀਵਾਲ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਨਕੋਦਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੬੩ (ਧਾਲੀਵਾਲੇ).

ਧੀਂਣ ਮੁਲਾਣਾ

---

[764] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 827.

[765] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1404.

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਦੋ ਪਿੰਡ ਧੀਣ ਅਤੇ ਮੁਲਾਣਾ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਲੁੱਟੇ- **ਗਗ.੪: ਉ.੫**/੧੮੧੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੩.

ਧੀਰ ਮੱਲ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ, ਮਾਤਾ ਅਨੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੁੱਤਰ।[766] ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਵਿਰੋਧੀ ਰਿਹਾ, ਗੁਰਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ `ਤੇ ਗੋਲੀ ਵੀ ਚਲਾਈ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੭; **੮**/੨੩੮; **੧੬**/੫੫੬; **੧੭**/੫੬੦-੬੧2 (ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਤ, ਬਾਬੇ ਪੁਤ੍ਰ), ੫੬੮, ੫੮੫-੮੭2; **੧੮**/੪੯੯; **੧੯**/੬੪੮; **੨੦**/੭੧੨, ੭੩੪2, ੭੩੬; **੨੧**/੭੪੬4, **੭੫੪-੫੬4** (ਗੁਰ ਸੁਤ ਨੰਦ), ੭੬੫-੭੩3 (ਸੁਤ ਜੇਸਟ, ਕਪਟੀ, ਗੁਰ ਸੁਤ, ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕਾ ਵਤਾਰ). **ਛਿਬਰ: ੬**/੫੭; **੭**/੬੦; **੯**/੬੬-੬੮15 (ਬਾਬੇ2, ਧੀਰੂ2); **੧੦**/੯੫2, ੧੦੧. **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮; **੧੨੧**/੧੭੧ (ਧਰ ਮਲ ਸਾਹਿਬ3). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧**/੬੨੪-੨੬3; **੩**/੬੩੩-੩੫4; **੪**/੬੩੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੯੬4; **ਪੂ.੨੭**/੬੦੨-੦੩3; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੩ (ਬਡ ਪੌਤ੍ਰ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੦੮-੦੯3; **ਪੂ.੩੨**/੯੨੫ (ਮੱਲ ਧੀਰ।ਸੁ। ਬੀਰ), ੯੩੩, ੯੭੪; **ਪੂ.੩੩**/੯੮੨-੯੭4 (ਮਹਾਂ ਪਾਤਕੀ, ਧੀਰ।ਸੁ। ਮੱਲੂ, ਧੀਰਜ ਮੱਲ2, ਧੀਰ ਮਲੈ, ਮੱਲ ਧੀਰ, ਧੀਰਜ); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੮੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੬ (ਧੀਰ ਮਲੈ); **ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮-੭੯4.

ਧੀਰਮੱਲੀਏ

ਧੀਰ ਮੱਲ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂ ਧੀਰ ਮੱਲ ਦੇ ਸਿੱਖ- **ਛਿਬਰ: ੯**/੬੮; **੧੦**/੯੫, ੯੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੮.

ਧੋਗੜੀ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਲੰਧਰ- ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਅਲਾਵਲਪੁਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ[767]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੨੧.

ਧੋਬੜੀ

[766] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 668.

[767] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 321 (ਫੁਨੋ.)।

ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਗੁਆਲਪਾਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ ਨਦੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਬਾਦ ਹੈ-[768] **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੬**/੧੦੬੦.

ਧੌਲਪੁਰ

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਆਗਰੇ ਪਾਸ ਇਕ ਬਮਰੌਲੀਆ ਜੱਟ ਵੰਸ਼ੀ ਰਿਆਸਤ, ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਆਗਰਾ ਅਤੇ ਭਰਤਪੁਰ ਕਰੌਲੀ ਆਦਿਕ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ[769]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੩.

'ਧੌਲਾ'

ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ , ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਧਨੌਲਾ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੰਢਿਆਏ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ-ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਹੈ[770]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੧-੭੩੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੨ (ਧੌਲੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੬ (ਧੌਲੈ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫ (ਧੌਲੇ). **ਗਗ.੫ ਪੂ.੪੧**/੨੩੯੯.

ਧੌਲੀਧਾਰ

ਕਾਂਗੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਹਾੜ ਦੀ ਇਕ ਉੱਚੀ ਧਾਰਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਦਾ ਬਰਫ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਚੰਬਾ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ[771]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.10**/੪੨੦.

ਨਉਸੇਰਵਾ

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਕੋਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ ਵਿਚ ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੋਸਟਿ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ[772] ਗਿਆ: ੫੩-੩੪2.

ਨਉ ਬਿਆਕਰਣ

[768] ਉਹੀ, ਪੰ. 673.

[769] ਉਹੀ।

[770] ਉਹੀ।

[771] ਉਹੀ।

[772] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 142.

ਐਂਦ੍ਰ, ਚਾਂਦ੍ਰ, ਕਾਸਕ੍ਰਿਤਸਨ, ਆਪਿਸ਼ਾਲਿ, ਸਾਕਟਾਬਨ, ਪਾਵਿਨੀਬ ਅਮਰ, ਜੈਨੇਂਦ ਅਤੇ ਕਲਾਪ (ਕਾ ਤੰਤ੍ਰ), ਇਹ ਨੌਂ ਵਿਆਕਰਣ ਹਨ[773]- **ਮਿਹ.੧: ੫੮**/੧੮੮. **ਹਰਿ.੨: ੨**/੩੬. **੪੦**/੨੪੪2; **੫੦**/੩੧੨. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੦੬.

ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਇਰਾਨ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ- ਗਿਆ: ੫੩੪-੩੫2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੩

ਨਕੱਈ[1]

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ 12 ਮਿਸਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਿਸਲ। ਇਸ ਦਾ ਬਾਨੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨੱਕਾ' ਦੇਸ਼ ਵਾਲਾ ਸੀ[774]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੪; **੧੩੮**/੩੬੦-੬੧ **੧੫੬**/੪੨੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੩੦ (ਨੱਕਯਨ); **ਉ.੪੬**/੨੪੬੬; **ਉ.੫੩**/੨੬੫੯-੬੪2 (ਨੱਕਯਨ, ਨਕਾਯਣ).

ਨਕਈ[2]

ਨੱਕੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੯; **ਉ.੩੫**/੨੨੯੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੬੯.

ਨਕੋਦਰ

ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਤਹਿਸੀਲ ਵੀ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੧; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੮.

ਨੰਗਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ, ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਚੂੜੀਆਂ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਨਗਾਹਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 'ਡੇਰਾ ਗਾਜ਼ੀ ਖਾਂ' ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜਿਥੇ ਸਖੀ ਸਵਰ ਸੁਲਤਾਨ ਦੀ ਕਬਰ ਹੈ[775]- **ਗਗ: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੫.

---

[773] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 722.

[774] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 55.

ਨਗਾਹੀਆ ਸਿੰਘ

ਦੁਲੱਟ ਗੋਤ ਦਾ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੫; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੦. **ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੩; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੮; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੮2. **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੪.

ਨਗੀਨਾ ਘਾਟ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਗੀਨਾ ਘਾਟ ਸਾਹਿਬ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿ.ਮੀ. ਦੀ ਵਿੱਥ ਉਤੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਕੰਢੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[776]- **ਕ.੧੦: ੧**/੨੧; **੨੧**/੨੮੬, ੮੯. **ਸੁ.੧੦: ੨੮**/੪੨੮2 **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੦-੧੧.

ਨਜ਼ਬੁਲ ਦੌਲਾ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸ਼ਕ ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੦-੮੫2 (ਵਜੀਰ4).

ਨਜਾਬਖਾਨ

ਕੁੰਜਪੁਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇਹ ਸੌ ਸਵਾਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਨਮਕ ਹਰਾਮ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਜੋ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਉਂਟੇ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ[777]- **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੨**/੧੩੮੩; **ਪ੍ਰ.੫੫**/੧੪੪੪; ੫੨ ੫੫, ੫੭.

ਨਜਾਮਦੀਨ/ਨਿਜਾਮਦੀਨ ਔਲੀਆ

ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਚਿਸ਼ਤੀ ਸਿਲਸਿਲੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ, ਦਿੱਲੀਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪੀਰ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮੋਇਆ ਹਾਥੀ ਜਿਵਾਇਆ ਸੀ, ਤਦੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੋਸ਼ਟਿ ਹੋਈ ਸੀ[778]- **ਗਿਆ:** ੩੬੬-੬੮3.

ਨਜ਼ੀਬ ਖਾਂ

---

[775] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 220-21.

[776] ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, ਸੁਖਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 146.

[777] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 679.

[778] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 143.

ਨਜ਼ੀਬੁੱਦੌਲਾ, ਰੁਹੇਲਾ ਸਰਦਾਰ ਜੋ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬੜਾ ਹਮਾਇਤੀ ਤੇ ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਸੀ[779]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੧3 (ਨਜ਼ੀਬ ਖਾਂ ਰੁਹੇਲੇ, ਰੁਹੇਲਾ/ਲੇ6); **੧੨੦**/੩੨੬ (ਰੁਹੇਲਾ, ਨਜੀਬਾ); **੧੨੯**/੩੩੦-੩੧ (ਰੁਹੇਲੇ3, ਨਜੀਬੈ); **੧੩੧**/੩੩੩-੩੭ (ਰੁਹੇਲੇ2) ਨਜੀਬਾ, ਨਜੀਬ ਖਾਨ ਰੁਹੇਲੇ); **੧੫੧**/੩੮੭ (ਨਜੀਬੇ ਰੁਹੇਲੇ2); **੧੫੧**/੩੯੫-੯੭ (ਰੁਹੇਲੇ ਨਜੀਬੇ, ਰੁਹੇਲੈ5). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੬੩ (ਖਾਂ ਨਜੀਬ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨ (ਰੋਹੇਲ ਨਜੀਬ ਖਾਨ2, ਖਾਂ ਨਜੀਬ); **ਉ.੩੮**/੨੩੪੪; ੫੩2; ਉ.੫੦/੨੫੪੬ (ਖਾਂ ਨਜੀਬ ਬਜੀਰ); **ਉ.੫੧**/੨੫੭੬.

ਨਜੀਬਗੜ੍ਹ

ਨਜੀਬ ਖਾਂ ਰੁਹੇਲੇ ਵਲੋਂ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੨; **੧੨੦**/੩੧੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੧ (ਨਜੀਬਾ-ਵਾਦ, ਗੜ੍ਹ-ਨਜੀਬ); ਉ.੩੮/੨੩੫੩ (ਗਢ-ਨਜੀਬ)

ਨਟ

ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸਾੜਵ ਰਾਗ, ਜੋ ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹੀਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[780]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਨੱਤੀ

ਬਟਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਮੇ ਖੱਤ੍ਰੀ ਦੀ ਧੀ 'ਅਨੰਤੀ', ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ, ਸੰਮਤ 1681 ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ[781]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੮੨, ੯੧, ੯੮; **੧੭**/੫੬੦3 (ਮਾਤਾ ਨੱਤੀ ਜੀ), ੫੬੬, ੮੨, ੮੪, (ਮਾਤ, ਮਾਤਾ ਨੱਤੀ); **੧੮**/੫੯੯ (ਮਾਤਾ ਨੱਤੀ); **੧੯**/੬੩੪2, ੬੪੬2, ੬੫੧; **੨੦**/੭੦੫, 0੯; **੨੧**/੭੪੬ (ਮਾਤਾ2, ਨੱਤੀ); **੨੧**/੭੬੫-੭੩6 (ਮਾਤਾ/ਮਾਤ4).

ਨੱਥਾ[1]

---

[779] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 311.

[780] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 679-80.

[781] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 829.

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਢਾਢੀ[782]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੧੩ (ਨੱਥਾ, ਮੀਰ), ੨੨੩ (ਨੱਥੂ ਢੱਢ); **੨੧**/੧੮੩, ੯੪.

ਨੱਥਾ[2]

ਅਲਮਸਾਤ ਫਕੀਰ ਦਾ ਪੋਤਾ ਚੇਲਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ 'ਮਥਰਾਪੁਰ' ਧਰਮਸਾਲਾ ਭੇਜਿਆ- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੫**/੬੮੯-੯੦੧ (ਸੂਧਾ ਫਕੀਰ).

ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੧-੬੨੪, ੭੦-੯੭10 (ਨੱਥਾ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਸੂਰਮੇ2, ਗਯਾਨੀ, ਪੂਰਨ ਜੁਗੀਸ ਸਮਾਨੀ, ਸਮਦਰਸੀ, ਸਤਵਾਦੀ)

ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ[2]

ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਥੇ 'ਚ ਸੰਗੀ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੦ (ਨੱਥਾ ਹਰਿ); **ਉ.੧੯**/੨੦੦੯; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੩; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੩; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੯-੭੦2.

ਨੱਥਾ ਖਹਿਰਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟ ਪਿੰਡ ਦਾ ਖਹਿਰਾ ਜੱਟ ਜੋ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ ਸੀ। ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂ ਕੋਟੀਆ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਕੋਲ ਛੱਡ ਗਿਆ ਸੀ[783]- **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੩੧-੩੩ (ਨੱਥਾ/ਥੇ15). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੨**/੨੨੨੨-੨੩ (ਨੱਥਾ ਖੈਹਿਰਾ, ਨੱਥਾ10, ਖਹਿਰਾ).

ਨੱਥੂ

ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅੱਲੇਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸ਼ਾਹੀ ਮਿਸਤਰੀ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰੰ-ਹਦ ਲੁੱਟਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਹਥਿਆਰ ਲੁੱਟੇ, ਇਸ ਨੇ ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਖਬਰ ਦਿਤੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੬.

---

[782] ਉਹੀ।

[783] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 231.

ਨਥੇ ਸ਼ਾਹ

ਬੁਲਾਕੀ ਮਸੰਦ ਨਾਲ ਸਹਾਇਕ ਮਸੰਦ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੧.

ਨੱਥੋਆਣੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਡਿਆਲਾ ਨਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਗਰ -**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੨.

ਨੰਦੂ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਛਿਬਰ:** ੩/੨੪-੨੯5 (ਬਾਬਾ ਨੰਦ3).

ਨੰਦ ਸਿੰਘ

ਕਾਹਨੂਆਣੇ ਦੇ ਛੰਭ 'ਚ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ- **ਗਗ.੪: ੨0**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦.

ਨੰਦ ਕੌਰ

6ਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ, ਭਾ. ਸਾਧੂ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗੁ. ਬਿ.੬: ੯**/੪੧੧.

ਨੰਦ ਚੰਦ

ਡਰੋਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਉਮਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੋਤ੍ਰਾ, ਜੋ ਡਰੋਲੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮਸੰਦ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੀਵਾਨ ਥਾਪਿਆ। ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਬੜੀ ਬੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ[784]- **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੧੦2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭ (ਨੰਦ ਚੰਦ ਬਲੀ). **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੩. **ਸੁ.੧੦: ੬**/੯੯, ੧੧੨; **੧੧**/੧੬੫-੬੬2 (ਨੰਦ ਸਸੀ). ਛਿਬਰ**: ੧0**/੧੧੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੭; **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੩; **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੦, ੧੯; **ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੫, ੩੭; **ਪੂ.੫੦**/੧੩੫੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੨-੬੭੫; **੭੯; ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੩; **ਪੂ.੫੪**/੧੪੧੯-੨੪6; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪, ੩੮-੩੯2, ੧੪੫23 (ਬੁਲੰਦ।ਜੁ। ਬੀਰ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੬; **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੧-੯22; **ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੭2; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੪-੨੯ (ਦਿਵਾਨ ਨੰਦ ਚੰਦ3).

ਨੰਦ ਰਾਮ

---

784 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 722.

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਲ ਉਮਰ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ- ਛਿਬਰ: **੫**/੩੯.

ਨੰਦ ਲਾਲ[1]

ਭਾਈ ਲਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ- **ਬਾਲਾ: ੧0**/੨੦੫ (ਨੰਦ ਲਾਲ, ਲਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤ).

ਨੰਦ ਲਾਲ[2]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਗੋਆ- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੭੨. **ਸੁ.੧੦: ੧੬**/੨੪੮; **੨੫**/੩੮੪-੮੫2 (ਭਾਈ।ਜੂ। ਨੰਦ ਲਾਲ, ਨੰਦੰ, ਨੰਦ ਲਾਲਾ). ਛਿਬਰ: **੧0**/੧੦੮-੦੯ (ਮੁਨਸੀ ਨੰਦ ਲਾਲ, ਮੁਨਸੀ2, ਮੁਲਾ ਗੋਆ, ਮੁਨਸੀ ਮੁਲਾ ਗੋਆ, ਹਾਫਜ ਮੁਲਾ ਗੋਆ); **੧੨**/੧੩੪੫). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੭੩੬-੩੭੫; **੫**/੭੪੨-੪੫12 (ਹਿੰਦੂ ਬਡਾ); **੬**/੭੪੮-੬੧10 (ਭਾਈ ਜੀ2) **੯**/੭੬੧-੬੩੫; **੧੦**/੭੬੫3. **ਭੰਗੂ: ੫੮.੧**/੧੨੬-੨੭5. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੫-੮੮3 (ਗੁਰ ਸਿਖ ਸਿਦਕੀ, ਮੁਨਸ਼ੀ ਸ਼ਾਹੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੬; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੪-੨੫2; **ਉ.੧੬**/੧੯੫੭; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੪; **ਉ.੫੮**/੨੭੯੪.

ਨੰਦ ਲਾਲ[3]

ਧਮਧਾਨ ਨਗਰ ਦੇ ਭਾਈ ਸੋਹਨੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੬**/੪੮੬3. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੭2.

ਨੰਦਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੨**/੫੩੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਨੰਦਾ ਖਤ੍ਰੀ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ 'ਭਾਈ ਸੁਥਰੇ' ਦਾ ਪਿਤਾ, ਉੱਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ 'ਬਰਾਮਪੁਰ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ - **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੮੪੩.

ਨੰਦੋ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਦੀਪ ਚੰਦ ਦੀ ਪਤਨੀ ਛਿਬਰ: **੭**/੬੦2

ਨੰਦੇੜ/ਨਾਂਦੇੜ

ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਗੋਦਾਵਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ ਜਾਂ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[785]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੮**/੧੨੪ (ਨਾਂਦੇਰ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫22. **ਕੁ.10: ੧**/੨੧; **੨੦**/੨੭੩; **੨੧**/੨੭੩ (ਨਿਦੇੜ, ਨਦੇੜ). **ਸੁ.10: ੨੮**/੪੨੪-੩15 (ਸਵਰਗ ਕੀ ਪੁਰੀ, ਹਾਟ ਕੀ ਪੁਰੀ2, ਗੋਬਿੰਦ, ਨਗਰੀ); **੨੯**/੪੩੭-੩੮2; **੩੦**/੪੪੨; **੩੧**/੪੫੧. ਛਿਬਰ: **10**/੧੧੭. **ਮਪ.ਵ: ੧੬੩**/੨੦੯-੧੦੩. **ਭੰਗੂ: ੨੭**/੭੨, **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੯-੯22; **ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬2; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੯, ੧੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੧੬੭-੭੩4; **ਉ.੩**/੧੭੯੦; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੫.

ਨਦੌਣ/ਨਾਦੌਣ

ਕਟੋਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਿਆਸਤ, ਜੋ ਬਿਆਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਨਾਦੌਣ ਦਾ ਨਗਰ ਹਿਮਾਚਲ ਦੇ 'ਹਮੀਰਪੁਰੇ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ[786]- **ਗੁ.ਸੋ: ੩**/੧੪ (ਨਦਵਣ, ਨਦਾਵਣ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੧. ਕੁ.10: ੭/੧੦੦-੦੧2; **੧੪**/੧੭੮. **ਸੁ.੧੦: ੭**/੧੨੫. **ਭੰਗੂ: ੪੮**/੧੧੦ (ਨਦੌਣੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੪੯੯-੧੫੦2੩, ੧੫੧੬; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੧੯-੨੪3. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪ (ਨਦੌਨੈਂ); **ਉ.੮**/੧੮੬੦.

ਨਨਹੇੜੀ

ਪਟਿਆਲਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਤਹਿਸੀਲ, ਥਾਣਾ ਘਨੌਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ। ਇਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ। ਫਤੇ ਚੰਦ ਮਸੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁ. ਜੀ ਇਥੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[787]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੨-੬੫੫.

ਨਨਕਾਣਾ/ਨਨਕਾਨਾ

---

[785] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 72 (ਫੁਨੋ.)।

[786] ਉਹੀ, ਪੰ. 110.

[787] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 681.

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ 'ਰਾਇ ਭੋਇ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ' ਸੀ[788]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੩-੪੫, ਸਥਾਨ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਸਥਾਨ); **੯**/੩੪੨-੪੩ (ਬਾਰ2), ੩੫੪ (ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ). **ਭੰਗੂ: ੮੨.੧**/੧੯੭ (ਨਨਕਾਣੇ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੫੦ (ਨਨਕਾਣੇ ਸਾਹਿਬ).

ਨਨਿਹੇੜੈ

ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ 7 ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੀਰ ਜੈਨ ਦਾ ਮਨਹੇੜਾ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ[789]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੬**/੩੭੮.

ਨੰਨੀਏਰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਲ ਇਕ ਨਗਰ[790]- **ਮਿਹ.੧: ੧੫੧**/੫੧੧.

ਨਬੀ ਖਾਨ

ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਪਠਾਣ, ਗਨੀ ਖਾਂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਹੇ[791]- **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੨੧੭. **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੩੭-੩੮2. **ਭੰਗੂ: ੧੯.੨**/੫੨ (ਭਾਈ); **੨੦**/੫੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੬੪੪; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੬2.

ਨਬੀ ਬਖਸ਼

ਅਬਦੁੱਲ ਖਾਂ ਸਿਪਹਸਲਾਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਕਤੂ ਜੀ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[792]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੫੦2੩ (ਸ਼ਾਹ ਪੁਤ੍ਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੨3. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੩**/੨੦੭੧-੭੨2.

ਨਰਸੀ

---

788 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 197 (ਫੁਨੋ.)।

789 ਉਹੀ, ਪੰ. 378.

790 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 143.

791 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 396.

792 ਉਹੀ, ਪੰ. 682.

ਇਕ ਭਗਤ, ਜੋ ਸੰਮਤ 1507 ਵਿਚ ਨਾਗਰ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਜੂਨਾਗੜ੍ਹ (ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ) ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ[793]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੮.

ਨਰਬਦਾ/ਨਰਮਦਾ

ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੇਕਲ ਰਿਖੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ[794]- ਮਿਹ.**੧: ੮੯**/੨੯੧; ੯੦/੨੯੪. **ਗੁ.ਸੋ: ੧੩**/੮੮; **੧੭**/੧੨੧2. **ਕੁ.੧੦: ੧੭**/੨੨੨. **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੪੭; **੨੭**/੪੧੭2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੨; **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯੦3.

ਨਰਵਰ

ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ 40 ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਲੋਂ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਨਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ[795]- **ਕੁ.੧੦: ੧੭**/੨੨੧. **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੪੭.

ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ-੧੦- ਕੁਇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ- **ਕੁ.੧੦: ੨੧**/੨੯੬.

ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ[796]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੩੫-੫੦18 (ਦਾਸ ਨਰਾਇਣ6, ਅਨਾਥ); **੯**/੩੫੬-੫੭, ੩੮੫-੮੭2, ੫੯੪; **੧੯**/੬੪੯.

ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ- **ਭੰਗੂ: ੨੭**/੭੨ ੭੫2, (ਦੁਸ਼ਟ, ਮਸ਼ਕਰੀ ਭਰਯੋ, ਸੰਤ ਨਿੰਦਕ, ਬੇਗੁਰਪੀਰ, ਦਾਸ, ਬੰਦੈ2, ਨਿੰਦਕ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੬੮, ੧੭੭੮2 (ਨਰੈਣ ਦਾਸ).

'ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ'

---

793 ਉਹੀ, ਪੰ. 683.

794 ਉਹੀ, ਪੰ. 684.

795 ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 221 (ਫੁਨੋ.).

796 ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 827.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਪਤਿ ਦਾ ਸਪੁੱਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ[797]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੯ (ਨ੍ਰਿਪ ਸਿੰਘ ਨਰਿੰਦ੍ਰ). **ਗਗ.੫:ਉ.੫੯**/੨੮੫੯ (ਪਟਲੇੇਸ ਮ੍ਰਿਗੇਸ), ੨੯੦੫ (ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਪਟਲੇਸ).

ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ[1]

ਕੰਗ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਜੀਠੀਏ ਸ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮.

ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ[2]

ਭਾ. ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਅਰਦਮਨ ਸਿੰਘ ਬਾਗੜੀਆ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨.

ਨਰੈਣਗੜ੍ਹ

ਹਰਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਅੰਬਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਨਗਰ[798]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੪.

ਨਰੈਣ ਦਾਸ

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ (ਸੰਪਰਦਾ ਵਾਲਾ) ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੬.

ਨਰੈਣ ਰਾਮ

ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ, 'ਸੇਵਾ ਰਾਮ' ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੯.

ਨਰੈਣੇ

ਦੱਖਣ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, **ਵੇ.** 'ਦਾਦੂ ਦੁਆਰਾ'.

ਨਲਯੇਰੇ

ਅਸਲ ਨਾਮ ਨਰੇਲਾ, ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਲਾਹੌਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਹੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਸੋਨੀਪਤ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[799]- **ਭੰਗੂ: ੬੨**/੧੫੨;**੬੩**/੧੫੨ (ਨਲਿਯੇਰੈ, ਨਲਏਰਹੋਂ).

---

[797] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 685.

[798] www.mapsafindia.com

[799] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 152 (ਫੁਨੋ.)

ਨਲੁ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭੱਟ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਸਵੈਯਾ' ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਮਪ.ਵ: ੬੧**/੧੦੫.

ਨਵਰਸ

ਨਾਦੌਨ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਟਿੱਲਾ, ਜਿਸ ਉਪਰ 'ਕਾਠਗੜ੍ਹ' ਨਾਂ ਦਾ ਕਿਲਾ ਬਣਿਆ ਹੈ[800]- **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੨.

ਨਵਲਖਾ ਬਾਗ

ਕੀਰਤਪੁਰ (ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ) ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਦੁਆਰਾ ਲਗਵਾਇਆ ਇਕ ਬਾਗ- **ਸੁ.੧੦: ੪**/੫੫.

ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ

ਪੰਜਾਬ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ 'ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ' ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੩੦; **ਉ.੫੪**/੨੬੯੮.

ਨਾਸਰ ਅਲੀ

ਇਹ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਜ਼ਾਲਿਮ ਫੌਜਦਾਰ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਸੰਮਤ 1814 ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਥੰਮ੍ਹ ਸਾਹਿਬ' ਸਾੜਿਆ ਸੀ[801]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੨੧-੨੨੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੧੨ (ਨਾਸਰ ਅਲੀ ਖਾਂ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੧-੪੦੫ (ਸੱਯਦ ਨਾਸਰ ਅਲੀ, ਨਾਸਰ ਅਲੀ ਦੁਸ਼ਟ, ਨਾਜਮ ਨਾਸਰ ਅਲੀ); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੫ (ਨਾਸਰ ਖਾਂ/ਖਾਨ2).

ਨਾਹਨ/ਨਾਹਣ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਸਾਰਮੌਰ' ਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਰਾਜਾ ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਥੇ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਰੁਕੇ ਸਨ[802]-

---

[800] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 107 (ਫੁਨੋ.)।

[801] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 688.

[802] ਉਹੀ, ਪੰ. 689.

ਗੁ.ਸੋ: ੧੧/੭੧. **ਕੁ.੧0; ੫**/੭੮-੭੯ (ਨੀ ਦੇਸ ਨਾਹ, ਨਾਹਨ). **ਸੁ.੧੦: ੬**/੯੧-੯੪ (ਨਾਹਿਨ2, ਨਾਹਿਨੰ, ਨਾਹਨ). **ਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੪.

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ[1]

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਸੈਨਾਨੀ, ਸੈਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ, ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਮਾਮੂਰ ਸੀ[803]- **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੭2. **ਸੁ.੧੦: ੧੫**/੨੧੮-੧੯ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਹਰ ਮ੍ਰਿਗਪਤ, ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ)

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ[2]

ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੧.

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ[3]

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ, ਇਸ ਨੇ ਸਰਹੰਦੀ 'ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ' ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਿਆ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੫-੪੬2; **ਉ.੧੭**/੧੯੭੭-੭੮2.

'ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ[4]**'**

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੪ (ਨਾਹਰੈਂ), ੨੫੭੯, ੯੩;

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ[5]

ਕੰਗ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਖਯਾਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੮; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੩.

ਨਾਹਰ ਖਾਂ

ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦਾ ਪਠਾਣ ਸਰਦਾਰ, ਸ਼ੇਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਭਰਾ, ਜੋ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[804]- **ਕੁ.੧0: ੧0**/੧੫੫; **੧੬**/੨੦੨-੦੩2 (ਪੀਰ ਕੋ ਪੋਤ੍ਰਾ). **ਸੁ.੧੦: ੨੧**/੩੧੫, ੨੫. **ਭੰਗੂ: ੧੯.੧**/੪੮2; **੨੧.੧**/੫੭; **੩੭**/੮੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੫੨੩ (ਨਾਹਰ ਖਾਨ, ਬੀਰ ਵਲੀ ਅਫਗਾਨ ਕਰਾਰਾ). **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੮.

ਨਾਗਪੁਰ

---

[803] ਉਹੀ, ਪੰ. 689

[804] ਉਹੀ।

ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਨਾਂਦੇੜ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[805]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੨.

ਨਾਗਰੂ/ਨਾਗਲੂ

ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸੰਧਰ ਚੰਦ ਦੇ ਪੁਤਰ ਚੂਹਾਮੀਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੂੰ ਨਾਂਗਲੂ ਆਖਦੇ ਹਨ[806]- **ਭੰਗੂ: ੪੮**/੧੦੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੭੫.

ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ/ਨਾਦਿਰ ਸ਼ਾਹਿ

ਨਾਦਿਰ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ, 1688 ਈ. ਨੂੰ ਖੁਰਾਸਨ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ, 1736 ਈ. ਨੂੰ ਸਫ਼ਵੀਂ ਖਾਨਦਾਨ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਇਰਾਨ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲੀ, ਕਾਬੁਲ ਕੰਧਾਰ ਜਿੱਤ ਕੇ 1739 ਈ. ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ[807]- **ਭੰਗੂ: ੧**/੨-੩੨; **੨**/੪; **੮੬**/੨੧੩; **੮੯**/੨੨੧-੨੩6; **੯੦**/੨੨੩-੨੪ (ਨਾਦਰ4); **੯੧**/੨੨੪2; **੧੧੫**/੩੦੩; **੧੫੪**/੪੦੨ (ਸ਼ਾਹਿ|ਬੋ| ਨਾਦਰ, ਨਾਦਰ4); **੧੫੫**/੪੦੨-੦੩ (ਨਾਦਰ3). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੯ (ਨਾਦਰ ਜ਼ੁਲਮੀ); **ਪੂ.੪**/੩੪੨ (ਨਾਦਰ ਜ਼ੁਲਮੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੯ (ਸ਼ਾਹਿ ਦੁਰਾਨੀ, ਸ਼ਾਹਿ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੩੦ (ਨਾਦਰ ਈਰਾਨੀ); **ਉ.੨੯**/੨੧੭੧ (ਨਾਦਰ); **ਉ.੩੦**/੨੧੯੬; **ਉ.੩੧**/੨੨੧੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੨ (ਨਾਦਰਸਾਨੀ); **ਉ.੬੦**/੨੯੨੩ (ਨਾਦਰ ਜਬਿ ਜ਼ੁਲਮੀ).

ਨਾਨਕ/ਕਿ/ਕੁ ਗੁਰੂ:

ਪੁਰਾ.੧/੧੭ (ਬਾਬਾ ਨਾ., ਵਡਾ ਭਗਤ, ਬਾਬਾ, ਦੇਵਤਾ ਸਰੂਪ, ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਸਾਦਿਕੁ); **੨**/੧੮-੯, ੨੧-੫ (ਬਾਬਾ2, ਨਾ.8, ਨਾ. ਗੁ.8, ਗੁ., ਗੁ. ਬਾਬੇ ਨਾ.2 ਵਡਾ ਭਗਤ, ਬਾਲਕੁ, ਗੁ. ਬਾਬਾ ਜੀ, ਪੂਰਾ); **੩**/੨੫-੬ (ਨਾ., ਨਾ. ਗੁ. ਬਾਬਾ2); **੪**/੨੬-੭ (ਨਾ.2, ਦਿਵਾਨਾ, ਨਾ. ਗੁ.7, ਬਾਬਾ); **੫**/੨੮ (ਨਾ. ਗੁ.2, ਨਾ. ਗੁ. ਬਾਬਾ, ਬਾਬਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ); **੬**/੨੯-੩੩ (ਨਾ. ਗੁ.10, ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ3, ਪੁਤ੍ਰ4, ਬੱਚਾ4, ਬੇਟਾ7, ਕਮਲਾ, ਨਾ. ਬਾਬਾ,2 ਨਾ., ਨਾ. ਗੁ. ਬਾਬਾ, ਬਾਬਾ2, ਦਿਵਾਨਾ, ਨਾ. ਗੁ.); **੭**/੩੪-੫

---

805 ਉਹੀ।

806 ਉਹੀ, ਪੰ. 690.

807 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰੀ ੨ (ਫੁਨੋ.).

(ਨਾ. ਗੁ., ਨਾ. ਬਾਬਾ, ਬਾਬਾ2, ਪੁਤ੍ਰ2, ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਦੁਖ ਭੰਜਨਹਾਰ); **੮**/੩੭ (ਨਾ., ਨਾ. ਗੁ.2, ਨਾ. ਬਾਬਾ, ਗੁ. ਬਾਬਾ4); **੯**/੩੮-੯ (ਨਾ., ਨਾ. ਗੁ.5, ਸਾਲਾ, ਬਾਬਾ2, 'ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕੋਈ ਭਲਾ ਹੈ',); **੧੦**/੩੯-੪੨ (ਨਾ.12, ਨਾ. ਗੁ.7, ਬਾਬਾ, ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਨਾ. ਭਲਾ ਵਜੀਰੁ, ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ); **੧੧**/੪੩-੯ (ਨਾ.11, ਨਾ. ਬਾਬਾ2, ਨਾ. ਗੁ.7, ਬਾਬਾ16, ਫ਼ਕੀਰ2, ਕਮਲਾ ਦਿਵਾਨਾ, ਵਜ਼ੀਰੁ, ਭਲਾ, ਨਾ. ਫਕੀਰ, ਭਲਾ ਫਕੀਰ, ਹਿੰਦੂ, ਗੁ.,); **੧੨**/੪੯-੫੧ (ਜੀ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ3, ਬਾਬੈ, ਗੁ., ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ9); **੧੩**/੫੨ (ਫ਼ਕੀਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ3, ਬਾਬਾ, ਬਾਬੇ3); **੧੪**/੫੪-੬ (ਨਾ.ਗੁ.3; ਬਚਾ, ਦਰਵੇਸ3, ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ, ਬਾਬਾ2, ਬਾਬੈ3); **੧੫**/੫੭-੮ (ਬਾਬੇ18, ਬਾਬਾ3); **੧੬**/੫੯-੬੦ (ਬਾਬਾ, ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਬਾਬੇ); **੧੭**/੬੦-੩ (ਏ ਭਗਤਿ2, ਭਗਤਿ, ਬਾਬੇ5, ਨਾ. ਗੁ., ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਪਰਮਹੰਸ, ਮਹੰਤ, ਹੋ ਭਗਤੁ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਭਗਤ, ਬਾਬਾ3); **੧੮**/੬੩-੪ (ਹੇ ਬਾਲਕੇ, ਸਿਖ ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬਾਲਕੇ, ਬਾਬੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਗੁ. ਬਾਬਾ); **੧੯**/੬੫-੭ (ਬਾਬਾ2, ਬਾਬੇ2, ਗੁ. ਬਾਬੇ); **੨੦**/੬੭-੮ (ਬਾਬਾ3, ਬਾਬੇ, ਫਿਕੀਰਾਂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ); **੨੧**/੬੮-੭੦ (ਬਾਬੈ, ਗੁ. ਪਰਮੇਸਰ, ਸਾਧੂ, ਗੁ5., ਬਾਬਾ2); **੨੨**/੭੧-੩ (ਬਾਬੇ3, ਗੁ2., ਬਾਬਾ, ਗੁ. ਪਰਮੇਸਰ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਨਾ. ਗੁ.); **੨੩**/੭੪-੯ (ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਬਾਬਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ2, ਮੰਤ੍ਰਵਾਨ, ਗੁ. ਬਾਬਾ, ਬਾਬੇ, ਗੁ. ਬਾਬੇ4, ਗੁ.,); **੨੪**/੭੯-੮੨ (ਬਾਬਾ2, ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬਾਬੇ3, ਬਾਬੈ2, ਗੁ.4, ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਵਜੀਰ, ਗੁ. ਜੀ., ਸੁਲਤਾਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ); **੨੫**/੮੩-੪ (ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬਾਬੈ, ਬਾਬਾ); **੨੬**/੮੫ (ਗੁ. ਬਾਬੇ); **੨੭**/੮੫-੬ (ਗੁ.,ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬਾਬੇ); **੨੮**/੮੬-੯੪ (ਬਾਬੇ6, ਗੁ. ਬਾਬੇ4, ਗੁ.3, ਬਾਬਾ8, ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਫਕੀਰ, ਗੁ.ਬਾਬਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਬਾਬਾ ਜੀ); **੨੯**/੯੫ (ਗੁ.); ੩੦/੯੫-੯੮ (ਬਾਬਾ, ਬਾਬੇ11, ਬਾਬੈ2, ਗੁ. ਬਾਬੇ3, ਜੀਉ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਅਤੀਤੁ ਮਹਾਂਪੁਰਖ); **੩੧**/੯੯-੧੦੫ (ਬਾਬਾ6, ਨਾ.4, ਬੇਟਾ3, ਬੱਚਾ4, ਬਾਬੇ10, ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਗੁ., ਬਾਬੈ); **੩੨**/੧੦੫-੧੨ (ਸ੍ਰੀ. ਗੁ. ਬਾਬਾ, ਬਾਬਾ3, ਬਾਬੇ12, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ2, ਨਾ.8, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰੁ, ਗੁ. ਬਾਬੈ, ਜੋ ਨਾਨਕ, ਬਾਬੇ ਨਾ., ਗੁ. ਬਾਬੇ); **੩੩**/੧੧੨-੧੪ (ਬਾਬਾ3, ਬਾਬੇ); **੩੪**/੧੧੪-੧੫ (ਦਮਸਾਹ ਨਾ.2, ਬਾਬੈ, ਗੁ. ਬਾਬਾ); **੩੫**/੧੧੬-੨੮ (ਬਾਬੇ13, ਬਾਬਾ13, ਬਾਬੈ6, ਫਕੀਰ/ਰੁ2, ਦਰਵੇਸ ਗੁ. ਬਾਬਾ,

ਗੁ. ਬਾਬੈ); **੩੬**/੧੩੦-੩੪ (ਨਾ.4, ਬਾਬੈ4, ਭਲਾ ਫਕੀਰੁ, ਗੁ. ਬਾਬਾ2, ਬਾਬੇ5, ਬਾਬਾ2, ਗੁ. ਬਾਬੈ); **੩੭**/੧੩੫-੩੭ (ਨਾ. ਤਪਾ, ਬਾਬੇ ਜੀ6, ਗੁ.4, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ2); **੩੮**/੧੩੭-੩੮ (ਬਾਬਾ ਜੀ5, ਗੁ.2); **੩੯**/੧੩੯-੪੦ (ਗੁ.3, ਬਾਬੈ4, ਬਾਬਾ, ਗੁ. ਬਾਬੈ); **੪੦**/੧੪੦-੪੧ (ਬਾਬਾ4, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਫਕੀਰ, ਨਾ.2, ਨਾ. ਵਡਾ ਪੀਰ2, ਬਾਬੇ3, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬਾਬੇ ਨਾ.); **੪੧**/੧੪੨-੪੮ (ਬਾਬਾ, ਬਾਬੇ4, ਨਾ. ਜੀ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਸਰੂਪ, ਵੱਡਾ ਭਗਤ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਗੁ.5, ਗੁ. ਮਹਾਂਪੁਰਖ2, ਮਹਾਂਪੁਰਖ3, ਗੁ. ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਪੂਰਨ, ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪ, ਗੁ. ਬਾਬੇ7, ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਅੰਤਰਯਾਮੀ, ਪਰਮੇਸਰ, ਬਾਬਾ ਨਾ.3, ਬਾਬੇ ਨਾ., ਗੁ. ਬਾਬਾ ਨਾ.5, ਗੁ. ਬਾਬਾ ਅੰਤਰਯਾਮੀ, ਜੋਗੀ, ਬ੍ਰਹਮਣ, ਡੰਡਾਧਾਰੀ, ਦਿਗੰਬਰ, ਖਤ੍ਰੀ, ਬੈਰਾਗੀ, ਸੰਨਿਆਸੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਕਲੰਦਰ, ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖ, ਪੂਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾ., ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ,); **੪੨**/੧੪੯- ੫੧ (ਬਾਬਾ2, ਗੁ. ਖੋਆਜੇ3, ਸਾਹਿਬ, ਪਉਣ ਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁ. ਬਾਬਾ ਗੁ.6); **੪੩**/੧੫੨-੫੪ (ਗੁ3., ਗੁ. ਬਾਬਾ2, ਗੁ. ਬਾਬੈ, ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ); **੪੪**/੧੫੪-੫੫ (ਬਾਬਾ2, ਬਾਬੇ); **੪੫**/੧੫੬-੫੯ (ਨਾ., ਨਾ. ਦਰਵੇਸ, ਦਰਵੇਸੁ, ਬਾਬਾ2, ਗੁ., ਨਾ., ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਬਾਬੈ3, ਬਾਬੇ3); **੪੬**/੧੬੦-੬੨ (ਬਾਬਾ3, ਬਾਬੈ, ਨਾ3., ਗੁ.); **੪੭**/੧੬੩-੬੯ (ਬਾਬੇ5, ਬਾਬਾ8, ਗੁ.10, ਫਕੀਰ, ਗੁਸਾਈ, ਜੋਗੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤ੍ਰੀ, ਗੋਰਖਨਾਥ, ਗੁ. ਬਾਬੈ, ਗੁ. ਬਾਬਾ, ਪਾਤਸਾਹ ਜੀ); **੪੮**/੧੬੯ (ਬਾਬਾ, ਬਾਬੈ); **੪੯**/੧੭੦-੭੫ (ਬਾਬਾ3, ਬਾਬੇ12, ਫਕੀਰੁ, ਸਾਧੂ, ਗੁ. ਬਾਬੇ2, ਗੁ3., ਨਾ.4, ਕਲਜੁਗੁ ਕੈ ਬਾਲਕੇ, ਗਿਰਹੀ2, ਉਦਾਸੀ2); **੫੧**/੧੮੨-੯੧ (ਦਰਵੇਸ2, ਬਾਬਾ9, ਖੁਦਾਇ, ਨਾ. ਦਰਵੇਸੁ3, ਏ ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ ਕੇ, ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਫਕੀਰ, ਬਾਬੈ5); **੫੨**/੧੯੨-੯੫ (ਭਗਤ, ਨਾ., ਬਾਬਾ5, ਬਾਬੇ, ਬਾਬੈ2, ਗੁ. ਬਾਬਾ); **੫੩**/੧੯੫-੯੭ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਬਾਬਾ4, ਬਾਬੈ, ਬਾਬੇ4, ਨਾ., ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬੇਟਾ); **੫੪**/੧੯੭-੯੮ (ਬਾਬੇ ਬਾਬੈ2, ਬਾਬਾ3, ਨਾ., ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗੁ.); **੫੫**/੯੯-੨੦੧ (ਹਿੰਦੂ, ਨਾ, ਦਰਵੇਸ, ਬਾਬਾ, ਬਾਬੈ2, ਗੁ2.); **੫੬**/੨੦੧-੦੨ (ਬਾਬਾ ਜੀ, ਬਾਬੈ, ਬਾਬੇ ਜੀ, ਗੁ. ਬਾਬਾ, ਜੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ); **੫੭**/੨੦੨-੧੦ (ਗੁ. ਬਾਬਾ, ਬਾਬਾ2, ਬਾਬੇ, ਬਾਬ2, ਗੁ. ਬਾਬਾ ਨਾ. ਜੀ). **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੬੭-੭੦15 (ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਪੂਰਨ, ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤ, ਵਡਾ ਭਗਤ); **੨**/੧੭੨-੭੭24 (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਵੇਦੀ, ਗੁਰਦੇਵ, ਬਾਲਿਕ, ਕਾਲੂ ਨੀਗਰ, ਨਾਨਕ

ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਬਾਬੇ ਵਡਾ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਖ); **੩**/੧੭੭-੧੯35 (ਨੀਗਰ3, ਅੰਬੀਆ2, ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਨਾਨਕ, ਪੁਤ3, ਨਿਰੰਕਾਰ); **੪**/੧੭੯-੮੫40 (ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਕਾਲੂ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਬਾਲਾ6, ਨਿਰੰਕਾਰੀ4, ਅਲੜ੍ਹ, ਪੁਤ3); **੫**/੧੮੫2; **੬**/੧੮੭-੮੮10 (ਪੂਰਨ ਸਾਧੁ); **੭**/੧੮੮-੮੯12 (ਖਤ੍ਰੀ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਬਾਬਾ); **੮**/੧੮੯-੯੭12 (ਖਤ੍ਰੀ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਬਾਬਾ); **੮**/੧੮੮-੮੯12 (ਖਤ੍ਰੀ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਬਾਬਾ); **੮**/੧੮੯-੯੭60 (ਭਾਈ ਜੀ11, ਪਰਮੇਸਰ, ਪਰਮੇਸਰੁ ਦਾ ਸਰੂਪ, ਫਕੀਰ ਦੇਸ, ਭਾਈ, ਖਤ੍ਰੀ ਕਾ ਪੁੱਤ, ਨਾਨਕ ਜੀ); **੯**/੧੯੭-੨੦੪37 (ਸਾਧੁ, ਮੋਦੀ ਨਾਨਕ4, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਫਕੀਰ, ਨਵੀਸਿੰਦਾ); **੧੦**/੨੦੫-੧੧30 (ਗੁਲਾਮ2, ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਮੋਦੀ, ਪੁਤੁ, ਖਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪੁਤ, ਪਰਮੇਸਰ, ਫਕੀਰ ਦੇਸ, ਸਾਬ); **੧੧**/੨੧੨-੧੪33 (ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ, ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ, ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ); **੧੨**/੨੧੪-੨੧੯54 (ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ2, ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਚਾਕਰ, ਨਾਨਕ ਤੁਰਕ, ਭਾਈ ਜੀ, ਭਾਈ ਨਾਨਕ, ਹਿੰਦੂ2, ਕਾਲਮ ਫਕੀਰੁ); **੧੩**/੨੧੯69 (ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ, ਭਾਈ ਜੀ, ਗੁ.ਜੀ2, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਫਕੀਰੁ,3); **੧੪**/੨੨੬-੩੨47 (ਗੁ.ਜੀ, ਸਾਧ ਫਕੀਰ, ਭਾਈ ਜੀ10, ਪਰਮੇਸਰ); **੧੫**/੨੩੨-੩੬47 (ਤਪਾ, ਨਾਨਕ ਸਾਧੁ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ2, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਗੁ.ਜੀ3); **੧੬**/੨੩੬-੩੭20 (ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਫਕੀਰ2 ਤਪਾ/ਪੇ4); **੧੭**/੨੩੮-੪੦20 (ਕਾਮਲ ਫਕੀਰੁ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਰਾਮ, ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਾ ਦਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹੁ, ਨਾਨਕ ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੀਰੁ, ਨਾਨਕ ਫਕੀਰਾਂ ਸਿਰਿ ਫਾਕੀਰੁ, ਗੁ.ਜੀ2); **੧੮**/੨੪੧-੪੫34 (ਸਾਧ, ਤਪਾ/ਪੇ16, ਨਾਨਕ ਤਪਾ/ਪੇ2). **੧੯**/੨੪੬9; **੨੦**/੨੪੬-੪੭12 (ਕਲਾਵਾਨ ਪੁਰਖ); **੨੧**/੨੪੮-੫੦21 (ਅਤੀਤੁ, ਸਾਧ ਜੀ, ਜ਼ੋਗੀ ਪੁਰਖ); **੨੦**/੨੫੦-੫੩26 (ਗੁ.ਜੀ5, ਗੁ. ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ); **੨੩**/੨੫੩-੬੦43 (ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ); **੨੫**/੨੬੨-੬੪21 (ਗੁ.2, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਡਾਡਾ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ); **੨੬**/੨੬੪-੭੭48 (ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਤਿ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਖੱਤ੍ਰੀ2, ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ, ਸਾਧ ਫਕੀਰ, ਗੁ., ਪੂਰਨ ਸਾਧੁ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤਪਾ, ਸਾਧ, ਵਚਨ ਦਾ ਪੂਰਾ, ਤਪਾ/ਪੇ6, ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ2); **੨੭**/੨੭੨-੮੦20 (ਤਪਾ, ਅਤੀਤ, ਮਹੰਤ/ਤੁ5 ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ); **੨੮**/੨੮੦-੮੪24 (ਕਲਾਵਾਨ ਪੁਰਖੁ, ਗੁ., ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਵਡਾ ਕਲਾਵਾਨ ਪੁਰਖੁ, ਕਲਾਵਾਨ/ਪੂਰਨ

ਕਲਾਵਾਨ2); **੨੯**/੨੮੪-੮੫4 (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ4); **30**/੨੮੫-੯੫52, (ਗੁ.ਜੀ8, ਸਾਧ ਜੀ4, ਮਹੰਤੁ2, ਪੂਰਨ ਸਾਧ, ਗੋਵਰਧਨ3); **੩੧**/੨੯੫-੯੭24; **੩੨**/੨੯੭-੩੦215 (ਗੁ.ਜੀ6, ਕਾਫਰ); **੩੩**/੩੦੨-੦੩14 (ਭਾਈ ਜੀ5, ਗੁਰੂ2, ਠਾਕੁਰ ਜੀ); **੩੪**/੩੦੩-੦੫15 (ਗੁ. ਜੀ4); **੩੫**/੩੦੬-੦੯27 (ਗੁ.ਜੀ5); **੩੬**/੩੦੯-੧੪24 (ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਬਾਲਾ/ਬਾਲੇ3, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਗੁ. ਜੀ4); **੩੭**/੩੧੪-੩੨84 (ਬਾਲਾ/ਲੇ10, ਗੁ.ਜੀ2, ਤਪਾ/ਤਪੇ4, ਨਾਨ ਤਪਾ9, ਜੋਗੀਸਰੁ4, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੩੮**/੩੩੩-੫੦44 (ਨਾਨਕ ਬਾਲੇ2, ਬਾਲੇ, ਤਪਾ/ਜੀ4, ਅਲੇਖ ਪੁਰਖ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ7, ਪੂਰਨ ਪਿੰਡ, ਨਿਰੰਜਨ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ, ਸਾਧ ਜੋਗੀਸਰੁ); **੩੯**/੩੫੦-੫੪15 (ਗੁ.ਜੀ2, ਨਾਨਕ ਤਪਾ2); **੪੦**/੩੫੪-੫੮23 (ਵਡਾ ਭਗਤੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ); **੪੧**/੩੫੮-੬੧21 (ਨਾਨਕ ਭਗਤ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਵਡਾ ਭਗਤ); **੪੨**/੩੬੧-੬੨8; **੪੩**/੩੬੩-੬੪22; **੪੪**/੩੬੪-੬੭22 (ਗੁ.ਜੀ3, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ11, ਸੁੰਦਰ, ਗੋਵਰਧਨ); ੪੬/੩੬੭-੭੦24 (ਨਾਨਕ ਤਪਾ2, ਰਖੀਸਰ); **੪੬**/੩੭੦-੭੨26 (ਗੁ.ਜੀ3); **੪੭**/੩੭੩-੭੮30 (ਨਾਨਕ ਬਾਲਾ); **੪੮**/੩੭੯-੮੦10 (ਨਾਨਕ ਤਪਾ); **੪੯**/੩੮੦-੮੧9 ਨਾਨਕ ਤਪੇ, ਨਨਕ ਤਪਾ ਜੀ, ਅਤੀਤ ਫਕੀਰ); **੫੧**/੩੮੪5; **੫੨**/੩੮੪-੮੫10 (ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇਸ, ਜਿੰਦਾ ਪੀਰ3); **੫੩**/੩੮੫-੮੮21 (ਭਾਈ4, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਸਾਧੁ); **੫੪**/੩੮੮-੯੧30 (ਪੀਰ ਨਾਨਕ, ਪੀਰ ਜੀ4, ਨਾਨਕ ਬੈਰਾਗੀ); **੫੫**/੩੯੧-੯੫25 (ਬੰਦੇ ਖੁਦਾਇ, ਫਕੀਰ/ਜੀ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ); **੫੬**/੩੯੫-੯੭19 (ਨਾਨਕ ਤਪਾ3, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਫਕੀਰ ਅਤੀਤ); **੫੭**/੩੯੭-੦੩34 (ਨਾਨਕ ਤਪਾ2, ਤਪਾ20, ਗੁ.ਜੀ3, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਤਪਾ ਫਕੀਰੁ2, ਖੁਦਾਇਬੰਦਾ, ਫਕੀਰ/ਫਕੀਰ ਪੂਰਾ5); **੫੮**/੪੦੩-੦੫9 (ਤਪਾ ਜੀ); **੫੯**/੪੦੫-੦੬7; **੬੦**/੪੦੭-੧੫31 (ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ, ਨਾਨਕ ਖਤ੍ਰੀ ਫਕੀਰ/ਰੁ3, ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ2, ਹਿੰਦੂ2, ਫਕੀਰ ਨਾਨਕ, ਸਾਹ ਅਜਮਤ, ਫਕਰ ਸਾਹਬੁ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ5, ਨਾਨਕ ਹਿੰਦੂ4, ਗੁਰੂ, ਕਬੀਰ ਕਾ ਮੁਰੀਦੂ); **੬੧**/੪੧੫-੧੭26; **੬੨**/੪੧੭-੧੯9 (ਕੁਰਾਹੀਆ, ਸਾਧ ਅਤੀਤ, ਸਾਧ/ਧੁ2, ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਤਪਾ ਫਕੀਰ, ਖਾਂਵਦ; **੬੩**/੪੧੯-੨੧20 (ਤਪਾ ਸਾਧ, ਗੁਰੂ2, ਪੂਰਨ ਨਿਰੰਕਾਰੁ); **੬੪**/੪੨੧-੨੩28

(ਤਪਾ ਸਾਧ, ਗੁਰ2, ਪੂਰਨ ਨਿਰੰਕਾਰੁ), ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਹਿੰਦੂ, ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸੂਰਤਿ); **੬੫**/੪੨੩-੨੪7 (ਨਾਨਕ ਤਪਾ3, ਭਲਾ ਫਕੀਰ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਤਪਾ ਜੀ). **੬੬**/੪੨੪-੨੯27 (ਹਿੰਦੂ ਪਲੀਤ, ਖੁਦਾਇ3, ਹਿੰਦੂ4, ਤਪਾ ਜੀ17, ਕੀਰ, ਸਖੁਦਾਇ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਖਾਸ); **੬੭**/੪੨੯-੩੦5; **੬੮**/੪੩੦-੩210 (ਹਿੰਦੂ, ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰੁ, ਦਰਵੇਸੋ4, ਗੁਰਮੁਖਿ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ5); **੬੯**/੪੩੩-੩੫8 (ਦਰਵੇਸ/ਸੁ2, ਗੁਰਦੇਵ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ4); **੭੦**/੪੩੬3; **੭੧**/੪੩੭-੪੮54 (ਕਾਮਲ ਦਰਵੇਸ, ਪੀਰ ਸਲਾਮਤੀ4, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ2, ਖੁਦਾਇ ਦੀ ਸੂਰਤਿ, ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਪਿਆਰੇ, ਬਾਬਾ/ਬੇਬ/ਜੀ2, ਗੁਣਵੰਤ, ਬੰਦਾ ਖੁਦਾਇ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਮਹਲੀ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ, ਨਾਨਕ ਪੀਰ2, ਪੀਰ); **੭੨**/੪੪੮8; **੭੩**/੪੫੭3, **੭੪**/੪੫੭4; **੭੫**/੪੫੭-੫੮12 (ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ, ਖਤ੍ਰੀ, ਤਪਾ). ਮਿਹ.**੧: ੩**/੬-੯4; **੪**/੯-੧੧11 (ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਬਾਲਕ, ਕੁਲਿ ਤਾਰਕੁ, ਨਿਸਤਾਰਣਹਾਰਾ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪ, ਖੁਦਾਇ, ਵਡਾ ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਨੇਕ); **੫**/੧੧-੧੫18 (ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਅਵਤਾਰ) **੬**/੧੫-੧੯43 (ਬਾਬਾ, ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ ਦਾ, ਵਲੀ, ਬਡਾ ਖੁਦਾਇਦਾ ਪਿਆਰ, ਰੂਹ ਖੁਦਾਇ ਦਾ, ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਉਡਾ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨੇਕੁ, ਪਾਕ ਸੂਰਤਿ-ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਬੰਦਾ); **੭**/੨੦-੨੧12 (ਬਾਲਕੁ); **੮**/੨੩-੨੪14 (ਬਾਲਕ ਸਰੂਪ, ਮਤਿ ਅਗਾਹੁ, ਸੰਪੂਰਨ ਮਤਿ, ਜੋਤੀ ਸਰੂਪ ਗੁ. ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ ਜੀ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਜੋਤਿ, ਗਿਆਨ ਅਨੂਪ, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਕਾ ਪੂਤ3 ਅਚਰਜ ਬਾਲਕ); **੯**/੨੪-੨੬21 (ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ3, ਬਾਲਕ2, ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ4); **੧0**/੨੭-੨੮2 (ਬਡਾ ਬੁਜਰਕ); **੧੧**/੨੯-੩੩32; **੧੨**/੩੪-੩੭18 (ਗੁ. ਬਾਬਾ3, ਗੁ. ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਰਿਤਾਜੁ); **੧੩**/੩੮13 (ਬਚਾ4, ਬੇਟਾ); **੧੪**/੪੨-੪੫14 (ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਮਹਾਰਾਜੁ ਨਾਨਕੁ, ਬਡਾ ਗਿਆਨੀ, ਬਡਾ ਬਿਗਿਆਨੀ, ਅਨੰਨਿ ਭਗਤੁ); **੧੫**/੪੫-੯30 (ਬਾਬਾ ਜੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ); **੧੬**/੪੯-੫੨13 (ਗੁ. ਬਾਬਾ ਜੀ3); **੧੭**/੫੨-੫੪41 (ਬਚਾ); **੧੮**/੫੫-੫੭23 (ਬਾਲਕ ਸਰੂਪ); **੧੯**/੫੮-੬੦26 (ਬਚਾ5, ਪੂਤ6); **੨੦**/੬੧-੬੩21 (ਬਚਾ9, ਬੇਟਾ4); **੨੧**/੬੩-੬੬14 (ਧੰਨੁ ਨਾਨਕ2); **੨੨**/੬੬29 (ਬਚਾ6, ਪੂਤ2, ਪੁਤ੍ਰ, ਬੇਟਾ5); **੨੩**/੭੧10 (ਬਚਾ ਨਾਨਕ2, ਬਚਾ, ਬਾਬਾ). **੨੪**/੭੪-੭੬54, (ਬਚਾ, ਬਾਬਾ ਜੀ3, ਨਾਨਕ ਜੀ7); **੨੫**/੭੭-੭੯14; **੨੬**/੮੦-੮੩18; **੨੭**/੮੩29;

੨੮/੮੬55 (ਗਉਸ ਖੁਦਾਇ ਕਾ, ਖੁਦਾਈ ਬੰਦਾ); **੨੯**/੯੧19 (ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ, ਗਉਸ, ਕੁਤਬੁ, ਸਿਧੁ ਸੰਤੁ, ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਲੋਕ, ਦੇਵਾਨਾ8, ਬੇਖੁਦ2, ਬੇਤਾਲਾ, ਭੂਤਨਾ, ਆਦਮੀ, ਬਉਰਾ, ਭਲਾ ਹਿੰਦੂ, ਖਰਾ ਭਲਾ ਹਿੰਦੂ, ਭਲਾ ਦਾਨਤਦਾਰ); **੩੦**/੯੩-੭37 (ਸਾਹ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਹਕ ਨੋ ਪਹੁਚਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਨੋ ਅੰਬੜਿਆ); **੩੧**/੯੮-੯੯21 (ਬਾਬਾ, ਖੁਦਾਇ ਨੋ ਅੰਬੜਿਆ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕੁ ਖੁਦਾਇ); **੩੨**/੯੯-੦੧16; **੩੩**/੧੦੨5; **੩੪**/੧੦੪9; **੩੫**/੧੦੬22; **੩੬**/੧੦੯34 (ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹੁ); **੩੭**/੧੧੨-੧੪21 (ਗੁ., ਭਗਤੁ, ਗੁ. ਪੀਰ, ਪੂਰਾ, ਬਾਬਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ); **੩੮**/੧੧੪12 (ਬਾਬਾ ਜੀ2, ਵੱਡਾ ਫਕੀਰ); **੩੯**/੧੧੬-੧੭9 (ਬਾਬਾ ਜੀ); **੪੦**/੧੧੭-੧੨੦41 (ਗੁ.3, ਦਿਵਾਨਾ, ਤੁਰਕ, ਭਾਈ, ਬੀਰ, ਦਯ ਕੇ ਸਵਾਰੇ, ਬਾਵਲਾ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਨਾਰਾਇਣ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪਰਮੇਸਰ, ਠਾਕੁਰ); **੪੧**/੧੨੦-੨੩26 (ਪਰਮੇਸਰ ਮਿਲਿਆ, ਵਡਾ ਭਗਤ); **੪੨**/੧੨੩-੨੭28 (ਬਾਬਾ ਜੀ); **੪੩**/੧੨੮13 (ਗੁਰਦੇਵ); **੪੪**/੧੩੦-੩੨12 (ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਬਾਬਾ ਜੀ3); **੪੫**/੧੩੨-੩੩19 (ਬਾਬਾ ਜੀ4, ਬਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਭਲਾ ਅਤੀਤ); **੪੬**/੧੩੫-੩੭19 (ਬਾਬਾ ਜੀ4, ਗੁ.ਜੀ3); **੪੭**/੧੩੭-੩੯13 (ਬਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਬਾਬਾ ਜੀ3); **੪੮**/੧੩੯25 (ਬਾਬਾ ਜੀ4); **੪੯**/੧੪੪16 (ਬਡਾ ਭਗਤੁ, ਮਹਾਂਪਰਖ, ਖਤ੍ਰੀ, ਜਗਤ੍ਰ ਗੁਰ); **੫੦**/੧੪੬-੪੯27; **੫੧**/੧੫੦-੫੧28 (ਕਾਮਲ, ਗੁੰਗਾ, ਮੋਨੀ2, ਦਰਵੇਸ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਬਾਬਾ ਜੀ); **੫੨**/੧੫੪-੫੬33 (ਗੁਸਾਈ ਜੀ, ਜਗਤ੍ਰ ਗੁਰੂ); **੫੩**/੧੫੭-੫੮90 ਢਾਢੀ/ਤਲਾ ਢਾਢੀ11, ਢਾਢੀ ਪੂਰਾ); **੫੪/**੧੭੪22, ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ, ਗੁ. ਬਾਬਾ ਜੀ/ਬਾਬਾ ਜੀ8); **੫੫**/੧੭੮16 (ਭਲਾ ਰੂਪਵੰਤ, ਸਚਾ ਗੁਰੂ, ਅਭਿਆਗਤ, ਗੁਸਾਂਈ ਜੀ3, ਭਲਾ ਅਤੀਤ, ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਰੂਪ, ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ ਕਾ ਰੂਪੁ, ਗੋਵਿੰਦ ਜੀ); **੫੬**/੧੮੦24; **੫੭**/੧੮੪14 (ਪਰਮੇਸੁਰੁ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਬਾਬਾ ਜੀ3); **੫੮**/੧੮੬30; **੫੯**/੧੯੦4 (ਨਾਨਕ ਜੁਹਦੀ2, ਬਡਾ ਭਗਤੁ, ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ); **੬O**/੧੯੮13; **੬੧**/੨੦੦-੦੨24 (ਗੁ.ਜੀ, ਬਾਬਾ); **੬੨**/੨੦੩31; **੬੩**/੨੦੬51 (ਦੀਪ ਪਤੀ, ਬਾਬਲ2, ਸਾਹਿਬ); **੬੪**/੨੦੯43 (ਪਰਮੇਸੁਰ3, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਜਗਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਤਾ, ਨਾਨਕ ਕਾਲੂਆਣਿ); **੬੫**/੨੧੧25; **੬੬**/੨੧੪-੧੬21; **੬੭**/੨੧੭28; **੬੮**/੨੨੧-੨੬58 (ਬਡਾ ਭਗਤੁ, ਸਾਧ); **੬੯**/੨੨੬-੨੮45 (ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ4, ਪਰਮੇਸਰ, ਕਰਤਾਰ, ਕਰਣ ਕਾਰਣ

ਸਮਰਥੁ ਪੁਰਖ2); **੭੦**/੨੨੯10 (ਨਾਨਕ ਕਾਲੂਆਣਿ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਡੂਮੁ); **੭੧**/੨੩17; **੭੨**/੨੩੧-੪੪50 (ਵਡਾ ਬੁਜਰਕਵਾਰ, ਸਮਰਥ ਪੁਰਖ2, ਵਡਾ ਸਾਦਕ, ਵਡਾ ਸੇਖ, ਵਡਾ ਅਉਲੀਆ, ਵਡਾ ਦਰਵੰਸ, ਬਾਵਰਾ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪੁਰਖ); **੭੩**/੨੩੫-੩੯31; **੭੪**/੨੩੯-੪੫40 (ਭਗਤੁ ਭਲਾ ਸਿਆਣਾ, ਨਾਨਕੁ ਸਿਆਨਾ). **੭੫**/੨੪੫-੫134; **੭੬**/੨੫੧-੫310 (ਪਰਮੇਸਰ ਜੀ); **੭੭**/੨੫੩-੫੪19 (ਸੁਧੁ ਬਾਲਕ); **੭੮**/੨੫੫-੫731 (ਬਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰ ਖ2) ਬੇਦੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਪਰਮੇਸਰੁ); **੭੯**/੨੫੮-੯19; **੮੦**/੨੬੦-੬230 (ਮਿਹਰਵਾਨ); **੮੧**/੨੬੩-੬੬39; **੮੨**/੨੬੭-੬੯27 (ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ); **੮੩**/੨੬੯21; **੮੪**/੨੭੧-੭੫42 (ਗਰੀਬ, ਸੇਵਕ); **੮੫**/੨੭੬9; **੮੬**/੨੭੬-੯14 **੮੭**/੨੭੯-੮੬52 (ਭਲਾ ਢਾਢੀ, ਨਾਨਕ ਜੁਹਦੀ); **੮੮**/੨੮੯-੯੦39 (ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ3, ਪਰਮੇਸੁਰ); **੮੯**/੨੯੧-੯੪35 (ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ, ਸਾਹੁ2); **੯੦**/੨੯੪-੩੦੦29 (ਮਹਾਂਪੁਰਖ4, ਪਰਮੇਸਰ, ਬਡਾ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ2, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ2); **੯੧**/੩੦੦-੦218 (ਬਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ); **੯੨**/੩੦330 (ਬਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ2); **੯੩**/੩੦੬-੦੯30 (ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ); **੯੪**/੩10-੧222 (ਸਤਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕ2, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ2); **੯੫**/੩੧੨-੧੫21 (ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ); **੯੬**/੩੧੫-੧੮37 (ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ, ਸਾਧੂ); **੯੭**/੩੧੯-੨੩36 (ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ, ਧੰਨੁ ਗੁ. ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ); **੯੮**/੩੨੩-੨੬18, ਨਾਨਕੁ ਵੇਦੀ, ਤਪਾ, ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ, ਕੀਟੂ2, ਬਡਾ ਪੁਰਖੁ, ਨੀਚੁ); **੯੯**/੩੨੬-੩137 (ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਰੂਪ, ਤ੍ਰਈ ਲੋਕ ਨਾਥ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ2, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ2); **੧੦੦**/੩੩੧-੩੪27 (ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ); **੧੦੧**/੩੩੪-੩੬11 (ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ); **੧੦੨**/੩੩੬-੩੯20; **੧੦੩**/੩੩੯-੪੪36 (ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕ2, ਜਗਤ ਉਧਾਰਣ, ਨਾਮ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨ ਕਾ ਦਾਤਾ); **੧੦੪**/੩੪੫-੫੦50 (ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ); **੧੦੫**/੩੫੦-੫੩22 (ਗੁਸਾਂਈ ਜੀ, ਬਡਾ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਗੁਰਦੇਵ, ਭਗਤ, ਬਡਾ ਸਾਹ, ਵਾਪਾਰੀ ਭਗਤੁ, ਸਾਹੁ ਪਰਮੇਸਰ); **੧੦੬**/੩੫੩-੫੬29 (ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ); **੧੦੭**/੩੫੬-

੫੮11; **੧੦੮**/੩੫੮-੬੦9; **੧੦੯**/੩੬੦-੬੫42 (ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ ਬੇਦੀ2, ਠਾਕੁਰ); **੧੧0**/੩੬੦-੬10 (ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ); **੧੧੧**/੩੬੮-੭129 (ਬਡਾ ਭਗਤੁ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ); **੧੧੨**/੩੭੧-੭੩23 (ਬਡਾ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ); **੧੧੩**/੩੭੪-੭੭29 (ਖੁਦਾਇ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ); **੧੧੪**/੩੭੭-੮੧23 (ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ2, ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬੰਦਾ); **੧੧੫**/੩੮੧-੮37; **੧੧੬**/੩੮੩-੮੪11 (ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾ ਪੀਰੁ); **੧੧੭**/੩੮੪-੯੧22 (ਵਡਾ ਭਗਤੁ2, ਬਾਲਾ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ); **੧੧੮**/੩੯275 (ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ2); **੧੧੯**/੩੯੯9; **੧੨੦**/੪੦੧-੦217; **੧੨੧**/੪੦310; **੧੨੨**/੪੦੫37 (ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ); **੧੨੩**/੪੦੯-੧121; **੧੨੪**/੪੧੧-੧311; **੧੨੫**/੪੧੩-੧੬31; **੧੨੬**/੪੧੬-੧੯23 (ਬਾਬਾ3, ਗ੍ਰਿਸਤੀ4, ਬੈਰਾਗੀ). **੧੨੭**/੪੧੯-੨310; **੧੨੮**/੪੨321; **੧੨੯**/੪੨੬-੨੯34; **੧੩੦**/੪੩੦-੩੪39 (ਸੈਂਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ, ਸੇਵਕ, ਪਰਮੇਸਰ); **੧੩੧**/੪੩੪-੩੮32 (ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਸੀਦ, ਵਡਾ ਬੁਜਰਕਵਾਰ, ਹਿੰਦੂ ਕਾ ਗੁਰੂ, ਵਡਾ ਪੀਰੁ); **੧੩੨**/੪੩੮-੪੨36 (ਫਕੀਰ, ਮਰਦੁ, ਅਜਬ ਫਕੀਰੁ, ਪੂਰਾ ਮਰਦ); **੧੩੩**/੪੪੩25; **੧੩੪**/੪੪੬-੪੮26 (ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ ਜੀ2, ਨਾਨਕ ਪੀਰ); **੧੩੫**/੪੪੯-੫੧17 (ਵਡਾ ਰੈਵਾਨ2, ਫਕੀਰ2); **੧੩੬**/੪੫੧-੫੭66 (ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ ਕਾ, ਮੀਆਂ7, ਫਕੀਰ ਨਾਨਕ, ਹਿੰਦੂ3 ਕਾਮਿਲ ਦਰਵੇਸ, ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹੁਚਿਆ ਹੋਆ ਦਰਵੇਸੁ, ਵਡਾ ਸਾਦਿਕੁ ਦਰਵੇਸ, ਢਾਢੀ); **੧੩੭**/੪੫੮-੬੧28; **੧੩੮**/੪੬੧-੬੨12; **੧੩੯**/੪੬੩-੬੫22 (ਨਾਨਕ ਜਿਰਰੀ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਸਾਹ ਜੀ); **੧੪੦**/੪੬੬-੭੦29 (ਸੈਂਸਾਰੀ, ਗਰੀਬ ਖਤ੍ਰੀ); **੧੪੧**/੪੭੦-੭੩40 (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਿਹਰਵਾਨ, ਬੇਟਾ9, ਬਾਣੀਆਂ-ਵਣਜਾਰਾ); **੧੪੨**/੪੭੪13 (ਬਚਾ4, ਬੇਟਾ4, ਪੁਤ੍4); **੧੪੩**/੪੭੬-੭੮21; **੧੪੪**/੪੭੯-੮੨35; **੧੪੫**/੪੮੨-੮੬20 (ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਬੰਦਾ, ਬਚਾ7, ਪੂਤ); **੧੪੬**/੪੮੫-੮੭20 (ਨਾਨਕ ਭਗਤ, ਵਡਾ ਭਗਤੁ, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ, ਨਾਮ ਕੇ ਭੇਦੀ, ਸਿਫਤੀ ਭਗਤ); **੧੪੭**/੪੮੮-੯੫13 (ਪੀਰ3, ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ ਹਿੰਦੂ, ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਸੂਰਤ, ਸਾਹਿਬ ਪਛਾਤਾ, ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੰਬੜਿਆ); **੧੪੮**/੪੯੬-੫੦੫37 (ਬਾ. ਨਾ. ਢਾਢੀ3, ਮੰਗਤਾ ਨੀਚੁ ਢਾਢੀ2, ਢਾਢੀ ਨਿਰਦਾਵਾ); **੧੪੯**/੫੦੬-੦੮20 (ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਬੰਦਾ); **੧੫੦**/੫੦੮-੧੦23; **੧੫੧**/੫੧੦-੧੧22; **੧੫੨**/੫੧੨-

੧੫57 (ਨਾਨਕ ਭਗਤ, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਗਉਸ, ਸਾਹਿਬ ਸਾਦਿਕੁ, ਜੁਲਾਹਾ, ਏਵਡੋ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ); **੧੫੩**/੫੧੬-੧੮33 (ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ, ਤਪਾ, ਫਕੀਰ, ਨਾਨਕ ਭਲਾ, ਵਡਾ ਪੀਰੁ, ਵਡਾ ਮਰਦੁ, ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਸਚੁ ਪਾਤਿਸਾਹੁ, ਕਰੜਾ). **ਹਰਿ.੨: ੧**/੧-੩੫78 (ਗੁ.ਬਾ.ਨਾ. ਜੀ ਬੇਦੀ); **੨**/੩੫-੫੦49; **੩**/੫੦-੬੫45; **੪**/੬੫-੬੬7;**੫**/੬੬-੬੮32 (ਗੁ. ਬਾ. ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ2, ਵਡਾ ਭਗਤੁ2, ਵਡਾ ਪੁਰਖ, ਵਡੀ ਜੋਤਿ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ); **੬**/੬੮-੮੦76 (ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ4, ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ4, ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ2, ਗਰੀਬ ਰਾਮਦਾਸ); **੭**/੮੧-੧੨੫ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ/ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾ. ਨਾ. ਜੀ208 (ਬਾਲਾ ਨਾਨਕ, ਸੁਆਮੀ, ਸਤਿਵਾਦੀ, ਸਤਿਵਾਦੀ, ਸੰਤ ਜਨ, ਪੂਰਾ ਪੁਰਖ, ਵਣਜਾਰਾ2, ਵਡਾ ਭਗਤੁ); **੮**/੧੨੫-੩੪50 (ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ); **੯**/੧੩੫-੩੭10 (ਪਾਤਿਸਾਹ); **੧੦**/੧੩੮9 (ਪਾਤਿਸਾਹ); **੧੩**/੧੪੬-੪੭18 (ਪਾਤਿਸਾਹ); **੧੪**/੧੪੮-੫੨34 (ਭਲਾ ਫਕੀਰ, ਕਾਮਲੁ ਦਰਵੇਸੁ, ਧਾਣਕ, ਪਾਤਿਸਾਹ3, ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ ਪਰਮੇਸਰ2, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸਰੁ, ਅਪਾਰ ਪੁਰਖ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ); **੧੫**/੧੫੨-੫੬29 (ਖਤ੍ਰੀ4, ਵਡਾ ਹਰਾਮਖੋਰ, ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ, ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ, ਧਾਨਕੁ); **੧੬**/੧੫੭-੬੦15; **੧੭**/੧੬੦-੬੨18 (ਬਚਾ2, ਬੇਟਾ3); **੧੮**/੧੬੩-੬੪21; **੧੯**/੧੬੪-੬੭24 (ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ, ਬੇਟਾ17, ਪੁਤ੍ਰ2, ਬਚਾ); **੨੦**/੧੬੭-੭੪34 (ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਦਾਤਾ); **੨੧**/੧੭੪-੭੮66 (ਨਾਨਕ ਭੇਦੀ2, ਪੁਰਖ2, ਪੂਰਾ ਪੁਰਖੁ, ਸੁਆਮੀ, ਸੈਂਸਾਰ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ, ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਸੇਵਕੁ); **੨੨**/੧੭੯-੮੨29 (ਸਾਦਕ, ਗੁ. ਪਾਤਸਾਹ, ਨਾਨਕਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਸਚਾ ਬੇਪਰਵਾਹ, ਵਡਾ ਪੀਰ); **੨੩**/੧੮੨. ੮੪15 (ਗੁਸਾਈ/ਗੁਸਾਈ ਤਪਾ ਜੀ3); **੨੪**/੧੮੪-੮੯28 (ਪਰਮੇਸਰ, ਪੂਰਾ ਸਮਰਥੁ ਪੁਰਖੁ); **੨੫**/੧੮੯-੯੨14 (ਬਚਾ5, ਪੁਤ੍ਰ9, ਪੁਰਖੁ, ਅਤੀਤ, ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਸਰੂਪੁ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਨਾ, ਦੁਤਰੁ ਤਾਰਨਾ); **੨੬**/੧੯੨-੯੮39 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ2, ਬੋਹਿਥਾ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਕਾ); **੨੭**/੧੯੮-੨੦੦18; **੨੮**/੨੦੦-0੩12 (ਵਡਾ ਭਗਤੁ); **੨੯**/੨੦੩-੦੫14; **੩੦**/੨੦੫-੦੯18; **੩੧**/੨੦੯-੧੨44 (ਸਚਾ ਪਾਤਸਾਹ, ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਉਧਾਰਨ ਕਉ ਬੋਹਿਥਾ ਰੂਪ); **੩੨**/੨੧੨-੧੪29 (ਮਹਾਅਨੰਦ ਰੂਪ); **੩੩**/੨੧੫-੧੮17; **੩੪**/੨੧੮-੨੨41; **੩੫**/੨੨੩-੨੫29 (ਨਾਨਕ ਭਗਤ, ਪਾਪੀ2, ਪਤਿਤ, ਮਹਾਂ ਪਾਖੰਡੀ, ਨਿਮਾਣਾ, ਦਾਸਾਂ ਕਾ ਦਾਸ); **੩੬**/੨੨੫-੩੨44 (ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ,

ਕਰਣਹਾਰ); **੩੭**/੨੩੨-੩੫31 (ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ); **੩੮**/੨੩੫-੩੮37 (ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ2, ਫਕੀਰੁ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ); **੩੯**/੨੩੯-੪੧25; **੪੦**/੨੪੧-੪੪22 (ਪਾਤਸਾਹ, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ3); **੪੧**/੨੪੫-੪੭29 (ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ); **੪੨**/੨੪੮-੫੦25 (ਮਿਹਰਵਾਨ, ਮੁਕਤੁ ਕਰਣਹਾਰਾ); **੪੩**/੨੫੯-੬੦20 (ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ); **੪੭**/੩੦੪-੦511; **੪੮**/੩੦੫-੦੯26 (ਜਗਤ੍ ਗੁਰੂ2, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ); **੪੯**/੩੦੯-੧੧23 (ਨਾਨਕ ਭਗਤ); **੫੦**/੩੧੧-੧੪13 (ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਬੇਅੰਤ ਪੁਰਖ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ); **੫੧**/੩੧੫-੧੯34 (ਬਚਾ ਨਾਨਕ4); **੫੨**/੩੧੯-੨੪40 (ਸਾਧੁ) ਪੁਰਖ, ਮਿਹਰਵਾਨ3, ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਭਗਤੁ, ਗੁ. ਬਾ. ਪਰਮੇਸਰ, ਸਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ4, ਪਰਮੇਸਰ, ਕਰਤਾ ਕਰਨਹਾਰ, ਪਾਪੀ ਨਿਸਤਾਰਣ ਸਮਰਥੁ, ਦੈਅ ਨਾਥ); **੫੩**/੩੨੪-੨੬24 (ਦੈਆਲ ਪੁਰਖ, ਬਾਲ ਸੁਭਾਈ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪ, ਕਾਲੂ ਜਾਇਆ); **੫੪**/੩੨੬-੨੯39; **੫੫**/੩੨੯-੩੨26; **੫੬**/੩੩੩-੩੫24 (ਵਡਾ ਮਰਦੁ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾ ਪੀਰੁ); **੫੭**/੩੩੬-੩੮24; **੫੮**/੩੩੯-੪੧9; **੫੯**/੩੪੧-੪੩15; **੬੦**/੩੪੩-੪੬19 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ); **੬੧**/੩੪੬-੪੮15; **੬੨**/੩੪੮-੫੧21 (ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ); **੬੩**/੩੫੧-੫੫26 (ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ); **੬੪**/੩੫੫-੫੭17 (ਪੂਰਨ ਭਗਤ). **ਚਤੁ.੩:** **੧**/੩੫੮-੬੧17 (ਪਾਤਿਸਾਹ2, ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ); **੨**/੩੬੧-੬੪20; **੩**/੩੬੫-੬੭24; **੪**/੩੬੭-੭੦15; **੫**/੩੭੦-੭੨14; **੬**/੩੭੨-੭੫29; **੭**/੩੭੫-੭੮29 (ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ); **੮**/੩੭੮-੮੧14; **੯**/੩੮੧-੮੫32; **੧੦**/੩੮੫-੮੮27 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਪੂਰਾ ਪੁਰਖ, ਮਹਾਪੁਰਖ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ, ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ); **੧੧**/੩੮੮-੯੧16; **੧੨**/੩੯੧-੯੫26 (ਪਾਤਸਾਹ/ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ5, ਸਾਚੇ ਮਿਹਰਵਾਨ); **੧੩**/੩੯੫-੯੮13 (ਪਾਤਸਾਹ); **੧੪**/੩੯੮-੪੦੧19; **੧੫**/੪੦੧-੦੩24 (ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ); **੧੬**/੪੦੩-੬20 (ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ); **੧੭**/੪੦੬-੧੧27 (ਤੀਰਥੁ ਬਡਾ ਗੁ.ਬਾ.ਨਾ. ਜੀ, ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸੁਰੁ); **੧੮**/੪੧੧-੧੪26 (ਨਾ. ਵਡਾ ਭਗਤੁ); **੧੯**/੪੧੪-੧੯26 ਮਿਹਰਵਾਨ, ਪਾਤਸਾਹ4, ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ, ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ, ਦੁਖ ਹਰਨ)**;** **੨੦**/੪੧੯-੨੨19; **੨੧**/੪੨੨-੨੪20; **੨੨**/੪੨੪-੨੬19 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ2); **੨੩**/੪੨੭-੩੦24 (ਜਗਤੁ ਨਿਸਤਾਰਨੁ, ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨੁ); **੨੪**/੪੩੦-੩੨7;

੨੫/੪੩੨-੩੫20 (ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਮਿਹਰਵਾਨ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਜੀ); **੨੬**/੪੩੫-੪੧35 (ਗੁ.ਬਾ.ਨਾ. ਜੀ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੨੭**/੪੪੧-੪੪37 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ); **੨੮**/੪੪੪-੩੮29; **੨੯**/੪੪੮-੫੧31; **੩੦**/੪੫੩-੫੭33; **੩੧**/੪੫੮-੬੨23; **੩੨**/੪੬੨-੬੬32 (ਗੁ.ਬਾ. ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ, ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ; **੩੩**/੪੬੭-੭੧24; **੩੪**/੪੭੨-੭੬24 (ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ); **੩੫**/੪੭੭-੭੮32 (ਪਰਮੇਸੁਰੁ, ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ, ਕਰਨਹਾਰ); **੩੬**/੪੮੧-੮੬37 (ਬਾਬਾ ਮਿਹਰਵਾਨ); **੩੭**/੪੮੬-੫੦780 (ਭਲਾ ਭਗਤੁ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਢਾਢੀ, ਨਾਨਕ ਭਗਤਿ3, ਸਾਚੇ ਪਾਤਸਾਹ); **੩੮**/੫੦੮. ੧੦20 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ3, ਅਤੀਤ ਪੁਰਖ, ਨਾਨਕ ਦਾਸਾਂ ਕਾ ਦਾਸ); **੩੯**/੫੧੧-੧੩15 (ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ ਸੁ2, ਪੂਰਾ ਪੀਰ); **੪੦**/੫੧੪-੧੫14 (ਗੁਰਦੇਵ, ਪੂਰਨੁ ਪੁਰਖੁ, ਦੈਆਵੰਤ). **੪੧**/੫੧੫-੧੮26 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਕਰਣ ਕਾਰਣੁ ਸਮਰਥੁ); **੪੨**/੫੭੮-੭੯13 (ਵਡਾ ਫਕੀਰੁ, ਪੂਰਨ ਭਗਤੁ); **੪੩**/੫੧੯-੨੫37 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ5); **੪੪**/੫੨੫-੩੧34 (ਨਾਨਕ ਵੇਦੀ, ਨਾਨਕ ਭਲਾ, ਵਡਾ ਭਗਤੁ ਪੂਰਾ2); **੪੫**/੫੩੧-੪੪27 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ); **੪੬**/੫੩੫-੩੮14 (ਨਿਹਨਲੰਕੀ ਅਵਤਾਰ); **੪੭**/੫੩੮15; **੪੮**/੫੪੧13; **੪੯**/੫੪੩-੪੫15 (ਗੁਰਦੇਵ/ਦੇਉ ਜੀ2, ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹ); **੫੦**/੫੪੫17; **੫੧**/੫੪੮-੫੦17; ੫੨/੫੫੦-੫੨14; **੫੩**/੫੫੨-੫੪14; **੫੪**/੫੫੪-੫੬12 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ, ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥੁ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਸਮਰਥ); **੫੫**/੫੫੬-੫੮19; **੫੬**/੫੫੮-੫੯16 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ); **੫੭**/੫੬੦-੬੨17; **੫੮**/੫੬੨-੬੪15 (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਚਾ ਸਾਹਿਬੁ); **੫੯**/੫੬੪-੬੬29 (ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਰੂਪੁ); **੬੦**/੫੬੭-੬੮16 (ਸਚਾ ਮਿਹਰਵਾਨ); **੬੧**/੫੬੯-੭੧14; **੬੨**/੫੭੨-੧੩13 (ਪਰਮੇਸੁਰ ਕਾ ਰੂਪੁ); **੬੩**/੫੭੪-੭੫16; **੬੪**/੫੭੫-੭੮11 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ); **੬੫**/੫੭੯-੮੪44 (ਬਾਬਾ ਪਾਤਸਾਹ); **੬੬**/੫੮੪-੯੦29 (ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਪਰਮੇਸਰ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ); **੬੭**/੫੯੦-੯੪32 (ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ); **੬੮**/੫੯੪-੯੯41 (ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਮੋਤੀ ਕੁਤਾ, ਜਗਤ ਕਾ ਨਿਸਤਾਰਨਹਾਰਾ); **੬੯**/੫੯੯-੬੦੩17; **੭੦**/੬੦੩-੦੬32 (ਨਾਨਕ ਭਗਤੁ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖੁ); **੭੧**/੬੦੭-੧੦36 (ਬਾਬਾ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਮਿਹਰਵਾਨ); **੭੨**/੬੧੧-੧੪30 (ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁ); **੭੩**/੬੧੪-੧੯26 (ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ); **੭੪**/੬੧੯33 (ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਥ ਜੀ). ਗਿਆ: ੧੯੩ (ਪਹਿਲੀ

ਪਾਤਸਾਹੀ) ੧੯੪ (ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਜੀ), ੨੦੯, ੨੩੩, ੨੩੪ (ਸਾਧ ਅਵਤਾਰ), ੨੩੫3 (ਜਗਤ ਦਾ ਗੁਰੂ, ਨਿਰੰਕਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ), ੨੩੬-੩੭5 (ਬਾਲਕ4, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਬਾਬੇ), ੨੩੮-੬੩10 (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ34, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਜੀ5, ਬਾਲਾ/ਬਾਲ6); ੨੬੪-੯੦10 (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ70, ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸੰਤ, ਸਤਿਗੁਰ, ਪੀਰ, ਪਰਮੇਸਰ ਦਾ ਢਾਢੀ, ਕਾਲੂ ਪੂਤ, ਵਲੀ), ੨੯੨-੩੫੩ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ77, ਪੁਤ੍ਰ8, ਵਲੀ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਵਲੀ, ਸਾਈ ਦਾ ਭਗਤ, ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਸੰਤ, ਕਾਫਰ, ਪਰਮੇਸਰ ਦੇ ਸੰਤ, ਅਤੀਤ, ਨਾਨਕ ਚੰਦ3, ਮਹਾਂਪੁਰਖ), ੩੫੫-੪੫੦122 (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ174, ਫਕੀਰ29 ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਆਸਕ, ਰੱਬ ਦੇ ਚਾਕਰ, ਸੰਤ16, ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਬਾ15, ਸਾਧ13, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ9, ਸਾਹਿਬ, ਫਕਰ ਪੀਰ4; ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਰੂਪ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਨੂਰ) ੪੫੨-੫੫੦95 (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ128 ਸਤਿਗੁਰ6, ਨਾਨਕ ਅਉਤਾਰਾ, ਨੀਚ, ਜਾਦੂਗਰਿ, ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰ10 ਫਕੀਰ14 ਖੁਦਾ ਦਾ ਪੈਕੰਬਰ4, ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ, ਫਕੀਰ।ਬੈਠਾ। ਮਸਤਾਨਾ, ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਬਜੁਰਕ3, ਫਕੀਰ ਵਡਾ ਅਤਾਈ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ੫੫੧-੬੩੦87) ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ288, ਫਕੀਰ12, ਵਡਾ ਪੁਰਖ, ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ, ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ4, ਸੁਆਮੀ, ਬਾਬਾ ਜਾਣੀ-ਜਾਣ ਪੁਰਖ, ਉਦਾਸੀ, ਅਤੀਤ, ਵਣਜਾਰਾ, ਪੁਰਖ, ਹਰਾਮਖੋਰ, ਸਭਣਾ ਥੀ ਨੀਚ, ਮਹਾਂ ਦੁਸਟ ਚੋਰ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ5, ਕਰਨ ਕਾਰਨ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਵਲੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਪਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ). **ਗੁ.ਸੋ: ੧**/੨ (ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ); **੨**/੭ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ). **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੧/੧-੨210 (ਸੁਖਸਾਗਰ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਗੁਰ2); **੨**/੨੪, ੩੬, ੪੧-੪੨2; **੩**/੪੩-੫26 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ); **੪**/੪੦-੧੧੪35 (ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਗੁ.ਜੀ6, ਸੁਖਧਾਰੀ, ਪ੍ਰਭੂ3, ਰੂਪ ਅਨਾਦਿ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ3, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਵਤਾਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰੂਪ ਅਨਾਦਿ, ਨਿਰੰਕਾਰ, ਦਿਆਲ, ਸੁਧ ਮਾਨਕ); **੫**/੧੨੦2, ੧੩੩, ੧੪੪3; **੬**/੧੫੮-੭੪13; **੭**/੧੭੮-੨੦237 (ਪ੍ਰਭ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਭ2, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕਰਤਾਰ2, ਗੁ.ਜੀ7, ਪੂਰਨ ਕਾਮ, ਪ੍ਰਭ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਜਗਤ ਕੇ ਤਾਰਨ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਿਰਪਾਲਾ, ਖੁਦਾਵੰਦਿ, ਸਾਹਿਬ, ਗੁ. ਮੂਰਤਿ, ਸਤਿ ਪੀਰ, ਰੂਪ ਖੁਦਾਈ); **੮**/੨੦੮-੩੦੪35 (ਨਾਨਕ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ, ਬੇਦੀ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ); **੯**/੩੦੮-੪੧੮80 (ਗੁ.ਜੀ25, ਪ੍ਰਭ16, ਗੁਰ ਅਚਲ, ਅਲਖ ਅਭੇਵ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰਾ2, ਗੁਰ ਅਚਲ,

ਅਵਤਾਰੀ, ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਕੇਤ, ਆਦਿ ਗੁਰੂ, ਅਬਿਨਾਸੀ2, ਸੁਖਮਾਨ, ਪੀਰ, ਕਾਲੂ ਬੇਦੀ ਕਾ ਸੁਤ ਕਾਲੂ ਸੁਤ, ਰਾਇ ਸੁਤ, ਬਲੀ ਅਪਾਰਾ, ਪਰਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਸਹੀ ਸਰੂਪ ਖੁਦਾਇ, ਮੁਰਾਰਿ, ਮਨੁਜ਼ ਅਵਤਾਰ, ਬਾਬੇ, ਸੁਆਮੀ, ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਮਾਤਮ ਜੀ, ਕਰਤਾਰ, ਬਾਬਾ ਜਾਣੀ ਜਾਣ, ਸੁਖਸਿੰਧ ਅਭੇਵ); **੧੦**/੪੨੩, ੩੩2 (ਸੁਖਸਿੰਧੁ, ਆਵਿੰਧਯ); **੧੧**/੪੫੨; **੧੨**/੪੫੬, ੬੨2, ੬੫-੬੭2, ੪੭੬-੭੮੫; **੧੩**/੪੮੫-੮੬2 (ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ, ਪਰ ਪੀਰਾ ਹਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੧੪**/੪੯੦, ੯੩2; **੧੫**/੫੧੪-੨੬9; **੧੬**/੫੨੮-੫੫47 (ਆਦਿ ਨਰਾਇਣ, ਮਹਾਰਾਜ, ਕਰਤਾਰ4, ਸੇਵਕ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ, ਗੁਰੂ/ਜੀ17, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰੀ, ਦਯਾਸਿੰਧ ਗੁਰ, ਆਦਿ ਗੁਰੂ); **੧੭**/੫੬੮, ੭੩, ੭੯, ੮੫; **੧੮**/੫੯੬-੯੮13 (ਗੁਰ2, ਪੀਰ, ਦਯਾਨਿਧਿ, ਸੁਖਦਾਇ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਵੀਨੋ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਰੂਪ ਮੁਗਰਿ), ੬੧੧, ੬੨੦2, ੬੨੪-੩37 (ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਸੁਖਦਾਇ, ਬੇਦੀ3, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਪ੍ਰਭੂ, ਗੁਰੂ/ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ4); **੧੯**/੬੫੧-੫੨2, ੭੭; **੨੦**/੬੯੧-੯੨2, ੬੯੮-੭੧੮, ੭੩੦-੩੬6 (ਫਕਰ); **੨੧**/੭੪੩-੯੬21 (ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨਾ, ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਕਲਿ ਮੈ ਅਵਤਾਰ). **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੨; **੨**/੨੭-੩੫3; **੩**/੩੯-੪੧2; **੪**/੫੬-੬੩2 (ਗੁ. ਆਦੂ); **੫**/੬੬-੭੦੫ (ਬ੍ਰਹਮ ਮਯੰਬਰ, ਜਗ ਮਾਲਕ); ੭/੧੦੬; **੧੦**/੧੪੩2; **੧੨**/੧੭੧-੭2 (ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਨਾਨਕ,ਪੀਰਨ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਨਾਨਕ); **੧੬**/੨੦੪; **੧੭**/੨੨੩; **੨੧**/੨੮੩2. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧੬੧੧2 (ਅਚੁਤ, ਅਲਖ, ਅਭੇਵ, ਆਦਿ ਰੂਪ, ਗੁਰਦੇਵ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ, ਆਦਿ ਗੁਰੂ); **੨**/੧੭-੧੮2, ੨੮(ਕਰੁਣਾਸਿੰਧ); **੩**/੩੯ (ਗੁ. ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅਵਤਾਰਾ); **੫**/੭੩, ੮੨; **੧੪**/੧੯੮ ਨਾਨਕ/ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ2; **੧੫**/੨੨੫ (ਆਦਿ ਗੁਰ); **੧੬**/੨੩੮-੩੯3 (ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ), ੨੪੮; **੧੭**/੨੬੩; **੨੨**/੩੮੯ (ਅਚੁਤ ਅਲਖ ਅਨੰਤ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕਰਤਾਰ). **ਛਿਬਰ: ੧**/੫-੧੨7 (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ/ਜੀ12, ਨਾਰਾਇਨਿ, ਅਨਾਦਿ, ਨਾਨਕ ਰਾਇ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ, ਸੁਤੇ ਸਿੱਧ ਅਉਤਾਰ, ਗੁ. ਬਾ. ਲਾਨਕ, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਹਿਬ3, ਸਤਿਗੁਰ ਅਬਿਨਾਸੀ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੇ, ਕਰਣ ਕਾਰਣ, ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਥੰਭੁ, ਖਾਵੰਦ); **੨**/੧੪-੨੦17 (ਸਾਹਿਬ5, ਬਾਬਾ/ਬੇ3, ਗੁਰਾਂ4, ਸਤਿਗੁਰਾਂ3, ਮਹਾਰਾਜ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਪੈਕੰਬਰ, ਗੁਰੂ ਪੂਰਾ); **੩**/੨੪-੩੦5; **੫**/੪੦; **੬**/੫੦, ੫੪2; **੯**/੬੯ (ਨਾਨਕ ਸਾਹ3); **੧੦**/੮੬-੧੨੪15

(ਗੁਰਿਆਈ ਕਾ ਪਿਤਾ, ਪਿਤਾ ਨਾਨਕ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਭਗਵੰਤ, ਆਦਿ ਸਾਹਿਬ, ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਪਉਨ ਅਹਾਰੀ, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ2, ਬਾਬਾ ਅਲਕੇਸ, ਬਾਬਾ ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਨ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ). **੧੪**/੧੫੨-੮੭17 (ਸਾਹਿਬ, ਬਾਬੇ ਸਾਹਿਬ, ਆਦਿ ਨਾਨਕ, ਆਦਿ ਪੁਰਖ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਪੂਰਨ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਪੂਰਨ ਗੁਰਦੇਵ, ਸਾਹਿਬ, ਸਤਿਗੁਰ2). **ਮਪ.ਵ: ੧**/੩੩ (ਨਿਰੰਜਨ, ਭਗਤ ਵਛਲ, ਗਿਆਨ ਸਜੁਗਤ, ਨਿਰੰਕਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਅਬਿਨਾਸੀ, ਪਰਮੇਸਰ, ਸਰਬ ਕਲਾ ਸੰਪੂਰਨ, ਪਤਤ ਉਧਾਰਨ); **੨**/੩੪ (ਭਗਤ ਅਉਤਾਰ,) ਲਡਿਕੇ3); **੩**/੩੪ (ਸਾਧ, ਨਾਨਕ ਚੰਦ); **੪**/੩੪-੩੫ (ਬਾਬਾ ਜੀ2, ਪਰਮਹੰਸ, ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ); **੫**/੩੫ (ਬਾਬੇ/ਬੇ4); **੬**/੩੬ (ਬਾਬੇ); **੭**/੩੬ (ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਨਜੀਕੀ, ਬਾਬਾ/ਬੇ/ਜੀ12); ੮/੩੭ (ਬਾਬਾ ਜੀ10, ਖੁਦਾਇਦਾ ਬਡਾ ਪਿਆਰਾ); ੯/੩੭ (ਬਾਬਾ ਜੀ, ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਨਾਨਕ,ਦੋਸਤ ਖੁਦਾਇ ਦਾਸ) **੧੦**/੩੭-੩੮ (ਬਾਬਾ ਜੀ3, ਪਰ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ); **੧੧**/੩੮-੩੯ (ਬਾਬਾ ਜੀ0); **੧੨**/੩੯ (ਬਾਬਾ/ਬੇ/ਜੀ10, ਪਰੇਮਸਰ ਕਾ ਪੂਰਾ); **੧੩**/੩੯-੪੧10 (ਪਰਮੇਸਰ ਲੋਕ, ਬਡਾ ਭਗਤੁ, ਖੁਦਾਇਦਾ ਵਡਾ ਦੋਸਤ, ਮੇਹਰਵਾਨ, ਬਾਬਾ) ਬੇ/ਜੀ47, ਬਚਾ, ਬੇਟ, ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ, ਗਗੈਬ ਨਿਵਾਜ); **੧੪**/੪੫-੪੯3 (ਹਿੰਦੀ ਰਾਜੀ, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ67,ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਮੇਹਰਬਾਨ, ਜਾਦੂਗਰ, ਮਹਾਰਾਜ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ, ਨਾਨਕ ਸਾਧ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ11, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਸਾਹਿਬ2 ਮਹਾਂਪੁਰਖ); **੧੫**/੫੦ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ13, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ); **੧੬**/੫੧ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ10); **੧੭/**੫੧ (ਬਾਬਾ ਜੀ11 ਮੇਹਰਵਾਨ); **੧੮**/੫੨-੫੩ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ16, ਗੁ.ੁ ਬਾਬੇ ਜੀ,ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਪਾਤਸਾਰ, ਸਾਹਿਬ); **੧੯**/੫੩6 (ਬਾਬਾ/ਬੇ/ਜੀ22, ਸਾਧ, ਬਡਾਬਲੀ, ਹਿੰਦੂ); **੨੦**/੫੫-੫੬2 (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ14, ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਾ2,); **੨੧**/੫੬7; **੨੨**/੫੮ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ7 **੨੮**/੬੨; **੨੯**/੬੭-੬੮ (ਬਾਬੇ ਜੀ2); **੫੪**/੮੬-੭; **੫੯**/੧੦੦2 ; **੮੧**/੨੪-੨੫; **੯੧**/੧੩-੩੯; **੯੭**/੧੪੪ (ਮਹਰਵਾਨ ਗੁ. ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ); **੧੨੦**/੧੬੨-੬੫; **੧੧੮**/੬੬ (ਬਾਬਾ3, ਗੁਰੂ4); **੧੨੦**/੧੬੯; **੧੫੮**/੨੦੫ (ਗੁ.ਬਾਬੇ); **੧੬੩**/੨੦੭ (ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ). **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੧**/੬੯-੭੦ (ਅਵਤਾਰ ਨਿਰੰਜਨੀ, ਸੰਤ ਰੂਪ2, ਸਤਿਗੁਰ3, ਰਵਿ ਗਿਆਨ ਕੋ, ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ, ਗੁਨਾ); **੨**/੭12

(ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰਦਿਆਲ, ਹਰਿ ਗੁਰੂ, ਸਤਿਗੁਰ2); **੩**/੭੨ (ਬਾਬਾ ਜੀ3 ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ, ਦਿਆਲ3, ਪ੍ਰਭੂ2, ਪੂਰਨ ਖੁਰਖ , ਸੰਤ ਗੁਰ, ਬਾਲਕ, ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ, ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ); **੪**/੭੪-੭੫ (ਬਾਲ ਚੰਦ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਦਿਆਲ2 ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਅਲਮਸਤ ਸੰਤ); **੫**/੭੬-੭੭ (ਬਾਬਾ5 ਪ੍ਰਭ ਦਿਆਲ, ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਨਾਨਕ ਜੀ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ, ਵੱਡਾ ਭਗਤ, ਵਡਾ ਵਡਭਾਗੀ, ਬਾਲਕ); **੬**/੭੯-੮੦3 (ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਪਾਰ ਬੰਦਾ2, ਖੁਦਾਇ ਕਾ ਭੇਜਾ); **੭**/੮੨-੮੩2 (ਦਿਆਲ3 ਕਾਲੂ ਕੇ ਸੁਤ, ਸਾਧ ਬਡਾ ਕੋਈ ਅਵਤਾਰ, ਬਲੀ ਫਕੀਰ); **੮**/੮੫3 (ਪਰਮ ਅਨੰਦ ਰੂਪ, ਸੁਤਹ ਸਿਧ ਪਰਕਾਸ, ਗੁਰ, ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤਾ, ਵਲੀ ਵਿਲਾਇਤ, ਸੁਖ ਦਾਇਕ, ਗੁਰ ਸਾਈ); **੧੦**/੯੦-੯੧ (ਬਾਬਾ4, ਗੁਰ ਸਰੂਪ, ਪਰਮਾ ਨੰਦ); **੯**/੮-੮੯3 (ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਗੁ. ਬਾਬੇ, ਸੰਤਰੂਪ ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮ); **੧੧**/੯੨-੯੪ (ਅਨਭੈ, ਦਾਤਾ ਦਿਆਲ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪਰਮਾਨੰਦ); **੧੨**/੯੬-੯੮ (ਦਿਆਲ, ਬਾਬੇ4 ਸਤਿਗੁਰ ਪਰਮ ਗਿਆਨੀ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ, ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਤ); **੧੩**/੧੦੦-੦੨3 (ਪੁਤ੍ਰ ਪਰਮ ਹੰਸ, ਪਰ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ); **੧੪**/੧੦੩-੦੫ (ਬਾਬਾ2, ਸਤਿਗੁਰ, ਭਗਤ ਰੂਪ ਭਗਵੰਤ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ); **੧੫**/੧੦੬-੦੮10 (ਦਿਆਨਤਦਾਰ, ਬਡ ਸਾਧ, ਬਰਕਤ ਦਾ ਮੂਲ, ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ, ਮੋਦੀ); **੧੬**/੧੦੯-੧੫8 (ਬਾਬਾ ਜੀ8, ਨਾਨਕ ਵਾਲੀ3, ਸਾਹਿ ਵਾਲੀ, ਦਿਆਲ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਵਾਲੀ ਖੁਦਾਇ2, ਫਕਰ ਅਜੀਮ, ਆਨੰਦ ਘਨ, ਪ੍ਰਭ10); **੧੭**/੧੧੯-੨੪ (ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ, ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਕਤ, ਪ੍ਰਭ ਸੁਖਧਾਮ, ਸਭ ਘਟਗਾਮੀ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਸਾਹਿਬ ਪਰਬੀਨਾ, ਬਾਬੇ ਜੀ10, ਪ੍ਰਭੂ18)**;** **੧੮**/੧੨੬-੨੭੫ (ਦਿਆਲ4, ਗੁਰੂ2, ਬਾਬਾ ਜੀ3, ਸੰਤ ਜਨ, ਸੰਤ ਨਾਨਕ, ਸਤਿਗੁਰ2, ਕਿਰਪਾਲ); **੧੬**/੧੨੮-੩੦ (ਦਇਆ ਸਿੰਧ ਭਰਪੂਰ, ਪਤਿਤ ਉਧਾਰਨ, ਸੰਤ ਜੀ6); **੨੨**/੧੩੨-੩੩ (ਦਇਆਲੂ3, ਗੁਰੂ, ਸਾਧੂ2 ਮਹਾਰਾਜਾ, ਜਗ ਤਾਰਕ, ਸਿੰਧ ਜਹਾਜਾ); **੨੧**/੧੩੫-੩੬ (ਪਰਮ ਬਿਲਾਸੀ, ਕਾਰੁਨਾਧਰ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਦਇਆਲ4); **੨੨**/੧੩੮-੫੦3 (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਬਾਬਾ ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਸਾਹਿਬ, ਦਿਆਲ3); **੨੩**/੧੪੩-੪੫3 (ਦਿਆਲ6, ਸੀ੍ਰ ਮੁੱਖ ਦਿਆਲ, ਬਡਾ ਭਗਤ); **੨੪**/੧੪੭-੫੪4 (ਖੁਦਾ ਕੇ ਵਲੀ4, ਸਾਹਿਬ ਵਲੀ, ਪ੍ਰਭੂ, ਫਕੀਰ ਰੱਬ7,); **੨੫**/੧੫੬ (ਬਾਬਾ, ਦਇਆਲ, ਫਕਾਰ ਇਲਾਹੀ2); **੨੬**/੧੬੨-੬੪ (ਦਇਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਗੁਰ ਅੰਤਰਰਜਾਮੀ,

ਭਗਤ7); **੨੭/**੧੬੬-੭੦੫ (ਸਤਿਗੁਰੂ2, ਪ੍ਰਭੂ3, ਸਾਧ ਹਰਿ ਕੇ ਲੋਗ); **੨੮/**੧੭੧-੭੩ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਪਰਮ ਦਿਆਲ ਬਾਬੇ ਜੀ9, ਬਡ ਭਗਤ); **੨੯/**੧੭੮-੭੮ (ਗੁਰਦਇਆਲ, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਭਗਤ ਰੂਪ , ਸਤਿਗੁਰ3 ਗੁਰੂਪੂਰੇ); **੩੦/**੧੮੧-੮੪ (ਰਬ ਕਾ ਵਾਸਲ, ਫਕੀਰ, ਮਿਹਰਬਾਨਬਾਬਾ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ4, ਮੌਲਾ ਕੇ ਪਿਆਰੇ, ਬਾਬਾ10, ਬਾਬੇ ਜੀ8, ਗੁ. ਬਾਬਾ7); **੩੧/**੧੮੭-੯੨ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ16, ਭਗਤ ਕਾ ਅਉਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਦਿਆਲ,7 ਸੰਤ ਦਿਆਲੇ,); **੩੨/**੧੯੪-੨੦26 (ਦਿਆਲ/ਗੁਰਦਿਆਲ28, ਗੁ. ਜੀ12, ਸਤਿਗੁਰ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ4, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਦਇਆਲ ਗੁਰ, ਪੁਰਖ, ਸੰਤ, ਪ੍ਰਭ/ਭੂ20, ਗੁਸਾਈ4, ਸਾਹ ਸਿਰ ਸਾਹ); **੩੩/**੨੦੫-੨੩12 (ਸਤਿਗੁਰ, ਦਇਆਲ, ਦਇਆਲ, ਗੁਰ, ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨੀ, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ38, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਗੁ. ਬਾਬਾ4); **੩੪/**੨੩੭-੬210 (ਸਤਿਗੁਰ16, ਬਾਲਾ10, ਪਰਮਾਨੰਦ ਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ40, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਿਆਲ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਲੋਕ, ਸੁਆਮੀ ਸਤਿਗੁਰ4, ਗੁਰ ਪੁਰਖ ਨਾਨਕ); **੩੫/**੨੬੭-੭੧ (ਬਾਬਾ ਜੀ/ਬਾਬੇ ਜੀ21, ਸਤਿਗੁਰ1-ਰ3, ਦਿਆਲ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ, ਨਾਨਕ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਨਿਧਾਨ ਜੀ); **੩੬/**੨੭੩-੭੪ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ6 ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ, ਦਇਆਲ, ਪਰਮ ਅਉਧੂਤ, ਪੂਰਨ ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ);**੩੭/**੨੭੬ (ਪ੍ਰਭੂ2, ਗੁਰ3, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਸਤਗੁਰ2, ਦੀਨ ਬੰਦ, ਗੁਨੀ ਪਰਧਾਨਾ); **੩੮/**੨੭੮-੮੬18, (ਸਤਿਗੁਰ4, ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਆਰੇ4, ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਬਾਲਾ ਜੀ16, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਦਿਆਲ); **੩੯/**੨੯੪ (ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਗੁਰ ਮਹਾਨ, ਦਿਆਲ, ਸਤਗੁਰ, ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ, ਰਾਮ ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ); **੪੦/**੨੯੬-੯੮ (ਗੁ. ਬਾਬਾ ਜੀ4, ਅਲਖ ਅਭੇਵਾ, ਸਤਿਗੁਰ2); **੪੧/**੩੦੩-੦੮10 (ਸਤਿਗੁਰ, ਅਬਿਨਾਸੀ, ਗੁ. ਜੀ16, ਬਾਲਾ ਜੀ25 ਗੁਰ ਬਾਲਾ, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ4, ਬਾਡਾ ਭਗਤ4, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਪਰਮ ਗਿਆਨਾ4); **੪੨/**੩੦੮-੧੦ (ਪੂਰਨ ਸਕਤ, ਗ੍ਰਿਸਤ ਰੂਪ, ਪੀਰ, ਨਾਥ4, ਬਡੀ ਸਕਤ, ਪ੍ਰਭ, ਬਡਾ ਭਗਤ, ਬਾਲ ਜੀ4, ਸਤਿਗੁਰ, ਨਾਮ ਕੋ ਧਨੀ, ਗਿਆਨ ਗੁਲਾਲ); **੪੩/**੩੧੨-੧੪ (ਸਤਗੁਰ3, ਦਿਆਲ2, ਸੰਤ4, ਬਾਲਾ ਦਿਆਲ4,); **੪੪/**੩੧੫-੩੬27 (ਮਹਾਰਾਜ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ19, ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ44, ਬਡਾ ਨਾਹਰੀ, ਬਡਾ ਜਾਦੂਗਰਿ, ਜਗ

ਗਾਮੀ, ਨਾਨਕ ਦਰਵੇਸ9, ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਫਕੀਰ14, ਗੁਰਦੇਵ4, ਪੀਰਾ ਸਿਰ ਪੀਰ, ਅਵਲ ਫਕੀਰ, ਨਾਨਕ ਹਿੰਦਗੀ4, ਨਾਨਕ ਸਰਦਾਰ, ਹਿੰਦੂ ਸੂਰਤ, ਵਡਾ ਫਕੀਰ2, ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਸਚੁ, ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਕੱਤਾਲ, ਪੀਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪੀਰ, ਮੀਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਮੀਰ); **੪੫/**੩੫੦-੫੫ (ਦਿਆਲ/ਦਇਆਲ4, ਸਤਿਗੁਰ, ਸਹਬ ਫਕਰ ਜਲਾਲ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ4, ਬਾਬਾ ਦਿਆਲ, ਸਾਹ ਨਾਨਕ ਵਲੀ, ਨਾਨਕ ਸਾਹ, ਫਕਰ ਅਕਾਹ, ਸਤਿਗੁਰ ਬੇਪਰਵਾਹ); **੪੬/**੩੫੭-੬੩ (ਸਤਗੁਰ, ਦਿਆਲ ਦਰਵੇਸ, ਬਾਬਾ ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ, ਬਡਾ ਵਲੀ, ਸਾਹਰੀ, ਕਾਰਮਾਤੀ ਵਡਾ); **੪੭/**੩੬੬ (ਇਛਿਆਚਾਰੀ ਦੀਨ ਦਿਆਲੀ, ਸਤਗੁਰ, ਬਾਬਾ ਜੀ); **੪੭/**੩੬੭ (ਸੰਤ2, ਸਤਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ); **੪੮/**੩੬੮-੭੩ (ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਦਇਆਲ, ਕਾਮਲ ਵਲੀ); **੪੯/**੩੭੬-੮੦ (ਸਤਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ10, ਦਿਆਲ3, ਬਾਬਾ ਜੀ10, ਸੰਤ ਦਿਆਲ, ਬਡਾ ਫਕੀਰ, ਦਰਦਬੰਦ, ਨਾਨਕ ਸਾਹ, ਬੇਪਰਵਾਹ); **੫੦/**੩੮੨-੮੪ (ਪ੍ਰਭ10, ਦਿਆਲ, ਦਇਆਲ, ਗੁਰ, ਨਾਨਕ ਵਲੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਸੰਤ ਰੂਪ); **੫੧/**੩੮੬-੮੮ (ਪਰਮ ਪੁਰਖ, ਤਪਾ ਨਾਨਕ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ4 ਸਤਿਗੁਰ); **੫੨/**੩੯210 ; **੫੩/**੩੯੪-੯੬ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ6, ਦਇਆਲ ਗੁਰੂ4); **੫੪/**੩੯੭-੪੦੦ (ਨਾਨਕ ਤਪ, ਦਿਆਲ7 ਬਾਬਾ10, ਪ੍ਰਭ10, ਕਰਮਾਤੀ ਜਗਤ ਮਹੰਤ, ਬਾਡਾ ਸਿੱਧ, ਸੰਤ ਅਪਾਰਾ); **੫੫/**੪੦੨-੦੩ (ਪੁਰਖ10, ਬਾਬਾ ਜੀ7, ਦਿਆਲ3,); **੫੬/**੪੦੪ (ਦਇਆ ਪ੍ਰਬੀਲਾ, ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ3, ਪੁਰਖ, ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਤਗੁਰ, ਪਰਮ ਪੁਰਖ); **੫੮/**੪੦੯ (ਦਇਆਲ ਗੁਰੂ ਜੀ); **੫੯/**੪੧੦ (ਦਿਆਲ/ਦਇਆਲ10, ਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ3); **੬੦/**੪੧੫-੧੭ (ਗੁ. ਬਾਬਾ ਜੀ9, ਸਤਗੁਰ, ਨਾਨਕ ਤਪਾ, ਪੂਰਨ ਸਕਤ, ਗੁਰ ਗੋਲਕ,); **੬੧/**੪੧੮-੧੯ (ਬਾਬਾ/ਬਾਬੇ ਜੀ4, ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ ਬਾਬਾ, ਸਾਹਬ); **੬੨/**੪੨੧-੨੨ (ਸਤਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਸਤਗੁਰ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਬਾਬਾ ਜੀ3, ਪਾਰ ਗਿਰਾਮੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ, ਸੁਖਦਾਇਕ); **੬੩/**੪੨੪-੨੬4 (ਹਿੰਦੂ ਆਰਫ ਬਡ ਸਾਹਬ, ਬਾਬਾ ਜੀ7, ਨਾਨਕ ਫਕਰ, ਕਾਮਲ ਮੌਲਾ ਕੀ ਜਾਤ, ਰੋਸਨ ਜਮੀਰ); **੬੪/**੪੨੮੩26 (ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਮਹਾਪੁਰਖ, ਸਤਗੁਰ, ਪੂਰਨ ਭਗਤ, ਦਿਆਲ ਪ੍ਰਭ6); **੬੫/**੪੩੬-੪੦11 (ਸਰਬਗਾਂ, ਪੂਰਨ ਸਕਤ, ਬਾਬਾ ਜੀ18, ਸਤਿਗੁਰ/ਦਿਆਲ10); **ਮ੫-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧**; **੭/**੯੭-੯੮ (ਗੁਰੂ ਬਾਬੇ3 ਬਾਬੇ

ਜੀ,); **੯/**੧੦੯-੧੦2 ; **੧੦/**੧੧੯-੨੧ (ਬਾਬੇ/ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ4, ਪ੍ਰਭ, ਸਤਿਗੁਰ); **੧੬/**੧੪੩ ; **੧/**੧੪੮ ; **੭/**੧੬੮ ; **੧੨/**੨੦੯ (ਆਰਫ ਕਾਮਲ, ਵਲੀ ਅਲਾਹ); **੧/**੧੭੫ (ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰ, ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਸਾਹੀ, ਪ੍ਰਥਮ ਮਹਲ ਸਤਗੁਰ ਜੀ,); **੨/**੧੭੯0 (ਸਤ-ਰੂਪ, ਆਦਿ ਪੁਰਖ, ਸਤਿਗੁਰੂ2); **੧੨/**੩੫੪-੫੫ (ਸਤਿਗੁਰ7, ਗੁ. ਬਾਬੇ2); **੧੮/**੩੭੪2 ; **ਮ੫-ਕ, ਭ/-੨/੨ ; ੩/**੪੦੯ ; **੪/**੧੪-੧੫ ; **੧੩/**੪੩੯ (ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦਿਆਲ, ਸਤਿਗੁਰ); **੧੭/**੪੯੦ ; **੩/**੫੨੨-੨੩ (ਨਾਨਕ ਸਾਹ2); **੧੭/**੫੭੨ (ਨਾਨਕ ਫਕਾਰ); **੧੮/**੫੭੮2, **੧੯/**੫੮੨-੮੩2 (ਨਾਨਕ ਸਾਹ, ਕਾਮਲ ਵਾਲੀ, ਨਾਨਕ ਫਰਜੰਦ); **੨੦/**੫੯੪ (ਗੁ. ਬਾਬੇ); **੩/**੬੧੩-੧੪ (ਨਾਨਕ ਸਾਹ ਵਲੀ3); **੬/**੬੪੯-੫੧2 ; **੧੨/**੬੮੧ ; **੧੮/**੭੧੦ ; **੧੯/**੭੧੫੪ (ਸਤਗੁਰ); **੧/**੭੨੨ (ਨਾਨਕ ਸਰੂਪ); **੭/**੭੫੪-੫੭ (ਬਾਬਾ ਜੀ3, ਦਿਆਲ3, ਪ੍ਰਭ3, ਅੰਤਰਿਜਾਮੀ, ਸਤਿਗੁਰ3, ਮੀਤ); **੧੪/**੭੮੫ (ਫਕਰ); **ਭੰਗੂ : ੧/**੧ ; ੧/੩ ; **੨/**੭2, (ਸ਼ਾਹਿ ਸਚੈ, ਸ਼ਾਹ ਨਾਨਕ2, ਫਕੀਰ, ਸ਼ਾਹਿਨ ਕੋ ਸ਼ਾਹਿ, ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਸੱਚੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਨਾਨਕ/ਭੋਯ/ਸ਼ਾਹਿਨ ਸ਼ਾਹਿ);**੩.੧/**੮2 (ਨਾਨਕ ਨਿਰੰਕਾਰੀ); **੩.੨/**੧੦ (ਨਾਨਕ ਉਧਾਰਿਕ); **੪/**੧੦-੧੧੫ (ਬਾਲਕ ਰੂਪ, ਨਿਹਾਕਲੰਕ, ਪੁਰਖ ਪੂਰਨ, ਸਿਧ, ਅਵਤਾਰ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਛਤ੍ਰਧਾਰ); **੪/**੧੨-੧੫3 (ਸਤਿਗੁਰ2, ਗੁਰ2 ਪੁਤਰ, ਬਾਬਾ/ਬੇ/ਬੈ ਜੀ21, ਦਿਲਾਨਾ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਅਵਤਾਰੀ, ਨਾਨਕ ਸਿੱਧ); **੫/**੧੬2 (ਬਾਬਾ2, ਸਤਿਗੁਰ); **੬/**੧੬ (ਸਤਿਗੁਰੂ, ਬਾਬੇ); **੭/**੧੭-੧੮ (ਬਾਬੇ6, ਗੁਰ2, ਸਤਿਗੁਰ4, ਭਗਵਾਨ); **੮/**੧੮-੨੦ (ਬਾਬਾ10, ਸਤਿਗੁਰ/ਜੀ2, ਹਿੰਦੂ ਨਾਨਕ ਫਕੀਰ, ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕੋ ਪੀਰ2, ਗੁਰ3, ਵਲੀ2, ਜਾਦੂਗਰਿ, ਪੀਰ); **੯/**੨੦ (ਬਾਬੇ3), **੧੧/**੨੧-੨੨ (ਸਤਿਗੁਰ/ਜੀ3, ਬਾਬਾ/ਬੇ/ਬੈ/ਜੀ6); **੧੨/**੨੨2 ; **੧੩/**੨੫2,; **੧੫/**੩੧; **੧੬/**੩੬; **੧੯.੨/**੫੧; **੨੬/**੭੧; **੨੭/**੭੨-੭੪; **੪੯/**੧੧੦; **੫੪/**੧੨੨; **੫੮.੨/**੧੩੨; **੫੮.੪/**੧੩੭; **੬੦.੨/**੧੪੭ (ਬਾਬੈ); **੭੨/**੧੬੭; **੭੯/**੧੮੦-੮੩5 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਿੰਦਾ ਪੀਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ2,);**੮੪.੨/**੨੧੦ (ਆਦਿ ਗੁਰ); **੯੦/**੨੨੪2; **੧੦੧/**੨੫੨ (ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ); **੧੦੨/**੨੫੮-੫੯3 (ਸਤਿਗੁਰ); **੧੦੩/**੨੫੯-੬੨2 (ਸਤਿਗੁਰ13, ਮੋਦੀ, ਕਲਾਧਾਰ, ਗੁ.3); **੧੦੪/**੨੬੩-੭17 (ਪੀਰਨ ਪੂਰੋ, ਪੀਰ/ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ5, ਹਿੰਦੂ ਦੋਸਤ ਖੁਦਾਇ, ਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ33, ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਹਿੰਦੂ ਬਡ

ਪੀਰ, ਪੀਰਨ ਸਿਰ ਪੀਰ2, ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹਿ, ਸੋਚੋ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਨਕ ਬਸਾ ਪੀਰ, ਪੀਰਨ ਸਿਰ ਨਾਨਕ ਪੀਰ2, ਸ਼ਰੀਕ ਖੁਦਾਇ ਕੋ, ਖੁਦਾਇ ਕੋ ਜਾਬੋ, ਕਰਤਾ, ਕਾਦਰ ਕਰੀਮ, ਕਰੀਮ ਖੁਦ ਖੁਦਾਇ, ਰਹੀਮ ਪਿੰਕਬਰ, ਹਿੰਦੂ ਪੀਰ, ਰਾਹ ਨੁਮਾਇ); **੧੦੮**/੨੮੩; **੧੧੨**/੨੯੧; **੧੧੫**/੩੦੩5; **੧੨੦**/੩੨੨2; **੧੩੮**/੩੬੦; **੧੫੧**/੪੮੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੨-੨੭3, (ਆਦਿ ਗੁਰੂ2, ਗੁਰ ਆਦਿ, ਜਨਕ ਅਵਤਾਰ, ਗੁ.3, ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ); **ਪੂ.੩**/੩੨੮-੪੦9 (ਸਤਿਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਥਮ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਅਵਤਾਰ ਹਰਿ4, ਗੁਰੁ, ਬਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ, ਹਰੀ ਅਵਤਾਰ2, ਹਰੀ ਅਵਤਾਰ2, ਗੁ./ਸ੍ਰੀ ਗੁ.6, ਜਨ ਤਾਰਕ); **ਪੂ.੪**/੩੪-੫02 (ਪ੍ਰਭ ਜੀ, ਗੁਰ2, ਪ੍ਰਭ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰ, ਕਰੁਨਾ ਨਿਧ, ਸਮਰਥ, ਤਾਰਨ ਤਰਨ, ਬਿਥਾਰਨ, ਗੁਰ ਆਦਿ, ਅਵਤਾਰ ਗੁਰ); **ਪੂ.੫**/੩੫੦-੬੨ (ਗੁ. ਆਦਿ/ਆਦਿ ਗੁ.3, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ, ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਹਰਿ, ਗੁਰੂ/ਗੁਰਿ40, ਸ਼ਹਿਨ ਸ਼ਾਹਿ, ਪ੍ਰਿਥਮ ਗੁਰ, ਮੋਦੀ3, ਸਤਿਗੁਰ5, ਰਿਖੀਸੂਰ, ਬਲੀ, ਅਵਤਾਰੀ, ਰੂਪ ਕਰਤਾਰਾ); **ਪੂ.੬**/੩੬੩-੬੯ (ਆਦਿ ਗੁਰ, ਤੀਨ ਤਾਪ ਹਾਰਕ, ਕਰਨਹਾਰ, ਤਾਰਨ ਤਰਨ, ਗੁਰ/ਗੁਰਿ26, ਸਤਿਗੁਰ4, ਗਬਾਨੀ, ਫਕਰ ਜਾਤਿ); **ਪੂ.੭**/੩੭੦-੭੮ (ਗੁਰ ਆਦਿ, ਸਤਿਗੁਰ13, ਗੁਰ/ਗੁਰਿ/ਗੁਰੂ/ਰੂ47, ਗੁਰ ਪ੍ਰਬੀਨਾ, ਗੁਰ ਗਬਾਨੀ, ਬਡਾ ਇਲਮਾਨੀ, ਫਕੀਰ, ਮੋਹਣੀ ਮੂਰਤਿ, ਜੁਗ ਰਾਇ, ਪਾਰ ਬ੍ਰਹਮ, ਜਗਦੀਸ, ਸੁਆਮੀ ਗੁਰਬਾਰ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ2, ਜਗਤੇਸਾ); **੮**/੩੮੩-੯੭ (ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ, ਗੁ.19, ਸਮਰਥ ਗੁਰ, ਸੁਖਕਾਰੀ, ਸਾਚੇ ਗੁਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਬੇਦੀ, ਪਡਿਤ ਉਧਾਰਕ, ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਜਗਦੀਸਾ, ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਥਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰ11); **ਪੂ.੯**/੩੯੮-੪੧੧ (ਗੁ.58, ਗੁ. ਅਲਖ ਅਭੇਵੀ, ਸਤਿਗੁਰ8, ਆਦਿ ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ7, ਗੁਰ ਪੂਰਨ, ਗੁਰਗਬਾਨੀ, ਆਸ ਤੋਸ ਗੁਰ); **ਪੂ.੧੦**/੪੧੧-੨੪ (ਗੁ.57, ਗਰਬ ਪ੍ਰਹਰੀ, ਗੁਰ ਗਬਾਨੀ2, ਅਨੰਦ ਦਾਨੀ, ਜਨ ਸੁਖਦਾਈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ, ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ, ਭਵ ਬੰਧਨ ਛੁਟਰਾਵਕ, ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮ ਅਵਤਾਰਾ, ਗੁਰ ਭਗਵਾਨਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਰਸ ਭੋਗੀ); **ਪੂ.੧੧**/੪੨੫-੩੬ (ਗੁ.43 ਸ੍ਵਮੀ, ਪੂਰਨ ਕਾਮੀ, ਕਰਤਾਰ ਰੂਪ, ਜਗਨਾਥਾ, ਸਤਿਗੁਰ ਅਵਤਾਰਾ2, ਗੁਰਹਿ, ਸਤਿਗੁਰ13, ਮੇਰੁ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਆਦਿ, ਗੁਬਿੰਦਾ, ਨਾਨਕ ਪੀਰ, ਗੁਸਾਈ); **ਪੂ.੧੨**/੪੩੬-੪੮ (ਆਦਿ ਗੁ. ਗੁ. ਆਦਿ11, ਪੂਰੈ ਗੁਰ, ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁ.34, ਕਰਨਹਾਰ, ਆਦਮ ਖੁਦਾਇ ਬਪ, ਰੂਪ ਖੁਦਾਇ, ਖੁਦਾਇ ਵਜੂਦ, ਨਾਨਕ

ਪੀਰ, ਹਿੰਦੂ ਨਾਨਕ ਪੀਰ, ਫੱਕਰ, ਅਪਾਰ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੧੩**/੪੫੧-੫੪ (ਗੁ.43, ਗੁਰ ਆਦਿ2, ਗੁ. ਕਰਤਾਰ); **ਪੂ..੧੪**/੪੫੫-੬੯4 (ਗੁਰ ਆਦਿ/ਅਦਿ ਗੁਰ7); **ਪੂ..੧੫**/੪੭੧; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੬-੭੯3; **ਪੂ..੧੭**/੪੮੪ (ਗੁਰ ਆਦਿ); **ਪੂ.੨੦**/੫੧੬; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩-੨੯4 (ਫਕੀਰ ਉਦਾਰੇ, ਵਾਲੀ); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੯,੪੪2 ਅਦਿ ਗੁਰ); **ਪੂ.੨੫**/੪੬੪-੬੮ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ, ਬਾਬੇ); **ਪੂ.੨੬**/੫੮੭-੯੩; **ਪੂ..੨੭**/੫੯੮ (ਗੁ. ਨਾ, ਗੁ.3); **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੬-੬੮2 (ਅਦਿ ਗੁਰ); **ਪੂ.੩੦**/੮੮੦,੮੯੯-੯੦੫4 (ਗੁ.5, ਫਕੀਰ, ਪੀਰ ਪੂਰਨ, ਨਾਨਕ ਪੀਰ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਿਤ ਮਤ); **ਪੂ.੩੧**/੯੦੭; **ਪੂ.੩੨**/੯੩੭-੬੬5 (ਗੁ.4, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ, ਜਗਤ ਉਧਾਰਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁ. ਨਾਂ, ਸਤਿਗੁਰ, ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ), **ਪੂ.੩੩**/੯੮੩,੯੩; **ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੪-੩੧7, ਗੁ.7, ਜਗਸਾਂਈ, ਸੋਢੀ ਕੁਲਿ ਕੇਤੂ); **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੩-੪੮2 (ਆਦਿ ਗੁਰੂ2, ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗ. ਆਦਿ); **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੧-੬੩3 (ਆਦਿ ਗੁਰੂ, ਪ੍ਰਭ, ਅਵਤਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ/ਰੂ3); **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੪-੭੯ (ਗੁਰ ਆਦਿ/ਆਦਿ ਗੁਰ5, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਅਨਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਕ ਉਦਾਰ, ਗੁਰੂ2); **ਪੂ.੩੮**/੧੧੧੫; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੪-੪੫4 (ਆਦਿ ਗੁਰ); **ਪੂ-੪੧**/੧੧੭੩; **ਪੂ.੪੩**/੧੨੭੫; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੩-੩੭3; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੨; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੪3; **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੪ (ਆਦਿ ਗੁਰੁ); **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੩-੨੧2; **ਪੂ.੪੯**/੧੩੨,੪੦ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਆਦਿ); **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯-੭੭4 (ਬੇਦੀ ਕੁਲ ਨਾਥ, ਨਗਰ ਤਲਵੰਡੀ ਮਾਲਕ, ਲੋਦੀ ਮੋਦੀ, ਸੁਲਖਨੀ ਪਤੀ, ਜਤੀ ਸ੍ਰੀ ਸਸਿ ਲਖਮੀ ਪਿਤ, ਗੁਰ, ਗੋ ਗਰੀਬ ਪਾਲਕ, ਰਾਇ, ਮਾਇਆ ਹਰਨ); **ਪੂ.੫੨**/ ੧੩੮੧,੯੫-੯੬2 (ਆਦਿ ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੫੩**/੧੪੦੧2; **ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੨ (ਗੁਰੂ ਆਦਿ); **ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੦; **ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੭-੭੩2 (ਆਦਿ ਗੁਰੂ3, ਗੁਰ, ਸੰਤ ਸਮਰੱਥ, ਰੂਪ ਸਾਂਈ); **ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੬-੮੭2; **ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੦2 (ਬਡ ਧੀਰੂ, ਫਕੀਰੂ); **ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੯ (ਗੁਰੂ ਆਦਿ); **ਪੂ.੬੯**/੧੬੯੧,੯੪; **ਪੂ.੭੦**/੧੬੮੬ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰਵਿ ਰੂਪ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੩-੨੫ (ਗੁਰ ਆਦਿ3). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੩੪-੩੬ (ਨਾਨਕੇ, ਗੁਰ/ਜ/ਆਦਿ); **ਉ.੨**/੧੭੬੮-੭੩2; **ਉ.੪**/੧੭੯੮ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਰਵਿ ਰੂਪ); **ਉ.੧੩**/੧੯੧੨ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ, ਕਰਤਾਰ ਕਰੀਮੋ); **ਉ.੧੪**/੧੯੨੫-੨੯; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੭,੫੩ (ਬਾਬੇ2, ਗੁਰ); **ਉ.੧੬**/੧੯੬੨ (ਆਦਿ ਗੁਰੂ); **ਉ.੧੮**/੧੯੯੨; **ਉ.੧੯**/੨੦੧੬; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੮ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੇ);

ਉ.੨੫/੨੧੨੫ (ਸ਼ਾਹਿਨ ਸ਼ਾਹਿ ਗੁ. ਨਾ); **ਉ.੨੮/**੨੧੬੨ (ਆਦਿ-ਗੁਰੂ); **ਉ.੨੯/**੨੧੮੪ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਨਕ); **ਉ.੩੦/**੨੨੦੮ (ਪੇਸ਼ਵਾ ਨਾਨਕ); **ਉ.੩੨/**੨੨੨੫ (ਗੁਰ ਆਦਿ); **ਉ.੩੫/**੨੨੮੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫/**੨੪੫੩; **ਉ.੪੯/**੨੫੨੮ (ਬਾਬੇ); **ਉ.੫੦/**੨੫੪੫ (ਆਦਿ ਗੁਰ); **ਉ.੫੧/**੨੫੬੧-੬੩,੯੫-੨੬੦੦ (ਆਦਿ ਗੁਰ3, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰਬਗ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਤਾਰਕ ਜਨ ਪਾਰਕ ਸ੍ਰਿਤਿ ਸੇਤੈਂ); **ਉ.੫੨/**੨੬੦੧-੦੨੪੨੨-੨੩ (ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਸ੍ਰਬਰਾ ਪਿਗੰਬਰ, ਗੁਰ11, ਆਦਿ ਗੁ. ਚੰਗ); **ਉ.੫੮/**੨੭੮੪ (ਗੁ. ਆਦਿ/ਆਦਿ ਗੁ2); **ਉ.੫੯/**੨੮੨੩-੨੬11 (ਆਦਿ ਗੁਰ/ਗ. ਆਦਿ3, ਗੁਰੂ4, ਨਾਨਕ ਚੰਦ, ਫਕੀਰ, ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹ); **ਉ.੬੦/**੨੮੮੮ (ਗੁਰ); ੨੯੨੯-੩੦ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਆਦਿ ਗੁਰੂ).

> ''ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ, ਖੋਜ-ਕਾਰਜ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਗਪਗ 6870 ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਦੇਵ, ਆਦਿ ਗੁਰੂ, ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਬੋਧਨੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸਣੀ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਖੇਪ ਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਉ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੀ ਕੁਝ ਕੁ ਸਰੂਪ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ-ਕਾਲੂ ਦਾ ਪੁਤ, ਨਗਰ ਤਲਵੰਡੀ ਮਾਲਕ ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਸਾਦਿਕ, ਪੀਰ, ਖੁਦਾਇ ਨੂੰ ਪਹੰੁਚਿਆ ਬਡੀ ਸਕਤ, ਵਡਾ ਭਗਤ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਲੋਕ, ਕਾਮਲ ਵਲੀ, ਹਿੰਦੂ ਵਡੋ, ਪੀਰਾਂ ਸਿਰ ਪੀਰ, ਖਾਲਕ ਵਲੀ, ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ, ਸੁਲਖਨੀ ਪਤੀ, ਕਾਲੂਆਣਿ, ਕਾਲੂਜਾਇਆ, ਮੋਦੀ, ਬੇਟਾ, ਬਚਾ, ਗੁਰੂ, ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰ/ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖ ਆਦਿ ਬੇਅੰਤ ਹਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਡੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ ਹਨ।``

ਨਾਨਕਸਰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗੁ. ਬਿ.੬: ੯/**੩੫੪; **੨੧/**੮੦੦.

ਨਾਨਕ ਚੱਕ

ਰਾਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ‘ਵੇ` ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਨਾਂ - **ਮਪ-ਕ,ਭ-੧: ੫੦/**੩੮੪.

ਨਾਨਕ ਚੰਦ

ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ 'ਚੰਦੂ ਲਾਲ' ਦਾ ਚਾਚਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੩੨

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੂਰਵਾਰਧ ਤੇ ਉਤਰਾਰਧ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚਨਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਛੰਦਬਧ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ[808] - **ਗਗ.੪: ੳ.੧**/੧੭੬੧. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮**/੨੭੯੮

ਨਾਨਕਮਤਾ

ਯੂ. ਪੀ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੀਲੀਭੀਤ ਵਿਚ ਦਿਉਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਗੋਰਖਮਤਾ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ[809] **ਪੁਰਾ:੧੮**/੬੩ ਗਿਆ:੩੮੩3 **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੩੦੭; **੯**/੩੦੮-੨੦10 (ਗੋਰਖਮਤਾ). **ਕੁ.੦: ੩**/੪੧3. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੩; **੨**/੧੭੨; **੪**/੪੮-੫੦ (ਨਾਨਕ ਮਤਾ, ਨਾਨਕ।ਜੁਸੁ। ਮਤੇ). **ਮਪ.ਵ: ੮੪**/੧੨੮; **੮੫**/੧੨੮ਮ੫; **੯੧**/੧੩੭-੩੮3. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੧**/੩੦੩3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੪੧੪3; **੧੩**/੪੬੬-੭੦10. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੪-੧੫2; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੫3.

ਨਾਨਕੀ ਬੇਬੇ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ 1521 ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੰਮਤ 1532 ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਜੈਰਾਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ[810] -**ਬਾਲਾ**: **੩**/੧੭੯; **੪**/੧੮੨-੮੩3 (ਨਾਨਕ ਦੀ ਭੈਣ, ਕਾਲੂ ਦੀ ਧੀ2); **੫**/੧੮੫-੮੭2 (ਕਾਲੂ ਦੀ ਧੀ, ਲੜਕੀ ਕਾਲੂ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ); **੬**/੧੮੭ (ਭੈਣ4, ਨਾਨਕੀ); **੮**/੧੮੯-੯੭24 (ਨਾਨਕੀ ਭੈਣ3, ਭੈਣਤ2, ਬੇਬੇ/ਜੀ6, ਬੰਦੀ ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ2, ਬਹੂ ਜੀ6). **੯**/੧੯੭-੦੪12 (ਭੈਣ, ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀ2,);**੧੦**/੨੦੫-੧੧15 (ਬੇਬੇ ਜੀ9);**੧੨**/੨੧੬-੧੭9 (ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਲੋਕ, ਬਹੂ ਜੀ2, ਨਾਨਕ ਦੀ ਭੈਣ); **੧੩**/੨੧੯-੨੫24 (ਬੇਬੇ/ਜੀ9); **੧੪**/੨੨੬-੩੨20 (ਭੈਣ2, ਸੁੰਦਰੀ, ਬੇਬੇ/ਜੀ13, ਬਹੂ ਜੀ9, ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਪਿਆਰੀ,

---

[808] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 693.

[809] ਉਹੀ।

[810] ਉਹੀ, ਪੰ. 694.

ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਭਗਤਨੀ); **੩੨**/੩੦੨ (ਬੇਬੇ ਜੀ); **੩੩**/੩੦੨-੦੩ (ਬੇਬੇ/ਜੀ14, ਬਹੂ ਜੀ); **੬੨**/੪੧੮. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪12 (ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ). **ਮਪ-੨,ਭ.੧: ੧੫**/੧੦੬; **੧੭**੧੧੯-੨੪2, **੨੨**/੧੩੮-੩੯2. **ਗਗ. ੧: ਪੂ.੫/** ੩੫2 (ਬਡ ਭਾਗਨੀ, ਗੁਨ ਸਾਗਰ, ਸੁੰਦਰ ਨਾਗਰਿ, ਭਗਨੀ); **ਪੂ.੭**/੩੮੩; **ਪੂ.੯**/੪੧੧; **ਪੂ.੧੦**/੪੧੨ (ਭਗਨੀ).

> ''ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 230 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਬਾਲਾ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਦੋਵੇਂ) ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੋ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ/ਨਾਨਕੀ ਬੇਬੇ, ਬੇਬੇ, ਭੈਣ, ਭਗਨੀ, ਬਹੂ, ਪਰਮੇਸਰ ਦੀ ਬੰਦੀ ਅਤੇ ਕਾਲੂ ਦੀ ਧੀ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।``

ਨਾਨਕੀ, ਮਾਤਾ

ਬਕਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਹਰੀਚੰਦ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੰਮਤ 1670 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ 9ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ-**ਗੁ. ਬਿ.੬: ੮**/੩੦੬ (ਨਾਨਕੀ, ਪੁਤ੍ਰੀ, ਸੁਤਾ);**੯**/੩੧੫, ੩੨੯, ੩੩੪, ੩੬੬-੬੯10 (ਮਾਤ), ੩੭੩-੭੪6 (ਮਾਤਾ/ਮਾਤ8), ੩੮੫-੮੭2, ੪੦੭ -੧੦5; **੧੨**/੪੫੮-੫੯2; **੧੭**/੫੯੪; **੧੯**/੬੩੫,੫੮,; **੨੦**/੬੯੬-੭੦੪9, (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ9); **੨੧**/੭੭੦-੯੫7. **ਕ.੧੦: ੧**/੨੨ (ਮਾਤਾ); **੪**/੪੮ (ਗੁਰ ਕੀ ਮਾਤਾ); ੬੩-੬੪ (ਮਾਤਾ7); **੫**੬੯-੭੬ (ਮਾਤਾ8, ਮਈ); **੮**/੧੨੬ (ਮਾਤਾ). **ਸੁ.੧੦ ੧**/੧੪3 (ਮਾਤਾ10, ਮਈ); **੨**/੧੭ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ, ਮਾਤ), ੨੯ (ਮਾਤਾ); **੫**/੫੭ (ਬਡਿ ਮਾਤ). **ਛਿਬਰ: ੬**/੫੩3. **ਮਪ-ਵ: ੮੭**/੧੩੧-੩੩2; **੧੨੧**/੧੨੭-੭੩8 (ਮਾਤਾ ਜੀ2); **੧੩੩**/੧੭੩ (ਮਾਤਾ ਜੀ); **੧੩੪**/੧੭੩-੭੪6. **ਮਪ-ਕ,ਭ-ਖ-੨/੧: ੧੯**/੩੭੯ (ਪਰਮ ਉਦਾਰ, ਕੁਲਵੰਤੀ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੪੪੧ (ਮਾਤਾ ਜੀ); **੨੨**/੫੧੧; **੧**/੬੨੫-੨੮3 (ਮਾਤਾ/ਜੀ8); **੯**/੬੬੬-੬੭2 (ਮਾਤ ਗੁਰ, ਮਾਤਾ ਜੀ4); **੧੯**/੭੧੯ (ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ); **੧੮**/੭੮੮-੮੦੦ (ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ, ਮਾਤਾ3). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫-੪੭2; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੩-੮੪2 (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ4, ਮਾਈ, ਗੁਰ ਪਤਨੀ);**ਪੂ.੨੮**/੬੧੪2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੮੦-੯੦੪ (ਗੁਰੂ ਪਤਨੀ, ਮਾਦਰ, ਮਾਤ2); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੮-੩੨2(ਮਾਤ/ਮਾਤਾ3); **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੫-੪੬ (ਮਾਤਾ ਜੀ3,); **ਪੂ.੩੬**/੧੦੬੦;

ਪੂ.੩੭/੧੦੬੮-੮੮2 (ਮਾਤ ਬ੍ਰਿਧ ਨਾਨਕੀ, ਗੁਰ ਮਾਤ6, ਬਡ ਮਾਤ3); **ਪੂ.੩੮/**੧੦੮੨-੮੪3; **ਪੂ.੩੯/**੧੧੩੦ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤ, ਮਾਤ2); **ਪੂ.੪੧/**੧੦੬੨-੭੯ (ਮਾਤ/ ਮਾਤਾ ਜੀ 12, ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ); **ਪੂ.੪੪/**੧੨੩੫-੫੧ (ਮਾਤ/ਮਾਤਾ ਜੀ10, ਮਾਤ ਬਡੀ3, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ); **ਪੂ.੪੫/**੧੨੫੭-੭2 (ਮਾਤਾ13,); **ਪੂ.੫੯/**੧੫੨੧-੨੩ (ਨਾਨਕੀ, ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ).

> ''ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 260 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ 'ਗੁ.ਬਿ.੬`, ਕੁ. ੧0, ਸੁ. ੧0, ਛਿਬਰ, ਮਪ (ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ) ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਵਧੇਰੇ ਹਵਾਲੇ ਮਾਤਾ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਬਡ ਮਾਤ/ਗੁਰ ਮਾਤ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਮਾਤ ਨਾਨਕੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕੀ ਮਾਤਾ ਸਰੂਪ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਸਾਂ 60 ਕੁ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।``

ਨਾਨੂ

ਇਕ ਦਿਗਵਜਯੀ ਪੰਡਿਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਪੁਰ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ[811]- ਗਿਆ**:** ੩੬੧. **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੨੭**/੧੬੬-੭੦ (ਨਾਨੂੰ ਪੰਡਤ8, ਨਾਨੂੰ, ਸਾਧ2, ਪੰਡਤ13). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੫ (ਹਰਿ ਅਵਤਾਰਾ, ਪੰਡਿਤ ਨਾਨੂ)।

ਨਾਨੂੰ ਸਿੰਘ

ਭਾ. ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੯**/੧੮੬੯; **ੳ.੧੮**/੨੦੦੩.

'ਨਾਨੂਮੱਲ'

ਸੁਨਾਮ ਨਿਵਾਸੀ ਅਗ੍ਰਵਾਲ ਬਾਣੀਆ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਦੀਵਾਨ ਰਿਹਾ[812]- **ਭੰਗੂ: ੬੯.੨**/੧੬੪ (ਨਾਨੂ ਸਿੰਘ); **੧੩੭**/੩੫੯ (ਨਾਨੂੰ ਸਿੰਘ, ਗਰੇ।ਸੁ। ਵਾਲ); **੧੫੬**/੪੧੩ (ਨਾਨੂ ਦੀਵਾਨ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੧**/੨੪੦੪ (ਨਾਨੂੰ ਸਿੰਘ); **ੳ.੪੮**/੨੪੮੬; **ੳ.੫੪**/੨੭੧੦-੧੨5 (ਦੀਵਾਨ), ੨੭੧੬.

ਨਾਨੇ

---

[811] ਉਹੀ।

[812] ਉਹੀ।

ਲਟਕਣ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਗਿਯਾਨੀ ਸਿੱਖ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਕੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ[813]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੯. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੦੩.

ਨਾਨੋ ਸਿੰਘ ਛੀਂਬਾ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸੀਸ ਮਾਖੋਵਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ- ਛਿਬਰ: **੯**/੭੩-੭੪ (ਭਾਈ ਨਾਨੋ ਸਿੰਘ ਛੀਂਬਾ, ਨਾਨੋ5, ਰੰਘਰੇਟਾ/ਟੇ2).

ਨਾਭਾ

ਫੂਲਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸ਼ਾਖ ਰਿਆਸਤ, ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਚੌਧਰੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਨਾਭਾਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ[814]- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੩੧**/੯੧੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੭; **ਉ.੫੫**/੨੭੧੯-੨੧5; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੪੩.

ਨਾਮਦੇਉ/ਨਾਮਦੇਵ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਤਾਰਾ ਦੇ 'ਨਰਸੀਬਾਮਨੀ' ਪਿੰਡ ਵਿਚ 'ਛੀਂਬਾ' ਜਾਤਿ ਵਿਚ ਜਨਮੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ[815]- **ਬਾਲਾ: ੩੫**/੩੦੬ (ਨਾਮਾ). ਮਿਹ.**੧: ੨੪**/੭੩ (ਨਾਮਾ); **੪੭**/੧੩੮ (ਸ੍ਰੀ ਨਾਮੇ); **੫੯**/੧੯0 (ਨਾਮਾ); **੭੬**/੨੫੨ (ਨਾਮੈ); **੧੩੧**/੪੩੬ (ਨਾਮੈ). **ਹਰਿ.੨: ੪੧**/੨੪੬ (ਨਾਮਾ2). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬; **੧੬**/੫੨੯. **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੨੯. ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੫੧ (ਨਾਮਾ ਭਗਤ). **ਮਪ.ਵ: ੩੧**/੭੨2; **੧੬੯**/੨੧੩. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੬**/੧੪੨; **੧੩**/੨੫੮. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੬**/੩੬੪, ੬੯2. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੯੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੭.

ਨਾਰਨੌਲ

---

[813] ਉਹੀ।

[814] ਉਹੀ।

[815] ਉਹੀ, ਪੰ. 697.

ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੀ ਮਹੇਂਦ੍ਰਗੜ੍ਹ ਨਜ਼ਾਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਰਿਵਾੜੀ ਤੋਂ 37 ਮੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਮਾਲਵਾ ਰੇਲ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਰਿਵਾੜੀ-ਫੁਲੇਰਾ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਹੈ[816]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੮**/੩੩੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੭.

ਨਾਰਲੀ

ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਬਾਨੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ[817]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੪; **੧੬੩**/੪੩੫ (ਨਾਰਲੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੦.

ਨਾਰੋਵਾਲ

ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਦੇ ਦਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਝਬਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਪਿੰਡ[818]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮ (ਨਾਰੋਵਾਲੋ).

ਨਾਰਾਇਣੀ

ਗੁ.ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਦੀ ਪਤਨੀ- ਛਿਬਰ: ੩/੨੫ (ਨਾਰਾਇਣੀ, ਮਾਤਾ-ਸਾਹਿਬ ਧਰਮ ਚੰਦ ਦੀ).

ਨਾਲਾਗਢ

ਵੇ. 'ਹੰਡੂਰ'

ਨਿਆਇ-ਸਾਸ਼ਤ੍ਰ

ਭਾਰਤੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ 6 ਸਾਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੌਤਮ ਰਿਖੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਸਾਸ਼ਤ੍ਰ- ਗਿਆ: ੨੧੨੩; ੩੫੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੧੯੬ (ਨਯਾਇ).

ਨਿਹੰਗ

ਰੋਪੜ ਨੇੜੇ ਕੋਟਲਾ ਨਗਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨਿਹੰਗ ਖ਼ਾਨ ਪਠਾਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਘੋੜੇ ਲਿਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ[819]- **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੫.

---

[816] ਉਹੀ,ਪੰ. 698.

[817] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 72.

[818] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 188.

ਨਿਹਾਲੂ

ਧੀਰ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬੜੀ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ[820]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੪੧੪; **੧੧**/੪੪੫; **੧੬**/੫੨੯2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪.

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ[1]

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਜੀ ਦੇ ਸੰਗੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੦**/੨੫੫੯.

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ[2]

ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੦੮2.

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ[3]

ਮਜੀਠੀਏ ਮਿਸਲ 'ਚੋਂ ਕੰਗ ਪਿੰਡ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੭੮.

ਨਿਹਾਲਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਆਏ ਨਿਤਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਕਥਾ ਉਪਰੰਤ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੨੫2.

ਨਿਖਸਤ ਖਾਨਾ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ 'ਨਖ਼ਾਸ ਚੌਕ` ਜਿਥੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜਿਹੇ ਅਨੇਕ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸਦਾ ਹੁਣ ਨਾਂ 'ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ' ਹੈ- **ਕੁ.੧੦: ੨੧**/੨੯੪-੯੫2.**ਭੰਗੂ: ੮੮**/੨੧੮-੨੦5. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੯**/੨੧੮੯-੯੪ (ਨਿਖਸ ਚੌਂਕ, ਸ਼ਾਹੀ ਚੌਂਕ). **ਗਗ.੫: ੳ.੫੨**/੨੬੪੬ (ਨਿਖਾਸ).

ਨਿਜ਼ਾਬਤ ਖਾਂ

ਵੇ. 'ਨਜ਼ਾਬਤ ਖਾਂ'

ਨਿਜ਼ਾਮਹਿ ਅਲੀ

---

[819] ਉਹੀ, ਪੰ. 55.

[820] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,*ਪੰ. 704.

ਆਸਫਜਾਹ ਜੋ ਚਿਨ ਕਲਿਚ ਖ਼ਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਜ਼ਾਮਉਲ ਮੁਲਕ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ[821]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੨.

ਨਿਤਾਨੰਦ

ਬਟਾਲੇ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ[822]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੨੫-੨੭੨ (ਪੰਡਿਤ/ਪੰਡਿਤੁ10).

ਨਿਥਾਨਾ

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ, ਦਾ ਪਿੰਡ, ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਭੁੱਚੋਂ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[823]- **ਗਗ.੧. ਪੂ.੨੬**/੫੮੨.

ਨਿਧਾ ਬਾਮਣੁ

ਬੇਬੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਤੀ 'ਜੈਰਾਮ' ਜੀ ਦਾ ਕੁਲ ਪੁਰੋਹਿਤ- **ਬਾਲਾ: ੫**/੧੮੬-੮੭ (ਨਿਧਾ ਬਾਮਣੁ, ਬਾਮਣ/ਇ3); **੯**/੨੦੦-੦੨2 (ਨਿਧਾ8); **10**/੨੦੫-੦੬4; **੧੨**/੨੧੭2 (ਨਿਧਾ5).

ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸ. ਦਿਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਨਿਪਾਲ/ਨੇਪਾਲ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਸੁਤੰਤਰ ਹਿੰਦੂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜ, ਇਹ ਗੋਰਖਿਆ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਿ-ਭੂਮੀ ਹੈ[824]- **ਸੁ.੧੦: ੨੮**/੪੨੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੯੫; **ਉ.੫੯**/੨੮੨੯-੩੦2.

ਨਿਬਾਹੂ ਸਿੰਘ

ਇਕ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੇ 1746ਈ. ਵਿਚ ਬੱਦੋ ਕੀ ਗੁਸਾਈਆਂ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਸਪਤ ਰਾਇ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਿਆ ਸੀ[825]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੧**/੨੮੯2.

---

[821] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.312 (ਫੁਨੋ.)

[822] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰਂ. 706.

[823] ਉਹੀ।

[824] ਉਹੀ, ਪੰ. 720.

[825] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 289 (ਫੁਨੋ.)।

ਨਿਰਮੋਹ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਨਗਰ ਤੋਂ 4 ਕਿ.ਮੀ. ਦੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ 'ਹਰਦੋ ਨਮੋਹ' ਨਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਉਤੇ ਬਣਿਆ ਗੁਰੂ-ਧਾਮ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ 2 ਅਕਤੂਬਰ 1700ਈ. ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ[826]- **ਗੁ.ਸੋ: ੮**/੫੪ (ਪੁਰ ਨਿਰਮੋਹ); **੯**/੫੫-੬੧੫. **ਸੁ.੧੦: ੧੮**/੨੬੫, ੬੭; **੨੧**/੩੧੦.

ਨਿਰਾਲੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ 'ਕੱਥੂਨੰਗਲ' ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਨਿਵਲਾ

ਪਟਨਾ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਭਾਈ ਨਿਹਾਲੂ ਦਾ ਭਰਾ[827]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪ (ਨਿਵਲੂ).

ਨੀਤੀ ਸਾਗਰ

ਜਿਸ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਤਮ ਨੀਤੀ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੱਸੇ ਹੋਣ[828]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੧.

ਨੀਮਖਾਰ

ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸੀਤਾਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੀਰਥ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਇਥੇ ਅਸੁਮੇਧ ਜਗ ਕੀਤਾ ਸੀ[829]- **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੪ (ਨੇਮਖਾਰ). **ਸੁ.੧੦: ੨**/੧੭-੧੮2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੮**/੬੬੧2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੮.

ਨੁਸ਼ਹਿਰਾ

---

[826] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1239.

[827] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 704.

[828] ਉਹੀ, ਪੰ. 717.

[829] ਉਹੀ, ਪੰ. 721.

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ 10 ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉਪਰ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿੱਤ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੪ (ਨੁਸ਼ਹਿਰੋ); **੯੧**/੨੨੬. **ਗਗ.੪:ਉ.੨੧**/੨੦੪੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੮; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਨੁਰੰਗਾਬਾਦ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਸੀ[830]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੧੪**/੪੫੮. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੬੯**/੧੬੮੪; **ਪ੍ਰ.੭੧**/੧੭੧੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੨**/੨੦੬੬.**ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੯ (ਨੁਰੰਗਵਾਦੈਂ)

ਨੂਹ

ਬਾਬਾ ਆਦਮ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਇਕ ਪੈਗੰਬਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ[831]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੫**/੩੫੨. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੬੨**/੧੫੮੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੬**/੧੯੬੪.

ਨੂਪ 'ਸਿੰਘ'

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧.

ਨੂਪੀ, ਮਾਤਾ

++ ਗੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ- ਛਿਬਰ: ੩/੨੫.

ਨੂਰਸ਼ਾਹ/ਹਿ/ਹੁ

ਆਸਾਮ ਦੀ ਇਕ ਜਾਦੂਗਰਨੀ, ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਪਦਮਾ' ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਦਾਪਿਤਾ ਨਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਸੀ[832]- **ਪੁਰਾ: ੨੩**/੭੪-੭੮5. **ਗਗ.੧: ਪ.੭**/੩੭੭-੭੮5.

ਨੂਰ ਖਾਂ/ਖਾਨ

++ਮਾਤਾ ਨੂਪੀ ਨਾਂ ਕੇਵਲ ਛਿਬਰ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ, ਸਰੋਤ ਨਹੀਂ, ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਵੀ 'ਦਇਆ ਕੌਰ` ਨਾਮ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

830 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 722.

831 ਉਹੀ, ਪੰ. 718.

832 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 149.

ਨੂਰਦੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜਿਸ ਨੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਇੱਟਾਂ ਜਬਰਨ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਈਆਂ ਸਨ[833]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੧੬-੧੭ (ਨੂਰਖਾਂ, ਖਾਨ3).

ਨੂਰਜਹਾਂ

ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਯਾਬ (ਇਤਿਮਾਦੁੱਦੌਲਾ) ਦੀ ਬੇਟੀ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੇਰ ਅਫਗਾਨ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1611 ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਕੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਗਮ ਬਣਾਇਆ[834]- ਛਿਬਰ**: ੬**/੫੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੪ (ਨੂਰਜਹਾਂ ਬੇਗਮ, ਬੇਗਮ3).

ਨੂਰਦੀਨ

ਪੱਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮੁਗਲ ਫੌਜਦਾਰ, ਜੋ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੩੧2. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੨੨-੨੩੪;**ਉ.੩੨**/੨੨੨੬.

ਨੂਰਦੀ/ਨੂਰਦੀਨ ਸਰਾਂਇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ (ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ `ਤੇ) ਜੋ ਅਮੀਰੁੱਦੀਨ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[835]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੧੭. **ਭੰਗੂ: ੯੬**/੨੪੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੨**/੨੨੪੧.

ਨੂਰਪੁਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਥਾਣਾ ਨੂਰਪੁਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਯਦ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਤ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿਤੀ ਸੀ[836]- **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੩੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੨ (ਨੂਰਪੁਰਾ); **ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਨੂਰਮਹਲ/ਨੂਰਮਹਿਲ

---

[833] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ., *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 828.

[834] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 718.

[835] ਉਹੀ, ਪੰ. 578.

[836] ਉਹੀ, ਪੰ. 718-19.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਨੂਰਮਹਲ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਉਤਰ 7ਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ[837]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੩੦.

ਨੈਣਾ 'ਸਿੰਘ'

ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦਾ ਸੰਗੀ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੩੨, ੩੬.

ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਉਤਰ ਵੱਲ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਇਸੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ[838]- **ਕੁ.੧੦: ੮**/੧੧੩-੧੬ (ਨੈਨਾ ਦੇਵੀ, ਨੈਨਾ ਸੁਰੀ, ਨੈਨਵਿ); **੧੦**/੧੫੬. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੩ (ਮਾਤਾ ਭਵਨ); **੯**/੧੪੦.ਛਿਬਰ: **੧੦**/੮੦ (ਮਾਤਾ ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ, ਮਾਤਾ8). **ਭੰਗੂ: ੧੭**/੩੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦22.

ਨੈਨੀਤਾਲ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੪, ੧੯.

ਨੈਲੇ ਸਖ

ਰੋਹਟੇ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਨੇੜੇ ਨੈਲੇ ਤੇ ਸਖ ਦਾ ਇਲਾਕਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੪.

ਨੌਸ਼ਾਹ

ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਦੇ ਚੇਲੇ, ਬਾਲੇ ਦੇ ਚੇਲੇ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੨.

ਨੌਹਰ ਸ਼ਹਰ

ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ 58 ਮੀਲ, ਪੱਛਮ, ਰਿਆਸਤ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੀ ਰੇਨੀ ਨਜਾਮਤ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ[839]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੩.

ਨੌਧ ਸਿੰਘ[1]

---

[837] ਉਹੀ, ਪੰ. 719.

[838] ਉਹੀ, ਪੰ. 720.

[839] ਉਹੀ।

ਸ਼ੇਰੇ-ਏ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਾਦਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ, ਸੂਰਬੀਰ ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੋਢੀ ਅਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸੂਰਬੀਰ ਸਿੰਘ-**ਗਗ.੪: ੳ.੨੫**/੨੧੨੫-੨੬2 (ਸ਼ੁਕਰਚੱਕ ਵਾਲਾ); **ੳ.੨੭**/੨੧੫੯. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੪੬2, ੨੭੬੮-੬੯3, ੨੭੭੪-੭੯5.

ਨੌਧ ਸਿੰਘ[2]

ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀ ਸੂਰਬੀਰ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੫O**/੨੫੫੧-੫੫2 (ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ).

ਨੌਨਾਰ

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਨੌ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 1820 ਨੂੰ ਸ. ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਈਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋ ਜਨਮਿਆ[840]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੮੫-੮੬ (ਕੌਰ ਨੌ-ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਕੌਰ/ਜੀ4); **ੳ.੫੭**/੨੭੪੭-੫੪ (ਕੌ, ਕੌਰ ਨੌ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਕੌਰ ਸਿੰਘ2, ਕਵਰ, ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ4)

ਨੌਲੱਖਾ

ਰਿਆਸਤ ਨਜਾਮਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ[841]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧00੯.

ਪਸਤੋ/ਪੁਸਤਵਿ

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਲ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਇਸੇ ਨੂੰ ਪਾਰਸੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਿਹ.**੧: ੧**/੬ **੨੪**/੭੫. **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੭; ੨੫੧. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੩**/੨੨੫੧-੫੨3. **੮**/੧੨੪; **੧੦**/੧੫੪. ਛਿਬਰ: **੫**/੪੦; **੧੦**/੭੭3, ੧002; **੧੨**/੧੩੯; **੧੪**/੧੫੭. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੭੪੮. **ਭੰਗੂ: ੧੧**/੨੨; **੧੦੧**

ਪਸਰੂਰ/ਰਿ

---

[840] ਉਹੀ।

[841] ਉਹੀ, ਪੰ. 723.

ਸਿਆਲਕੋਟ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ- **ਪੁਰਾ: ੩੬**/੧੩੦. **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੧ **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੫੩.

ਪਸੁਪਤਿ

ਨੇਪਾਲ `ਚ ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਰ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੨੯.

ਪਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ[1]

ਕੋਈ ਬੰਦਈ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੮**/੨੦੦੨2

ਪਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ[2]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੮੫, ੯੫.

ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ

ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਦਾ ਪੋਤਰਾ ਹਮੀਰਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਿਆਸਤ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਹਮੀਰੇ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੭-੨੯6 (ਪਹਾੜ ਮ੍ਰਿਗੇਸੈਂ, ਸਿੰਘ ਪਹਾੜ2).

ਪਹਾੜ ਮੱਲ

ਦੀਵਾਨ ਟੋਡਰ-ਮੱਲ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੪**/੨੦੮੫.

ਪਹਿਲੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਪਹੋਇ/ਪਹੋਏ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਦੀ ਕੈਂਥਲ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਥਨੇਸਰ ਤੋਂ 16 ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਕੁਰਕੇਤ੍ਰ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ[842]- ਛਿਬਰ: **੬**/੫੦2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੩.

ਪੱਕੇ-ਪਥਰਾਲੇ

---

[842] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 730.

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋ ਪਿੰਡ ਪੱਕਾ ਅਤੇ ਪਥਰਾਲਾ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੰਯੁਕਤ ਨਾਂ 'ਪੱਕਾ-ਪਥਰਾਲਾ' ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ- **ਗਗ.੪: ੳ.੩੫**/੨੨੯੮.

ਪੱਖੋ

ਬਰਨਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਤਪਾ ਤਹਿਸੀਲ ਅਧੀਨ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੧੪; **ੳ.੫੫**/੨੭੧੯-੨੦2; **ੳ.੫੬**/੨੭੪੨.

ਪਖੋ ਕੇ ਰੰਧਾਵੇ

ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਕੰਢੇ ਵਸਿਆ ਨਗਰ, ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਨ। ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ[843]- **ਬਾਲਾ: ੮**/੧੯੨; **੯**/੧੯੭-੨੦05; **੫੭**/੪੦੩; **੬੧**/੪੧੫; ੬੭/੪੨੯; **੭੪**/੪੫੭. ਮਿਹ.**੧: ੧੫੩**/੫੧੬2. **ਛਿਬਰ: ੧**/੧੦; **੨**/੧੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੭.

ਪੰਚਬਟੀ

ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਨਾਸਿਕ ਪਾਸ ਦੰਡਕ ਬਣ ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਸੀਤਾ, ਲਛਮਣ ਸਮੇਤ ਬਣਵਾਸ ਸਮੇਂ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਿੱਪਲ, ਬਿੱਲ, ਬਡ, ਅਉਲਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਇਹ ਪੰਜ ਬ੍ਰਿਛ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੰਚਵਟੀ ਨਾਮ ਪਿਆ[844]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੮੭-੮੮2.

ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਉੂਰਧ ਦੁਆਬ ਵੱਲ ਸੀ। ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਸਤਿਨਾਪੁਰ (ਮੇਰਠ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ) ਲਗਦਾ ਸੀ, ਮਨੂ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ ਕਨੌਜ਼ ਪਾਸ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਿਲਸਨ ਅਨੁਸਾਰ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੇਹਲੀ ਤੋਂ ਚੰਬਲ ਨਦੀ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਪੰਚਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ

---

[843] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 150.

[844] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 790.

ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ[845]- **ਗਿਆ:** ੩੫੩, **ਮਪ.ਵ: ੧੦੫**/੧੪੯-੫੨. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੦**/੨੯੯. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੫**/੫੨੮; **੨**/੭੨੮.

ਪੰਜ ਸੂਬੇ

ਅਪ੍ਰੈਲ 1739 ਈ. ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਰੰਗੀਲੇ ਨੇ ਨਾਦਿਰ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਨੂੰ ਪਿਸ਼ਾਵਰ, ਬੰਗਸ਼, ਕਾਬੁਲ, ਗਜਨੀ, ਕੋਹਿਸਤਾਨ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਭੱਖਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਠੱਟਾ ਆਦਿ ਸੂਬੇ ਦੇਣੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ[846]- **ਭੰਗੂ: ੮੯**/੨੨੩.

ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥਿ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਇਕ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੦.

ਪੰਜਵੜ

ਤਰਨਤਾਰਨ-ਭਿੱਖੀਵਿੰਡ ਸਡਕ ਤੋਂ ਇਕ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ, ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਤਾਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ 20 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[847]- **ਗਗ.੫: ੳ.੧੩**/੨੬੫੯-੬੧2

ਪੰਜਾ ਜੀ

ਨਾਨਕਮਤੇ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਥਾਨ- **ਮਪ.ਵ: ੯੧**/੧੩੭-੩੮3.

ਪੰਜਾਬ

ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ-ਸਤਲੁਜ਼, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ ਚਿਨਾਬ ਤੇ ਜਿਹਲਮ ਦੀ ਧਰਤੀ, ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਹੈ- **ਬਾਲਾ: ੨੬**/੨੬੫ (ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬ ਸਹਰ); **੨੭**/੨੭੮2; **੪੦**/੩੫੭. **ਮਿਹ.੧: ੪**/੧੨; **੧੩**/੩੮; **੧੭**/੫੨; **੧੮**/੫੫; **੨੦**/੬੧; **੨੧**/੬੩; **੨੩**/੭੧; **੨੫**/੭੭; **੨੯**/੮੦; **੩੩**/੧੦੨; **੩੪**/੧੦੪; **੧੨੭**/੪੧੯; **੧੩੯**/੪੬੩2; **੧੪੫**/੪੮੨; **੧੫੨**/੫੧੨2. **ਹਰਿ.੨: ੧੭**/੧੬੦; **੨੦**/੧੬੭; **੩੫**/੨੨੩; **੩੭**/੨੩੨; **੩੯**/੨੩੯; **੪੧**/੨੪੫; **੪੨**/੨੪੮; **੪੭**/੩੦੪; **੫੯**/੩੪੧. **ਚਤੁ.੩: ੬**/੩੭੨; **੧੦**/੩੮੫-੮੬2; **੧੪**/੩੯੮; **੧੫**/੪੦੧; **੧੬**/੪੦੩; **੧੭**/੪੦੬; **੧੯**/੪੦੪; **੨੧**/੪੨੨; **੨੨**/੪੨੪; **੨੪**/੪੩੦;

---

[845] ਉਹੀ, ਪੰ. 791.

[846] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 223 (ਫੁਨੇ.)

[847] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 113.

੨੭/੪੪੧; **੩੦**/੪੫੩; **੪੪**/੫੨੫; **੪੫**/੫੩੧; **੪੬**/੫੩੫; **੪੭**/੫੩੮; **੪੯**/੫੪੩; **੫੦**/੫੪੫; **੫੧**/੫੪੮; **੫੨**/੫੫੦; **੫੩**/੫੫੨; **੫੪**/੫੫੪; **੫੫**/੫੫੬; **੫੭**/੫੬੦; **੫੯**/੫੬੪; **੬੪**/੫੭੫; **੬੮**/੫੯੪; **੭੪**/੬੧੯; ਗਿਆ**:** ੪੦੯. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੦੫, ੧੬(ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ2); **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦; **੨**/੩੩, ੩੮ (ਪੰਜਾਬ, ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ2); **੧੦**/੧੪੦, ੧੫੧; **੨੧**/੨੭੯, ੨੮੨. **ਸੁ.੧੦: ੧੪**/੨੧੦; **੨੮**/੪੨੧; **੨੯**/੪੩੨; **੩੦**/੪੪੨. ਛਿਬਰ**: ੧**/੭-੮ (ਮਦਰ ਦੇਸ2); **੧੧**/੧੩੨ (ਮਦਰ ਦੇਸ); **੧੪**/੧੫੦ (ਮਦਰ ਦੇਸ); **੧੪**/੧੮੪-੮੫ (ਮਦਰ ਦੇਸ2). **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੫; **੧੧੬**/੧੬੫. **ਮਪ-ਕ ਭ.੧: ੨੨**/੧੩੮; **੪੨**/੩੦੮; **੪੬**/੩੬੨-੬੩2; **੪੭**/੩੬੬; **੪੯**/੩੭੬-੭੮3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੧੭੧-੭੨. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੪੧੫ (ਮਦ੍ਰਦੇਸ); **੧੨**/੪੬੦; **੨**/੭੨੪-੨੮ (ਮਦ੍ਰਦੇਸ7); **੩**/੭੩੨; **੧੫**/੭੮੭2; **੧੭**/੭੯੨. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੫; **੮**/੧੯; **੧੭**/੩੭-੩੮5; **੨੯**/੭੭-੭੮3; **੩੦**/੭੯; **੩੨**/੮੨; **੪੩**/੯੯2; **੪੭**/੧੦੨2; **੫੩**/੧੧੬-੧੭3; **੫੮.੧**/੧੨੭; **੮੩**/੨੦੪; **੯੮**/੨੪੭; **੧੦੪**/੨੬੪; **੧੧੯.੧**/੩੧੩; **੧੨੧**/੩੨੩; **੧੪੩**/੩੭੪; **੧੫੧**/੩੯੨; **੧੫੪**/੪੦੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੮-੧੯2; **ਪੂ.੩**/੩੩੫; **ਪੂ.੮**/੩੯੨; **ਪੂ.੧੮**/੪੯੪ (ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੪; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੯੬; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੫-੪੬2; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੬-੭੮2; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੩2; **ਪੂ.੪੦**/੧੧੫੦; **ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੨; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੯, ੪੯, ੫੧; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੭0. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੦2; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੭; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬-੨੮14. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੩-੮੯5; **ਉ.੩**/੧੭੯੨; **ਉ.੭**/੧੮੪੧-੪੯7; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੫2; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੨; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੪; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੩2; **੧੯**/੨੦੦੫, ੧੩; **ਉ.੨੦**/੨੦੩੨, ੩੭-੩੮2; **ਉ.੨੧**/੨੦੩੯, ੪੩; **ਉ.੨੮**/੨੧੬੫3; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੫, ੮੧; **ਉ.੩੦**/੨੧੯੬-੯੭2, **੨੨੦੩; ਉ.੩੧**/੨੨੧੫-੨੧7; **ਉ.੩੨**/੨੨੫, ੨੨੩੦-੩੧5, ੨੨੩੮; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੦; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੧, ੨੩੦੯2. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੬2; **ਉ.੩੮**/੨੩੫੪-੬੦14; **ਉ.੩੯**/੨੩੬੩-੭੩6; **ਉ.੪੦**/੨੩੯੨; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੪-੫੫4; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੧; **ਉ.੪੭**/੨੪੭੬-੮੦ (ਪੰਜਾਬ, ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ); **ਉ.੪੮**/੨੫੧੩-੧੪6; **ਉ.੪੯**/੨੫੧੯,

੩੫2; **ੳ.੫੦**/੨੫੪੬, ੫੬ (ਮਦਰ ਦੇਸ); **ੳ.੫੧**/੨੫੧੯2; **ੳ.੫੨**/੨੬੩੨; **ੳ.੫੩**/੨੬੬੯-੯੫7; **ੳ.੫੪**/੨੭੦੬; **ੳ.੫੭**/੨੭੫੧, ੬੬-੬੭2; **ੳ.੫੮**/੨੮੦੦; **ੳ.੬੦**/੨੯੨੨.

> "ਪੰਜਾਬ (ਮਦਰ ਦੇਸ) ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਧੀਨ ਲਗਪਗ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ (ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਗੁ. ਸੋ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਵਿਚ 300 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਮਦਰ ਦੇਸ/ਮਦ੍ਰਦੇਸ ਦੋ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮਿਹਰਬਾਨਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਬਾਕੀ ਸਿੱਖ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਹ 2 ਤੋਂ 10 ਤੱਕ ਹੀ ਪ੍ਰਾਤ ਹਨ।"

ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਕੋਲ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਇਆ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੭੧**/੧੭੨੭.

ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ

ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੨**/੯੦੬. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੩**/੧੩੯੯- ੧੪੧੬ (ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ/ਕੌਰ ਪੰਜਾਬ18, ਮਾਤਾ8, ਗੁਨਵਾਨ ਗੌਰ, ਅਬਲਾ, ਤੀਆ2, ਤਿਯ, ਮਾਈ, ਤ੍ਰਿਯਾ).

ਪੰਜਾਬੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਲੋਕ- **ਭੰਗੂ: ੨੯**/੭੮; **੭੦**/੧੬੫ **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪** (ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੰਘ); **ੳ.੫੭**/੨੭੭੫; **ੳ.੬੦**/੨੮੭੭, ੯੭.

ਪੰਜਾ ਬਾਮਣ

ਇਕ ਚੁਗਲਖੋਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਪੰਜੇ ਬਾਮਣ ਨੇ ਹੀ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਕੋਲ ਚੁਗਲੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਖਤਰੀ ਨਾਨਕ, ਸ਼ੂਦਰਾਂ (ਲਾਲੋ) ਦੇ ਘਰ ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ[848]-**ਬਾਲਾ: ੧੬**/੨੩੭3 (ਪੰਜਾ2).

ਪੰਜੋਖਰਾ

---

[848] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 150.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਹਿਸੀਲ, ਥਾਣਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 6 ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਪੱਕੀ ਸੜਕ `ਤੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[849]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੫੪; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੧.

ਪੰਜੋਰ

ਪੰਚਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਨਜ਼ਾਮਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਕੰਡਾਘਾਟ ਵਿਚ ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਪਾਸ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਥੇ ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਤੁਗਲਕ ਦਾ ਉੱਚੇ-ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਰੱਖ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਹੈ[850]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੨. **ਗਗ.੪: ੳ.੮**/੧੮੬੦. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੭**/੨੪੭੬; **ੳ.੫੪**/੨੭੧੧; **ੳ.੫੯**/੨੮੬੪ (ਪੰਜੌੜ).

'ਪੰਜੋਲਾ'

ਸਰਹਿੰਦ-ਰਾਜਪੁਰਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉਪਰ ਸਾਧੂ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ[851]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੬**/੩੭੮ (ਪੰਜੈ).

ਪਟਣ/ਪਟਣਿ

ਪਾਕਪਟਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਂ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਿੰਟਗੁਮਰੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਹੈ[852]- **ਪੁਰਾ:** ੩੨/੧੦੫. **ਬਾਲਾ: ੭੦**/੪੩੬-੩੭੨; **੭੧**/੪੩੭੨. ਮਿਹ.**੧: ੧੪੭**/੪੮੮੨; **੧੪੯**/੫੦੬; **੧੫੦**/੫੦੮; **੧੫੧**/੫੧੦੨; ਗਿਆ**:** ੨੫੫, ੩੫੮, ੪੧੨, ੬੦੪੨. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੨-੪੩੨. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੨੪**/੧੪੭੫. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨**/੩੫੪ (ਪਟਨ/ਣ3).

ਪਟਣਾ/ਪਟਨਾ

ਗੰਗਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਿਹਾਰ (ਮਗਧ) ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪਾਟਲੀਪੁਤਰ, ਅਜ਼ੀਮਾਬਾਦ ਨਾਂ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਹੇ

---

849 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 793.

850 ਉਹੀ।

851 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ; (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 372 (ਫੁਨੇ.)।

852 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 151.

ਹਨ[853]- **ਮਿਹ.੧: ੫੪**/੧੭੪; **੫੫**/੧੭੮. ਗਿਆ: ੩੮੮, ੩੯੯, ੪੧੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੧; **੨੧**/੭੫੧. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦-੨੪5; **੨**/੨੮-੩੮2 (ਪਟਨਸੇ, ਪੁਰ ਪਟਨਾ); **੮**/੧੧੪-੧੬2; **੯**/੧੩੨ (ਪਟਨਾ ਪੁਰ); **੧੦**/੧੪੧; **੮**/੨੩੭ (ਪੁਰ ਪਟਨ); **੨੦**/੨੭੧-੭੨2 (ਜਨਮਪੁਰੀ2). **ਸੁ.੧੦: ੧**/੩ (ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ); **੨**/੧੯-੨੯6 (ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ ਪੁਰ, ਸਹਰ2); **੩**/੩੬-੪੧2 (ਸਹਰ2, ਪਟਣਾਪੁਰ); **੧੦**/੧੪੯ (ਸ੍ਰੀ ਪਟਣੇ); **੧੧**/੧੬੧ (ਪਟਣੇ); **੧੨**/੧੭੯ (ਪਟਣੈ); **੨੮**/੪੨੦; **੩੦**/੪੪੫ (ਸ੍ਰੀ ਪਟਣ ਹਰਿਮੰਦਰ). ਛਿਬਰ: **੯**/੬੫-੬੮3; **੧੦**/੭੭; **੧੪**/੧੫੩. **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੧**/੬੭੮-੭੯2; **੧੨**/੬੮03; **੧੩**/੬੮੩; **੧੭**/੭੦੪; **੧੯**/੭੧੮ (ਗੁਰ ਪਟਨੇ); **੨**/੭੨੮. **ਭੰਗੂ: ੧੭**/੩੭; **੫੮.੨**/੧੨੮; **੮੮**/੨੧੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੫. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੮-੩੦2; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੧-੩੩2, ੪੨, ੪੮; **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੮-੬੦2; **ਪੂ.੩੭**/ ੧੦੬੪-੬੮3; **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੧-੮੨3, ੧੧੧੭; **ਪੂ.੪੨**/੧੨੦੩; **ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੩ (ਪੁਰਿ); **ਪੂ.੪੪**/੧੨੨੬-੨੭2 (ਪੁਰਿ2), ੧੨੩੪-੩੮2 (ਪੁਰ, ਪਰਦੇਸ), ੧੨੪੩-੫੨7; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੪; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੬੭੬; **ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੦-੮੨2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭

'ਪਟਿਆਲਾ'

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਫੂਲਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੧੦ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਤੇ ਸੰਮਤ 1820 ਵਿਚ ਪੱਕਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ[854]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੦**/੩੮੪ (ਪਟਯਾਲੈ); ੧੫੬/੪੦੮-੧੩ (ਪਟਯਾਲੇ5). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧**/੩੦੯ (ਪਟਯਾਲਾ). **ਪੂ.੨**/੩੨੧-੨੩ (ਪਟਯਾਲੇ6); **ਪੂ.੧੧**/੪੨੮ (ਪਟਯਾਲੇ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੯; **ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨ (ਪਟਯਾਲੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨ (ਪਟਯਾਲੇ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੪੮2; **ਉ.੪੭**/੨੪੭੬; ੮੩ (ਪਟਯਾਲੇ4); **ਉ.੪੮**/੨੪੮੭ (ਪਟਯਾਲੇ); **ਉ.੪੯**/੨੫੧੬ (ਪਟਯਾਲੇ2); **ਉ.੫੩**/੨੬੭੧,

---

[853] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 734.

[854] ਉਹੀ।

੭੬2; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੦-੧੫ (ਪਟਯਾਲੇ5); **ਉ.੫੫**/੨੭੧੯; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੪; **ਉ.੫੮**/੨੮੨੧; **ਉ.੫੯**/੨੮੪੧; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੬.

ਪਟੀ[1]

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਇਕ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ- **ਬਾਲਾ: ੨**/੧੭੪. **ਗਗ.੧; ਪੂ.੫**/੩੫੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੧੭.

ਪੱਟੀ[2]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਪੱਟੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਲਹੌਰ ਸੂਬੇ ਦਾ ਇਕ ਪਰਗਨਾ ਸੀ ਤੇ ਰਬਤਪੁਰ ਪੱਟੀ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ[855]- **ਪੁਰਾ: ੩੩**/੧੧੨. **ਹਰਿ.੨: ੨੩**/੧੮੨; **੨੪**/੧੮੪. **ਚਤੁ.੩: ੭੧**/੬੦੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੬**/੫੩੫; **੧੮**/੬੦੫. ਛਿਬਰ: **੩**/੨੯; **੧੪**/੧੪੭. **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੯੮ (ਮਾਝੇ ਪਟੀ); **੮0.੧**/੧੮੫; **੮0.੨**/੧੮੮; **੧੧੬**/੩੦੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੭**/੪੮੪; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੮; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੭-੧੮2; **ਉ.੨੧**/੨੦੪੫2; **ਉ.੩੧**/੨੨੧੪.

ਪਟੇਲ

ਮਾਰੂ ਦੇਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਮਿਹ.੧: ੧੦੩**/੩੩੯4.

ਪਟੈਲ

ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉਪਰ ਆਈ ਮਰਾਠਾ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ. ‘ਸਾਬਾ ਜੀ ਪਾਟਿਲ’, ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਸ ਕਲ ਰਹੀ। ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਹਮਲੇ (1759 ਈ.) ਸਮੇਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਛਡ ਗਿਆ[856]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੧**/੩੨੪.

ਪਠਾਣ

---

[855] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 185 (ਫੁਨੋ.)।

[856] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 324 (ਫੁਨੋ.)।

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਰੀ ਮੁਗਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ ਤੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਕੇ ਆਏ- **ਸੂ.੧੦: ੧੯**/੨੮੪-੮੫2.

ਪਠਾਣਕੋਟ/ਕੋਟਿ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉਪਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਪਥਾਨ ਜਾਤੀ ਨੇ ਵਸਾਇਆ[857]- **ਭੰਗੂ: ੨੩**/੬੪; **੪੩**/੯੯2 (ਪਠਾਣ|ਸੁ|ਕੋਟ); **੫੩**/੧੨੦ (ਪਠਾਣ|ਸੁ|ਕੋਟਿ). **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੦; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੬; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੧ (ਕੋਟ ਪਠਾਨ); **ਉ.੩੬**/੨੩੧੨. **ਗਗ.੫: ਓ.੩੮**/੨੩੪੮.

ਪਠਾਨਨ ਨਾਥ

ਵੇ. 'ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ' .

ਪੱਠੇਵਿਡ

ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਾਂ 'ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਥਾਣਾ ਸਰਹਾਲੀ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਲੋਹਾਰ' ਦੇ ਰਕਬੇ ਵਿਚ ਉਤਰ ਵੱਲ ਅਤੇ 'ਜਾਮਾਰਾਏ' ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੱਛਮ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਏਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ[858]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੨੫.

ਪੰਡੋਰੀ

ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਪੰਡੋਰੀ ਮਹੰਤਾਂ', ਇਥੇ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਰਾਗੀ ਮਹੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧਾਂ ਹਨ[859]- **ਭੰਗੂ: ੪੯**/੧੧੧; **੧੩੦**/੩੩੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੬2.

ਪਤੰਜਲੀ

ਇਕ ਰਿਸ਼ੀ ਜਿਸ ਨੇ ਵਯਾਕਰਣ ਦੇ ਪਾਣਿਨੀਯ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਪੁਰ ਮਹਾਂਭਾਸਯ ਲਿਖਿਆ[860]- ਗਿਆ: ੨੨੪-੨੫ (ਪਾਤੰਜਲ, ਪਾਤੰਜਲਿ).

---

[857] ਉਹੀ, ਪੰ. 120.

[858] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 561.

[859] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 111 (ਫੁਨੋ.)।

ਪਤੰਜਲੀ ਦਰਸ਼ਨ

ਰਿਸ਼ੀ ਪਤੰਜਲੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ ਇਕ ਦਰਸ਼ਨ (ਸਾਸ਼ਤ੍ਰ)- ਗਿਆ: ੨੨੫ (ਪਤੰਜਲ ਸਾਸਤ੍ਰ), ੩੪੮, ੫੨, ੫੬2, ੩੫੯. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੩**/੩੩੮. **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੪੨**/੧੧੯੬.

ਪਤਲੀਏ, ਪੀਰ

ਮਕੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਗੋਸ਼ਟਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੀਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਪੀਰ[861]- **ਪੁਰਾ: ੫੧**/੧੮੮.

ਪਤਾਲਪੁਰੀ

ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪਤਾਲਪੁਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਸਨ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੯੮. **ਕੁ.੧੦: ੩/੪੭. ਛਿਬਰ: ੬**/੫੭. **ਮਪ.ਵ: ੧੦੧**/੧੪੭ (ਪਾਤਾਲਗੜ ਕੋਠੜੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੨**/੫੦੯ (ਪਤਾਲਗੜ੍ਹ). **ਭੰਗੂ: ੭੩**/੧੭੦. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੨੮**/੬੧੫ (ਪੁਰੀ ਪਤਾਲ).

ਪੰਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਾਂ, ਸ੍ਰੀ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਭੇਖ ਪ੍ਰਭਾਕਰ' ਲਿਖਿਆ ਹੈ[862]- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੩੦**/੮੮੧; **ਪ੍ਰੂ.੩੪**/੧੦੧੧ (ਪੰਥ ਪ੍ਰਭਾਕਰ).

ਪਥਰਾਲਾ

ਵੇ. 'ਪੱਕਾ-ਪਥਰਾਲਾ'

ਪਥਰੀਆ

ਰਾਮਦਾਸਪੁਰੇ ਦੇ ਪੰਚਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਅਕਤੀ- **ਛਿਬਰ: ੧੩**/੧੪੨ (ਪਥਰੀਆ ਚਉਧਰੰਗਾ).

ਪੰਮਾ ਵਜ਼ੀਰ

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ- **ਛਿਬਰ: ੧੦**/੧੧੧-੧੩2 (ਪੰਮਾ).

---

860 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 739.

861 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 152.

862 ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਜਿ. ਦੂਜੀ),* ਪੰ. 881 (ਫੁਨੋ.)।

ਪਰਸਰਾਮ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[863]- **ਗੁ.ਬਿ.ੲ: ੧੪**/੪੯੬, ੫੦੪-੦੫2; **੨੧**/੭੮੮. **ਗਗ.੧:ਪ੍ਰ.੨੩**/੫੪੬; **ਪ੍ਰ.੨੪**/੫੫੯- ੯22.

ਪਰਸਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਵੇਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ- **ਬਾਲਾ: ੧੦**/੨੦੫.

ਪਰਸੋ ਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ- **ਮਪ.ਵ: ੫੯**/੧੦੦-0੨2.

ਪਰਚੀ ਪੋਥੀ

ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ-ਪੁਸਤਕ[864]- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੩੪**/੧੦੨੪.

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ[1]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੫-੮੭2 (ਸਹਿਜਾਦਾ); **ਉ.੫੭**/੨੭੪੮ (ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ).

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ[2]

ਮਾਨਾਵਾਲੇ ਸ. ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਸ. ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੨.

ਪਰਭਾਸ

ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਦੁਆਰਾਵਤੀ ਪਾਸ ਇਕ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੋਮ ਤੀਰਥ ਵੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਾਦਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸਮੇਤ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ ਸੀ[865]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੯/**੪੦੮.

ਪਰਮ ਚੰਦ

---

[863] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 829.

[864] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਦੂਜੀ), ਪੰ. 1024.

[865] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ.ਪਹਿਲੀ), ਪੰ. 408.

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਸੂ.੧੦: ੨੨**/੩੪੦. **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੫; **ਉ.੬**/੧੮੩੦ (ਪਰਮ ਸਿੰਘ); **ਉ.੭**/੧੮੫੫; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧ (ਪਰਮ ਸਿੰਘ).

ਪਰਮਾਨੰਦ[1]

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਜੈਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ- **ਬਾਲਾ: ੮**/੧੯੨; **੯**/੧੯੮-੨੦17 (ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਲਤਾ/ਤੇ3, ਭਾਈ ਜੀ); **੧੦**/੨੦੫-੦੭4 (ਪਲਤੇ ਜੈਰਾਮ ਦੇ ਪਿਉ).

ਪਰਮਾਨੰਦ[2]

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਸਾਵਨ ਮੱਲ ਦਾ ਪੋਤਰਾ[866]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੨**/੪੬੧-੬੭13 (ਸੁਜਾਨ); **੧੭**/੫੬੫-੬੭4; ੫੮੬-੮੭2, ੫੯੪; **੧੮**/੬੨੯-੩੧3; **੧੯**/੬੫੦2; **੨੦**/੭੦੪-੦੯3; **੨੧**/੭੬੭-੭੪3, ੯੪ (ਪ੍ਰਮਾਨੰਦ).

ਪਰਮਾਨੰਦ[3]

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੩੫੮.

ਪਰਯਾਗ/ਪਰਾਗ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਗੰਗਾ-ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਸੰਗਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ, ਜਿੱਥੇ ਸਰਸਵਤੀ ਨਦੀ ਦਾ ਗੁਪਤ ਸੰਗਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[867]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੧੧. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੪੨; **੨**/੩੫ (ਪ੍ਰਾਗ); **੪**/੫੦; **੧੦**/੧੪੧. **ਸੂ.੧੦: ੨**/੧੮2; **੩**/੪੩; **੫**/੫੮; ੮/੧੨੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੩; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੭; **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੪੮; **ਉ.੫੩**/੨੬੯੪; **ਉ.੫੯**/੨੮੩੨-੩੩੫.

---

[866] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 829.

[867] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 802.

ਪਰਾਗਾ/ਪਿਰਾਗਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਕੜ੍ਹੀਆਲਾ ਪਿਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਛਿਬਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ਇਸ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸੰਗੀ ਰਿਹਾ। ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ ਤੇ ਸਤੀਦਾਸ ਇਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ[868]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬, ੫੯.

ਪਲਾਹ

ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਥਾਨ 'ਪਲਾਹ ਸਾਹਿਬ'- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੪੭.

ਪਵਣ ਨਾਥ/ਥਿ/ਥ

ਅਚਲ ਵਿਖੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਿਧ ਜੋਗੀ- **ਹਰਿ.੨: ੬**/੭੦-੭੨੪; **੭**/੧੦੬.

ਪੜੋਲ

ਜੰਮੂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ, ਪਹਿਲੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ (ਸੰਨ 1746) ਸਮੇਂ ਲਖਪਤ ਰਾਇ ਦੀ ਫੌਜ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਲੀ ਸਿੰਘ ਇੱਧਰ ਵਲ ਆ ਨਿਕਲੇ ਸਨ[869]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨/**੨੮੯.

ਪਾਇਲ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਇਕ ਕਸਬਾ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਖੰਨਾ ਵਿਚਕਾਰ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ 1710 ਈ. ਵਿਚ ਘੁੜਾਣੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਏਥੇ ਠਾਣਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਚਾਰਜ ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ[870]- **ਭੰਗੂ: ੪੧**/੯੬2. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੧ (ਪਾਯਲ), ੧੮੫੨-੫੩5.

ਪਾਖਰ ਬਾਢੀ

ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ (**ਵੇ.**) ਦਾ ਬਾਪ.

---

[868] ਉਹੀ, ਪੰ. 750.

[869] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 289 (ਫੁਨੇ.)।

[870] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 96 (ਫੁਨੇ.)

ਪਾਂਚ ਸਪੂਤ

ਫੂਲ ਵੰਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰਾਂ ਆਲਾ ਸਿੰਘ, ਭੂਮੀਆ, ਦੁੱਨਾ, ਸੂਰਤੀਆ ਤੇ ਰਘੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ[871]- **ਭੰਗੂ: ੧੬੧**/੪੩੧.

ਪਾਂਛਟ

ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿਚ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਫਗਵਾੜਾ-ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਰੋਡ `ਤੇ ਹੈ[872]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੧੮.

ਪਾਣੀਪਥ/ਪਾਣੀਪਤ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜਾ ਦੇ ਕਰਨਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਗਰ 'ਪਾਨੀਪਤ` - **ਪੁਰਾ: ੧੪**/੫੪2. **ਬਾਲਾ: ੬੦**/੪੧੦. ਗਿਆ: ੩੬੩. **ਭੰਗੂ: ੪੨**/੯੮2; **੪੩**/੯੮-੯੯3; **੪੬**/੧੦੨; **੫੩**/੧੧੭, ੧੨੦2; **੧੩੧**/੩੩੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੬; **੮**/੧੮੫੮-੬੦2; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੫; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੫; **ਉ.੧੩**/੧੯੦੯; **ਉ.੧੭**/੧੯੭੮; **ਉ.੩੦**/੨੨੦੩. **ਗਗ.੫੦: ਉ.੩੮**/੨੩੪੭; **ਉ.੫੩**/੨੬੭੭.

> "ਪਾਨੀਪਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ 25 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ: ਪਾਣੀਪਥ, ਪਾਣੀਪਥਿ, ਪਾਣੀਪਤ, ਪਾਣੀ ਪਤਿ, ਪਾਨੀਪਤ ਅਤੇ ਪਾਨੀਪਤਿ ਆਦਿ।"

ਪਾਮਪੁਰ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਂਗੜਾ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੩੩.

ਪਾਰਸੀ

ਵੇ. 'ਪਸਤੋ'

ਪਾਰੋ

---

[871] ਉਹੀ, ਪੰ. 431 (ਫੁਨੋ.)

[872] ਉਹੀ, ਪੰ. 318 (ਫੁਨੋ.)

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਵਲੋਂ ਮੰਜੀ ਬਖਸਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ 'ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ' ਇਸ ਦੇ ਕੁਲ ਵਿਚੋਂ ਸੀ[873]- **ਮਪ.ਵ: ੫੭**/੯੯-੧੦੦11 (ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਜੁਲਕਾ, ਪਾਰੋ ਪਰਮਹੰਸ); **੬੨**/੧੦੬-੦੭9 (ਪਾਰੋ ਜੁਲਕਾ, ਸਰੂਪਬ੍ਰਹਮ, ਗੁਰਮੁਖ, ਵਲੀ ਖੁਦਾਇ); **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੭**/੧੭੮; **੧੧**/੨੦੫; **੩੦**/੨੬੭8 (ਪਰਮਹੰਸ4, ਗੁਰਸਿੱਖ); **੫**/੨੯੪-੯45 (ਪਰਮਹੰਸ ਪਰੋ2, ਬਡ ਸਿੱਖ); **੧੯**/੩੭੯2: **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੮2 (ਜੁਲਕਾ ਖਤ੍ਰੀ); **ਪੂ.੧੫**/੪੭੨-੭36 (ਜੁਲਕਾ, ਖਤ੍ਰੀ ਡੱਲੇ ਕਾ, ਪਰਮਹੰਸ).

ਪਾਲੀ ਟਾਨੀ

ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਇਥੇ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਗਏ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੭.

ਪਾਂਵਟਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦੁਆਰਾ ਨਾਹਨ ਤੋਂ ਕਿਆਰ ਦੂਨ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈ ਕੇ ਸੰਮਤ 1742 ਵਿਚ ਜਮਨਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣਵਾਇਆ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ। ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਜੰਗ ਇਸ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ[874]- **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੮-੧੩2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੧. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦; **ਪੂ**/੮੦-੮੧2; **੬**/੮੫, ੯੮; **੧੦**/੧੫੨. **ਸੂ.੧0: ੬**/੯੧-੧੧੭9 (ਪਾਵਟੈਂ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਂਵਟਾ, ਗੜ੍ਹੰ ਪਾਵਟੰ). ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੯੪2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੬ (ਪਾਉਂਟੇ); **ਪੂ.੩੮**/੧੧੦੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯ (ਪੁਰਪਾਂਵਟਾ), ੧੩੭੪-੭52, ੧੩੮੧2; **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੩-੯੮7; **ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੦, ੧੬; **ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੦, ੨੩; **ਪੂ.੫੫/**੧੪੬੨ (ਪੁਰ ਪਾਂਵਟ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੫, ੭੨ (ਪੁਰਿ ਪਾਂਵਟ, ਪੁਰ ਪਾਂਵਟੇ); **ਪੂ.੫੭**/੧੪੮੯ (ਪਾਂਵਟੇ, ਪਾਂਉ ਪੁਰਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੫-੮੭2.

> "ਪਾਂਵਟਾ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਅਤੇ ਗੜ੍ਹੰਪਾਂਵਟੰ, ਪਾਉਂਟਾ, ਪਾਂਵਟ ਪੁਰ ਪਾਂਵਟ ਅਤੇ ਪਾਉ ਪੁਰਿ ਆਦਿ ਸਾਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

---

[873] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 766.

[874] ਉਹੀ, ਪੰ. 767.

ਪਿਸਉਰ/ਪਿਸ਼ੌਰ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ- 'ਪਿਸ਼ਾਵਰ', ਜੋ ਕਾਬਲ ਤੋਂ 180 ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ[875]- ਮਿਹ.**੧: ੧੩੯**/੪੬੩. ਗਿਆ: ੪੨੮. **ਗੁ.ਬ.੬: ੨੦**/੭੨੫. **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੮; **੪**/੫੪-੫੫2; **੮**/੧੧੪; **੧੦**/੧੪੦. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੮੮; **੧੭**/੨੫੬; **੨੦**/੨੮੯; **੨੧**/੩੧੫. ਛਿਬਰ: **੧੨**/੧੩੫. **ਭੰਗੂ: ੫੮.੧**/੧੨੬; **੫੮.੨**/੧੩੧; **੬੮**/੧੫੮; **੧੧੧**/੨੮੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੫ (ਪਿਸ਼ਾਵਰ); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੪; **ਪੂ.੨੦**/੫੧੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੪੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩; **ਉ.੧੪**/੧੯੭੧; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੭; **ਉ.੨੮**/੨੧੬੨- ੬੩2; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੧; **ਉ.੩੮**/੨੩੫੫; **ਉ.੪੪**/੨੪੪੭; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੩; **ਉ.੫੧**/੨੫੬੫; **ਉ.੫੩**/੨੬੮੦; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੪, ੨੭੯੦-੯੧2.

ਪਿਸ਼ੌਰ ਸਿੰਘ

ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਅਰੋੜਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਅਨਾਜ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਜਦ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮਝੈਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਜਥਾ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਖੁਣੋ ਆਤੁਰ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ[876]- **ਭੰਗੂ: ੩੨**/੮੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪ (ਪਿਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਜਾਰਾ).

ਪਿਗਲ

ਕਰ੍ਹੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਤੇ ਪਿੰਗਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੧੮-੧੯9; **੧੮**/੬੦੪-੦੬3 (ਪਿੰਗੁਲ ਵਡਭਾਗਾ).

ਪਿਪਲੀ

ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ, ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਡੇਢ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਉੱਪਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਪੁਤਲੀ ਘਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[877]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੮**/੩੬੨.

---

[875] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.),*ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 156.

[876] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 84.

[877] ਉਹੀ, ਪੰ. 362.

ਪਿਰਖਾ

ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੋਈ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੧.

ਪਿਰਾਣਾ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜੰਗਾਂ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ[878]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੯੪; **੮**/੨੧੫, ੨੫੧, ੨੭੪-੭੭੩; **੯**/੪੦੪; **੧੦**/੪੩੨-੪੦5 (ਸੂਰਾ ਭਾਰੀ); **੧੧**/੪੪੪2; **੧੮**/੬੨੬; **੨੧**/੭੮੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੦**/੫੧੩; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੩੭੩; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਪਿਰੋਜਪੁਰ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ (**ਵੇ.**) ਫਿਰੋਜਪੁਰ- **ਚਤੁ.੩: ੭੩**/੬੧੪.

ਪੀਪਾ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੨੫੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੯.

ਪੀਪਲੀ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੯**/੨੫੩੪.

ਪੀਰ ਜੈਨ

ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ 4 ਕੋਹ ਦੂਰ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਜਿਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ 'ਜੈਨ ਖਾਂ' ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੪੬**/੩੭੯.

ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ

ਮੁਲਾਂ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਵਾਇਜ, ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਕੱਟੜ ਸੁੰਨੀ ਮੌਲਾਨਾ ਜੋ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ `ਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ[879]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੨੦੦-੦੪2.

---

[878] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 772.

[879] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.200 (ਫੁਨੋ.)।

ਪੀਰੋ

ਇਕ ਵੇਸਵਾ ਜੋ, ਗੁਲਾਬਦਾਸ (ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਾਲਾ) `ਤੇ ਆਸ਼ਕ ਹੋਈ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੫-੬੧7.

ਪੀਲੋ

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਗਤ 'ਪੀਲੂ` ਜੀ। ਜੋ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਸਨ। ਪਰ ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ` ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੮2.

ਪੁਸਕਰਦੀਪ

ਇਕ ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਿਆ:** ੪੫੮2.

ਪੁਸ਼ਕਰ ਰਾਜ

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਦੂਰ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਝੀਲ ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਹੈ[880]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੩.

ਪੁਰਸੋਤਮਪੁਰੀ

ਉੜੀਸਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਗੰਨਾਥ ਦੀ ਪੁਰੀ- **ਮਪ.ਵ: ੯੧**/੧੩੭-੩੯2 (ਪੁਰੀ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੪੭੧2; **੧੩**/੭੮੨.

ਪੁਰਾਨ/ਪੁਰਾਣ

ਰਿਖੀ ਵਯਾਸ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 18 ਹੈ[881]- **ਬਾਲਾ:** ੩/੧੭੮; **੪੭**/੩੭੮. ਮਿਹ.**੧: ੧੪**/੪੧3; **੧੬**/੫੦2; **੪੧**/੧੨੨; **੫੮**/੧੮੬; **੯੧**/੩੦੨; **੧੧੦**/੩੬੫. **ਹਰਿ.੨: ੨**/੩੬; **੩**/੬੪; **੨੩**/੧੮੪. **੩੨**/੨੧੪;

[880] ਉਹੀ, ਪੰ. 774.

[881] ਉਹੀ, ਪੰ. 778.

੪੪/੨੪੪; **੪੪**/੨੭੧-੭੭੫; **੪੫**/੨੯੯; **ਚਤੁ.੩: ੧੭**/੪੧੦; **੩੧**/੪੫੯; **੩੩**/੪੬੭; **੩੮**/੫੦੮; **੪੮**/੫੪੧3; **੬੮**/੫੯੮. ਗਿਆ: ੨੨੮, ੨੩੦2, ੨੩੩.

ਪੂਨੇ ਸਤਾਰੇ

ਮਰਹੱਟਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੫.

ਪੂਰਨਗਿਰ

ਹਰਿਦੁਆਰ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੰਨਿਆਸੀ- **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੨੮**/੧੭੧-੭੩8.

ਪੂਰਬੀਏ

ਕੁੰਦਲਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪੂਰਬੀਏ ਮਨਸਾ ਰਾਮ ਤੇ ਦਇਆ ਰਾਮ ਜੋ 'ਮੋਮਨ ਖਾਂ' ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਏ ਸਨ[882]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੩**/੧੯੩.

ਪੂਰੋ ਜੀ

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ (ਸੰਪਰਦਾਇ ਵਾਲਾ) ਜੀ ਦਾ ਗੁਰ ਭਾਈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯.

'ਪੂਲ੍ਹਾ'

ਇਕ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਕਸੂਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ- 'ਪੂਲ੍ਹਾ'[883]- **ਭੰਗੂ: ੧੦੨**/੨੫੬2. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੪**/੨੨੫੮2.

ਪੇਸ਼ਵਾ

ਦੱਖਣ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂਨੇ ਦਾ ਰਾਜਾ 'ਬਾਜੀਰਾਉ ਦੂਜਾ'- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੬.

ਪੈਜਗੜ੍ਹ

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਰਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪੈਜਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ- **ਗਗ. ੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੧-੭੨2.

---

[882] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 193 (ਫੁਨੋ.)।

[883] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 588.

ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ

ਆਲਮਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਫਤਹਖਾਨ ਪਠਾਣ ਦਾ ਪੁੱਤਰ 'ਪਾਯੰਦ ਖ਼ਾਨ'- ਇਸ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਲੰਧਰ) ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ 'ਵਡੇ ਮੀਰ' ਪਿੰਡ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿਚ ਇਹ ਬਲਵਾਨ ਸੂਰਮਾ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਆਪਣੇ ਜਵਾਈ ਅਸਮਾਨ ਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਇਹ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਗੁ. ਜੀ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[884]- **ਗੁ.ਬਿ.6:** **੮**/੩੦੨-੦33; **੯**/੩੬੪, ੪੧੩-੧੪3; **੧੦**/੪੩੨, ੩੭3 (ਸੂਰਾ ਅਤਿ ਭਾਰੀ); **੧੨**/੪੭੯; **੧੩**/੪੮੦-੮੮31 (ਖਾਨ4, ਬਲਵਾਨਾ); **੧੫**/੫੧੩; **੧੭**/੫੫੭-੫੯8; **੧੮**/੬੦੦-੦੩6; **੧੯**/੬੩੭; ੬੪੬, ੬੫੧2; **੨੦**/੬੯੦-੭੪੩80 (ਬਡਸੂਰਾ, ਖਾ9, ਹਿੰਦੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸੇਵਕ, ਪਾਪੀ, ਗਵਾਰੁ, ਬਾਲਕ, ਸੰੁਦਰ, ਬਾਲੀ ਇਹ ਭਾਰੀ); **੨੧**/੭੪੫, ੭੫੫ (ਪੈਂਦਾ, ਲੂਣਹਰਾਮੀ, ਲੋਲਪ ਕਾਮੀ), ੭੯੫. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੭੮. **ਸੁ.੧੦: ੨੯**/੪੩੨-੩੩੨. ਛਿਬਰ: **੬**/੫੬ (ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਣ7, ਤੁਰਕ ਬੇਈਮਾਨ); **੧੦**/੧੨੦; **੧੪**/੧੫੧ (ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ, ਚਾਕਰ). **ਮਪ.ਵ: ੮੮**/੧੩੩-੩੫ (ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਪਠਾਨ5, ਪੈਂਦਾ7); **੧੬੩**/੨੦੭20 (ਪਠਾਨ). **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੪੪੮-੫੧ (ਬਡਾ ਬਲੀ, ਪਾਇੰਦਾ12, ਪਾਇੰਦੇ ਖਾਨ2). **ਭੰਗੂ: ੧੨**/੨੩ (ਪੈਇੰਦ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫-੪੮4 (ਪਹਿਲਵਾਨ ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ); **ਪੂ.੨੪**/੫੫੩-੫੮5 (ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਜੋਬੈ); **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪, ੫੭੧, ੫੭੭-੮੧3; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੪-੯੩24 (ਪਾਪੀ ਮੂਢ, ਬਲੀ, ਨਿਮਕ ਹਰਾਮਿ, ਬੀਰ, ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਸੂਰ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੬੦੨-੦੪ (ਪੈਂਡ ਖਾਂ2, ਖਾਨ ਵਲੀ ਅਫਗਾਨ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੪ (ਪੈਂਦੇ ਖਾਨ ਪਠਾਨ, ਬਡ ਨਾਮੀ ਬੀਰੈਂ).

ਪੈੜਾ

ਚੰਡਾਲੀਆ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰਮ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ[885]- **ਗੁ.ਬਿ.6: ੬**/੧੭੨-੭312; **੭**/੧੯੩; **੮**/੨੧੫, ੨੭੪-੯੮21;

[884] ਉਹੀ, ਪੰ. 785.

[885] ਉਹੀ।

੯/੩੫੦-੬੩੭; **੧੧**/੪੪੫; **੧੮**/੬੨੬; **੨੧**/੭੮੨, **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੩; **ਪੂ.੨੦**/੫੧੩; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੬੨; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪-੫੬੨.

ਪੈੜਾ ਮੋਖਾ

ਗੁ. ਨਾ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ, ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ[886]- **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੬੭-੭੨੭ (ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਖਤਰੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧**/੩੫੦; **੧੨**/੩੫੪-੫੬੬ (ਪੈੜਾ) **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੬ (ਭਾਈ ਪੈੜਾ).

ਪੋਹੂ-ਵਿੰਡ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ-ਅਸਥਾਨ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੮; **ਉ.੫੯**/੨੮੫੪.

ਪੋਠੋਹਾਰ/ਪੋਠੋਵਾਰ

ਦਰਿਆ ਜੇਹਲਮ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿਚ ਹੈ[887]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੭੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੬੯੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੦੮; **ਉ.੫੮**/੨੮੦੨; **ਉ.੫੯**/੨੮੫੮.

ਪੋਥੀ

'ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਕਾ'- ਛਿਬਰ:**੧੪**/੧੮੬-੮੭2 (ਗ੍ਰੰਥ).

ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਿੰਘ

ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪.

ਪ੍ਰਗਾਸੂ

---

[886] ਉਹੀ।

[887] ਉਹੀ, ਪੰ. 786.

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਬਾਰਨ ਪਿੰਡ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੧ (ਪ੍ਰਗਾਸੂ, ਗੁਰਸਿੱਖ).

ਪ੍ਰਜੋ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੩੨**/੨੭੬.

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ[1]

ਸ. ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੦ (ਹਰਿ ਪ੍ਰਤਾਪ, ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ).

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ[2]

ਉਦਯਪੁਰ ਪਤਿ ਰਾਣਾ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁੱਤਰ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਸੰਨ 1572 ਵਿਚ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ - **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੫੯੯-੬੦੫੩ (ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ); **ਪੂ.੨੮**/੬੧੦, ੧੭.

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ[3]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁਸਾਹਿਬ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੦.

'ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ'

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਟਕ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੋਹ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਯੁੱਧ ਵਰਨਣ ਹੈ- ਗਿਆ: ੩੨੩, ੩੨੭-੨੯੫, ੩੩੩, ੩੩੮, ੩੬੧ (ਪ੍ਰਬੋਧ ਉਦੇ ਚੰਦ, ਗ੍ਰੰਥ).

ਪ੍ਰਭਾਤੀ

ਇਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜੋ ਭੈਰਵ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ (ਅੰਗ- 327-51) ਇਸ ਦਾ 30ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[888]- ਮਿਹ.**੧: ੧੮**/੫੫; **੧੦੦**/੩੩੧. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੬**/੨੭੩.. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧**/੫੨੯.

ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ

ਹਠ ਯੋਗ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੋਈ ਰਚਨਾ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘਲਾਦੀਪ ਦੀ ਉਦਾਸੀ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ

---

[888] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 801.

ਹੈ[889]- **ਪੁਰਾ: ੪੭**/੧੬੭-੬੮2. **ਬਾਲਾ: ੨੧**/੨੫੦. ਗਿਆ: ੪੦੮2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੬**/੧੭੩ (ਪ੍ਰਾਣ ਸੰਗਲੀ, ਪੋਥੀ). **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧: ੩੨**/੨੦੧. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧**/੩੫੦; **੧੨**/੩੫੪-੫੬3.

ਪ੍ਰਿਥੀਆ/ਪ੍ਰਿਥੀਏ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸਨ- **ਹਰਿ.੨: ੧੪**/੧੪੮ (ਗੁ. ਸਾਹਿਬ).ਗਿਆ: ੬੨੮, **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੬-੮4 (ਸਸਿ ਪ੍ਰਿਥੀ), ੧75; **੨**/੨੫-੪੨23 (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ4, ਬਡੋ ਭ੍ਰਾਤ); **੩**/੪੩-੫੦37 (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ4, ਪੂਤ ਬਡੋ, ਮੀਣਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਕੀ ਅੰਸ, ਰਾਮਦਾਸ ਸੁਤ); **੪**/੫੯(ਭ੍ਰਾਤ); **੫**/੧੩੮3, ੧੫੪; **੬**/੧੫੫-੭੫38; **੭**/੧੮੦-੮੮27 (ਰਾਮਦਾਸ ਸੁਤ, ਗੁਰ ਸੁਤ2), ੨੦੬; **੮**/੨੭੪-੯੧54 (ਮੀਣਾ/ਮੀਣੇ3, ਸੋਢੀ, ਮਤਿਹੀਨ); **੧੦**/੫੫੫ (ਮੀਣਾ ਪ੍ਰਿਥੀਆ); **੧੭**/੫੬੧ (ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ, ਭਾਏ); **੧੮**/੬੧੮; **੨੧**/੭੪੭ (ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ) ੭੭੩ (ਕਪਟ ਵਤਾਰ). **ਕੁ.10: ੭**/੧੦੧. ਛਿਬਰ: **੪**/੩੨-੩੪9 (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ, ਬਡਾ ਬਧੀਵਾਨ ਸਿਆਣਾ); **੫**/੩੫-੪੨23 (ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਸਸਾ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਨਾਥ, ਮੀਣਾ3); **੬**/੪੬-੫੨10; **੧੦**/੯੫; **੧੪**/੧੮੦. **ਮਪ.ਵ: ੫੫**/੯੮-੯੯ (ਪੀਰਥੀ ਚੰਦ੍2, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ2); **੬੭**/੧੧੦-੧੧ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰ ਜੀ3) **੯੫**/੧੪੧-੪੨ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੮**/੩੦੬ (ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ, ਪ੍ਰਿਥੀਆਸ); **੧**/੩੦੯-੧੦ (ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ4). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੭**/੪੮੨-੮੯5 (ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ7, ਮੀਣੇ); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੧ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ4); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੫ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ); **ਪੂ.੨੦**/੫੦੯-੧25 (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ5, ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ9); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੭ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ); **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੮੨ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੨ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ), ੧੫੧੨, ੧੪ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ2). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩੪ (ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ).

ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਜ

ਪ੍ਰਿਥੀ ਰਾਜ, ਚੌਹਾਨ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਕਮਲਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਸੋਮੇਸ੍ਰਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ, ਦਿੱਲੀਆਦਿ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੀ[890]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੧ (ਪ੍ਰਿਥੁ ਰਾਜਾ, ਚੁਹਾਣ).

---

[889] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 803.

[890] ਉਹੀ, ਪੰ. 805.

ਪ੍ਰਿਥੋਦਕ

ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ, **ਵੇ.** 'ਪਹੋਆ/ਪਹੋਏ'

ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ

ਇਕ ਮਹਾਤਮਾ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਸੰਗਤ ਦਾਸ` ਦਾ ਸੰਮਤ 1820 ਵਿਚ ਚੇਲਾ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਨਿਰਬਾਣ' ਪਦਵੀ ਅਤੇ ਬਿਭੂਤ (ਭਸਮ) ਦਾ ਗੋਲਾ ਮਹਾਤਮਾ ਬਨਖੰਡੀ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ[891]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੨੯-੩੩10 (ਪਰੀਤਮ ਦਾਸ, ਨਿਰਬਾਣ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸੈਂ, ਨਿਰਬਾਣ ਫਕੀਰੈਂ, ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ, ਸੰਤ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ, ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਮਹਾਨ).

ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ[1]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.ਉ.੭**/੧੮੪੫; **ਉ.੧੯**/੨੦੧੦.

ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ[2]

ਮਜੀਠੀਏ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮2.

ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਮਾਰਗ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਰਹਿਤ ਗ੍ਰੰਥ[892] **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੧.

ਪ੍ਰੇਮ ਕੌਰ

ਅਨੂਪ ਨਗਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਦਯਾਰਾਮ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਲੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੮.

ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ

ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੭**/੫੮੨-੯੩3 (ਪ੍ਰੇਮ ਸਸਿ2, ਸਸੀ ਪ੍ਰੇਮ8). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੮.

---

[891] ਉਹੀ।

[892] ਉਹੀ, ਪੰ. 806.

ਪ੍ਰੇਮਾ ਕੋੜ੍ਹੀ

ਪ੍ਰੇਮਾ ਖਤ੍ਰੀ ਪਿੰਡ ਖਾਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਹੜ ਦਾ ਰੋਗ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਅਰੋਗ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਮੁਰਾਰੀ ਰੱਖਿਆ[893]- **ਮਪ.ਵ: ੪੭**/੮੯-੯੦2 (ਸਾਧਾ, ਮੁਰਾਰੀ4, ਪੁਤ੍ਰ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੯**/੨੩੪ (ਪ੍ਰੇਮ).

ਫਕੀਰ[1]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ-ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਫਕੀਰ' ਸੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੪੬.

ਫਕੀਰ[2]

ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਕੋਹੜੀ ਫਕੀਰੁ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਿਲੇ- **ਪੁਰਾ: ੩੩**/੧੧੨੫.

ਫਕੀਰ ਚੰਦ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬੰਸ ` ਚੋਂ ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅੰਸ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੨੨-੨੩2 (ਗੁਰੂ, ਪੂਰਨ ਗੁਰ, ਸਾਹਿਬ2).

ਫ਼ਕੀਰ ਲੰਗੋਟੀਆ

ਫਕੀਰ ਲੰਗੋਟੀਆ ਤੁਰਕ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ- **ਮਪ.ਵ: ੧੩੮**/੧੯੨੫.

ਫਗਵਾੜਾ

ਕਪੂਰਥਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਹਿਰ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 62 ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ[894]- **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੯੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੯੬-੯੭2. **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੫੭-੫੮3; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੬.

ਫਗੋ/ਫੱਗੋ

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਦੀ ਤਸੀਲ ਸਸਰਾਮ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਸੇਠ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਵਾਂ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣ ਪਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਸੀ[895]- **ਮਪ-ਕ,**

---

[893] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 89 (ਫੁਨੇ.)।

[894] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 808.

[895] ਉਹੀ, ਪੰ. 452

ਭ/ਖ-੨/੨: ੯/੬੬੮-੬੯ (ਫਗੋ, ਚਾਚਾ ਫਗੋ2, ਬਡਾ ਗੁਰਮੁਖ, ਸਤਗੁਰ ਕਾ ਪਿਆਰਾ); **੧੦**/੬੭੧-੭੫12 (ਚਾਚਾ ਫਗੂ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੬-੨੮੫.

ਫੱਤਾ

ਕਨੇਚ, ਪਿੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਜੱਟ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਇਸ ਕੋਲ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਫੱਤੇ ਤੋਂ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਘੋੜੀ ਮੰਗੀ, ਉਸ ਨੇ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁ. ਜੀ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ। ਉਸਦੀ ਘੋੜੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਉਸੇ ਦਿਨ ਸੱਪ ਦੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਮਰ ਗਏ[896]-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੮-੪੯੫.

ਫਤਯਾਬਾਦ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੬.

ਫਤੇ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ

ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ (ਗੜ੍ਹਵਾਲ) ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਫਤੇ ਚੰਦ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਪਾਂਵਟੇ ਨੇੜੇ ਭੰਗਾਣੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਹਾਰ ਖਾਧੀ[897]- **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੮-੯3 (ਸ਼ਾਹ). **ਕੁ.੧੦: ੫**/੭੫, ੮੦ (ਸਿਰੀ ਨਗਰ ਰਾਜਾ, ਫਤੇ ਸਾਹ); **੬**/੮੪, ੮੭, ੯੩ (ਨ੍ਰਿਪਤਿ, ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਨ੍ਰਿਪ, ਫਤੇ ਸਾਹ); **੧੦**/੧੫੫ (ਫਤੇ ਨ੍ਰਿਪ). ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੯੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੪**/੧੨੩੭ (ਫਤੇ ਸਸਿ); **ਪੂ.੪੯**/੧੩੩੮; **ਪੂ.੫੦**/੧੩੫੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯ (ਪਤਿ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਭੂਪ, ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਈਸ); **ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੮-੭੯2; **ਪੂ.੫੪**/੧੪੧੮-੨੬12 (ਨ੍ਰਿਪ3); **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨-੫੭11; **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੨ (ਭੂਪ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਿ); **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੦-੯੮; **ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੪; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੪੦ (ਫਤੇ ਚੰਦ).

ਫਤੇ ਸਿੰਘ[1]

ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਬਾਬਾ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੨**/੮੪. ਛਿਬਰ**: ੧0**/੯੭, ੧੦੨ (ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ ਫਤੇ ਸਿੰਘ), ੧੧੪; **੧੪**/੧੫੦2; **੧੪**/੧੮੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੭.

---

[896] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 808-09.

[897] ਉਹੀ, ਪੰ. 808.

ਫਤੇ ਸਿੰਘ[2]

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੬.

ਫਤੇ ਸਿੰਘ[3]

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਰਾਜੌਰੀ ਵਿਚਲੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪੜਪੋਤਾ। ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ[898]- **ਭੰਗੂ: ੬੪**/੧੫੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੩**/੨੦੭੮; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੩.

ਫਤੇ ਸਿੰਘ[4]

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਉਹ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਜਿੱਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ[899]- **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੩੦; **ਉ.੮**/੧੮੬੪2; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੪; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੦2; **ਉ.੧੭**/੧੯੮੯; **੧੮**/੧੯੯੮.

ਫਤੇ ਸਿੰਘ[5]

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਢਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਇਕੋ ਵਾਰ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ[900]- **ਭੰਗੂ: ੩੩**/੮੫; **੩੪**/੮੬; **੪੨**/੯੮; **੧੪੯**/੩੮੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੫; **ਉ.੬**/੧੮੨੪; **ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **੧੯**/੨੦੦੮; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪.

ਫਤੇ ਸਿੰਘ[6]

ਮਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ਸ. ਸਯਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੦-੮੧2.

ਫਤੇ ਸਿੰਘ[7]

ਫੂਲ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਖਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੨.

ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ

---

[898] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 154 (ਫੁ.ਨੋ.)।

[899] ਉਹੀ, ਪੰ. 66.

[900] ਉਹੀ, ਪੰ. 85.

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਭਰਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 1801 ਈ. ਵਿਚ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਨ ਉਪਰੰਤ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ[901]-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੯-੨੭੦੩ (ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਆਲੂ3), ੨੭੧੪.

ਫਤੇ ਖਾਨ

ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ 'ਵੱਡੀ ਕੋਟਲੀ' ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਾਲਕ, ਜੋ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਜੁੱਧ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੯੭ (ਫਤੇ ਖਾਨ, ਨਾਜ਼ਮ, ਪਤਿ ਕੋਟਲੀ ਆਜ਼ਮ).

ਫਤੇਗੜ੍ਹ

ਰੋਪੜ ਸਰਹਿੰਦ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ। ਇਹ ਉਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰਧਾਮ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਮਤ 1761 ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਸੰਮਤ 1767 ਨੂੰ ਸਰਹੰਦ ਫਤਿਹ ਕਰਕੇ ਇਥੇ 'ਫਤੇਗੜ੍ਹ' ਨਾਂ ਦਾ ਗੁਰਧਾਮ ਬਣਾਇਆ[902]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੩.

ਫਤੇ ਚੰਦ

ਪਟਨੇ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਸਦੀ ਰਾਣੀ ਕੋਲ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਛਕਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੪**/੧੨੪੪-੫੪5 (ਫਤੇ ਸਸਿ).

ਫਤੇ ਦੀਨ

ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਸ. ਜੋ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਾਥੀ ਫਤੇ ਸਿੰਘ (ਸ਼ਾਇਦ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼) ਦੇ ਹਥੋਂ ਮਰਿਆ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯/**੧੧੩੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੮੨, ੮੪.

ਫਤੇਪੁਰ

ਫਤੇਪੁਰ ਸਿੰਘਾਂ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਰੋਪੜ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ[903]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯.

---

[901] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1371.

[902] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 808.

[903] ਉਹੀ।

ਫਤੋ, ਦਾਈ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਨਮ ਸਮੇਂ ਦਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਔਰਤ ਦਾ ਨਾਂ- ਛਿਬਰ: **੫**/੩੮2 (ਦਾਈ).

ਫਫੜਾ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ', ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸ਼ਟੇਸ਼ਨ ਨਰੇਂਦ੍ਰਪੁਰੇ ਤੋਂ 2 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ, ਇਸ ਪਿੰਡ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਵੰਸ਼ੀ ਭਾਈ ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ[904]- **ਮਪ.ਵ: ੬੮**/੧੧੧. **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੩**/੩੧੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੫-੬੬2.

ਫ਼ਰਜ਼ੁਲਾ ਖ਼ਾਨ

ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਗ਼ਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਲੇਖਕ ਦਾ ਭਾਵ ਫੀਰੋਜ਼ ਖ਼ਾਨ ਮੇਵਾਤੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਬਤ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਅਮੀਨ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁਗ਼ਲ ਸੈਨਾ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਅਮੀਨਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ 30 ਅਕਤੂਬਰ 1710ਈ. ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਸੀ[905]- **ਭੰਗੂ: ੫੩**/੧੨੧; **੮੪.੨**/੨੧੦ (ਫਰਜੁੱਲੇ ਖਾਂ2); **੯੩**/੨੩੫; **੧੦੮**/੨੮੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੩ (ਫੁਰਜੁੱਲੇ ਖਾਨੂੰ); **ਉ.੩੫**/੨੨੯੦ (ਖਾਨ ਫ੍ਰਜ਼ੁੱਲਾ). **ਉ.੫੫**/੨੭੭੨.

ਫਰੀਦਾਬਾਦ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ[906]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੧੯੯.

ਫਲਗੂ

ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਇਕ ਨਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਗਯਾ' ਤੀਰਥ ਹੈ[907]- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੧**/੬੭੭-੭੮3. **ਗਗ.੧: ਪ.੭**/੩੭੦. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੮.

---

904 ਉਹੀ, ਪੰ. 809.

905 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 121 (ਫੁ.ਨੋ.)।

906 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 199 (ਫੁਨੋ.)।

907 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 813.

ਫਲਾਨੇ ਖਾਨ

ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਨੰਦੇੜ ਵਿਖੇ ਛੁਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ- **ਮਪ.ਵ: ੧੬੩**/੨੦੯-੧੦3 (ਪਠਾਨ5).

'ਫਰੁਖਸਿਯਰ'

ਇਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਪੋਤਾ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸੀ। ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਨ ਸੈਯਦ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜਹਾਂਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ, ਸੰਮਤ 1770 ਵਿਚ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆ[908]- **ਛਿਬਰ: ੧੧**/੧੩੨-੩੩ (ਫਰਕਸੇਅਰ4). **ਭੰਗੂ: ੫੪**/੧੨੨2 (ਫਰਕਸੇਰ, ਸ਼ਾਹਿ); **੫੬**/੧੨੩ (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ3); **੫੭**/੧੨੫ (ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ); **੫੮.੧**/੧੨੬ (ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ2, ਸ਼ਾਹਿ3); **੫੮.੨**/੧੨੮ (ਫਰਕਸੇਰ); **੫੮.੪**/੧੩੬-੩੭ (ਸ਼ਾਹ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ); **੬੨**/੧੫੨ (ਫਰਕਸੇਰ, ਸ਼ਾਹਿ); **੬੩**/੧੫੨-੫੩ (ਸ਼ਾਹ3, ਫਰਕਸੇਰ5); **੬੪**/੧੫੪ (ਫਰਕਸੇਰ). **੬੫**/੧੫੬-੫੭ (ਫਰਕਸੇਰ4, ਸ਼ਾਹਿ6); **੮੩**/੧੯੮ (ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਸ਼ਾਹਿ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੪-੦੬ (ਫਰੁਖਸੇਰ2); **ਉ.੧੩**/੧੯੦੭-੧੭ (ਫਰਰੁਖਸੇਰ3, ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ); **ਉ.੧੪**/੧੯੨੨-੨੯ (ਪਾਤਿਸਾਹ7, ਹਜਰਤ2, ਜਹਾਂਪਨਾਹ, ਫਰੁਰਖਸੇਰ, ਸ਼ਾਹਿ10, ਬਾਦਸ਼ਾਹ3); **ਉ.੧੫**/੧੯੪੧-੪੯ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਦਿੱਲੀਪਤਿ)); **ਉ.੧੬**/੧੯੫੬-੬੬ (ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ6, ਸ਼ਾਹਿ3, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ2); **ਉ.੧੭**/੧੯੭੮-੮੦ (ਫਰੁਖਸੇਰ, ਸਾਹਿ10, ਪਤਿਸਾਹਿ4, ਬਾਦਸਾਹਿ5); **ਉ.੧੮**/੧੯੯੨; **ਉ.੧੯**/੨੦੧੩.੧੪ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ6); **ਉ.20**/੨੦੩2 (ਫਰਖੁਸੇਰ); **ਉ.੨੩**/੨੦੭੦ (ਸਾਹਿ ਦਿਲੇਸ, ਸਾਹਿ, ਪਾਤਿਸਾਹਿ, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ).

ਫਰੂੰਨ, ਸ਼ਾਹਿ

ਮਿਸਰ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਫਿਰਊਨ'- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੩੩ (ਫਿਰਾਹੂਨ); **ਉ.੨੩**/੨੦੭੫ (ਫਿਰਾਹੂਨ); **ਉ.੨੯**/੨੧੯੨.

'ਫਰਰੁਖਾਬਾਦ'

---

[908] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 810.

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਆਗਰਾ ਡਿਵੀਜਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਹ ਨਵਾਬ ਮੁਹੰਮਦਖ਼ਾਨ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਫਰਰੁੱਖਸਿਯਾ' ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਸੰਨ 1714 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਸੀ।[909] **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੩ (ਫਰਖਾਬਾਦੋਂ), ੨੬੯੪ (ਫਰਖ-ਬਾਦ).

ਫਰਵਾਹੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਰਨਾਲਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਬਰਨਾਲੇ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[910]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੬੭.

ਫਰੀਦ/ਦੁ, ਸੇਖ

ਬਾਬਾ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਗੰਜਿ-ਸ਼ਕਰ, 12ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸੂਫ਼ੀ-ਸੰਤ ਤੇ ਦਰਵੇਸ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਤੇ 118 ਸਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ਼ ਹਨ[911]- **ਪੁਰਾ: ੨੮**/੮੬-੯੩ (ਸੇਖ ਫਰੀਦ21, ਸੇਖੁ, ਫਰੀਦੁ); **੩੨**/੧੦੬ (ਪੀਰੁ ਸੇਖ ਫਰੀਦੁ, ਪੀਰ); **੪੫**/੧੫੯ (ਸੇਖ ਫ਼ਰੀਦ). **ਬਾਲਾ: ੭੦**/੪੩੬2 (ਸਾਧ ਫਰੀਦ2); **੭੧**/੪੩੭ (ਸੇਖ ਫਰੀਦ2, ਪਟਣ ਦਾ ਪੀਰ). ਮਿਹ.**੧: ੩੨**/੧੦੧; **੧੪੭**/੪੮੮-੯੫3 (ਪਟਣ ਦਾ ਪੀਰ); **੧੪੮**/੫੦੫; **੧੪੯**/੫੦੬; **੧੫੦**/੫੦੮. ਗਿਆ: ੨੫੪-੫੭੫, ੨੭੯6, ੬੦੪2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬. **ਕੁ.੧੦: ੧੭**/੨੨੫. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੮; **੧੪**/੧੫੧ (ਫਰੀਦ ਭਗਤ), ੧੭੧. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੨-੪੪2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੫੮ (ਕਾਮਲ ਆਰਫ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/ ੩੮੩2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੪.

ਫਰੀਦਕੋਟ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਨਗਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੋਕਲਦੇਵ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ 'ਤੇ 'ਮੋਕਲ ਨਗਰ' ਵਸਾਇਆ, ਪਰੰਤੂ 1215ਈ. ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ

---

[909] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 810.

[910] ਉਹੀ।

[911] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 161.

‘ਫਰੀਦਕੋਟ’ ਰਖਿਆ ਗਿਆ[912]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੮**/੨੩੫. **ਭੰਗੂ:੧੩੩**/੩੫੦-੫੨੨. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੧੪.

ਫਾਇਤੇ

ਕੁਰਾਨ ਸਰੀਫ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੂਰਤ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਆਇਤਾਂ ਹਨ- **ਭੰਗੂ: ੬੨**/੧੫੨.

ਫਾਰਸੀ

ਪਾਰਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ- **ਬਾਲਾ: ੯**/੨੦੨. ਗਿਆ: ੨੯੨੩ੀ ਛਿਬਰ: **੯**/੭੧੨; **੧੦**/੭੭੨ **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੭੬੫੨. **ਭੰਗੂ: ੮**/੧੯. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨**/੩੨੭; **ਪ੍ਰ.੧੪**/੪੫੬. **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੨੯**/੮੬੯; **ਪ੍ਰ.੩੨**/੯੬੯; **ਪ੍ਰ.੪੬**/੧੨੮੮. **ਗਗ.੩੩: ਪ੍ਰ.੬੭**/੧੬੬੦. **ਗਗ.੪: ੳ. ੨੫**/੨੧੧੮; **ੳ.੨੯**/੨੧੯੧. **ਗਗ.੫: ੳ.੬੦**/੨੮੯੭, ੨੯੦੬.

ਫਿਰੰਦਾ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪਿੰਡ ਭਰੋਆਣਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ, ਇਸ ਨੇ ਗੁ. ਜੀ. ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਭੇਟ ਕੀਤੀ[913]- **ਬਾਲਾ: ੧0**/੨੦੫; **੧੩**/੨੧੯-੨੬15 (ਫੇਰੂ2, ਫੇਰੂ ਰਬਾਬੀ, ਸਾਧੁ); **੧੪**/੨੨੬-੨੭9 (ਪ੍ਰੇਮਾ, ਭਾਈ ਫਿਰੰਦਾ5).

ਫਿਰਿਆ, ਖਤ੍ਰੀ

ਮੀਰਪੁਰ (ਕਸਮੀਰ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ[914]- **ਮਪ.ਵ: ੪੯**/੯੧-੯੨2 (ਬਡੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੩**/੨੪੮-੫੦6.

ਫਿਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਖਿਲਜੀ

ਤੁਗਲਕ ਵੰਸ਼ੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਨ 1388 ਨੂੰ ਹੋਇਆ[915]-**ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੪**/੩੪੧.

---

[912] ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ, (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* , ਪੰ. 1376.

[913] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 91 (ਫੁਨੋ.)

[914] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 165.

ਫਿਰੋਜਪੁਰ

ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ[916]- **ਚਤੁ.੩: ੭੨**/੬੧੧ (ਪਿਰੋਜਪੁਰਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੬**/੨੪੭੪; **ਉ੫੭**/੨੭੫੪.

'ਫਿਲੌਰ'

ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬ ਵਿਚ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕਿਨਾਰੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਹੈ[917]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੪**/੩੯੯ (ਫਲੌਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੩੦ (ਫਲੌਰ).

ਫੂਲ

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਜੋ ਰੂਪ ਚੰਦ ਬੈਰਾੜ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਅੰਬੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ 1684 ਵਿਚ ਜਨਮਿਆ[918]- **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੭; **੨੫**/੬੯; **੩੩**/੮੫; **੧੬੦.੩**/੪੩੯-੩੦9 (ਬਾਲਕ); **੧੬੧**/੪੩1੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੫3. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੬੭੯2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੯ (ਫੂਲ|ਨਾਮ| ਚੌਧਰੀ); **ਉ.੫੯**/੨੮੨੬2.

ਫੂਲ ਸਾਹਿਬ

ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਗੋਇੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਰਾ[919]- **ਕੁ.10: ੧੬**/੧੯੪.

ਫੂਲ ਗਿਰਾਮ

ਚੌਧਰੀ ਫੂਲ ਦੇ ਨਾਮ `ਤੇ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਰਾਮਪੁਰਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੧੬੧**/੪੩1. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮ (ਫੂਲ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੯ (ਫੂਲ).

ਫੇਰੂ[1]

---

[915] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ' (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 91 (ਫੁਨੋ.).

[916] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 816.

[917] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 399 (ਫੁਨੋ.)।

[918] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 818.

[919] ਉਹੀ, ਪੰੀ 819.

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਜੀ ਜੋ ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ` ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ[920]- **ਬਾਲਾ: ੧੪**/੪੫੧ (ਫੇਰੂ ਤਿਹੁਣੁ). ਛਿਬਰ: **੨**/੧੪ (ਫਿਰਾਇਆ ਮਲ2, ਤ੍ਰਿਹੁਨ); **੧੪**/੧੫੨ (ਫਿਰਾਇਆ ਮਾਲੁ ਤ੍ਰਿਹਨ); **੧੪**/੧੭੧3 (ਸਾਹੂਕਾਰ). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੫੧**/੩੮੯ (ਫੇਰੋ ਮਲ ਖਤ੍ਰੀ).

ਫੇਰੂ, ਭਾਈ

ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਪਿੰਡ 'ਮੀਏਂ ਕੇ ਮੌੜ', ਤਸੀਲ ਚੂਹਣੀਆਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਹੌਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ[921]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੬**/੧੯੪. **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੮**/੫੩੭-੩੯13. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੪ (ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਲੰਮੇ ਵਾਂਲ) **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭6.

'ਫੈਜ਼ਲਾਪੁਰ'

ਫੈਜ਼ੁਲਾ ਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸਿੰਘਪੁਰਾ' ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ[922]- **ਭੰਗੂ: ੮੪.੨**/੨੧੦ (ਫ਼ਜ਼ੁੱਲੇ ਗ੍ਰਾਮ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੫**/੨੧੨੬ (ਫਜ਼ੁੱਲਾ ਪੁਰਿ).

ਫੌਜੂ ਸਿੰਘ

ਬੈਰਾੜ ਵੰਸ਼ੀ ਹਮੀਰਾ, ਜੋ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸੀ, ਉਸਦੇ ਪੋਤਰੇ ਚੜ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੭3.

ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ

ਹੀਰਾ ਦਾਸੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਜੋ ਧਾਲੀਵਾਲ ਪਿੰਡ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯/੨੮੬੩.**

ਬਸੰਤ, ਰਾਗ/ਗੁ

---

[920] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 820.

[921] ਉਹੀ।

[922] ਉਹੀ।

ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ, ਜੋ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ 25ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[923]- **ਬਾਲਾ: ੧੧**/੨੧੩2; **੬੦**/੪੧੩; **੬੪**/੪੨੧. ਮਿਹ.**੧: ੨੧**/੬੪; **੪੧**/੧੨੧; **੧੩੬**/੪੫੩. **ਹਰਿ.੨: ੩੨**/੨੧੩; **੫੭**/੩੩੬. ਗਿਆ: **੪੪੧2,** ੫੨੧. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੨**/੧੯੬. **ਭੰਗੂ:੧੩੮**/੩੬੨, **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧ (ਹਿੰਡੋਲ ਬਸੰਤ).

ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ

ਕੈਂਥਲ ਪਤੀ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੪; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬, ੫੧2.

ਬਸੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਊਨਾ, ਥਾਣਾ ਨੂਰਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 28 ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਵ ਹੈ[924]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੧੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੬; **ਪੂ.੨੭**/੬੦੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੨੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੪.

ਬਸੌਲੀ

ਜੰਮੂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪੜੌਲ, ਕਠੂਹੇ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ- **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੯੯; **੧੧੨**/੨੮੯-੯੪3; **੧੧੯.੧**/੩੧੩ (ਬਸੋਹਲੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੫**/੨੨੮੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ

ਬਾਦਸਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਸੰਨ 1707 ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ `ਤੇ ਬੈਠਿਆ[925]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੭**/੧੧੮; **੧੮**/੧੨੩-੨੪ (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ7). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੧-੫੨2. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦-੨੧; (ਸੂਬਾ, ਸਾਹਜ2); **੧੨**/੧੭੦; **੧੩**/੧੭੬-੭੭ (ਅਉਰੰਗ ਸ਼ਾਹ ਪੂਤ, ਸਾਹਜਾਦਾ2); **੧੮**/੨੩੯-੪੦ (ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ3); **੧੯**/੨੪੫-੫੧ (ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ5, ਸਾਹ7, ਸੁਤ ਸਾਹ, ਸਾਹਜ4); **੨੦**/੨੫੪-੭੩ (ਸਾਹਜ7, ਸਾਹ11, ਬਾਦਸਾਹ, ਸਾਹਨਸਾਹ, ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ8, ਬੀਰਬਰ, ਹਜਰਤ4); **੨੧**/੨੭੮-੮੧

---

923 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 826.

924 ਉਹੀ, ਪੰ. 825.

925 ਉਹੀ, ਪੰ. 827.

(ਸਾਹ3, ਹਜਰਤ, ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ3, ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ). **ਸੁ.੧੦: ੨੪**/੩੭੭ (ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ); ੩੮੧ (ਬਹਾਦਰ); **੨੫**/੩੮੪-੯੪ (ਬਹਾਦਰ ਬੀਰ, ਸਾਹ/ਸਾਹਿ16, ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ7); **੨੬**/੩੯੬-੪੧੨ (ਸਾਹ22, ਬਾਦਸਾਹ3, ਹਜ਼ਰਤ, ਸਾਹਿਬ); **੨੭**/੪੧੫-੧੮ (ਬਾਦਸਾਹ, ਸਾਹ20); **੨੮**/੪੧੯-੩੧ (ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ, ਸਹ9, ਬਾਦਸਾਹਿ, ਹਜਰਤ); **੨੯**/੪੩੨-੩੭; **੩੧**/੪੫੦ (ਨੰਦਨ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੦੯-੨110 (ਸਾਹ ਬਹਾਦਰ, ਬਾਦਸਾਹ20, ਹਜਰਤ, ਮੁਰਸ਼ਿਦ, ਖਾਦਮ/ਮਿ3, ਸਹਾਜਾਦੇ); **੧੨**/੧੩੪. **ਮਪ.ਵ: ੧੨੭**/੧੮੧-੮26 (ਬਾਦਸਾਹ1); **੧੨੯**/੧੮੩; **੧੬੩**/੨੦੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੭੪੮-੫੧ (ਸਹਿਜਾਦ4, ਮੀਰ ਸਾਹਿਬ8); **੧੪**/੭੮੫; **੧੫**/੭੮੭2. **ਭੰਗੂ:੧**/੩2; **੨੫**/੬੯; **੩੬**/੮੮; **੫੦**/੧੧੩ (ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ); **੫੩**/੧੧੫-੨18 (ਸਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ18, ਗੁਰ ਕੋ ਗਯਾਨੀ); **੫੪**/੧੨੨; **੭੦**/੧੬੫ (ਪਤਿ ਦਿੱਲੀ); **੭੨**/੧੬੭-੬੮3 (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ4); **੧੫੭**/੪੧੬ (ਸ਼ਾਹਿ5, ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ8, ਪਾਤਸਾਹਿ ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੮. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੪-੯੫ (ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ9, ਸ਼ਾਹ4, ਪਾਤਸਾਹਿ, ਮੁਅੰਜਮ). **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੮-੧੯ (ਪਾਤਸ਼ਾਹਿ5, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ4, ਸ਼ਾਹ6, ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ4). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੧**/੧੮੮੯-੯੩ (ਸ਼ਾਹਿ6, ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ6); **ਉ.੧੨**/੧੮੯੮-੧੯01 (ਸ਼ਾਹਿ ਬਹਾਦਰ, ਵਲੀ ਲੋਕ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ10, ਬਾਦਸ਼ਾਹ3, ਦਿੱਲੀਪੰਤਿ, ਨੰਗ ਖੁਦਾਉ ਉਚਾ).

ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ[1]

ਸਾਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦਾ ਸੰਗੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੩੨.

ਬਹਾਦਰ ਸਿੰਘ[2]

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨. (ਬਹਾਦਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ).

ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਵਸਿਆ ਇਕ ਕਸਬਾ- ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ (**ਵੇ.**) ‘ਸੈਫਾਬਾਦ` ਸੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੯**/੧੧੩੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੧੯.

ਬਹਾਵਦੀ, ਪੀਰ

ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਮਖਦੂਮ ਸ਼ੇਖ ਬਹਾਉਦ ਦੀਨ ਸੀ, ਜੋ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਉਘੇ ਪੀਰ ਸੇਖ ਬਹਾਉਦੀਨ ਜ਼ਕਰੀਆ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉਤੇ ਸੀ[926]- **ਪੁਰਾ: ੪੫**/੧੫੬-੫੯ (ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ24, ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਕੁਰੇਸੀ2); **੫੫**/੧੯੯-੨੦੧ (ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ15). ਮਿਹ.**੧: ੧੩੨**/੪੩੮3. ਗਿਆ**:** 5੧੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੩੪; **੪੬**/੩੬੨.

ਬਹਾਵਲਿ ਹਕ

ਮੁਲਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਗੋਸਟਿ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੀਰਾਂ ਵਿਚੋ਼ ਇਕ ਪੀਰ- ਗਿਆ**:** ੬02. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧; ੪੪**/੩੨੬ (ਪੀਰ ਬਹਾਵਲ); **੪੫**/੩੫੫; **੪੬**/੩੫੭; **੬੩**/੪੨੫੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੪੦੯.

ਬਹਾਵਲਪੁਰ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਉਦ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਬਹਾਵਲਖ਼ਾਨ ਨੇ ਸੰਨ 1748 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ[927]- **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੯੯; ੯੮/੨੪੭; **੧੧੨**/੨੯੧; **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਬਹਿਕਿੜੀਆ

ਕਸੂਰ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ। ਮਿਹਰਵਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁ.ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਸੂਰ ਤੋਂ ਖੋਖੋਵਾਲਿ ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਦੀ ਆਏ[928]- ਮਿਹ.**੧: ੧੫੧**/੫੧੧.

ਬਹਿਰ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਿਹਣ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੫**/੧੯੪੯; **ੳ.੧੮**/੧੯੯੮; **ੳ.੧੯**/੨੦੧੫; **ੳ.੨੦**/੨੦੭੩.

ਬਹਿਲੋ, ਭਾਈ

---

[926] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 164.

[927] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 827.

[928] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 165.

ਮਾਲਵਾ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਫਫੜੇ' ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੰਧੂ ਜੱਟ, ਜੋ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸੀ, ਸੰਮਤ 1660 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਬਣਿਆ[929]- **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੧; **ਮਪ.ਵ: ੬੮**/੧੧੧ (ਬਹਿਲੋ ਜਿਮੀਂਦਾਰ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧. ੩**/੩੧੬-੧੮2 (ਬਹਿਲੋਲ5, ਬਹਲੂਲ). **ਭੰਗੂ; ੨੫**/੬੯; **੬੯.੧**/੧੬੧; **੧੬੦.੧**/੪੨੫੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫00-0੩2 (ਸਿੱਧੂ ਜਟ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੭੯੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੬; **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੫-੬੬3 (ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ).

ਬਹਿਲੋਲਪੁਰ

ਚਮਕੌਰ ਤੋਂ 4 ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਸਮਰਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਝਾੜ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ[930]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੨੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੬ (ਪੁਰਿ ਬਹਿਲੋਲ).

ਬਹੋੜਾ

ਇਕ ਸੁਨਿਆਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੋਰੀ ਤਿਆਗਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ[931]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੬੪ ੬੫5 (ਸੁਖਦਾਈ). **ਮਪ.ਵ: ੭੦**/੧੧੩੪. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ.੨/੧: ੬**/੩੨੬-੨੮9 (ਪੁਰਖ ਸੁਜਾਨਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੧ (ਬਹੋੜੂ ਸਿਖ); **ਪੂ.੨੫**/੫੭੪ (ਗੁਰ ਕਾ ਸਿੱਖ ਬਹੋੜੂ).

ਬਕਸਰ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਊਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਗਰ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੪**/੧੨੫੩-੫੪2.

ਬਕਾਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬਿਆਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਢਾਈ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਸਮੇਤ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਇਥੇ ਰਹੇ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁ. ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ

---

[929] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 828.

[930] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 827.

[931] ਉਹੀ, ਪੰ. 829.

ਕੀਤਾ ਸੀ[932]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੯2; **੯**/੪੦੧-੦੪੫; **੨੧**/੭੯੫. **ਕੁ.੧੦.੧**/੨੨3; **੪**/੪੯. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੭-੮੫. ਛਿਬਰ**: ੮**/੬੪ (ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ); **੯**/੬੬-੬੮7 (ਬੁਤਾਲਾ). **ਮਪ.ਵ: ੧੨੦**/੧੭੦; **੧੨੧**/੧੭13 **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ.੨/੨: ੪**/੬੧੯; **੧**/੬੨੪2; **੩**/੬੩੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੭੫; **ਪੂ.੩੩**/੯੮੦-੮1 (ਬਕਾਲਹਿ2), ੯੯੨ (ਬਕਾਲੇ). ਗਗ.੪: ਉ.੩੩/੨੨੪੯.

ਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਮੈਣੀ

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਚੰਦ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ- ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੩.

ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ[1]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਚਮਾਰੀ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੯੯.੨**/੧੬੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੮**/੨੦੦੩.

ਬਖਸ਼ੀਸ ਸਿੰਘ[2]

ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੦.

ਬਖ਼ਤ ਮੱਲ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵੇਲੇ ਇਕ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਕਾਬਲ ਦੇਸ ਤੋਂ ਦਸਵੰਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਸੀ[933]- **ਕੁ.੧0:੮**/੧੨੫-੨੬2 (ਰਾਮ ਦਾਸ ਉਦਾਸੀ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੮; **ਉ.੫੯**/੨੮੩੭-੩੯3.

ਬਖਤਾ

ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[934]-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੮0. **ਗਗ.੪: ਉ.੨0**/੨੦੨੪ (ਬਖਤਾ ਹਰਿ); **ਉ.੨੯**/੨੧੭੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੬-੩੭2; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੪.

ਬਗ਼ਦਾਦ

ਇਕਰਾਕ ਅਰਬ ਵਿਚ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮੱਕੇ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਪਧਾਰੇ ਸਨ[935]- **ਗਿਆ:** ੫੩੬2, ੫੩੯-੪02, ੫੪੨2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੩.

---

932 ਉਹੀ।

933 ਉਹੀ ਪੰ. 830.

934 ਉਹੀ।

ਬੰਗਲਾ

ਗੰਗ ਦੇਸ਼ ਦਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੰਗਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ[936]- **ਕੁ.10: ੧/੨੧;** ੨੧੨੮੯-੯02.

'ਬੰਗਲੌਰ'

ਭਾਰਤ ਦੇ 'ਕਰਨਾਟਕ' ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੬ (ਬਗਲੂਰ).

ਬੰਗਾਲ/ਬੰਗਾਲਾ

ਆਸਾਮ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਰਗਨਾ- **ਬਾਲਾ: ੧੯**/੨੪੬; **ਕੁ.10: ੨**/੨੮-੨੯2; **੧੦**/੧੪੧, ੧੫੦-੫੧2. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੨੮2; **੩**/੩੪; **੧੦**/੧੪੯; **੧੧**/੧੬੧; **੧੪**/੨੦੮-੦੯2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੪**/੬੮੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੬-੭੭2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੫੪-੬੭3. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੭੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੩.

ਬੰਗੇਸਰ

ਬੰਗਿਸ਼, ਕੁਰਮ ਤੇ ਕੋਹਾਟ ਦਾ ਇਲਾਕਾ[937]- **ਕੁ.10: ੧੬**/੨੦੫. **ਸੁ.੧੦: ੨੧**/੩੨੩, ੨੯.

ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਝਬਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੱਟ, ਜੋ ਕਰੋੜਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ[938]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੬-੧੩23 (ਸਿੰਘ ਬਘੇਲੋ2, ਸਿੰਘ ਜੂ/ਜੀ6); **੧੫੮**/੪੧੯-੨੨2 (ਸਿੰਘ/ਜੀ20). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੬੧; **ਉ.੫੩**/੨੬੭੧.

ਬਘੌਰ/ਬਾਘੌਰ

ਉਦਯਪੁਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਕੋਠਾਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਤੇ ਉਦਯਪੁਰ ਤੋਂ 70 ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਵ ਹੈ। ਦੱਖਣ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[939]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧/**/੯੯-੧੦੫3

---

[935] ਉਹੀ, ਪੰ. 831.

[936] ਉਹੀ, ਪੰ. 893.

[937] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 205 (ਫੁਨੋ.)।

[938] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 406 (ਫੁਨੋ.)।

[939] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 832.

(ਬਾਘਉਰ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨. **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੪੦-੪੪੫ (ਸਹਰ ਬਘੌਰ, ਗ੍ਰਾਮ ਬਘੌਰ). **ਸੁ.੧੦: ੨੪**/੩੭੧, ੩੭੮-੮੨8; **੨੫**/੩੮੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੪.

ਬਚਨ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ ਤ੍ਰੇਹਣ ਬਾਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ[940]- **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੩੨.

ਬਚਿੱਤ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਮਨੀ ਰਾਮ ਰਾਜਪੂਤ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 1701 ਈ. ਵਿਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਉੱਪਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਜੂਝਿਆ ਸੀ[941]- **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੩੪; **੧੧**/੧੬੪-੬੭3. **ਸੁ.੧੦: ੧੫**/੨੨੭-੩੦੨ (ਬਚਿਤ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗੀਰਾਜ). **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੬-੯੮2.

ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਜਿਸ ਵਿਚ 24 ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਟਕੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ[942]- **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੭. ਛਿਬਰ: **੧**/੬, ੮; **੯**/੬੫; **੧੦**/੮੩; ੧੧੧, ੧੧੪; **੧੪**/੧੬੨, ੧੬੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੯**/੭੧੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੬; **ਪੂ.੧੦**/੪੨੦. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੨੦੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੨0.

ਬਛੋਆਣਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਬੁਢਲਾਡਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੁਢਲਾਡਾ ਤੋਂ 4 ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਵ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[943]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੮.

ਬਜਰੂੜ

---

[940] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 132 (ਫੁਨੋ.)।

[941] ਉਹੀ, ਪੰ. 55.

[942] ਉਹੀ, ਪੰ. 1098.

[943] ਉਹੀ, ਪੰ. 832.

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਥਾਣਾ ਨੂਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 20 ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ[944]- **ਸੂ.੧੦: ੧੩**/੧੮੭-੮੮2, ੧੯੬.

ਬਜੀਦ ਖ਼ਾਨ

ਇਹ ਕਸੂਰ ਦੇ ਖਲਫ਼ਜਈ ਪਠਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ। ਇਹ 'ਵਜੀਰ ਖਾਂ' ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ, ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਵੀ ਰਿਹਾ[945]- **ਭੰਗੂ:੫੬**/੧੨੩ (ਬਜੀਦਾ2); **੫੭**/੧੨੫ (ਬਜੀਦੈ2); **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੨-੬੩2 (ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩-੯੬2 (ਬਜੀਦਹਿ, ਨਾਜਮ ਸਰਹੰਦੀ); **ਉ.੬**/੧੮੨੫-੨੯8; **ਉ.੧੨**/੧੯0੩ (ਬਜੀਦਾ ਖਾਨੂੰ); **ਉ.੧੪**/੧੯੨੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੫੫੮-੫0 (ਬਜੀਦੇ2).

ਬਜੀਦਪੁਰ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ[946]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੨; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩.

ਬਜੀਰ ਖ਼ਾਨ

ਕੁੰਜਪੁਰੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ। ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨੀਹਾਂ ਵਿਚ ਚਿਣਵਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਚਪੜ੍ਹਚਿੜੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ[947]- **ਭੰਗੂ: ੩੪**/੮੬ (ਬਜੀਰਾ/ਰੇ6); **੩੫**/੮੭ (ਬਜੀਰਾ); **੩੬**/੮੮-੮੯ (ਬਜੀਰੇ4); **੩੭**/੮੯-੯12; **੩੮**/੯੧ (ਬਜੀਰੇ2); **੩੯**/੯੨-੯੪ (ਬਜੀਰਾ8); **੧੪੮**/੩੮੦-੮੧ (ਬਜੀਰੇ2, ਨਿਬਾਬ). **ਗਗ.੪:ਉ.੬**/੧੮੩੨-੩੭ (ਬਜੀਰੇ, ਬਜੀਦਾ ਨੀਚੂ, ਬਜੀਰਖਾਨ, ਖਾਨ ਬਜੀਰਾ).

ਬਟਾਲਾ/ਵਟਾਲਾ

---

944 ਉਹੀ, ਪੰ. 832.

945 ਉਹੀ, ਪੰ. 833.

946 ਉਹੀ।

947 ਉਹੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ/ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ[948]- **ਪੁਰਾ: ੩੫**/੧੧੯. **ਬਾਲਾ: ੩੭**/੩੨੪; **੪੦**/੩੫੭. **ਮਿਹ.੧: ੪**/੧੨2; **੧੧**/੧੨2; **੧੧**/੨੯2. **ਹਰਿ.੨:** ੪੫/੨੯੭2; **੪੬**/੩੦੦; **੪੭**/੩੦੭. ਗਿਆ: ੨੯੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੦- ੮੯6: **੧੫**/੫੨੪: **੧੭**/੫੮੫2; **20**/੭੦੩: **੨੧**/੭੬੭. ਛਿਬਰ:**੨**/੧੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੯**/੮੮. **ਭੰਗੂ: ੧੫੪**/੪੦੧. **ਗਗ.੧; ਪੂ.੨੩**/੫੪੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੮; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੪੨੯; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੩; **ਉ.੫੩**/੨੬੬; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੩.

ਬੱਠਾ, ਬਾਬਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੇਵਾਦਾਰ- **ਕੁ.10: ੯**/੧੩੩-੩੬ (ਬੰਠਾ/ਰੇ6, ਬਾਬਾ, ਬਾਬਾ ਬੱਠਾ2); **੧੮**/੨੩੭ (ਬੱਠਾ).

ਬਠਿੰਡਾ

ਭੱਟੀ ਰਾਉ ਰਾਜਪੂਤ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ[949]- **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੦. **ਸੁ.10: ੨੩**/੩੫੭ (ਵਿਠਿੰਡਾ). **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੫-੬੬4; **੧੫੬**/੪੧੨; **੧੬੦.੧**/੪੨੭. **ਗਗ.੧: ਪੁ.੮**/੩੮੪2; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੧-0੨2. **ਗਗ.੨: ਪੁ.੩੪**/੧੦੧੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੧-੭੪5. **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬0; **ਉ.੩੫**/੨੨੯੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੬੬.

ਬਡਭਾਗੀ

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੪੬.

ਬਡਾਲੀ/ਵਡਾਲੀ

ਇਹ ਸਥਾਨ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਹਿਸੀਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਹੈ, 'ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ` ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਇਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਛਿਹਰਟਾ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ[950]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੧/੧੭-੧੯3; **੨**/੨੪, ੨੮,

---

948 ਉਹੀ, ਪੰ. 834.

949 ਉਹੀ, ਪੰ. 904.

950 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1081.

੩੧-੩੨੨; **੮**/੩੦੦, **੧੮**/੬੦-੦੩੩. ਛਿਬਰ: **੫**/੩੫, ੩੮; **੬**/੪੬; **੧੪**/੧੫੩. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ**.੨੦/੫੧੦; **ਪ੍ਰ.੨੪**/੫੫੩. **ਗਗ.੪: ੳ.੬**/੧੮੨੯. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੨**/੨੪੧੮.

ਬਡੇ ਡਿਹਰੇ

ਡੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਤਹਿਸੀਲ ਬਟਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ ਸੀ[951]- **ਭੰਗੂ: ੮੨.੧**/੧੯੭.

ਬਡੂੰਗਰ

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੧੧.

ਬਣਾਵਾਲ

ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਗੋਲਿਆਣਾ ਮੰਡੀ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਹੈ[952]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੦**/੩੮੪੨.

ਬਣੀਏ ਕੇ/ਵਣੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੁਗਾਵਾਂ ਬਲਾਕ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 20 ਕਿ.ਮੀ. ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਹੈ[953]- **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੩੧; **੧੧੯.੧**/੩੧੩. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੨੨; **ੳ.੫੨**/੨੬੫੧.

ਬੰਦਗੀਨਾਮਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਰਤਨ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੧੪੮੨.

ਬਦਨ ਮ੍ਰਿਗੇਸ

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੪੨.

ਬੰਦਾ ਘਾਟ

---

[951] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 197 (ਫੁਨੋ.)।

[952] ਉਹੀ, ਪੰ. 384 (ਫੁਨੋ.)।

[953] ਉਹੀ, ਪੰ. 313 (ਫੁਨੋ.)।

ਨੰਦੇੜ ਵਿਖੇ ਇਸ ਜਗਾ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ ਦੀ ਕੁਟੀਆ ਸੀ, ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਾ ਕੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਨੰਦੇੜ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ[954]- **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੧.

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ

ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਂ ਲਛਮਨ ਦੇਵ ਸੀ। ਇਹ ਜੰਮੂ ਅੰਤਰਗਤ ਪੁਣਛ ਰਾਜ ਦੇ ਰਾਜੌਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਜੰਮਿਆ। ਜਾਨਕੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਾਧੂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮਾਧੋ ਦਾਸ' ਰੱਖਿਆ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ 1765 ਸੰਮਤ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ। ਪੰਥ ਵਿਚ ਇਹ 'ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ' ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ[955]- **ਕ੍ਰ.੧੦:੨੧**/੨੮੧-੮੨ (ਬੰਦਾ, ਬੰਦਾ ਗੁਰ ਕਾ ਸਿੱਖ). **ਸੁ.੧੦: ੩੦**/੪੪੫ (ਬੰਦੇ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੬-੧੭ (ਲਛਮਨ ਦਾਸੁ, ਚਰੰਨਜੀਤ ਸਾਧੂ2, ਫਕੀਰ ਸਾਧ ਬੈਰਾਗੀ, ਨਿਰਲੇਪ, ਅਤੀਤ ਤਿਆਗੀ, ਸਾਧੂ ਬੰਦਾ, ਸਿੰਘ ਹਠੀਆ); **੧੧**/੧੨੯-੩੦ (ਲਛਮਨ ਦਾਸ ਬੈਰਾਗੀ2, ਬੰਦਾ5, ਰਾਮਦਾਸ, ਸਾਧ ਅਤੀਤ ਬੈਰਾਗੀ, ਸਾ4, ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ3, ਗੁਰੂ ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ, ਬੈਰਾਗੀ, ਸਾਧ4, ਬੰਦੇ ਸਾਹਿਬ3, ਗੁਰੂ ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ, ਬੈਰਾਗੀ ਲਤਮਨ ਦਾਸ ਬੰਦਾ); **੧੨**/੧੩੪, ੪੦ (ਬੰਦਾ/ਜੀ6, ਚਰੰਜੀਤ, ਬਾਰਵੀ ਪਾਤਸਾਹੀ); **੧੪**/੧੫੩, ੧੭੭ (ਬੰਦਾ ਸਾਹਿਬ ਬੈਰਾਗੀ4). **ਭੰਗੂ: ੧**/੩ (ਬੰਦੇ); **੩੦**/੭੯-੮੦ (ਬੰਦਾ13); **੩੧**/੮੦-੨ (ਬੰਦਾ/ਦੇ31); **੩੬**/੮੮-੮੯ (ਬੰਦਾ9, ਨਿਹਲਲੰਕ, ਜਾਦੂਕਰ, ਰਸਾਇਨਗਰ, ਸਿੱਖ ਗੁਰਧੀਰ, ਬੰਦਾ ਕਾਲਾ ਨਾਗ). **੪੧**/੯੬ (ਬੰਦੇ2); **੪੨**/੯੬-੯੮ (ਬੰਦਾ6); **੪੬**/੧੦੧ (ਅਵਤਾਰ, ਬੰਦਾ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ)., **੪੭**/੧੦੨-੦੭ (ਬੰਦਾ19); **੪੮**/੧੦੮-੧੦ (ਬੰਦਾ10); **੪੯**/੧੧੦-੧੨ (ਬੰਦਾ15, ਕਰਮਾਤੀ ਬੰਦਾ, ਔਤਾਰ ਜਨ); **੫੦**/੧੧੨-੧੨ (ਬੰਦਾ15, ਕਰਮਾਤੀ ਬੰਦਾ, ਔਤਾਰ ਜਨ), **੫੦**/੧੧੨.੧੪ (ਬੰਦਾ26); **੫੧**/੧੧੪-੧੫ (ਬੰਦਾ10, ਬੰਦਾ।ਵਹਿ। ਬੁਰੀ ਬੁਲਾਯੋ, ਕਰਮਾਤੀ ।ਹੈ। ਭਰਪੂਰ, ਕਲਾਧਾਰੀ); **੫੨**/੧੧੫ (ਬੰਦਾ4); **੫੩**/੧੧੬-੨੧ (ਬੰਦਾ13, ਗੁਰ ਬੰਦੋ, ਗੁਰ ਕੋ ਦਾਸ); **੫੪**/੧੧੬-੨੧ (ਬੰਦਾ13, ਗੁਰ ਬੰਦੋ, ਗੁਰ ਕੋ

---

954 ਉਹੀ, ਪੰ. 70.

955 ਉਹੀ, ਪੰ.894.

ਦਾਸ); **੫੪**/੧੨੨ (ਗੁਰੂ ਬੰਦੈ); **੫੫**/੧੨੨ (ਬੰਦਾ3); **੫੮.੧**/੧੨੬-੨੭ (ਬੰਦਾ9, ਬੈਰਾਗੀ, ਬੈਸਨੋ); **੪੮.੨**/੧੨੮-੩੪ (ਬੰਦਾ44); **੫੮.੪**/੧੩੬-੩੮ (ਬੰਦਾ12, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ ਬਡ); **੬੧**/੧੪੭-੫੦ (ਬੰਦਾ12, ਬੰਦਾ ਦਿਵਾਨੇ); **੬੧.੧**/੧੪੪-੪੭ (ਸ਼ੱਣਾਂ6): **੬੨**/੧੫੦-੫੧ (ਬੰਦਾ12 ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ); **੬੯.੧**/੧੬੧ (ਬੰਦਾ3, ਗੁਰੂ, ਬਡ ਕਲਧਾਰੀ); **੧੪੯**/੩੮੨ (ਬੰਦੈ); **੧੫੦**/੩੮੩ (ਬੰਦੇ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੩ (ਬੰਦਾ3); **ਪੂ.੧੪**/੩੪੫ (ਬੰਦਾ, ਗੁਰ ਕੇ ਬੰਦੇ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੮-੯੫ (ਬੰਦਾ, ਸਾਧ ਅਜਮਤੀ, ਨਾਰੈਣ ਦਾਸ, ਲਛਮਨ ਬਾਲਾ, ਸਾਧੁ, ਮਾਧੋ।ਜੁ।ਦਾਸ, ਮਸ਼ਕਰਾ2, ਮਹਾਂਮੂੜ, ਮਾਧੋ ਦਾਸ2, ਸਾਧੁ।ਸੋ। ਸਿਧ, ਅਤਿਕਪਟੀ); **ਪੂ.੭੦**/੧੭੦੦-੦੫ (ਸਾਧੁ9, ਮਾਧੋ ਦਾਸ3, ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ, ਦਾਸ ਨਰਾਯਣ, ਬੰਦਾ9); **ਪੂ.੭੧**/੧੭0੬-੨੭ (ਬੰਦਾ16, ਗੁਰ ਬੰਦੇ, ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ, ਪੀਰ ਭਾਰਾ, ਬੰਦਾ ਪੁਰਖ). **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੩-੬੫ (ਬੰਦਾ3); **ਉ.੨**/੧੭੬੬-੮੮ (ਬੰਦਾ30, ਗੁਰ ਬੰਦੇ, ਸਾਧ ਅਜ਼ਮਤੀ, ਸਾਧੁ ਦੁਸ਼ਟ, ਮਾਧੋ ਦਾਸ, ਮਸ਼ਕਰਾ, ਸੰਤ9, ਅਤਿ ਕਪਟੀ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੰਦਾ2, ਗੁਰਿ ਬੰਦੇ2); **ਉ.੩**/੧੭੯੦-੯੭ (ਬੰਦਾ36 ਗੁਰ ਬੰਦਾ6); **ਉ.੪**/੧੭੯੮ (ਬੰਦਾ ਬਲਵਾਨ); **ਉ.੫**/੧੮1੦-੧੯ (ਬੰਦਾ37, ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਬਖਸਿੰਦ ਫਕੀਰ ਉਦਾਰੀ); **ਉ.੬**/੧੮੨0-੪੦ (ਬੰਦਾ48, ਬਡਾ ਪੀਰ, ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਵਲੀ ਨਾਗ ਰਾਏ, ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭ, ਗੁ. ਗਯਾਰਵਾਂ, ਗੁਰੂ ਰੂਪ); **ਉ.੭**/੧੮੪੧-੫੬ (ਬੰਦਾ34 ਅਜਮਤੀ ।ਹੈ। ਪੀਰ ਭਾਰੀ, ਬੰਦਾ ਬਲਕਾਰੀ); **ਉ.੮**/੧੮੫੭-੬੬ (ਬੰਦਾ35, ਬੰਦਾ ਨਰਸਿੰਘ ਕਾ ਰੂਪ, ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ ਬਾਲੀ, ਕੈਧੋ ਕਲਕੀ, ਬੰਦਾ ਬਲੀ ਹੈ ਬਿਸਾਲੀ, ਨਾਰਾਇਣ ਦਾਸ); **ਉ.੯**/੧੮੬੬-੭੭ (ਬੰਦਾ53, ਬੰਦਾ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ, ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀ ਬ੍ਰਤ ਸਿੱਧ, ਪਰਬਤੀਓ ਕਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ); **ਉ.੧0**/੧੮੭੮-੮੫ (ਬੰਦਾ36, ਬੰਦਾ ਪੀਰ ਮਹਾਨੀ, ਅਵਤਾਰ ਈਸ, ਗੁਰ ਸਮਰਥ ਸਾਚਾ); **ਉ.੧੧**/੧੮੮੬-੯੭ (ਬੰਦਾ20, ਸਾਧ ਬੰਦੇ, ਬੰਦਾ ਪੀਰ, ਵਡ ਪੀਰ, ਸਾਧੂ ਬਲੀ); **ਉ.੧੨**/੧੯0੨-੦੬ (ਬੰਦਾ23 ਪੂਰਨ ਹਰਿ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ2). **ਉ.੧੩**/੧੯0੭-੧੮ (ਬੰਦਾ30, ਬੰਦ ਚੰਦ ਈਦ, ਗੁਰ ਬੰਦਾ); **ਉ.੧੪**/੧੯੨੦-੩੭ (ਬੰਦਾ58, ਬੰਦਾ ਗੁਰ, ਬੰਦਾ ਬੁਰੀ ਬਲਾਇ, ਗੁਰ ਕਾ ਸਿੱਖ, ਖਾਦਮ, ਗੁਰੂ ਗਯਾਰਵਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ ਬੰਦਾ); **ਉ.੧੫**/੧੯੪੧-੫0 (ਬੰਦਾ39, ਵਡੋ ਅਜ਼ਮਤੀ ਪੀਰੈ, ਦਿਲ ਸਾਫ ਫਕੀਰ); **ਉ.੧੬**/੧੯੫੭-੬੮ (ਬੰਦਾ57, ਬੀਰ ਮਹਾਂਨੀ, ਪਿਕੰਬਰ

ਬਲੀ ਅਪਾਰਾ, ਅਜ਼ਮਤ ਸਮਰੱਥਾ, ਸਿੱਧ ਰਿਖਿ ਸੰਤ ਅੰਵਤਾਰ, ਸੰਤ ਅਵਤਾਰ); ੳ.੧੭/੧੯੭0-੮੯ (ਬੰਦਾ62, ਧਨੀ ਅਜਮਾਤ, ਜੋਗੀਸ੍ਵਰ, ਜਾਲਮ, ਬੰਦਾ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਸਾਤ); **ੳ.੧੮**/੧੯੮੨-2003 (ਬੰਦਾ11); **ੳ.੧੯**/੨੦੦੪-੨੧ (ਬੰਦਾ29); **ੳ.੨੦**/੨੦੨੫-੩੨ (ਬੰਦਾ5); ੳ.੨੧/੨੦੪੧. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੬੯, ੭੯ (ਬੰਦਾ2); **ੳ.੫੭**/੨੭੪੬; **ੳ.੬੦**/੨੮੮੯-੯੦ (ਬੰਦਾ2).

> "ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਸੰਬੰਧੀ 450 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਵਾਲੇ 'ਬੰਦਾ' ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬੰਦਾ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਜੋਗੀਸ੍ਵਰ, ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ, ਸਮਰੱਥ ਸਿੱਧ, ਬਲੀ ਬਹਾਦਰ ਸਾਤ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ, ਦਿਲ ਸਾਫ ਫਕੀਰ, ਬੀਰ ਮਹਾਨੀ, ਪਿਕੰਬਰ ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਬਦ੍ਰਿਕਾਸ੍ਰਮ/ਬਦ੍ਰੀਨਾਥ

ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅਲਕਨੰਦਾ ਨਦੀ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮੰਦਿਰ, ਜੋ ਹਿਮਾਲਯ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਿਚ 10400 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ `ਤੇ ਹੈ[956]- **ਕੁ.10: ੭**/੧੦੩. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੧੭. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭ (ਬਦਰੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੨੦ (ਬੱਦਰੀਨਾਥ); **ਪੂ.੧੫**/੪੬੭ (ਬਦ੍ਰੀ ਨਾਥ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੪੯੯ (ਬੱਦਰੀ).

ਬਦ੍ਰੀਦਾਸ

ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਮੁਖੀ 'ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ' ਦਾ ਗੁਰ ਭਾਈ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੩੬.

ਬੱਧਣੀ

ਮੋਗੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਬੱਧਣੀ ਕਲਾਂ' ਜੋ ਪਖੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੧੯-੨੦2.

ਬਨਵਾਲੀ

6ਵੇਂ ਕੋਈ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

---

[956] ਉਹੀ, ਪੰ. 836.

ਬਨਾਰਸ/ਬਨਾਰਸੀ

ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ, ਹਿੰਦੂ ਮਤਿ ਦੀਆਂ ਸਤ ਪਵਿਤਰ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪਵਿਤਰ ਪੁਰੀ[957]- **ਪੁਰਾ: ੧੭**/੬02. **ਬਾਲਾ: ੧੮**/੨੪੧. ਮਿਹ.**੧: ੪੪**/੧੩੦ (ਬਨਾਰਸੀ ਨਗਰ2); **੪੫**/੧੩੨-੩੩2; **੪੬**/੧੩੫; **੪੭**/੧੩੭੫; **੪੮**/੧੩੯3; **੪੯**/੧੪੪2; **੫੦**/੧੪੬; **੫੧**/੧੬੦. ਗਿਆ: ੨੩੩, ੨੯੪, ੩੪੦2, ੩੪੩, ੩੪੯, ੩੮੭. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੧੯2; **੭**/੧੧੮; **੧੮**/੨੬੮. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੬੫**/੪੩੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੬੬੭; **੧੧**/੭੬੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੩੬; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੩੮**/੧੦੯੩; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੫੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੭**/੧੪੮੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੧੩.

ਬਨਾਰਸੀ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਾਦੀ ਦਾ ਨਾਂ- ਛਿਬਰ**: ੧**/੯2.

ਬਨਾਰਸੀ ਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨੌਕਰ-ਛਿਬਰ**: 10**/੧੧੨.

ਬਨੂੜ

ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਉਪਰ ਸਥਿਤ ਦੋ ਪਿੰਡ ਛੱਤ ਅਤੇ ਬਨੂੜ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ `ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਨਾਂ 'ਛੱਤ-ਬਨੂੜ' ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[958]- **ਭੰਗੂ: ੩੬**/੮੯; **੧੫੬**/੪੧੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੦-੨੩3.

ਬੰਨੋ

ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਪਿੰਡ ਖਾਰਾ (ਮਾਂਗਟ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ ਤੇ ਆਦਿ ਬੀੜ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵਕਤ ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਮਸਰ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾ `ਤੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ[959]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੬-੧੮8 (ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਬੰਨੋ, ਮਾਂਗਟ ਵਾਸੀ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ

---

[957] ਉਹੀ, ਪੰ. 838.

[958] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 41 (ਫੁਨੋ.)।

[959] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ` (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 120 (ਫੁਨੋ.)।

ਬੰਨੋ); **੨੦**/੭੧੧. **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੦੨. **ਮਪ.ਵ: ੭੫**/੧੧੭-੨੦੭. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੪**/੩੬੦੬ (ਗੁਰ, ਕਾ ਪਿਆਰਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੭.

ਬਭੌਰ/ਬਿਭੌਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਊਨਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਸ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ[960]- **ਸੂ.੧੦: ੧੮**/੨੬੯੨.

ਬਰਕੀਆਂ

ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ[961]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੨.

ਬਰਨਾਲਾ

ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ- ਬਠਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ `ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਲਗਪਗ 70 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੧੬੧**/੪੩੨ (ਬਨਾਲਾ); **੧੬੨**/੪੩੩ (ਬਨਾਲੈ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੫; **ਉ.੩੫**/੨੨੯੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੭; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੯; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੮; **ਉ.੫੮**/੨੮੦੦; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੬੨.

ਬਰਵਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਊਨਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਥਾਣਾ ਨੂਰਪੁਰ ਵਿਚ ਹੈ[962]- **ਗੁ.ਸੋ: ੪**/੧੮: **ਕੁ.੧੦: ੧੨**/੧੭੩੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੬.

ਬਰੜੁੱਖਾਂ

ਸੰਗਰੂਰ-ਬਰਨਾਲਾ ਰੋਡ `ਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ 4-5 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੨; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩-੪੪੭.

---

[960] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 973.

[961] ਉਹੀ, ਪੰ. 888.

[962] ਉਹੀ, ਪੰ. 842.

ਬਰੇਲੀ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਂਸ ਬਰੇਲੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ[963]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੧.

ਬਲਖ

ਖੁਰਾਸਾਨ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ[964]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੦**/੪੪੧. **ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੫੯. **ਸੁ.੧੦: ੨੧**/੩੧੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੮; **ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੦; **ਪੂ.੪੭**/੧੩੦੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੩.

ਬਲਵੰਡ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਰਾਗੀ, ਜੋ ਭਾਈ ਸੱਤੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ[965]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੭-੧੦੬18 (ਰਾਇ ਬੁਧਿਵਾਨ, ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ3, ਮਿਰਾਸੀ, ਬਲਵੰਡ ਮਿਰਾਸੀ); **੭**/੧੭੯-੮04; **੮**/੨੬੭-੭37, ੨੯੨-੯36. ਛਿਬਰ: **੫**/੪੧ (ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ). **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੭ (ਬਲਵੰਡ ਢਾਢੀ); **੨੦**/੫੫; **੨੧**/੫੭4; **੨੩**/੫੮-੫੯ (ਰਬਾਬੀ ਬਲਵੰਡ2) ; **੨੫**/੬੦੬116 (ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ); **੨੯**/੬੯; **੩੨**/੭੨-੭32. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧; ੧**/੭੪; **੩**/੮੪-੮੫ (ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ ਰਬਾਬੀ); **੭**/੯੭-੯੯5 (ਬਲਵੰਡ ਰਬਾਬੀ, ਢਾਢੀ); **੯**/੧੧੦; **੧੩**/੧੩੨4; **੧**/੧੪੯; **੨**/੩੧੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੮.

ਬਲਵੰਡ ਖਾਂ/ਖਾਨ

---

[963] ਉਹੀ, ਪੰ. 843.

[964] ਉਹੀ।

[965] ਉਹੀ, ਪੰ. 844.

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤਿ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ 'ਕਲਯਾਨੇ' ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ[966]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੫੦੦3 (ਦੀਵਾਨ, ਜੋਧਾ ਅਪਾਰੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੦2.

'ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ[1]'

ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੮-੫੯ (ਹਰਿ ਬਲਵੰਤ, ਸਿੰਘ ਜੀ3, ਬਲਵੰਤ).

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ[2]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤਰੇ 'ਹਕੀਕਤ ਸਿੰਘ' ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੩.

ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ[3]

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੮.

ਬੱਲਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਭੰਗਾਣੀ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੫੨.

'ਬਲੀ ਕੰਧਾਰੀ`

ਇਕ ਹੰਕਾਰੀ ਪੀਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਪੀਰ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਹਿਸ ਵਲੋਂ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਰੋੜ੍ਹਿਆ ਪਹਾੜ 'ਪੰਜੇ' ਨਾਲ ਰੋਕਿਆ ਸੀ-**ਬਾਲਾ: ੫੨**/੩੮੫; **੫੪**/੩੮੮-੯੧7; **੫੫**/੩੯੧2 (ਵਲੀ3). **ਗਿਆ:** ੪੩੬ (ਬਾਬਾ ਸ਼ਾਹ ਵਲੀ2).

ਬਲੀਰਾਮ, ਲਾਲਾ

ਕਾਬਲ ਲਿਵਾਸੀ ਕੋਈ ਮਸੰਦ- ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧੯੮.

ਬਲੂ, ਭਾਈ

ਬਲੂ, ਭਾਈ, ਜਾਤ ਵਜੋਂ ਨਾਈ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ[967]- **ਮਪ.ਵ: ੩੧**/੭੧ (ਬਲੂ

[966] ਉਹੀ।

ਟਹਲੀਆ); **੩੧**/੭੨-੭੩6; **੩੩**/੧੭੪; **੩੫**/੭੫-੭੮6; **੪੨**/੮੬-੭2 (ਬਲੂ ਟਹਲੀਏ); **੪੩**/੮੭8; **੪੫**/੮੮; **੪੮**/੯0-੯14; **੫੨**/੯੩-੯੪11; **੫੩**/੯੫-੯੬2; **੫੬**/੯੯2- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧:** **੨**/੧੫੨2; **੩**/੧੫੭; **੭**/੧੮੦-੮੫4; **੮**/੧੯੩; **੧੭**/੨੨੭-੨੮5; **੨੫**/੨੫੨2; **੩੨**/੨੭੩. **ਗਗ.੧:** **ਪੂ.੧੫**/੪੭੧2.

ਬਲੋ ਸਿੰਘ

ਸਰਹਿੰਦ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡ ਸਲੌਦੀ ਨਿਵਾਸੀ ਆਲੀ ਸਿੰਘ (ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ) ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ:੪੪**/੧੦੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੬੯.

ਬੜੋਦਾ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੭.

ਬਾਉੜ

ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਗਏ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਬਾਇ ਸਿੰਘ

ਬੂੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੫.

ਬਾਂਇਡਲ

ਵਾਂ ਡਲ, ਡਲ ਤੇ ਵਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਪੱਟੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੋ ਪਿੰਡ ਜੋ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਡਲ ਵਾਂ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ[968]- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੩.

ਬਾਸਰਕੇ/ਬਾਸਰਕੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਥਾਣਾ ਘਰਿੰਡਾ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਛਿਹਰਟਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਹੈ। ਇਸ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ 'ਸੰਨ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ[969]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੭੬, ੭੯; **੧੮**/੬੧੨. ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੫-੧੬4; **੩**/੨੪3;

---

[967] ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਬਾਜਵਾ', (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 70 (ਫੁਨੋ.)।

[968] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 183 (ਫੁਨੋ.)।

[969] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 849.

੫/੩੫੩; **੧੪**/੧੫੩. **ਮਪ.ਵ: ੨੯**/੬੩੨. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੯**/੧੦੯੨; **੧੦/**੧੧੯-੨੦੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੬੨; **ਪੂ.੧੫**/੪੬੬-੭੨੩; **ਪੂ.੧੯**/੪੮੧.

ਬਾਹਲੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ 'ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ'- **ਮਪ.ਵ: ੯੨**/੧੩੯੭ (ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ੨).

ਬਾਹੋਮਾਜਰਾ

ਤਹਿਸੀਲ ਖੰਨਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੪੨.

ਬਾਗ

ਬਟਾਲੇ ਵਿਖੇ ਉਹ ਬਾਗ ਜਿਥੇ ਗੁ.ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਬਾਰਾਤ ਉੱਤਰੀ ਸੀ- ਮਿਹ.**੧: ੧੧**/੨੯.

ਬਾਗ ਗੁਰੂ ਕਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੌਲਸਰ ਦੇ ਮੱਧ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬਾਗ[970]- **ਛਿਬਰ: ੧੪**/੧੪੮.

ਬਾਂਗਰ

ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਜੋਕੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਜੀਂਦ, ਨਰਵਾਨਾ, ਟੋਹਾਨਾ ਆਦਿ ਨਗਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ[971]- **ਭੰਗੂ: ੩੧**/੮੦-੮੨੨੧; **੧੫੩**/੩੯੫. **ਗਗ.੩; ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ੳ.੪**/੧੮੦੦; **ੳ.੧੩**/੧੯੧੦. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮**/੨੩੪੭; **ੳ.੪੪**/੨੪੫੨; **ੳ.੪੭**/੨੪੭੬.

ਬਾਗੜੀਆ

ਸੰਗਰੂਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਮੀਲ ਪੱਛਮ-ਉਤਰ, ਮਲੇਰ-ਕੋਟਲੇ ਦੀ ਸੜਕ ਪੁਰ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੧.

ਬਾਘ ਸਿੰਘ

---

[970] ਉਹੀ, ਪੰ. 422.

[971] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 80 (ਫੁਨੋ.)।*

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਦਾ ਮਾਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੦; **ਉ.੫੨**/੨੬੨੭੩; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੫; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੨.

ਬਾਘੜ ਸਿੰਘ

ਕਹਿਲੂਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ- **ਭੰਗੂ: ੪੮**/੧੦੮੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੭੪-੭੬੬; **ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੨੬**/੨੧੪੦.

ਬਾਘੇਵਾਲਾ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਫਾਜਿਲਕਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਸ਼ਾਮਾ ਖਾਨਕਾ ਅਤੇ ਬਾਘੇਵਾਲਾ ਦੋ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠੇ ਹਨ[972]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦.

ਬਾਜ ਸਿੰਘ

ਮੀਰਪੁਰ ਪੱਟੀ ਦਾ ਬੱਲ ਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੁ. ਜੀ ਵਲੋਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਭੇਜੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ[973]- **ਸੁ.੧੦: ੩੦/**੪੪੫. **ਭੰਗੂ: ੨੯**/੭੮; **੩੯**/੯੩੨; **੪੦**/੯੫੩; **੪੩**/੯੯; **੫੩**/੧੧੫੨; **੫੬**/੧੨੩੬; **੫੭**/੧੨੪; **੫੮.੬**/੧੩੯-੪੦੨; **੬੩**/੧੫੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੮; **ਉ.੬**/੧੮੩੯; **ਉ.੮**/੧੮੬੪; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੫੨; **ਉ.੧੧**/੧੮੯੫; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੩; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੦-੧੧੩; **ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੧੬**/੧੯੬੧-੬੨੨; **ਉ.੧੭**/੧੯੮੮.

ਬਾਜ ਬਹਾਦਰ

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ 'ਅਲਮਸਤ ਜੀ' ਨੂੰ ਨਾਨਕਮਤੇ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਾਜ ਬਹਾਦਰ ਸੀ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੪੬੮-੭੨੨ (ਰਾਜਾ12, ਮਹਾਰਾਜਾ2).

ਬਾਜੀ ਰਾਵ

---

[972] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 546-47.

[973] ਉਹੀ

ਬਾਲਾ ਜੀ ਰਾਉ ਵਿਸ਼੍ਨਾਥ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਜੋ ਸੰਨ 1720 ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਵਾ (ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ) ਹੋਇਆ[974]- **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੨੬; **ੳ.੫੮**/੨੮੦੨

ਬਾਜੋਈ

ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੮**/੨੫੧੨.

ਬਾਠ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਫਿਲੌਰ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ 7ਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[975]- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਬਾਠਾਂ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ 'ਚਾਹਲਾਂਵਾਲਾ' ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਮਿਹ.੧: ੪**/੧੬.

ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰੱਤੋ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਿੰਘ- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਬਾਬਕ, ਰਬਾਬੀ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਰਾਗੀ, ਜੋ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਵੀ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਇਸ ਨੇ ਵੱਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ[976]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੯੨੫; **੯**/੩੪੧2, ੪੦੩-੦੪7; **੧੦**/੪੩੫-੪੦9; **੧੬**/੫੫੫; **੧੭**/੫੬੩ (ਰਬਾਬੀ); **੧੮**/੬੨੪, ੩੦੨; **੧੯**/੬੫੦; **੨੦**/੬੯੧, ੭੦੧, ੭੧੨, ੭੪੩; **੨੧**/੭੪੬-੪੮3; **੭੫੪-੬੪੫,** ੭੭0, ੭੮੩3, ੭੯੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੮,੪੬2 (ਰਬਾਬੀ); **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੪; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੮-੯੯ (ਬਾਵਕ2); **ਪੂ.੨੮**/੬0੯.

---

[974] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 782.

[975] ਉਹੀ, ਪੰ. 851.

[976] ਉਹੀ, ਪੰ. 855.

ਬਾਬਰ/ਰੁ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਗ਼ਲ ਸਲਤਨਤ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ 'ਮੀਰ ਜ਼ਹੀਰ-ਉਦ-ਦੀਨ ਬਾਬਰ ਸੀ[977]- **ਪੁਰਾ: ੩੫**/੧੧੭; ੧੨੧, ੧੨੪-੨੫ (ਮੀਰ ਬਾਬਰੁ ਪਤਸਾਹੁ, ਸੁਲਤਾਨ ਬਾਬਰ ਪਾਤਿਸਾਹਿ, ਪਾਤਿਸਾਹੁ2, ਬਾਬਰੁ ਪਾਤਿਸਾਹਿ). **ਬਾਲਾ: ੬੦**/੪੧੦-੧੫30 (ਬਾਬਰ ਪਾਤਸਾਹ5, ਦਿੱਲੀਦਾ ਪਾਤਸਾਹ, ਹਜਰਤ ਕਿਬਲਾ2, ਬਾਬਰ ਚਉਗਤੇ2, ਬਾਬਰ ਮੀਰ, ਬਾਬਰ ਕਲੰਦਰ2, ਕਲੰਦਰ, ਹਜਰਤ3). ਮਿਹ.**੧: ੧੩੯**/੪੬੩-੬੫ (ਬਾਬਰ ਮੀਰ3); **੧੪੧**/੪੭੦; **੧੫੧**/੫੧੧ (ਮੀਰ ਬਾਬਰੁ3); **੧੪੧**/੪੭੦; **੧੫੧**/੫੧੧ (ਮੀਰ ਬਾਬਰ). ਗਿਆ**:** ੪੧੯-੨੬14. **ਕੁ.10: ੧੮**/੨੩੫; **20**/੨੫੮. **ਸੁ.੧੦: ੧੬**/੨੩੯ (ਬਾਬਰ ਮੀਰ); **੨੦**/੨੮੯; **੨੨**/੩੪੬; **੨੩**/੩੬੮; **੨੪**/੩੭੬; **੨੫**/੩੮੩. ਛਿਬਰ**: ੬**/੫੪-੫੫2. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੨ (ਮੀਰ ਬਾਬਰ5); **੧੪**/੪੬ (ਬਾਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ), **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੭**/੩੬੭ (ਬਾਬਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ); **੪੮**/੩੬੯-੭੩10 (ਸਾਹ2, ਬਾਦਸ਼ਾਹ2, ਮੀਰ ਬਾਬਰ5, ਮੀਰ/ਜੀ5); **੪੯**/੩੭੭-੮੦5 (ਮੀਰ ਬਾਬਰ2, ਬਾਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧:** ੫/੯੧; **੨੫/੨੫੬.ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੬੫੧; **੧੯**/੭੧੪; **੧੪**/੭੮੫. **ਭੰਗੂ: ੧**/੩; **੧੪**/੨੯; **੫੮.੨**/੧੩੨; **੧੦੨**/੨੫੮; **੧੦੩**/੨੫੯-੬੩6; **੧੦੪**/੨੬੩-੭੧43 (ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ6, ਬਾਬਰ ਸੁਲਤਾਨ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੩੮, ੪੨; **ਪੂ.੬**/੩੬੪; **ਪੂ.੧੨**/੪੪੬-੪੮3 (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ, ਸ਼ਾਹਿ3, ਪਤਸਾਹਿ); **ਪੂ.੧੩**/੪੫੦; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੭2; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੬-੭੭2 (ਸ਼ਾਹਿ5); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੮ (ਬਾਬਰ, ਨਾਨਕ ਕਾ ਚੇਰਾ); **ਪੂ.੨੩**/੫੪੪; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੭; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੬; **ਪੂ.੪੦**/੧੧੫੬, ੫੯; **ਗਗ.੪: ੳ.੧੫**/੧੯੪੧2. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੨**/੨੪੧੦; **ੳ.੪੯**/੨੫੨੮, ੩੫ (ਬਾਦਸ਼ਾਹਿ).

ਬਾਬਰਬਾਣੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਹ ਰਚਨਾ, ਜੋ ਬਾਬਰ ਦੇ ਸੈਦਪੁਰ ਹਮਲੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿਚ (ਅੰਗ ੪੧੮) ਦਰਜ ਹੈ- **ਪੁਰਾ: ੩੫**/੧੨੫.

---

[977] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.),*ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 168.

'ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰ'

ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿਖੇ ਇਕ ਬੇਰੀ, ਇਥੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੱਚ ਅਤੇ ਝੂਠ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਸਿਆਲਕੋਟ ਸ਼ਹਿਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ[978]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੬੧ (ਬੇਰ ਆਦਿ ਗੁਰ ਕੇਰ), ੨੫੯੮ (ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰੈ).

ਬਾਮਣੀ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੦**/੨੩੯੧.

ਬਾਮਨੀ ਘਾਟ

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਫਲਗੂ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਗਯਾ ਤੀਰਥ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਕੋਈ ਸਥਾਨ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੧/੬੭੭.**

ਬਾਰਹਮਾਹ

ਗੁ. ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦਰਜ ਕਾਵਿ ਰਚਨਾਵਾਂ- **ਹਰਿ.੨: ੨**/੩੫; **੩**/੫੦5 (ਬਾਰਹ ਮਾਸ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੩ (ਬਾਰਾਂ ਮਾਹ ਮਾਝ). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੬੪**/੪੨੯, ੩੨.

ਬਾਰਠ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਪਠਾਣਕੋਟ ਵਿਚ 'ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ' ਤੋਂ 19 ਕੋਹ ਉਤਰ-ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਇਕ ਪਿੰਡ। ਇਥੇ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸਨ। 6ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਹੀ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਸੀ[979]- **ਕੁ.੧0: ੧੬**/੧੯੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੪੩੮; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੮. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੨੩.

ਬਾਰਨ

---

978 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 888.

979 ਉਹੀ, ਪੰ. 856.

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੋ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ 'ਗੁ. ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ਸਾਹਿਬ' ਤੋਂ ਸਰਹਿੰਦ ਰੋਡ ਤੇ 7-8 ਕਿ.ਮੀ. ਦੁਰ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੯.

ਬਾਰਾਣਸੀ

ਵੇ. 'ਬਨਾਰਸ'

ਬਾਰਾਪੁਲਾ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਦਿੱਲੀਦਰਵਾਜੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ- **ਮਪ.ਵ: ੧੨੦**/੧੭੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩੦ (ਬਾਰਾਂਪੁਲ ਨਾਲਾ).

ਬਾਰਾਂ ਮਾਜਰੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਪਿੰਡ-**ਭੰਗੂ: ੧੦੮**/੨੮੧.

ਬਾਰਾਂਮੂਲਾਂ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[980]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੯.

ਬਾਲ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਨਿਰਮਲਾ ਖਿਤਾਬ ਬਖਸ਼ਿਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੪.

ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਚਾਹਿਲ

ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਲੜਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੯.

ਬਾਲ ਗੁੰਦਾਈ/ਗੋਦਾਈ

ਇਕ ਭਜਨੀਕ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਜੇਹਲਮ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਟਿੱਲੇ `ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਇਸ ਥਾਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[981]- **ਬਾਲਾ:**

---

[980] ਉਹੀ, ਪੰ. 856.

੫੬/੩੯੫-੯717 (ਬਾਲ ਗੁਦਾਈ ਜੋਗੀਸਰ, ਨਾਥ/ਜੀ3, ਜੋਗੀਸਰ5). ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੯੫; **੧੪੦**/੪੬੯; **ਹਰਿ.੨: ੭**/੯੨; **੨੧**/੧੭੪-੭੮2 (ਪੀਰ ਬਾਲ ਨਾਥ39); **੨੨**/੧੭੯. **ਸੁ.੧੦: ੨੬**/੩੯੮-੯੯2. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੫.

ਬਾਲ ਨਾਥ

ਇਕ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਬਾਲਾ: ੫੬**/੩੯੫. ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੮੬. **ਹਰਿ.੨: ੭**/੧੧੦. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੨**/30੮-੧੦7. (ਬਾਲਕ2, ਨਾਥ).

ਬਾਲਮੀਕ

ਰਾਮਾਇਣ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇਕ ਰਿਖਿ, ਜੋ ਬੁਦੇਲਖੰਡ ਪਰਬਤ `ਤੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਰਾਮਚੰਦਰ ਦੀ ਗਰਭਵਤੀ ਪਤਨੀ ਸੀਤਾ ਇਸ ਦੇ ਆਸ਼੍ਰਮ ਵਿਚ ਰੁਕੀ ਸੀ[982]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੦੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯੫.

ਬਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਇਣ

ਰਿਖੀ ਬਾਲਮੀਕ ਜੀ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰਚਿਆ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ[983]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੩.

ਬਾਲਰਾਇ

ਬਿਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ‘ਜਨਵਾਰਾ` ਨਗਰ ਦਾ ਰਾਜਾ-**ਸੁ.੧੦: ੩੧**/੪੪੮-੪੯ (ਬਾਲ ਰਾਇ, ਬਾਲੇ ਰਾਇ2, ਰਾਇ2, ਬਾਲੇ ਰਾਈ).

ਬਾਲਾ

ਮਿਹਰਬਾਨ ਸੋਢੀ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਹਰੀਏ ਦਾ ਜੱਟ ਭਰਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੬੦.੧**/੪੨੫ (ਬਾਲੋ).

ਬਾਲਾ, ਭਾਈ

---

981 ਉਹੀ, ਪੰ. 858.

982 ਉਹੀ।

983 ਉਹੀ।

ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਮਿਥਿਹਾਸਿਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਤਭੇਦ ਹਨ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਸਿਰਫ਼ ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਆਏ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਹੈ[984]- **ਬਾਲਾ:** **੬**/੧੮੭ (ਬਾਲੇ, ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ) **੮**/੧੯੧-੯੭30 (ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ2, ਨਾਨਕ ਦਾ ਪਿਆਰਾ); **੧੦**/੨੦੫10; **੧੩**/੨੧੯-੨੪15 (ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ2, ਭਾਈ ਜੀ); **੧੭**/੨੩੯-੪੧7 (ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ3); **੧੮**/੨੪੧-੪੫4; **੨੦**/੨੪੬-੪੭14; **੨੧**/੨੪੯2; **੨੨**/੨੫੦-੫੩17; **੨੩**/੨੫੬-੬੦2; **੨੪**/੨੬੧-੬੨6; **੨੫**/੨੬੨-੬੩3; **੨੬**/੨੬੪-੭੪11; **੨੭**/੨੭੮-੭੯19 (ਅਤੀਤਿ5, ਭਾਈ); **੨੮**/੨੮੦-੮੪7 (ਜਿਜਮਾਨਿ); **੨੯**/੨੮੪-੮੫7; **੩੦**/੨੯੦-੯੪5; **੩੨**/੨੯੮-੩੦27; **੩੩**/੩੦੩5; **੩੪**/੩੦੩-੦੫6; **੩੫**/੩੦੬-੩੦੯17; **੩੬**/੩੧੨-੩14; **੩੮**/੩੩੩-੪੪4; **੩੯**/੩੫੦-੫੪4; **੪੦**/੩੫੮; **੪੧**/੩੫੯-੬੧6; **੪੩**/੩੬੩9; **੪੫**/੩੬੮-੬੯3; **੪੬**/੩੭੧-੭੨18; **੪੮**/੩੭੯-੮੦11; **੪੯**/੩੮੦-੮੧10; **੫੦**/੩੮27; **੫੫**/੩੯੧-੯੨16 (ਭਾਈ ਭਾਲਾ); **੫੬**/੩੯੬-੯੭8; **੫੭**/੩੯੭-੪੦੩3; **੫੮**/੪੦੫8; **੫੯**/੪੦੫8; **੬੦**/੪੦੯-੧੦12; **੬੧**/੪੧੫-੧੬14; **੬੩**/੪੧੯-੨੧16; **੬੪**/੪੨੧2; **੬੬**/੪੨੫-੨੬5; **੬੭**/੪੩੦2; **੬੮**/੪੩੦2 (ਦਰਵੇਸੋ); **੬੯**/੪੩੩7; **੭੦**/੪੩੬9; **੭੧**/੪੩੭3; **੭੪**/੪੫੭14; **੭੫**/੪੫੭-੫੮9. ਗਿਆ: ੪੧੭-੬੧੭54. **ਗੁ.ਬਿ.੬:** **੪**/੧੦੧ (ਬਾਲਾ, ਸੁਜਾਨ); **੭**/੧੮੯-੯੨5; **੯**/੩੨੪-੨੬6, ੩੯੪2; **੧੮**/੫੯੭3; ੬੨੫. **ਛਿਬਰ:** **੧**/੧੦. (ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ); **੨**/੧੬7 (ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ3); **੧੦**/੯੫. **ਮਪ.ਵ:੧੫**/੫੦; **੨੨**/੫੭-੫੮4 (ਭਾ. ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ). **ਮਪ-ਕ, ਭ.੧:** **੩੧**/੧੮੭; **੫੦**/੩੮੩; **੬੫**/੪੩੬. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨:** **੨**/੮੧2 (ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ). **ਗਗ.੧:** **ਪੂ.੫**/੩੫੫2; **ਪੂ.੬**/੩੬੫; **ਪੂ.੭**/੩੮੦2; **ਪੂ.੮**/੩੯੨2; **ਪੂ.੯**/੪੦੪; **ਪੂ.੧੦**/੪੧੨; **ਪੂ.੧੧**/੪੨੫; **ਪੂ.੧੨**/੪੪੫; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੬.

> "ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲਗਪਗ 560 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ (450 ਦੇ ਕਰੀਬ) ਇਸ ਪਾਤਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗਿਆਨ ਰਤਨਾਵਲੀ ਦਾ ਨਾਂ

---

[984] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 170-71.

> ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਉਕਤ ਦੋ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮਾਤਰ 25-30 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ 'ਮਪ' (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ) ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜਿਲਦ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਕੁ ਰੂਪ ਬਾਲਾ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਆਦਿ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ।"

ਬਾਲਾ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਈ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੩੨. **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪.

'ਬਾਲਾ ਚੰਦ'

ਮੁਕੰਦਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਦੇ ਘਰ 7ਵੇਂ ਗੁ. ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਸਦਕਾ ਸੰਤਾਨ ਹੋਈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੩**/੯੦੮-੦੯ (ਸਸਿ ਬਾਲਾ, ਬਾਲਾ ਚੰਦੈ).

ਬਾਲਾ ਪੁਰਿ

ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਦੇ 'ਅੰਕੋਲਾ' ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੯੫.

'ਬਾਲਿਆਂਵਾਲੀ'

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਰਾਮਪੁਰਾ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਜੋ, ਮੌੜ-ਰਾਮਪੁਰਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਮੌੜ ਮੰਡੀ ਤੋਂ 10 ਕਿ.ਮੀ. ਲਗਪਗ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੦**/੩੮੪ ੨੭੨੧ (ਬਾਲੋਵਾਲ); **੧੬੧**/੪੩੨ (ਬਾਲਯੋਵਾਲ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧ (ਬਾਂਲਯਾਵਾਲੀ).

ਬਾਲੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਿਵਾਸੀ, 'ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ', ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਧੂਣੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ[985]- **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੧੯੪ (ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੪**/੪੭੫-੭੭8 (ਬਾਲੂ ਹਸਨਾ2, ਗੁਰ ਅਟਲ, ਭਗਤ ਅਭੰਗ); **੧੮**/੪੯੫5. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੩; **ਪੂ.੨੪**/੫੬੦. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੨੬3.

ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ

---

[985] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 859.

ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 52 ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ 250-62 ਅੰਗ ਅਤੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ 340-43 ਅੰਗ ਤੱਕ 'ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ' ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੨2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧**/੩੫੧.

ਬਿਆਸ/ਬਿਪਾਸਾ/ਬਯਾਸ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਨਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਦਰਿਆ ਜੋ, ਕਪੂਰਥਲੇ ਦੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੫੭-੭੦7; **੫**/੧੪੩; **੭**/੧੭੯-੮23; **੮**/੨੬੩,੬੬,੯0; **੯**/੪੦੧-੦੪5; **੧੨**/੪੬੭-੬੮4; **੧੩**/੪੮੭5; **੧੪**/੪੯੦ (ਬਿਪਾਸ, ਸਰਤਾ2); **੧੫**/੫੧੨-੨27; **੧੭**/੫੮੭-੯33; **੧੮**/੬੩੦-੩੧2; **੨੦**/੭੦੦; **੨੧**/੭੫੦. **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੪; **੧੦**/੧੪੧. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੭, ੧੨; **੭**/੧੨੨. ਛਿਬਰ**: ੪**/੩੩; **੯**/੬੬; **੧੦**/੬੬, ੭੭. **ਮਪ.ਵ: ੫੯**/੧੦੦-੦੨੨; **੬੬**/੧੦੯. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੩**/੧੫੯2; **੩੨**/੨੭੫; **੮**/੩੦੬2; **੯**/੩੪੨; **੧੬**/੫੬੭. **ਭੰਗੂ: ੧੩੮**/੩੬੦ (ਬਿਆਹੋਂ); **੧੪੧**/੩੭੦-੭੧2; **੧੫੪**/੪੦੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩30; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੭-੬23; **ਪੂ.੧੫**/੪੬੮-੭੦4; **ਪੂ.੧੮**/੪੯੪; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੬; **ਪੂ.੨੦**/੫੧੧; **ਪੂ.੨੩**/੫੧੮, ੮; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੮-੬35. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੫; **ਪੂ.੩੩**/੯੮੦, ੯੫; **ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੩; ੧20੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੪; **ਉ.੧੧**/੧੯੬; **ਉ.੧੩**/੧੯੦੭; **ਉ.੨੨**/੨੦੬੫; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੧; **ਉ.੩੩**/੨੨੪੮; **ਉ.੩੫**/੨੨੯੬-੯੭ (ਦਰਿਆਵ2, ਦਰਯਾਉ3). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੬-੪੭2; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੩.

ਬਿਆਸ/ਬਯਾਸ ਰਿਸ਼ੀ

ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਰਚਕੇ ਛੇਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਰਿਖੀ[986]- **ਬਾਲਾ: ੩੮**/੩੩੪. **ਚਤੁ.੩: ੫੫**/੫੫੭. ਗਿਆ**:** ੨੦੪-੦੬ (ਵੇਦ ਵਿਆਸ2), ੬੦੮3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੨; **ਪੂ.੮**/੩੯੫-੯੬2; **ਪੂ.੧੦**/੪੨੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੧; **ਪੂ.੩**/੧੦੭੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੬; **ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੦; **ਪੂ.੬੫**/੧੬੨੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੭੫੯.

ਬਿਆਸ ਪਰਾਸ਼ਰ

---

[986] ਉਹੀ।

ਰਿਖੀ ਵੇਦ ਬਿਆਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੦੩.

ਬਿਆਰ ਪਰਬਤ

ਪਰਬਤ ਦਾ ਨਾਂ- **ਬਾਲਾ: ੩੯**/੩੫੦੨; **੪੦**/੩੫੪.

ਬਿਸਹਰ, ਦੇਸ

ਅਧੁਨਿਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਾਉ, ਗੜਵਾਲ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਲਾਕਾ[987]- **ਪੁਰਾ: ੨੯**/੮੪. **ਬਾਲਾ: ੨੪**/੨੬੦੨; **੨੬**/੨੬੪; **੨੭**/੨੭੮. **ਸੁ.੧੦: ੨੦**/੨੮੮.

ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ[1]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ 'ਗਯਾ ਤੀਰਥ' ਤੋਂ ਪਟਨਾ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਪਟਨੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਕੋਈ, ਰਾਜਾ ਜੋ ਗੁ. ਤੇਗ ਬਹਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੀ- **ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੧**/੬੭੮ (ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ2); **੧੭**/੭੦੨3 (ਰਾਜਾ ਧਰਮਿਸਟ).

ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ[2]

ਕਛਵਾਹਾ ਵੰਸ਼ੀ, ਜੈਪੁਰਿ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਜਯ ਸਿੰਘ ਸਵਾਈ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸਦਕਾ 'ਕਮਰੂਪ ਦੇਸ਼' ਫਤਹਿ ਕੀਤਾ[988]- **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੯**/੭੧੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੯. ੪੪6; **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੬-੫੬9.

ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ[3]

ਕਲਸੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤਰੇ, ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੩.

ਬਿਸ਼ਨ ਕੋਰ

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੭**/੫੯੦; **੨੦**/੭੦੨, ੭੦੮2.

---

[987] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 172.

[988] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 861.

ਬਿਸਨ ਦਾਸ/ਵਿਸਨੁ ਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ- ਛਿਬਰ: **ਪੂ/**੪੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੬ (ਬਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਖੱਤ੍ਰੀ, ਭੱਲਾ, ਭਗਤ ਬਿਸ਼ਨੁ).

ਬਿਸ਼ਨਪਾਲ/ਵਿਸਨਪਾਲ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦੇਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਘਟਨਾ ਸਮੇਂ 'ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ' ਆਇਆ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤ- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੮੦, ੮੬-੯੦੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੫੫੩.

ਬਿਸ਼ੰਭਰ/ਬਿਸ਼ੰਬਰ

ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਬੇਗਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ, ਜੋ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ[989]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੧**/੩੭੦-੭੨੫; **੧੪੩**/੩੭੩੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੪੩**/੨੪੨੫-੨੯5 (ਬਿਸੰਭਰ ਮੱਲ2).

ਬਿਸੰਭਰਿਪੁਰਾ

ਪਟਨੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਬਿਹਾਰ, ਸਾਲਸ ਰਾਇ ਜੌਹਰੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ[990]- **ਬਾਲਾ: ੨੩**/੨੫੪, ੬੦; **੨੪**/੨੬੦.

ਬਿਸਰਾਮ ਘਾਟ

ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਂਦੇੜ ਵਿਖੇ 'ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦਾ ਦੇਹੁਰਾ' ਵਾਲੀ ਥਾਂ- **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੧.

ਬਿਸਵਾਸ ਰਾਇ

ਬਿਸਵਾਸ ਰਾਓ, ਮਰਾਠਾ ਪੇਸ਼ਵਾ ਬਾਲਾ ਜੀ ਬਾਜੀ ਰਾਓ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 1761 ਈ. ਵਿਚ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪਾਨੀਪਤ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਜੰਗ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[991]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੩**/੩੨੭.

ਬਿਸਾਲੀ/ਬੈਸਾਲੀ

---

[989] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 370 (ਫੁਨੇ.)।

[990] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 172.

[991] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 327 (ਫੁਨੇ.)।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਊਨਾ, ਥਾਣਾ ਨੂਰਪੁਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ' ਤੋਂ 26 ਮੀਲ ਉਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ 'ਰਾਉ ਧਰਮਪਾਲ' ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[992]- **ਗੁ.ਸੋ: ੯**/੬੧2; **੧੦**/੬੩-੬੫3. **ਸੂ.੧੦: ੧੮**/੨੬੮-੬੯3 (ਬਿਸਾਲ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੩.

'ਬਿਹਾਗੜਾ'

ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਸੱਤਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[993]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੮**/੨੩੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧ (ਬਿਹਾਗੜਾ).

ਬਿਹਾਰ

ਪਟਨੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ 'ਮਗਧ ਦੇਸ਼', ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਬੁੱਧਮਤਿ ਦੇ ਬਹੁਤੇ "ਵਿਹਾਰ" (ਆਸ੍ਰਮ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਿਆ[994]- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧; ੩੮**/੨੭੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਬਿਹਾਰੀ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩** /੫੪੬.

ਬਿਹਾਰੋ ਸਿੰਘ

ਛਿਦਨੀਵਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਧੂ ਗੋਤ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ, 'ਬਿਹਾਰਾ ਸਿੰਘ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਏ ਦੇ ਬੁੰਗੇ ਕੋਲ ਇਸਦਾ ਬੁੰਗਾ ਬਣਿਆ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੧੬੩**/੪੩੬.

ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ

ਫਰੀਦਕੋਟਿ ਪਤਿ ਰਾਜਾ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਰਾਣੀ ਇੰਦ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ 1898 ਨੂੰ ਜਨਮਿਆ[995]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੦2.

---

[992] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 863.

[993] ਉਹੀ, ਪੰ. 864.

[994] ਉਹੀ।

[995] ਉਹੀ, ਪੰ. 865.

ਬਿਘਾ ਸਿੰਘ

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਚੋਂ, ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਬਿਜਵਾੜਾ

ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਥੋਂ ਦਾ ਮੁਗਲ ਫੌਜਦਾਰ ਸਮਸ਼ ਖਾਂ, ਸੰਮਤ 1768 ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਮਰਿਆ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੩.

ਬਿਜੈ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੮; **ਉ.੬**/੧੮੨੪, ੩੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੭.

ਬਿਜੈਗੜ੍ਹ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ (ਆਨੰਦਪੁਰ) ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ- **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੫-੫੭੨; **੧੧**/੧੬੫ (ਬਿਜੈਕੋਟ). **ਸੁ.੧੦: ੧੫**/੨੧੭, ੨੯.

ਬਿਛੂ

ਬਠਿੰਡਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ, ਗੋਨਿਆਵਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ 'ਬਿੰਛੂ ਕੀ'[996]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੩**/੩੫੦-੫੨3. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੩੯੮.

ਬਿੰਡਾ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੧.

ਬਿਦਰ

ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ ਤੋਂ 40 ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਵੱਲ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ[997]- **ਬਾਲਾ: ੫੩**/੩੮੫; **੫੪**/੩੯02. **ਗਿਆ:** ੩੯੯. **ਗੁ.ਬਿ.੬:੪**/੬੩; **੭**/੧੯੫2; **੮**/੨੪੦;

---

[996] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 350 (ਫੁਨੇ.)।

[997] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 868.

੧੮/੬੨੮; **੧੯**/੬੩੯. **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੨੯. **ਸੁ.੧੦: ੧੨**/੧੭੪; **੨੮**/੪੨੪, ੨੯; **੩੧**/੪੪੮. **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੦**/੧੮੧.

ਬਿਦਿਆ ਸਾਗਰ, ਗ੍ਰਿੰਥ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 52 ਦਰਬਾਰ ਕਵੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਮਤਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਇਕ 'ਵਡ ਆਕਾਰੀ' ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਨਾਂ। ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਵੈਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਨਸ਼ਟ (ਜਾਂ ਲਾਪਤਾ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ[998]- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੧**/੭੬੯2.

ਬਿੰਧ/ਵਿੰਦਯਾਚਲ

ਇਕ ਪਹਾੜ, ਜੋ ਉੱਤਰੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ[999]- **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੯. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭0; ੮੨.

ਬਿਧੀਆ/ਬਿਧੀ ਚੰਦ[1]

ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ। ਇਹ ਬੜਾ ਦਲੇਰ ਅਤੇ ਕੱਦਾਵਰ ਜੁਆਨ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਕੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਆਦਤ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੇ, ਮੁਗਲਾਂ ਵਲੋਂ ਖੋਹੇ ਘੋੜੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਵਾਪਿਸ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਰਮ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ[1000]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੯੩, ੨੦੩-੦੪3; **੮**/੨੧੫-੯੮18; **੯**/੩੨0-੪੧੬43 (ਬਡ ਗਿਆਨੀ); **੧੦**/੪੩੨-੪੦3 (ਬਿਧੀਆ ਰਣਧੀਰ); **੧੧**/੪੪੪-੪੫੫; **੧੨**/੪੫੭2; **੧੪**/੪੯੬-੫੦੬3 (ਭਾਈ, ਬਿਧੀਆ ਸੂਰ); **੧੫**/੫੧੩; **੧੬**/੫੫੪; **੧੭**/੫੬੬-੮੯13; **੧੮**/੬੦੦-੩੩10; **੧੯**/੬੩੭-੯੦132 (ਸੰਤ, ਸੇਵਕ, ਘਸੇਰਾ2, ਜਾਟ ਗਵਾਰ ਬਡੋ, ਬਡ ਗਿਆਨੀ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਘਾਹੀ2, ਖੋਜੀ ਗਨਕ2, ਛੀਨਾ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਦੂਤ); **੨੦**/੬੯੧-੭੪੩85 (ਖੋਜੀ, ਗੁਰ ਅਰਜੁਨ ਕਾ ਦਾਸ, ਚੋਰ, ਦਾਸ, ਉਪਕਾਰੀ); **੨੧**/੭੪੫-੮੩62 (ਆਲਾਹੀ, ਜਾਦੂਗਰ). **ਮਪ.ਵ: ੮੯**/੧੩੫-੩੬ (ਭਾਈ

---

998 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 845.

999 ਉਹੀ, ਪੰ. 870.

1000 ਉਹੀ।

ਬਿਦੀਆ10, ਗੁ. ਕਾ ਨਫਰ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੧**/੪੫੫-੫੮11 (ਬਿਧੀਆ ਛੀਨਾ); **੧੫**/੪੭੮-੮17 **ਗਗ.੧; ਪੂ.੧੯**/੫੦੨; **ਪੂ.੨੦**/੫੧੩; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੩੬4; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੩-੬੨10; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੧-੮133; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੨-੯੪17 (ਸੁਤ, ਬਿਧੀ।ਸੁ।ਚੰਦ); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯-੬੦੫3; **ਪੂ.੨੮**/੬੦੯.

ਬਿਧੀ ਚੰਦ[2]

ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਹਿੰਦਾਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਕੁਕਰਮੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਗੁ. ਸਖਸ਼ੀਅਤ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਘੜਤ ਸਾਖੀਆਂ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ[1001]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੨.

ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ

ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਤੇਹਣ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁ.ਜੀ ਨੇ ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ ਤੋਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ[1002]- **ਭੰਗੂ: ੭੦**/੧੬੫ (ਟਿਹਣਿ ਬਨੋਜ ਸਿੰਘ, ਟੇਹਣ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ); **੮੨.੧**/੧੯੭ (ਬਨੌਜ ਸਿੰਘ); **੮੪.੨**/੨੧੦ (ਬਨੋਜ ਸਿੰਘ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੮; **ਉ.੬**/੧੮੨੪; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੫2; **ਉ.੧੩**/੧੯0੯; **ਉ.੧੪**/੧੯੩੧; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੯; **ਉ.੧੯**/੨੦੦੭-੦੯2; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੫**/੨੧੨੬; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੬.

ਬਿਬੇਕਸਰ

6ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕੀ ਬਿਹਗਮਾਂ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਨਾਰੇ ਸੰਮਤ 1685 ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਨਿਵਾਸ ਸਰੋਵਰ[1003]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:੯**/੪੧੮-੧੯3. **ਭੰਗੂ: ੧੧੬**/੩੦੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੯-੫੦ (ਸਰ ਬਿਬੇਕ2). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਬਿਬੇਕਮਾਲ

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ (ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਾਲਾ) ਦੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੭.

ਬਿਭਾਸ

1001 ਉਹੀ, ਪੰ. 715.

1002 ਉਹੀ, ਪੰ. 872.

1003 ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 851.

ਇਕ ਰਾਗ ਜੋ ਭੈਰਵ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਆਇਆ ਹੈ[1004]- ਮਿਹ.**੧: ੭੪**/੨੪੧.

ਬਿਰਾਈ, ਮਾਈ

ਖਡੂਰ ਨਿਵਾਸੀ ਖਹਿਰਾ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਮਹਿਮੇ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਉਭਰ ਦੀ ਇਕ ਰੁੱਖੀ ਅਤੇ ਆਲੂਣੀ ਰੋਟੀ ਨਿੱਤ ਪਕਾ ਕੇ ਦਿੰਦੀ ਸੀ, ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸਦਾ ਨਾਂ ਭਰਾਈ/ਭਿਰਾਈ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[1005]- **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੫-੫੬5; **੧੮**/੫੨-੫੩4; **੨੧**/੫੬-੫੭10 (ਮਾਈ4).

ਬਿਲੰਦ

ਵੇ. 'ਸਰ ਬੁਲੰਦ ਖਾਂ'

ਬਿਲਾਸਪੁਰ

ਕਹਿਲੂਰ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਇਹ ਨਗਰ, ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ[1006]- **ਭੰਗੂ: ੪੭**/੧੦੨; **੪੮**/੧੦੯; **੧੫੬**/੪੦੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੮ (ਪੁਰਿ ਬੈਲਾਸ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨ (ਪੁਰ-ਬਿਲਾਸ).

ਬਿਲਾਵਲ/ਲੁ ਰਾਗੁ

ਇਹ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸ਼ੁਧ ਸੁਰ ਹਨ, ਵਾਦੀ ਸੜਜ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ।ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ 16ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[1007]- **ਬਾਲਾ: ੨੩**/੨੫੯; **੨੬**/੨੭੫; **੨੭**/੨੭੯. ਮਿਹ.**੧: ੧੩**/੩੮; **੨੦**/੬੧; **੯੯**/੩੨੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੨੨; **੪**/੧੦੯; **੬**/੧੫੮; **੮**/੨੩੯; **੯**/੩੮੨; **੧੧**/੪੪੯; **੨੧**/੭੪੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੩2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**੧੫੯੧.

ਬੀਕਾਨੇਰ/ਨੇਰਿ

[1004] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 873.

[1005] ਉਹੀ, ਪੰ. 807.

[1006] ਉਹੀ, ਪੰ. 876.

[1007] ਉਹੀ।

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ 'ਬੀਕਾ' ਨਾਮ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਸੰਮਤ 1545 ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਨਾਮ 'ਬੀਕਾਮੇਰੁ' ਸੀ[1008]- **ਮਿਹ.੧: ੧00**/੩੩੧; **੧੦੧**/੩੩੪-੩੬2; **੧੦੨**/੨੨੬2; **੧੦੪**/੩੪੫; **੧੦੫**/੩੫੦; **੧੦੬**/੩੫੩-੫੬2; **੧੦੭**/੩੫੬; **੧੦੮**/੩੫੮. ਗਿਆ: ੪੧੧, ੧੩. **ਕੁ.੧੦:** ੧੦/੧੪੧ (ਬੰਕਾ). **ਭੰਗੂ: ੧੨੭**/੩੨੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੩੯

ਬੀਜਾ

ਸੁਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੋਰਠਿ ਨਾਂ ਦੀ ਔਰਤ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ (ਸੋਰਠਿ ਬੀਜਾ ਗਾਵੀਐ)- ਮਿਹ.**੧: ੧੦੭**/੩੫੬-੫੭2

ਬੀਜਾਪੁਰ

ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਚਾਲੂਕਯ ਆਦਿਕ ਵੰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਹੀ[1009]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨**/੩੫੫2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੨ (ਪੁਰ ਬੀਜਾ).

ਬੀਬੀ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ 'ਬੰਸਾਵਲੀਨਾਮਾ' ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਅਧਿਆਇ 'ਤੇ ਮਾਤਾ ਪੰਜਾਬੋ ਨੂੰ 'ਦੀਪ ਚੰਦ' ਦੀ ਪਤਨੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਸੇ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਘਰ 'ਮਾਤਾ ਪੰਜਾਬੋ' ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦਾ ਹੈ- ਛਿਬਰ:**੭**/੬੦.

ਬੀਬੀ, ਖਾਂ

ਹਯਾਤ ਖਾਂ ਮੰਞ ਦੀ ਬੇਟੀ, ਹਿੰਦਾਲੀਆਂ ਵਲੋਂ ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ 'ਅਜੁਗਤਾਂ' ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਅਜੁਗਤ ਪਾਈ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ 'ਬੀਬੀ ਖਾਂ ਮੰਞੋਤ` ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਸੀ[1010]- **ਬਾਲਾ: ੫੭**/੩੯੭-੪੦3੭ (ਬੇਟੀ, ਧੀ, ਮੰਞੋਤਿ3); **੬੧**/੪੧੫-੧੭ (ਮਞੋਤਿ8, ਮਾਤਾ/ਜੀ3); **੬੨**/੪੧੭-੧੯ (ਰੰਘਰੇਟੀ, ਮੰਞਾਂ ਦੀ ਧੀ, ਮੰਞੋਤਿ); **੬੪**/੪੨੧ (ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਦੇ ਬੇਟੀ); **੬੭**/੪੨੯-੩੦ (ਮਾਤਾ ਮਞੋਤਿ4).

[1008] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 877.

[1009] ਉਹੀ, ਪੰ. 878.

[1010] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 175.

ਬੀਰ

ਹਰੀਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੨੪**/੫੫੫.

'ਬੀਰ ਸਿੰਘ[1]'

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਤੇ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਪਰਖਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਅਤੇ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਇਆ-**ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੪੬/**੧੨੯੧ (ਬੀਰਾ). **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰੂ.੭੧/**੧੭੨੬ (ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਗੇਧ). **ਗਗ.੪: ਉ.੬/**੧੮੨੮; **ਉ.੧੯/**੨੦੦੯; **ਉ.੨੦/**੨੦੨੪; **ਉ.੨੭/**੨੧੫੬- ੫੭੫; **ਉ.੨੯/**੨੧੭੪.

'ਬੀਰ ਸਿੰਘ[2]`

ਨੁਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲੇ 'ਬਾਬਾ ਵੀਰ ਸਿੰਘ` ਜੀ-**ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੪/**੩੪੬ (ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ਼ ਗੁਰੇਸੂਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬/**੨੩੦੦ (ਗੁਰੂ ਬੀਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ).

'ਬੀਰ ਸਿੰਘ[3]`

ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੰਗੀ -**ਗਗ.੫: ਉ.੫੦/**੨੫੫੧,੫੫.

ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫਤਯਾਬਾਦੀ

ਵਡਭਾਗ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਦੁਆਰਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਹਾਕਿਮ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੫.

ਬੀਰਬਲ

ਭੱਟ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੀ[1011]- **ਮਪ.ਵ:੩੫/**੭੫.

ਬੀਰੂ ਸਿੰਘ

ਇਕ ਮਜ਼ਬੀ ਸਿੰਘ, ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੀ ਪੰਜ ਜਥਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਪੰਜਵੇਂ ਜਥੇ ਦਾ ਆਗੂ[1012]-**ਭੰਗੂ: ੮੪੧/**੨੧੦; (ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟੋ); **੧੬੨/**੪੩੪-੩੪੨.

[1011] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 879.

[1012] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 434 (ਫੁਨੇ.)।

ਬੀਰਾ

ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੫-੨੭੩

'ਬੀੜ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ'

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਇਲਾਕਾ 'ਚੁਭਾਲ' ਪਿੰਡ ਠੱਠਾ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਇਕ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ[1013]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧੨-੧੫ (ਬੀੜ6, ਗੁਰ ਬੀੜ);**੨**/੨੪ (ਸਤਿਗੁਰ ਬੀੜ). **ਗਗ.੪: ੳ.੧੬**/੨੦੧੫; **ੳ.੨੬**/੨੧੫੦ (ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਕਾ).

ਬੁਖ਼ਾਰਾ

ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਇਕ ਰਿਆਸਤ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਦਰਿਆ ਜਰ਼ਫਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖੱਬੇ ਕਿਨਾਰੇ, ਸਮਰਕੰਦ ਤੋਂ 162 ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ93- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੦**/੪੪੧. ਕੁ.**੧੦: ੧੦**/੧੪੦; **੧੪**/੧੭੯; **੨੦**/੨੫੯. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੮੮; **੨੧**/੩੧੫. **ਗਗ. ੧: ੧੨**/੪੪੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੮; **ਪੂ.੩੮**/੧੦੯੨; **ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੦; **ਗਗ.੫: ੳ.੪੫**/੨੪੫੩

ਬੰਗਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਰੋਪੜ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੋਪੜ ਤੋਂ 13 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਹੈ[1014]-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੦੪.

ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹ

ਇਹ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਚਿਰਜੀ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਾਧੂ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਜਦ ਇਸ ਕੋਲ ਆਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਬਕਰੀਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਗੁ.ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਫੇਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਸੰਮਤ 1683 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁ.ਨੁ. ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਦੁੱਧ ਪੀਤਾ[1015]-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੫੯੬-੬੦੦9 (ਫਕਰ, ਬੁੱਢਣ3, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਕਾ ਦਾਸ);**੧੯**/੬੪੬ (ਬੁੱਢਣ); **੨੦**/੭੪੩; **੨੧**/੭੪੫-੬੩10(ਬੁੱਢਣ10, ਬੁੱਢਣ ਬਡਭਾਗਾ, ਸੰਤ

[1013] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 879.

[1014] ਉਹੀ।

[1015] ਉਹੀ, ਪੰ. 881.

ਬੁੱਢਣ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੨; **ਪੂ.੨੬**/੫੯੬2; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੮(ਭਗਤ ਮੁਨੀਸ਼ਰ, ਤਪਸੀ, ਜੋਗੀ, ਬੁੱਢਣ ਸ਼ਾਹਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੮੨੫4 (ਸਾਧ, ਬੁੱਢਣ).

ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੁੱਖੇ ਰੰਧਾਵੇ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਗੌਰਾਂ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਸੰਮਤ 1563 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਕੱਥੂ ਨੰਗਲ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ।ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਬੂੜਾ ਰੱਖਿਆ।ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ (ਬੁੱਢਾ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ[1016]- **ਬਾਲਾ:੬੨**/੪੧੯ (ਬੂੜਾ ਰੰਧਾਵਾ); **੬੩**/੪੧੯-੨੧ (ਬੂੜਾ20, ਭਾਈ2, ਜਟੇਟਾ, ਸਿਧੂ ਰੰਧਾਵੇ ਦਾ ਪੁਤੁ, ਸਾਧੁ ਪੂਰਨ3, ਨੀਗਰ10); **੬੪**/੪੨੧. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੮-੨੨27 (ਤਪ ਖਾਨ, ਸੰਤ); **੨**/੨੪-੨੫5; **੩**/੫੩-੫511 (ਪ੍ਰਭ, ਜਾਟ, ਰਖਵਾਰਾ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥਛ);**੪**/੫੭-੧੧੮51(ਬੁੱਢਾ ਸੁਖਦਾਈ, ਭਾਈ,);**੫**/੧੨੦-੫222; **੭**/੧੮੮-੨੦511; **੮**/੨੦੭-੩੦457; **੯**/੩੧੭-੪੨264 (ਚਤੁਰ ਜਲਾਲ, ਸਾਹਿਬ); **੧੦**/੪੨੩; **੧੦**/੫੧੪-੨੮25 (ਸਤਿਗੁਰ, ਸੁਖਕਾਰ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ); **੧੬**/੫੨੮-੪੯26; **੧੮**/੬੦੨-੩੦17 (ਗਵਾਰ ਜਾਟ, ਸੰਤ, ਸਾਹਿਬ); **੨੧**/੭੯੬. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੬੮; **੧੧**/੧੬੩; **੧੭**/੨੫੨-੫22. ਛਿਬਰ: **੫**/੩੮. **ਮਪ.ਵ: ੧੫**/੫੦; **੧੬**/੫੧4; **੧੭**/੫੧4; **੨੧**/੫714 (ਬੁਢੇ ਰਿੰਧਾਵੈ);**੨੨**/੫72; **੨੩**/੫੮ **੨੫**/੬੦4; **੨੯**/੬੮; **੩੦**/੭੦5; **੩੨**/੭੨; **੪੪**/੦੮੭-੮੮5; **੭੮**/੧੨੨-੨੩8; **੭੯**/੧੨੩2; **੯੭**/੧੪੪5. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੧**/੭੪; **੨**/੮੦; **੬**/੯੪2; **੭**/੯੭-੯੮2; **੧੩**/੧੨੯; **੧**/੧੪੮; **੨੮**/੨੬੩-੬੪6; **੧੮**/੩੭੪-੭੫5 (ਸਿੱਖ, ਬੁਢਾ ਬਡ ਸੰਤ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੯**/੪੯੮-੫੦17 (ਬਡਾ ਸਿੰਘ ਬਿਸਾਲ, ਪਰਮ ਸੁਜਾਨ). **ਭੰਗੂ: ੬੯.੧**/੧੬੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੦,੪੮; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੫-੫੬4; **ਪੂ.੧੫**/੪੬੯-੭23; **ਪੂ.੧੭**/੪੮੭-੯੦2; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੩-੦੮3; **ਪੂ.੨੦**/੫੦੯; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੨-੨35 (ਬਸ਼ਿਸਟ); **ਪੂ.੨੨**/੫੩22; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੧-੪੯2 (ਬਿਰਧ/ਬ੍ਰਿਧ9); **ਪੂ.੨੫**/੫੬੪3: **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੮੩; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯.

[1016] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 881.

''ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲਗਪਗ 510 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ, ਬੁੱਢਾ, ਬੁਢਾ ਸਾਹਿਬ, ਬੂੜਾ ਰੰਧਾਵਾ, ਬਸ਼ਿਸਟ, ਸੰਤ, ਸਾਧ, ਆਦਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਹਨ।ਬੁੱਢਾ ਰੂਪ ਦੇ ਵਿਆਕਰਨਿਕ ਰੂਪ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਉਸਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਸੀਂ ਮੁੱਖ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।``

ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ[1]

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। 1764 ਈ. ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤੇ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਵਲੋਂ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ[1017]-ਭੰਗੂ: **੧੨੮**/੩੨੯ (ਬੁੱਢੇ ਸਿੰਘ ਭਾਈ); **੧੩੨**/੩੪੦; **੧੩੬**/੩੫੫; **੧੪੯**/੩੮੨5 (ਨਿਬਾਬ); **੧੬੨**/੪੩੨5 **ਗਗ.੩:ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੩੨; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੯; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੮ (ਬੁੱਢਾ ਹਰਿ); **ਉ.੧੯**/੨੦੦੯; **ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੮; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੩; **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੦; **ਉ.੪੪**/੨੪੩੪; ੫੦.

ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ[2]

ਸ਼ੇਰੇ-ਏ ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਾ ਜੀ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੮2; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੫3.

ਬੁੱਢੇ ਕੋਟ

ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਕੋਟ ਬੁੱਢਾ` ਜੋ ਕਲਾਨੌਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੈ[1018]-**ਭੰਗੂ: ੯੫**/੨੪੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੬; **ਉ.੩੨**/੨੨੩੨.

ਬੁੱਢਾ ਦਲ

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਜਥਿਆਂ ਵਿਚੋਂ, 40 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜਥਾ-**ਭੰਗੂ: ੧੪੧**/੩੭੦; **੧੪੬**/੩੭੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੬੧; **ਉ.੪੩**/੨੪੨੫.

ਬੁਤਾਲਾ

[1017] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 329 (ਫੁਨੇ.)।

[1018] ਉਹੀ, ਪੰ. 241 (ਫੁਨੇ.)।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[1019]- **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੮੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੪; **ਉ.੩੨**/੨੨੪੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੪; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੯ (ਬੋਤਾਲਾ).

'ਬੁੰਦੇਲ ਖੰਡ'

ਜਮਨਾ ਅਤੇ ਚੰਬਲ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਭਾਰਤ ਦਾ ਉਤਰੀ ਇਲਾਕਾ[1020]-**ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੫੯ (ਖੰਡ ਬੁੰਦੇਲ).

ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ

ਸਿੰਘ ਪੁਰੀਆ (ਫੈਜ਼ਲਾਪੁਰੀ) ਮਿਸਲ ਦੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੫ ਉ.੫੪**/੨੭੦੩੫; **ਉ.੫੬**/੨੭੩੨; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬-੪੭੫;੨੭੭੮.

'ਬੁੱਧ ਗਯਾ'

ਗਯਾ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੱਖਣ, ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦਾ ਤਪ ਅਸਥਾਨ। ਜਿਸ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਬੁੱਧ ਨੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ[1021]-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੦ (ਬੋਧ ਗਯਾ).

ਬੁਧਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਰਚਨਾ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨.

ਬੁਧੂ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ

ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੇ 'ਸਢੌਰਾ' ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਪੀਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਸਯਦ ਸ਼ਾਹ ਬਦਰੁੱਦੀਨ' ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ 700 ਮੁਰੀਦ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ[1022]-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੬-੮੧3 (ਬੁੱਧੂ ਪੀਰ, ਬੁੱਧੂ); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨-੮੩2 (ਬਡ ਪੀਰ); **ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੮-੨੯3; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨-੫੫3 (ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ5,

---

1019 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 881.

1020 ਉਹੀ।

1021 ਉਹੀ, ਪੰ. 882.

1022 ਉਹੀ।

ਪੀਰ5); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੬-੭੩2 (ਸ਼ਾਹਿ, ਬੁੱਧੂ2, ਪੀਰ); **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੮ (ਸਢੌਰ ਪੀਰ); **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੮ (ਬਢਪੀਰ, ਸਢੌਰੇ ਵਾਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੫**/੧੮੧੩,੧੫.

ਬੁੱਧੂ ਘੁਮਿਆਰ

ਭਾਈ ਬੁੱਧੂ ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸੁਧੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਸੀ।ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ 'ਆਵਾ' (ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਭੱਠਾ) ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ਸੀ[1023]-**ਮਪ.ਵ: ੭੪**/੧੧੬-੧੧੭ (ਬੁਧੂ ਘੁਮਿਆਰ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੱਖ, ਬੁੱਧੂ7); **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ/੨/੧: ੧੦**/੩੪੪-੪੬ (ਬੁਧੂ12, ਕੁਭਾਰ, ਬੁਧੂ ਸਿੱਖ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੧ (ਭਾ. ਬੁਧੂ, ਘੁਮਾਰ, ਬੁੱਧੂ3,).

ਬੁਰਜ

ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਉਹ ਠੰਡਾ ਬੁਰਜ ਜਿਥੇ ਪੋਹ ਦੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ-**ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੬2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੩ (ਬੁੱਰਜਹਿ), ੧੬੫੬.

ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ/ਪੁਰਬੁਰਹਾਨ

ਮੱਧ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨੀਮਾਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਜੋ 'ਤਾਪਤੀ' ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ[1024]-**ਗੁ.ਸੋ: ੧੩**/੮੮ (ਬੁਰਹਾਨ); **੧੭**/੧੨੨. **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੨੦੯; **੧੭**/੨੨੨; **੨੦**/੨੭੩. **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੨੪੭; **੨੭**/੪੧੮2; **੨੮**/੪੧੯ (ਬੁਰਾਨ।ਬਸਿਓ।ਪੁਰ); **੨੯**/੪੩੮. **ਛਿਬਰ: ੧੦**/੧੧੭2,੧੨੦3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੩-੬੫੫; **ਉ.੨**/੧੭੬੭.

ਬੁਲਾਕਾ ਸਿੰਘ

ਇਕ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਲੌਦੀ ਵਾਲੇ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।ਇਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਤੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਘੁੜਾਣੀ ਦੇ ਰਾਮਰਾਈਏ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਿਆ ਸੀ[1025]-**ਭੰਗੂ: ੪੧**/੯੬; **੮੦.੧**/੧੮੮;

[1023] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 882

[1024] ਉਹੀ, ਪੰ. 883.

[1025] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 96 (ਫੁਨੋ.)।

੮੦.੩/੧੯੧. **ਗਗ.੪: ੳ.੭**/੧੮੫੦,੫੩੨; **ੳ.੧੩**/੧੯੧੧; **ੳ.੧੪**/੧੯੩੨; **ੳ.੧੭**/੧੯੮੮-੮੯੨. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫/**੨੭੨੧ (ਬੁਲਾਕੀ ਸਿੰਘ).

ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ

ਢਾਕੇ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਇਸ ਦੀ ਬ੍ਰਿਧ ਮਾਈ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਲਈ ਇਕ ਸੇਜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁ. ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਤੇ ਸੁਲਾਂਵਾਂਗੀ[1026]-**ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੪**/੬੮੬; **੧੫**/੬੮੯ (ਬੁਲਾਕੀ ਦਾਸ, ਮਸੰਦ4); **੨**/੭੨੬-੨੭੫. **ਭੰਗੂ: ੨੧.੨**/੫੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੬**/੧੦੪੯-੫੧੨ **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੦.

ਬੁਲਾਢਾ

ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਬੁਢਲਾਡਾ' ਜੋ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਲੱਡਾ ਨਾਂਉ ਦੇ ਜਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਬਰ੍ਹੇ ਪਿੰਡੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[1027]-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੦੯.

ਬੁਲਾੜਾ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜਿਥੇ ਸਰਹੰਦ ਦਾ ਨਾਜ਼ਮ ਜੈਨ ਖਾਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ-**ਗਗ.੪: ੳ.੨੮**/੨੧੬੬. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੪**/੨੪੩੫.

ਬੁੱਲੇ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹਿ

ਇਹ ਸੂਫੀ ਖਿਆਲ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਕਸੂਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ[1028]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੫੪; **ੳ.੬੦**/੨੮੯੧.

ਬੂਹ ਨਗਰ

ਜਿਲ੍ਹ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ ਦਾ 'ਚੋਲ੍ਹਾ' ਨਗਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਦਾ ਨਗਰ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੨੨੨.

ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹਿ ਮੌਲਵੀ

[1026] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 883.

[1027] ਉਹੀ, ਪੰ.884

[1028] ਉਹੀ।

ਇਹ ਕਪਤਾਨ ਮਰੇ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਹਾਲ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿਤਾ ਸੀ[1029]-**ਭੰਗੂ: ੨**/੬2; **੧੨**/੨੩ (ਬੂਟੇ ਸ਼ਾਹਿ). **ਗਗ.੧ ਪੂ.੨**/੩੨੬-੨੭3.

ਬੂਰ ਮਾਜਰਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ, ਤਹਿਸੀਲ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ ਸੜਕ ਤੋਂ 1 ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੋਰਿੰਡਾ ਤੋਂ 8 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ[1030]- **ਸੂ.੧੦: ੬**/੯੮,੧੧੬ (ਬੂਰ2); **੨੧**/੩੧੨,੩੨੮.

ਬੂਲਾ

ਧੀਰ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਜੋ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨਾਲ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸੰਗੀ ਰਿਹਾਂ[1031]-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੯; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਬੂੜ ਸਿੰਘ ਸ. ਮੁਕੇਰੀ

ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਵਲਾਯਤ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ 'ਨਾਸਕ' ਨੇੜੇ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਧ ਬਣਵਾਈ ਸੀ[1032]-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੯੫.

ਬੂੜੀਆ

ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੀ ਜਗਾਧਰੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਨਾਨੂੰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1764 ਈ. ਨੂੰ ਬੂੜੀਆ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ-**ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੯ (ਬੂੜੀਏ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੦-੯੧2. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੫2.

ਬੇਗ ਖਾਂ

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕੋਈ ਮੁਗ਼ਲ ਸੈਨਾਪਤੀ -**ਗਗ.੪: ੳ.੧੦**/੧੮੮੪.

ਬੇਗਮ ਸਮਰੂ

[1029] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ.884

[1030] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 351.

[1031] ਉਹੀ।

[1032] ਉਹੀ, ਪੰ. 885.

ਲੁਤਫ਼ ਅਲੀ ਖਾਂ ਦੀ ਧੀ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ ਜੇਬੁੱਨਿਸਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਜਰਮਨੀ ਤੋਂ ਆਏ 'ਸਮਰੂ` ਨਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ[1033]-**ਭੰਗੂ: ੧੫੭**/੪੧੬ (ਬੇਗਮ ਸਿਮਰੂ, ਬੇਗਮ5).**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੮.

ਬੇਣੀ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁ.ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ-ਮਿਹ.**੧: ੨੪**/੭੩; **੪੭**/੧੩੮; **੫੯**/੧੮੯; **੭੬**/੨੫੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬.

ਬੇਣੀ ਪੰਡਿਤ

ਪਿੰਡ ਚੂਹਣੀਆਂ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਦਿਗਵਿਜਯ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸੀ। ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆ ਅਭਿਮਾਨ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁ. ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ[1034]-**ਮਪ.ਵ: ੫੧**/੯੨-੯੩ (ਬੇਣੀ ਪੰਡਤ, ਪੰਡਤ2, ਪਰਮਹੰਸ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੨**/੨੪੫-੪੭3 (ਬੇਨੀ2, ਪੰਡਤ6, **੧੩**/੨੫੮ (ਬੇਨੀ ਸੰਤ).

ਬੇਦਾਂਤ

ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ/ਸਿਧਾਂਤ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੧੯੬.

ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ

ਊਨੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਅੰਸ਼ `ਚੋਂ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ -**ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੮.

ਬੇਰ

ਭਦੌੜੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪-੪੩3.

ਬੇਲ

ਰੋਪੜ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਹਿਸੀਲ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿੰਡ[1035]-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੪.

[1033] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 416 (ਫੁਨੋ.)।

[1034] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 886.

[1035] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 354.

ਬੇਲਾ ਸਿੰਘ

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਜਥੇ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨-੨੩; **ਉ.੨੪**/੨੦੯੦.

ਬੈਹਲ ਮੱਲ

ਲਖਪਤ ਰਾਏ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਗਏ ਹਿੰਦੂ ਵੀਰਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ-**ਗਗ.੪: ਉ.੩੫**/੨੨੭੫.

ਬੈਕੁੰਠਪੁਰ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ-**ਮਪ.ਕ, ਭ/ਖ-੨**/੨: **੧੧**/੬੭੯

ਬੈਰਮ ਖਾਂ /ਖਾਨ

ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜਨ ਆਇਆ ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਭਾਈ ਮਥੁਰਾ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ[1036]-**ਗ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੯੮੩. **ਭੰਗੂ: ੧੦੩**/੨੬੦2 (ਸ਼ਾਹ ਬੈਰਮ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਂ, ਪਠਾਣ, ਆਦਮ ਖਾਣਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੧੫

ਬੈਦਰਭ

ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ-**ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੫੯.

ਬੈਰਾਖੜੀ

ਬਾਰਾਂ ਅਖਰੀ, ਮਾਤਰਾਂ ਰੂਪ ਬਾਰਾਂ ਸਵਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਅੰਜਨ ਅਖਰ ਲਗਣ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪੰਕਤੀ[1037]'ਅ ਆ ਇ ਈ ਉ ਊ ਏ ਐ ਊ ਔ ਅੰ ਅ` ' - ਗਿਆ: ੨੪੪,੪੬. **ਮਪ.ਵ: ੫**/੩੫.

ਬੈਰਾੜੀ

ਇਹ ਮਾਰੂ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਨੀ ਹੈ।ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸਦਾ 13ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[1038]-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧ (ਬਿਰਾਰੀ)

ਬੋਹਾ

1036 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 890.

1037 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 178.

1038 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 891.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮਾਨਸਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਬੁਢਲਾਡਾ ਦਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਰਤੀਆ ਸੜਕ `ਤੇ ਬੁਢਲਾਡਾ ਤੋਂ 11 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰੀ `ਤੇ ਸਥਿੱਤ ਹੈ[1039]-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੯ (ਬੋਹਿਆ).

ਬੋਤਾ ਸਿੰਘ

ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਭੜਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ। ਇਹ ਅਤੇ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ ਮਜ਼ਹਬੀ, ਨੂਰਦੀਨ ਦੀ ਸਰਾਂ ਨੇੜੇ ਦਿੱਲੀਦੀ ਸੜਕ ਤੇ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ[1040]-**ਭੰਗੂ: ੯੩**/੨੩੪-੩੭6 (ਸਿੰਘ5). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੨**/੨੨੨੫-੨੯7 (ਸਿੰਘ3).

ਬਿੰਦ੍ਰਾਬਨ/ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ

ਇਕ ਬਨ ਜੋ ਜਮੁਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਮਥੁਰਾ ਵਿਖੇ ਹੈ-ਗਿਆ**:** ੨੯੭. ਮਿਹ.**੧: ੧੩੬**/੪੫੬. **੭**/੧੦੩; **੨੦**/੨੫੬2. ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੨. **ਭੰਗੂ:੧੫੩**/੩੯੫. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੪੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੦.

ਬ੍ਰਹਮ/ਬ੍ਰਿਹਮ ਸੇਖ਼

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ 11ਵੇਂ ਵਾਰਿਸ 'ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹਿਮ`[1041] **ਪੁਰਾ:-੩੨**/੧੦੯-੧26 (ਪੀਰ/ਰੁ22, ਸੇਖ/ਖੁ2). **ਬਾਲਾ: ੭੦**/੪੩੬-੩੭ (ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ, ਭਲਾ ਫਕੀਰ, ਖੁਦਾਇ ਦਾ ਪਿਆਰਾ). **੭੧**/੪੩੭-੪੮2 (ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ13, ਪੀਰ22, ਖੁਦਾਇ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਸੇਖ/ਜੀ32, ਬਿਰਾਹਮ ਬਾਲਾ ਰਾਜਾ2); **੭੨**/੪੪੮ (ਸੇਖ ਬਿਰਾਹਮ3, ਸੇਖ/ਜੀ5). ਮਿਹ.**੧: ੧੪੭**/੪੮੮-੯੫ (ਬਿਰਾਹਮ ਸੇਖ ਬਾਲਾ ਰਾਜਾ14, ਪੀਰ16, ਸੇਖ/ਜੀ25, ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ); **੧੪੮**/੪੯੬-੦੫6 (ਸੇਖ ਜੀ10); **੧੪੯**/੫੦੬-੦੮5 (ਸੇਖ ਜੀ18); **੧੫੦**/੫੦੮. ਗਿਆ**:** ੨੫੫-੮੦20 (ਪੀਰ10, ਸੇਖ16,); ੬੦੪3. **ਮਪ:ਕ, ਭ.੧: ੨੪**/੧੪੭ (ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹਿਮ5, ਪੀਰ ਜੀ13, ਸੇਖ ਜੀ19).

ਬ੍ਰਹਮ/ਬ੍ਰਿਹਮ ਖਾਂ ਲੋਦੀ

[1039] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 448.

[1040] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 892

[1041] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 179.

ਲੋਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਤੀਜਾ ਸ਼ਾਸ਼ਕ 'ਇਬਰਾਹੀਮ ਖਾਂ ਲੋਧੀ-**ਬਾਲਾ: ੬੦**/੪੦੭-੧੦7 (ਪਾਤਸਾਹੁ ਦਿੱਲੀ , ਪਤਿਸਾਹ, ਹਜਰਤ); **ਭੰਗੂ: ੧੦**/੨੧ (ਦਿੱਲੀਪਤਸ਼ਾਹਿ, ਲੋਦੀ ਬ੍ਰਹਮ ਖਾਂ) .

ਬ੍ਰਹਮਣੇਟਾ

ਖੋਖੋਵਾਲ ਨਗਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਗਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਦਾ ਪੁਤਰ-ਮਿਹ.**੧: ੧੫੨**/੫੧੨-੧੫8 (ਬਾਲਕ2).

ਬ੍ਰਹਮਦਾਸ

ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬੀਏ ਫਿਰਕੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਗਤ ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ ਨੇ ਕੀਤੀ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੪.

ਬ੍ਰਹਮਪੁਤਰ

ਇਕ ਦਰਿਆ ਜੋ ਤਿੱਬਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਆਸਾਮ 1800 ਮੀਲ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ[1042]-**ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੭**/੬੫੫; **੧੬**/੬੯32; **੧੭**/੭੦੨-੦੪. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੨੭;

ਬ੍ਰਹਮਬੇਗ

ਦਿੱਲੀ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ (1489-1517ਈ.) ਸਿਕੰਦਰ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਬੇਟਾ ਬਿਰਾਹਮ (ਇਬਰਾਹੀਮ) ਖਾਂ ਲੋਧੀ-**ਪੁਰਾ: ੧੫**/੫੭-੫੮ (ਸੁਲਤਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬੇਗ2, ਪਾਤਿਸਾਹਿ ਪਾਤਿਸਾਹੁ2, ਹਜਰਮਿ). **ਬਾਲਾ: ੧੪**/੨੦੮2,੨੧੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੧,੫੯.

ਬ੍ਰਾਹਮਣ

ਸੈਦਪੁਰ ਤੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਚਨ ਮੰਨ ਕੇ ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਸੀ- ਮਿਹ.**੧:੧੩੯**/੪੬੫5.

ਬ੍ਰਿਜ[1]

ਬ੍ਰਜ ਭਾਸ਼ਾ -**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੦**/੧੫੫0.

[1042] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 897.

ਬ੍ਰਿਜ[2]

ਮਥੁਰਾ (ਯੂ.ਪੀ) ਦੇ ਪਾਸ ਦਾ ਕੋਈ ਦੇਸ਼[1043]-ਗਿਆ:੩੬੯-੭੩5. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮/**੩੯੬.**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯/**੧੬੮੮.

ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ ਪੰਡਿਤ

ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਆਪਕ[1044]-**ਗਿਆ:** ੨੪੪-੯੦3 (ਪੰਡਤ/ਤਿ7).

ਭਸਮਾ, ਸਿੱਖ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਮਖਦੂਮ ਬਹਾਵਦੀ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਗੁ. ਜੀ ਕੋਲ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਿਆਇਆ- **ਪੁਰਾ: ੫੫/**੨੦੦.

ਭਸੀਨ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ, ਸ਼ਾਇਦ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਨਗਰ/ਸ਼ਹਿਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੬.

ਭੱਖਰ

ਸਿੰਧ ਦਰਿਆ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਟਾਪੂ। ਇਹ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੱਖਰ ਵਿਚ ਹੈ[1045]- **ਬਾਲਾ: ੪੬**/੩੭੧. **ਭੰਗੂ: ੩੨**/੮੩; **੪੩**/੯੯; **੧੨੫**/੩੨੮; **੧੩੧**/੩੩੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮.

ਭਗਤ / ਤੁ ਸਿੰਘ[1]

ਮਘਿਆਣੇ ਕਲਾਂ ਨਗਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਨੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਥਾਨ ਉਤੇ 6ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਸਮੇਤ ਸੁਣੀ[1046]-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੫-੨18 (ਪਰਉਪਕਾਰੀ); **੨**/੩੨-੩੯3; **੩**/੪੬; **੪**/੭੭-੧੧੯27 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ

[1043] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 898.

[1044] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 180.

[1045] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 83 (ਫੁਨੇ.)।

[1046] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾਂ), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 835.

ਪਯਾਰੇ, ਪਯਾਰੇ); **੫**/੧੨੨-੪੪10 (ਪਰਉਪਕਾਰੀ); **੬**/੧੫੬-੭੫16; **੭**/੧੭੭. ੨੦੬20; **੮**/੨੦੭-੩੦੭53 (ਦਾਸ ਕੀ7 ਦਾਸ2, ਕਵਿ2); **੯**/੩੦੮-੪੨੨88 (ਭਾਈ ਪਿਆਰੇ2, ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ, ਦਾਸ ਕਵਿ); **੧੦**/੪੩੨; **੧੧**/੪੪੪; **੧੨**/੪੬੦3,; **੧੩**/੪੮੦-੮੨3 (ਕਵਿ); **੧੬**/੫੪੮-੫੬6; **੧੭**/੫੫੭-੯੪17; **੧੮**/੫੯੬-੬੩੩31 ਦਾਸ, ਦਾਸ ਕਵੀ4, ਬਾਲ ਕਵੀ); **੧੯**/੬੩੪-੮੫21 (ਦਾਸ ਕਵੀ2); **੨੦**/੬੯੧-੭੪੩25; **੨੧**/੭੪੪-੮੦੦30 (ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸੁਆਮੀ ਕਾ ਦਾਸ, ਦਾਸੁ ਕਵਿ, ਬਾਲ ਕਵਿ).

ਭਗਤ ਸਿੰਘ[2]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਈ ਸੇਵਕ ਜਿਸ ਦੀ ਧੀ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਘਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਪੁੱਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ- **ਕੁ.੧੦: ੧੪**/੧੮੧; **੧੫**/੧੮੫2, **੧੬**/੧੯੪2.

ਭਗਤ ਸਿੰਘ[3]

ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਨਖਾਸ ਚੌਂਕ ’ਚ ਬਣੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੯੪.

ਭਗਤ ਸਿੰਘ[4]

ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਗੀ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੦.

ਭਗਤ ਗਿਰ

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨੀਏ ਫਿਰਕੇ ’ਚ ਗੁਸਾਂਈ ਭੇਖ ਦਾ ‘ਭਗਤ ਗਿਰ’ ਨਾਂ ਦਾ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੫.

ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ

ਭਗਵਾਨ ਗਿਰਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਧਰਮ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਹਰਚੰਦ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਉਦਾਸੀ ਭੇਖ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ। 7ਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ’ ਰੱਖਿਆ[1047]- **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੧੯੪2 (ਭਗਤ ਸਿੰਘ2). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੬-੩੭੫.

[1047] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 901.

ਭਗਤਾ

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਫੂਲ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਭਗਤਾ ਭਾਈ ਕਾ', ਇਹ ਨਗਰ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਵੰਸ਼ੀ ਭਈ ਭਗਤੇ ਨੇ ਵਸਾਇਆ, ਜੋ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਤੋਂ 12 ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਹੈ[1048]- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੬; **ਉ.੫੯**/੨੮੬੫2.

ਭਗਤੂ, ਭਾਈ

ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਵੰਸ਼ੀ ਬੈਰਾੜ ਜੱਟ ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਭਗਤਾ ਨਾਮੀ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ[1049]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੫ (ਭਗਤੂ, ਸੂਰ ਅਪਾਰ, ਅਨੰਤਾ ਬਲੀ). **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੧. **ਮਪ.ਵ: ੧੧੦**/੧੫੭8. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨:** (ਭਗਤੋ7). **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੬; **੨੫**/੬੯; **੩੩**/੮੫ (ਭਾਈ); **੯੯.੧**/੧੬੧; **੬੯.੨**/੧੬੪; **੧੩੨**/੩੪੦ (ਭਾਈ); **੧੩੩**/੩੫੦; **੧੫੦**/੩੮੫; **੧੬੦.੧**/੪੨੫-੨੭9; **੧੬੦.੩**/੪੨੯-੩੦2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੮੮2; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੩; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੩; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੮; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੫2; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੯; **ਪੂ.੨੭**/੫੮੯; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੮੦੯-੧੦2, ੨੦-੨੧3 (ਭਾਈ6). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੬ . **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੫; **ਉ.੭**/੧੮੫੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੫੦; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੨-੨੪5.

ਭੰਗਰ / ਭੰਗ੍ਰ ਨਾਥ

ਅਚਲ ਵਿਖੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਬਾਲਾ: ੩੬**/੩੧੩2. **ਹਰਿ.੨: ੬**/੭0-੭੪13; **੭**/੮੭2. ਗਿਆ: ੫੬੫-੬੬8, ੫੯੪-੯੫9. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੯੪3. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੩੮**/੨੭੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੨੨.

ਭਗਵਤ/ਭਾਗਵਤ ਗੀਤਾ

1048 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 901

1049 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 69 (ਫੁਨੇ.)।

ਵਯਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਇਕ ਪੁਰਾਣ, ਜਿਸਦੇ 12 ਸਕੰਧ, 312 ਅਧਿਆਇ ਅਤੇ 18000 ਸਲੋਕ ਹਨ[1050]- **ਬਾਲਾ: ੩**/੧੭੮. ਮਿਹ.**੧: ੧੧੦**/੩੬੫2; **੧੦੩**/੩੪੪. **ਹਰਿ.੨: ੩੬**/੨੨੭2. **ਚਤੁ.੩: ੬੩**/੫੭੪. ਗਿਆ: ੨੧੭-੨੧3 (ਚਤ੍ਰ ਸਲੋਕੀ ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵਤ੫, ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਤ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ), ੩੬੧-੬੨੫, ੪੯੨, ੬੧੯. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੨੪ ੨੬2(ਭਾਗਵੰਤਾਰੀ, ਪੁਰਾਣ/ਨ**2**). ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧੨੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੨; **ਪੂ.੮**/੩੯੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੬.

ਭਗਵੰਤ

ਮਹਿਤਾ ਭਗਵੰਤ ਰਾਇ, ਪਰਗਨਾ, ਨੇਸ਼ਟਾ ਭਰਲੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਗੋ, ਜੋ ਰਾਵੀ ਕਿਨਾਰੇ ਭਰਤ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ[1051]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੨੦੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੦੯.

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ[1]

ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਨੂੰ ਸਮਾਧੀ 'ਚ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਜਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅੰਸ਼ 'ਚੋਂ - **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੪੦੪.

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ[2]

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੫2.

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ[3]

ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੇਵਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੦-੨੧3.

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ[4]

ਬੂੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਬਾਇ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੫.

ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੪.

ਭਗਵਾਨ ਗਿਰਿ

ਵੇ. 'ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ'.

1050 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 911.

1051 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 201 (ਫੁਨੋ.)।

ਭਗਵਾਨ ਘੇਰੜ

ਘੇਰੜ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ 6ਵੇਂ ਗੁਰੂ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੩**/੪੮੯. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੮ (ਭਗਵਾਨਾ, ਘੇਰੜ ਖੱਤ੍ਰੀ).

ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ[1052]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੯**/੩੩੧. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮**/੨੩੬੦-੬੧੩; **ੳ.੫੪**/੨੬੮੮, ੨੭੧੪.

ਭੰਗਾਣੀ

ਰਾਜ ਨਾਹਨ (ਸਰਮੌਰ) ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਂਵਟਾ, ਥਾਣਾ ਮਾਜਾਰਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਪਾਂਵਟੇ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ। ਸੰਮਤ 1746 ਨੂੰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਇਆ[1053]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭੨; **੨੧**/੭੫੧. **ਕੁ.੧੦:** ੬/੯੬. **ਸੁ.੧੦: ੬**/੧੦੫, ੧੧੧੨. **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੩੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੫; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨, ੩੫੨; **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੫, ੭੦, ੭੮. **ਗਗ.੪: ੳ.੩**/੧੮੧੩.

ਭੰਗੀ

ਸ. ਛੱਜਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲ[1054]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੩**/੩੭੩; **੧੫੬**/੪੦੬; **੧੫੯**/੪੨੪. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੫੯੨; **ੳ.੫੭**/੨੭੯੦.

ਭਗੀਰਥ

ਮੈਲਸੀਹਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ[1055] **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੫੦**/੩੮੩; **੫੫**/੫੦੨-੦੩ (ਬੁੱਢੇ ਭਗੀਰਥ3).

ਭਗੀਰਥ, ਰਾਜਾ

1052 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* ਪੰ. 331 (ਫੁਨੋ.)।

1053 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 927.

1054 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 373 (ਫੁਨੋ.)।

1055 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 903.

ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ ਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ, ਅਜੁੱਧਿਆ ਦਾ ਰਾਜਾ[1056]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੮**/੧੯੦੫ (ਭਗੀਰਥ6).

ਭਗੌੜਾ ਸਿੰਘ

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੬**/੨੧੪੦.

ਭੰਡਾਰੀ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪.

ਭੰਦੇਰ

ਭੰਦੇਰ ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਰਨਾਲਾ, ਥਾਣਾ ਧਨੌਲਾ ਅਧੀਨ ਬਰਨਾਲਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ[1057]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੨.

ਭਦੌੜ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਬਰਨਾਲਾ ਤੋਂ ਜੈਤੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਕਸਬਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[1058]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੦**/੩੮੪; **੧੬੧**/੪੩੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੭.

ਭਰਤਗਢ/ਗੜ੍ਹ

ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਨੰਗਲ ਸੜਕ `ਤੇ ਸਥਿਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਭਰਤਗੜ੍ਹ ਹੈ[1059]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੨੦੧ (ਭਰਤਗ੍ਰਾਮ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੨, ੯੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੪.

ਭਰਤਪੁਰ/ਪੁਰਿ

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਭਰਤਪੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਆਗਰੇ ਤੋਂ 34 ਮੀਲ-ਪੱਛਮ ਹੈ[1060]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੧**/੩੩੪2. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੬**/੨੪੬੬; **ਉ.੫੩**/੨੬੭੨.

[1056] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 903

[1057] ਉਹੀ, ਪੰ. 928.

[1058] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਵਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 384 (ਫੁਨੋ.)।

[1059] ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 384.

ਭਰਥਰਿ/ਭਰਥਰੀ ਨਾਥ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਪੁਰਾ: ੫੦**/੧੭੬-੭੮੫. **ਬਾਲਾ: ੩੬**/੩੧ਰ10; **੩੭**/੩੧੯-੨੧11 (ਭਰਥਰ2); **੪੭**/੩੭215; **੪੮**/੩੭੯. ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੮੫7 (ਸ੍ਰੀ ਭਰਥਰੀ ਬੈਰਾਗੀ, ਬੈਰਾਗੀ); **੧੨੨**/੪੦੫17. **ਹਰਿ.੨: ੭**/੮੬3; **੮**/੧੩੦; **੨੧**/੧੭੫; **੪੪**/੨੬੧3. ਗਿਆ: ੩੮੧-੮੨6, ੪੬੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੧**/੧੮੭-੯੬16 (ਭਰਥਰ/ਨਾਥ8); **੩੨**/੨੩੭; **੩੪**/੨੩੭; **੩੮**/੨੮੩; **੪੩**/੩੧੨10; **੪੪**/੩੧੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੮੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੯੨-੯੪4 (ਭਰਥਰਿ ਸਿਧਿ); **ਪੂ.੧੦**/੪੧੫, ੨੨.

ਭਰਥਰੀ ਰਾਜਾ

ਧਾਰਾ ਨਗਰੀ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਵਿਕਰਮਾਦਿੱਤ ਉਜੈਨ ਪਤੀ ਦਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਵਿਭਚਾਰ ਦੇਖਕੇ ਬੈਰਾਗੀ ਹੋਇਆ- **ਮਿਹ.੧: ੬੧**/੨੦੦8 (ਗੁਸਾਂਈ ਭਰਥਾਰੀ12, ਗੁਸਾਂਈ3); **੮੭**/੨੭੯; **੯੧**/੩੦੦-੦੨6 (ਗੁਸਾਂਈ, ਪਰਮੇਸਰ ਕੇ ਪਿਆਰੇ); **੯੨**/੩੦੩-੦੫15 (ਗੁਸਾਂਈ11, ਪੁਰਖ2); **੯੩**/੩੦੬-੦੯7 (ਗੁਸਾਂਈ ਭਰਥਰੀ20); **੯੪**/੩੧੦. ਗਿਆ: ੬0੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੩.

ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ

ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੇਵਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਡਾ ਸਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਰਾਣੀ ਮਾਨ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ 1840 ਈ. ਨੂੰ ਜਨਮਿਆ। ਇਹ 1847 ਨੂੰ ਗੱਦੀ ’ਤੇ ਬੈਠਿਆ ਅਤੇ 1863ਈ. ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ[1061]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫/**੨੭੨੦੩; **ਉ.੫੯**/੨੮੫੯ (ਨ੍ਰਿਪ ਭਰਪੂਰ ਉਦਾਰੈਂ).

ਭਰੀ ‘ਭੜੀ’

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ‘ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ੧’ ਦੇ ਕਰਤਾ ‘ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ` ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ[1062]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੭; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੨**/੨੨੨੪.

[1060] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 906.

[1061] ਉਹੀ।

[1062] ਉਹੀ, ਪੰ. 794.

ਭੱਲਣ/ਨ

ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦਾ ਭਾਈ ਅਤੇ ਬੈਰਾੜ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਬਰ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ। ਇਹ ਛੇਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗਾਂ ਯੁੱਧਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਰਿਹਾ[1063]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪-੫੬2 (ਭਲਨ ਬਿਰਾਗਰ), ੫੬੦ (ਭਲਨ, ਭੱਲਨੁ ਭਾਲੁ) **ਪੂ.੨੫**/੭੯; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯, ੬੦੩; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੫.

ਭਲਣ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਥਾਣਾ ਨੂਰਪੁਰ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਰ ਤੋਂ 16 ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ[1064]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੬.

ਭਵਿਸਿਤ ਪੁਰਾਣ

ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਪਰਵ ਹਨ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਪਾਠ ਆਪੋ ਵਿਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ[1065]- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੭. **ਮਪ.ਵ: ੨੬**/੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੩੩੩.

ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਚੀ- **ਬਾਲਾ: ੯**/੨੦੪5 (ਭਵਾਨੀਦਾਸ ਖਜ਼ਾਨਚੀ2).

ਭਵਾਨੀਓ

ਇਕ ਮਹਿਰੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਦਾ ਹੁਨਰ ਦੇਖ ਕੇ ਸੋਢੀ ਗੁਲਾਬ ਰਾਇ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਭਵਾਨੀਓ ਤੇ ਗੁਰੀਓ ਬਖਸ਼ੇ ਸਨ- **ਭੰਗੂ: ੭੧**/੧੬੬-੬੭.

ਭੜਾਣੀ/ਨੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਹਿਸੀਲ ਲਹੌਰ, ਥਾਣਾ ਬਰਕੀ ਦਾ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਪਢਾਣਾ', ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ[1066]- **ਭੰਗੂ: ੧੦੨**/੨੫੭ (ਭੜਾਣੇ, ਭਡਾਣੇ). **ਗਗ. ੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨; **ਉ.੨੧**/੨੦੫੦; **ਉ.੩੪**/੨੨੫੯.

[1063] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼* ਪੰ. 908.

[1064] ਉਹੀ।

[1065] ਉਹੀ।

ਭੜੀ

ਵੇ. 'ਭਰੀ'

ਭਾਊ

ਮਰਾਠਾ ਸੈਨਾਪਤੀ ਸਦਾਸ਼ਿਵ ਰਾਓ ਭਾਊ, ਜੋ 1761 ਈ. ਨੂੰ ਪਾਣੀਪਤ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[1067]- **ਭੰਗੂ: ੧**/੨; **੧੨੩**/੩੨੭; **੧੩੧**/੩੩੩; **੧੫੩**/੩੯੫-੯੬2.

ਭਾਈ ਕੇ ਚੱਕ

ਬਰਨਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਰਾਇਕੋਟ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਲਵਾ ਰਟਨ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧.

ਭਾਈ ਰੂਪਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤਹਿਸੀਲ ਫੂਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਵੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ 11 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[1068]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੪੬, ੫੨2, ੬੯-੭੦2, ੬੭੫; **੨੦**/੭੦੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੯੫੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧2.

ਭਾਗ ਸਿੰਘ[1]

ਰਾਜਾ ਗਜਪਤ ਸਿੰਘ ਜੀਂਦ ਪਤੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ 21 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੰਨ 1789 ਨੂੰ ਜੀਂਦ ਦੀ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਾ[1069]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੦, ੨੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੩-੧੪2 (ਜੀਂਦਪਤਿ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨੧2; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩3.

ਭਾਗ ਸਿੰਘ[2]

[1066] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 737.

[1067] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 2 (ਫੁਨੋ.)।

[1068] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 911.

[1069] ਉਹੀ।

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ[1070]- **ਭੰਗੂ: ੬੪**/੧੫੪੨; **੧੨੯**/੩੩੧. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੮**/੨੩੬੧; **ੳ.੫੪**/੨੭੦੧੨.

ਭਾਗ ਸਿੰਘ[3]

ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦਾ ਸੰਗੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੨**/੨੬੩੫.

ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਕੰਗ

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚੋਂ ਗਿਲਜੇ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੦**/੨੫੫੯੨.

ਭਾਗਨ/ਭਾਗਣ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੱਸ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਮਹਾਂਦੇਵੀ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੬-੫੭੨ (ਸੁਭਚਾਰੀ), ੩੬੦-੬੨੨, ੩੮੫੨; **੧੭**/੫੮੫ (ਮਾਤ), ੫੯੪੨; **੨੧**/੭੬੭.

'ਭਾਗਨਪੁਰ'

ਸਰਹੰਦ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬਸੀ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਿੰਡ, ਜਿਥੇ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਦੇ ਜੈਨ ਖਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ[1071]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੬**/੩੭੮.

ਭਾਗਭਰੀ

ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੇਵਾਦਾਸ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਹੱਥੀਂ ਬਸਤ੍ਰ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਭੇਂਟ ਕੀਤੇ[1072]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੩੭-੪੨੪ (ਮਾਈ22). **ਮਪ.ਵ: ੮੫**/੧੨੮-੩੦ (ਮਾਤਾ3, ਸਿਖਨੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੯.

ਭਾਗ ਮੱਲ[1]

ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਲਾਲ ਚੰਦ ਵਾਸਤੇ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਨਵਾਂ ਘਰ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਸੀ[1073]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੯੪.

[1070] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 331 (ਫੁਨੋ.)।

[1071] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 378 (ਫੁਨੋ).

[1072] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 912.

ਭਾਗਮੱਲ[2]

ਸਹਿਸਰਾ-ਪਿੰਡ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਤਖ਼ਤ ਮੱਲ ਦਾ ਪੋਤ੍ਰਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੮; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੫.

ਭਾਗਲਪੁਰ

ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੰਗਾ ਦੇ ਸੰਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ[1074]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੬ **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੧.

ਭਾਗੀ ਬ੍ਰਹਮਨ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਮਰਵਾਹੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸਾਹਾ ਸੋਧਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੦.

ਭਾਗੂ

ਬਰਵਾਰੀ ਪੁਰਿ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੬.

ਭਾਗੋ

ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ) ਦੀ ਸੱਸ ਦਾ ਨਾਂ- ਛਿਬਰ**: ੨**/੧੭੫ (ਬੀਬੀ ਦੀ ਸਸੂ, ਤਾਈ ਜੀ).

ਭਾਗੋ ਖਰੇਹੜ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਚਉਧਰੀ- **ਚਤੁ.੩: ੧੦**/੩੮੫-੮੮੪.

ਭਾਗੋ ਮਲਿਕ

ਸੈਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਦੇ ਹਾਕਿਮ ਜ਼ਾਲਿਮ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ[1075]- **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੯**/੩੭੭.

ਭਾਣਾ

ਪ੍ਰਯਾਗ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ[1076]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੨**/੫੩੬; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

[1073] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 834.

[1074] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 912.

[1075] ਉਹੀ।

ਭਾਣੇ ਖੇੜੀ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ 4 ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮ ਹੈ[1077]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੬.

ਭਾਦਸੋਂ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ ਸਰਹੰਦ ਸੜਕ ਲਾਗੇ ਸਰਹੰਦ ਤੋਂ 14 ਕਿ.ਮੀ. ਹੈ[1078]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੨੨. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੩**/੧੯੧੧ (ਭਾਦਸੂ).

ਭਾਨਾ/ਭਾਣਾ[1]

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ[1079]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੮; **੧੬**/੫੨੮-੪੦ (ਭਾਨਾ/ਸਾਹਿਬ ਭਾਨਾ17, ਭਾਨੂ/ਸਾਹਿਬ ਭਾਨੂ5, ਸੁਤ), ੫੫੩11 (ਭਾਈ); **੧੭**/੫੬੫-੬੭3, ੮੫-੯੩ (ਭਾਨਾ/ਸਾਹਿਬ ਭਾਨਾ7);**੧੮**/੫੯੮-੬੩੨(ਭਾਨਾ/ਸਾਹਿਬ ਭਾਨਾ58);**੨੧**/੭੬੫-੯੮ (ਭਾਨਾ/ਸਾਹਿਬ ਭਾਨਾ36). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੦੪; **ਪੂ.੨੭**/੬੦੪; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੩-੧੯5 (ਬਿਧ ਅੰਸ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੮**/੮੬੪.

ਭਾਨਾ[2]

ਮੰਡਿਆਲੇ ਦੇ ਆਕਲ ਦਾਸ ਮਹੰਤ ਦਾ ਮਸੰਦ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੬੭.

ਭਾਨੀ, ਬੀਬੀ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮਹਲ (ਪਤਨੀ) ਅਤੇ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- ਗਿਆ: ੬੨੮ (ਬੀਬੀ ਜੀ3). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧੨ (ਬੀਬੀ); **੪**/੬੪; **੮**/੨੮੪-੯੧ (ਭਾਨੀ/ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ9); **੧੨**/੪੬੬-੬੭2; **੧੯**/੬੪੭. ਛਿਬਰ: **੩**/੨੪-੨੯15; **੪**/੩22; **੫**/੩੮-੪੦3. **ਮਪ.ਵ: ੫੫**/੯੮-੯੯8 (ਭਾਨੀ); **੫੯**/੧੦੦-੦੨ (ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ, ਬੀਬੀ

1076 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 913.

1077 ਉਹੀ।

1078 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 322 (ਫੁਨੋ.)।

1079 ਉਹੀ।

ਜੀ5). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧:** (ਭਾਨੀ, ਬਡਭਾਗੀ); **੨੯**/੨੬੫-੬੬੫; **੩੨**/੨੭੨-੭੪ (ਬੀਬੀ ਜੀ2, ਪੁਤ੍ਰੀ2, ਪਰਮ ਪੁਨੀਤ); **੨੨**/੩੯੫. **ਭੰਗੂ: ੭੭**/੧੭੮2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੭; **ਪੂ.੧੭**/੪੮੨.

ਭਾਨੂ/ਭਾਨੂੰ

ਰਾਜਮਹਲ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਬਹਲ ਗੋਤ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ ਤੇ ਯੋਧਾ, ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[1080]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੦**/੪੩੨, ੪੩੭-੩੯8; **੧੧**/੪੪੪ (ਭਾਨੂੰ ਸੂਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੪2 (ਭਾਨੂੰ ਸੁਭੱਟ).

ਭਾਰਤ

ਰਾਜਾ ਭਰਤ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[1081]- **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੨੦੨. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧੭ (ਭਾਰਥ ਖੰਡ); **੧੨/**੧੭੬ (ਭਾਰਥ)

ਭਾਰਥ[1]

ਵਿਆਸ ਕ੍ਰਿਤ 18 ਪਰਵਾਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਮਹਾਂਭਾਰਤ' ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[1082]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੫੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੯.

ਭਾਰਥ[2]

ਭਰਤਵੰਸ਼ੀ ਕੌਰਵ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਕਰੁਕੇਤ੍ਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਸਮਾਂ 950 ਬੀ.ਸੀ. ਮੰਨਿਆ ਹੈ[1083]- **ਕੁ.੧੦: ੧੯**/੨੪੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੪੨; **ਉ.੩੯**/੨੩੬੨; **ਉ.੪੦**/੨੩੭੬; **ਉ.੪੪**/੨੪੪੩.

ਭਾਰਾ

ਛੇਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ-- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਭਿੱਖਾ

[1080] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 914.

[1081] ਉਹੀ।

[1082] ਉਹੀ।

[1083] ਉਹੀ, ਪੰ. 935.

ਗੁਰੂ ਜਸ ਕਰਤਾ ਇਕ ਭੱਟ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ੍ਵੈਯਾਂ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੈ[1084]- **ਗੁ.ਬਿ.ਇ: ੪**/੧੧੩2. **ਮਪ.ਵ: ੬੧**/੧੦੪.

ਭਿਖਾਰੀ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਜਰਾਤ ਨਿਵਾਸੀ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ[1085]- **ਗੁ.ਬਿ.ਇ: ੬**/੧੬੧-੬੫18 (ਗੁਰਮੁਖਿ16).

ਭਿਖਾਰੀਖਾਨ

ਮੀਰ-ਮੰਨੂੰ ਦੀ ਬੇਗਮ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੯2.

ਭਿਖੀ

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਸਬਾ, ਜੋ ਮਾਨਸਾ-ਸੁਨਾਮ ਰੋਡ ’ਤੇ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ ਲਗਪਗ 20 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੪.

ਭਿਬਰ

ਜੰਮੂ ਰਾਜ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਨਗਰ। ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਭਿੰਭਰ ਵੀ ਹੈ[1086]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੭-੮੮3.

ਭਿਰਾਈ ਮਾਤਾ

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਾਤਾ (**ਵੇ.**) ‘ਬਿਰਾਈ’.

ਭਿੜੀ

ਮੁਰਿੰਡੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੪.

ਭੀਖਨ

ਲਖਨਊ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕਕੋਰੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ[1087]- **ਗੁ.ਬਿ.ਇ: ੪**/੯੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੯ (ਭੀਖਨ, ਭਗਤ).

‘ਭੀਖਨ ਸ਼ਾਹ/ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ’

[1084] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 916.

[1085] ਉਹੀ।

[1086] ਉਹੀ, ਪੰ. 917.

[1087] ਉਹੀ, ਪੰ. 918.

ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਸੈਯਦ ਕੁਲ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਸਿਆਨਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਕੈਥਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਬਾਰੇ, ਆਪਣੀ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਪਟਨੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਨ[1088]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੧-੬੩ (ਮੀਰ ਫਕੀਰ, ਸੈਦ2, ਪੀਰ, ਸ਼ਾਹ ਭੀਖ, ਸ਼ਾਹ).

ਭੀਖਨ ਖਾਨ

ਇਹ ਸੌ ਸਵਾਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਨਿਮਕ ਹਰਾਮ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ, ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ[1089]- **ਗੁ.ਸੋ:੨**/੧੨. **ਕੁ.੧੦: ੬**/੮੯-੯੮6 (ਖਾਨਨਪਤਿ, ਜੋਧਾ ਬਲਵਾਨ), **ਸੁ.੧0: ੬**/੧੦੮3, ੧੧੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੩; **ਪੂ.੫੪**/੧੪੨੭; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੩, ੪੪, ੫੨, ੫੫, ੫੯; **ਪੂ.੫੮**/੧੫੧੪.

ਭੀਮ ਸਿੰਘ

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਵਿਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਰੱਤੋ ਕੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਕੋਈ ਸੂਰਮਾ- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨2੨; **ੳ.੨੧**/੨੦੫੦, ੫੭.

ਭੀਮ ਚੰਦ

ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਕਹਿਲੂਰ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਅਕਾਰਣ ਗੁ. ਜੀ ਨਾਲ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਮਾਤ ਖਾਧੀ-**ਗੁ.ਸੋ: ੩**/੧੪; **੮**/੪੯੫੩ (ਰਾਜਾ/ਰਾਵ10, ਰਾਵ ਕੈਹਲੂਰ); **੯**/੫੬ (ਰਾਵ ਕਹਲੂਰ, ਰਾਜਾ); **੧੦**/੬੫ (ਰਾਜਾ); **੧੪**/੧੦੦. **ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੭ (ਭੀਮ ਸਸੀ); **੫**/੭੧-੮੦4 (ਭੂਪ10, ਨ੍ਰਿਪ10, ਹਜ਼ਰਤ, ਮੂਰਖ, ਚੰਦੇਰੀਪਤਿ); **੬**/੮੨-੮੯4 (ਸਸਿ ਭੀਮ, ਨ੍ਰਿਪ7, ਗੁਰ ਦ੍ਰੋਹੀ); **੭**/੧੦੦-੧੦੧4 (ਰਾਜਾ10); **੧੦**/੧੪੩-੧੫੬6 (ਰਾਜਾ10, ਰਾਵ3 ਸਸਿਰਾਵ); **੧੧**/੧੬੦; **੧੬**/੧੯੫. **ਸੁ.੧੦: ੪**/੫੪2 (ਚੰਦੇਰੀ ਰਾਜਾ); **੫**/੭੭-੮੭4 (ਰਾਜਾ2, ਰਾਈ); **੬**/੯੯-੧੧੪ (ਸਸੰ ਭੀਮੰ, ਰਾਜੇ ਕਲੂਰ, ਭੀਮ ਰਾਈ, ਰਾਜਾ3). **੭**/੧੨0-੨੩2; **੧੪**/੧੯੮-੨੦੬3 (ਭੀਮ ਸਸੀ, ਰਾਜੈ); ੧੫/੨੩੧

[1088] ਉਹੀ, ਪੰ. 177.

[1089] ਉਹੀ, ਪੰ. 918.

(ਕਲੂਰੰ); **੧੬**/੨੪੧; **੧੭**/੨੬੪ (ਕਲੂਰਪਤਿ); **੧੮**/੨੬੬ (ਭੀਮ ਸਸੀ). **ਭੰਗੂ:੪੭**/੧੦੩ (ਕਹਿਲੂਰੀ2). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੧-੦੫2; **ਪੂ.੪੮**/੧੩੨੦-੨੪5; **ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੮-੪212 (ਨ੍ਰਿਪ10, ਭੂਪ, ਨਰੇਸ਼, ਮੂਢ ਨ੍ਰਿਪ, ਗਿਰਪਤਿ, ਕਠੋਰ ਅਭਿਮਾਨੀ, ਕਪਟੀ, ਕੁਠਲ, ਗਿਰੀਸ); **ਪੂ.੫੦**/੧੩੪੩-੫੮10 (ਭੀਮ ਸਭੀਮ ਗਨੀਮ, ਪਤੀ ਕਾਲੂਰ3, ਕਪਟੀ ਨ੍ਰਿਪ, ਸਸਿ ਭੀਮ4). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੦-੬੧2 (ਭੀਮ ਸਸਿ3, ਕਪਟੀ ਕੁਮਤਿ, ਕਹਿਲੂਰੀ); **ਪੂ.੫੪**/੧੪੧੮-੩੦11; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪-੩੭ (ਸਸਿ ਭੀਮ ਨ੍ਰਿਪ, ਕਹਿਲੂਰ ਮੌਰ), ੧੪੬0-੬੧ (ਭੀਮ ਸਸਿ, ਭੀਮ ਚੰਦ); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੦, ੧੪੮੨; **ਪੂ.੫੭**/੧੪੯੦-੯੮5 (ਨ੍ਰਿਪ4, ਭੂਪ, ਕਹਿਲੂਰ ਪਤ੍ਰੀ); **ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੦-੧੭ (ਭੀਮ ਚੰਦ/ਭੀਮ ਸਸਿ23 (ਕਹਿਲੂਰਪਤੀ, ਨ੍ਰਿਪ); **ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੬ ਕਹਿਲੂਰੀ); ੧੫੩02; **ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੭-੧੬0੨ (ਕਹਿਲੂਰਪਤੀ, ਭੀਮ ਸਸੀ2); **ਪੂ.੬੪**/੧੬0੮-02 (ਨ੍ਰਿਪ ਕਹਿਲੂਰੀ, ਕਹਿਲੂਰ ਪਤੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੭੨-੭੫ (ਕਹਿਲੂਰਪਤੀ3).

ਭੀਲੋਵਾਲ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ 1710 ਈ. ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋਈ[1090]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੨੦੨-0੩2. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੭-੯੯2, ੨੧0੭; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੨.

ਭੂਸੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ[1091]- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੫, ੮੮ ਭੁਸਯੋ, ਭਸਯੋਵਾਲ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੪੩.

ਭੁੱਚੋ

ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਨਥਾਣਾ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ, ਬਠਿੰਡਾ-ਰਾਜਪੁਰਾ ਲਾਇਨ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ[1092]- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫.

[1090] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 202 (ਫੁਨੋ.)।

[1091] ਉਹੀ, ਪੰ. 185 (ਫੁਨੋ.)।

[1092] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 919.

ਭੁਜ

ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਕੱਛ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ[1093]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯**/੪੦੯.

ਭੁਟਾਨ/ਭੂਟਾਨ

ਪੂਰਵੀ ਹਿਮਾਲਯ ਦੀ ਇਕ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤਿੱਬਤ ਅਤੇ ਕਾਮਰੂਪ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ[1094]- **ਕੁ.10: ੨0**/੨੫੯ (ਭੁਟੰਤ). **ਸੁ.10: ੫**/੮੬ (ਭੋਟਾਨ); **੨੦**/੨੮੮ (ਭੁਅੰਤ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੯-੨੦ (ਭੋਟਾਨ2). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪ (ਭੂਟਾਨੇ).

ਭੂਤ ਵਿੰਡ

ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਨਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ 'ਦੇਉ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ- **ਮਪ.ਵ: ੩੦**/੭0.

ਭੂੰਦੜ

ਭੂੰਦੜਾਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ, ਬਠਿੰਡਾ-ਰਾਜਪੁਰਾ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ-ਪੱਛਮ ਦੱਖਣ ਹੈ[1095]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੫੯੯.

ਭੂਪ ਸਿੰਘ[1]

ਜੀਂਦ ਪਤੀ ਗਜਪਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧-੨੨੫; **ਉ.੫੬**/੨੭੪੩.

ਭੂਪ ਸਿੰਘ[2]

ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਕੰਗ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮2.

ਭੂਪਾਲ ਸਿੰਘ

ਫੈਜ਼ਲਾਪੁਰੀ (ਸਿੰਘਾਪੁਰੀ) ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭0੪.

ਭੂਪਾਲਿ

1093 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 919

1094 ਉਹੀ, ਪੰ. 921.

1095 ਉਹੀ, ਪੰ. 922.

ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਨਸਾ ਤੋਂ 7 ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[1096]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੩2.

ਭੂਰਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਭੇਖ ਪ੍ਰਭਾਕਰ

ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੬, ੮੯; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੭ (ਭੇਖ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਪੰਥ ਗਾਥਾ).

ਭੈਰਉ/ਭੈਰੋ ਰਾਗ/ਗੁ

ਇਕ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਦੀ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਲਾਪ ਦਾ ਵੇਲਾ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ 24ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[1097]- ਮਿਹ.**੧: ੪੬**/੧੩੬; **੫੮**/੧੮੭; **੧੦੬**/੩੫੪. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨**/੩੮; **੪**/੧੦੯. ਛਿਬਰ: **੫**/੩੯.

ਭੈਰੋਪੁਰ

ਤਹਿਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਥਾਣਾ ਵੈਰੋਵਾਲ ਦਾ ਪਿੰਡ-ਭਰੋਵਾਲ/ਭੈਰੋਵਾਲ[1098]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੧੩੨; **੭**/੧੮੪ (ਭੈਰੋਵਾਲ2).

ਭੋਗੜ ਸਿੰਘ

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ ਦੇ ਜਥੇ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਆਇਆ ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖ- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੮ **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩ (ਭੋਗੜ ਹਰਿ).

ਭੋਪਾਲ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਤੇ ਭੋਪਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੨.

ਭੋਮਾ ਸਿੰਘ

[1096] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 920.

[1097] ਉਹੀ, ਪੰ. 925.

[1098] ਉਹੀ, ਪੰ. 421.

ਬੰਦਈ ਜਥੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੪**/੧੯੩੨; **ੳ.੧੯**/੨੦੦੯-੧੦੨; **ੳ.੨੦**/੨੦੨੪; **ੳ.੨੪**/੨੦੯੦; **ੳ.੨੭**/੨੧੫੯.

ਭੋਮਾ ਸਿੰਘ

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੫੯, ੬੨.

ਭੋਰਾ/ਭੌਰਾ

ਨਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੁਰਾਨੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਂ- **ਭੰਗੂ: ੮੯**/੨੨੩; **੧੫੧**/੩੮੭.

ਮਉ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤਾਪਪੁਰੇ ਤੋਂ ਢਾਈ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਾਲ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ[1099]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੩੯, ੧੪੧, ੧੫੪; **੮**/੨੦੭, ੩੦੪-੦੭੨; **੯**/੩੮੪, ੪੦੬, ੪੧੨. ਛਿਬਰ: ੪/੩੨ (ਮਰੂਆ ਗਿਰਾਉ); ੫/੩੫ (ਮਰੂਆ ਗਿਰਾਉ)। **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੧**/੫੨੩.

ਮਸਤਖਾਨ

ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[1100]- **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੪

ਮਸਤਾਨ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਹੋ ਕੇ ਮੁਗਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ[1101]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੪3.

ਮਸਨਵੀ

ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਸ ਛੰਦ ਨੂੰ ਮਸਨਵੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ-ਦੋ ਪਦ ਸਮਾਨ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦੇ ਹੋਣ- **ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੬੫. **ਸੁ.੧੦:੨੬**/੪੦੮.

1099 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 999.

1100 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 14.

1101 ਉਹੀ, ਪੰ. 404 (ਫੁਨੋ.)।

ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ

ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਝਬਾਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਮੰਡਿਆਲੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੰਜਰੀ ਦਾ ਨਾਚ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ 1740 ਈ. ਵਿਚ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਕੇ ਸੋਧਿਆ ਸੀ[1102]- **ਭੰਗੂ: ੯੧**/੧੧੬; **੯੨**/੨੨੭-੩੨ (ਤੁਰਕਨ ਕੋ ਸਰਦਾਰ, ਰੰਘੜੋ ਮੱਸਾ, ਪਾਪੀ ਵਡੋ ਹਰਾਮ, ਮੱਸਾ11); **੧੦੨**/੨੫੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੨, ੧੪੨, ੧੭੩ (ਚੰਡਾਲ ਕਮਾਲਹਿ, ਮੱਸਾ ਰੰਘੜ ਦੁਸਟ) ੨੨੧੯-੨੧੭; **ਉ.੩੨**/੨੨੨੫, ੨੨੪੦-੪੧੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੬.

ਮਹੰਤ ਸਿੰਘ

ਕੰਬੋ ਜਾਤੀ ਦਾ, ਖੇਮਕਰਨ ਨਿਵਾਸੀ ਬੰਦਈ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀ[1103]- **ਭੰਗੂ: ੬੯.੨**/੧੬੪.

ਮਹਮਦੋਟ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਸਬ-ਤਹਿਸੀਲ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ - ਗੁਰੂ ਹਰਸਹਾਏ ਸੜਕ ’ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ[1104]- **ਚਤੁ.੩: ੭੨**/੬੧੧.

ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ[1]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ[2]

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਮਤ 1762 ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਲੜਨ ਵਾਲੇ 40 ਮੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੯.

ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ[3]

ਸ਼ੇਰੇ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੭, ੧੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੪੭੯2, ੨੪੯੨; **ਉ.੫੩**/੨੬੮੦7; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੧; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬, ੬੯.

[1102] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 226 (ਫੁਨੋ.)।

[1103] ਉਹੀ, ਪੰ. 164 (ਫੁਨੋ.)।

[1104] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 183.

ਮਹਾਂਦੇਉ[1]

ਸੁਮੇਰ ਪਰਬਤ ਦਾ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਪੁਰਾ-੫੦**/੧੭੬-੧੭੭.

ਮਹਾਂਦੇਉ/ਮਹਾਦੇਵ[2]

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਿਆ:** ੬੨੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੬; **੨**/੩੪੨; **੩**/੪੩-੪੬12 (ਮਸਤਾਨਾ, ਭੋਲਾ ਮਹੇਸ਼ ਏਸ2, ਆਲਕੇਸ਼), ੫੩3 (ਬਡ ਭ੍ਰਾਤ, ਪੂਰਨ ਕਾਮਾ, ਪ੍ਰਭੂ); **੫**/੧੩੬-੫੨9; **੭**/੧੭੬੮੭25; **੮**/੨੭੭-੮੨7 (ਅਲਮਸਤ, ਅਉਧੂਤ); **੧੬**/੫੫੪. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੮੫; **੧੪**/੧੮੦. **ਮਪ.ਵ: ੫੫**/੮੮; **੬੭**/੧1੦-੧੧3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧**/੩੦੯2; **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੭**/੪੮੨.

ਮਹਾਂਭਾਰਥ

ਵੇ. 'ਭਾਰਥ[3]'

ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ

ਮਰਹੱਟਿਆ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਨਾਸਿਕ, ਪੂਨਾ, ਸਿਤਾਰਾ ਅਤੇ ਕੋਲ੍ਹਾਪੁਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ[1105]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪; **ਉ.੩**/੧੭੯੦.

ਮਹਿਤ ਸਿੰਘ

ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਸਰਾਇ ਗੋਤ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫O**/੨੫੫੫.

ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚ ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨.

ਮਹਿਮਾ ਖਹਿਰਾ

[1105] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 935.

ਖਡੂਰ ਵਿਖੇ ਖਹਿਰਾ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ, ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ[1106]- **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੭੧੫.

ਮਹਿਮੂਦ ਗਜ਼ਨਵੀ

ਸੁਬਕਤਗੀਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਗਜ਼ਨੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ 15 ਦਿਸੰਬਰ ਸੰਨ 1967 ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 997 ਵਿਚ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਬੈਠਾ। ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦ ਉਪਰ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਬੇਅੰਤ ਧਨ-ਦੌਲਤ ਲੁੱਟੀ[1107]- **ਗਗ.੧; ਪੂ.੪**/੩੪੧.

ਮਹਿਮੇ/ਮਹਿਮੈਂ

ਗੋਨਿਆਣਾ ਮੰਡੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਮਹਿਮਾ'[1108]- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧; **੧੩੩**/੩੫੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੬.

ਮਹਿਰ ਮਿੱਠਾ

ਧਾਲੀਵਾਲ ਗੋਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਕਾਂਗੜ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜੋਧ ਰਾਇ ਇਸੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਸੀ[1109]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੧2 (ਧਾਲੀਵਾਲ).

ਮਹਿਰਾਜ/ਮਰਾਝ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਫੂਲ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਮੋਹਨ ਦੁਆਰਾ ਵਸਾਇਆ ਨਗਰ ਜੋ ਬਾਹੀਏ (22 ਪਿੰਡ) ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਵਿਚ ਹੈ[1110]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੬੭-੭੩੩. **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੧ (ਮਿਰਾਜ). **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੭; **੩੩**/੮੫; **੧੫੦**/੩੮੪2; **੧੬੦.੩**/੪੨੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੧-੧੫5. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੮.

1106 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*,ਪੰ. 184.

1107 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 933.

1108 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 350 (ਫੁਨੇ.)।

1109 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 537.

1110 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 384 (ਫੁਨੇ.)।

ਮਰਾੜ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਅਤੇ ਥਰਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੨੯**/੨੧੭੮; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੨.

ਮਹਿਲਸਰ

ਕੋਹ ਸਾਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੱਖਣ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਰੁਕੇ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੮੩.

ਮਹੇਸ ਸਿੰਘ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥੀ, ਜੋ ਬੰਦੇ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਰਮਲਾ ਬਣਿਆ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੬.

ਮਹੇਸਾ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਧੀਰ ਜਾਤੀ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਹੋਇਆ[1111]- **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੧੭੨-੭੩੩.

ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਤ੍ਰ, ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੪੯ (ਸ੍ਰੀ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਪਟਲੇਸੈ); **ਉ.੫੪**/੨੭੧੦ (ਭੂਪ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗੇਸ).

ਮੱਕਾ

ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁਖ ਕੇਂਦਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ- **ਪੁਰਾ: ੫੧**/੧੦੩-੦੫6. **ਬਾਲਾ: ੩੦**/੨੯੫; **੩੨**/੨੯੭; **੩੪**/੩੦੪; **੬੮**/੪੩੨; **੬੯**/੪੩੩4. ਮਿਹ.**੧: ੧੩੫**/੪੪੯ (ਮਉਲਾਣਿਆ ਕਾ ਗਾਉ, ਸਹਰ2); **੧੩੬**/੪੧੫-੧716; **੧੩੮**/੪੬੧-੬੨2. ਗਿਆ: ੨੩੨2, ੨੮੭, ੯੪, ੫੧੧2, ੫੧੮-੧੯2, ੫੨੧-੬੨32. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੯, ੨੦੦. **ਕੁ.੧੦:** ੩/੪੩; **੪**/੫੫; **੧੦**/੧੪੫. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੯੬ (ਮਕੇਸਰ), ੧੦੭ (ਮਕੇਸਰੋ), ੧੧57; **੧੨**/੧੩੭-੩੯2. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੪-੪੫6. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੧੫-੩719; **੪੫**/੩੫੦-੫੫4; **੪੬**/੩੫੭-੬27. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੮**/੫੭੮-

[1111] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 937.

੮੫੩. **ਭੰਗੂ: ੩੫**/੮੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੦-੪੨੫; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੪, ੯੮, ੯੦੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੭ (ਮੱਕਯੋਂ2). **ਗਗ.੪: ੳ.੨੪**/੨੧੦੧.

ਮਕਾਰਪੁਰਿ

ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਬਸੀ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਮਕਾਰੋਂਪੁਰਿ' ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਾਧੂਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਵ ਹੈ[1112]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੨.

ਮਖਸੂਦਾਬਾਦ

ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਦੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਮੁਰਸ਼ਿਦਾਬਾਦ ਹੈ[1113]- **ਸੁ.੧੦: ੧੧**/੧੬੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੭. **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੨੨.

'ਮੱਖਣ ਸ਼ਾਹ'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਟਾਂਡਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਹ ਲੁਬਾਣਾ ਵਪਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਬਕਾਲੇ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਵਜੋਂ ਇਸ ਨੇ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ[1114]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੯ (ਲੁਬਾਣਾ). **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੨-੨੩੩; **੨੧**/੨੮੬ (ਸਿੱਖ ਲਬਾਨਾ). **ਸੁ.੧੦: ੧**/੭. **ਮਪ.ਵ: ੧੨੧**/੧੭੨-੭੩੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੪੨੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੮੬-੯੭੫ (ਕ੍ਰਿਪਾਲ, ਮੱਖਣ੫); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੧.

ਮੱਖਣ-ਪਿੰਡੀ

ਸਿਆਲਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੬੩.

ਮਖੂ

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਸਬਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੧੪.

ਮਗਨ ਰਾਇ

ਕੋਈ ਰਾਜਾ-**ਬਾਲਾ: ੨੭**/੨੭੯.

ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ

[1112] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 938.

[1113] ਉਹੀ।

[1114] ਉਹੀ, ਪੰ. 940.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹੰਤ ਜੋ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕੂਕਾ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਲਾਉਂਦਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੮੨੦.

ਮੰਗਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੮੨.

ਮੰਗਲੌਰ

ਕਰਨਾਟਕਾ ਰਾਜ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੪੧੫.

ਮਗਵਾਲ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੫.

ਮਘਿਆਣਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ 'ਦਾਤਨ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ[1115]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੪; **੨੧**/੭੯੯.

ਮੱਘੀ ਸ਼ਾਹ

ਮਨਸੂਰਪੁਰੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਕੋਈ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੮.

ਮਛਰੌਲੀ

ਡੇਰਾ ਬਸੀ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੨.

ਮਛਿੰਦ੍ਰ ਨਾਥ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਗੁਰੂ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੋਗੀ[1116]- **ਪੁਰਾ: ੪੬**/੧੬0-੬੨੫. **ਬਾਲਾ: ੩੬**/੩105; **੩੮**/੩੪੬; **੪੭**/੩੭੨. ਮਿਹ.**੧: ੧੧੭**/੩੮੫; **੧੨੩**/੪੦੯-1114 (ਸ੍ਰੀ ਨਾਥ ਜੀ2); **੧੨੪**/੪੧੧-139; **੧੨੫**/੪੧੩. **ਹਰਿ.੨: ੭**/੮੫. ਗਿਆ: ੪੫੯, ੪੬੫-੬੯3. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੪**/੨੩੭; **੩੫**/੨੬੮-੭੦6; **੩੮**/੨੭੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੨**/੫੩੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੭੯ (ਮਛੰਦਰ).

1115 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 941.

1116 ਉਹੀ।

ਮਜਨੂ/ਮਜਨੂੰ

ਲੈਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਕ ਪੁਰਖ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਕੈਸ ਸੀ। ਇਹ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ[1117]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੪, ੨੬੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੧੫.

ਮਜਨੂ ਕਾ ਟਿੱਲਾ

ਦਿੱਲੀ ਪਾਸ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਥਾਂ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਹਨ[1118]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੭ (ਟੀਲੇ ਮਜਨੂੰ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੯੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੫੧੩; **ਉ.੪੯**/੨੫੨੫, ੩੫.

ਮਜਲਸ ਰਾਇ

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕੋਈ ਰਾਜਾ- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੨੧**/੭੭੯-੮੧3 (ਮਜਲਸ2, ਰਾਇਜੀ2). ਛਿਬਰ**: ੧੩**/੧੪੨.

ਮਜੀਠਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 15 ਮੀਲ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਕ ਕਸਬਾ[1119]- **ਭੰਗੂ:੯੧**/੨੨੬ (ਮਜੀਠੈ); **੯੨**/੨੪੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩;**ਉ.੩੨**/੨੨੪੧. **ਗਗ.੫:** ਉ.੫੭/੨੭੪੬, ੬੦, ੬੮-੭੦6, ੭੯2.

ਮੰਞ

ਭਾਈ ਮੰਞ ਰਾਜਪੂਤ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਤਾਨੀਆ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਹੋ ਕੇ ਇੱਕ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋਇਆ[1120]- **ਮਪ.ਵ: ੭੧**/੧੧੩-੧੫23 (ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ, ਮੰਜ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਥਾ, ਧੰਨ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨:੭**/੩੩੦-੩੮41 (ਰਾਜਪੂਤ ਚੌਧਰੀ ਗੁਰ ਮੰਞ ਪਿਆਰਾ, ਮੰਞ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਥਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੯੮-੫੦੦ (ਮੰਜ8); **ਪੂ.੧੯**/੫੦੩.

[1117] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 942.

[1118] ਉਹੀ।

[1119] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 226 (ਫੁਨੇ.)

[1120] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1001.

ਮਟਨ

ਰਾਜ ਜੰਮੂ, ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਹਰੀ ਪਰਬਤ ਦੀ ਧਾਰਾ ਅੰਦਰ, ਕਿਲ੍ਹਾ ਅਸਕਰਦੂ ਪਾਸ ਇਕ ਅਸਥਾਨ, ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ[1121]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੩੨.

ਮੰਡਿਆਲੀ

ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਰ ਦਾ ਨਗਰ 'ਮੰਢਾਲੀ', ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਮਰਵਾਹੀ ਜੀ ਦਾ ਪੇਕਾ ਪਿੰਡ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੪੫; **੯**/੩੫੬2, ੩੮੪-੮੫2, ੪੦੦, ੪੦੬, ੪੧੨; **੨੦**/੭੦੩.

ਮੰਡਿਆਲਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ- **ਭੰਗੂ; ੧੯**/੨੨੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੮2.

ਮੰਡੀ

ਕਾਂਗੜਾ ਵਾਦੀ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਮੰਡਿਆਲ ਰਾਜਪੂਤ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਅਜਬਰਸੇਨ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ[1122]- **ਭੰਗੂ: ੪੭**/੧੦੭; **੧੧੩**/੩੦੨, **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੭੮-੮੬8; **ਉ.੧੧**/੧੮੯੬; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੬3; **ਉ.੧੩**/੧੯0੮, ੧੯; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੧-੨੨2; **ਉ.੧੬**/੧੯੬੪-੬੫2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭0.

ਮਤਾਬ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਮਸੰਦ-- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੭.

ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ[1]

ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਗਿੱਲ ਗੋਤ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੨੫.

1121 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 943.

1122 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 107 (ਫੁਨੋ.)।

ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ[2]

ਮੀਰਾਂਕੋਟ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿਦਕੀ ਸੂਰਮਾ, ਇਸਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰ ਰਹੇ ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਮਾੜੀ ਕੰਬੋ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਵੱਢਿਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੮੨**/੨੨੭-੩੧੭ (ਸਿੰਘ ਜੀ2); **੮੮**/੨੪੭; **੧੦੨**/੨੫੭2; **੧੦੬**/੨੭੨-੭੪4 (ਸਿੰਘ ਜੀ9). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪; **ਉ.੩੧**/੨੨੧੭-੨੩12 (ਸਿੰਘ ਮਤਾਬ2); **ਉ.੩੨**/੨੨੪੦; **ਉ.੩੪**/੨੨੫੮-੭੧10. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੭.

ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ3

ਬੇਦੀ ਵੰਸ਼ ’ਚੋਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ਼- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੨੪ (ਬਾਬਾ ਸਿਰੀ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਕਤਿ ਨਿਧੀ ਗੁਰੁ ਅੰਸ)

ਮੱਤੀ

ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੱਤਾ, ਜੋ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਤੋਂ ਜੈਤੋ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ’ਤੇ ਹੈ[1123]- **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੧; **੧੩੩**/੩੫੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੬ (ਮੱਤੇ).

ਮਤੀਦਾਸ

ਇਹ ਧਰਮਵੀਰ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁ. ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਪਰਾਗੇ ਦਾ ਜੇਠਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ[1124]- ਛਿਬਰ: **੮**/੬੭-੭੪16; **੧੦**/੯੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੬੪੯-੫211. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੩੯**/ ੧੧੩੨-੩੫2; **ਪੂ.੪੦**/੧੧੫੮-੫੯2.

ਮਤੇ ਕੀ ਸਰਾਇ

[1123] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ*, ਪੰ. 350 (ਫੁਨੋ.)।

[1124] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 944.

ਇਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ 'ਹਰੀ ਕੀ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[1125]- **ਹਰਿ.੨: ੫**/੬੬-੬੮2 (ਹਰੀਕੇ3). **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੮; **੧੮**/੫੩. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੫੧**/੩੮੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੩**/੪੫੦ (ਮੱਤੇ ਕੀ ਸਰਾਂਇ, ਨਾਂਗੇ ਕੀ ਸਰਾਂਇ).

ਮਥੁਰਾ[1]

ਬਾਣੀ ਰਚੈਤਾ ਭੱਟ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੨੩. **ਮਪ.ਵ: ੬੧**/੧੦੪; **੬੭**/੧੧੦. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨**/੩੧੩.

ਮਥੁਰਾ[2]

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਤੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸਿੱਖ[1126]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੯੯3 (ਮਥੁਰਾ ਸੂਰ2, ਰਣਥੰਭਾ, ਬਡ ਜੋਧਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯-੬੧3.

ਮਥੁਰਾ[3]

ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬ੍ਰਜਭੂਮਿ ਵਿਚ ਮਥੁਰਾ ਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ[1127]- ਮਿਹ.**੧: ੧੦੯**/੩੬੦-੬੫4; **੧੧੦**/੩੬੫; **੧੧੧**/੩੬੮2; **੧੧੨**/੩੭੧; **੧੩੬**/੪੫੬. **ਹਰਿ.੨: ੩੬**/੨੨੮. ਗਿਆ: ੩੬੯ (ਮਥੁਰਾ ਪੁਰੀ). **ਗੁ.ਸੋ: ੧੬**/੧੧੧. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦ (ਮਯਾਪੁਰੀ); **੩**/੪੧2; **੭**/੧੦੩; **੨੦**/੨੫੪-੫੫3. **ਸੂ.੧੦: ੮**/੧੨੬; **੨੬**/੩੯੫3. ਛਿਬਰ**: ੧੨**/੧੪੦. **ਮਪ.ਵ: ੧੧੬**/੧੬੨-੬੫. **ਭੰਗੂ: ੧੨੪**/੩੨੮ (ਮਥੁਰੇ); **੧੩੧**/੩੩੩-੩੪2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੮. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੫2. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨; **ਪੂ.੫੭**/੧੪੮੯; **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੬੪; **ਉ.੩੦**/੨੨0੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੬; **ਉ.੩੮**/੨੩੪੭, ੫੪; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੨.

[1125] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 73.

[1126] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 945.

[1127] ਉਹੀ।

"ਮਥਰਾ ਸ਼ਹਿਰ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲਗਪਗ 40 ਹਵਾਲੇ ਮਿਹਰਬਾਨਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਮਪ (ਵਾਰਤਕ ਤੇ ਕਵਿਤਾ), ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ।"

ਮਥਰਾਦਾਸ

ਜਾਟਾਂ ਦਾ ਵਕੀਲ ਜੋ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੩**/੩੯੫.

ਮਥਰਾਪੁਰ

ਢਾਕੇ ਬੰਗਾਲੇ ਦਾ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਨੱਥਾ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੫**/੬੮੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੬**/੧੦੫੦.

'ਮਥੋ ਮੁਰਾਰੀ'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਖਾਈ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਪ੍ਰੇਮਾ ਖਤ੍ਰੀ ਕੋੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਅਰੋਗ ਹੋਇਆ, ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮੁਰਾਰੀ' ਰੱਖਿਆ ਸੀ। 'ਮਥੋ' ਇਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ[1128]- **ਮਪ.ਵ: ੪੭**/੮੯-੯੦ (ਮਥੋ3). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੯**/੨੩੯-੩੭2 (ਮੁਰਾਰੀ9).

ਮਦਨ ਸਿੰਘ

ਕਾਹਨੂੰਆਣੇ ਦੇ ਛੰਭ 'ਚ ਕਿਸੇ ਜਥੇ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨0**/੨੦੯੦ (ਹਰਿ ਮਦਨ); **ਉ.੨7**/੨੧੫੬.

ਮਦਰ ਦੇਸ

ਵੇ. 'ਪੰਜਾਬ'।

ਮਦਰਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੰਦਰ[1129]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੪ (ਮਦ੍ਰੀ). **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੦ (ਮਦ੍ਰੀ).

ਮਦਾਰੀ

[1128] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 945.

[1129] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 188 (ਫੁਨੋ.)

ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਤੈਫੂਰੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਦੀਉੱਦੀਨ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਂ ਮਦਾਰ ਸੀ, ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਿਰਕਾ[1130]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੮੪.

ਮਦੀਨਾ

ਅਰਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿੱਥੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਬਰ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ[1131]- **ਬਾਲਾ:** ੩੧-੩੨/੨੯੭੩. ਗਿਆ: ੨੩੨, ੨੮੭, ੨੯੪, ੫੧੧੨, ੫੧੯੨, ੫੪੦-੪੨੪, ੫੫੯੨, ੫੬੨. ਛਿਬਰ: **੧੨**/੧੩੪, ੩੭੨; **੧੦**/੯੬. **ਮਪ.ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੧੯-੨੧੨; **੪੫**/੩੫੦-੫੫੫; **੪੬**/੩੬੧-੬੨੬. **ਭੰਗੂ: ੮**/੨੦ (ਮਦੀਨੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨. **ਗਗ.੨:ਪੂ.੩੦**/੯੦੦.

ਮਦੋਦਰੀ

ਅਸਲ ਨਾਂ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ, ਛੇਵੇਂ ਗੁ. ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- **ਛਿਬਰ: ੬**/੪੬, ੫੩.

ਮਨਸਾ ਦੇਈ/ਦੇਵੀ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੮੭-੮੮ (ਮਾਤ2, ਨਾਨੀ). **ਛਿਬਰ: ੨**/੧੫; **੩**/੨੪, ੨੭; **੬**/੫੦ (ਨਾਨੀ2). **ਮਪ.ਵ: ੫੩**/੯੫ (ਬਡੀ ਮਾਤਾ ਜੀ). **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ.੨/੧: ੧੮**/੩੭੪ (ਸ੍ਰੀ ਜਗ-ਮਾਤਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੪੦੧.

ਮਨਸਾ ਰਾਮ[1]

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਆਦਿ ਬੀੜ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਲਿਖਾਰੀ- **ਛਿਬਰ: ਪੂ**/੩੭.

ਮਨਸਾ ਰਾਮ[2]

ਮੋਮਨ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਵਲੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ 'ਕੁੰਦਲਪੁਰ' ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਏ ਦੋ ਪੂਰਬੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੩**/੧੯੩੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੮ (ਮਨਸਾ ਰਾਮੂੰ).

[1130] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿਘੰ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ*, ਪੰ. 314.

[1131] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 946.

ਮਨਸਾ ਰਾਮ[3]

ਧੀਰ ਗੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ[1132]- **ਗਗ.੧; ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਮਨਸੁਖ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਬਾਣੀਆ, ਜੋ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਸੰਗਲਾਦੀਪ' ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜਿਆ[1133]- ਗਿਆ: **੨੯੮-੩੦੧੫** (ਬਾਣੀਏ4), ੩੯੪ (ਬਾਣੀਆਂ4). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੯.

ਮਨਸੂਰ

ਮਨਸੂਰ ਅਲ ਹਲਾਜ, ਬਗਦਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ, ਜਿਸ ਨੇ 'ਅਨ ਅਲ ਹੱਕ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਮਾਰਿਆ ਸੀ। ਕੱਟੜ ਸੁੰਨੀ ਮੌਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਕੁਫਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ[1134]- **ਕੁ.੧੦:** ੪/੫੨. **ਭੰਗੂ: ੮੮**/੨੧੯2; **੧੦੪**/੨੭੧; **੧੦੭**/੨੭੬, **੧੧੯.੧**/੩੧੨ (ਮਨਸੂਰਹਿਅਲੀ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੪੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੦, ੯੨; **ਉ.੩੦**/੨੧੯੮; **ਉ.੩੩**/੨੨੫੩; **ਉ.੩੪**/੨੨੬੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨ (ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ).

ਮਨਸੂਰਪੁਰ

ਵੇ. 'ਛੀਟਾਂਵਾਲਾ'

ਮਨਹੇੜਾ

ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਨਗਰ, ਜਿਥੇ ਜੈਨ ਖਾਂ (ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ) ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੪੪.

ਮਨਕੇਰਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੦-੮12.

[1132] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 948.

[1133] ਉਹੀ, ਪੰ. 949.

[1134] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 219 (ਫੁਨੋ.)।*

ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੦**/੨੫੫੭.

ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ[2]

ਮਜੀਠੀਆ ਸਰਦਾਰ ਸ. ਇੱਜ਼ਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਹਿਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੭੪, ੭੭-੭੯੫.

ਮਨੀ ਸਿਘ

ਭਾਈ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਲੀਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੁਲਤਾਨ ਵਾਸੀ ਮਾਈਦਾਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ। ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ। ਗੁ. ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਦਿ ਬੀੜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ। 1737 ਈ. ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕੱਟ ਕੱਟ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ[1135]- ਗਿਆ: ੧੯੩2 (ਮਹਾਹੰਸ), ੧੯੪-੨੧੮3 (ਭਾਈ ਜੀ15), ੪੨੦-੨੧2, ੫੦੫2, ੫੯੫2, ੬੧੬2, ੬੩੦2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੨-੨੧12 (ਸੁਖਕਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ); **੨**/੩੩-੩੯3; **੩**/੪੬; **੪**/੮੮-੧੧212 (ਮਹਾਰਾਜ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨਾ ਨਾਥ, ਸੁਖਮਾਨ); **੫/**੧੨੨-੧੨੪6; **੬**/੧੫੮; **੭**/੧੮੬-੮੭2, ੨੦੦; **੮**/੨੦੭-੮੪8 (ਪ੍ਰਭ, ਗੁਰ); **੯**/੩੦੮, ੩੩੬-੩੯3, ੩੭੨, ੩੮੨; **੧੦**/੪੨੩; **੧੨**/੪੬੦2 (ਮਹਾਰਾਜ, ਬਡ ਗਯਾਨ); **੧੩**/੪੮੦-੮੨5 (ਬਡ ਗਯਾਨ) **੧੬**/੫੫੧ (ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਭ); **੧੮**/੫੯੬, ੬੧੦3 (ਪ੍ਰਭ2, ਗੁਰ2, ਹੰਸ ਸਮਾਨ). ੧੯/੬੪੦; **੨0**/੬੯੭2 (ਸੁਖਕਾਰੀ); **੨੧**/੭੪੪, ੭੯੯. **ਕੁ.੧0: ੧**/੧੮ (ਸਿੰਘ ਮਨੀ2); **੨**/੨੬; **੪**/੪੮; **੫**/੭੪; **੬**/੮੨, ੯੫2; **੮**/੧੨੩2; **੯**/੧੩੪; **੧੬**/੧੯੩, ੨੦੦; **੨੧**/੨੮੯-੯੬7. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੦੧; **੧੩**/੧੪੩2; **੧੪**/੧੫੧, ੫੯. **ਭੰਗੂ: ੨੫**/੬੯; **੬੯.੧**/੧੬੪; **੮੪.੨**/੨੧੦2; **੮੮**/੨੧੫-੨੦23 (ਕਰਮੀ, ਧਰਮੀ, ਭਗਤਿ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ, ਜਤੀ-ਸਤੀ, ਮਤ ਕੋ ਪੂਰੋ, ਸਿੰਘ ਜੀ2, ਸਿੱਖਨ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਉਚੋ, ਭਗਤਨ ਮੈਂ ਭਗਤ ਮੂਚੋ); **੮੯**/੨੨0; **੯੭**/੨੪੬; **੧੦੬**/੨੭੩; **੧੧੦**/੨੮੫; **੧੧੧**/੨੮੯2; **੧੧੨**/੨੯੧; **੧੫੧**/੩੮੯-੯੭2; **੧੫੫**/੪੦੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧**/੩੧੦; **ਪੂ**/੩੪੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੮;

[1135] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ*, ਪੰ. 164 (ਫੁਨੋ.).

ਪੂ.੬੮/੧੬੭੯, ੮੧; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੧੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੬; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੫; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੮-੯੯2; **ਉ.੨੨**/੨੦੬੬-੬੭2; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੪; **ਉ.੨੭**/੨੧੫੯; **ਉ.੨੮**/੨੧੬੩; **ਉ.੨੯**/੨੧੬੯-੯੫50 (ਮਨੀ10, ਗਯਾਨੀ, ਬਾਲਕ, ਆਕਲ, ਆਰਫ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਯਾਨੀ, ਗਯਾਨੀ ਸੰਤ ।ਹੁਤੋ। ਪੂਰਨ); **ਉ.੩੦**/੨੧੯੬3; **ਉ.੩੩**/੨੨੫੩; **ਉ.੩੪**/੨੨੬੦, ੭੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੪੩; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੬, ੬੩; **ਉ.੫੨**/੨੬੪੨, ੪੯-੫੦4; **ਉ.੬੦**/੨੯੨੪.

> "ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆ, ਗੁ.ਬਿ.੬, ਕੁ.੧0, ਛਿਬਰ, ਭੰਗੂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚੋਂ ਲਗਪਗ 270 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਜੋ ਲਗਪਗ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਮਨੀ ਸਿਰਲੇਖ ਅਧੀਨ ਹੀ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੁ ਸਿਰਲੇਖ ਹੋਰ ਰੂਪਾਂ ਜਿਵੇਂ ਆਕਲ, ਆਰਫ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਸੰਤ।ਰੁਤੋ। ਵਹਿ ਪੂਰੋ, ਮੱਨੀ, ਬਾਲਕ ਜਤ ਸਤ ਕੋ ਪੂਰੇ, ਸੰਤ ਸੁਜਾਨ, ਕਰਮੀ ਅਤੇ ਧਰਮੀ, ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।"

ਮਨੀਕਰਨ

ਸ੍ਰੀ ਹਰੀ ਹਰਿ ਘਾਟ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼) ਵਿਖੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਨੀਕਰਨ ਸਾਹਿਬ[1136]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੫.

ਮਨੀ ਮਾਜਰਾ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਗਰੀਬ ਦਾਸ ਨੇ 1764 ਈ. ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ[1137]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੬, 09 (ਮਨੈ ਮਾਜਰੀਓ, ਮਨੇ ਮਾਜਰੀਏ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੪੦੦ (ਮਨੁ ਮਾਜਰੇ).

ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਸੋਢੀ ਮਿਹਰਵਾਨ- **ਮਪ.ਵ:** ੯੫/੧੪੧-੪੨2. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੭/**੪੮੮-੮੯4

1136 ਡਾ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 406 (ਫੁਨੋ.)।

1137 ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 406 (ਫੁਨੋ.)।

ਮਨੌਲੀ

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਸਥਾਨ 'ਮਨਾਲੀ' ਜੋ ਕੁੱਲੂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੋਣ ਕਾਰਨ 'ਕੁੱਲੂ ਮਨਾਲੀ' ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੨-੦੪੫.

ਮਰਦਾਨਾ/ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ। ਜੋ ਅਖੀਰੀ ਸਵਾਸਾਂ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਰਬਾਬ ਵਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ- **ਪੁਰਾ: ੯**/੩੮ (ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ); **੧0**/੪੨ (ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ); **੧੧**/੪੩-੪੬6; **੧੨**/੪੯-੫੧15; **੧੩**/੫੨3; **੧੪**/੫੪-੫੬4; **੧੬**/੫੯-੬05; **੧੭**/੬02; **੧੯**/੬੫-੬੭8; **੨0**/੬੭2; **੨੧**/੬੮; **੨੩**/੭੪-੭੯13; **੨੪**/੭੯-੮੦6; **੨੫**/੮੩-੮੪7; **੨੭**/੮੫3; **੩੦**/੯੫-੯੮26; **੩੧**/੯੯-੧੦੧15; **੩੨**/੧੦੬-੧੧8; **੩੩**/੧੧੩2; **੩੪**/੧੧੪-੧੫2; **੩੫**/੧੧੬-੨੭7; **੩੭**/੧੩੭2. **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੬੭; **੯**/੧੯੮13 (ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮਿ2, ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੇਟਾ); **੧੩**/੨੨0-੨੬80 (ਕੁਰਾਹੀ ਦਾ ਡੂਮ2); **੧੪**/੨੨੭-੩੨72 (ਡੂਮ); **੧੫**/੨੩੩-੩੬32 (ਡੂਮੇਟਾ, ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ); **੧੭**/੨੩੯-੪੦18 (ਬਿਆਕੁਲ ਛੂਮਿ, ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ); **੧੮**/੨੪੧-੪੫3; **੧੯**/੨੪੬12; **੨੦**/੨੪੬-੪੭18; **੨੨**/੨੫੦-੫੮21; **੨੩**/੨੫੮-੬੦65 (ਡੂਮੁ); **੨੪**/੨੬0-੬੨28; **੨੫**/੨੬੨-੬੩13; **੨੬**/੨੬੪-੭੪68 (ਮਿਰਾਸੀ2); **੨੭**/੨੭੭-੭੮13; **੨੮**/੨੮0-੮੪23 (ਸਚਾ); **੨੯**/੨੮੪-੮੫7; **੩੦**/੨੮੫-੯੫81; **੩੧**/੨੯੫-੯੭50 (ਬਾਬਾ); **੩੨**/੨੯੭-੩੦੧24; **੩੩**/੩੦੨-੦੩6; **੩੪**/੩੦੩-੦੫32; **੩੫**/੩੦੬-੦੯43; **੩੬**/੩੦੯-੧੪25; **੩੭**/੩੧੪-੩੨76; **੩੮**/੩੩੩-੪੯30; **੩੯**/੩੫੦-੫੪15; **੪੦**/੩੫੪-੫੮33 (ਭਾਈ); **੪੧**/੩੫੮-੬੧18; **੪੨**/੩੬੧-੬੨18; **੪੩**/੩੬੨-੬੪28; **੪੪**/੩੬੪2; **੪੫**/੩੬੯7; **੪੬**/੩੭0-੭੨40; **੪੮**/੩੮੦2; **੪੯**/੩੮0-੮੧3 (ਬਾਬਾ/ਬੇ2); **੫੧**/੩੮੪2; **੫੪**/੩੯੧; **੬੯**/੪੩੩. ਮਿਹ.**੧: ੨੪**/੭੩ (ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ3); **੩੪**/੧੦੫; **੩੫**/੧੦੬-੦੯28 (ਪੁਰਖ, ਬਚਾ); **੩੬**/੧੦੯-੧੧35; **੩੭**/੧੧੨-੧੪4; **੩੯**/੧੧੬-੧੭7; **੪੦**/੧੧੭; **੬੨**/੨੦੩-੦੪7;**੬੩**/੨੦੬-੦੮41; **੬੪**/੨੧੦49; **੬੮**/੨੨੧4; **੬੯**/੨੨੬-੨੮37; **੭੦**/੨੨੯-੩੦16; **੭੧**/੨੩੧3 (ਰਬਾਬੀ);

੭੨/੨੩੨; **੮੮**/੨੮੯-੯੦29 (ਡੂਮ ਕੁੜਿਆਰ); **੯0**/੨੯੪-੯੬9; **੯੮**/੩੨੩; **੦੦**/੩੨੬-੩੧27; **੧੦੩**/੩੩੯; **੧੦੭**/੩੫੬-੫੮15; **੧੦੮**/੩੫੮11; **੧੨੭**/੪੧੯-੨੨6; **੧੩੦**/੪੩੦-੩੪11; **੧੩੫**/੪੫੦2; **੧੩੯**/੪੬੩6; **੧੪੦**/੪੬੬-੭੦7; **੧੪੧**/੪੭੦-੭੩16 (ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮ2); **੧੫੨**/੫੧੨-੧੫22. **ਹਰਿ.੨; ੪**/੬੬; **੧੨**/੧੪੩-੪੫2 (ਰਬਾਬੀ4); **੫੨**/੩੧੯. **ਚਤੁ.੩: ੩੯**/੫੧੧; **੪੧**/੫੧੫-੧੮8; **੫**/੫੬੭2; **੬੫**/੫੭੯-੮੪15 (ਪੁਰਖ); **੬੬**/੫੮੪-੮੫6 (ਪੁਰਖ3); **੬੯**/੫੯੯-੬੦੧2 (ਪੁਰਖ ਮਰਦਾਨਾ2); **੭੧**/੬੦੭-੧੦ (ਮਰਦਾਨਾ/ਪੁਰਖ ਮਰਦਾਨਾ28); **੭੨**/੬੧੧-੧੪. ਗਿਆ**:** ੨੫੪-੬੧3 (ਦਾਨਾ ਮੀਰਾਸੀ), ੨੮੦2, ੨੯੮-੦੧12, ੩੧੫-੧੭8, ੩੬੪-੬੧੬224. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੦-੦੧6 (ਵਡਭਾਗੇ); **੭**/੧੮੯-੯੨3 **੮**/੨੯੨5; **੯**/੩੯੪; **੧੮**/੫੯੭2, ੬੨੫; **੨੧**/੭੮੨-੮੩2. **ਸੁ.੧੦: ੨**/੨੮. ਛਿਬਰ**: ੧**/੧੦੪; **੨**/੨੦. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੧-੪੪74 (ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਢੀ11); **੧੪**/੪੪-੪੯8. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੧੫**/੧੦੬-੦੮2 (ਮਰਦਾਨਾ ਢਾਢੀ); **੧੭**/੧੧੯-੨੪15 (ਪੁਰਾਤਨ ਮੀਤ, ਢਾਢੀ); **੧੮**/੧੨੬-੨੭2; **੧੯**/੧੨੮-੩੦੪; **੨੩**/੨੪੩-੪੫੪; **੨੪**/੧੪੭-੫੪2; **੩੧**/੧੮੭2; **੩੪**/੨੩੮; **੩੫**/੨੬੭5; **੩੭**/੨੭੬4; **੩੮**/੨੭੮-੮੫6; **੪੦**/੨੯੬-੯੯2; **੪੨**/੩੦੮-੦੯5; **੪੩**/੩੧੨੨; **੪੪**/੩੧੫-੧੬5 (ਮਰਦਾਨਾ ਯਾਰ); **੪੫**/੩੫੦-੫੪5; **੪੬**/੩੫੭-੬੩6; **੪੭**/੩੬੬-੬੭4; **੪੮**/੩੬੯-੭੧8 (ਫਕੀਰ); **੪੯**/੩੭੨3. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੨-੧੪ (ਮਰਦਾਨੈਂ); **੬**/੧੬; **੮**/੧੮-੨੦੪; **੧੦੪**/੨੬੫2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੯ (ਮਰਦਾਨਾ ਦਾਸ); **ਪੂ.੬**/੩੬੩-੬੪4; **ਪੂ.੭**/੩੭੫-੮੨23; **ਪੂ.੮**/੩੯੦-੯੨2; **ਪੂ.੯**/੪੦੦-੧੦7 (ਭਾਈ); **ਪੂ.੧੦**/੪੧੨-੨੩6 (ਗੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ); **ਪੂ.੧੧**/੪੨੫, ੩੧; **ਪੂ.੧੨**/੪੩੯-੪੭7. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੦੧-੦੨੯.

> "ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਪਗ 2150 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾਲੇ ਬਾਲਾ (ਲਗਪਗ 1037) ਅਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ(ਲਗਪਗ 480) ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ 100 ਤੋਂ 250 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ

ਮਰਦਾਨਾ, ਮਰਦਾਨਿਆ, ਮਰਦਾਨਾ ਡੂਮੁ, ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬੀ, ਮਰਦਾਨਾ ਮਿਰਾਸੀ,

ਰਬਾਬੀ ਅਤੇ ਡੂਮੇਟਾ ਆਦਿ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਮਰਦੋਂ

ਅੰਬਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੋਹੜੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਨੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੈ[1138]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫/**੧੨੬੫.

ਮਰਵਾਹੀ/ਮਾਤਾ ਮਰਵਾਹੀ

ਮਾਤਾ ਭਾਗਣ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਮੰਡਿਆਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਦਯਾਰਾਮ ਮਰਵਾਹੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੰਮਤ 1672 ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮਹਾਂਦੇਵੀ' ਜੀ ਕਰਕੇ ਵੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ[1139]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੭-੮੭12 (ਮਾਤਾ8, ਸੁਤਾ ਸੁਖਮਾਨ); **੧੦**/੪੩੬ (ਗੁ. ਕਬੀਲੇ); **੧੨**/੪੫੮-੫੯2; **੧੭**/੫੬੩, ੬੯, ੮੨, ੮੫, ੯੪; **੧੮**/੬੧੫; **੧੯**/੬੩੫, ੪੮; **੨੦**/੬੯੬, ੭੦੨, ੪੩; **੨੧**/੭੬੭-੯੮7 (ਪਯਾਰੀ2, ਮਾਤਾ5). ਛਿਬਰ**: ੬**/੫੩2 (ਮਾਤਾ ਮਹਰਾਈ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫-੪੭2; **ਪੂ.੨੭**/੬੦੨; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੩.

ਮਰਾੜ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਅਤੇ ਨਗਾਹੀਆ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੪.

ਮਰੇ, ਕੈਪਟਨ

ਕੈਪਟਨ ਮਰੇ, ਇਹ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨੌਕਰ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਫੌਜੀ ਡਾਕਟਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਆਕਟਰਲੋਨੀ ਪੋਲਿਟੀਕਲ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਮਾਤਹਤ ਅੰਬਾਲੇ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪੋਲਿਟੀਕਲ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ[1140]- **ਭੰਗੂ:** ੨/੫-੬ (ਮਾਲੀ ਕਪਤਾਨ2 ਮਾਲੀ2 ਮਰੀ7, ਮਰੀ ਕਪਤਾਨ), **੩**/੯ (ਮਾਲੀ3); **੪**/੧੦-੧੩ (ਮਾਰੀ3); **੯**/੨੦ (ਮਾਲੀ); **੧੧**/੨੨ (ਮਰੀ2); **੧੨**/੨੨ (ਮਾਲੀ); **੧੩**/੨੩ (ਮਾਲੀ); **੧੪**/੩੦ (ਮਾਲੀ2, ਮਰੀ); **੧੫**/੩੦ (ਮਰੀ); **੬੬**/੧੫੭ (ਮਾਲੀ); **੬੭**/੧੫੭ (ਮਾਲੀ2);

[1138] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 954.

[1139] ਉਹੀ, ਪੰ. 935.

[1140] ਉਹੀ, ਪੰ. 955.

੧੪੮/੩੮੦ (ਮਾਲੀ); **੧੫੦**/੩੮੫ (ਮਰੀ); **੧੫੩**/੩੯੫ (ਮਾਲੀ); **੧੫੪**/੪੦੨ (ਮਰੀ); ੧੬੦.੧/੪੨੪ (ਮਾਲੀ, ਮਰੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੬-੨੭ (ਕਪਤਾਨ3, ਮਰੀ2, ਸਾਹਿਬ ਮਰੀ); **ਪੂ.੩**/੩੨੯-੩੦ (ਮਰੀ ਫਰੰਗੀ, ਮਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਮਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਪਤਾਨਿ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੦-੫੨ (ਮਰੀ, ਮਰੀ ਕਪਤਾਨ); **ਪੂ.੬੦**/੧੫੭੭ (ਮਰੀ ਕੈਪਟਨ).

ਮਲ ਸਿੰਘ

ਧਮਧਾਣ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹੰਤ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੫੦.

ਮਲਕ ਦਤਾਰ

ਪੈਂਦੇ ਖਾਂ ਪਠਾਨ ਦੇ ਸੰਗੀ ਕੁਤਬਖਾਨ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੮.

ਮਲਕੇਰੇ

ਮਲਯ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਖਣ ਦੀ ਇਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਧਾਰਾ 'ਤੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਗੰਜਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ[1141]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੮.

ਮਲੰਗ

ਜਿੰਦਾਸ਼ਾਹ ਮਦਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਫਿਰਕਾ[1142]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੮੪.

ਮੱਲਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯.

ਮੱਲ੍ਹਾ ਨਗਰ

ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ (ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ) ਦੇ ਪਤੀ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਦਾ ਨਗਰ[1143]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੧, ੪੧੧; **੧੧**/੪੫੦; **੧੭**/੫੮੫; **੧੮**/੬੩੩; **੧੯**/੬੩੪, ੬੫੦; **੨੦**/੭੦੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੬੮.

[1141] ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਤੀਜੀ), ਪੰ. 1568.

[1142] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 957.

[1143] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 852.

ਮਲਾਰ/ਮਲਾਰਿ[1]

ਇਕ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਤਾਈਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ- ਮਿਹ.**੧: ੧੫**/੪੭; **੧੯**/੫੮; **੩੭**/੧੧੨; **੫੩**/੧੫੭; **੯੭**/੩੧੫. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੮**/੨੨੪; **੯**/੩੨੫; **੨੧**/੭੭੪. **ਸੁ.੧੦: ੧੬**/੨੪੨. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੧੩**/੧੦੦-੦12; **੧੮**/੧੨੬. ਭੰਗੂ: **੯੨**/੨੨੯ (ਮਲਾਰਹਿ ਰਾਗ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੪੦੨; **ਪੁ.੬੨**/੧੫੯੧.

ਮਲਾਰ[2]

ਮਰਾਠਾ ਸਰਦਾਰ ਮਲਹਾਰ ਰਾਓ ਹੋਲਕਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤੂ 1766 ਈ. ਵਿਚ ਹੋਈ[1144]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੧੬ (ਮਲਾਰ ਮਰਹਟਾ2); **੧੨੧**/੩੨੪; **੧੫੩**/੩੯੬-੯੮ (ਮਲਾਰ/ਮਲ੍ਹਾਰ ਰਾਇ5). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੮ (ਮਲਾਰ ਰਾਵ).

ਮਲੂਕ ਸਿੰਘ

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ- **ਛਿਬਰ: ੧੩**/੧੪੨, ੪੪.

ਮਲੂਕ ਦਾਸ

ਕੜਾ ਮਾਨਕਪੁਰ ਨਗਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ[1145]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੮**/੬੬੧-੬੪8 (ਮਲੂਕਾ2, ਸਾਧ ਪ੍ਰਬੀਨਾ); **੧੯**/੭੧੨-੧੩ (ਮਲੂਕਦਾਸ, ਫਕੀਰ, ਮਲੂਕ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੧-੨੩ (ਮਲੂਕ ਦਾਸ, ਦਾਸ ਮਲੂਕਾ ਸੰਤ2, ਸੰਤ ਜੀ, ਸਾਧੂ, ਮਲੂਕ).

ਮੱਲੂ

ਇਕ ਖਤ੍ਰੀ 'ਮੱਲੂਸ਼ਾਹ', ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ[1146]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੫੯

ਮਲੇਰ ਕੋਟਲਾ

[1144] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼* ...

[1145] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 957.

[1146] ਉਹੀ, ਪੰ. 958.

ਨਾਭੇ ਤੋਂ 12 ਕੋਹ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਇਕ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਸ਼ੇਖ ਸਦਰੁੱਦੀਨਨ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਅਫਗਾਨ ਸੀ[1147]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੬**/੨੧੪. **ਭੰਗੂ: ੪੨**/੯੬-੯੭ (ਮਲੇਰਹਿ2); **੧੩੨**/੩੩੯ (ਮਲੇਰ2); **੧੩੬**/੩੫੫ (ਮਲੇਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧; **ਉ.੫੮**/੨੮00.

ਮਲੈਗਿਰ

ਦੱਖਣ ਦਾ ਪਹਾੜ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੮੦.

ਮਲੋਹ

ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਅਮਲੋਹ'- **ਗਗ.੫: ੫੫**/੨੭੨੭.

ਮਲੌਦ

ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੬-੪੧੫.

ਮਾਇਆ ਸਿੰਘ

ਸਿੰਗਲਾਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵਨਾਭ ਦਾ ਦਾਦਾ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੨**/੩੫੪.

ਮਾਈਸਰ ਖਾਨਾ

ਬਠਿੰਡਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਮੌੜ ਮੰਡੀ ਦੇ ਨੇੜੇ। ਇਸ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[1148]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੬ (ਖਾਨੇ ਵਾਲ)

ਮਾਈਦਾਸ[1]

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੋਤਾ- **ਸੂ.੧੦: ੧੫**/੨੨੭.

ਮਾਈਦਾਸ[2]

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੌਰੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੩੩.

ਮਾਈਦਾਸ[3]

[1147] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 957.

[1148] ਉਹੀ, ਪੰ. 959.

ਨਰੋਲੀ (ਮਾਝਾ) ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਵੈਸ਼ਨਵ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਮਾਣਕਚੰਦ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਬਣਿਆ[1149]- **ਮਪ.ਵ: ੩੭**/੮0-੮੨11. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧0**/੨੦੧-੦੪12 (ਬੈਸਨੋ ਮਾਈ ਦਾਸ).

ਮਾਸ਼ਕਨ

ਮਾਈ ਸੁੱਖਾਂ, ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਮਾਸ਼ਕੀ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇਹੀ ਕਰਵਾਈ ਸੀ[1150]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੭**/੪੧੯.

ਮਾਹਰੀ ਚੰਦ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ, ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਜੀ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ, ਇਕ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭ (ਮਾਹਰੂ). **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੩ (ਮਾਹਰੂ). **ਸੁ.10: ੬**/੧੧੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੩੮**/੧੦੯੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪ (ਸਸਿ ਮਾਹਰੀ) ੧੪੩੮-੪੦2, ੧੪੫੩, ੧੪੫੩, ੧੪੬੨; **ਪੂ.੫੬**/੧੪੬੯ (ਸਸਿ ਮਾਹਰਿ).

ਮਾਹੀ ਸਿੰਘ

ਸਲੌਦੀ ਨਿਵਾਸੀ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਭੰਗੂ: ੪੪**/੧੦੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੬੯.

ਮਾਖੋ

ਇੱਕ ਡਾਕੂ, ਜੋ ਭਾਰੀ ਫਸਾਦੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਮਾਖੋਵਾਲ' ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਸੀ[1151]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੧ (ਮਾਖੋ ਦੈਂਤ). **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧੪-੧੬2 (ਦਾਨੋ). **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧00੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੧੨ (ਮਾਖਾ ਦੈਂਤ, ਮਾਖਾ).

ਮਾਖੋਵਾਲ

[1149] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 959.

[1150] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 419 (ਫੁਨੋ.)।

[1151] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 960.

ਮਾਖੋ ਨਾਂ ਦੇ ਡਾਕੂ ਦੇ ਨਾਂ ’ਤੇ ਵਸਿਆ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ[1152]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੯2. **ਕੁ.10: ੨**/੨੯; **੩**/੪੪, ੪੭; **ਸੁ.੧੦: ੪**/੫੩2. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੯੩-੯੪2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੪**/੧੬੧੦.

ਮਾਂਗਟ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਜਰਾਤ, ਤਸੀਲ ਫਾਲੀਆ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੰਡੀ ਬਹਾਉਦੀਨ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ[1153]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੬, ੧੧੯; **20**/੭੧੧.

ਮਾਘਦ ਦੇਸ ‘ਮਗਧ ਦੇਸ’

ਦੱਖਣੀ ਬਿਹਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਅਤੇ ਗਯਾ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ[1154]- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੮, ੩੫. **ਸੁ.10: ੨**/੨੮ (ਮਾਘਦੇਸ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੩-੩੭3.

ਮਾਛੀਵਾੜਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਸਮਰਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਵ 27, ਅਤੇ ਖੰਨੇ ਤੋਂ 16 ਮੀਲ ਹੈ[1155]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨. **ਕੁ.੧੦: ੧੬**/੨੦੬-੦੯3, ੨੧੪; **੧੮**/੨੩੬. **ਸੁ.੧੦:** ੨੧/੩੩੪ (ਮਾਛੀ।ਸੁ। ਵਾੜ); **੨੨**/੩੩੭ (ਵਾਰਮਾਛੀ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੪. **ਭੰਗੂ: 20**/੫੨-੫੩2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੪. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੨੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੬੪੪ **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੫3. **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੫੬

ਮਾਝ ‘ਰਾਗ`

ਸੰਪੂਰਣਿ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਗ, ਜੋ ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਹੈ[1156]- **ਚਤੁ.੩: ੩੭**/੪੮੭2. ਗਿਆ: ੪੧੩, ੫੨੩, ੫੬੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੪; **੪**/੧੦੯; **੭**/੧੮੬; **੮**/੨੨੪; ੨੭੯; **੯**/੩੯੬.

[1152] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 960.

[1153] ਉਹੀ।

[1154] ਉਹੀ, ਪੰ. 940.

[1155] ਉਹੀ, ਪੰ. 961.

[1156] ਉਹੀ।

ਮਾਣਿਕ ਚੰਦ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਬਾਬਾ ਧਰਮ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[1157]- **ਛਿਬਰ: ੧**/੧੨; **੨**/੧੮, ੨੧੨; **੫**/੩੫. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੬**/੫੫੩ (ਮਾਣਕ ਸਸਿ).

ਮਾਣਕ ਚੰਦ[2]

ਵੈਰੋਵਾਲ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇਕ ਪਥਰੀਆ ਖਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੀ ਬਾਉਲੀ ਦਾ ਕੜ ਤੋੜਿਆ ਅਤੇ ਡੁੱਬ ਕੇ ਮਰ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼ਿਆ ਅਤੇ ਜੀਵੜਾ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ[1158]- **ਮਪ.ਵ: ੩੭**/੮੦-੮੫15. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧**/੨੦੫-੦੬7 (ਮਾਨਕ ਜੀਵੜਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੬**/੪੭੭-੭੮3.

ਮਾਣਕ ਚੌਕ

ਕਰਤਾਰ ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਜਗ੍ਹਾ ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ ਜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਸੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੫੪.

ਮਾਣੇ, ਗੋਪਾਲੇ

ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਮਾਣੇ ਗੋਪਾਲੇ ਤੇ ਹੋਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਦੀ ਆਏ[1159]- ਮਿਹ.**੧: ੧੪੭**/੪੮੮.

ਮਾਣੂ ਕੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਗੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੮**/੨੧੬੫.

ਮਾਦੇ ਕੇ ਬੈਰਾੜ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇੜੇ ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰ (ਗੁਰੂਸਰ) ਕੋਲ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੯੭.

ਮਾਧੋ ਸਿੰਘ

1157 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 962.

1158 ਉਹੀ।

1159 ਡਾ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 190.

ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸਵਾਈ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ 1738 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਇਹ 1751 ਈ. ਤੋਂ 1768 ਈ. ਤੱਕ ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਰਿਹਾ[1160]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੫**/੩੦੪ (ਮਾਧੋ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਜੈਪੁਰ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੨.

ਮਾਧੋ ਸੋਢੀ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੱਤ ਕਸ਼ਮੀਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ[1161]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੩੭-੩੮੭.

ਮਾਧੋ ਦਾਸ[1]

ਕਸ਼ਮੀਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਸੇਵਾਦਾਸ ਦਾ ਪਿਤਾ[1162]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੯.

ਮਾਧੋ ਦਾਸ[2]

ਵੇ. 'ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ'

ਮਾਧ੍ਵਾਚਾਰਯ

ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ, ਜੋ ਮਹਾਲਕਮੀ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਵਿਸ਼੍ਵੇਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਸੀ। ਇਹ ਤੁਲਵਾ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਅਤੇ ਚੌਦਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਵਿਜਯਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਸੀ[1163]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੮.

ਮਾਨ ਸਿੰਘ[1]

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ, ਚਮਕੌਰ ਇਲਾਵਾ ਜੰਗਲ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸਫਰ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ। ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[1164]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੭**/੧੨੧. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦; **੨**/੨੬-੩੩੪; **੫**/੭੩; **੧੦**/੧੪੯-੫੧੫.

1160 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.) *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 304 (ਫੁਨੋ.)।

1161 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 964.

1162 ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* (ਜਿ. ਪਹਿਲੀ) ਪੰ. 539.

1163 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 963.

1164 ਉਹੀ, ਪੰ. 964.

ਸੁ.੧੦: ੨/੨੭੨ (ਰਾਜਾ4, ਮਾਨ ਮਹੀਪ); **੧੪**/੨੦੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੮-੩੯5; **ਪੂ.੩੬**/੧੦੫22. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੫**/੧੬੪੩; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੬; **ਪੂ.੬੭**/੧੬੫੯.

ਮਾਨ ਸਿੰਘ[2]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ 'ਬਾਰੇ ਕੀ ਬੇਰ' ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੭੨, ੨੫੮੩.

ਮਾਨ ਸਿੰਘ[3]

ਬਾਬਾ ਆਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਪੜਪੋਤਾ- **ਮਪ.ਵ:** ੧੪੧-੪22 (ਬਚਾ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੭**/੪੯੧.

ਮਾਨ ਸਿੰਘ[4]

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਬਖਤਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧.

ਮਾਨਕ ਸਿੰਘ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੁੱਦੜ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਈ ਰੱਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧.

ਮਾਨਕਪੁਰ

ਆਸਾਮ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ- ੨/੨: ੮**/੬੬੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੧.

ਮਾਨਾ ਖਤ੍ਰੀ

ਕਾਬਲ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਮਾਨਕ ਚੰਦ ਸੀ, ਇਹ ਖਾਨ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਾਬਲ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[1165]- **ਬਾਲਾ: ੫੫**/੩੯22 (ਮਾਨਚੰਦ24, ਮਾਨਕ ਚੰਦ3, ਮਹਾਪੁਰਖੁ).

ਮਾਨਾਵਾਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ,ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੮੦, ੮੨.

ਮਾਨੀ ਖਾਂ

[1165] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 190.

ਜਾਨੀ ਖਾਂ ਦਾ ਭਰਾ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੋਰਿੰਡੇ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰੰਘੜ ਸਨ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਗੁਜ਼ਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਗਏ ਸਨ[1166]- **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੬; **੧੩੬**/੩੫੮-੫੯6. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੮੪੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੧-੦੩3.

ਮਾਯੰਦਰਾਨ

ਇਰਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇਲਾਕਾ- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੭.

ਮਾਰਕੰਡ

ਇਕ ਰਿਸ਼ੀ, ਮ੍ਰਿਕੰਡ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ[1167]- **ਸੁ.੧੦: ੨**/੨੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੨੧2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੪.

ਮਾਰਵਾੜ

ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿਚ ਜੋਧਪੁਰ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਇਲਾਕਾ[1168]- **ਗੁ.ਸੋ: ੧੪**/੯੫. **ਕੁ.੧੦: ੧੩**/੧੭੪; **੧੮**/੨੩੪. **ਸੁ.੧੦: ੧੬**/੨੪੩ (ਮਾਰਵਾਰ2).

ਮਾਰੂ ਦੇਸ

ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ 'ਮੇਵਾੜ' ਤੇ ਮਾਰੂਥਲ 'ਥਾਰ' ਦਾ ਇਲਾਕਾ[1169]- ਮਿਹ.**੧: ੧੦੩**/੩੨੨; **੧੦੮**/੩੫੮ (ਮਾਰੂ ਕੀ ਧਰਤੀ3). **ਸੁ.੧੦: ੨੪**/੩੭੨.

ਮਾਰੂ ਰਾਗ/ਗੁ

ਇਕ ਸਾੜਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ, ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਯੁਧ ਅਤੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਸਧਾਰਨ ਰੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ[1170]- **ਬਾਲਾ: ੧੨**/੨੧੫; **੧੩**/੨੨02; **੧੮**/੨੪੩; **੨੧**/੨੪੮2; **੨੨**/੨੫੧; **੨੩**/੨੫੭-੫੮3; **੩੨**/੨੯੯; **੩੮**/੩੩੩. ਮਿਹ.**੧: ੨੬**/੮੦; **੨੯**/੯੦; **੮੬**/੧੭੭; **੧੦੨**/੩੩੭; **੧੦੩**/੩੪੦; **੧੦੮**/੩੫੮; **੧੩੦**/੪੩੦;

1166 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 358.

1167 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 965.

1168 ਉਹੀ, ਪੰ. 966.

1169 ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 190

1170 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 966.

੧੩੧/੪੩੫; **੧੪੫**/੪੮੨. **ਹਰਿ.੨: ੨੯**/੨੦੩. ਗਿਆ**:** ੩੯੯, ੪੪੯2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੭; **੭**/੧੭੯2, ੨੦੩4; **੮**/੨੩੯, ੨੪੩, ੨੯੦2; **੯**/੩੪੧2, ੪੦੩-੦੪2; **੧੬**/੫੩੨2; **੧੭**/੫੬੩; **੧੮**/੬੩੦2; **੧੯**/੬੪੮2, ੬੭੮2; **੨੧**/੭੬੧4 ੭੭02, ੭੮੫, ੭੯--੯੭2. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੧੬**/੧੧੦; **੨੮**/੧੭੨; **੩੨**/੧੯੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੨੧.

ਮਾਲ ਚੱਕ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੩੪.

ਮਾਲ ਟੇਕੜੀ

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦੋ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਬ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਲ ਟੇਕੜੀ ਸਾਹਿਬ[1171]- **ਮਪ.ਵ: ੧੬੪**/੨੧੧.

ਮਾਲਦਾ

ਪੂਰਵੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਕਾਲਿੰਦ੍ਰੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨੰਦਾ ਦੇ ਸੰਗਮ ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[1172]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨; ੧੪**/੬੮੫ (ਮਾਲਦਹ ਨਗ੍ਰ) **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੮.

ਮਾਲੀ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੩੨**/੨੭੬.

ਮਾਲੀ, ਸੰਧੂ

ਨਾਰਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੰਧੂ ਜੱਟ, ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਤਾ[1173]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੪.

ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ[1]

ਭੜਾਣੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦਾ ਭਰਾ- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨; **ਉ.੨੧**/੨੦੫0 (ਮਾਲੀ ਹਰਿ).

[1171] ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨਈਅਰ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. .

[1172] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 967.

[1173] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ (ਫੁਨੇ.). ।

ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ[2]

ਸਲੌਦੀ ਨਿਵਾਸੀ ਆਲੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਭੰਗੂ: ੩੩**/੮੫3; **੬੩**/੧੫੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੭-੯੮2; **ਉ.੬**/੧੮੩੯; **ਉ.੧੩**/੧੯੧੧; **ਉ.੧੭**/੧੯੮੯.

ਮਾਲੀ ਸਿੰਘ[3]

ਸ. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਦਾ ਭਰਾ[1174]- **ਭੰਗੂ: ੧੪੦**/੩੬੭-੬੮8.

ਮਾਲੇ ਸੇਖ

ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਣ ਸ਼ੇਖ। ਜਨਮਸਾਖੀ ਬਾਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕ ਤਪੇ ਨੇ 'ਮੰਞ' ਦੀ ਧੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦ ਅਸਲੀਅਤ ਪਤਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗਦਾ ਹੈ[1175]- **ਬਾਲਾ: ੬੪**/੪੨੧-੨੩7 (ਮਾਲੇ ਤਖਾਣ, ਸੇਖ ਭਾਈ ਮਾਲੇ3); **੬੫**/੪੨੩ (ਸੇਖ ਮਾਲੇ2).

ਮਾਹਲੋ ਮਹਲੀ ਸੇਖ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਰਸੋਈ ਆਦਿਕ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦਾ ਸੀ[1176]- **ਹਰਿ.੨: ੧੨**/੧੪੫.

ਮਾੜੀ

ਬਠਿੰਡੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਜੈਤ ਅਤੇ ਪਿਰਾਣਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੨.

ਮਾੜੀ ਕੰਬੋ ਕੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਇਥੋਂ ਦੇ ਸ. ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ. ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ 'ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ' ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਿਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੨੮; **੯੪**/੨੩੭; **੯੬**/੨੪੫ (ਮਾੜੀ); **੧੧੯.੧**/੩੧੩; **੧੫੬**/੪੦੫ (ਮਾੜੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੯.

[1174] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 367 (ਫੁਨੋ.)।

[1175] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 191.

[1176] ਉਹੀ।

ਮਿਹਤਰ ਮੂਸੇ

ਰੂਮ ਦੇਸ ਦੇ 'ਹਮੀਦ ਕਾਰੂ' ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਿਆ:** ੫੩੩.

ਮਿਹਰਚੰਦ[1]

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰ 'ਲਖਮੀ ਚੰਦ' ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਮਾਣਿਕ ਚੰਦ ਦਾ ਸਕਾ ਭਰਾ[1177]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੬**/੫੫੩. ਛਿਬਰ: **੧**/੧੧-੧੨2; **੨**/੨13; **੫**/੩੫ (ਬਾਬੇ ਮਿਹਰਿ ਚੰਦ). **ਮਪ.ਵ: ੧੦੫**/੧੪੯-੫੨2 (ਸਾਹਿਬ ਮਹਰਚੰਦ, ਬਾਬਾ ਹਰ ਚੰਦ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੫**/੫੨੯-੩੦7. **ਗਗ.੨. ਪੂ.੩੦**/੮੮02 (ਗੁਰ ਅੰਸ).

'ਮਿਹਰ ਚੰਦ[2]**'**

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਯੋਧਾ[1178]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੦**/੭੩੬-੩੭ (ਮਿਹਰ-ਸਸਿ2), ੭੮੧ (ਮਿਹਰਸਸਿ); **੨੧**/੭੪੫ (ਮਿਹਰਸਸਿ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੬**/੫੮੮-੮੯2; ੫੯੪ (ਮਿਹਰਾ).

ਮਿਹਰਿ ਦਾਸ ਫਕੀਰ

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੋਰ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ- ਛਿਬਰ: **੧੩**/੧੪੨.

ਮਿਹਰਬਾਨ/ਮਿਹਰਵਾਨ/ਮੇਹਰਵਾਨ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਦਿਵਾਨੇ ਭੇਖ ਦਾ ਮੁਖੀ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਗੁ. ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਰੱਖਿਆ[1179]- **ਚਤੁ.੩: ੭੪**/੬੨੪ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਿਹਰਵਾਨ2). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੫**/੧੩੮; **੭**/੧੮੫-6; **੮**/੨੭੪-੭੭13 (ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਕਾ ਤਾਤ, ਬਡ ਬੁਧਿ ਨਿਕੇਤ, ਬਡ ਭ੍ਰਾਤ4). ਛਿਬਰ: **੧**/੧੦; **੫**/੩੫-੪15; **੬**/੫੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੮; **ਪੂ.੨੦**/੫੧੨; **ਪੂ.੨੧**/੫੨੭2 (ਸੁਤ ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਸਿ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੪; **ਉ.੫੯**/੨੮੪13.

ਮਿਹਰਾ

[1177] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 969.

[1178] ਉਹੀ।

[1179] ਉਹੀ।

ਬਕਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ[1180]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੪੦੧-੦516 (ਬੱਲਭ ਮਿਹਰਾ, ਅਨਿਨ ਭਗਤੁ2). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੮ (ਭਾ. ਮਿਹਰਾ, ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ).

ਮਿਹਰੇ

ਸ਼ਯਾਮ ਸਿੰਘ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਏ ਦਾ ਭਰਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੦੪.

ਮਿਹੜਾ

ਦੁਰਗਾ ਬ੍ਰਾਮਣ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁ. ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਪਦਮ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੇਖਿਆ ਸੀ[1181]- **ਮਪ.ਵ: ੨੯**/੬੩ (ਮਿਠੜਾ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੯**/੧੦੭.

ਮਿਠਾ ਅਰਾਈ

ਤਲਵੰਡੀ ਤੇ ਖਾਨਿਪੁਰਿ ਸੁਹੰਦੇ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਇਕ ਛੋਟਾ ਪਿੰਡ। ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਪਾਕਪਟਨ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਵੀ ਲੰਘੇ ਸਨ[1182]- **ਮਿਹ.੧: ੧੪੭**/੪੮੮.

ਮਿਠਾ ਮੱਲ

ਵੇ. 'ਕੌੜਾ ਮੱਲ'

ਮਿਤ ਸਿੰਘ[1]

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੈਬਾ' ਦਾ ਸੰਗੀ- **ਭੰਗੂ: ੧੨੯**/੩੩੦-੩੧੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੬੦-੬੧2.

ਮਿਤ ਸਿੰਘ[2]

ਮਜੀਠੇ ਵਾਲੇ ਸ. ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੜਪੋਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੩.

[1180] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 969

[1181] ਉਹੀ, ਪੰ. 644.

[1182] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 191.

ਮਿਤ ਸਿੰਘ[3]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੨2.

ਮਿਤਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਖਿਡਾਵਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੫.

ਮਿਤ੍ਰਸੇਣ/ਮਿਤ੍ਰਸੇਨ

ਦੱਖਣ ਦੇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ-ਮਿਹ.**੧: ੭੫**/੨੪੫-੫੧2 (ਰਾਜਾ40); **੭੬**/੨੫੧.

ਮਿਥਲਾ

ਦਰਭੰਗਾ (ਬਿਹਾਰ) ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ[1183]- ਮਿਹ.**੧: ੧**/੪.

ਮਿਮਾਸਾ

ਜੈਮਿਨੀ ਰਿਖੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਆ ਗਿਆ ਦਰਸ਼ਨ- **ਗਿਆ:** ੩੫੬.

ਮਿਰਜਾਪੁਰ/ਪੁਰਿ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੰਗਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਬਾਦ ਹੈ[1184]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੬੭੧. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੪**/੧੨੫੪; **ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੭.

ਮਿਰਜਾ ਬੇਗ

ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਮੁਗਲਿਸ ਖਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ[1185]- **ਕੁ.੧੦: ੧੩**/੧੭੭ (ਮਿਰਜਾ|ਹੀ|ਬੇਗ). **ਸੁ.੧੦: ੧੬**/੨੪੮, ੨੫੦. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੬.

ਮੀਆਂ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਅਹਿਲਕਾਰ, ਜੋ ਜੰਮੂ ਆਦਿਕ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤੋਂ ਟੈਕਸ ਲੈਣ ਗਿਆ ਸੀ[1186]- **ਗੁ.ਸੋ: ੩**/੧੪. **ਕੁ.10: ੭**/੧੦੧. ਸੁ.੧੦: **੭**/੧੨੦; **੨੧**/੩੧੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੧.

[1183] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 191.

[1184] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 972.

[1185] ਉਹੀ।

ਮੀਆਂ ਦਾਊਦ

ਮੁਲਤਾਨ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ 'ਸ਼ੇਰਗੜ' ਵਿਖੇ 'ਮੀਆਂ ਦਾਊਦ' ਨਾਂ ਦੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ[1187]- **ਹਰਿ.੨: ੨੨**/੧੮੨.

ਮੀਆਂ ਦੌਲਾ

ਗੁਜਰਾਤ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਕ ਧਨਾਢ ਵਿਅਕਤੀ- **ਮਪ.ਵ: ੯੬**/੧੪੨-੪੩5 (ਮੀਆਂ5). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੩**/੭੮੩2 (ਸ਼ਾਹਿ ਦੌਲਾ).

ਮੀਆਂ ਮੀਰ

ਮੀਰ ਸ਼ਾਹ (ਸ਼ੇਖ਼ ਮੁਹੰਮਦ) ਜੋ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਦਰਵੇਸ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁ. ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਰਮ ਸਨੇਹੀ ਸੀ[1188]- **ਮਪ.ਵ: ੮੬**/੧੩੧9 (ਬਡੇ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਲੋਕ, ਪੀਰ, ਪਾਤਸਾਹੋ ਕੇ ਪੀਰ); **੧੧੪**/੧੬0-੬22. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੭**/੪੩੧-੩੪2 (ਮੀਆਂ ਪੀਰ ਫਕੀਰ, ਮੀਰ ਜੀ3, ਸਾਹ ਮੀਰ2, ਬਾਬਾ ਜਾਨ, ਜਗ ਅਵਲ ਫਕੀਰ, ਆਰਫ, ਕਾਮਲ ਕਸਬ, ਬਡੇ ਸੁਜਾਨ, ਮਹਾ ਤਿਆਗੀ); **੧੪**/੫੫੯-੬੦2 (ਪੀਰ, ਮੀਰ, ਮੁਰਸ਼ਦ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੮**/੪੯੭; **ਪੂ.੨੦**/੫੧੫2; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੩-੩੬ (ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਬਡ ਪੀਰ ਲਹੌਰੀ, ਬਿਰਧ ਪੀਰ); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੯-੪੧2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੯2. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪0੫3 (ਪੀਰ ਤੁਰਕਨ, ਮੀਰ ਤੁਰਕ).

ਮੀਏਂ ਕੇ ਮੌੜ

ਤਹਿਸੀਲ ਚੂਹਣੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦਾ ਪਿੰਡ। ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਆਪ ਫੜ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕੋਲ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਸੀ[1189]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਮੀਹਾਂ

[1186] ਮਹਾਨਕੋਸ਼ , ਪੰ. 973.

[1187] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 13.

[1188] ਉਹੀ।

[1189] ਉਹੀ, ਪੰ. 822.

ਰਾਮਦੇਵ ਨਾਮੀ ਇਕ ਸਰਧਾਵਾਨ, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਲੰਗਰ ਦਾ ਜਲ ਭਰਨ ਅਤੇ ਛਿੜਕਾਉ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮੀਹਾਂ' ਰੱਖਿਆ ਸੀ[1190]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੦-੪੧ (ਮੀਹਾਂ ਸਾਹਿਬ4, ਸਾਧ2).

ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਦਾ ਸਾਥੀ, ਭਾਵਾ ਗੋਤ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੫੯.

ਮੀਮਾਂਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ

ਵੇ. 'ਮਿਮਾਂਸਾ'

ਮੀਯਾ ਮਿਠਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਿੰਡ ਪਸਰੂਰ ਕੋਲ ਕੋਟਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ[1191]- **ਪੁਰਾ: ੩੬**/੧੩੦-੩੪ (ਮੀਯੇ/ਮੀਏ ਮਿਠੇ2, ਮੀਆਂ ਮਿਠਾ5, ਮਿਠਾ, ਸੇਖਿ/ਸੇਖ ਮਿਠਾ11).

ਮੀਰ ਸਾਂਹਚੀ

ਸਾਂਹਚੀ ਖਾਨ ਮੁਗਲ ਜੋ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦੇ ਹਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੩੦2.

ਮੀਰ ਹੁਸੈਨੀ

ਮੁਗਲ ਸ਼ਾਸਕ ਬਾਬਰ ਦਾ ਕੋਤਵਾਲ[1192]- **ਬਾਲਾ: ੬੦**/੪੧੧5.

ਮੀਰ ਕਮਰ ਅਲੀ

ਮੀਰਾਂਕੋਟ ਪਿੰਡ ਨਵਾਬ- **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੨੧ (ਮੀਰ।ਪੁ। ਕਮਰ ਅਲੀ, ਸੱਯਦ ।ਥ। ਵਡ ਪੀਰ).

ਮੀਰ ਖਾਂ/ਖਾਨੁ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[1193]- **ਪੁਰਾ: ੩੫**/੧੧੮-੨03. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੪; **੧0੩**/੨੬02.

[1190] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 973.

[1191] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 191.

[1192] ਉਹੀ, ਪੰ. 192.

ਮੀਰਜਾਦਾ

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ **(ਵੇ)** 'ਸਾਹਜਾਦਾ'- **ਮਪ.ਵ: ੨੫**/੬੦.

ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ

ਅਸਲ ਨਾਮ ਮੁਈਨੱਦੀਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਈਨ-ਉਲ-ਮੁਲਕ ਰੁਸਤਮਿ ਹਿੰਦ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ 1748 ਈ. ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਬਣਿਆ ਸੀ[1194]- **ਭੰਗੂ: ੧੧੫**/੩੦੪2. (ਮੰਨੂੰ); **੧੧੬**/੩੦੭-੦੯3; **੧੧੭**/੩੧੧; **੧੧੯.੧**/੩੧2੨; **੧੩੦**/੩੩੧-੩੩2 (ਮੀਰ।ਸੁ। ਮੰਨੂਐ, ਬਜੀਰ13). **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੮੧-੮੨ (ਮੁਨਯਮ ਖਾਂ2); **ਉ.੧੫**/੧੯੪੧ (ਮੁਨਯਮ ਖਾਂ3); **ਉ.੩੬**/੨੩੦੦-੧213 (ਮੀਰ ਮੁਨਯਮ ਖਾਂ2). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨-੩੧21 (ਮੰਨੂੰ ਦੁਸ਼ਟ, ਸੂਬਾ, ਨਵਾਬ3, ਹਾਕਮ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ); **ਉ.੩੮**/੨੩੪13 (ਮੋਮਨ ਮੀਰ); **ਉ.੬੦**/੨੮੮੩ (ਮੰਨੂੰ).

ਮੀਰਪੁਰ ਪੱਟੀ

ਪੱਟੀ ਤਹਿਸੀਲ, ਜਿਲਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਸਾਥੀ ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੨੯**/੭੮; **੪੦**/੯੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬.

ਮੀਰ ਵਹਿੜ ਕੇ

ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੫.

ਮੀਰਾਂ ਸੈਦ ਗੁਲਾਮ

ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹਰਦੋਥਲੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕੋਈ ਪੀਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੬੨-੬੫ (ਸਾਹਿ ਸਾਹਿਬ ਬਡ ਪੀਰ, ਸੈਦ ਗੁਲਾਮ ਪੀਰ2, ਸੈਦ ਅਲੀ2, ਪੀਰ ਭਾਰੇ, ਪੀਰ2).

ਮੀਰਾਂਕੋਟ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਮਾ ਸ. ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ[1195]- **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੩੧; **੧00**/੨੦੯; **੧੦੨**/੨੫੭; **੧੬੩**/੪੩੫-੩੬2. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪ (ਕੋਟ ਮੀਰਾਂ); **ਉ.੩੧**/੨੨੨੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੬.

1193 ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 14 (ਫੁਨੇ.)।

1194 ਉਹੀ, ਪੰ. 304 (ਫੁਨੇ.)।

1195 ਉਹੀ, ਪੰ. 228 (ਫੁਨੇ.)।

ਮੀਰਾਂ-ਪੁਰਿ[1]

ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਤੇ ਮੁਜੱਫਰਨਗਰ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੫੦੨.

ਮੀਰਾਂਪੁਰ[2]

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ, ਭੁੱਨਰਹੇੜੀ ਬਲਾਕ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੮.

ਮੀਰਾਂ ਬਾਈ

ਰਾਜਾ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਮੇਰਤਾ ਪਤਿ ਦੀ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਸੀ। ਚਤੌੜਪਤਿ ਰਾਨਾ ਸਾਂਗਾ ਦੇ ਪੁੱਤ੍ਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਭੋਜ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸੰਮਤ 1573 ਵਿਚ ਹੋਈ। 'ਰਾਜਾ ਭੋਜ' ਦੁਰਗਾ ਭਗਤ ਅਤੇ 'ਮੀਰਾਂਬਾਈ' ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੀ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋਦ` ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਆਹੁਤਾ ਜੀਵਨ ਸੁਖਮਈ ਨਹੀਂ ਸੀ[1196]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੧੧੭. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੯**/੭੧੭ (ਮੀਰਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੭.

ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਨੋਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ[1197]- **ਭੰਗੂ: ੫੮.੨**/੧੩੩ (ਮੀਰੀ); **੬੯.੨**/੧੬੩3; **੭੦**/੧੬੫. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੫**/੧੯੫੦-੫੧3; **ਉ.੧੮**/੨੦੦22; **ਉ.੧੯**/੨੦੦੯-੨੦5; **ਉ.20**/੨੦੨੩.

ਮੁਸਤਫਾਵਾਦ

ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਜਗਾਧਰੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਵਲ ਇਕ ਸ਼ਹਿਰ[1198]- **ਮਿਹ.੧: ੧੫੧**/੫੧੧ (ਮੁਸਤਾਵਾਦ). **ਗਗ.੪: ਉ.੪**/੧੮੧੦.

ਮੁਸੱਦਾ ਸਿੰਘ

ਘਨੱਈਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੨.

ਮੁਸੱਲਮ ਖਾਨ

[1196] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 975.

[1197] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 133 (ਫੁਨੇ.)।

[1198] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 976.

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਮੁਗਲ ਸੂਬੇਦਾਰ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੧; **ਉ.੧੦**/੧੮੮੦; **ਉ.੧੫**/੧੯੫੦.

ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ

ਮੁਹਕਮ ਚੰਦ, ਦਵਾਰਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ਤੀਰਥ ਚੰਦ ਛੀਂਬੇ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਸੰਨ 1699 ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਂਟ ਕਰਕੇ 'ਪਿਆਰੇ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਪਾਈ[1199]- **ਕੁ.੧੦: ੯**/੧੩੪. **ਮਪ.ਵ: ੧੬੯**/੨੧੩. **ਭੰਗੂ: ੧੬**/੩੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੭੩; **ਪੂ.੬੫**/੧੬੨੪-੨੬੪.

ਮੁਹਕਮ ਚੰਦ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੫; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੦ (ਮੁਹਕਮ ਚੰਦ ਦੀਵਾਨ ਲਹੌਰੀ); **ਉ.੫੫**/੨੭੨੬-੨੮੩ (ਮੁਹਕਮ ਸਸਿ).

ਮੁਹਬਤ ਖਾਂ

ਫ਼ਰੀਦਾਬਾਦ ਦਾ ਖਰਲ ਜਿਮੀਂਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਸਲਮ ਖ਼ਾਨ ਨੇ 1710 ਈ. ਵਿਚ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਣ ਭੇਜਿਆ ਸੀ[1200]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੧੯੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੨**/੧੯੦੩ (ਮਹਾਵਤ ਖਾਂ, ਮੁਹੱਬਤ ਖਾਨੂੰ); **ਉ.੨੪**/੨੧੦੨.

ਮੁਹੰਮਦ/ਮੁਹੰਮਦ ਰਸੂਲ

ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਮੋਢੀ 'ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ'- **ਬਾਲਾ: ੩੨**/੨੯੭-੩੦੦5; **੬੦**/੪੧੧-੧੨3; **੬੮**/੪੩੧-੩੨ (ਪੈਕੰਬਰ3). ਮਿਹ.**੧: ੩੦**/੯੩3 (ਮੁਸਤਫਾਹ, ਹਜਰਥ ਰਸੂਲ15); **੩੨**/੧੦੨ (ਖੁਦਾਇ ਰਸੂਲ) **ਗਿਆ:** ੨੦੪-੦੬2, ੨੩12 (ਅਰਬਦੇਸ ਕਾ ਪੈਕੰਬਰ, ਮੁਹੰਮਦ ਯਾਰਾ) ੨੩੨ (ਰਹੀਮ3), ੨੬੧, ੪੩੩2 (ਪੈਕੰਬਰ2), ੪੩੪ (ਪੈਕੰਬਰ5), ੫੨੯, ੫੩੭-੪੩ (ਪੈਕੰਬਰ7, ਨਬੀਰਸੂਲ), ੫੫੮੫. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੭, **੭**/੧੯੧. **ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੩; **੪**/੫੨-੫੪; **੯**/੧੩੧ (ਪਿਕੰਬਰ), **੧੬**/੨੧੯ (ਪੈਗੰਬਰ); **੨੧**/੨੭੭. **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੪੬ ਛਿਬਰ: **੧੦**/੯੬3, ੧੦੫-੦੭2,

---

[1199] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 34 (ਫੁਨੋ.)।

[1200] ਉਹੀ, ਪੰ. 199 (ਫੁਨੋ.)।

੧੨੦; **੧੨**/੧੩੪-੩੯8 (ਸਾਹਿਬਜਾਦਾ2); **੧੪**/੧੫੧-੫੨2, ੧੬੫-੬੬3. **ਮਪ.ਵ: ੧੨੭**/੧੮੨ (ਸਾਹਿਬ5); **੧੨੯**/੧੮੪. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੦**/੨੫੭; **੪੪**/੩੧੬-੩੪10. (ਰਸੂਲ, ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਸਤਫਾ4). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੦**/੨੫੧ (ਨਬੀ ਰਸੂਲ); **੭**/੪੩੩ (ਹਜਰਤ ਰਸੂਲ; ਪੀਰ); **੧੪**/੭੮੫. **ਭੰਗੂ: ੧**/੪; ੯/੨੦ (ਪਿਕੰਬਰ); **੫੩**/੧੧੬ (ਪਿਕੰਬਰ6); **੬੧**/੧੪੭; **੭੯**/੧੮੨ (ਮੁਹੰਮਦ ਪਿਕੰਬਰ); **੮0.੨**/੧੮੯ (ਰਸੂਲ); **੮੯**/੨੨੧; **੧੦੪**/੨੬੩-੭੨ (ਰਸੂਲ4, ਪਿਕੰਬਰ24); **੧੦੭**/੨੭੬ (ਪਿਕੰਬਰ3); **੧੦੮**/੨੭੭2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੦-੩੭3 (ਮੁਹੰਮਦ ਨਬੀ); **ਪੂ.੪**/੩੪੨; **ਪੂ.੧੨**/੪੪੩ (ਪਿਗੰਬਰ ਨਬੀ); **ਪੂ.੫**/੩੫੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੭੭-੮੫3; **ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੬. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੨**/੧੯੦੧ (ਰਸੂਲ); **ੳ.੧੩**/੧੯੦੯; **ੳ.੧੪**/੧੯੨੨ (ਪੈਕੰਬਰ); **ੳ.੧੬**/੧੯੬੪; **ੳ.੨੦**/੨੦੩੧; **ੳ.੨੩**/੨੦੭੬; **ੳ.੩੫**/੨੨੭੭-੭੯ (ਰਸੂਲ2). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੯**/੨੫੧੬; **ੳ.੫੩**/੨੬੫੫ (ਪਿਗੰਬਰ3).

> "ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਚਾਰਾਧੀਨ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੱਗਪਗ 190 ਹਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਮੁਹੰਮਦ, ਪੈਗੰਬਰ ਹਜਰਤ, ਨਬੀ, ਰਸੂਲ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਆਦਿ ਹਨ।"

ਮੁਹੰਮਦ ਆਮੀਨ ਖਾਂ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ- **ਗਗ.੪: ੳ.੧੩**/੧੯੧੦; **ੳ.੧੫**/੧੯੪੨-੪੫2.

ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ

ਫਰੁਖਸੀਅਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਮਤ 1776 ਨੂੰ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਤਖਤ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਿਆ। ਇਹ ਬੜਾ ਅਰਾਮਤਲਬ ਤੇ ਕੁਕਰਮੀ ਸੀ[1201]- **ਛਿਬਰ: ੧੨**/੧੪੦ (ਪਾਤਿਸਾਹ, ਬਾਦਸਾਹ2, ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ). **ਭੰਗੂ: ੧**/੨ (ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ3, ਸ਼ਾਹ); **੨**/੪-੫ (ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਸ਼ਾਹਿ, ਦਿੱਲੀ ਪਤਿ, ਸ਼ਾਹਿ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹੈ); **੮੯**/੨੨12; **੧੧੯.੧**/੩੧੧-੧22 (ਦਿੱਲੀ ਕੇ ਪਤਿਸ਼ਾਹਿ); **੧੨੧**/੩੨੨ (ਮੁਗਲ।ਜੁ। ਦਿੱਲੀਪਤਿ);

[1201] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 980.

੧੨੩/੩੨੭ (ਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹਿ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨੫**/੨੧੧੬; **ਉ.੨੬**/੨੧੩੦2, ੨੧੩੮-੫੦ (ਸ਼ਾਹਿ7, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ5, ਦਿਲੇਸ, ਤੁਰਕੇਸ੍ਵਰ, ਤ੍ਰਕਿੰਦੂ).

ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਂ/ਖਾਨ[1]

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਭਾਈ ਜੱਟੂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[1202]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੩/੪੯; **੧੪**/੪੯੬-੯੮2 (ਵਜ਼ੀਰ2, ਮੁਹੰਮਦ2). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨੪**/੫੬੦5; **ਪ੍ਰ.੨੬**/੫੯72. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੧੦੨.

ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ 'ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ'[1203]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੪**/੩੪੧.

ਮੁਹੰਮਦ ਤਕੀ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਮੌਲਾਨਾ, ਜੋ ਜੁਲਾਈ 1710 ਈ. ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਿਹਾਦ ਛੇੜਨ ਲਈ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡਾ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੋਹਰੀ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸੀ[1204]- **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੧੯੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੮੪.

ਮੁਹੰਮਦਯਾਰ

ਨਵਾਬ ਅਬਦੁੱਲਾ ਖਾਂ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੫੦੨3.

ਮੁਹੱਯਲ ਦੀਨ ਪੀਰ

ਮਦੀਨੇ ਦੇ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਪੀਰ- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੧੨**/੪੪੩.

ਮੁਹਰੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ, ਰੰਧਾਵਾ ਗੋਤ ਦਾ[1205]- **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੨੪**/੫੫੪-੫੬2, **ਪ੍ਰ.੨੭**/੬੦੪.

ਮੁਹਾਰਨੀ

[1202] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 980.

[1203] ਉਹੀ, ਪੰ. 139.

[1204] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 199 (ਫੁਨੇ.)।

[1205] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 979.

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਬਾਰਾਂ ਅੱਖਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸਹਿਤ ਵਰਣਮਾਲਾ[1206]- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੩੦**/੮੮੩.

ਮੁਹਾਲ

ਕੈਂਥਲ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ- **ਗਗ.੪: ਉ.੪**/੧੮੦੧2.

ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ[1]

ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ' ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ[1207]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੭.

ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ[2]

ਜੀਂਦਪਤੀ ਗਜਪਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧2.

ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ[3]

ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਤੀ ਹਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਦਾ ਪੋਤਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੭3.

ਮੁਹਿਰ ਸਿੰਘ[4]

ਭਦੌੜੀਏ ਸ. ਬਿੱਘਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੪੧, ੪੩.

ਮੁਹੀਤਾਜਮ ਤਾਰੀਖ

ਤਾਰੀਖ ਦੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੫੭.

ਮੁਕਤਸਰ/ਮੁਕਤਿਸਰ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ । ਇਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਰੋਵਰ 'ਮੁਕਤਸਰ' ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਂ 'ਖਿਦਰਾਣਾ' ਸੀ[1208]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੨. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੧; **੧੭**/੨੨੫-੨੮੫ (ਮੁਕਤੇਸਰ2, ਟਿਬੀ, ਮੁਕਤ ਸਰੋਵਰ). **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੫੩-੫੬2 (ਮੁਤ ਸਰੋਵਰ2, ਮੁਕਤਸੇਰ3, ਖਿਦਰਾਣਾ2). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੪. **ਭੰਗੂ: ੧੫੫**/੪੦੨. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰ.੧੩**/੪੫੦. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੬੭**/੧੬੬੦-੭੦3 (ਸਰ ਖਿਦਰਾਣਾ, ਤਾਲ ਖਿਦਰਾਣਾ); **ਪ੍ਰ.੬੮**/੧੬੭੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੮੧੯.

ਮੁਕੇਰੀਆਂ

1206 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 979.

1207 ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 68

1208 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 980.

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਨਗਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੮**/੧੮੭੧-੬੪3. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੩**/੨੮੨੯; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੨.

ਮੁਖਲਿਸ ਖ਼ਾਨ/ਮੁਗਲਸ ਖਾਂ

ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਸ਼ਾਹੀ ਬਾਜ਼ ਦੇ ਝਗੜੇ ਪਿੱਛੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ’ਤੇ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਇਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[1209]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੪੨੨; **੧੦**/੪੨੮-੩੦੫ (ਖਾਨ2) ੪੪੨-੪੩6 (ਖਾਨ8, ਬੀਰ); **੧੧**/੪੪੪; **੧੪**/੪੯੩-੯੫2; **੨੦**/੭੨੪-੨੫2; **੨੧**/੭੯੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੩-੫76; **ਪੂ.੨੫**/੫੬੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੧**/੧੮੯12.

ਮੁਖਲਸਗੜ੍ਹ

ਅਮੀਰ ਮੁਖ਼ਲਿਸਖ਼ਾਨ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਬਣਾਇਆ ਕਿਲ੍ਹਾ[1210]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੧**/੧੮੯੧; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੪ (ਗੜ੍ਹੀ).

ਮੁੱਖਾ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਜੀ ਦਾ ਮਸੰਦ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੨੫2.

ਮੁਖੀਆ[1]

ਮਾਲਵੇ ’ਚ 7ਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੇਵਕ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੦.

ਮੁਖੀਆ[2]

ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਕਪੂਰੇ ਬਿਰਾੜ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੫3.

ਮੁੰਗੀ ਪਟਨ

ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਵਿਜ਼ਗਪੱਤਮ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਗਰ[1211]- **ਸੂ.੧੦: ੨੮**/੪੨੪.

ਮੁੰਗੇਰ

[1209] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 983.

[1210] ਉਹੀ।

[1211] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 983.

ਮੁਨਿਆਰੇ, ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੰਗਾ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ- **ਸੂ.੧੦: ੧੧**/੧੧੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੪**/੬੮੫. **ਗਗ.੧:ਪੂ.੭**/੩੭੬. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫/** ੧੦੪੭.

'ਮੁਜੰਗ`

ਮੋਜੰਗ ਗੋਤ ਦੇ ਪਠਾਣ ਅਜੀਜ਼ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਮਹੱਲਾ, ਜੋ ਲਹੌਰ ਦਾ ਇਕ ਭਾਗ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਇਥੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੭੦ (ਮੁਜੰਗੀ).

ਮੁਜੱਫਰਪੁਰਿ

ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ-**ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੭; **ਉ.੪੮**/੨੫੦੨,੧੨

(ਮੁਜਫਰੱਰਨਗਰ).

ਮੁੱਠਯਾਂਵਾਲੇ

ਜਿਲ੍ਹਾ ਲਾਹੌਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਕਸੂਰ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ-**ਗਗ.੫: ੳ.੭**/੨੭੪੯.

ਮੁਦਕੀ

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਸੜਕ `ਤੇ ਹੈ। ਇਥੇ 18 ਦਿਸੰਬਰ ਸੰਨ 1845 ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ-**ਭੰਗੂ:੧੫੬**/੪੦੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੬; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੯

ਮੁਰਸ਼ਦਾਬਾਦ

ਵੇ. 'ਮਕਸੂਦਾਬਾਦ`

ਮੁਰਤਜਾ ਅਲੀ

ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਟੀ ਫਾਤਿਆ ਦਾ ਪਤੀ-ਮਿਹ.**੧: ੬**/੧੭.

ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਖ਼ਾਨ

ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਸੌਦਾਗਰ, ਜੋ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਇੱਕਠੇ ਹੋਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਖਰਚਾ ਭੇਜਦਾ ਸੀ-**ਭੰਗੂ:੮੩**/੧੯੯-੨੦੪2. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੨**/੨੦੬0,੬੫; **ਉ.੨੪**/੨੧੦੧,੨੧੮੪

ਮੁਰਾਦ ਬਖਸ਼

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਭਰਾ-**ਮਪ.ਵ: ੧੩੬**/੧੭੮.

ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ/ਮੋਰਾਦਾਬਾਦੈ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ, ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਅਸਥਾਨ।ਇਹ ਰਾਮਗੰਗਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਬਾਦ ਹੈ-**ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੫੧੧; **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯.

ਮੁਲਤਾਨ/ਮੁਲਤਾਨੁ/ਮੁਲਤਾਨਿ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ-**ਪੁਰਾ: ੫੫**/੧੯੯-੨੦13 **ਬਾਲਾ: ੪੯**/੩੮. ਮਿਹ.**੧: ੧੨੭**/੪੧੯3; **੧੨੮**/੪੨੩2; **੧੨੯**/੪੨੬; **੧੩੦**/੪੩੦; **੧੩੧**/੪੩੪; **੧੩੨**/੪੩੮; **੧੩੩**/੪੩੯; **੧੩੪**/੪੪੬; **੧੩੫**/੪੪੯. ਗਿਆ: ੫੧੯2, ੫੬੧2, ੬੦੦-੦17, ੬੦੯2. **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੮; **੩**/੪੨; **੧੦**/੧੪੦; **੨੧**/੨੭੯. **ਸੁ.੧੦:੪**/੫੧; **੨੪**/੩੭੧. **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੪; **੧੪**/੪੪3, **੧੯**/੫੩-੫੫4. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੬੩**/੪੨੪-੨੬3. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੫; **੨੦**/੫੩; **੫੮.੧**/੧੨੬; **੧੧੨**/੨੯੧; **੧੧੬**/੩੦੯; **੧੨੧**/੩੨੪; **੧੨੫**/੩੨੮; **੧੩੧**/੩੩੭; **੧੩੨**/੩੪੯; **੧੪੩**/੩੭੩; **੧੪੬**/੩੭੭; **੧੫੪**/੪੦੧. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੯.**/੪੦੯2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੨**/੨੦੬੧; **ਉ.੨੪**/੨੧੨੫; **ਉ.੩੫**/੨੨੭੨2; **ਉ.੩੬**/੨੩੧੬-੨੦5. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੫; **ਉ.੩੯**/੨੩੭੩; **ਉ.੪੪**/੨੪੪੭; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੪; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੦, ੨੬੮੦; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੦, ੫੪, ੬੦, ੭੦, ੯੦.

ਮੁਲਾਂ ਸਾਹ

ਸਾਈਂ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਦੇ ਚੇਲੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਚੇਲਾ-**ਮਪ-ਕ,ਭ-ਖ-੨/੨: ੭**/੪੩੧.

ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ

ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੋਹਾਲੀ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮੁਲਾਂਪੁਰ 'ਗਰੀਬਦਾਸ' ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਿਸਵਾਂ ਸੜਕ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ-**ਗਗ.੫: ਉ.੪੭**/੨੪੭੬.

ਮੂਸਨ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬.

ਮੂਸਾਂ

ਯਹੂਦੀ ਕੌਮ ਦਾ ਪੈਗੰਬਰ, ਜੋ ਈਸਾ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ 1200 ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ176- **ਕੁ.੧੦:** ੪/੫੨. **ਸੁ.੧੦: ੨੨**/੩੪੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੨੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੯; **ਪੂ.੫**/੩੫੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੬**/੧੯੬੩; **ਉ.੨੦**/੨੦੩੩; **ਉ.੨੧**/੨੦੪੮; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੫; **ਉ.੨੯**/੨੧੯੨; **ਉ.੩੫**/੨੨੭੯.

ਮੂਸੇਵਾਰ

ਮੂਸਾ ਰਾਠ ਇਕ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਉਸਦੀ ਮੰਗ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਵਿਆਹ ਲਈ ਸੀ। ਮੂਸੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਮੇਤ ਕੈਦ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਸਹਿਤ ਵਾਪਿਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਵਾਰ` ਦੀ ਧੁਨੀ `ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੪.

ਮੂਣਕ

ਪਾਤੜਾਂ ਤੋਂ ਟੋਹਾਨਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਕਸਬਾ, ਜੋ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈ-**ਭੰਗੂ: ੪੨**/੯੮. **੧੬੧**/੪੩੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੦**/੧੮੮੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੦.

ਮੂਰ

ਰਾਇ ਪਥੌਰਾ ਦੇ ਕੁਲ ਭੱਟ ਰਾਇ ਦੁਲੱਟ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ-**ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੨.

ਮੂਲ ਚੰਦ

ਬਠਿੰਡੇ ਦੇ ਸੇਠ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਦਾ ਪੁੱਤਰ। ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਬਨਣ ਵੇਲੇ ਅਨਾਜ ਭੇਜ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੨੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੬੬-੬੭ **(ਭਾ.ਮੂਲੇ5).**

ਮੂਲ ਰਾਜ

ਦੀਵਾਨ ਸਾਵਨ ਮੱਲ ਚੋਪੜੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਵਲੋਂ 'ਮੁਲਤਾਨ` ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਸੀ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੯੨-੯੩੫; **ਉ.੫੭**/੨੭੬੦.

ਮੂਲਾ[1]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਕਿਰਾੜ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਟਕੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ` ` ਮਰਣਾ ਸੋਚ ਅਤੇ ਜਿਉਣਾ ਝੂਠ ਹੈ` ` -**ਹਰਿ.੨:੧੯**/੧੬੪. **੧੮**/੧੬੩-੬੪8;

ਗਿਆ**:** ੪੨੬4, ੨੯2, ੫੧੮10; **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੭**/੭੫੪-੫੭19. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧; **ਪੂ.੧੪**/੪੫੯.

ਮੂਲਾ[2]

6 ਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ -**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਮੂਲਾ ਚੋਣਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਹੁਰਾ, ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- **ਪੁਰਾ: ੩**/੨੫. **ਬਾਲਾ: ੮**/੧੯੨-੯੫2; **੯**/੨੦੦-੦੧10; **੧੦**/੨੦੫-੧੦19 (ਮੂਲੇ ਚੰਦ3); **੧੧**/੨੧3੬; **੧੨**/੨੧੪14 (ਨਾਨਕ ਮੋਦੀ ਦਾ ਸੁਸਰਾ); **੧੩**/੨੧੯; **੩੨**/੨੯੮4; **੫੮**/੪੦੩-੦੪8 (ਚਾਚਾ ਮੂਲਾਂ); **੬੧**/੪੧੫; **੬੨**/੪੧੭-੧੮7 (ਮਹਤਾ ਮੂਲਾਂ). ਮਿਹ.**੧: ੧੧**/੨੯3 **ਚਤੁ.੩: ੩੩**/੪੬੭-੬੮4. ਗਿਆ**:** ੨੯੮ (ਖੜ੍ਰੀ). **ਗ.ਬਿ.ਵ: ੯**/੩੯੨. ਛਿਬਰ**: ੧**/੧੦; **੨**/੧੬. **ਮਪ.ਵ: ੧੧**/੩੮. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੯**/੮੭3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੭.

ਮੂਲੋਵਾਲ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਥਾਣਾ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਅਧੀਨ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਲਾਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ। 9 ਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੇ ਖਾਰੇ ਖੂਹ ਦਾ ਜਲ ਮਿੱਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯.

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ[1]

ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਘੁਮਿਆਰ ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਬਾਵਨੀ ਆ ਕੇ ਖਾਲਸਾਈ ਮਰਯਾਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੰਗੂ ਸ਼ਾਹੀ ਅਤੇ ਰਾਮਰਾਈਆਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦਾ ਸੀ-**ਭੰਗੂ: ੭੬**/੧੭੩;੭੫.

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ[2]

ਮਾਲਵੇ `ਚੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦਲ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ ਤੁੰਗ ਗੋਤ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ-**ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੧.

ਮੇਹਾ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਇਕ ਅਣਥੱਕ ਸੇਵਕ-**ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੬**/੬੩੯-੪੧੭. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੭.

ਮੇਦਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਰਾਜੇ ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਜੋ ਨਾਹਨ (ਸਾਰਮੌਰ) ਦਾ ਤੇਤੀਵਾਂ ਰਾਜਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਉਪਨਾਮ ਮਸਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੀ- **ਕੁ.੧੦: ੫**/੭੯ (ਨਾਹਨੀ ਰਾਜਾ). **ਸੁ.੧੦: ੫**/੮੦ (ਮਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਹਿਨੀ ਰਾਜਾ); **੬**/੯੪ (ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਹੀ, ਨਾਹਿਨ ਪਤੀ).**ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯-੭੮8(ਨਾਹਵੇਸ12); **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੩2 (ਭੂਪ**4**)

ਮੇਰਠ

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ- **ਭੰਗੂ: ੧੨੯**/੩੩੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੬੨; **ਉ.੪੪**/੨੪੫੨; **ਉ.੫੩**/੨੬੬੭; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੧.

ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ

ਮਜੀਠੀਏ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੋਤਰਾ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੭੯

ਮੈਣ ਦਾਬ

ਘੱਗਰ ਅਤੇ ਜਮਨਾ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਇਲਾਕਾ-**ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੪**/੨੪੫੪; **ਉ.੪੭**/੨੪੭੬,੮੦; **ਉ.੬੦**/੨੯੦੫.

ਮੈਯਾ

ਬਿਹਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਗੁ.ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਮਤ 1756 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਸੰਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ `ਤੇ ਕਾਇਮ ਸੀ-**ਸੁ.੧੦: ੧੧**/੧੬੧.

ਮੋਹਨ/ਮੋਹਣ[1]

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ 'ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ` -ਗਿਆ: ੬੨੮. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੫੭-੬੨26 (ਭਾਈ,ਮਸਤ ਅਲਮਸਤ, ਠਾਕੁਰ, ਅਲਖ ਪੂਰਾ, ਪੂਰਕ ਪੂਰਖ, ਪ੍ਰਭੂ); **੫**/੧੪੩-੫੪18; **੭**/੧੭੯2;

੮/੨੯੭-੯16; **੧੧**/੪੪੫/੪76 (ਮੋਹਨਰਾਇ); **੧੨**/੪੫੭-੬੬4; **੧੬**/੫੫੪. **੧੭**/੫੬੫. **ਮਪ.ਵ: ੩੩**/੭੩-੭੪2; **੩੫**/੭੫; **੫੨**/੯੩; **੫੩**/੯੫-੯੬7 (ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ); **੫੯**/੧੦੦-੦੨; **੭੫**/੧੧੭-੨੦7 **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੧**/੧੨੦੪2; **੧੨**/੧੨੬; **੧੭**/੨੨੭; **੧੮**/੨੩੧-੩213; (ਮੋਹਨ ਮਸਤਾਨ, ਪਰਮ ਅਵਧੂਤ2, ਅਉਧੂਤ, ਪੂਰਨ); **੩੨**/੨੭੬; **੧੧**/੩੪੮-੫੦4 (ਮੋਹਨ ਮਸਤਾਨ, ਮੋਹਨ ਮਸਤ ਪ੍ਰਬੀਨਾ); **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੭; **ਪੂ.੧੭**/੪੮੨ (ਮੋਹਣੇ); **ਪੂ.੨੪**/੫੬੩.

ਮੋਹਨ[2]

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੁਇਨੀ ਗੋਤ ਦੇ ਖੜ੍ਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਇ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਬਖਸ਼ੇ ਸਨ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੫7.

ਮੋਹਨ/ਮੋਹਣ[3]

6 ਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੪-੫੬2; **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯,੬੦੩; **ਪੂ.੨੮**/੬੧੩. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੭.

ਮੋਹਨ/ਮੋਹਣ[4]

ਰੂਪਚੰਦ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਫੂਲ ਦਾ ਦਾਦਾ ਚੌਧਰੀ ਮੋਹਨ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਵਡੇਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਮਹਿਰਾਜ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ-**ਭੰਗੂ: ੨੫**/੬੯; **੧੬O.੧**/੪੨੬5; **੧੬੦.੨**/੪੨੮-੨੯8; **੧੬੦.੩**/੪੩੦2.

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ[1]

ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਬਾਬੇ ਕੀ ਬੇਰ' ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੭੯,੮੪,੨੫੯੨-੯੩2.

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ[2]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਬਿੱਘਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੭.

ਮੋਹਰੀ

ਗੁ.ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ 'ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ' -ਗਿਆ: ੬੨੮ (ਮੁਹਰੀ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੫੭-੮੫31 (ਅਮਰ ਅੰਸ, ਅਲਮਸਤ ਮਸਤ, ਪੁਤ੍ਰ ਵਡਭਾਗ, ਗੁਰੂ ਅੰਸ ਮੋਹਰੀ); **੫**/੧੩੯-੫੪14;

੭/੧੭੬-੮੦੫; **੮**/੨੦੭-੦੯2, ੨੮੭-੯18,੩੦੭; **੯**/੩੮੪-੮੭2,੪੦੦,੪੦੬; **੧੨**/੪੬੪-੬੫2; **੧੬**/੫੫੪; **੧੭**/੫੬੫. ਛਿਬਰ: **੩**/੨੫-੨੯3; **੪**/੩੩-੩੪੫. **ਮਪ.ਵ: ੩੩**/੭੩-੭੪2; **੩੫**/੭੫; **੫੨**/੯੩-੯੪ (ਮੋਹਰੀ/ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ ਜੀ6); **੫੩**/੯੫-੯੬8; **੫੯**/੧੦੦-੦216; **੬੦**/੧੦੪; **੬੧**/੧੦੫; **੬੨**/੧੦੬; **੬੭**/੧੧੦-੧੧3; **੮੧**/੧੨੪ (ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਮੋਹਰੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੧**/੧੨੪2;**੧੨**/੧੨੬; **੧੭**/੨੨੭-੨੦2; **੩੨**/੨੭੩-੭੬7 (ਸਨਮੁਖ ਪੁਤ੍ਰ, ਪਰਮ ਪੁਣੀਤ, ਸੁਤ2); **੧**/੩੦੯-੧੦ (ਸ੍ਰੀ ਮੋਹਰੀ ਜੀ, ਮੋਹਰੀ ਸਾਹਿਬ2, ਸਾਹਿਬ ਮੋਹਰੀ ਦਇਆਲ); **੧੬**/੩੬੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੭; **ਪੂ.੧੭**/੪੮੨-੮੩2 (ਗੁਰ ਪੂਤ).

ਮੋਖਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਮੋਖੇ ਗੋਤ ਦੇ ਭਾਈ ਪੈੜਾ ਸਿੱਖ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੩.

ਮੋਚਨ ਕਪਾਲ

ਵੇਂ 'ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ' ਮੌਜੁੱਦੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵਾਰ

ਮੌਜਦੀਂ

ਵਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਲਕ ਰਾਇ ਕਮਾਲ ਦੀਂ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਮੌਜੁੱਦੀ, ਇੰਨਾਂ-ਹ ਦੇ ਜੰਗ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਧੁਨੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ 'ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਰਜ ਹੈ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੪.

ਮੋਤੀ ਬਾਗ

ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੋਤੀ ਬਾਗ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਹੈ-**ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੭.

ਮੋਮਨ ਖਾਂ

ਜ਼ਕਰੀਆਂ ਖ਼ਾਨ ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਫ਼ੌਜਦਾਰ, ਜੋ ਭਾਈ 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ' ਉੱਪਰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਚਾੜ੍ਹੀ ਫੌਜ਼ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ189-**ਭੰਗੂ: ੮੦.੨**/੧੮੯; **੮੦.੩**/੧੯੦6. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੩-

੫੮6; **ੳ.੩੨**/੨੨੪12 (ਦੁਸ਼ਟ). **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੩੧; **ੳ.੩੮**/੨੩੪੭2 (ਮੋਮਨ ਮੀਰ, ਲਹੌਰ ਮੀਰ); **ੳ.੩੯**/੨੩੬੪-੬੯ (ਮੋਮਨ ਮੀਰ4, ਮੀਰ ਮੋਮਨ ਦੁਸ਼ਟ2, ਹਾਕਮ ਬਾਲੀ ਦੁਸ਼ਟ ਅਨਯਾਈ).

'ਮੋਰੰਡਾ`

ਤਹਿਸੀਲ ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ ਦਾ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਮੋਰੰਡਾ` ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਚੰਡਾਲ ਜਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਨੀ ਖਾਂ ਸਨ-**ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੬ (ਮੋਰੰਡੈ, ਮੁਰੰਡੇ); **੧੩੬**/੩੫੭-੫੯4. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੦,੬੦੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੨2. **ਗਗ.੪: ੳ.੭**/੧੮੪੩. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੧**/੨੪੦੧-੦੩੫

ਮੋਲਕ

6 ਵੇਂ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ-**ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੬-੫੦੦5 (ਸਤ੍ਰ ਸੰਘਾਰ, ਸੂਰ, ਬਡੋ ਸਕਤੂ).

ਮੌਜ ਬਿਲਾਸ

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ 'ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ` ਦੀ ਕੋਈ ਰਚਨਾ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੫੭.

ਮੌਜੀ ਰੋਡੇ ਜੀ

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀਏ ਫਿਰਕੇ ਚੋਂ ਕੋਈ ਸਾਧੂ-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੫੮-੫੯ (ਮੋਜੀ ਰੋਡੇ ਜੀ, ਮੌਜੀ).

ਮੌਲਾ ਬਖਸ਼

6 ਵੇ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ 'ਮਾਤਾ ਕੌਲਾਂ` ਜੀ ਦਾ ਭਰਾ-**ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੩-੫੬2.

ਮੌੜ/ਮੌੜੀ

ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦੀ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਮੰਡੀ 'ਮੌੜ ਕਲਾਂ` -**ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੧੨,੧੫.

ਯਕੂਬ ਖਾਂ

ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾਪਤੀ-**ਗਗ.੪: ੳ.੩੬**/੨੩0੭. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੦**/੨੫੫੪2.

ਯਾਰ ਅਲੀ

ਕੰਧਾਰ ਦਾ ਪੀਰ (**ਵੇ**) 'ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ'.

ਯਾਰਕੰਦ

ਪੱਛਮ ਦਾ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ - **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੩੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੮.

ਯਾਰ ਖਾਂ

ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਦੀ ਦਾ ਮੁਸ਼ਾਹਿਬ[1212]- **ਬਾਲਾ: ੧੨**/੨੧੪5.

ਯੂਸਫ

ਮਿਸਰ ਰਾਜ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਇਹ ਯਅਕੂਬ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ ਅਤੇ ਇਬਰਾਹਿਮ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ[1213]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੬.

ਰਸਾਲ ਸਿੰਘ

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਜੋ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ ਨਾਲ ਆ ਕੇ ਮਿਲਿਆ ਸੀ- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੩.

ਰਹਿਰਾਸ/ਰਹੁਰਾਸ

ਇਕ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ਾਮ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਦਰ, ਸੋਪੁਰਖੁ, ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ, ਅਨੰਦੁ ਅਤੇ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ[1214]- **ਗਿਆ:** ੬੧੪. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੦2; **੯**/੩੩੩; **੧੦**/੪੨੮; **੧੨**/੪੬੯2; **੧੫**/੫੧੮; **੧੮**/੬੨੯-੩12; **੧੯**/੬੯੦. **ਸੁ.੧੦: ੬**/੯੬; **੯**/੧੩੦; **੨੧**/੨੭੭3, ੨੮੨, ੨੮੫. ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੮੧. **ਭੰਗੂ: ੧੧੭**/੩੧੦; **੧੩੮**/੩੬੦3; **੧੬੨**/੪੩੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੦. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੩; **ਪੂ.੩੧**/੯੨੩; **ਪੂ.੪੪**/੧੨੪੬3. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੮੪; **ਪੂ.੭੦**/੧੬੯੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੦; **ਉ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਰਹੀਮ ਦੀਂ

ਮੱਕੇ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਕਾਜੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ- ਮਿਹ.**੧: ੧੩੬**/੪੫੧.

ਰਕਾਬਗੰਜ

[1212] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1008.

[1213] ਉਹੀ, ਪੰ. 1010.

[1214] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1014.

ਰਕਾਬਗੰਜ ਗ੍ਰਾਮ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜਿਥੇ ਲਬਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁ. ਜੀ ਦੇ ਧੜ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ[1215]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੫2. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩੧.

ਰੰਗੂਨ

ਬਰ੍ਹਮਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੮੨੧.

ਰਜਾਦਾ

ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਚੋਂ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੪**/੪੬੦; **ਪੂ.੨੨**/੫੩੨-੩੬2; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੯ (ਰਜਾਦਾ ਜ੍ਵਾਨ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੩੨2.

ਮਾਈ ਰੱਜੀ

ਭਾਈ ਰੂਪ ਚੰਦ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਗੁੱਦੜ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੧.

ਰਣ ਸਿੰਘ

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀ 'ਘੜੂੰਏ' ਪਿੰਡ ਤੋਂ- **ਭੰਗੂ: ੧੩੬**/੩੫੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੪੦੧; **ਉ.੫੦**/੨੫੫੯.

ਰਣਜੀਤ/ਰਨਜੀਤ ਨਗਾਰਾ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਨਗਾਰਾ- **ਕੁ.੧੦: ੫/**੬੯-੭੧2. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੭੬3; **੬**/੧੦੨, ੧੧੧; **੧੦**/੧੨੬; **੧੩**/੧੮੭; **੧੫**/੨੧੭; **੧੬**/੨੪੫; **੧੮**/੨੭੦2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੯**/੧੩੨੬. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੬੪; **ਪੂ.੫੩**/੧੪੧੬; **ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪, ੫੮, ੬੨; **ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੨, ੭੮, **ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੪2, ੧੫੧੬; **ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੪, ੪੦.

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ[1]

ਸ਼ੇਰੇ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ- **ਭੰਗੂ: ੨**/੫2; **੪੮**/੧੦੮2. **ਗਗ.੧; ਪੂ.੨**/੩੧੩-੨੫ (ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ ਬਹਾਦਰ2, ਲਵਪੁਰਪਤਿ8, ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਹਰਿ, ਮਹਾਰਾਜ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ4, ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ, ਸਰਕਾਰ, ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ). **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੭੬-੭੭3. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੬੪;

1215 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1016.

ਉ.੫੧/੨੫੯੭, ੨੬੫੧; **ਉ.੫੨**/੨੬੫੭2 (ਮਹਾਰਾਜ10); **ਉ.੫੩**/੨੬੬੩-੮੫8 (ਲਵਪੁਰਿਪਤੀ4, ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸ4, ਮਹਾਰਾਜ3, ਮਹੀਪਨ ਮਹੀਪ); **ਉ.੫੪**/੨੭੦੦-੧੫2 (ਲਵਪੁਰਿਪਤੀ6, ਮਹਾਰਾਜਾ6, ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਮ੍ਰਿਗੇਸੈ3, ਲਾਹੌਰ ਮੌਰ); **ਉ.੫੫**/੨੭੧੯-੨੮4 (ਸਰਕਾਰ ਖਾਲਸਾ, ਲਵਪੁਰ-ਧਤਿ3); **ਉ.੫੬**/੨੭੩੩-੪੨2 (ਸਰਕਾਰ ਖਾਲਸੇ); **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬-੮੧10 (ਮਹਾਰਾਜ12, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ3, ਸਰਕਾਰ4); **ਉ.੬0**/੨੮੭੪-੨੯੨੮3 (ਲੌਪੁਰਪਤੀ2, ਮਹਾਰਾਜ7, ਲਹੌਰ ਮੌਰ).

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ[2]

ਭਰਤਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੫੪.

ਰਣਜੀਤ ਦੇਉ

ਜੰਮੂ ਪਤਿ ਦਲੇਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਇਹ ਪਿਉ-ਪੁੱਤਰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਲੜਦੇ ਸਨ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੭੯.

ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ

ਮਜੀਠੀਏ ਸ. ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੦-੭੩5 (ਜਰਨੈਲ ਕਾਦਰ, ਸਾਦਰ ਬਹਾਦਰ).

ਰਣਜੋਰ ਸਿੰਘ[1]

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੧.

ਰਣਜੋਰ ਸਿੰਘ[2]

ਕਹਿਲੂਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਕਰਨ ਲਈ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਵਿਚੋਂ ਇਕ- **ਭੰਗੂ: ੪੮**/੧੦੮2. **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੭੭.

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ[1]

ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭0੮3.

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ[2]

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਰਣਜੋਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੫੧3.

ਰਤਨ ਸਿੰਘ[1]

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਕਰਤਾ 'ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ'- **ਭੰਗੂ ੧**/੪; **੩.੧**/੯; **੩.੨**/੧੦; **੧੧**/੨੨; **੫੩**/੧੨੧; **੬੩**/੧੫੩; **੬੬**/੧੫੬; **੬੯.੨**/੧੬੫; **੭੨**/੧੬੮; **੭੬**/੧੭੫; **੮੪.੨**/੨੧੦; **੮੫.੧**/੨੧੨; **੮੮**/੨੨੦; **੮੯**/੨੨੨; **੯੩**/੨੩੭; **੯੫**/੨੪੪2; **੯੮**/੨੪੭; **੧੦੦**/੨੫੧; **੧੦੧**/੨੫੫2; **੧੧੦**/੨੮੫; **੧੧੨**/੨੯੯; **੧੧੪**/੩੦੨; **੧੧੫**/੩੦੫; **੧੩੫**/੩੫੫; **੧੩੬**/੩੫੯; **੧੪੦**/੩੭੦2; **੧੪੨**/੩੭੨; **੧੪੫**/੩੭੭; **੧੪੮**/੩੮੨; **੧੫੧**/੩੯੪; **੧੫੫**/੪੦੨-੦੪2; **੧੬੩**/੪੩੬2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧**/੩੦੯; **ਪੂ.੨**/੩੧੫-੨੭16 (ਮਝੈਲ, ਸਿਦਕੀ ਸੂਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ); **ਪੂ.੩**/੩੨੮-੩੦3 (ਕਵੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੦**/੧੫੫੨. **ਗਗ.੪: ੳ.੧੭**/੧੯੮੭. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੬੮; **ੳ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਰਤਨ ਸਿੰਘ[2]

ਬਘੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਰਾਜਾ- **ਸੂ.੧੦: ੨੪**/੩੮੦-੮੨ (ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਇ ਬਘੌਰ, ਬਘੌਰ ਨਰੇਸ).

ਰਤਨਹਾਜੀ

ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫਕੀਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਭਟਿੰਡੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਾਸ ਹੈ[1216]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੮**/੩੮੪.

ਰਤਨ ਕੌਰ

ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਸਰਦਾਰਨੀ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਨ 1811 ਨੂੰ ਪੁਨਰ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ[1217]- **ਗਗ.੫. ੳ.੫੩**/੨੬੭੭; **ੳ.੫੪**/੨੭੦੦-੦੧4.

ਰਤਨ ਚੰਦ

[1216] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 1021.

[1217] ਉਹੀ।

ਭਗਵਾਨ ਦਾਸ ਘੇਰੜ, ਰੁਹੇਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰਿਆ[1218]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੪**/੪੯੨-੫੦22 (ਘੇਰੜ ਪੂਤ/ਸੁਤ5). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੯ (ਰਤਨ ਚੰਦ, ਘੇਰੜ ਕਾ ਬੇਟਾ).

ਰਤਨ ਜਖਯ

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੫੬.

ਰਤਨਦੇਵ

ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਜੰਮੂ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੮੮.

ਰਤਨਮਾਲ/ਰਤਨਮਾਲਾ

ਸੌ ਸਾਖੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੋਥੀ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਂ[1219]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯0.

ਰਤਨ ਰਾਇ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਰਾਇ ਆਸਾਮਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਿਆ ਰਾਜ 'ਰਤਨ ਰਾਇ'[1220]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੮**/੧੩੦੭-੦੯3 (ਅਸਾਮਪਤਿ).

ਰਤਨਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬.

ਰਤੋ ਕੀ

ਤਹਿਸੀਲ ਪੱਟੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ਪੱਟੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਉਪਰ ਹੈ[1221]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੨; **ਉ.੨੧**/੨੦੫੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੭.

ਰਬਾਬਪੁਰ

[1218] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1021

[1219] ਉਹੀ।

[1220] ਉਹੀ।

[1221] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 188 (ਫੁਨੋ.)

ਲਾਹੌਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪਿੰਡ, ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਥੇ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜੇ ਤਕ 'ਗਊਬਧ' ਹੁੰਦਾ ਸੀ[1222]- ਗਿਆ: ੪੧੮.

ਰਵਾਲਸਰ

ਰਿਆਸਤ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਪਹਾੜ ਦੀ ਸਿਕੰਦਰ ਧਾਰਾ ਦਾ ਇਕ ਤਾਲ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਤੀਰਥ ਹੈ[1223]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੧**/੪੩੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੩**/੧੫੯੮.

ਰਵਿਦਾਸ/ਰਵਿਦਾਸ

ਬਾਣੀ ਕਰਤਾ ਭਗਤ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ- **ਬਾਲਾ: ੩੫**/੩੦੬; **੩੭**/੩੨੫2 (ਪੂਰਨ ਸਾਧੁ). ਮਿਹ.**੧: ੨੪**/੭੩; **੪੭**/੧੩੮; **੫੮**/੧੮੯; **੭੬**/੨੫੨; **੧੩੧**/੪੩੧. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੬. ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੭੨(ਰਵਿਦਾਸ ਭਗਤ ਚਮਿਆਰ, ਬਾਲਕ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੩੫੮ (ਰਵਿਦਾਸ ਗਿਆਨੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੯**/੭੧੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੯. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੬.

ਰਾਇ ਇਬ੍ਰਾਹੀਮ

ਕਪੂਰਥਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜਿਤਿਆ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੬.

ਰਾਇ ਸਿੰਘ

ਸ. ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਭੰਗੂ: ੨੩**/੬੪; **੯੨**/੨੩੧-੩੪2 (ਬਾਲਕ15); **੧੪੯**/੩੮੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੨੨-੨੪5 (ਬਾਲਕ10). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੫2.

ਰਾਇ ਕੱਲਾ

[1222] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 197.

[1223] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1025.

ਰਾਇਕੋਟ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਰਾਇ ਅਹਿਮਦ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਅਤੇ ਰਾਇ ਕਮਾਲੁੱਦੀਨ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ। ਰਾਇ ਕੱਲ੍ਹਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਗੁ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ[1224]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੮-੪੯3 (ਰਾਇ2), ੧੬੫੭-੫੮ (ਕੱਲ੍ਹੇ ਰਾਇ5). **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੫ (ਕੱਲ੍ਹਾ ਰਾਇ, ਰਾਇ).

ਰਾਇਕੋਟ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਜਗਰਾਉਂ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ 27 ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ 'ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ[1225]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੪੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੫੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੯**/੨੩੭੦; **ਉ.੪੦**/੨੩੭੬-੭੭2; **ਉ.੫੪**/੨੭੧੪; **ਉ.੫੮**/੨੮੦੦.

ਰਾਇ ਗੁਲਾਬ

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦਾ ਪੋਤਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੩-੯੫5. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੮.

ਰਾਇ ਜੋਧ

ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ 'ਮਹਿਰ ਮਿੱਠੇ' ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ (ਵੇਂ) 'ਜੋਧ ਰਾਇ'

ਰਾਇ ਪਥੌਰਾ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ, ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੬੦.੧**/੪੨੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੪**/੩੪੧. **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੧-੨੨੪ (ਮਹਾਰਾਜ2)

ਰਾਇਪੁਰ

ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਇਪੁਰ ਤੇ ਗੁਜਰਵਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪਿੰਡ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਨ[1226]- ਛਿਬਰ**:** **੧੧**/੧੩੨. **ਭੰਗੂ: ੭੩**/੧੭੦; **੧੨੨**/੩੨੫; **੧੩੨**/੩੩੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੭੭; **ਉ.੫੧**/੨੫੬੩.

[1224] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 1037.

[1225] ਉਹੀ।

ਰਾਇ ਬਲਵੰਡ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਰਾਗੀ ਜੋ ਭਾਈ ਸੱਤਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ- ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੮੨2.

ਰਾਇ ਬੀਰ

ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੬੦**/੨੯੨੧.

ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ

ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇ ਭੋਇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੱਟੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਪੁਰਾ: ੪**/੨੬-੨੭5; **੫**/੨੮3 (ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦੇਵ ਭੱਟੀ). **ਬਾਲਾ: ੩**/੧੭੭7 (ਰਾਇ ਜੀ2); **੪**/੧੮੨-੮੫5 (ਰਾਇ/ਜੀ28); **੫**/੧੮੭-੮੬3 (ਰਾਇ/ਜੀ18, ਭਯਾ ਜੀ); **੬**/੧੮੭-੮੮ (ਰਾਇ/ਜੀ10); **੭**/੧੮੯2 (ਰਾਇ/ਜੀ5); **੯**/੧੯੮-੨੦੪4 (ਰਾਇ/ਜੀ9); **੧੦**/੨੦੫-੦੬2 (ਰਾਇ/ਜੀ5); **੧੭**/੨੩੯-੪੧4 (ਰਾਇ/ਜੀ16); **੧੮**/੨੪੧-੪੫2 (ਰਾਇ/ਜੀ36); **੪੯**/੩੮੦;**੬੧**/੪੧੫. ਮਿਹ.**੧: ੯**/੨੪ (ਰਾਇ ਜੀ23, ਰਾਇ ਭੋਐ8, ਰਾਉ ਭੋਆ ਭਟੀ); **੧੦**/੨੭-੨੮ (ਰਾਉ ਭੋਆ, ਰਾਇ ਜੀ7); **੧੧**/੨੯ (ਰਾਇ ਭੋਏ). ਗਿਆ**:** ੨੮੦-੯੫13 (ਰਾਇ2, ਰਾਇ ਭੋਇ ਦਾ ਪੁਤ), ੫੧੩2. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੧-੫੩2 (ਸ਼ਾਹੁ2, ਰਾਇ9). **ਮਪ.ਵ: ੭**/੩੬ (ਰਾਇ ਕੇ ਰਾਜੇ5, (ਰਾਇ/ਜੀ4); **੮**/੩੭; **੯**/੩੭2; **੧੨**/੩੯. **ਮਪ-੨,ਭ.੧: ੨**/੭੧: **੭**/੮੨-੮੩2 (ਰਾਇ6)); **੮**/੮੫. **ਭੰਗੂ: ੮**/੧੦; **੧੫੬**/੪੧੩ (ਰਾਇ ਬੁਲਾਡੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੧-੫੪4 (ਰਾਇ4, ਹਾਕਮ, ਹਾਕਮ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ).

ਰਾਇ ਭੋਇ ਭੱਟੀ

ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਦਾ ਪਿਤਾ- **ਪੁਰਾ: ੧**/੧੭. ਮਿਹ.**੧: ੧੪੧**/੪੭੦; **੧੪੭**/੪੮੮. **ਚਤੁ.੩: ੭੧**/੬੦੭. ਛਿਬਰ**: ੧**/੯-੧੦3; **੧੪**/੧੫੨. **ਭੰਗੂ: ੧੦੩**/੨੫੯-੬੩2 (ਮੀਏਂ ਭੋਇ6).

ਰਾਇ ਮੱਲ

ਭਰਤਪੁਰ ਦੇ ਜਾਟ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਦਾ ਸਾਲਾ- **ਭੰਗੂ: ੧੩੧**/੩੩੫-੩੭2 (ਮਾਮਾ/ਮਾਮੋ2).

[1226] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 325 (ਫੁਨੋ.)।

ਰਾਹੋਂ

ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁਰਾਣਾ ਕਸਬਾ ਜੋ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਪੰਜ ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਹੈ[1227]- **ਭੰਗੂ: ੪੩**/੯੮. **ਗਗ.੪: ਉ.੯**/੧੮੬੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੮.

ਰਾਗਮਾਲਾ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਪੰਨਿਆਂ ਤੇ ਦਰਜ, ਭੋਗ ਦੇ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ 'ਰਾਗਮਾਲਾ' ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੧੫-੧੮4; **੮**/੨੦੮.

ਰਾਘੋ

ਰਘੁਨਾਥ ਰਾਓ, ਮਰਾਠਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਦੇ ਸੱਦੇ ਉੱਤੇ 1758 ਈ. ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਆਇਆ ਸੀ[1228]- **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੧੬; **੧੨੧**/੩੨੪; **੧੫੩**/੩੯੬2; **੧੬੧**/੪੩੧ (ਰਘੂ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੯੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੨-੦੫ (ਮਰ੍ਹਟਾ ਰਘੋ ਰਾਵ ਜੀ, ਰਾਵ ਰਾਘੋ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੪੮; **ਉ.੪੬**/੨੪੬੮-੬੯2.

ਰਾਜ ਸਿੰਘ

ਸੋਢੀ ਵਡਭਾਗ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ ਨੂੰ ਸਜਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਫਤਯਾਬਾਦੀ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੫.

ਰਾਜ ਕੌਰ[1]

ਗੁ. ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨੧**/੬੦੧.

ਰਾਜ ਕੌਰ[2]

ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੩**/੧੩੯੮-੧੪੦੫5 (ਤੀਯਾ3, ਮਾਤ6).

ਰਾਜ ਕੌਰ[3]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੧.

[1227] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 98 (ਫੁਨੇ.)।

[1228] ਉਹੀ, ਪੰ. 396 (ਫੁਨੇ.)।

ਰਾਜਗੜ੍ਹ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਫੂਲ, ਥਾਣਾ ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਦਾ ਪਿੰਡ[1229]- **ਭੰਗੂ: ੧੬੩**/੪੩੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੨ (ਰਾਜਗਢ).

ਰਾਜਗਿਰੀ

ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਗਯਾ ਸ਼ਹਰ ਤੋਂ 12 ਕੋਹ `ਤੇ ਇਕ ਨਗਰ[1230]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੭**/੩੭੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਰਾਜ ਤੀਰਥ

ਵੇ. 'ਪ੍ਰਯਾਗ'

ਰਾਜਪੁਰਾ[1]

ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿਰੀ ਅਤੇ ਜਮੁਨਾ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਨਗਰ- **ਸੁ.੧੦: ੬**/੧੧੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੪੨੪.**

ਰਾਜਪੁਰਾ[2]

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸੜਕ ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ 25 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੧੨੦**/੩੧੭.

ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਕੀ ਧਰਤੀ

ਬੀਕਾਨੇਰ ਦਾ ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਰ- **ਮਿਹ.੧: ੧੦੪**/੩੪੫.

ਰਾਜਾ ਸਾਂਹਸੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਰਾਜਾਸਾਂਸੀ ਏਅਰ ਪੋਰਟ ਹੈ[1231]- **ਭੰਗੂ: ੯੧**/੨੨੬. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੧**/੨੨੧੪. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੪੫, ੫੦.

ਰਾਜਾ ਬਹਾਦਰ

[1229] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1029.

[1230] ਉਹੀ।

[1231] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 226 (ਫੁਨੋ.)।

ਬੈਰਾੜ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਜਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੯.

'ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ'

ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ[1232]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੮ (ਰਾਜੰਦ੍ਰ ਹਰਿ, ਰਾਜੇ ਮ੍ਰਿਗੇਸ).

ਰਾਜੇ ਕੇ ਤਾਲ

ਅਟਾਰੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੪੨**/੨੪੧੮.

ਰਾਣਾ-ਰਾਮ

ਭਾਈ ਘਨੁਈਆ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੯.

ਰਾਣੀਆ

ਸਰਸਾ ਦੇ ਦਖਣ-ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਭੱਟੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ[1233]- ਭੰਗੂ: ੧੫੬/੪੧੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪/**੨੭੦੯, ੧੨.

ਰਾਣੀ ਸਦਾ ਕੌਰ

ਘਨਈਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੱਸ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੨-੬੫2.

ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ

ਪਿੰਡ ਚਾੜ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ) ਨਿਵਾਸੀ ਸ. ਮੰਨਾ ਸਿੰਘ ਅਉਲਖ ਜੱਟ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ[1234]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੯੪ (ਰਾਣੀ1); **ਉ.੫੭**/੨੭੫੫2.

ਰਾਣੇ-ਮਾਜਰੇ

[1232] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1030.

[1233] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 413.

[1234] ਉਹੀ, ਪੰ. 523.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਰ ਤੋਂ 99 ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ[1235]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੮**/੨੩੬੨.

ਰਾਮ-ਸਹਾਇ

ਸੰਪਰਦਾਇ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਗੁਰ ਭਾਈ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੭.

ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ

ਜੈਪੁਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੂਰਸੈਨ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਰਾਮਚਰਣ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਇਕ ਫਿਰਕਾ[1236]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੪.

ਰਾਮਸਰ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ 1659, 60 ਵਿਚ ਬਣਵਾਇਆ। ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਵਾਇਆ[1237]- **ਗੁ.ਬਿ.੬:** ੪/੮੮-੧੧੯9; **੫**/੧੨੧2; **੯**/੪੧੬; **੧੦**/੪੩੩2; **੧੮**/੬੧੧. **ਭੰਗੂ: ੧੧੬**/੩੦੬2 (ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੬; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੦੯, ੧੧.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ[1]

ਜੰਮੂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਇਹ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਿਆ[1238]- **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੩.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ[2]

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਿਲਹਖਾਨੇ ਦਾ ਸਿਕਲੀਗਰ ਸਿੱਖ- **ਕੁ.੧੦: ੭**/੧੦੧. **ਸੁ.੧੦: ੧੬**/੨੪੩.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ[3]

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਵੰਸ਼ 'ਚੋਂ, ਜੋ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੀ[1239]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੮**/੧੬੭੮-੭੯2; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੬-੦੭2, ੧੭੨੬-੨੭2.

[1235] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,*, ਪੰ. 1031.

[1236] ਉਹੀ, ਪੰ. 1033.

[1237] ਉਹੀ, ਪੰ. 77.

[1238] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 317.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ4

ਫੂਲਕੀਆ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਫੂਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਇਸ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਆ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕੀਤਾ[1240]- **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੭.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ5

ਮੀਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਰਾ- **ਭੰਗੂ: ੪੦**/੯੫.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ6

ਜੈਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਅਸਾਮ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ 'ਤੇ ਭੇਜਿਆ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ[1241]- **ਗਗ.੨: ੳ.੩੨**/੮੪੯.

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ

ਕੋਟਲੀ ਫਕੀਰਚੰਦ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਇਕ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ[1242]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੭੬; **ੳ.੫੨**/੨੬੦੩-੫੧16 (ਰਾਮ ਸਿੰਘ10, ਬੇਦੀ ਰਾਮ ਮ੍ਰਿਗੇਸ4, ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬ4, ਗੁਰ ਅੰਸਹਿ7, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ6).

ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ/ਗੁ

ਇਹ ਭੈਰਵ ਠਾਟ ਦੀ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਨ ਰਾਗਿਨੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤੀਕ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸਦਾ 18ਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[1243]- **ਬਾਲਾ: ੧੮**/੨੪੧; **੨੬**/੨੭੨; **੩੮**/੩੩੪. ਮਿਹ.**੧: ੬੮**/੨੨੨; **੧੧੮**/੩੯੨; **੧੧੯**/੪੦੧; **੧੨੩**/੪੧੦; **੧੨੪**/੪੧੧; **੧੫੦**/੫੦੮. **ਹਰਿ.੨: ੧**/੨; **੨੧**/੧੭੫; **੬੩**/੩੫੨. **ਚਤੁ.੩: ੧**/੩੫੮; **੩**/੩੬੬; **੪**/੩੬੮. ਗਿਆ**:** ੨੫੮, ੩੭੧, ੩੮੦, ੪੨੭-੨੮2, ੪੫੫, ੪੬੩, ੪੬੬, ੫੬੮, ੫੯੬, ੬੦੧, ੬੦੪,

---

[1239] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1033.

[1240] ਉਹੀ

[1241] ਉਹੀ।

[1242] ਉਹੀ, ਪੰ. 1034.

[1243] ਉਹੀ।

੬੦੬. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੩**/੫੧; **੪**/੯੭3, ੧੦੫-੧੦੯3; **੭**/੨੦੦; **੮**/੨੩੬, ੩੯, **੯**/੩੯੭; **੧੬**/੫੪੦. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੨੯**/੧੭੫; **੩੪**/੨੩੮; **੩੫**/੨੬੭-੭੦3. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੯੧

ਰਾਮਕੀ

ਭਗਤ ਜਲ੍ਹਨ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਮਪ.ਵ:੮੭**/੧੩੧-੩੩3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੮**/੪੩੮2.

'ਰਾਮ ਕੁੰਵਰ'

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਭੂਸ਼ਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਸੀ[1244]- **ਕੁ.੧੦: ੪**/੬੪ (ਰਾਮ ਕੁਬਰ) **੮**/੧੨੨; **੧੦**/੧੪੨. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੭੦; **੧੭**/੨੫੨. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੯-੮੪ (ਰਾਮ ਕੌਰ2, ਰਾਮ ਕੁਇਰ); **ਪੂ.੪੭**/੧੨੯੧-੯੩2. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੯**/੨੧੭੪. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੮**/੨੭੮੩-੮੪ (ਰਾਮ ਕੌਰ5).

ਰਾਮ ਕੌਰ[1]

ਦਇਆ ਰਾਮ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਲੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੭੮.

ਰਾਮ ਕੌਰ[2]

ਸ. ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਰੋੜ ਸਿੰਘੀਏ ਦੀ ਪਤਨੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੭੭.

ਰਾਮਗੜ੍ਹ/ਗਢ

ਸੰਮਤ 1803 ਵਿਚ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਾਸ ਕੱਚਾ ਵਲਗਣ 'ਰਾਮ ਰਾਉਣੀ` `ਤੇ ਰਚਿਆ। ਫੇਰ ਇਕ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ 'ਰਾਮਗੜ੍ਹ` ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ[1245]- **ਮਪ.ਵ: ੬੯**/੧੧੨ (ਰਾਮੇ ਰਮਿਨੀ, ਰਾਮਗੜ੍ਹ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੫**/੩੨੪ (ਰਾਮਗੜ੍ਹ, ਰਾਮ ਰਮਨੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੭. **ਗਗ.੪: ੳ.੩੬**/੨੩੧੧-੧੨3. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੦**/੨੩੮੨.

ਰਾਮਜੀ ਮਲੁ

[1244] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1034

[1245] ਉਹੀ।

ਬੀਬੀ ਅਮਰੋ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ) ਜੀ ਦਾ ਪਤੀ- **ਛਿਬਰ: ੨**/੧੫; **੧੪**/੧੪੭3 (ਖਤ੍ਰੀ).

ਰਾਮਤੀਰਥ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅੱਠ ਕੁ ਮੀਲ ਦੀ ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ ਸੀਤਾ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਲਵ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ ਨਾਲ ਇਥੇ ਰਹੀ ਸੀ[1246]- ਛਿਬਰ**: ੧੪**/੧੪੮. **ਭੰਗੂ: ੮੮**/੨੧੭; **੯੨**/੨੩੩.

ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ/ਸਤਿਗੁਰੂ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਚੌਥੀ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ- **ਗਿਆ:** ੬੨੭-੨੮2 (ਸੋਢੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਮਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸੋਢੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ). **ਗੁ.ਸੋ: ੧**/੩; **੨**/੭. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੨-੧25 (ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ2, ਅਭਿਰਾਮ, ਪੂਰਣ ਕਾਮ, ਗੁਰ2); **੨**/੩੪-੩੬2; **੩**/੪੧-੪੯3 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ4, ਪਿਤਾ6, ਦਯਾਧਾਰਿ, ਮਹੇਸ਼ ਏਸ਼); **੪**/੬੧-੧੧੪12 (ਗੁਰ4, ਪਿਤਾ4, ਗੁਰ ਪੂਰਾ); **੫**/੧੨੦-੪੭7; **੭**/੧੮੫-੯54 (ਜੇਠਾ ਭਾਈ, ਗੁਰ4); **੮**/੨੭੦-੯110 (ਗੁਰ/ਰੂ20, ਜੇਠਾ7, ਪਿਤਾ6, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪ੍ਰਭ ਭਗਵੰਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਿ, ਗੁਰ ਦੀਨਾਨਾਥ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਸੁਆਮੀ, ਘਟ-ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ, ਪ੍ਰਭ ਅਨਾਦਿ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ4, ਗੁਰੂ ਮੁਰਾਰੀ2); **੯**/੩੨੮, ੫੦, ੬੦; **੧੦**/੪੩੩; **੧੧**/੪੫੧-੫22; **੧੨**/੪੬੨-੬713 (ਦਾਸ, ਗੁਰੂ, ਬਡ ਗਿਆਨੀ); **੧੪**/੫੦੩; **੧੫**/੫੨੦-੨74 (ਗੁਰ2); **੧੬**/੫੩੦, ੩੮, ੫੫3 (ਸੇਵਦਕ); **੧੭**/੫੬੫; **੧੮**/੬੦੪-੧121 (ਦਯਾਸਿੰਧ ਗੁਰ, ਗੁਰ18, ਸਹਿਵਾਦੀ, ਸੁਖਧਾਮ, ਪ੍ਰਭ/ਭੂ10, ਮੁਰਾਰਿ, ਸੁਖਦਾਇ); **੧੯**/੬੬੫; **੨੦**/੭੦੮; **੨੧**/੭੪੯, ੯੨. **ਕੁ.੧੦: ੫**/੬੭; **੮**/੧੨੩; **੨੧**/੨੮32. **ਸੁ.੧੦: ੧**/੫ (ਸਤਿਗੁਰ, ਜਗਤਾਰਕ ਸੋਢੀ); **੪**/੪੮; **੫**/੭੨, ੮੪; **੧੪**/੧੯੮ (ਸੋਢੀ ਰਾਮਦਾਸ); **੧੬**/੨੩੮; **੧੭**/੨੬੨. ਛਿਬਰ**: ੧**/੮ (ਗੁਰੂ); **੩**/੨੫-੩੦13 (ਲਾਲਾ ਜੀ); **੪**/੩੨-੩311 (ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਾਹਿਬ); **੫**/੩੫-੩੭3 (ਗੁਰੂ, ਸਾਧ ਫਕੀਰ, ਸਰੀਣ2); **੬**/੪੬-੪੯5 (ਸਤਿਗੁਰੂ); **੯**/੬੮-(ਚਉਥੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ); **੧੦**/੯੫2, ੧੧੬; **੧੩**/੧੪੨,

[1246] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 217 (ਫੁਨੋ.)।

੫੩. **ਮਪ.ਵ: ੩੩**/੭੪; **੩੫**/੭੫-੭੮2 (ਗੁਰੂ ਜੀ, ਜੇਠਾ/ਜੀ18); **੪੦**/੮੪-੮੫ (ਜੇਠਾ ਜੀ15, ਆਗਿਆਕਾਰੀ, ਬਡਾ ਭਗਤ); **੫੬**/੯੯2 (ਜੇਠਾ ਜੀ4); **੫੯**/੧੦੦-੦29 (ਜੇਠਾ ਜੀ6); **੬੦**/੧੦੪-੦੫2 (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹਿ, ਸਾਹਿਬ4, ਸਤਿਗੁਰ); **੬੧**/੧੦੫ (ਸਤਿਗੁਰ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਸਾਹਿਾਬ2); **੬੨**/੧੦੬-੦77 (ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸਾਹਿਬ2, ਸਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ2); **੬੩**/੧੦੭-੦੮2 (ਸਾਹਿਬ3); **੬੪**/੧੦੮ (ਗੁ./ਸ੍ਰੀ ਗੁ.ਜੀ4); **੬੫**/੧੦੮-੦੯ (ਸਾਹਿਬ8, ਮਹਾਰਾਜ, ਮਹਾਪੁਰਖ); **੬੬**/੧੦੯-੧੦ (ਸਤਗੁਰ5); **੬੭**/੧੧੦ (ਸਾਹਿਬ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧**/੨੭੯-੮੦ (ਸਤਿਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ, ਪੂਰਨ ਸਿੰਧ ਸਮਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਦਇਆਲ, ਦਿਆਲ3, ਸਤਿਗੁਰ3, ਪ੍ਰਭ, ਪੂਰਨ ਅਲਖ, ਲਾਲ ਦਇਆਲ, ਗੁਰ4, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਗੁਨ ਸਾਗਰ); **੨**/੨੮੨-੮੪ (ਸਤਿਗੁਰ9, ਗੁਰ8, ਪ੍ਰਭ2, ਸੁਜਾਨ, ਸਾਚੇ ਪਾਤਸਾਹ, ਪ੍ਰਭ ਦੀਨ ਦਇਆਲ, ਗਿਆਨ ਰਵ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ, ਦਇਆਲ ਗੁਰ, ਗੁਰ ਦੀਨ ਦਇਆਲ); **੪**/੨੯੧-੯੬2 (ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ7, ਪ੍ਰਭ, ਦਇਆਲ ਗੁਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਦਇਆ ਸਿੰਧ, ਗੁਰ ਰਾਮਹਿ); **੬**/੨੯੯-੩੦੦ (ਸਤਿਗੁਰ7, ਪ੍ਰਭ ਦਇਆਲ2, ਗੁਰ ਕਰਤਾਰ, ਗਿਆਨ ਸਰੂਪ, ਪ੍ਰਭ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਕਰਨਹਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ); ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ, ਪ੍ਰਭ ਕਰਨਹਾਰ, ਸਤਿਗੁਰ ਦਇਆਲ), **੧**/੩੦੯2 (ਗੁਰ ਰਾਮਹਿ, ਸਤਿਗੁਰ2. **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੨: ੧**/੭੨੨. **ਭੰਗੂ: ੧੨**/੨੨; **੭੨**/੧੬੭; **੭੫**/੧੭੨ (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ); **੧੦੨**/੨੫੮; **੧੦੬**/੩੦੬. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੧੨; **ਪੂ.੩**/੩੩੦; **ਪੂ.੪**/੩੪੫; **ਪੂ.੬**/੩੬੨2; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੯ (ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ, ਗੁਰੂ); **ਪੂ.੧੭**/੪੮੧-੯੦10 (ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ, ਗਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ, ਗੁਰ ਚੌਥੇ10, ਗੁਰ ਚਤੁਰਥ4, ਗੁਰ ਸਰਬੱਗ, ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਅਭਿਰਾਮੀ, ਗੁਰਿ16, ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ4); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੩-੯੫2 (ਗੁਰ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੮ (ਚਤੁਰਥ); **ਪੂ.੨੮**/੬੦੮2 (ਦਾਸਨ ਸੁਖਦ ਹੁਲਾਸ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੧; **ਪੂ.੩੩**/੯੯੨; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੩੩; **ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੨2 (ਗੁਰ ਸੋਢੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੧**/੧੭੩੭; **ਉ.੩**/੧੯੧੩; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੯; **ਉ.੧੯**/੨੦੧੬; **ਉ.੩੫**/੨੨੭੨. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੧**/੨੩੯੪, ੨੪੦੬-੦੭ (ਗੁਰੂ, ਗੁਰਦੇਵ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ).

"ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਸੰਬਧੀ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਪਗ 550 ਹਵਾਲੇ ਗਿਆਨਰਤਨਾਵਲੀ, ਗੁਰਬਿਲਾਸ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਰਾਮਦਾਸ, ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ/ਸਤਿਗੁਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਗੁਰ, ਪ੍ਰਭੂ, ਜੇਠਾ, ਗੁਰ ਸੋਢੀ, ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਪਿਤਾ, ਦਯਾਧਾਰਿ, ਪ੍ਰਭ ਭਗਵੰਤਾ, ਦਯਾਸਿੰਧ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਮੁਰਾਰੀ ਅਦਿ ਬੇਅੰਤ ਰੂਪ ਹਨ।"

ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ/ਪੁਰਿ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੱਕ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਕਾਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋ ਗਿਆ[1247]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧**/੧੩, ੧੭੨; **੭**/੧੯੪; **੯**/੩੩੫; **੧੦**/੪੨੫-੩੧3; **੧੧**/੪੫੩; **੧੯**/੬੩੭; **੨੧**/੭੬੬. ਛਿਬਰ: **੫**/੩੭, ੪੦; **੬**/੫੩3; **੯**/੬੫; **੧੩**/੧੪੨-੪੩3; **੧੪**/੧੪੮2, ੧੫੩. **ਮਪ.ਵ: ੮੩**/੧੨੬; **੮੫**/੧੪੧. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੩**/੩੧੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨**/੪੦੨; **੪**/੪੧੫; **੫**/੪੧੭; **੭**/੪੩੪; **੮**/੪੩੮-੩੯; **੯**/੪੪੦. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੮੮੨. **ਪੂ.੩੩**/੯੯੪-੯੫2; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੭੯. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੨. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੦. **ਗਗ.੫ ਉ.੫੮**/੨੭੮੪; **ਉ.੫੯**/੨੮੩੯3.

ਰਾਮਦਾਸੀ ਬੀਬੀ

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਭਣੈ ਦਾ ਨਾਂ- **ਛਿਬਰ: ੪**/੩੨.

ਰਾਮਦਿਆਲ/ਰਾਮ ਦਯਾਲ

ਰਾਇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀਓ, ਲਾਲਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦਾ ਵਕੀਲ ਸੀ, ਜੋ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤਾਂ ਪਾਸ ਸੁਨੇਹਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ[1248]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੭**/੪੧੮-੧੯2 (ਵਜ਼ੀਰ2); **੧੫੮**/੪੧੯-੨੨6 (ਵਜ਼ੀਰ/ਬਜੀਰ10). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩੩-੪੦3 (ਦਿਵਾਨ2).

ਰਾਮਦਿਤਾ

ਬਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ ਦਾ ਖਿਡਾਵਾ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੪੩**/੧੨੧੫.

[1247] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1035.

[1248] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰਨਾ 418 (ਫੁਨੇ.)

ਰਾਮਦੇਵਾ

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਘੋੜਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੪੦.

ਰਾਮਪੁਰ[1]

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਬੁਸ਼ਹਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ[1249]- **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੧.

ਰਾਮਪੁਰ[2]

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਰੁਹੇਲਖੰਡ ਦੀ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਿਆਸਤ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਕੋਸੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ[1250]- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੮**/੨੫੧੨.

ਰਾਮਪੁਰ[3]

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਪਾਇਲ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਦੋਰਾਹਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਸਰਹੰਦ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[1251]-**ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੪੧-੪੩3.

ਰਾਮਰਾਇ

ਮਾਤਾ ਕੋਟ ਕਲਿਆਣੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ 1703 ਵਿਚ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹੋਇਆ[1252]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੭; **੮**/੨੪੦2, **੮**/੨੪੪3. **ਸੂ.੧੦: ੧**/੬ (ਰਾਮਦਾਸ2). ਛਿਬਰ: **੮**/੬27 (ਨੈਦਾਨ ਬਾਲ ਇਆਨਾ, ਧੀਰਜਵਾਨ, ਸਾਂਤਕੀ ਸਰੀਰ, ਭਾਈ ਜੀ); **੯**/੬੬, ੭੫. **ਮਪ.ਵ: ੧੧੬**/੧੬੨-੬੫ (ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਜੀ21, ਸਾਹਿਬ3, ਰਾਮਰਜੀ, ਰਾਮ ਰਾਜਾ8, ਕਮਾਲ2); **੧੨੦**/੧੬੮-੭12 (ਰਾਮ ਰਾਜਾ/ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਰਾਜਾ10, ਸਾਹਿਬ, ਸੇਵਕ, ਬਛੇਰਾ, ਸਤਬਾਜ ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੮**/੫੭੮-੮੦3 (ਪ੍ਰਭ, ਹਿੰਦੂ ਫਕੀਰ, ਬਡ ਸਾਹਰੀ, ਰਾਮਦਾਸ2, ਅਵਤਾਰ, ਰਾਜਾ ਰਾਇ4, ਕਾਮਲ ਵਲੀ, ਦਿਆਲ2, ਕਾਮਲ ਫਕੀਰ);

[1249] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1035.

[1250] ਉਹੀ।

[1251] ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.330.

[1252] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1035.

੧/੬੦੧; **੨**/੬੦੬2; **੩**/੬੧੪-੧੬4 (ਰਾਮਰਾਜਾ ਜੀ3, ਸਾਹਿਬ, ਸਾਹਬ ਕਰਾਮਾਤ); **੪**/੬੨੦. **ਭੰਗੂ: ੧੩**/੨੭2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੦**/੯੦੨-੦੫9 (ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਪੁੱਤ੍ਰ, ਗੁਰ ਸੁਤ5, ਗੁਰੂ3); **ਪੂ.੩੨**/੯੪੩-੭੯15 (ਬਡ ਸੁਤ, ਪੀਰ, ਕਪਟੀ, ਅਜ਼ਮਤ ਵਲੀ); **ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੧-੦੫2; **ਪੂ.੩੫**/੧੦੪੨2; **ਪੂ.੪੮**/੧੩੧੩. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯4 (ਪੀਰ ਬਲੀ); **ਪੂ.੫੧**/੧੩੭੨-੭੭7 (ਪੀਰ ਫਕੀਰ ਸ਼ਕਤਿ ਬਡਵਾਨ, ਅਤਿ ਰਥੀ); **ਪੂ.੫੨**/੧੩੮੨-੮੯10; **ਪੂ.੫੩**/੧੩੯੮-੧੪੧੬20 (ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰੂ9). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੯**/੨੫੩5; **ਉ.੫੯**/੨੮੪੨-੪੩7 (ਗੁਰ4).

ਰਾਮਰੌਣੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਬਣਾਈ ਇਕ ਰਾਉਣੀ (ਕੱਚੀ ਕੰਧ ਦੀ ਓਟ) **(ਵੇ.)** 'ਰਾਮਗੜ੍ਹ' **ਭੰਗੂ: ੨੨**/੬੦ (ਰੌਣੀ); **੧੧੬**/੩੦੬-੦੭3 (ਰੌਣੀ2 ਰਾਮਗੜ੍ਹ); **ਗਗ.੪: ਉ.੩੬**/੨੩੧੧.

ਰਾਮਾ

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਚੌਧਰੀ ਫੂਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ (**ਵੇ.**) 'ਰਾਮ ਸਿੰਘ4'- **ਭੰਗੂ: ੩੩**/੮੫; **੧੬੧**/੪੩੧3

ਰਾਮਾਇਣਿ

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰਾਮਾਇਣ ਆਦਿ ਕਵੀ ਬਾਲਮੀਕਿ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ[1253]- ਗਿਆ**:** ੨੨੦, **ਸੁ.੧੦: ੧੬**/੨੪੫. ਛਿਬਰ**: ੧**/੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧**/੩੧੦.

ਰਾਮਾ ਸੂਹੜੀ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਦਾਨੀ ਦਾ ਪਤੀ- **ਮਪ.ਵ: ੩੩**/੭੫; **੪੦**/੮੪-੮੫2; **੫੯**/੧੦੦-੦੪3. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨**/੧: ੯/੧੦੬; **੧੫**/੨੧੮-੧੯7.

ਰਾਮਾ ਕੰਗ

ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਪਾਰ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਕੋਈ ਸੇਵਕ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੦.

ਰਾਮਾ/ਰਾਮਾ ਖਤ੍ਰੀ

[1253] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ., 1036.

ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਅਨੰਤੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ[1254]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੭੦-੭੨5 (ਸਰੀਣ), ੩੮੨-੯੮20; **੧੭**/੫੬੫2, ੮੫-੮੬6 (ਬਾਬੇ ਸਸੁਰ), ੫੯੪; **੨੦**/੭੦੬, ੦੯; **੨੧**/੭੬੭-੬੯6, ੭੭੪, ੯੪. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੮.

ਰਾਮਾ/ਰਾਮਾ ਝਿੰਗੜ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਨਾ ਜੀ- **ਬਾਲਾ: ੯**/੧੯੭-੨੦੦11 (ਰਾਮਾ ਨਾਨਾ5); **੧੦**/੨੦੫-੦੭2.

ਰਾਮਾਨੰਦ

ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਦਾ ਆਚਾਰਯ। ਇਸ ਭਗਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ[1255]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੯੬. ਛਿਬਰ: **੧੦**/੯੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੨੦. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੩੫੮2 (ਸੰਤ ਬਿਨਾਨੀ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੮; **ਪੂ.੪**/੩੪੨; **ਪੂ.੬**/੩੬੯2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੯**/੧੩੩੭.

ਰਾਮਾਨੁਜ

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ। ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ 1073 ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਕਾਂਚੀਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਪਾਸ ਕੇਸ਼ਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ[1256]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੩**/੩੩੮2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੨੦੩.

ਰਾਮਾ ਰੰਧਾਵਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਤਲਵੰਡੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਾਮਾ ਰੰਧਾਵਾ ਜੋ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਮੁਖ਼ਬਰੀ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ[1257]- **ਭੰਗੂ: ੯੧**/੨੨੬3; **੯੨**/੨੩੦; **੧੧੨**/੩੦੦. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੨**/੨੦੬੫; **ੳ.੩੧**/੨੨੧੪ (ਚੌਧਰੀ ਰੰਧਾਵਾ ਰਾਮਾ); **ੳ.੩੫**/੨੨੯੪-੯੬6. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੧**/੨੫੬੮.

ਰਾਮੇਸ੍ਵਰ

[1254] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ., 1036.

[1255] ਉਹੀ।

[1256] ਉਹੀ।

[1257] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 226 (ਫੁਨੇ.)।

ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਪਾਮਬਨ ਦੀਪ ਵਿਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ। ਜਿਸ ਉਪਰ 100 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਮੰਦਰ ਹੈ। ਮੰਦਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਬਸਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਰਾਮੇਸ੍ਵਰ ਹੋ ਗਿਆ[1258]- **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰੂ.੩੯**/੧੧੨੧ **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੫੮.

ਰਾਮੋ

ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਜੋ ਡਰੌਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਸਾਂਈਦਾਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਸੀ[1259]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੧੨-੧੬5 (ਬਹਨ5, ਦਾਸਿ, ਦਾਰਾ, ਤ੍ਰਿਯ), ੩੨੯-੩੪6, ੩੯੨; **੧੭**/੫੬੯; **੧੯**/੬੩੯, ੬੪੭-੫੦6 (ਪਯਾਰੀ). **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੨੩**/੫੪੫.

ਰਾਵੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਦਰਿਆ- **ਪੁਰਾ: ੩੨**/੧੦੫; **੩੭**/੧੩੫; **੪੧**/੧੪੬2; **੫੬**/੨੦੧. **ਬਾਲਾ: ੭੧**/੪੩੭. ਮਿਹ.**੧: ੧੨੭**/੪੧੯; **੧੪੭**/੪੮੮; **੧੫੩**/੫੧੬ (ਰਾਵੀ, ਦਰੀਆਵ). **ਹਰਿ.੨: ੧੨**/੧੪੩ (ਦਰੀਆਓ/ਦਰੀਆਵ5); **੨੦**/੧੬੭-੬੮2 (ਦਰੀਆਵ5); **੨੨**/੧੭੯; **੪੩**/੨੬੦; **੫੫**/੩੨੯; **੫੬**/੩੩੩ (ਦਰੀਆਵ). **ਚਤੁ.੩: ੫**/੩੭੦3; **੧੧**/੩੮੮; **੧੯**/੪੧੪2; **੨੫**/੪੩੨. ਗਿਆ: ੨੯੯, ੫੧੨-੧੪4, ੬੧੫, ੬੨੩. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੦2; **੭**/੨੦੨-੦੪3; **੮**/੨੭3, ੨੯੩; **੯**/੩੦੮, ੩੫੬, ੩੬੨; **੧੬**/੫੩੪-੩੯4, ੫੫੨-੫੩3; **੧੯**/੬੫੬-੬੧4, ੬੭੦2; **੨੦**/੭੨੨. **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੧. ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੫੨-੫੩ (ਐਰਾਪਤਿ, ਰਾਵੀ), ੧੮੪. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੭; **੨੦**/੫੬. **ਮਪ.ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੨੨**/੩੯੪. **ਭੰਗੂ: ੮੩**/੨੦੧; **੧੧੨**/੨੯੩; **੧੧੯.੧**/੩੧੩; **੧੪੪**/੩੭੪; **੧੫੪**/੪੦੧2. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੪**/੩੪੪ (ਐਰਾਵਤੀ); **ਪ੍ਰੂ.੧੨**/੪੩੭ (ਐਰਾਵਤੀ); **ਪ੍ਰੂ.੧੮**/੪੯੪2; **ਪ੍ਰੂ.੨੦**/੫੧੬; **ਪ੍ਰੂ.੨੩**/੫੪੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੪**/੨੦੯੦, ੯੨; **ਉ.੩੩**/੨੨੪੮; **ਉ.੩੫**/੨੨੮੫-੮੭2. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੩; **ਉ.੪੬**/੨੪੭੪; **ਉ.੫੨**/੨੬੦੪, ੨੬੨੨2; **ਉ.੫੩**/੨੬੭੩; **ਉ.੫੪**/੨੬੯੭.

[1258] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1037.

[1259] ਉਹੀ।

ਰਿਖਭਾਦੈ

ਜੈਨ ਤੀਰਥੰਕਰ 'ਰਿਖਭਦੇਵ'-**ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੮.

ਰਿਖੀਕੇਸ਼

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਨਗਰ[1260]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੩੬. **ਭੰਗੂ: ੭**/੧੭. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੬੬.

ਰਿਗੁਵੇਦੁ

'ਵੇ.' 'ਚਾਰ ਵੇਦ'।

ਰਿਵਾਰੀ 'ਰਿਵਾੜੀ'

ਗੁੜਗਾਵਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਬੰਬੇ ਬਰੌਦਾ ਸੈਂਟ੍ਰਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਸੰਗਮ ਅਸਥਾਨ ਹੈ[1261]- **ਸੁ.੧0: ੨੪**/੩੭੧.

ਰੁਸਤਮ ਖਾਂ/ਖਾਨ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਕਾਜੀ[1262]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੯੪-੩੦੧2 (ਕਾਜੀ29); **੯**/੩੬੨ (ਕਾਜੀ2, ਦੁਸ਼ਟ2); **੧੦**/੪੩੪; **੧੨**/੪੭੭. ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੧੧-੧੨2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੧-੪੩2 (ਕਾਜ਼ੀ9); **ਪੂ.੨੪**/੫੫੩. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੩; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੩; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੫. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੩੧, ੩੪; **ਉ.੫੦**/੨੫੫੯2; **ਉ.੫੭**/੨੭੬੯.

ਰੁਸਤਮ ਰਾਇ

ਬਿਦਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਜਨਵਾਰਾ ਨਗਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਭਰਾ- **ਸੁ.੧0: ੩੧**/੪੪੮.

ਰੁਹਤਾਸ/ਰਉਤਾਸ/ਰਵਤਾਸ

[1260] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ.17 (ਫੁਨੋ.)

[1261] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1040.

[1262] ਉਹੀ, ਪੰ. 1041.

ਜਿਹਲਮ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ[1263]- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੦੦. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੮**/੩੬੯. **ਭੰਗੂ: ੧੪੩**/੩੭੪; **੧੪੫**/੩੭੫3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੫ (ਰੁਤਾਸ). **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੪੮੯ (ਰੁਤਾਸ); **ਉ.੫੨**/੨੬੨੧ (ਰੁਤਾਸ).

ਰੁਹੀਲਾ

ਅਸਲ ਨਾਂ 'ਰੁਹੇਲਾ', ਜੋ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਮਿਟਾ ਕੇ ਭਗਵਾਨਦਾਸ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ[1264]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੬੨; **੧੩**/੪੮੭-੮੯2; **੧੪**/੪੯0 (ਰੁਹੇਲਾ); **੧੫**/੫੧੫ (ਰੁਹੇਲਾ2); **੧੭**/੫੯੪ (ਰੁਹੇਲਾ). ਛਿਬਰ: **੬**/੫੦. **ਮਪ.ਵ: ੮੨**/੧੨੫-੨੬2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨**/੪੦੧2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੩੮; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੮-੫੯2.

ਰੁਕਨਦੀਨਿ

ਕਾਅਬੇ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਜ਼ੀ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਾਅਬੇ ਵੱਲ ਪੈਰ ਕਰਕੇ ਸੁੱਤੇ ਸਨ- **ਪੁਰਾ: ੫੧**/੧੮੫-੯੧ (ਕਾਜੀ ਰੁਕਨ ਦੀਨਿ3, ਸ਼ੇਖ ਰੁਕਨਦੀ, ਕਾਜੀ). ਗਿਆ: ੫੨੮, ੬੦੨-**ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੪**/੩੧੫-੨੯10 (ਕਾਜੀ10); **੪੫**/੩੫੫; **੪੬**/੩੫੭-੬੨੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੩ (ਰੁਕਨਲ ਦੀ ਕਾਜੀ, ਮੌਲਵਿ).

ਰੁੱਘਾ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਨਿਗਾਹੀਆ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੮-੭੯3.

ਰੁਡਯਾਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 16 ਕਿ.ਮੀ. ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਚੁਗਾਵਾਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਉੱਪਰ ਸਥਿਤ ਇਕ ਪਿੰਡ[1265]- **ਭੰਗੂ: ੯੨**/੨੩੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੩੨**/੨੨੨੪ (ਰੁਟਯਾਲਾ).

ਰੁਦਰ ਯਾਮਲ

[1263] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰਨਾ 374 (ਫੁਨੇ.)।

[1264] ਉਹੀ, ਪੰ. 1041.

[1265] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰ ਕਿਤ,* ਪੰ. 234 (ਫੁਨੇ.)।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਾਂ **ਗਗ.੫: ਉ.੫੮**/੨੭੮੯.

ਰੂਸ

ਇਕ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਹੈ[1266]- ਗਿਆ**:** ੪੨੫. **ਕੁ.੧੦:** ੧੦/੧੪੭. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪.

ਰੂਪਚੰਦ, ਭਾਈ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿਚ 1631 ਈ. ਨੂੰ ਭਾਈ ਰੂਪਾ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ[1267]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੮**/੬੩੩; **੧੯**/੬੪੨-੪੩ (ਰੂਪਚੰਦੁ, ਬਡੋ ਭਗਤੁ), ੬੫੨3 (ਰੂਪੇ2, ਭਾਈ ਰੂਪਾ), ੬੬੧-੬੪8; **੨੦**/੬੯੪2, ੭੦੪-੦੯2; **੨੧**/੭੬੭-੮੭3 (ਰੂਪ3, ਭਾਈ ਰੂਪਾ). **ਕੁ.10: ੧੮**/੨੩੫-੩੬2. **ਮਪ.ਵ:੧੦੯**/੧੫੬-੫੭ (ਰੂਪਾ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੯**/੫੪੧-੪੪ (ਰੂਪਾ5, ਸੰਧੂ2); **੧੦**/੫੪੬. **ਭੰਗੂ: ੨੪.੧**/੬੬; **੨੬**/੬੯ (ਰੂਪੇ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੩ (ਰੂਪੇ); **ਪੂ.੨੩**/੫੪੫; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੦-੭੧ (ਰੂਪਾ5); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੯ (ਰੂਪਾ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੧**/੯੧੦ (ਰੂਪਾ). **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੮੪; ਉ.੬/੧੮੩੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੦/੩੨੫.

ਰੂਪਾ ਡੋਗਾਰਾ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਖਿਡਾਵਾ- **ਭੰਗੂ: ੫**/੩੮-੪੦3 (ਰੂਪਾ/ਰੂਪੈ6, ਡੋਗਰਾ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੦**/੫੧੦.

ਰੂਮ

ਰੋਮ ਅਤੇ ਤੁਰਕੀ ਦਾ ਇਲਾਕਾ- **ਗਿਆ:** ੫੩੨. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੯੪. **ਕੁ.੧੦: ੧੧**/੧੬੨; **੧੬**/੧੯੭. **ਸੁ.੧੦: ੬**/੧੧੧; **੧੪**/੨੦੦. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧:੪੫**/੩੫੦2; **੪੬**/੩੫੮; **੪੭**/੩੬੬. **ਭੰਗੂ: ੧੫੫**/੪੦੪. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੮**/੧੫੦੨; **ਪੂ.੬੨**/੧੫੮੪.

[1266] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1044.

[1267] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 66 (ਫੁਨੇ.)।

ਰੇਉਦੇ

ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਗਰ- **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੪.

ਰੋਸ਼ਨ ਸਿੰਘ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ ਜਿਸ ਨੇ, ਗੁ. ਜੀ ਦਾ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ- **ਕੁ.੧੦: ੨੦**/੨੬੮-੬੯2 (ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ ਦਾਸ). **ਸੁ.੧੦: ੧੭**/੨੫13; **੨੬**/੪੧12.

ਰੋਸ਼ਨ ਖਾਂ

ਮੁਗਲ ਸੈਨਾਪਤੀ ਜਹਾਂਦਾਰ ਖਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੧**/੧੮੯੬.

ਰੋਸਾ ਸਿੰਘ

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਗੀ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੫੯.

ਰੋਹਟਾ

ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਮਲੋਹ, ਥਾਣਾ ਨਾਭਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ[1268]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੪**/੧੦੦੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੭੪.

ਰੋਹਤਕ

ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ 44 ਮੀਲ ਹੈ[1269]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੨੯.

ਰੋਹੇਵਾਲਿ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਲ ਇਕ ਪਿੰਡ, ਪੋਥੀ ਮਿਹਰਵਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘੇ ਸਨ[1270]- ਮਿਹ.**੧: ੧੫੧**/੫੧੧. ਚਤੁ.੩: **੭੧**/੬0੭.

ਰੋਹੇਲ ਖੰਡ

[1268] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1048.

[1269] ਉਹੀ।

[1270] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 203.

ਯੂ.ਪੀ. ਦਾ ਇੱਕ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਦਾਉਂ, ਬਿਜਨੌਰ ਅਤੇ ਬਰੇਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ[1271]- **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੨.

ਰੋਚਾ ਸਿੰਘ

ਰੋਚਾ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ਾਰਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੋਸਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸੰਮਤ 1745 ਬਿ. ਵਿਚ ਜਨਮਿਆ ਅਤੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ[1272]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੪**/੧੯੨੫.

ਰੋਪਰ/ਰੋਪੜ

ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੂਪਨਗਰ, ਜੋ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਇੱਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ[1273] **ਕੁ.੧੦: ੩**/੪੭. **ਸੁ.੧੦: ਪ੍ਰ**/੫੯; **੧੪**/੨੦੨; **੨੧**/੩੧੦; ੨੮-੨੯2. ਛਿਬਰ: **੯**/੭੦2; **੧੦**/੧੧੩2. **ਭੰਗੂ: ੧੮.੨**/੪੪-੪੬3; **੨੧.੧**/੫੫2; **੩੭**/੮੯2; **੧੫੪**/੪੦੦. **ਗਗ.੧; ਪ੍ਰ.੨੭**/੬੦੦-੦੪੫. **ਗਗ.੨: ਪ੍ਰ.੩੨**/੯੨੭-੨੮2; **ਪ੍ਰ.੩੪**/੧੦੦੯; **ਪ੍ਰ.੪੭**/੧੨੯੨. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੧**/੧੩੬੫; **ਪ੍ਰ.੬੩**/੧੬੦੮; **ਪ੍ਰ.੬੪**/੧੬੧੦, ੧੯, ੨੨; ਪ੍ਰ.੪੭/੧੨੯੨. **ਗਗ.੩: ਪ੍ਰ.੫੧**/੧੩੬੫; **ਪ੍ਰ.੬੩**/੧੬੦੮; **ਪ੍ਰ.੬੪**/੧੬੧੦, ੧੯, ੨੨; **ਪ੍ਰ.੬੬**/੧੬੫੦-੫੧2; **ਪ੍ਰ.੬੮**/੧੬੮੧. **ਗਗ.੪: ਉ.੬**/੧੮੨੦, ੨੬2; **ਉ.੮**/੧੮੫੬, ੬੦; **ਉ.੯**/੧੮੬੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੯੯2.

ਰੋੜਾਂਵਾਲਾ

ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਰੋੜਾਂਵਾਲਾ' ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੭**/੨੧੫੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੫੯.

ਰੋੜੀ[1]

[1271] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰਨਾ 1041.

[1272] ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ* (ਜਿ. ਚੌਥੀ), ਪੰ. 1925 (ਫੁਨੇ.)।

[1273] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1050.

ਸੈਦਪੁਰ (ਏਮਨਾਬਾਦ) ਵਿਖੇ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਵਿਛਾਈ ਕਰਕੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ 'ਰੋੜੀ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ[1274]- **ਭੰਗੂ: ੮੨.੧**/੧੯੭; **੧੦੩**/੨੬੧ (ਰੋੜ); **੧੧੧**/੨੮੮. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੨.

ਰੋੜੀ[2]

ਫਰੀਦਕੋਟ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਫਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਥੇ ਬਿਰਾਜੇ ਸਨ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੫.

ਲਹਰਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ' ਮਹਿਰਾਜ ਅਤੇ ਲਹਿਰਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਸੀ[1275]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੭੩.

ਲਹਿਣਾ

ਵੇ. 'ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਗੁਰੂ'

ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ[1]

ਸੁਧਾਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ **ਗਗ.੫: ਉ.੫੦**/੨੫੫੯.

ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ[2]

ਮੀਰ ਸਾਂਹਚੀ ਨਾਲ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ ਦਾ ਸਾਥੀ, ਬਣੀਏ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖ ਸੂਰਮਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੪੭. ੫੧੭; **ਉ.੫੩**/੨੬੫੩-੫੫੩.

ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ/ਲੈਹਣਾ ਸਿੰਘ[3]

ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਸ. ਅਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤ, ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ 1843 ਈ. ਨੂੰ ਸ. ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਟਿੱਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ[1276]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੮੬; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬-੪੯6.

[1274] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1050.

[1275] ਗਿ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 853.

[1276] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 140.

ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ[4]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮੀ ਅਹਿਲਕਾਰ, ਸ. ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਦਾ ਸਪੁੱਤਰ[1277]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੭**/੨੭੬੮-੭੦੩.

ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ[5]

ਖਮਾਣੋਂ ਨਿਵਾਸੀ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੬**/੨੭੩੪.

ਲਹੌਰ/ਲਾਹੌਰ/ਲਵਪੁਰ

ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਨਗਰ-**ਪੁਰਾ: ੩੭**/੧੩੫; **੪੧**/੧੪੨-੪੬5. ਮਿਹ.**੧: ੪੦**/੧੧੨੪. **ਹਰਿ.੨: ੧੦**/੧੩੮; **੨੨**/੧੭੯; **੨੩**/੧੮੨; **੬੨**/੩੪੮; **੬੪**/੩੫੫. **ਚਤੁ.੩: ੧**/੩੫੮; **੮**/੩੭੮; **੧੦**/੩੮੫2; **੧੧**/੩੮੮; **੪੨**/੫੧੮2 (ਸਹਰ2); **੪੩**/੫੧੯; **੬੦**/੫੬੭; **੬੧**/੫੬੯; **੬੬**/੫੮੪. ਗਿਆ**:** ੨੯੯-੩੦੧2, ੪੧੬. **ਗੁ.ਸੋ: ੧੧**/੬੮ (ਗੜ੍ਹ ਲਾਹੌਰ). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੩**/੫੦2; **੪**/੧੦੨-੧੭9; **੬**/੧੬੦; **੭**/੧੮੧-੯੪10; **੮**/੨੨੫, ੨੬੬-੩੦੧12; **੯**/੩੪੭-੬26; **੧੦**/੪੨੭-੩੪5; **੧੨**/੪੭੭; **੧੫**/੫੧੨; **੧੭**/੫੯੪-੯੫2; **੧੯**/੬੫੩-੬੪6; **੨੦**/੭੨੧. **ਕੁ.੧੦: ੧**/੨੦; **੨**/੨੮; ੮/੧੧੪; **੯**/੧੨੯; **੧੦**/੧੪੧; **੧੧**/੧੬੮; **੧੩**/੧੭੬; **੧੪**/੧੭੯; **੧੮**/੨੪੦; **੨੧**/੨੭੯, ੯੦, ੯੪2. **ਸੁ.੧੦: ੫**/੫੮-੫੯4, ੮੮; **੬**/੧੧੬; **੭**/੧੧੮; **੮**/੧੨੬; **੧੨**/੧੭੪; **੧੪**/੧੯੯; **੧੬**/੨੩੭; ੪੮; **੨੦**/੨੮੯; **੨੪**/੩੭੧; **੨੫**/੩੮੪; **੨੬**/੩੯੮-੯੯4. ਛਿਬਰ**: ੧**/੭-੯2; **੩**/੨੫2; **੪**/੩੨4; **੫**/੩੬-੪17; **੬**/੪੬-੫੬5; **੧੦**/੯੪6; **੧੪**/੧੪੦-੫38. **ਮਪ.ਵ:੩੫**/੭੫; **੩੮**/੮੨; **੪੦**/੮੪ (ਲਹਉਰ); **੪੨**/੮੬; **੪੯**/੯੧ (ਲਹਉਰ); **੭੪**/੧੧੬; **੮੦**/੧੨੩; **੮੧**/੧੨੪-੨੫3; **੮੩**/੧੨੬; **੮੫**/੧੨੮-੩੦2; **੮੬**/੧੩੦-੩੧2; **੮੭**/੧੩੧-੩੩3; **੮੮**/੧੩੩-੩੫ (ਲਹਉਰ3); **੧੧੪**/੧੬੦; **੧੧੬**/੧੬੫. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੧੩**/੨੧੧2. **੨੫**/੨੫੬; **੧੦**/੩੪੪; **੧੫**/੩੬੩-੬੫4; **੨੨**/੩੯੪-੯੫2. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੨**/੪੦੦-੦੧2; **੩**/੪੦੪-੦੫2; **੬**/੪੨੩-੨੯4; **੧੧**/੪੫੫; **੧੮**/੫੮੭-੮੮6. **ਭੰਗੂ: ੪**/੧੦; **੧੨**/੨੨; **੧੬**/੩੪;

[1277] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 140.

੧੭/੪੦; **੨੦**/੫੩; **੪੨**/੯੭; **੪੩**/੯੯; **੪੭**/੧੦੨; **੫੩**/੧੧੬-੨15; **੫੮.੧**/੧੨੬2; **੫੮.੨**/੧੨੯-੩੪5; **੫੮.੩**/੧੩੪-੩੬4; **੫੮.੪**/੧੩੬; **੬੮**/੧੫੮; **੭੯**/੧੮੨; **੮0.੧**/੧੮੫-੮੬3; **੮੧**/੧੯੪; **੮੩**/੧੯੮-੨੦੪11; **੮੪.੨**/੨੦੮-੧੧2; **੮੫.੧**/੨੧੧; **੮੮**/੨੨੦2; **੮੯**/੨੨੧-੨੩4; **੯੧**/੨੨੫-੨੬5; **੯੨**/੨੨੭-੩੦2; **੯੩**/੨੩੫. **੯੪**/੨੩੯; **੯੫**/੨੪੦3; **੯੭**/੨੪੭; **੯੮**/੨੪੮. **੧੦੧**/੨੫੧; **੧੦੫**/੨੭੨2; **੧੦੬**/੨੭੩-੭੪4; **੧੦੮**/੨੮੦-੮23; **੧੧੦**/੨੮੫; **੧੧੧**/੨੮੫; **੧੧੫**/੩੦੩-੦੪3; **੧੧੯.੧**/੩੧੨-੧੪3; **੧੧੯.੨**/੩੧੫2; **੧੨੧**/੩੨੪3; **੧੨੩**/੩੨੭; **੧੨੪**/੩੨੭; **੧੨੫**/੩੨੮; **੧੨੭**/੩੨੯; **੧੨੯**/੩੩੦; **੧੩੦**/੩੩੨; **੧੩੧**/੩੩੩; **੧੩੨**/੩੩੮-੪੯4; **੧੩੮**/੩੬੦2; **੧੪੦**/੩੬੫4; **੧੪੩**/੩੭੩3; **੧੪੪**/੩੭੫2; **੧੪੬**/੩੭੭; **੧੫੦**/੩੮੩2; **੧੫੧**/੩੮੮; **੧੫੪**/੩੯੮-੪੦17; **੧੬੩**/੪੩੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੦-252 (ਲਵਪੁਰ/ਪੁਰਿ10); **ਪੂ.੪**/੩੪੪; **ਪੂ.੫**/੩੫੫; **ਪੂ.੬**/੩੬੩ (ਲਾਹੌਰ, ਲਵਪੁਰ); **ਪੂ.੧੨**/੪੩੭ (ਲੈਪੁਰ); **ਪੂ.੧੪**/੪੬੦; **ਪੂ.੧੬**/੪੭੭2; **ਪੂ.੧੭**/੪੮੦-੯੦4 (ਲਾਹੌਰੰ4); **ਪੂ.੧੮**/੪੯੪- ੯੮4; **ਪੂ.੧੯**/੫੦੧-੫੦੪8; **ਪੂ.੨੦**/੫੧੦-੧੭3 (ਲਵਪੁਰ2); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੨; **ਪੂ.੨੨**/ ੫੩੩-੩੭2 (ਲਵਪੁਰ2); **ਪੂ.੨੩**/੫੩੮2; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੩-੫੭2; **ਪੂ.੨੫**/ ੫੭੦-੭੬5; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੬-੮੭2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੨੯**/੮੬੮ (ਲੈਪੁਰ); **ਪੂ.੩੦**/੮੮੭-੮੮2; **ਪੂ.੩੭**/ ੧੦੬੭; **ਪੂ.੩੮**/੧੦੮੫-੮੮9; **ਪੂ.੪੦**/੧੧੪੮; **ਪੂ.੪੨**/੧੧੮੧; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੨. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੯**/੧੫੨੪; ੨੬; **ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮; **ਪੂ.੭੧**/੧੭੦੭. **ਗਗ.੪: ਉ.੭**/੧੮੪੧-੪੩2; **੮**/੧੮੫੮-੬੦3; **ਉ.੧੨**/੧੯01; **ਉ.੧੩**/੧੯0੯; **ਉ.੧੪**/੧੯੨੧, ੩੩2; **ਉ.੧੫**/ ੧੯੪੫-੫੦3; **ਉ.੧੬**/੧੯੫੮; **ਉ.੧੮**/੧੯੯੩, ੨੦੦੯-੧੦ (ਲੇਪੁਰਿ2), ੨੦੧੫, ੨੦੧੯ (ਲੈਪੁਰ); **ਉ.੨੧**/੨੦੪੨-੫੫3 (ਲਵਪੁਰ2); **ਉ.੨੨**/੨੦੬੧; **ਉ.੨੩**/੨੦੭੦-੭੮7; **ਉ.੨੪**/੨੦੮੧-੨੧੦੭10 (ਲਵਪੁਰਿ8) **ਉ.੨੫**/੨੧੧੭, ੨੮-੨੯ (ਲਵਪੁਰਿ2); **ਉ.੨੬**/ ੨੧੪੮ (ਲਵਪੁਰਿ); **ਉ.੨੮**/੨੧੬੩-੬੪ (ਲੈਪੁਰ4); **ਉ.੨੯**/੨੧੮੮4; **ਉ.੩੦**/ ੨੧੯੯-੨੨੦੬4 (ਲੈਪੁਰਿ); **ਉ.੩੨**/੨੨੩੯; **ਉ.੩੩**/੨੨੫੧; **ਉ.੩੪**/੨੨੫੭, ੬੦ ੨੨੭੦-੭੧4; **ਉ.੩੫**/੨੨੭੨-੮੦6; **ਉ.੩੬**/੨੩੦੦-੨੩੨੦14 (ਲਵਪੁਰ). **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੧-੩੩10; **ਉ.੩੮**/੨੩੪੭,

੫੫2, ੬੧2; **ਉ.੩੯**/੨੩੭੩; **ਉ.੪੦**/੨੩੭੭; **ਉ.੪੧**/੨੩੯੪, ੨੪੦੬; **ਉ.੪੩**/੨੪੩੦; **ਉ.੪੪**/੨੪੪੭; **ਉ.੪੫**/੨੪੫੩, ੬੫ (ਲਵ-ਪੁਰਿ); **ਉ.੪੬**/੨੪੬੬-੭੪3; **ਉ.੪੭**/੨੪੭੪; **ਉ.੫੦**/੨੫੫੦; **ਉ.੫੧**/੨੫੭੮- ੭੯2; **ਉ.੫੨**/੨੬੪੭-੫੫7 (ਲੌਪੁਰ); **ਉ.੫੩**/੨੬੬੫, ੮੫ (ਲਵਪੁਰ2), ੨੬੯੪; **ਉ.੫੪**/੨੭੦੪; **ਉ.੫੫**/੨੭੨੦; **ਉ.੫੭**/੨੭੪੬-੭੩12 (ਲੌਪੁਰ, ਲਵਪੁਰ2); **ਉ.੫੯**/ ੨੮੫੫-੬੧3 (ਲੌਪੁਰ); **ਉ.੬੦**/੨੮੯੩.

'ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ'

ਲਹੌਰਾ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ, ਬੰਦਈ ਸਿੱਖ, ਸਰੋਵਰ ਵਿਚ ਪਾਈਆਂ ਪਰਚੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਏ ਬੰਦਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤੱਤ-ਖਾਲਸੇ ਨਾਲ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਸੀ[1278]- **ਭੰਗੂ: ੬੯.੨**/੧੬੩-੫੪ (ਲਾਹੌਰੋ ਸਿੰਘ ਕਲਾਲ3).

ਲਹੌਰੀ ਦਰਵਾਜਾ

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਲਹੌਰੀ ਦਰਵਾਜਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੮**/੨੫੧੩.

ਲਖਨਊ

ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਅਵਧ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੋਮਤੀ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਹੈ[1279]- **ਕ੍ਰ.੧੦: ੧੦**/੧੪੧. **ਭੰਗੂ: ੧੧੯.੧**/੩੧੨. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੦**/੪੧੯. **ਗਗ.੫: ਉ.੩੭**/੨੩੨੧-੨੨2.

ਲਖਨੌਰ

ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਥਾਣਾ ਘਨੌਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ[1280]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੫੧. **ਕ੍ਰ.੧੦:** ੩/੩੯, ੪੧੫. **ਸੁ.੧੦: ੪**/੪੮-੫੦3. ਛਿਬਰ**: ੧੦**/੯੪ (ਲਖਨਉਰ). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੫੯, ੬੩.

'ਲਖਪਤਿ ਰਾਇ'

[1278] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 163 (ਫੁਨੋ.)।

[1279] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1056.

[1280] ਉਹੀ।

ਲਖਪਤਿ ਰਾਇ ਕਲਾਨੌਰ ਦਾ ਖਤਰੀ, ਇਹ ਯਹੀਯਾ ਖ਼ਾਨ ਸੂਬੇਦਾਰ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੀ[1281]- **ਭੰਗੂ: ੮੮**/੨੧੭-੧੮ (ਲੱਖੂ/ਦਿਵਾਨ ਲੱਖੂ5); **੧੧੧**/੨੮੬-੮੯2; **੧੧੨**/੨੯੦-੯੯2 (ਖਤ੍ਰੀ, ਲੱਖੂ6, ਦੀਵਾਨ8); **੧੧੫**/੩੦੩-੦੫ (ਲੱਖੂ6) **ਗਗ.੪: ੳ.੨੮**/੨੧੬੨ (ਖਤ੍ਰੀ ਦੀਵਾਨ ਲਘੂ); **ੳ.੩੫**/੨੨੭੨-੮੫2 (ਲੱਖੂ11, ਦਿਵਾਨ4, ਲੰਖੂ ਕਮਜਾਤਿ, ਦੁਸ਼ਟ, ਪਾਪੀ2, ਲੱਖੂ ਦੁਸ਼ਟ10); **ੳ.੩੬**/੨੩੦੦-੧੦ (ਲਖੂ ਦੁਸ਼ਟ8, ਲੱਖੂ ਬਦਜਾਤ, ਲੱਖੂ5, ਲੱਖੂ ਮੱਲ). **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੩0 (ਲਖਪਤ3, ਲੱਖੂ ਦੁਸ਼ਟ); **ੳ.੪੦**/੨੩੯੨; **ੳ.੪੩**/੨੪੨੪; **ੳ.੫੪**/੨੬੯੭.

ਲਖਮੀਚੰਦ/ਲਖਮੀਦਾਸ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਪੁੱਤਰ-**ਪੁਰਾ: ੫**/੨੮. **ਬਾਲਾ: ੧੧**/੨੧੨; **੧੨**/੨੧੯; **੧੩**/੨੧੯; **੬੨**/੪੧੮-੧੯2; **੭੪**/੪੫੭. ਮਿਹ.**੧: ੨੨**/੬੬; **੨੪**/੭੩. **ਹਰਿ.੨: ੧੨**/੧੪੫. ਗਿਆ: ੨੯੫, ੫੧੩, ੫੧੬, ੫੬੪3, ੬0੯, ੬੨੩2, ੫੨੪-੨੬3. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੮੭; **੮**/੨੯੨; **੧੬**/੬੫੧-੫27 ਛਿਬਰ: **੧**/੧੦-੧27; **੨**/੧੬, ੨੧-੨22; **੩**/੨੫-੨੬3. **ਮਪ.ਵ: ੨੦**/੫.੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੬੫**/੪੩੮3. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੫**/੩੫੭ (ਲਖਮੀ।ਸੁ। ਚੰਦ); **ਪੂ.੯**/੪੧੧ (ਲਖਮੀ ਸਸੀ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੧**/੧੩੫੯. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੯**/੨੮੨੩ (ਲਖਮਸਸਿ2).

> "ਬਾਬਾ ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਨੂੰ ਜਨਮਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਗੁ.ਬਿ.੬, ਛਿਬਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੱਗਪਗ 55 ਹਵਾਲੇ ਲਖਮੀਦਾਸ, ਲਖਮੀਚੰਦ ਅਤੇ ਲਖਮੀਸਸਿ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।"

ਲਖਮੀਰ[1]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਮੇਹਾਂ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਿਸ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਭਾਈ ਮੇਹਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੰਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ[1282]- **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੪**/੬੪੧.

ਲਖਮੀਰ[2]

[1281] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1056.

[1282] ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ (ਭਾਗ/ਖੰਡ-੨/੨)* ਪੰ. 643 (ਫੁਨੇ.19)।.

ਲਖਮੀਰ ਰਾਇ, ਕਾਂਗੜ ਨਿਵਾਸੀ ਰਾਇ ਜੋਧ ਦਾ ਪੋਤਰਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਾਂਗੜ ਪਧਾਰਨ ਸਮੇਂ ਬੜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ[1283]- **ਭੰਗੂ: ੨੧.੧**/੫੪3; **੨੧.੨**/੫੯੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੪੬.

ਲਖਮੀਰ ਸਿੰਘ

ਅੰਮ੍ਰਿਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਘਰਯਾਲਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੰਧੂ ਜੱਟ[1284]- **ਭੰਗੂ: ੮੦.੧**/੧੮੫-੮੭2; **੮੦.੩**/੧੯੨-੯੩੫. **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੫੩, ੫੮.

ਲੱਖੀ

ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਇਕ ਵਪਾਰੀ ਸਿੱਖ-ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਵਣਜਾਰਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਧੜ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੧**/੧੧੭੪; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੯-੨੧3 (ਬਨਜਾਰਾ ਲੱਖੀ, ਗਯਾਨੀ). **ਗਗ.੫: ੳ.੪੯**/੨੫੩੧2.

ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤਹਿਸੀਲ ਕੋਟਕਪੂਰਾ, ਥਾਣਾ ਨੇਹੀਆਂ ਵਾਲਾ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਹੁਣ ਮਹਿਮਾ ਸਰਜਾ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗਲ ਦੇਸ਼ (ਮਾਲਵਾ) ਨੂੰ ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ ਦਾ ਵਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ[1285]- **ਕੁ.੧੦: ੧੮**/੨੩੦. **ਸੁ.੧੦: ੧੯**/੨੭੯; **੨੨**/੩੫੩. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੭; **੬੮**/੧੧੧. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੫੧**/੩੮੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੩**/੩੧੬. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੧੦**/੫੪੭; **੪**/੬੩੭-੩੮2. **ਭੰਗੂ: ੧੬0.੧**/੪੨੫-੨੭5. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੨੬੫. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੭**/੧੬੬੨. **ਗਗ.੫: ੳ.੪੧**/੨੩੯੬; **ੳ.੫੦**/੨੫੪੭.

ਲੱਖੂ

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ ਯੋਧਾ, ਜੋ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ[1286]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੯੭-੯੮12 (ਲੱਖੂ ਗੁਰਸਿੱਖ) ; **੨੦**/੭੩੬-੪੧2 (ਲੱਖੂ ਬੀਰ2); **੨੧**/੭੪੫. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੧੪; **ਪੂ.੨੬**/੫੯੭-੯੪5 (ਲੱਖੂਮਲ).

[1283] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 54 (ਫੁਨੇ.)।

[1284] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 185 (ਫੁਨੇ.)।

[1285] ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 318.

[1286] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1056.

ਲੱਖੋ, ਮਾਤਾ

ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ- **ਛਿਬਰ: ੩**/੨੪. **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧; ੩੨**/੨੭੬. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੫**/੪੬੬.

ਲੰਗਾਹ

ਪੱਟੀ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਢਿੱਲੋਂ ਜੱਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚੁਭਾਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਲਤਾਨੀਆ ਸੀ, ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹੋਇਆ[1287]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭੧੯੪;** ੮੨੭੧੨**; ੯**/੩੬੧-੬੨੬; **੧੮**/੬੨੬; **੨੧**/੭੮੨. **ਗਗ.੧: ਪ੍ਰੂ.੧੯**/੫੦੨.

ਲਛਮਨ ਰਾਮ

ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਦਾ ਚੇਲਾ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੪੯.

ਲਛਮੀ

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਟਹਿਲਣ- **ਛਿਬਰ: ੧੩**/੧੪੨.

ਲਛਮੀ ਨਰਾਇਣ

ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਜੈਨ ਖਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ[1288]- **ਭੰਗੂ: ੧੩੨**/੩੪੧-੪੩੨; **੧੩੭**/੩੫੯.

ਲੱਛੀ ਰਾਮ

ਲਖਪਤਿ ਰਾਇ ਦਾ 'ਕੌੜਾ ਮੱਲ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਵਾਨ- **ਭੰਗੂ: ੧੧੨**/੨੯੦. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੦**/੨੩੭੯; **ਉ.੪੧**/੨੩੯੩, ੨੪੦੪.

ਲਜਪਤ ਸਿੰਘ

ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੦**/੨੦੨੪.

ਲੰਡਨ/ਲੰਦਨ

ਯੂਰਪ ਦਾ ਦੇਸ਼- **ਭੰਗੂ: ੨**/੫੫; **੧੫੫**/੪੦੩-੦੪੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੭**/੨੭੫੧, ੨੭੫੬-੫੮੨.

[1287] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,*, ਪੰ. 1076.

[1288] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 341 (ਫੁਨੋ.)।

ਲੱਡਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ, ਤਹਿਸੀਲ ਧੂਰੀ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰ ਧੂਰੀ-ਸੰਗਰੂਰ ਸੜਕ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[1289]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੯੩੭.

ਲੱਧਾ[1]

ਲਾਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇਕ ਆਤਮ ਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਪਰ ਉਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਖੇ ਬਖਸ਼ਾਇਆ ਸੀ[1290]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੨-੦੭26 (ਪਰਉਪਕਾਰੀ4, ਦਾਸ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨਾ).

ਲੱਧਾ[2]

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੮2.

ਲੱਧਾ ਸਿੰਘ

ਸ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਦਾ ਤਾਇਆ, ਮੀਰਾਂਕੋਟ ਨਿਵਾਸੀ- **ਭੰਗੂ: 100**/੨੪੯-੫੦2.

ਲੰਬੇ ਰੇਹਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ ਦਾ ਪਿੰਡ 'ਲੰਬੇ', ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ 8-9 ਮੀਲ ਅਤੇ ਮਨੀਮਾਜਰੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਹੈ[1291]- **ਭੰਗੂ: ੧੦੦/**੨੫੦.

ਲੰਮਾ ਦੇਸ਼

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਅਟਕ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਉਤੱਰ-ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼[1292]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੭੦. **ਗਗ.੪: ਉ.੩**/੧੭੯੩. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੬੩; **ਉ.੫੯**/੨੮੩੭-੩੮2.

ਲੰਮੇ

1289 ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 419.

1290 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1058.

1291 ਉਹੀ, ਪੰ. 1076.

1292 ਉਹੀ, ਪੰ. 1077.

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਜਗਰਾਉਂ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਗਰਾਉਂ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਰਾਇਕੋਟ ਵਾਲੀ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਇਕ ਮੀਲ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ[1293]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੧**/੧੫੬੮.

ਲਲਾ, ਬਹਿਲੀਮਾ

ਲਲਾ ਅਤੇ ਬਹਿਲੀਮ ਦੋ ਗਵਾਂਢੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਫਸਲ ਵੰਡ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ 'ਲਲਾ' ਦੁਆਰਾ ਵਚਨ ਤੋਂ ਫਿਰਨ ਕਰਕੇ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਯੁੱਧ ਦੀ ਵਾਰ 'ਤੇ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਦੀ ਵਾਰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਹੈ[1294]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੨੨੪.

ਲਲਾ ਬੇਗ

ਕਾਬਲ ਦਾ ਸਿਪਹਸਲਾਰ, ਜੋ ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸੈਨਾ ਲੈ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂਸਰ ਮਹਿਰਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁ. ਜੀ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ[1295]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੯**/੬੭੪-੮੮5 (ਬੇਗ ਲਲਾ30, ਕਾਸਮ, ਕਾਫਿਰ); **੨੦**/੬੯22 (ਬਡਸੂਰ), ੭੨੪; **੨੧**/੭੯੨, **ਸੁ.੧੦: ੧**/੧੦. **ਭੰਗੂ: ੧੨**/੨੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੭੭-੮17 (ਕਾਬਲ ਕੇ ਸੂਬੇ).

ਲੱਲੂ

ਪਟਨੇ ਗੁ. ਤੇਗ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਸੁਨਾਰਾ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੪੫**/੧੦੪੮

'ਲਲਿਤ'

ਭੈਰਵ ਠਾਟ ਦਾ ਇਕ ਸਾੜਵ ਰਾਗ, ਜਿਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਤੜਕੇ ਤੋਂ ਪਹਿਰ ਦਿਨ ਚੜੇ ਤੀਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਸੂਹੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[1296]- ਮਿਹ.**੧: ੮੭**/੨੮੧ (ਲਲਤਾ ਸੂਹੀ); **੧੨੮**/੪੨੪ (ਲਲਿਤਾ ਸੂਹੀ).

[1293] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1077.

[1294] ਉਹੀ, ਪੰ. 669.

[1295] ਉਹੀ, ਪੰ. 1060.

[1296] ਉਹੀ।

ਲਾਹਲ

ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, 'ਲਹਿਲ' ਜੋ ਬਡੂੰਗਰ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨੇੜੇ ਹੈ[1297]- **ਭੰਗੂ: ੧੫੬**/੪੧੧.

ਲਾਹੜ

'ਲਾਹੜਪੁਰ' ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਕਲਸੀਆਂ ਵਿੱਚ 'ਟੋਕੇ' ਪਿੰਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ[1298]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੩.

ਲਾਹੜੀ ਬੰਦਰ

ਬੰਦਰਗਾਹ ਦਾ ਨਾਂ- **ਬਾਲਾ: ੪੨**/੩੬੧; **੪੬**/੩੭੦.

ਲਾਹਾ

ਇਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਨਾਰਾਇਣਗੜ੍ਹ ਵਿਚ 'ਟੋਕੇ' ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਊਠ ਚੁਰਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਲਾਹਾ ਨਹੀਂ, ਟੋਟਾ ਹੈ, ਤਦੋਂ ਤੋਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਂ ਟੋਟਾ ਵੀ ਹੈ[1299]- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੬**/੧੪੭੩ (ਲਾਹਾ, ਲਾਹਾ ਖਰਾ).

'ਲਾਖਣ ਮਾਜਰਾ'

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਹਤਕ, ਤਹਿਸੀਲ ਗੋਹਾਣਾ, ਥਾਣਾ ਮਹਿਮ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖਰੈਂਟੀ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਇੱਥੇ ਢਾਬ ਦੇ ਕੰਢੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[1300]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੯**/੧੧੩੯ (ਲਖਣ ਮਾਜਰੇ).

ਲਾਜੂ

ਜੰਡਯਾਲਾ ਦੇ ਆਕਲ ਦਾਸ ਮਹੰਤ ਦਾ ਮਸੰਦ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੬੭.

ਲਾਡੂਆ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਰਨਾਲ ਦੀ ਥਨੇਸਰ ਤਹਿਸੀਲ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ[1301]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੬੮੯ (ਲਾਡੂਏ); **ਉ.੫੭**/੨੭੭੩ (ਲਾਡੂਏ).

[1297] ਡਾ. ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ (ਸੰਪਾ.), ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ, ਪੰ. 411 (ਫੁਨੇ.)।

[1298] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1061.

[1299] ਉਹੀ।

[1300] ਉਹੀ, ਪੰ. 1062.

[1301] ਉਹੀ, ਪੰ. 1063.

ਲਾਡੋ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦਾਈ- ਛਿਬਰ: **੧੦**/੭੭

ਲਾਲ ਸਿੰਘ[1]

ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਪਤਿ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪੁੱਤਰ[1302]- **ਗਗ.੪: ੳ.੨੦**/੨੦੨੩: **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੦੯-੧੦੨.

ਲਾਲ ਸਿੰਘ[2]

ਮਿਸਰ ਜੱਸਾ ਮੱਲ ਦਾ ਪੁੱਤਰ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਜ਼ੀਰ, ਜੋ ਸੰਨ 1845 ਵਿਚ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵਜ਼ੀਰ ਦੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ[1303]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੩. **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੯੨, ੳ.੫੫/੨੭੨੯.

ਲਾਲ ਸਿੰਘ[3]

ਪੂਰਵ ਦੇਸ਼ ਨਿਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਰਵਾਰੀ ਜਿਸ ਦੀ ਗੈਂਡੇ ਦੀ ਢਾਲ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੈ[1304]- **ਸ.੧੦: ੧੯**/੨੭੬-੭੮6 (ਲਾਲ ਮ੍ਰਿਗਾਧਿਪ, ਲਾਲ ਹਰਨਪੁਤ, ਸਿੰਘ ਲਾਲ).

ਲਾਲ ਸਿੰਘ[4]

ਸਿੰਘਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ[1305]- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੪**/੨੭੦੪.

ਲਾਲ ਸਿੰਘ[5]

ਨਕਈਆ ਦੀ ਮਿਸਲ `ਚ ਕੋਈ ਸੰਗੀ ਸਰਦਾਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੩**/੨੬੬੩.

ਲਾਲ ਸਿੰਘ[6]

ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਗੌਰੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ `ਚੋਂ ਕੈਂਥਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗਗ.੫: ੳ.੫੫**/੨੭੨੩2.

[1302] ਉਹੀ, ਪੰ. 1064.

[1303] ਉਹੀ।

[1304] ਉਹੀ।

[1305] ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ, *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 58.

ਲਾਲ ਚੰਦ[1]

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੭**/੫੯0-੬੨੩ (ਸੁਭਿਖਾ2 ਖਤ੍ਰੀ, ਲਾਲ ਸਸਿ); **੨੦**/੭੦੨-੧੨15.

ਲਾਲ ਚੰਦ[2]

ਭਾਈ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਦਾ ਪੁੱਤਰ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੨੧**/੭੪੬ (ਸਸੀਲਾਲ), ੭੮੦-੮੩੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੫; **ਪੂ.੨੮**/੬੦੯-੧੩੨.

ਲਾਲ ਚੰਦ[3]

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇਵਕ ਇੱਕ ਅਰੋੜਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗਾਵਾਂ, ਮੱਝਾਂ ਚਰਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਬੜੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ[1306]- **ਗੁ.ਸੋ: ੨**/੧੦. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੧**/੪੪੭. **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੩. **ਸੁ.੧੦:** ੬/੧੧੧-੧੨2. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੭**/੧੦੭੮; **ਪੂ.੪੬**/੧੨੮੦. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੯, ੪੭, ੫੪-੫੫2.

ਲਾਲ ਚੰਦ ਮੁਨਸ਼ੀ

ਕਾਬਲ ਵਿਚ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਣ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗਿਆ ਵਿਅਕਤੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੫**/੫੬੭.

ਲਾਲ ਪੰਨੂ

ਪੰਨੂ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ, ਬਾਬਾ ਲਾਲੂ ਬੇਦੀ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮ ਖਤ੍ਰੀ ਲੈਣ ਗਿਆ[1307]- **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੬੯-੭੧੫ (ਭਾਈ ਲਾਲੂ16).

ਲਾਲੜੂ

ਮੋਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ , ਤਹਿਸੀਲ ਡੇਰਾ ਬਸੀ ਦਾ ਕਸਬਾ- **ਗਗ.੫: ੳ.੪੭**/੨੩੭੬.

[1306] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1064.

[1307] ਉਹੀ।

ਲਾਲੂ[1]

ਸੇਠੀ ਜਾਤੀ ਦਾ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ[1308] **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੧੫**/੫੨੫2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੨.

ਲਾਲੂ[2]

ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਆਤਮਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ, ਗੁ. ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਮੰਜੀ ਥਾਪੀ। ਇਹ ਉਤਮ ਵੈਦ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਤੇਈਆ ਤਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦਾ ਸੀ[1309]- **ਮਪ.ਵ: ੫੭**/੧੦੦5 (ਲਾਲੂ ਬੁਧਵਾਨਨ ਖੱਤ੍ਰੀ2, ਲਾਲੂ ਗੁਪਤੋ ਕਾ ਗੁਰੂ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੧: ੬**/੧੭੦-੭੨20. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੫**/੪੭੩7 (ਲਾਲੂ ਖਤ੍ਰੀ, ਡੱਲੇਵਾਸੀ, ਲਾਲੋ).

ਲਾਲੂ ਬੇਦੀ/ਵੇਦੀ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਾਚਾ ਜੀ- **ਬਾਲਾ: ੧**/੧੬੯-੭੧3; **੯**/੧੯੮-੨੦੦2 (ਚਾਚੇ ਲਾਲੂ); **੧੦**/੨੦੫ (ਲਾਲ ਚੰਦੁ, ਲਾਲੂ3); **੧੮**/੨੪੧-੪੫ (ਲਾਲੂ10, ਚਾਚਾ3); **੪੯**/੩੮੦; **੭੩**/੪੫੭2 (ਚਾਚਾ ਲਾਲੂ2). **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੫੩ (ਲਾਲੂ). ਛਿਬਰ: **੧**/੯-੧੦ (ਲਾਲ ਚੰਦੁ3); **੨**/੧੬ (ਲਾਲ ਚੰਦ2, ਭਾ. ਲਾਲੂ). **ਮਪ-ਕ, ਭ/ਖ-੨/੧: ੨**/੮੦-੮੧ (ਲਾਲੋ ਜੀ4, ਗੁ. ਬਾਬੇ ਜੀ ਕਾ ਚਾਚਾ ਲਾਲੋ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੩.

ਲਾਲੋ/ਭਾ.ਲਾਲੋ

ਸੈਦਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਘਟਾਓੜਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਖਾਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕ ਹੋਇਆ ਹੈ[1310]- **ਬਾਲਾ: ੧੪**/੨੨ (ਸਾਧੁ ਲਾਲੋ ਤਿਖਾਣ); **੧੫**/੨੩੨-੩੬52 (ਲਾਲੋ ਤਖਾਣ, ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਰਖੁ); **੧੬**/੨੩੨-੪੦25 (ਸੂਦ ਤਖਾਣ2); **੧੮**/੨੪੫3; **੫੭**/੩੯੭-੪੦੩26 (ਲਾਲੋ ਤਖਾਣ2); **੬੧**/੪੧੫-੧੭16 (ਲਾਲੋ ਤਖਾਣ) . ਮਿਹ.**੧: ੧੩੯**/੪੬੩. ਗਿਆ: ੪੧੮-੨੬7. **ਮਪ.ਵ: ੧੪**/੪੬8; **੨੨**/੫੮2 (ਲਾਲੋ।ਭਾਈ। ਬਾਬੇ ਜੀ). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੪੯**/੩੭੬-੭੭4; **੫੩**/੩੯੪-੯੫9

1308 *ਮਹਾਨਕੋਸ਼* ਪੰ. 1065.

1309 ਉਹੀ।

1310 ਉਹੀ।

(ਲਾਲੋ ਬਢਈ2, ਸਾਧ, ਸੂਦਰ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੬**/੩੬੩4 (ਲਾਲੋ ਬਾਢੀ, ਸੂਦਰ); **ਪੂ.੧੨**/੪੪੫2. **ਗਗ.੪: ਉ.੨੧**/੨੦੫੦.

ਲਾਵਾਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਵਿਚ (ਅੰਗ 773-74) ਦਰਜ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਰਚਨਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਠ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਆਨੰਦ-ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ 'ਲਾਵਾਂ' ਦਾ ਪਾਠ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਹੈ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੮**/੩੦੬2; **੯**/੩੬੦-੬16; **੧੧**/੪੫੧-੫22; **੧੭**/੫੮੯2; **੨੦**/੭੦੪, ੦੮2; **੨੧**/੭੭੭.

ਲਿ**ਸਾੜਾ**

ਅਦੀਨਾ ਬੇਗ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਬੇਗਮ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਬਿਸ਼ੰਭਰ ਦਾਸ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਭੰਗੂ:੧੪੧**/੩੭੦.

ਲਿ**ਵੜਾ**

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਖੰਨਾ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੬**/੨੭੩੪.

ਲੀਲ

ਖੇਮਕਰਨ ਨਗਰ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ) ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕੋਈ ਪਿੰਡ- **ਭੰਗੂ: ੧੫੧**/੩੮੬. **ਗਗ.੫: ਉ.੪੫**/੨੪੫੬.

ਲੁਹਾਰੀਪਾ/ਲੋਹਾਰੀਪਾ

ਗੋਰਖਪੰਥੀ ਜੋਗੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ[1311]- **ਬਾਲਾ: ੩੭**/੩੨27; **੪੭**/੩੭੨ (ਲਹਰੂਪਾ). **ਹਰਿ.੨: ੭**/੮੪ (ਗੋਰਖ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲੁਹਾਰੀਪਾ, ਅਉਧੂ) . **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੩੪**/੨੪13 (ਗੋਰਖ ਪੂਤ); **੩੮**/੨੭੯.

ਲੁਕਮਾਨ

ਇਕ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਕੀਮ, ਉਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਅਖਾਉਤਾਂ ਨੀਤਿਪੂਰਤ ਹਨ[1312]- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨**/੩੨੪.

[1311] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼,* ਪੰ. 1072.

ਲੁਤਫੁੱਲਹ ਖਾਨ

ਸਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਪਾਹੀ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੭.

ਲੁਦਿਆਨਾ/ਲੁਧਿਆਣਾ

ਲੋਦੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦਾ ਸਤਲੁਜ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਾਇਆ ਇਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੇਲੇ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਰਹੰਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਛਾਉਣੀ ਸੀ[1313]- **ਭੰਗੂ; ੨**/੫ (ਲੁਦਿਹਾਣੈ2); **੧੦੩**/੨੬੧. **ਗਗ.੧; ਪੂ.੨**/੩੨੦-੨੫ (ਲੁਦਿਹਾਨਾ/ਨੇ6). **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੨**/੯੨੮; **ਪੂ.੩੭**/੧੦੬੬ (ਲੁਦੇਹਾਨੇ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੧੪, ੨੧; **ਉ.੫੭**/੨੭੭੩ (ਲੁਦਿਹਾਨੇ).

ਲੂਣੀਆ ਸਿੱਧ

ਨਾਥ ਪੰਥੀ ਗੋਰਖ ਦਾ ਚੇਲਾ ਕੋਈ ਸਿੱਧ ਜੋਗੀ- **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੯**/੧੬੯੨-੯੩ (ਸ਼ਾਵਰੀ ਸਿੱਧ ਲੂਣੀਆ, ਗੋਰਖ ਚੇਲਾ, ਲੋਣੀਆ ਸਿੱਧ). **ਗਗ.੪: ਉ.੨**/੧੭੬੯-੭੦ (ਲੋਣੀਆ ਸਿੱਧ, ਸ਼ਾਵਰੀ ਸਿੱਧ ਲੂਣੀਆ); **ਉ.੧੦**/੧੮੭੯.

ਲੇਲੀ

ਮਜਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਲੈਲਾ[1314]- **ਗਗ.੪: ਉ.੧੭**/੧੯੭੫.

ਲੋਹਗਢ/ਗੜ੍ਹ1

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸ਼ਹਰ ਪਨਾਹ ਦਾ ਜੰਗੀ ਬੁਰਜ[1315]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: 10**/੪੩੧-੩੨ (ਲੋਹਕੋਟ2, ਆਕੀਗੜ੍ਹ); **੧੧**/੪੪੪ (ਲੋਹ ਕੋਟ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੪**/੫੫੨-੫੩2.

ਲੋਹਗੜ੍ਹ/ਲੋਹਗੜ੍ਹੀ2

[1312] *ਮਹਾਨਕੋਸ਼*, ਪੰ. 1068.

[1313] ਉਹੀ, ਪੰ. 1069.

[1314] ਉਹੀ, ਪੰ. 1072.

[1315] ਉਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਿਲ੍ਹਾ[1316]- **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੬-੫੮2 (ਗੜ੍ਹੀ2). **ਸੁ.੧੦: ੧੫**/੨੧੭-੧੮ (ਗੜ੍ਹਲੋਹ2), ੨੨੭-੨੯ (ਗਢਲੋਹਾ, ਗੜ੍ਹਲੋਹਾ2). ਛਿਬਰ: **੧੧੧**/੧30.

ਲੋਹਗੜ੍ਹ/ਲੋਹਗਗੜ੍ਹੀ[3]

ਮੁਖ਼ਲਿਸਗੜ੍ਹ ਦਾ ਨਾਮ ਬਦਲਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੁਆਰਾ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤਾ ਕਿਲ੍ਹਾ, ਜੋ ਸਢੌਰੇ ਪਾਸ ਪੰਮੂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਪਹਾੜੀ `ਤੇ ਸੀ[1317]- **ਭੰਗੂ: ੫੩**/੧2੦-੨੧2; **੫੬**/੨32. **ਗਗ.: ਉ.੧੧**/੧੯੮੪-੮੬4; **ਉ.੧੨**/੧੯੦੪4; **ਉ.੧੩**/੧੮0੯-੧੯5; **ਉ.੧੫**/੧੯੪੧; **ਉ.੧੭**/੧੯੭੦-੭੩ (ਗਢ/ਗਢੀ9).

ਲੋਪਯੋ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਗਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ 'ਲੋਪੋ` - **ਕੁ.੧੦: ੨੧**/੨੭੯.

ਲੌਂਗਾ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਂ `ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ 'ਲੌਂਗੋਵਾਲ` ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੧-੭੨ (ਲੌਂਗਾ ਸਿੰਘ, ਧਾੜਵੀ ਬੀਰ ਬਹਾਦਰ).

ਲੌਂਗੋਵਾਲ

ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ- **ਵੇ.** 'ਲੌਂਗਾ ਸਿੰਘ'- **ਗਗ.੪: ਉ.੨੯**/੨੧੭੧, ੭੮-੭੯2. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੪**/੨੭੦੯; ਉ.੬੦/੨੯੨੨-੨੪2.

ਵਸਾਵਾ ਸਿੰਘ

ਝੱਲੀਆਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ 'ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਵਾਂ' ਦੇ ਜਥੇ 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਆ ਕੇ ਮਿਲਿਆ- **ਭੰਗੂ: ੮0.੧**/੧੮੭.

[1316] ਉਹੀ, ਪੰ. 1072.

[1317] ਉਹੀ।

ਵਹਿਰਪੁਰ

ਬਹਰ ਜਾਂ ਬਹਿਰ, ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਹਿਸੀਲ ਥਾਣਾ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੈਂਥਲ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ[1318]- **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੮**/੧੦੯੪.

ਵਜਵੜਾ

ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਜਵਾੜਾ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ[1319]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੯**/੨੮੩੯.

ਵਜੀਦ ਖ਼ਾਨ

ਵੇ. 'ਬਜੀਦਖ਼ਾਨ'

ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ

ਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਤਿ ਦਾ ਸਪੁੱਤ੍ਰ[1320]- **ਗਗ.੫: ਉ.੫੫**/੨੭੨੯2; **ਉ.੫੭**/੨੭੫੩; **ਉ.੫੯**/੨੮੫੯.

ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਨ/ਖਾਨ[1]

ਸ਼ੇਖ਼ ਅਬਦੁਲ ਲਤੀਫ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਕੀਮ ਆਲਿਮੁੱਦੀਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਉਂ ਵਜ਼ੀਰਖਾਨ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਤੇ ਸਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਏਤਬਾਰੀ ਅਹਿਲਕਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ[1321]- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੭**/੧੯੯5. ਛਿਬਰ: **੧੧**/੧੩੧ (ਸੂਬੇ ਲਾਹੌਰ). **ਮਪ-ਕ,ਭ/ਖ-੨/੨: ੩**/੪੦੫-੦੯6. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੯**/੫੦੩-੦੯2 (ਖਾਨ ਵਜ਼ੀਰ, ਵਜੀਰ); **ਪੂ.੨੦**/੫੦੯-੧੩੩ (ਖਾਦਮ ਗੁਰ ਕਾ, ਸਾਦਿਕ ਗੌਰੀ); **ਪੂ.੨੧**/੫੨੮-੨੯2;

[1318] ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 827.

[1319] ਉਹੀ, ਪੰ. 833.

[1320] ਉਹੀ, ਪੰ. 1080.

[1321] ਉਹੀ।

ਪੂ.੨੨/੫੩੪-੩੭8; **ਪੂ.੨੩**/੫੪੪2; **ਪੂ.੨੪**/੫੫੭-੫੮2; **ਪੂ.੨੫**/੫੭੦, ੮੧2; **ਪੂ.੨੬**/੫੮੬2 (ਖਾਂ ਵਜੀਰ); **ਪੂ.੨੭**/੫੯੮ (ਖਾਨ ਵਜ਼ੀਰ).

ਵਜੀਰ ਖਾਂ/ਖਾਨ2

ਕੁੰਜਪੁਰੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਸੂਬਾ। ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਸਰਹੰਦ ਫਤਹਿ ਕੀਤੀ[1322]- **ਗੁ.ਸੋ: ੯**/੫੭ (ਸਿਰਦਾਰ, ਤੁਰਕ, ਸਿਰਹੰਦ ਕੋ ਸੂਬਾ); **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੫੩; **੧੨**/੧੭੨ (ਸੂਬਾ ਸਹਰ ਸਿਰੰਦਹਿ). ਛਿਬਰ: **੧੦**/੧੧੩-੧੪ (ਨਵਾਬ ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ3). **ਭੰਗੂ: ੩੩**/੮੪ (ਵਜੀਰੇ, ਨਬਾਬ ਸ੍ਰਿਹੰਦੀ, ਨਬਾਬ2, ਬਜੀਰੈ). **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੭**/੬੦੬ (ਨਾਜ਼ਮ ਆਜ਼ਮ). **ਗਗ.੩: ਪੂ.੬੬**/੧੬੫੩-੫੭ (ਵਜੀਦਾ/ਬਜੀਦਾ4, ਨਾਜ਼ਮ/ਜੀ2); **ਪੂ.੬੯**/੧੬੮੪ (ਨਾਜ਼ਮ ਸਰਹੰਦੀ); **ਉ.੧੫**/੧੯੪੫-੪੬3 (ਨਾਜ਼ਮ ਸਰੰਦ ਕੇ, ਨਾਜਮ, ਹਾਕਮ, ਖਾਨ ਬਜੀਰਾ); **ਉ.੧੭**/੧੯੭੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੨**/੨੬੩੩-੩੪.

ਵਜ਼ੀਰਾਵਾਦ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਤਹਿਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਚਨਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ[1323]- **ਕੁ.੧੦: ੧੦**/੧੪੧. ਛਿਬਰ: **੧੪**/੧੪੮-੪੯2. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੧. **ਗਗ.੪: ਪੂ.੧੭**/੧੯੮੭. **ਗਗ.੫: ਉ.੫੧**/੨੫੮੨-੮੩2; **ਉ.੫੨**/੨੬੧੧; **ਉ.੫੯**/੨੮੪੬.

ਵਡਹੰਸ, 'ਰਾਗ/ਗੁ.'

ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ ਹੈ। ਕਈ ਵਡਹੰਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦਾ ਦੇਸ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੁਪਹਿਰ ਅਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ[1324]- ਮਿਹ.**੧: ੧੨੭**/੪੨੦; **੧੪੧**/੪੭੨; ੧੪੯/੫੦੬. **ਹਰਿ:੨: ੧੫**/੧੫੩. **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੪**/੧੦੯; **੭**/੧੭੯, ੨੦੩; **੮**/੨੨੪, ੨੯੦; **੯**/੪੦੪-੦੬2. **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧:੨੨**/੧੪੦.

ਵਡਭਾਗ ਸਿੰਘ

1322 ਮਹਾਨਕੋਸ਼, ਪੰ. 1080.

1323 ਉਹੀ।

1324 ਉਹੀ।

ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਰਈਸ ਧੀਰਮੱਲ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸੋਢੀ, ਇਸ ਨੇ ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਦੀ (ਜਿਸ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਥੰਮ ਸਾਹਿਬ ਸਾੜਿਆ ਸੀ) ਲਾਸ਼ ਕਬਰੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਸਾੜੀ[1325]- **ਭੰਗੂ: ੪੯**/੧੧੧; **੧੨੦**/੩੧੬-੨੨14 (ਗੁਰ/ਰੂ6). **ਗਗ.੫: ੳ.੩੭**/੨੩੩੨੫ (ਧੀਰ-ਮੱਲ ਸੋਢੀ ਕਾ ਨਾਤੀ), ੨੩੪੦-੪੩3 (ਗੁਰੂ); **ੳ.੪੮**/੨੫੦੦; **ੳ.੫੩**/੨੬੭੨.

ਵੱਲਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਤਹਿਸੀਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ 4 ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ[1326]- **ਕੁ.੧੦: ੨**/੨੯. **ਗਗ.੨: ਪੂ.੩੩**/੯੯੪-੯੫.

ਵਲੀਦ

ਬਾਦਸ਼ਾਹ 'ਹਾਰੂੰ ਰਸੀਦ' ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ- **ਗਗ.੧: ਪੂ.੧੨**/੪੪੩.

ਵੀਰੋ/ਬੀਰੋ ਬੀਬੀ

ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਗੁ. ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ- **ਗੁ.ਬਿ.੬: ੯**/੩੬੪, ੭੧, ੯੬2; **੧੦**/੪੨੩ (ਪਰਮਚੰਡਿ, ਗੁਰ ਸੁਤਾ), ੪੩੫-੩੬2 (ਬੀਬੀ7); **੧੧**/੪੫੧-੫੪2 (ਬੀਬੀ7, ਪੁੱਤਰੀ2); **੧੩**/੪੮੮; **੧੭**/੫੫੮, ੬੬3; **੧੮**/੬੧੫, ੩੩ (ਬੀਬੀ3); **੧੯**/੬੩੪ (ਬੀਬੀ) ੬੪੧ (ਬੀਬੀ2) ੬੫੦ (ਬੀਬੀ2); **੨੦**/੯੦੯3; **੨੧**/੭੬੭ (ਬੀਬੀ2) ੭੭੩, ੭੯੬2. **ਕੁ.੧੦: ੬**/੯੨ (ਗੁਰ ਬਹਿਨ). ਛਿਬਰ: **੬**/੫੩੩. **ਗਗ.੧: ਪੂ.੨੩**/੫੪੬; **ਪੂ.੨੪. ਗਗ. ਪੂ.੪੬**/੧੨੯੧. **ਗਗ.੩: ਪੂ.੫੫**/੧੪੩੪.

ਵੇਈਂ

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗਣ ਵਾਲੀ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੀ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ[1327]- **ਬਾਲਾ: ੧੧**/੨੧੨2. ਮਿਹ.**੧:੨੪**/੭੪-੭੫ (ਦਰੀਆਵ2); **੨੬**/੮੨ (ਦਰੀਆਵ); **੨੯**/੯੦ (ਦਰੀਆਵ5). **ਮਪ.ਵ: ੧੩**/੪੦4 (ਦਰੀਆਉ2). **ਮਪ-ਕ,ਭ.੧: ੧੬**/੧੦੯.

ਵੈਰੋਵਾਲ

[1325] ਉਹੀ।

[1326] ਉਹੀ, ਪੰ. 1086.

[1327] ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ (ਸੰਪਾ.), *ਪੂਰਵ ਅੰਕਿਤ,* ਪੰ. 208.

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੇ ਲਾਗੇ, ਕਿੜੀਆ ਪਠਾਣਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ। ਇਹ ਤਹਿਸੀਲ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜੰਡਿਆਲਾ ਤੋਂ 20 ਕਿ.ਮੀ. ਦੂਰੀ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ[1328]- **ਪੁਰਾ: ੩੪**/੧੧੪. **ਗਗ.੪: ਉ.੧੩**/੧੯੧੭ (ਬੈਰੋਵਾਲੀ). **ਗਗ.੫: ਉ.੫੩**/੨੬੫੯; **ਉ.੫੪**/੨੬੯੮ (ਵੈਰੋ ਗਾਮ).

"ਖੋਜ ਕਾਰਾਜ ਦੇ ਇਸ ਅਧਿਆਇ ਵਿਚ 3250 ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੰਦਰਾਜ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਖਰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ :

ੳ-31, ਅ-204, ੲ-24, ਸ-414, ਹ-132, ਕ-259, ਖ-66, ਗ-201, ਘ-27, ਚ-94, ਛ-18, ਜ-164, ਝ-27, ਟ-23, ਠ-8, ਡ-11, ਢ-8, ਤ-85, ਥ-2, ਦ-159, ਧ-38, ਨ-136, ਪ-121, ਫ-48, ਬ-236, ਭ-103, ਮ-277, ਯ-5, ਰ-135, ਲ-79, ਵ-15 ਆਦਿ।

ਉਕਤ 31 ਅਖਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਖਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇੰਦਰਾਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।"

[1328] ਉਹੀ, ਪੰ. 209.